

Det nordiske råds forhandlinger

i rådets 2. session.

1. møte.

Mandag den 9. august 1954 kl. 12.

President: Erik Eriksen.

Dagsorden:

1. Åpningstale av presidenten.
2. Godkjenning av medlemslisten.
3. Valg av presidium.
4. Godkjenning av saklisten.
5. Nedsettelse av komitéer.
6. Valg til komitéene.
7. Fordeling av sakene på komitéene.¹⁾

Presidenten: Ved avslutningsmødet under Nordisk Råds session i København i fjor fremførte formanden for den norske delegation en indbydelse til at holde næste session i Oslo.

Jeg ved, at alle vi, som fra det øvrige Norden er kommet til Norges hovedstad, med glæde og forventning har set frem til dagen i dag.

Det er faldet i min lod at have den ære at indlede vore forhandlinger i denne sal. Mine første ord skal derfor være en tak til Norges storting, fordi Nordisk Råd må have til huse på dets enemærker. Jeg håber, at den frihedens og folkelighedens ånd, som altid har haft hjemme i stortinget, også må besjæle Nordisk Råd i dets gerning på dette sted i de kommende dage.

Før vi skrider til arbejdet, føler jeg trang til at mindes to mænd, som havde sæde i rådet, men er afgang ved døden, siden vi sidst var samlede.

Riksdagsman Adolf Wallentheim var af socialdemokratiet i det svenske andetkammer indvalgt i sit lands delegation og sad under sessionen i København som formand for kulturkomiteen. På denne post gjorde han et meget værdifuldt arbejde. «Tidenden» for den første session vil altid bære tydelige vidnesbyrd herom.

---

¹⁾ Behandlet i fortsatt møte kl. 15.

Forhenværende minister Frede Nielsen var af det danske socialdemokrati valgt til stedfortræder i rådet. Han fik dog aldrig lejlighed til at sidde med i dets møder, men deltog med stor interesse i den danske delegations drøftelser og nærede en levende interesse for den nordiske sag.

Vi vil i Nordisk Råd i taknemlighed bevare mindet om Adolf Wallentheim og Frede Nielsen. (Medlemmerne påhørte stående disse mindeord.)

Der er nu forløbet næsten halvandet år, siden Nordisk Råd sidst var samlet i København, og det er min opfattelse, at det kun er godt, at der blev rigelig tid mellem den første og den anden session, for alt, hvad vi skulle foretage os fra rådets og regeringernes side for at videreføre arbejdet, var jo eksperimenter, noget, som måtte gøres for første gang og derfor nøje måtte gennemtænkes.

Med Nordisk Råd står vi overfor noget helt nyt indenfor det parlamentariske og det administrative liv i Norden: organiseringen af et praktisk samarbejde, ikke blot mellem fire rigsdage indbyrdes, men også mellem rigsdagenes repræsentanter i Nordisk Råd og de fire regeringer, og dertil mellem regeringerne indbyrdes. Enhver kan sige sig selv, at det ikke er nogen helt enkel opgave at finde jævne og rationelle samarbejdsformer, hvor så mange faktorer skal samordnes. Selvom vi er nået et meget langt stykke frem på vejen, vil sikkert heller ingen påstå, at vi er nået til vejs ende endnu.

I vedtægterne og forretningsordenen er der klogeligt nok kun tegnet vage omrids for dette samarbejde. Derfor har det været præsidiets og delegationernes sag sammen med sekretariatene at fastlægge en praksis for rådets virksomhed mellem sessionerne og — i samråd med ministrene — for samspillet mellem regeringerne og rådet.

I denne forbindelse vil jeg gerne minde om de gode resultater, rådet har haft af at nedsætte en komité til i kontakt med justitsministrene at arbejde med ligeretsproblemerne mellem sessionerne. Erfaringen synes at vise, at dette er en fremgangsmåde, som man med udbytte kan følge også på andre områder. Vedtægternes § 7 åbner som bekendt udtrykkeligt adgang til at gøre dette.

Af største betydning for rådets muligheder er det, at samarbejdet bliver godt mellem rådets tingvalgte medlemmer og regeringerne. Allerede i selve rådet — i komiteerne såvel som i plenarforsamlingen — tilstræber man nøje forbindelser mellem de valgte medlemmer og ministrene, og når rådets beslutninger, henstillinger, skal føres ud i livet, er det regeringerne, henstillingerne rettes til, og regeringerne, som skal gøre dem til virkelighed.

I det forløbne halvandet år har jeg selv haft lejlighed til at følge forholdet mellem regeringerne og rådet på nærmeste hold og fra begge sider, først som medlem af en regering, siden som medlem af rådets præsidium.

Det indtryk, jeg har fået, vil sikkert alle mine kolleger begge steder bekræfte, nemlig at samarbejdet har været det bedst mulige, hele tiden besjælet af en stærk vilje til at nå resultater.

De 12 meddelelser, som regeringerne har lagt på rådets bord med redegørelser for, hvad man har foretaget sig i anledning af rekommendationerne fra rådets første session, er klare vidnesbyrd herom. Flere store sager er løst, andre vigtige spørgsmål er grundigt udredt og gjort klar til afgørelse; de øvrige problemer arbejdes der flittigt med i de forskellige regeringskontorer.

På bordet ligger også 17 forslag, som er indbragt for rådet. I de 2 af forslagene afæsker regeringer rådet udtalelser om sager, der forelægges det. De andre 15 forslag munder ud i henstillinger til regeringerne.

Disse 17 forslag behandler emner, som spænder over en meget bred front. Nogle af dem har en overordentlig rækkevidde, andre tager sigte på skarpt begrænsede, konkrete forhold, men ingen af forslagene er uden betydning, og de vil nu i de kommende dage blive genstand for grundige drøftelser i komiteerne, ligesom de også vil blive genstand for debat her i plenarforsamlingen.

Nogle af de forhold, som rådet skal tage stilling til, er meget vanskelige, både fordi de i sig selv er indviklede, men også fordi de hænger sammen med problemer af grundlæggende betydning for de enkelte lande.

Allerede ved debatterne under sessionen i fjor viste det sig dog tydeligt, at man fra alle sider var i stand til at tale åbent ud, selv om vanskelige sager, og var i stand til at behandle dem i gensidig tillid og samarbejdsånd.

Der er ikke for mig den ringeste tvivl om, at det vil fremme det nordiske samvirke, sætte dets tempo op, øge dets styrke og muligheder, at man nu indenfor rammerne af Nordisk Råd kan tage alle spørgsmål af interesse for to eller flere af medlemslandene op til fælles parlamentarisk behandling. Og dette er jo ikke noget fremtidsperspektiv. Allerede erfaringerne fra den første session og den tid, som er forløbet siden da, vidner om, at denne udvikling er i fuld gang.

Nordisk Råd vil styrke sagbehandlingen indenfor det nordiske samarbejde, gøre den hurtigere og mere effektiv. Men Nordisk Råd har desuden stor værdi ved at skabe personlige kontakter mellem parlamentarikerne i Norden i bestræbelserne for at løse fælles opgaver. Derved knyttes båndene også tættere over grænserne mellem partier med samme grundsyn. Dette anser jeg for et stort gode, ligesom jeg også hilser den dag velkommen, da man indenfor rådet «deler sig efter anskuelser» på tværs af de nationale delegationer. Dette vil betyde, at skellene er faldet mellem Nordens lande på endnu et område, — og et område, der rummer store muligheder.

Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt, at de nordiske tanker vinder frem indenfor regeringerne og indenfor rigsdagene. For at de kan blive til virkelighed, må de have tilslutning fra de vågne og meningsdannende grupper i befolkningerne. Derfor skal det i dag siges, at vi i Nordisk Råd meget påskønner den indsats, der gøres fra foreningerne Norden og fra andre organisationers side for at udbrede kendskabet til de nordiske tanker, udbygge samfølelsen mellem de nordiske folk og skabe forståelse i alle kredse for, at det ikke blot er til gavn for Nordens lande, men at det ligefrem er en nødvendighed for dem, at dette samarbejde kommer i stand.

Selve Nordisk Råds eksistens og dets virksomhed bidrager også i høj grad til at samle offentlighedens opmærksomhed om de nordiske spørgsmål. Dette er ikke den mindst vigtige følge af dets oprettelse. Det er et forhold, som vi aldri må tabe af syne.

Med disse ord mine damer og herrer har jeg den ære at erklære Nordisk Råds 2den session for åbnet. Jeg håber, at den må bringe et rigt udbytte for vore folk og yde sit bidrag til at styrke samarbejdet og forståelsen mellem nationerne også udenfor Nordens lande.

Sak n r. 2.

Godkjenning av medlemslisten.

Presidenten: I henhold til forretningsordenens § 6 har sekretariatet på grundlag af indkomne anmeldelser udarbejdet forslag til medlemsfortegnelse, og jeg skal nu oplæse denne fortegnelse og anmoder medlemmerne om at rejse sig og svare ja, når jeg nu nævner deres navne.

Jeg nævner først *regeringsrepræsentanterne*, og nævner dem i alfabetisk rækkefølge:

Kirke- og undervisningsminister Birger Bergersen, Norge
Undervisningsminister Julius Bomholt, Danmark
Finansminister Trygve Bratteli, Norge
Handelsminister J. Ericsson, Sverige (ennu ikke kommet)
Statsminister Tage Erlander, Sverige
Handelsminister Lis Groes, Danmark
Industriminister Nils Handal, Norge
Utenriksminister H. C. Hansen, Danmark (ennu ikke kommet)
Innenriksminister G. Hedlund, Sverige
Statsminister Hans Hedtoft, Danmark
Justisminister Hans Hækkerup, Danmark (ennu ikke kommet)
Finansminister Viggo Kampmann, Danmark
Økonomi- og arbeidsminister Jens Otto Krag, Danmark

Utenriksminister Halvard Lange, Norge
 Handelsminister Nils Langhelle, Norge
 Kommunal- og arbeidsminister Ulrik Olsen, Norge
 Samferdselsminister Jakob Pettersen, Norge
 Sosialminister Rakel Seweriin, Norge
 Justisminister Gustav Sjaastad, Norge
 Sosialminister Steingrímur Steinhórsson, Island
 Statsminister Ólafur Thors, Island
 Statsminister Oscar Torp, Norge
 Utenriksminister Östen Undén, Sverige (ennu ikke kommet)
 Justisminister H. Zetterberg, Sverige (ennu ikke kommet)

Jeg nævner dernæst *de valgte medlemmer* også i alfabetisk rækkefølge:

Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Birger, Sverige
 Andersson, Elon, Sverige
 Andersson, O., Malmö, Sverige
 Bjarnason, Sigurdur, Island
 Bondevik, Kjell, Norge
 Brynjólfsson, Jørundur, Island
 Buhl, Marius, Danmark
 Bundvad, Kaj, Danmark
 Dahlgaard, Bertel, Danmark
 Edberg, Rolf, Sverige
 Einer-Jensen, O., Danmark
 Eriksen, Erik, Danmark
 Eriksen, Holger, Danmark
 Foss, Einar, Danmark
 Frogner, Einar, Norge
 Gerhardsen, Einar, Norge
 Gram, Victor, Danmark
 Hambro, C. J., Norge
 Hegna, Trond, Norge
 Herlitz, Nils, Sverige
 Holm, Chr. L., Norge
 Hønsvald, Nils, Norge
 Johnsen, Håkon, Norge
 Jónsson, Gísli, Island
 Jørgensen, Jørgen, Danmark
 Kraft, Ole Bjørn, Danmark
 Kristensen, Thorkil, Danmark

Leirfall, Jon, Norge
Lindberg, K., Danmark
Løbak, Harald, Norge
Meisdalshagen, Olav, Norge
Moe, Finn, Norge
Möller, F. G., Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Netzén, Gösta, Sverige (ennu ikke kommet)
Ohlon, S. J. E., Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, A. P., Sverige
Rylander, A. O. E., Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandler, R. J., Sverige
Severin, Frans, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, M., Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island
Sundt, Arthur, Norge (ennu ikke kommet)
Svensson, W., Sverige
Thestrup, K., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

Jeg betrakter den nu oplæste medlemsfortegnelse som godkendt, hvis ingen gør indsigelse. — Den er godkendt.

Sak nr. 3.

Valg av presidium.

Presidenten: Der skal her foretages valg af præsident og vicepræsidenter. I henhold til forretningsordenens § 7 skal det ved valg af præsidenter iagttages, at hvert land og forskellige politiske anskuelser bliver repræsenteret i præsidiet. Ifølge § 16 skal til vejledning ved valg de af delegationerne nedsatte arbejdsudvalg fremlægge forslag, og der foreligger fra arbejdsudvalgene forslag om, at rådet til præsident vælger *Einar Gerhardsen*, Norge, og til vicepræsidenter *Erik Eriksen*, Danmark, *Sigurdur Bjarnason*, Island og *Nils Herlitz*, Sverige.

Da der ikke foreligger andre forslag, vil jeg betragte de nævnte medlemmer som valgt til henholdsvis præsident og vicepræsidenter.

Jeg skal derefter anmode præsidenten, hr. Gerhardsen, om at overtage ledelsen af mødet.

Einar Gerhardsen overtok her presidentplassen.

Presidenten: På egne vegne og på vegne av de valgte visepresidenter vil jeg få takke for tilliden som er vist oss. Det er viktige og ærefulle verv vi nå er valgt til.

Så har jeg den glede å ønske velkommen til Norge og velkommen til Oslo. Vi er kommet sammen for å arbeide, men jeg håper likevel at våre tilreisende venner vil få tid til å lære Oslo noe bedre å kjenne og at de vil ha glede av oppholdet i Norges hovedstad.

Stortingsbygningen vår er for tiden under ombygging, og arbeidsforholdene under rådsmøtet vil derfor ikke bli så gode som vi gjerne ville at de skulle være. Men de blir nå i det store og hele slik som de for tiden er for de norske stortingsrepresentantene under deres ordinære arbeid.

I de 1½ år som er gått siden Det nordiske råd hadde sitt første møte i København, har presidiet i samarbeid med regjeringene prøvd å føre videre arbeidet med de enkelte sakene som ble tatt opp og behandlet i det første møtet. Det er grunn til å understreke den positive innstillingen de enkelte lands regjeringer har hatt til arbeidet med sakene, og det er grunn til å takke regjeringene for den gode og åpne samarbeidsviljen de har vist. Det nordiske råd vil ikke kunne fylle sin oppgave på en tilfredsstillende måte uten et slikt tillidsfullt samarbeid med regjeringene. Derfor skal vi vite å verdsette det og håpe at det kan fortsette og at det kan bygges videre ut.

Noen av de sakene som ble behandlet på Københavnermøtet, er allerede satt ut i livet. Det gjelder bl. a. en så viktig sak som felles nordisk arbeidsmarked. Den ville neppe ha vært løst så hurtig uten det samspill mellom parlamentsmedlemmene og regjeringsmedlemmene som Det nordiske råd har muliggjort. Enkelte andre av de sakene som Københavnermøtet reiste, arbeides det fortsatt med, og noen av dem foreligger til fortsatt drøfting og behandling i dette møte.

Rådet kan ikke fatte noe vedtak. Det er ikke deri dets betydning ligger. Det kan reise, og det kan aktualisere saker. Det kan klarlegge dem, gjøre sitt for å modne dem, og det kan påskynde realiseringen av dem. Det er vel riktig som Erik Eriksen nettopp sa, at vi ennå ikke har funnet fram til den endelige arbeidsformen for Rådet. Men erfaringene hittil skulle vise at det er lagt et godt grunnlag, som det må kunne bygges videre på.

Vi som inntil nå har arbeidet litt med Det nordiske råd, har vært engstelige for at det skulle skapes forventninger som ikke kunne innfries.

Det kan derfor være grunn til å si at man heller ikke fra dette møte må vente store og påtagelige resultater. Men noe vil det skje. Vi har en stor og omfattende dagsorden til behandling, og det må være vårt håp at vi for de fleste sakers vedkommende vil komme iallfall et skritt lenger fram.

Det er de økonomiske problemer som for tiden er de viktigste i nordisk samarbeid. Men de er også de vanskeligste. Vi har til behandling rapporter fra Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid. Det er utmerkede utredninger; men de gir ikke noe grunnlag for konkrete vedtak. Spørsmålet er om Rådsmøtet kan make å pense debatten og med det de fortsatte utredningene inn på et spor som etter hvert kan føre til resultater.

Det nordiske råd vil, som andre lignende institusjoner, bli det som medlemmene kan gjøre det til. Derfor bør det stilles store krav til medlemmene av Rådet. I den tale statsminister Hedtoft holdt ved åpningen av Københavnermøtet, sa han at «større oppgave har aldri før vært gitt nordiske politikere». Jeg tror statsminister Hedtoft har rett, og hans ord har adresse til alle oss som er med i Rådet. Som parlamentsmedlemmer ser vi det vel alle slik at vår første og viktigste oppgave har vi i vårt eget land. Men gjennom Det nordiske råd har vi fått nye muligheter for å arbeide både for vårt eget land og for Norden som helhet.

Vi lever i en tid da verden på mange måter er i støpeskjeen og under omformning. Store og små kolonier får eller tar sin frihet. Tidligere kolonimaktens militære, politiske og økonomiske stilling endres totalt. Vår verdensdel har ikke lenger den sentrale maktstilling i verden som den en gang hadde. Samtidig går det for seg en kamp mellom demokrati og diktatur om styreformer og samfunnsformer i de enkelte land.

I de nordiske land har vi vært vant til som nasjoner å leve av vårt eget arbeid, og vi har forlenget valgt demokratiet som vår livsform og vår styreform. Forsåvidt har vi ingen problemer. Men våre land skal leve sitt liv i verden slik den er i dag, og de må finne sin plass i verden slik den blir. Våre små land vil alltid stå sterkere og føle seg tryggere om de samarbeider på alle felter der det er grunnlag for samarbeid. Da vil vi stå sterkere også i forhold til den øvrige verden, som vi er en del av, og som vi aldri må isolere oss fra.

Jeg vil gjenta velkomsthilsenen til alle deltagerne i Rådsmøtet, og uttale håpet om at dette må bli et godt arbeidsmøte til gagn for Norden og til gagn for hvert enkelt av de nordiske land.

Sak n r. 4.

Godkjenning av saklisten.

Presidenten refererte den fremlagte sakliste, sålydende:

- Sak nr. 1. Melding angående konvensjoner under den Internasjonale Arbeidsorganisasjon, som ikke er ratifisert.
- » » 2. Forslag om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv.
  - » » 3. Forslag om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen.
  - » » 4. Melding angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område.
  - » » 5. Beretning fra Den nordiske sosialpolitiske komité.
  - » » 6. Forslag om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon.
  - » » 7. Beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid.
  - » » 8. Forslag om ensartet nordisk abortlovgivning.
  - » » 9. Forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid.
  - » » 10. Forslag angående innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus.
  - » » 11. Beretning fra Nordisk Kulturkommisjon.
  - » » 12. Beretning fra den Nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m.
  - » » 13. Forslag om felles aksjon fra de nordiske land i De Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land.
  - » » 14. Forslag om endring i forretningsordenen for Det Nordiske Råd.
  - » » 15. Melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område.
  - » » 16. Melding angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land.
  - » » 17. Melding angående samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område.
  - » » 18. Forslag om utveksling av statstrykksaker.
  - » » 19. Melding angående nordisk parlamentarisk publikasjon.
  - » » 20. Melding angående samarbeid på det sosialpolitiske område.
  - » » 21. Forslag om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn.
  - » » 22. Forslag angående lettelse i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land.
  - » » 23. Forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere.
  - » » 24. Forslag om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land.
  - » » 25. Forslag om opprettelse av Nordens folkelige Akademi.
  - » » 26. Forslag om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur.
  - » » 27. Melding angående fast forbindelse mellom Danmark og Sverige i Öresund.

- Sak nr. 28. Beretning angående økonomisk samarbeid.
- » » 29. Meldinger angående økonomisk samarbeid.
  - » » 30. Melding angående kulturelt samarbeid.
  - » » 31. Melding angående friere samferdsel mellom de nordiske land.
  - » » 32. Beretning om nordisk samarbeid i kringkasting og fjernsyn.
  - » » 33. Forslag om direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land.
  - » » 34. Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land.
  - » » 35. Forslag angående støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser.

Presidenten: Jeg vil høre om noen forlanger ordet til dette forslag til sakliste. Hvis det ikke skjer, og det ingen innvendinger fremkommer, går jeg ut fra at saklisten er vedtatt. — Den er enstemmig vedtatt.

Sak n r. 5.

Nedsettelse av komitéer.

Presidenten: Et fellesmøte av delegasjonenes arbeidsutvalg foreslår at det i likhet med det som skjedde under møtet i København settes ned 4 faste komitéer med følgende medlemstall:

Den kulturelle, den juridiske og den økonomiske komité med 13 medlemmer hver, den sosialpolitiske komité med 14 medlemmer.

Forlanger noen ordet til det forslag? — Det er ikke skjedd, forslaget ansees enstemmig vedtatt.

Sak n r. 6.

Valg til komitéene.

Presidenten: Også der har arbeidsutvalgene fremmet et forslag som er trykt og omdelt på representantenes bord.

Presidenten refererte det fremsatte forslag, sålydende:

Den økonomiske komité:

Elon Andersson (F), Sverige

Dahlgaard (RV), Danmark

Edberg (S), Sverige

Einer-Jensen (S), Danmark

Erik Eriksen (V), Danmark

Foss (KF), Danmark

Gerhardsen (A), Norge

Holm (H), Norge

Meisdalshagen (A), Norge
Røiseland (V), Norge
Severin (S), Sverige
Skoglund (H), Sverige
Hannibal Valdimarsson (S), Island

Kulturkomitéen:

Brynjolfsson (Fr), Island
Marius Buhl (V), Danmark
Victor Gram (S), Danmark
Hambro (H), Norge
Hegna (A), Norge
Johnsen (A), Norge
Jørgen Jørgensen (RV), Danmark
Ole Bjørn Kraft (KF), Danmark
Leirfall (B), Norge
Ohlon (F), Sverige
Sandler (S), Sverige
Anna Sjöström-Bengtsson (S), Sverige
Werner (B), Sverige

Sosialkomitéen:

Nina Andersen (S), Danmark
Birger Andersson (S), Sverige
Bondevik (Kr.F) (supp.), Norge
Bundvad (S), Danmark
Gisli Jónsson (Selvst.), Island
Lindberg (S), Danmark
Løbak (A), Norge
Möller (S), Sverige
Harald Nielsen (V), Danmark
Claudia Olsen (H), Norge
Pettersson (B), Sverige
Bernhard Stefansson (Fr), Island
Svensson (F), Sverige
Watnebryn (A), Norge

Den juridiske komité:

Andersson i Malmö (S), Sverige
Sigurdur Bjarnason (Selvst.), Island
Holger Eriksen (S), Danmark
Frogner (B), Norge

Herlitz (H), Sverige
Hønsvald (A), Norge
Thorkil Kristensen (V), Danmark
Finn Moe (A), Norge
Gösta Netzen (S), Sverige
Gustav Pedersen (S), Danmark
Rylander (F), Sverige
Sundt (V), Norge
Thestrup (KF), Danmark

Presidenten: Forlanger noen ordet til innstillingen? — Da det ikke er skjedd, går jeg da ut fra at innstillingen er vedtatt.

Presidenten vil anmode om at den representant som står nevnt først for hver komité, innkaller komitéen sin til konstituerende møte umiddelbart etter avslutningen av dette møte.

Presidenten vil samtidig gjøre oppmerksom på at det har vært arbeidsutvalgenes forutsetning at de tilstedeværende regjeringsmedlemmer vil kunne møte i komitéene under behandlingen av de saker som sorterer under deres departementer. Når det gjelder deltakelsen i komitéene av sakkyndige, embetsmenn og andre, er det en sak som komitéene må ordne i samsvar med forretningsorden og statutter.

Jeg får samtidig gjøre oppmerksom på hvor de enkelte komitéer skal ha sine møter:

Kulturkomitéen skal ha møter i rom nr. 207,

Den økonomiske komité i rom nr. 205,

Den sosialpolitiske komité i rom nr. 210 og

Den juridiske komité i rom nr. 209.

Vi er da ferdig med de sakene som er satt opp til dette åpningsmøte, og møtet vil nå bli avbrutt og satt igjen kl. 15.

Møtet utsatt kl. 12.35.

Forhandlingene fortsatte kl. 15.

Sak nr. 7.

Fordeling av sakene på komitéene.

Presidenten: Som første post vil presidenten foreslå at en behandler sak nr. 14 på saklisten:

Forslag om endring i forretningsordenen for Det nordiske råd —
og at en deretter behandler sakene vedrørende de forskjellige komitéer i den rekkefølge de er satt opp på den omdelte sakliste. —

Ingen innvending er fremkommet herimot.

Herlitz, Sverige: Herr president, mina damer och herrar! Jag har inte några kommentarer att göra till det nu framlagda förslaget till ändringar i arbetsordningen, men jag har gripit detta tillfälle för att tala om ett ämne, som står i ett visst sammanhang med arbetsordningen ehuru det egentligen inte regleras av den. Jag skulle nämligen vilja säga något om det som sker mellan rådets sessioner.

Man hade kanske från början inte tänkt sig att mycket skulle ske genom rådets organ mellan sessionerna, utan att arbetet skulle ligga helt hos regeringarna. Erfarenheten har emellertid visat, att rådets egna organ har fått mer att göra under denna tid än man har föreställt sig. Det är självklart att sekretariatet har arbetat. Jäg vill vid detta tillfälle för min egen del — och kanske mina kolleger i presidiet vill ansluta sig till det — uttala ett mycket varmt tack till våra sekreterare för det utomordentligt aktiva, intresserade och sakkunniga arbete, som de har nedlagt under den tid av ett och ett halvt år som har gått. Delegationerna såsom sådana har, i varje fall vad Sverige angår, sammanträtt i större utsträckning än vad åtminstone jag på förhand hade föreställt mig skulle ske. Detsamma gäller om presidiet. I enlighet med ett beslut som fattades av de samlade arbetsutskotten efter sessionen i Köpenhamn har presidiet betraktat det som sin skyldighet att regelbundet sammankomma, och vi har sammanträtt vid icke mindre än sex olika tillfällen sedan Köpenhamnsmötet ägde rum.

Jag tror att det kan vara av betydelse att här till rådets förhandlingar få redovisa något av erfarenheterna från det arbete, som sålunda har försiggått, och i anknytning därtill kanske uttala ett och annat önskemål för framtiden.

Den verksamhet, som har ägt rum, hänför sig dels till åtgärder i anledning av beslut, som fattades 1953, dels naturligtvis till förberedelser till denna session.

Vad beträffar åtgärder i anledning av besluten 1953, känner vi ju till att ett visst arbete har blivit ålagt kommittén för likställighetsfrågor, men i övrigt har arbetet här ankommit på regeringarna. Det är de, som har haft att ta våra rekommendationer under övervägande. Vid detta arbetes organiserande har självklart svårigheter uppkommit. Det är en inte så alldeles lätt sak att samordna överväganden och utredningar och ståndpunktstaganden i flera olika länder, särskilt om man kanske arbetar under litet olika former och med skilda traditioner på olika håll. Det kan väl hända, att detta på en eller annan punkt har föranlett ett dubbelarbete. I varje fall har det föranlett en viss osäkerhet om hur sakerna rätteligen skulle angripas — vem som i första hand skulle ta i tu med dem — och därav har kanske vållats ett visst fördröjande av arbetet. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att de nordiska undervisningsministrarna inte fann tillfälle att ta någon ståndpunkt till våra rekommendationer.

مندationer i kulturfrågorna förrän jämnt ett år efter den första sessionen.

Om man nu jämför våra rekommendationer i föl med vad som sedan har skett, kan det väl emellertid konstateras, som vår president redan har sagt, att vi har all anledning att vara tilfreds. I stort sett har det skett, som vi begärde; åtskilligt av vad som skett har ju dock bara bestått i att utredningar har satts i gång. I varje fall har vi inte på någon punkt behövt notera att rådet har måst röna ett verkligt bakslag. En enda sak utgör ett undantag. Jag syftar på den stora katalog av önskemål, som vi frambar i föl på kulturkommitténs förslag. Åtskilliga där upptagna ämnen har, så vitt jag kan se, ännu knappast blivit föremål för några åtgärder. Men i stort sett kan vi som sagt från rådets sida uttala vår stora tillfredsställelse. Jag vill tillägga, att det också är mycket tillfredsställande att man i åtskilliga fall har kunnat dra Finland med i ett samarbete, där det naturligt hör hemma, fast det icke är medlem av rådet.

Den tacksamhet jag här uttalar skulle jag vilja utsträcka till alla dem, som inom departement, ministerier och myndigheter har sysselsatts i anledning av rådets initiativ. Vi har kanske vållat dem mycket besvär, men vi kan å vår sida säga att vad som här har gjorts har varit av mycket stor betydelse ur rådets synpunkt.

Detta gällde alltså regeringarnas arbete.

För rådet har det varit ett intresse att försöka, så gott man kunde, följa arbetets gång inom regeringarna. Vid det sammanträde i Köpenhamn jag nyss nämnde, uppmuntrade arbetsutskotten pressidiet till att försöka göra det, och vi har försökt. Till en början var man något osäker om i vilka konstitutionella former rådets organ skulle träda i förbindelse med regeringarna, men detta spörsmål har trätt en smula i bakgrunden. Det hela har, så vitt jag kan bedöma, ordnats praktiskt och lätt utan att svåra formspörsmål har behövt stå i vägen. Det har skett formlösa kontakter mellan å ena sidan regeringarna och å andra sidan presidietts medlemmar, sekretariaten och enskilda intresserade medlemmar. Regeringarnas medlemmar har också, i varje fall i Sverige, deltagit i delegationsernas arbete. De har hos oss en stående inbjudan till delegationsmöten, och vi har vid olika tillfällen haft glädjen att där se statsråd, med vilka vi har fått tillfälle att utbyta tankar och synpunkter. Av stor betydelse har vi inom presidiet ansett det vara, att det har beretts oss tillfälle att sammanträffa med nordiska ministrar vid flera ministermöten. Vi har fått vara representerade vid två utrikesministermöten, ett justitieministermöte och ett undervisningsministermöte.

Den kontakt, som sålunda har ägt rum, har i första hand inneburit att vi har blivit informerade om vad som skett och vad som planerats. Jag hoppas att man inte på något håll misstycker, om jag därtill lägger att vi

har trott oss i någon mån kunna stimulera regeringarna till arbete, som har legat oss varmt om hjärtat men som kanske har löpt en viss risk att glömmas bort bland allt annat.

En sak, som presidiet särskilt intresserade sig för, var att från början få det hela ordnat så, att regeringarna delade upp sakerna sig emellan, så att en regering tog ansvaret för den första förberedande behandlingen av varje särskild fråga. Det önskemålet framställdes på ett utrikesministermöte i maj 1953, och det togs ad notam.

Ehuru medvetet om att de organ, som rådet har mellan sessionerna, inte har något som helst mandat att tala å rådets vägnar, har likväl presidiet vid ett och annat tillfälle trott sig berättigat att försöka ge uttryck åt vad som kan antagas vara rådets mening i av rådet väckta frågor. Sålunda kan det här nämnas, att presidiet framlade vissa synpunkter på en lämplig organisation av nordiska kulturkommissionen på hösten 1953.

Så har vi förberedelserna för denna session.

Det är välbekant för oss alla, att initiativ i rådet tas av regeringarna och av enskilda medlemmar. Nu är det så, att intresserade enskilda och organisationer ofta föreställer sig att de kan vända sig till rådets delegationer med initiativ av olika slag. Jag är därför angelägen att till förebyggande av missförstånd få konstatera, att inga initiativ i egentlig mening kan tas av utomstående och att rådet inte heller är inriktat på att delegationerna såsom sådana skulle ta några initiativ. Framställningar av detta slag kan sålunda i regel inte leda till de resultat, som kanske vederbörande föreställer sig. Men vi har i den svenska delegationen varit mycket tacksamma för de incitament, som vi på det sättet har fått från olika håll, och den information, som vi har erhållit rörande åtskilliga praktiska spörsmål. Ett och annat har kanske varit av den beskaffenheten att det utan vidare har lagts ad acta, men i åtskilliga fall har vi tillämpat den metoden — det har för resten presidiet också gjort — att vi utan ståndpunktstagande å rådets vägnar har till regeringarna överlämnat sådana framställningar, som vi har trott det vara anledning att se på.

Vad nu angår de enskilda medlemmarnas förslag, så är det helt naturligt att de är förslagsställarnas egen sak. I fråga om dem kan sålunda inte någon samlad planläggning förekomma från presidiets eller från delegationernas sida. Men en del har det ändå varit att göra. För det första har det ju från början varit tänkt att Nordiska rådets nationella delegationer skulle bilda en sorts arbetsgrupper, som särskilt lade sig vinn om att tränga in i de nordiska spörsmålen. Detta är nu något som man egentligen inte kan organisera, men vi har åtminstone i den svenska delegationen försökt göra en del i den riktningen genom att till gemensam nytta samla informationer om aktuella frågor genom föredragningar av

sakkunniga personer o.s.v. Vi har också satt i gång med meddelanden, som utgått till våra medlemmar, angående aktuella spörsmål, sådana de framträtt i pressen, i parlamenten o.s.v.

För det andra: Vår nuvarande president uttalade vid sessionen 1953, att det var en uppgift för rådet att vara aktivt i den meningen, att man såg till att en session inte blev stående utan material, men å andra sidan att den inte skulle bli överbelastad. Vid våra presidie möten har det varit en ständig angelägenhet för oss att så att säga bilda oss en allt klarare föreställning om hur det kommande Osломötet skulle komma att gestalta sig och vilka ämnen vi där skulle få att behandla. För att avväga ett lämpligt arbetskvantum har det emellertid inte varit nödvändigt att presidiet på något sätt gripit stimulerande in. Vad som här har kommit av material har kommit utan vår aktivitet. Å andra sidan har vi inte heller hämmat några initiativ. Det kan kanske sägas — erfarenheten får visa det — att vi har ett alltför vidlyftigt arbetsprogram i år. Må det tillåtas mig att säga att presidiet räknat med den nära till hands liggande möjligheten, att vi får konstatera beträffande det ena eller det andra ärendet, att vi inte hinner att tänka igenom det i Oslo, utan man får skjuta på det till den session som är beräknad att hållas om ett halvt år.

Det var — för det tredje — mycket resonemang i Köpenhamn om i vilken utsträckning de fasta samarbetsorganen skulle rapportera till rådet. Å ena sidan fick vi då en väldig mängd av rapporter, delvis av organ med mycket speciella uppgifter. Å andra sidan sades det, att sådana där rapporter borde över huvud taget bara avgives, då särskild anledning därtill gavs. I presidiet har vi intagit den ståndpunkten — och funnit förståelse för den hos regeringarna — att det är angeläget för rådet att årligen få rapporter, inte från alla dessa organ, men från dem som har en mera central betydelse. Det är också dessa mera betydelsefulla organs berättelser vi finner i våra handlingar; ny är bland dessa berättelsen angående samarbetet inom radio och television.

Jag är angelägen att betona, att då vi varit intresserade för denna rapportering så har det stått alldeles klart för oss att den skall ske genom regeringarna. Vi har ingen befälsmyndighet över dessa organ. Det är också naturligt, att regeringarna till berättelserna fogar de anmärkningar och reflexioner de kan finna anledning till. Vidare ligger det ingalunda i sakens natur — tvärtom — att varje sådan rapport skall ge anledning till några åtgärder från rådets sida; i mångfaldiga lägen bör det naturliga vara, att handlingarna endast lägges ad acta.

Presidiet har för det fjärde också sysslat med praktiska åtgärder till underlättande av denna session. Jag erinrar om huruledes vi nödgades hemställa till regeringar och ledamöter att komma med förslagen tidigare än arbetsordningen fordrar; det har iakttagits på ett sådant sätt, att vi

kunnat få vårt material i mycket hygglig tid. Vidare har det gällt att enligt stadgan sörja för erforderlig utredning angående förslag, som kunnat tarva en större belysning än som ges i själva framställningarna. Låt mig även på denna punkt med tacksamhet notera det bistånd vi här fått av regeringar och myndigheter — myndigheter som kanske härigenom bevärats vid en mycket obekvämlig tidpunkt.

Till denna session har vi också strävat att så mycket som möjligt förbereda utskottsarbetet, därigenom att vi redan tidigt på våren gjorde klart för oss vilka som skulle komma att sitta i olika utskott och hur ärendena i stort sett skulle fördelas mellan utskotten. Vi har också sört för fasta utskottssekreterare, som i tid fått orientera sig om ärendena, och lämpliga experter som kunnat biträda utskotten.

En sak har däremot inte kunnat göras i år med hänsyn till den tidpunkt vid vilken vi sammanträder. Till en riktig planläggning av ett rådsmöte hör efter mitt sätt att se, att möjlighet ges medlemmarna att före mötet utbyta tankar med kamraterna inom vederbörande delegation och, där anledning ges, även sondera stämningen bland meningsfränder i riksdagen; sådana möjligheter har ju inte stått oss till buds nu under sommaren.

Skulle jag, herr president, på grundval av det sagda uttala några önskemål för framtiden, så skulle det första inte alls röra rådets arbete, utan regeringarnas. Strängt taget kommer det ju inte oss vid. Men låt mig ändå säga, att då nu Nordiska rådet är organiserat och dess arbete tycks löpa rätt bra, det nästa problemet — och ett stort problem — är att finna så praktiska och effektiva former som möjligt för regeringarnas samarbete, i stort och smått. Svårigheterna har jag redan antytt, men det är av grundväsentlig betydelse för det nordiska samarbetets fortgång, att samverkan mellan regeringarna kan förlöpa på ett smidigt sätt. Jag skall inte på något vis tillåta mig att härutinnan komma med några pekpinnar, men låt mig ändå göra några reflexioner. Det vore roligt och, tror jag, främjande för det nordiska samarbetet, om ministermöterna kunde bli tätare och återkomma mera regelbundet; undervisningsministrarna var i januari inne på den tanken. I fjol framkastade vår nuvarande president frågan, om inte statsministrarna då och då kunde finna anledning till samråd angående nordiska angelägenheter. Jag tillåter mig att upprepa hans vädjan.

Men viktigast är ändå det löpande samarbetet mellan regeringar och myndigheter. Här möter ett problem som beröres i en framställning till rådet i år: förhållandet till utrikesministerierna, alltså i vad mån myndigheterna skall kunna vända sig direkt till varandra eller bör göra sina hänvändelser genom utrikesministerierna. Jag skall inte här ta stånd-

punkt i denna fråga, utan vill endast säga att det i varje fall är angeläget att inga överflödiga omvägar fördröjer samarbetet.

Synnerligen viktigt torde det vara, att vi snarast möjligt efter denna session får en översyn från regeringarnas sida av de framlagda rekommendationerna, icke för att i ringaste mån ta saklig ståndpunkt till dem brådstörtat, utan i syfte att göra klart vilken regering som skall förbereda behandlingen av den ena eller andra saken — så som skedde redan i fjol, men först tre månader efter rådets sammanträde.

Tillåt mig här till foga också det önskemålet, att man måtte fortsätta att ha Finland i tankarna i varje praktisk fråga som tas upp, även om det icke skulle bli direkt påpekat från Rådets sida.

Ett annat önskemål gäller utskottsarbetet mellan sessionerna. Jag erinrar om den kommitté som har arbetat under herr Hönsvalds ordförandeskap och vars resultat kanske kommer att redovisas i annat sammanhang. Jag vill inte uttala någon som helst önskan om att man generellt skall tillämpa metoden, att utskott arbetar mellan sessionerna, men enligt min tanke bör man inte heller rädas för att använda det arbetsinstrumentet i sådana fall där det ligger naturligt till — jag tänker just i år särskilt på sådana frågor, som vi finner oss föranlättna att skjuta på till Stockholmsmötet och som det kan vara förmånligt att före sessionen göra till föremål för ett parlamentariskt bedömande. Jag skulle vilja tillåta mig en vädjan till utskotten att överväga i vad mån de, då sålunda ett uppskov skall äga rum, kan finna anledning att förorda tillsättande av ett utskott att verka före sessionen.

Til sist ett ord om förhållandet mellan rådet och regeringarna. Det är fullkomligt i samstämmighet med grundtanken bakom hela Rådets konstitution — att regeringar och folkrepresentationer inte skall hållas isär, utan såvitt möjligt samarbeta — om jag uttalar förhoppningen om fortsatta goda och lätta förbindelser med regeringarna, som jag hoppas inte skall hämmas av några formella betänkligheter av ena eller andra slaget. Jag hoppas också, att om vi någon gång från rådets sida skulle visa en aktivitet som till äventyrs kunde uppfattas så, att vi blandade oss i sådant som inte rörde oss, man ville på regeringshåll i stället uppfatta det som ett uttryck för det intresse vi hyser för de saker, som vi känner oss ha ett särskilt ansvar för.

Jag hoppas också på en fortsättning av den anordningen, att representeranter för rådet får tillfälle att sammanträffa med ministrarna vid deras ministermöten. Jag tillåter mig framkasta, huruvida inte det naturliga är att man i det sammanhanget tänker inte bara på presidiets ledamöter, utan kanske i vissa fall på sådana ledamöter av rådet som speciellt har sysslat med just de grupper av ärenden som föreligger till behandling.

Av stor betydelse för Rådets arbete är det helt visst också, att så goda

former som möjligt skapas för en kontakt mellan rådet och de olika organ som är verksamma i det nordiska samarbetets tjänst. Det kan ske så, att representanter för rådet får tillfälle att auskultera vid sådana organs sammanträden. Det kan också ske i den formen — såsom i vissa fall har försökts — att medlemmar av rådet får regeringarnas förtroende att ingå i sådana organ. Sker det, tillgodoser man två väsentliga grundtankar vid rådets inrättande: man sörjer för en smidig och effektiv samarbetsform, och man skapar åt i varje fall en del av rådets ledamöter en verklig förankring i de praktiska frågor vi har att behandla vid våra sessioner.

Statsminister Hans Hedtoft, Danmark: Hr. præsident! I de sidste par dage har en komité fra Europarådet holdt møde i København, og det var ikke tilfældigt, at Europarådet havde valgt en nordisk hovedstad til samlingssted. Formålet med denne Europakomités møde var nemlig at studere de nordiske landes indsats for at rydde hindringerne af vejen for det indbyrdes nordiske rejselev, og i København havde man ganske særlig gunstige muligheder for at iagttage reformens virkninger i praksis. Man behøvede blot at forlægge komitémøderne fra Christiansborg til Havnegade, hvor Øresundsåbådene og færgerne fragter en milliontallig rejseeskare, først og fremmest en milliontallig nordisk rejseeskare, og lægge mærke til, hvor smidigt man her håndterer den kolossale persontrafik, som er blevet følgen af den nordiske pastvangs fald og afskaffelsen af myndighedernes inspektion af fredelige rejsendes kufferter og tegnebøger. Her er der altså et område, hvor vi i det mindste har opnået det, vi gerne vil med al vor nordiske gerning: at gøre tilværelsen lettere og bedre for os selv og samtidig om muligt i mellemfolkeligt samarbejde give et godt eksempel.

Når vi betragter den indsats, som er gjort i Norden gennem de sidste menneskealdre for at nedbryde hæmmende grænser mellem vore lande på mangfoldige områder, tror vi i al beskedenhed, at ikke mindst det øvrige Europa godt på dette punkt kunne tage ved lære af os. Det er også min overbevisning, at det vil ske i stigende grad i den tid, der kommer. Men det er mit indtrykk, at man også udover Europas grænser er begyndt at få øjnene op for, at der kan være erfaringer at hente heroppe hos os og i vor måde at løse problemerne på.

Vi skal naturligvis ikke gøre os nogen illusioner om, at det er let for de små folk overhovedet at øve nogen indflydelse på udviklingen i verden. Vore muligheder derfor er på forhånd begrænsede, selvom de er større og efter min mening meget større endda, når vore lande optræder i fællesskab. Hvad vi fremfor alt kan gøre er at organisere vor del af verden så fornuftigt og så retfærdigt som muligt. Fornuft og retfærdighed er de to ledestjerner for vort offentlige liv. Begge disse idealer fører i dag som altid en udsat tilværelse; men trods al modgang vil vi små nationer

aldrig opgive håbet om, at de kan gøre sig gældende i samlivet mellem folkene. Derfor har vi også al grund til at tro, at det, vi udretter for at forme vort samfundsliv og vore indbyrdes forhold fornuftigt og retfærdigt, kan blive bemærket ude i den store verden og derved komme til at øve sin indflydelse.

I denne sammenhæng må vi huske, at der er helt nye kræfter i bevægelse i den offentlige mening rundt på jorden i dag. Jeg tænker her på det, som også Einar Gerhardsen berørte i sin åbningstale: de mange folkeslag i de andre verdensdele, som i årene efter krigen er blevet fri for fremmede herrer og nu kan indrette deres tilværelse efter deres egne ønsker i højere grad, end det tidligere var tilfældet. Og disse ønsker går netop meget ofte i retning af en velfærdsstat af noget lignende karakter, som den findes i Norden.

Derfor mærker vi også i dag en stigende interesse fra disse folks side for den måde, vi har grebet tingene an på heroppe. Denne interesse bliver derfor en klangbund i verdensopinionen for de synspunkter, vi ønsker at gøre gældende. Og denne opmærksomhed gælder ikke alene hvert enkelt lands egne forhold, den rettes også mod det samarbejde og mod principperne for det samarbejde, som vi har skabt mellem os selv indbyrdes i Norden, og som vi stadig bygger videre på. Ikke mindst oprettelsen af Nordisk Råd har lukket omverdenens øjne op for, at der heroppe i Norden sker en udvikling i det mellemfolkelige samliv, som andre måske kan lære af eller i alt fald hente inspiration fra.

Jeg tror ikke, vi skal lukke øjnene for de muligheder, som her åbner sig for os til indirekte at øve en vis indflydelse ude i verden. Men det gælder efter min mening om bevidst at varetage disse muligheder. Vi skal ikke alene i fællesskab føre vore synspunkter frem i De Forenede Nationer, i den internationale arbejdsorganisation og i de andre mellemfolkelige organer. Vi skal også forsøge ad oplysningens, ad informationsvej at gøre verden bekendt med, hvad vi foretager os heroppe kulturelt, økonomisk, socialt og politisk.

De store kulturlande i verden driver i dag en energisk oplysningsvirksomhed overalt; denne oplysnings- og informationsvirksomhed har naturligvis sin hensigt, og den gør også sin virkning. Efter min mening bør de nordiske lande i langt højere grad, end man gør det for øjeblikket, forsøge en samlet indsats på dette område. Noget gøres der allerede, men det er for lidt, og det er for spredt. Det kan kun få den nødvendige virkning, om vi også på dette område samler vore kræfter til fælles handling, om vi «på kulturens område skaber et SAS», et udtryk som en norsk pressemand for nylig træffende anvendte i forbindelse med den udstilling af skandinavisk brugskunst, som for øjeblikket går sin sejrsgang gennem Amerikas Forenede Stater: et *kulturelt SAS!* Vi har i forvejen

nationale kulturelle institutter, selskaber og kontorer for oplysning i udlandet. De samarbejder noget, men altfor lidt; de burde i langt større omfang koordinere deres udlandsvirksomhed. Hvis man i stedet for danske eller norske eller svenske lektorer udsendte *nordiske* lektorer, kunne man skabe nordiske kulturcentre langt, langt flere steder på jorden. De videnskabelige institutter i udlandet bør også stadig mere sigte på at blive nordiske i stedet for nationale. Man kender nemlig derude meget bedre begrebet Norden eller Skandinavien, end man kender det enkelte nordiske land.

Filmen spiller i vore dage en mægtig rolle i udlandsoplysningen. Læg mærke til, hvor meget de store lande ofrer på dette område! Her er også en vigtig opgave for en fælles nordisk indsats for at præsentere det nordiske samfundsliv og den nordiske kultur under en samlet synsvinkel. I forslaget i sag nr. 21 er der visse tanker på linie hermed, hvor der tales om samarbejdet om oplysende films. Det samme gælder på et andet område med sag nr. 26 om oversættelse af et repræsentativt udvalg af hovedværker i den nordiske litteratur til verdenssprogene. Tanken har i høj grad min tilslutning.

De nordiske radiofonier skulle også kunne gøre en indsats ved i fællesskab at arrangere udsendelser på fremmede sprog om nordiske forhold og om nordisk samarbejde med henblik på lytterne ikke blot i Europa, men også i de oversøiske lande. Televisionen bør vi også have vor opmærksomhed henvendt på, og vi bør have det i tide. Vi har begyndt med fjernsyn i Danmark. I dag er det en kendsgerning, at det danske fjernsynsnet uden videre kan kobles ind på tysk, på engelsk og på fransk fjernsyn. Det betyder i dette øjeblik en direkte risiko for Danmark for, hvis vi i for høj grad vænner os til det tyske fjernsyn, at det danske fjernsyn ensidigt bliver påvirket fra den side. Nu kommer fjernsynet antagelig i løbet af de nærmeste år i alle de nordiske lande. Vi bør passe på her, at Norden ikke bare bliver modtagende fra de andre lande. Vi må benytte de muligheder, som et kommende europæisk samarbejde på televisionens område giver os, til å få placeret det jeg vil kalde vort «nordiske stof» i de samarbejdende televisionsselskabers udsendelser. Men dette stof bør i udstrakt grad fremskaffes ved et nordisk samarbejde.

Et eksempel på en vel tilrettelagt publikation med nordisk oplysning udadtil er den store bog «Freedom and Welfare», som de nordiske socialministerier i fællesskab har udarbejdet og udgivet. I den forbindelse vil jeg gerne rejse tanken, om ikke tiden nu er inde til at genoplive det fælles tidsskrift «Le Nord», som gjorde en værdifuld indsats i årene umiddelbart før den anden verdenskrig. Der er allerede nu og der vil i fremtiden i endnu højere grad blive brug for et tidsskrift af høj kvalitet, som på verdenssprogene kan præsentere nordiske synspunkter og nordiske

forhold, de enkelte landes såvel som helhedens, for pressen, for oplysningsinteresserede, for myndighederne, for bibliotekerne og for andre ude i verden.

Jeg har ment det rigtigt at fremhæve de muligheder, som et nordisk kulturelt og oplysningsmæssigt samarbejde udadtil rummer, fordi jeg finder, at man ikke i efterkrigstiden har sat tilstrækkeligt målbevidst ind på dette område, skønt det kulturelle samarbejde har store traditioner her i Norden. Men denne oplysningsvirksomhed ser jeg ikke alene under den rent kulturelle synsvinkel. Den er for os — ligesom den er det for de store lande — et af midlerne til at hævde vor plads og vor livsholdning i verden.

Vi små folk er udsat for at blive overvældet på mange måder. Vi må føre en kamp for tilværelsen på adskillige fronter. Bestræbelserne for et økonomisk samarbejde skal sikre vor konkurrenceevne og dermed vor levestandard og vor økonomiske og finansielle selvstændighed. Vi står sammen, såvidt det på nogen måde er muligt, i FN, i OEEC, i ILO, i Europarådet for at hævde vore interesser. Selvom vi i militær henseende og i udenrigspolitikken vandrer ad noget forskellige veje, besjæles vi alle af det samme ønske: at sikre Nordens, hele Nordens fred og frihed. Selvom de opgaver, vi arbejder med i Nordisk Råd, tager et meget snævrere sigte, og vi først og fremmest søger at løse «de nærmeste krav», udfører vi altid, og bør vi altid udføre, dette nødvendigvis jordbundne og praktiske arbejde under skæret af højere stjerner.

Vi er os altid bevidst, at vi kun er en del af et større og rigere hele. Det arbejde vi udretter her i vor nordiske del af verden, står ikke i modsætning til menneskeheden omkring os. Tværtimod føler vi, at vi får bedre muligheder for at gøre vor europæiske og vor universelle indsats ved at gøre vor nordiske gerning så rig og så dygtig og så effektiv som muligt.

Det er mit indtryk, at Nordisk Råd gennem den korte tid, det har virket, har ydet sit værdifulde bidrag dertil. De forventninger, jeg personligt stillede, er i virkeligheden blevet overgået. Jeg havde ikke ventet, at rådet så hurtigt havde fundet en både smidig og virkningsfuld måde at fungere på. Man må jo, som hr. Erik Eriksen med rette pegede på i åbningstalen, holde i erindringen, hvor komplicerede forholdene i virkeligheden er her med fire delegationer, fire sekretariater og fire regeringer. Når det er gået så godt og endda over forventning, skyldes det efter min formening fremfor alt 2 ting: det praktiske, uformelle, saglige og udoktrinære håndslag, som vist er karakteristisk for os nordboere, og samtidig den faste vilje, som findes i alle de kredse, som her skal virke sammen, til at løse den vanskelige, men meget, meget lokkende opgave der ligger foran os.

Men det er selvfølgelig indlysende, at samarbejdet kan gøres mere effektivt endnu. Jeg vil gerne som hr. Herlitz gøre et par bemærkninger herom. Kontakten mellem rådet og de permanente organer, som drøftedes så udførligt i fjor, har formet sig på bedste måde, smidigt og effektivt. Man har institueret den praktiske skik, jeg slog til lyd for i fjor, at de nationale rådsdelegationers generalsekretærer indbydes til at overvære de permanente organers møder. Derved har vi på uformel måde fået tilvejebragt en værdifuld kontakt til nytte for begge parter.

Et resultat af rådets henstilling er det også, at kulturkommissionen er blevet reorganiseret. Den har fået det af rådet ønskede parlamentariske indslag og den af rådet anbefalede sekretærhjælp. Derved skulle kulturkommissionen kunne gøre en langt stærkere indsats end før, og der er jo også af regeringerne henlagt en lang række praktiske opgaver til den. På den anden side må regeringerne, som så stærkt fremhæver, at kulturkommissionen er deres organ, også tage konsekvensen heraf ved at se med velvilje på de forslag, kommissionen fremkommer med, også når de koster penge. Det vil ikke være rigtigt at skjule, at når der hidtil ikke er kommet så meget praktisk ud af kulturkommissionens arbejde, som mange af os gerne ønsker, må bebrejdelserne gå til de regeringer, der ikke har videreføret kommissionens arbejde. Det er urigtigt at rette bebrejdelser herfor mod kulturkommissionen.

Af de andre permanente organer vil jeg gerne nævne det økonomiske udvalg og sige det tak for den indholdsrige og sagligt værdifulde betænkning om det fælles marked, hvormed dette udvalg nu har afsluttet sin virksomhed.

Den parlamentariske komité for friere samfærdsel har føjet nye laurbær til dem, den tidligere har vundet om sin pande. Jeg tænker på de to sagligt og formelt mønstergyldige betænkninger om pasunion også for ikke-nordboere og om post- og telegramtaksterne.

Også den nordiske socialpolitiske komité fortjener at fremhæves for det meget store og effektive arbejde, den har udført på teksten til en nordisk socialpolitisk konvention. Når den socialpolitiske komité kan pege på så store resultater, tror jeg, det hænger sammen med, at dens medlemmer er højststående embedsmænd indenfor de pågældende regeringsdepartementer. Derfor tilvejebringes kontakten mellem disse departementer i de forskellige lande på en meget effektiv måde gennem komitéen. Det var forøvrigt erfaringerne herfra, som bevirkede, at rådets præsidium foreslog, at undervisningsministerierne blev repræsenteret i kulturkommissionen ved en af deres højeste embedsmænd. Dette ønske blev opfyldt, og reformen vil sikkert vise sig at være værdifuld.

Jeg kunne tænke mig, at det ved lejlighed ville være nyttigt at styrke det samme element indenfor de nordiske udvalg for lovsamarbejde. Også

deres arbejde fortjener at nævnes, men det ville vist vinde noget ved, at udvalgene fik en fastere tilknytning til administrationen.

En række af problemerne i det nordiske samarbejdes teknik ligger nemlig i dag på regeringsplan, selvom man også her under indtryk af det stigende tempo i samarbejdet, som Nordisk Råd forårsager, spontant er gået i gang med at rationalisere kontakterne. Jeg vil således pege på den arbejdsdeling, som i stigende grad finder sted mellem departementer af samme art i de forskellige lande, når det drejer sig om at løse fælles opgaver. Et særlig godt eksempel herpå finder vi i sag nr. 16, meldingen om navnlig justitsministrenes arbejde med rekommendationen om nordiske statsborgeres retsstilling i andet nordisk land. Et andet eksempel, allerede nævnt, er undervisningsministrenes beslutning om at holde hyppigere møder end før. Den er en følge af, at der er så mange påtrængende problemer, som må løses på ministerplan. På lignende måde kan jeg tænke mig, at justitsministrene også vil føle det nødvendigt at mødes mere regelmæssigt end hidtil og med kortere mellemrum. I virkeligheden er et nordisk ministermøde hvertandet år, således som socialministrene har det, det mindste, man burde nøjes med, hvis effektivt samarbejde skal i gang.

Navnlig i een henseende afslørede det stigende tempo en svaghed i regeringernes forbindelser. Det kunne til tider vare for længe, før regeringskontorerne kunne komme aktivt i gang med de sager, som skal løses i fællesskab. Ved rådets årlige møder er der imidlertid kommet en tidsfaktor ind, som nødvendigvis må få betydning for arbejdet. Derfor gælder det om så hurtigt som muligt efter hver session at få sagerne fordelt mellem de enkelte regeringer, således at hver enkelt påtager sig ansvaret for at lede udredningen af de til den henviste sager. Også dette problem er blevet løst ved en beslutning på fællesmødet mellem præsidiets og udenrigsministrene i maj i fjor, en beslutning, som blev gentaget på det tilsvarende fællesmøde i maj i år. Rådets og regeringernes repræsentanter enedes om, at der i tilslutning til hver session, helst i umiddelbar fortsættelse af den, skal holdes et fællesmøde mellem repræsentanterne for rådet og regeringerne for at fordele sagerne.

Jeg har under denne indledende debat om rådets arbejde gerne villet fremsætte disse spredte bemærkninger. Også jeg har jo haft lejlighed til at se spørgsmålet både fra præsidiets og fra regeringens synsvinkel. Et almindeligt princip i vore bestræbelser må være at rationalisere forbindelserne mellem regeringerne mest muligt. Udfra denne tankegang glæder det mig at se det forslag om direkte korrespondance mellem embedsmænd og embedskontorer i vore lande, som en række af ligeretskomitéens medlemmer har stillet. Jeg tør ikke sige, at det kan gennemføres uden videre, men det er rigtigt, at problemet er rejst. Kan forslaget opfylde sit formål: at forenkle og fremskynde sagernes gang, vil dets gennemfø-

relse have stor saglig værdi. Men samtidig ser jeg det også ud fra det idé-mæssige synspunkt, at vi på endnu et område nedbryder overflødige og hæmmende skranker mellem vore lande og knytter direkte forbindelser tværs over grænserne.

Statsminister Torp, Norge: Jeg finner ikke grunn til på det nåværende tidspunkt å ta opp noen særlig debatt om de foreliggende forslag til endringer i forretningsordenen. Jeg slutter meg til de ord som er falt her, om nytten av det samarbeid som er kommet i stand gjennom Det nordiske råd.

Med hensyn til det siste som var nevnt av statsminister Hedtoft om fordeling av arbeidsoppgavene, finner jeg at det er naturlig at også det spørsmål undergis nærmere drøftelse, for at en kan finne fram til den mest mulig praktiske form.

Når det gjelder det punkt på dagsordenen som vi behandler her, og som knytter seg til forretningsordenen, finner jeg at det kanskje vil være riktigst at selve detaljbehandlingen utstår til saken blir behandlet i komitéen. Men det er et par spørsmål som angår regjeringsrepresentan-tenes stilling, som jeg vil knytte noen få ord til, før saken går til komi-téen. Når det gjelder punkt 3 i forslaget fra Bjarnason, Erik Eriksen, Ger-hardsen og Herlitz om statsråders deltakelse i komitéene, er jo konklusjonen den at det for tiden ikke foreslåes noen endring i bestemmelsene. Jeg er enig i den konklusjon. Det må være full grunn til fortsatt å prøve den ordning som gjelder nå, nemlig at komitéene — som det har vært gjort før her i dag — innbyr regjeringsmedlemmene til sine møter. Å gjennomføre i vedtekts form at statsråder skal delta i komitéenes møter, synes jeg ikke det er tilstrekkelig grunn til for øyeblikket. Jeg har vært fullt og helt overbevist om at samarbeidet i komitéene ikke vil by på noen vanskeligheter under den nåværende ordning.

Når det gjelder spørsmålet om innføring av en form for spørretime eller kanskje interpellasjoner, mener jeg at det bør overveies grundig før det kommer på tale. Jeg kan ikke innse at det er noe særlig påtren-gende behov for en slik ordning. De opplysninger medlemmer av rådet måtte ønske, blir det i praksis neppe noen vanskeligheter med å få på annen måte. Prinsipielt mener jeg det er betenkelig å overføre de regler som gjelder for de nasjonale parlamenter, til Det nordiske råd. Hoved-grunnlaget for interpellasjonsinstituttet synes å svikte når det som her ikke kan oppstå spørsmål om ministeransvarlighet. Jeg mener en ikke kan se bort fra at et slikt system lett kan føre til utglidning og dermed kan komme til å skade det nordiske samarbeid for det enkelte land, i stedet for å gagne det.

De to svenske representanter, Gösta Netzén og Frans Severin, har hen-

stillet at også komitéenes forhandlinger blir offentlige. Dette er kanskje et forhold som en regjeringsrepresentant ikke burde blande seg bort i, så lenge statsrådene bare er innbudt i komitéene, men ut fra den store interesse jeg har for å fremme det nordiske samarbeid så langt råd er, vil jeg likevel advare mot et slikt forslag. Jeg er av den oppfatning at nettopp i komitéene bør medlemmene kunne tale fritt ut. Et komitéarbeid er etter min mening ikke noen offentlig sak, det er i komitéene at en lettere kan komme til spørsmålenes kjerne, og det er der en lettere kan finne fram til løsningene. I norsk parlamentarisk liv er dette alminnelig erkjent og anerkjent, og jeg er engstelig for at en annen fremgangsmåte kan komme til å skade det nordiske samarbeid i stedet for å gagne det. Jeg er derfor tilbøyelig til å anbefale at man opprettholder den nåværende ordning.

Statsminister Erlander, Sverige: Herr president! Jag har för avsikt att liksom statsminister Torp och herr Herlitz närmast beröra några av de teknisk-organisatoriska spørsmål som sammanhänger med den fråga vi nu skall remittera till vederbörande utskott, men innan jag går in på den saken, vill jag gärna upprepa de deklARATIONER jag haft tillfälle att göra vid olika möten och sammankomster, nämligen att jag tror på att det nordiska samarbetet har i Nordiska rådet fått ett mycket effektivt organ, kanske effektivare än vi trodde när initiativet togs. Jag vill också gärna, i likhet med den danske statsministern, vitsorda att vi tror på det nordiska samarbetet. Vi tror att våra små nordiska folk behöver stimuleras av känslan av att det går att komma fram till konkreta och praktiska lösningar genom öppna och fria diskussioner mellan grannar som man inte kan misstänka för att vilja begagna olika situationer i någon annan avsikt än den bästa. Jag tror att det nordiska samarbete vi haft i själva verket varit mera betydelsefullt än vi själva gjort klart för oss, då vi ibland stirrat oss blinda på de misslyckanden som vi då och då råkat ut för. Jag tror också i likhet med herr Hedtoft att detta samarbete inte bara är till gagn för våra folk, som vi ju närmast är ansvariga för, utan att en närmare samverkan mellan oss också kommer att ha åtminstone något inflytande på möjligheterna till ökat mellanfolkligt samarbete och alla skall veta att varje sådan ökning innebär en stor tillgång i denna oroliga värld.

Jag vill också begagna tillfället att understryka vad herr Herlitz sade om önskvärdheten av att i detta samarbete inte glömma bort Finland, även om Finland inte anser sig kunna deltaga i parlamentariska förhandlingar av den art det här gäller.

Vi lyssnade i morse till den nuvarande presidentens ord, då han framhöll som en viktig uppgift för Nordiska rådet att genom diskussionerna

här skapa klarhet över de ganska intrikata problem som det nordiska samarbetet nu innebär. Den uppgiften blir viktigare, ju mera centrala uppgifter det nordiska samarbetet vågar sig på. När det gäller det ekonomiska fältet hoppas jag att det kommer att bli ingående diskussioner. Detta är behövt, eftersom ekonomien ju är en invecklad och svåröverskådlig sak redan när det gäller det egna landet. Det ekonomiska samarbetet mellan olika länder bjuder på många invecklade problem, men om resultatet skall bli vad vi tror att det skall kunna bli, måste *folken* engageras. De nordiska folken måste själva vara intresserade och stimulerade av den tanken att man genom ett ekonomiskt samarbete skall kunna bättre utnyttja sina resurser än om man går fram var för sig, och det är inte så säkert att denna enligt min mening självklara sats ter sig lika självklar utan ett närmare genomtänkande. Men härför behövs en allsidig, öppen och frän diskussion mellan politikerna, där olika meningar inte bara *kan få* redovisas utan *måste få* redovisas, så att problemen verkligen blir belysta. Får vi till stånd en sådan diskussion, är jag för min del övertygad om att den icke kommer att leda till splittring och söndring utan i stället kommer att leda till bättre förståelse av varandra, både när det gäller att säga ja och ibland kanske också när man säger nej. Jag tror som sagt att en sådan diskussion kommer att leda fram till positiva resultat, och framför allt kommer den att vara stimulerande för den diskussion som måste vara vägledande för folkopinionen i våra länder.

Redan av den anledningen är det viktigt att Nordiska rådet får ett så fylligt arbetsmaterial som möjligt till sitt förfogande, och jag vågar säga, att när man tagit del av det material, som ligger på våra bord i dag, har vi fått en föreställning om hur väl det behövdes ett organ som samlade och ställde till den offentliga diskussionens förfogande vad som sker och vad som icke sker inom det nordiska samarbetet.

Jag är glad över vad herr Herlitz sade om att regeringarna — alltså även den regering jag själv företräder — har insett vikten av att försöka få fram så mycket material som möjligt. Vi har noterat de erkänn samma orden från herr Herlitz' sida, men det skall inte förleda oss att tro att allting är väl ordnat. Han har kanske begagnat sig av den uppmuntrans pedagogik, som det är meningen att så småningom tillämpa inom enhetsskolan i Sverige, i förhoppning om att barnet skall bli mer välartat genom en sådan behandling. Vi skall försöka uppfylla hans förhoppningar.

Emellertid ligger kanske delvis förklaringen till att regeringarna tydligen skött sig något så när däri, att Köpenhamnsmötetets förhandlingar höll sig på ett så realistisk plan som de gjorde. Så länge detta är förhållandet, föreligger också den första förutsättningen för ett samarbete mellan denna parlamentariska organisation och de regeringar av olika

partifärg, som står i spetsen för de olika ländernas administration. Jag förstår att det ibland kan te sig litet besvärligt att upplysningars inhämtande skall ske över regeringarna. Men är det inte i själva verket en fördel att de olika departementen på detta sätt kontinuerligt underrättas om vilka initiativ som tas? Jag undrar, om man inte även från rådets sida närmast bör vara tacksam för att denna princip iakttages. Det gör departementen mer ansvariga för att upprätthålla den kontakt som är nödvändig om det skall vara möjligt att lägga fram ett hyggligt material.

Vad beträffar statsrådets deltagande i kommittéernas arbete delar jag helt den mening som framfördes av statsminister Torp.

När det gäller frågan om möjligheterna att följa regeringarnas arbete, vilken behandlades i en stor del av herr Herlitz' anförande, har vi försökt tillmötesgå önskemålen. Representanter för rådet har varit inbiterade till de ministermöten som hållits, och jag tror att man kan utgå ifrån att en sådan kontakt kommer att upprätthållas även i fortsättningen.

Det kan i detta sammanhang vara angeläget att påpeka att dessa ministermöten är en relativt gammal institution. Redan före världskrigets utbrott utgjorde socialministermötena ett mycket värdefullt instrument för samarbetet på socialpolitikens område, och vid justitieministermötena har säkerligen också under en följd av år utförts ett mycket betydelsefullt arbete. Slutligen är ju utrikesministermötena numera en konstant företeelse.

Det nya, som Nordiska rådet har tillfört samarbetet, är inte att regeringsledamötena träffas, ty på det området har alltså redan arbetat sig fram en viss praxis, även om kanske statsministrarna — det skall jag gärna medge — hittills varit otillgängliga för denna praxis, vad det nu beror på. Det nya ligger däri att man har fått en vidgad krets att resonera med och att det genom rådets verksamhet sker en samordning och en redovisning av arbetsresultaten, som säkerligen är av betydande värde.

Herr president! Det var dessa allmänna reflexioner som jag från svenska regeringens sida velat framföra vid detta tillfälle. Jag vill sluta med att än en gång understryka, att vi inte betraktar tillkomsten av Nordiska rådet som en besvärande ökning av regeringarnas arbetsbörda, utan att vi i rådet ser ett värdefullt instrument för att samla det nordiska samarbetet och att klarlägga både vad som sker och inte sker inom samarbetet.

Gustav Pedersen, Danmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne gøre nogle enkelte bemærkninger om et af de punkter, der er fremsat i forslaget til ændringer i forretningsordenen, nemlig det punkt, der hedder et interpellationsinstitut, det, vi på dansk kalder spørgetime.

Der kan være to årsager til at ønske en sådan adgang til interpellation. Den ene vil jeg tro nærmest vil begrænse sig til de enkelte landes parlamenter, nemlig ønsket om at afæske en minister en forklaring, enten for en politisk handling eller for en politisk tale. Jeg vil som sagt tro, at den ikke bliver almindelig i Nordisk Råd. Den anden årsag derimod vil jeg anse for at være i kontakt med arbejdet her, nemlig den der udspringer af ønsket om at få en eller anden administrativ afgørelse eller handling klaret gennem et spørgsmål til ministeren.

Da det i alle landene er sådan, at regeringskontorerne på mange måder træffer afgørelser, eller griber ind i befolkningens eller erhvervenes leve- og arbejdsvilkår, må det også være naturligt, at der ofte træffes afgørelser, som det har interesse at få belyst udadtil, og det kan altså ske gennem et spørgsmål til en minister.

Ikke mindst på Nordisk Råds nuværende stadium vil jeg tro, at denne fremgangsmåde vil kunne få stor succes. Vi har på adskillige felter forskellige traditioner, vi arbejder efter. De regeringsmæssige afgørelser må ifølge sagens natur være forskellige, og hvis vi skal samordne vort arbejde, må vi forstå hinandens afgørelser også på de administrative områder. Derfor vil jeg tro, at disse spørgsmål til ministrene vil kunne få betydning, og netop få betydning på det nuværende stadium.

Der har i forbindelse med forslaget været rejst et par spørgsmål. Der har først været rejst spørgsmålet om det svar, der gives af en minister — hvis han vil svare, for han må have ret til at sige, at han ikke ønsker at svare. Men altså, hvis han vil svare og giver et svar, så kommer spørgsmålet, om dette svar kan gå til almindelig forhandling, altså om andre end spørgeren har lov til at deltage i forhandlingen.

Jeg vil for mit vedkommende mene, at det ville være farligt, om man tog dette skridt videre. Vi ved jo allesammen af erfaring, at det at motivere et standpunkt til en sag kan medføre, at man anvender argumenter, der ligesom fjerner indlægget noget fra det, som skulle være kernen i den sag, der er til behandling. Hvis der så bliver mange, og mange forskellige, der deltager i en forhandling om et konkret svar på et enkelt spørgsmål, vil det let kunne føre med sig, at man i virkeligheden ikke får den begrænsning, som kan give spørgsmålet og svaret deres virkelige værdi. Dertil kommer så, at den tid, der kan anvendes på interpellationer — ikke mindst her, hvor vi har et begrænset antal dage at arbejde i — kunne blive så dominerende, at det i virkeligheden gik ud over, hvad der var rimeligt.

Derfor vil jeg mene, at sagen må føres frem på den måde, at et medlem af rådet stiller spørgsmålet, at ministeren svarer, og at medlemmet så replicerer, hvortil ministeren da selvfølgelig må kunne replicere igen, men at ingen andre deltager i forhandlingen. Den taletid, der er fore-

slået, er efter min mening i overkanten af det nødvendige. Jeg vil til gengæld mene, at der skal være nogen tid til — hvor det drejer sig om en kreds, der ikke kender hinandens arbejdsvilkår — at udlægge spørgsmålet, men til gengæld er det heller ikke meningen med forslaget, at det skal fremkalde en række lange foredrag, for så vil tiden blive overskredet, i hvert fald den tid, det er rimeligt at anvende til en sådan sag.

Så vil jeg blot gøre en bemærkning til, og det er den, at forudsætningen for, at dette interpellationsinstitut skal få succes, i første række vil være, at spørgsmålene stilles med megen skønsomhed. Det kan ikke være meningen, at spørgsmål, som slet ikke har almen interesse, bringes frem på den måde, det må være spørgsmål, som under en eller anden form sigter til at klare afgørelser, som har almindelig interesse både for parlamentterne og for befolkningen.

Her skal altså i første omgang vises en vis resignation, så man sørger for, at det er de rigtige spørgsmål, der kommer for. Det kunne jo tænkes, at man lod sig friste af mangelen på spørgsmål i den første tid, til at konstruere spørgsmål, og det vil jeg anse for at være uheldigt.

Endelig vil det selvfølgelig også få afgørende betydning, at man sørger for at gøre spørgsmål og svar så alment interessante som muligt, med andre ord, at det ikke bliver en udveksling af departementale skrivelser, hvad vi jo desværre der, hvor vi har nogen erfaring på dette felt, har været ude for at det i enkelte tilfælde kan blive. Jeg vil imidlertid tro, at hvis man anvender disse spørgsmål til fremme af den oplysning, vi allesammen har brug for i begyndelsen af et videregående samarbejde, kan det få betydning med hensyn til at tage større og videregående opgaver op.

Severin, Sverige: Herr president! Jag har begärt ordet för att något närmare motivera ett förslag som i debatten redan berörts av statsminister Torp, som förklarade sig vara motståndare därtill, nämligen förslaget om utskottsmötenas offentlighet, vilket annorlunda sagt skulle innebära att pressens representanter skulle äga tillträde till utskottsmötena.

Nu finns det ingenting i förretningsordningen som förbjuder pressrepresentanter att närvara vid utskottsmötena. Så vitt jag kan tolka § 13 rätt, kan nämligen pressrepresentanter inbjudas, därest utskottet så skulle önska. Så skedde emellertid icke vid Köpenhamnsmötet, och i pressen var man inte alldeles nöjd med de möjligheter som vid detta möte gavs att följa mötets arbete — det har både enskilt och offentligt givits uttryck för missnöje därvidlag från pressens sida, något som i och för sig kanske inte är så underligt. Vi bör också försöka förstå pressen. Tidningarna sänder, ofta med betydande kostnader, representanter till Nordiska rådets sessioner, men så finner man att möjligheterna för referenterna att följa rådets arbete är tämligen beskurna. Det är klart, att

skall pressens medarbetare kunna rapportera någonting av intresse till sina tidningar, måste de ha ganska intim kännedom om vad som förekommer inom rådet, och eftersom vad som där förekommer, i mycket hög grad förekommer i utskotten, bör de också i möjligaste mån äga kännedom härom.

Jag och min medmotionär tror inte att det skulle uppkomma några större olägenheter, om pressrepresentanterna fick tillträde till utskottsmötena. Jag går ut ifrån att vi egentligen inte har några hemligheter för oss. Även om vi i utskotten, såsom statsminister Torp sade, bör kunna tala fritt ur hjärtat, tror jag knappast att det är någon som har mycket annat att säga än sådant som tål offentlighetens ljus, och jag anser att framgången av Nordiska rådets arbete i mycket hög grad beror på dess offentlighet.

Skall vi, såsom vi önskar, kunna intensifiera det nordiska samarbetet, skall vi kunna vidga den nordiska gemenskapen, är det nödvändigt att, så som för övrigt presidenten vid öppnandet av denna session påpekade, våra folk beredes möjlighet att följa arbetet inom Nordiska rådet och att vänja sig vid nordiska tankegångar, ja, helt enkelt vänja sig att tänka nordiskt. Men detta kan knappast ske utan pressens medverkan. Det är genom pressen som folken hålles underrättade om vad som sker. Utan pressens medverkan skulle det bli en djup hemlighet för folkets stora massa vad som händer på det nordiska samarbetets område. Det är därför som det är så viktigt att pressen ges möjlighet att rapportera det som kan vara av intresse för en större allmänhet.

Jag skall visst inte förneka möjligheten av att det inom utskotten kan förekomma sådant som icke är lämpligt att offentliggöra. I motionen säges också endast att utskottsmötena skall i princip vara offentliga. Däri ligger att utskotten också äger möjlighet att hålla slutna sammanträden. Jag tror emellertid inte att detta skulle vara behövt, i varje fall inte i någon större utsträckning, dels därför att vi, såsom jag tidigare sade, inte har några hemligheter, dels därför att jag av gammal erfarenhet vet att man kan ge förtroliga informationer till pressen utan att riskera något olämpligt offentliggörande.

Nu känner jag mig inte alldeles säker på att motionen kommer att segra. Jag vill därför uttala en förhoppning om att man skall, även om rådet avslår motionen, behjärta önskemålet om att pressen i största möjliga omfattning beredes tillfälle att följa rådets arbete och lämna rapporter därom till sin läsekrets.

Ole Bjørn Kraft, Danmark: Hr. præsident! Medlemmer af rådet! Når jeg har bedt om ordet, hr. præsident, er det for at gøre nogle bemærkninger i tilslutning til synspunkter, som De gjorde gældende, da De havde

overtaget præsidiets, og som senere den danske statsminister Hedtoft også har beskæftiget sig med, nemlig om forholdet imellem Nordisk Råds arbejde og det internationale arbejde, hvori de nordiske lande også står, ligheden og forskelligheden.

Jeg anser dette spørgsmål for meget vigtigt for vort arbejdes fremtid, også vigtigt for vor forbindelse med andre folk og med andre stater. Vi må erkende, at det ikke nu, som det var tilfældet tidligere, er muligt at se det nordiske arbejde som en isoleret, af udviklingen omkring os uafhængig bevægelse. Det nordiske samarbejde har naturligvis sin værdi i sig selv, men så tæt som menneskene lever sammen, så nøje landenes skæbner er knyttet til hinanden, vil det nordiske samarbejde i dag uundgåeligt blive et led i et større, og først og fremmest da i et europæisk. De nordiske lande har jo også forlængst erkendt dette, og statsminister Hedtoft har nævnt alle de områder, hvor deltagelse i et sådant internationalt arbejde finder sted fra de nordiske landes side.

Det er egentlig ganske ejendommeligt at tænke sig, at de nordiske lande har været beredt til et meget vidtgående internationalt samarbejde, ja, har været beredt til et meget forpligtende internationalt samarbejde, som f. eks. for de tre landes vedkommende deltagelse i Atlantpagtsamarbejdet, hvorved vi i tilfælde af en krig vil være under internationalt førerskab, medens vi gennem mange, mange år var overordentlig tilbageholdende, når det drejede sig om tilvejebringelse af et nordisk samarbejde. Det er også ejendommeligt, at de nordiske parlamenter var beredt til at sende repræsentanter til Europarådet, før de samme folkerepræsentationer var rede til at sende repræsentanter til et nordisk råd. Nu er dette heldigvis sket, og når Nordisk Råd gennem sin koordinerende og inspirerende virksomhed langsomt bygger en nordisk verden op, hvor Nordens folk efterhånden vil færdes og virke og føle sig hjemme overalt i Norden, så giver vi herigennem et inspirerende eksempel på, hvorledes også en videre udvikling af det europæiske fællesskab kan finde sted. Alene den kendsgerning, at det Nordiske Råd eksisterer, vil på samme måde som Beneluxlandenes samarbejde bidrage til at støtte og videreudvikle det europæiske. Thi eksempler smitter, gensidig påvirkning finder sted. Statsminister Hedtoft nævnte et meget udpræget eksempel derpå i sin tale, nemlig den europæiske komités interesse for og studium af de resultater, som det Nordiske Råd har nået i henseende til lettelser på samfærdselsområdet.

Da jeg ser en udvikling af det europæiske fællesskab ikke blot som noget i almindelighed af mange og tungtvejende grunde ønskeligt, men som en nødvendighed, hvis fred og frihed, levestandard og måske ikke mindst den vesteuropæiske kultur og dens indflydelse i verden skal bevares, finder jeg det rimeligt at understrege ønskeligheden af, at dette

sammenspil imellem det nærmere og det fjernere samarbejde udvikles og styrkes. Vi må ikke i vort snævre samarbejde glemme det større perspektiv. I vore bestræbelser og beslutninger må vi tage hensyn hertil, hvor det er muligt, og hvor det ikke går imod de interesser vi har, de mål, vi sætter os. Det betyder ikke, at der ikke er en forskel i fremgangsmåden, det betyder ikke, at de to bevægelser, den nordiske og den europæiske, i det mindste på det nuværende standpunkt, kan identificeres.

Det ses jo alene af den betydelige forskel, der er i udgangspunktet for det europæiske og for det nordiske samarbejde, og også i den forskellige måde, hvorpå Europarådet og det Nordiske Råd har grebet sine opgaver an. Man kunne måske karakterisere denne forskel med ordene: idé og praksis. I sin start og ved sin inspiration bygger Europarådet, med større eller mindre tilslutning, på ideen om Europas forenede Stater. Den europæiske bevægelse er — som det fornylig er blevet skrevet i en dansk avis — en bevægelse, der er udsprunget af ideen om en europæisk overstatslig myndighed, således at det var fra lederne, at tanken udgik, og først senere ville man søge folkenes tilslutning dertil. Der er sket en ændring i den europæiske bevægelse, i Europarådets hele virksomhed. Man samler sig nu i stigende grad om de praktiske resultater, og her kan man altså følge et nordisk eksempel. Men alligevel er det af betydning at understrege forskellen i udgangspunktet.

Det nordiske samarbejde har derimod i dette århundrede, og da særlig i disse år, da det har fundet sin nye form, bevidst og undertiden med en næsten overdreven iver understreget, at man afviser enhver tanke om, at målet kunne være et forenet Norden også i statsretlig henseende. Nordens vej i historien har været vejen fra enhed til opdeling, fra afhængighed til udpræget national selvstændighed. Først da dette var opnået, da hvert af landene havde fået denne nationale selvstændighed, kunne røsterne om samhørighed, om fællesskab i livsholdning og interesser få ørenlyd.

Den almindelige mening i Norden er blevet skeptisk overfor vidtflývende ideer. At blive ved jorden, det passer os bedst, fremhæves det i det mindste i Danmark som noget særdeles værdifuldt — ikke altid lige lykkeligt efter min opfattelse. Nej, vort samarbejde har været en organisk vækst og en holdning, der afviser enhver tilvejebringelse af enhed på grundlag af principper og teoretiske spekulationer. Vor vej, den nordiske vej til samarbejde og fællesskab, er blevet de praktiske beslutningers vej. Den var det før Det Nordiske Råds tilblivelse på en række områder, på retslovgivningens og andre felter af lovgivningens område, og jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at takke vor kollega professor Herlitz for den meget interessante artikel, han har skrevet i «Nordisk Tidsskrift» om det nordiske samarbejde. Det er også nu under Det Nor-

diske Råd denne fastlagte og omgærdede vej, vi går; det er den konkrete løsning af påtrængende samarbejdsopgaver, vi sigter imod, ofte små opgaver, og ofte med små og tilsyneladende ubetydelige resultater, men det kan allerede nu ses, at opgaverne er mange, og at resultaterne vil melde sig i en stadig stigende strøm. Her vil en dag et nyt Norden have taget form, langsomt som koraløen, der vokser op lag for lag, indtil den en dag bryder overfladen og bliver synlig for øjet. Vi vil vedblive at være, hvad vi er, uafhængige, selvbestemmende stater med uafhængige folkerepræsentationer, men hvad der sker, sker af fælles og fri vilje, og resultatet af vor frie vilje vil blive, at det skilte uden tvang bøjer sig mod hinanden og derved støtter hinanden.

Jeg har gerne villet give udtryk for disse tanker om forholdet mellem det nordiske samarbejde og det internationale, specielt det europæiske samarbejde, fordi det her i Norden, som iøvrigt i hele den vestlige verden, vil være farligt at kæle for isolationistiske tanker, at tro, at vi i Norden, som verden er i dag, kan være os selv nok. Udviklingen har passeret denne milepæl. Men jeg har også villet fremhæve, at vi har vor egen opgave at løse, og understrege, at løsningen af den, og den måde vi løser den på, får dobbelt værdi, værdi for os selv, men også værdi for det internationale fællesskab, vi tilhører. Vor mulighed for at være deltagere i dette fællesskab og for at yde en indsats i dette fællesskab afhænger just af, at vi har noget at give, noget som er vor egen indsats, udsprunget af vort særlige væsen, af den nordiske ånd. Men forudsætningen for at kunne modtage er at forstå. Hvis vi her i Norden skal kunne bringe noget til verden, og verden skal kunne modtage det, vi har at give, så må verden have kendskab til og forståelse af os.

En af vejene hertil er muligheden for at lære vor litteratur, hvori vor ånd finder sit udtryk, at kende. Det kan kun ske, hvis vi stiller vor litteratur til rådighed i et verdenssprog. Det vil være ret omsonst, hvis det kun var os, der ønskede at bringe vor litteratur ud til verden, men ingen udefra ønskede at tage imod den, at lære den at kende. Heldigvis er det ikke sådan. Der foreligger talrige vidnesbyrd om, at mennesker videnom, lærere, studenter, læsere, i stigende grad interesserer sig for den nordiske ånds frembringelser. Men denne opgave, at give andre et rigt og repræsentativt udsnit af den nordiske kultur gennem litteraturen, kan ikke løses på anden måde end ved en fælles indsats, kan ikke løses af et enkelt land. Det må blive en fælles opgave, en fællesnordisk indsats. Det er begrundelsen for det forslag, som jeg sammen med andre danske politikere har stillet til Det Nordiske Råd, og jeg takker statsminister Hedtoft for den tilslutning, han har givet til tanken. Det er meget muligt, at vægtige vanskeligheder kan vise sig for løsningen af opgaven, men jeg håber, at selve forslaget, der lægger det i regeringernes hånd

gennem kulturkommissionen at tage en undersøgelse og prøvelse af sagen op, vil blive mødt med forståelse og tilslutning her i rådet.

Hr. præsident! Må jeg have lov til at slutte med en ganske kort bemærkning om noget, der blev sagt under den løbende diskussion om forretningsordenen, nemlig om spørgsmålet om regeringsmedlemmernes stilling i forhold til komiteerne. Jeg betragter det som meget lykkeligt, at vi ikke som Europarådet har delt vort arbejde op i en rådgivende forsamling, rådet, og en ministerkomité, der holder møde for sig selv og modtager beretninger fra rådet, men at vi har knyttet regeringsmedlemmerne og rådet sammen til en enhed i den forstand, at regeringsmedlemmerne deltager i vore overvejelser. Når vi har gjort dette, synes jeg, at det vil virke unaturligt, hvis det blev forbudt regeringsmedlemmerne at deltage i udvalgsarbejdet. På den anden side mener jeg, at der er en parlamentarisk tradition, som bør opretholdes, at adskillelsen mellem regering og repræsentation ikke helt bør fjernes, og derfor vil jeg gerne om dette spørgsmål sige, at jeg tror, at en mellemvej her vil være at foretrække, nemlig at man lader den enkelte komité have den formelle afgørelse af, om komitéen ønsker at modtage besøg af eller ønsker at regeringsmedlemmerne skal deltage i dens arbejde, at man lader den enkelte komité have bestemmelsesretten herover, men lader muligheden være tilstede, også muligheden for, at komitéen generelt kan beslutte, at de ministre, der ønsker det, kan deltage i dens møder. Jeg tror, at andet vil føles unaturligt, således som hele arbejdet hidtil har udformet sig. Jeg tror det vil være meget nyttigt, at komiteerne på denne måde får mulighed for at høre ministrenes opfattelse i de spørgsmål, de særligt interesserer sig for.

Hambro, Norge: Jeg går ut fra at den sak vi formelt behandler i dette øyeblikk, sak nr. 14 på saklisten, vil bli oversendt til den juridiske komité, og vil komme tilbake som en innstilling til plenum. Men jeg har også forstått det slik at man har ønsket at der skulle bli gitt visse indikasjoner fra medlemmenes side om hvorledes de så på de viktigere spørsmål som er behandlet i det foreliggende forslag. Det deler seg naturlig opp i en rekke avsnitt. Jeg vil gjerne gjøre visse bemerkninger til enkelte av disse avsnitt.

Det første avsnitt handler om begrensning av retten til å fremsette forslag til rekommendasjoner osv. I det første møte vi hadde i formiddag i den komité jeg sitter i, uttalte formannen med megen rett, og jeg tror med tilslutning fra hele komitéen, at det gjaldt ikke å få for mange forslag til rekommendasjoner, men å få konkrete forslag som kunne gi visse resultater.

Jeg skulle ville henstille til medlemmene av den juridiske komité å lese som en liten innledning Holbergs «Niels Klims underjordiske Reise»

og særlig legge merke til hva han forteller om det land Potu, hvor dødsstraff er avskaffet for alle andre enn for prosjektmakere, og hvor den som fremkommer med nye og store prosjekter, blir fremført med strikke om halsen, og hvis hans prosjekt ikke blir befundet å være statsgavnlig, blir han hengt etter den strikke. Jeg vil ikke anbefale komitéen å bringe fullt så drastiske forslag frem for Rådet; men jeg tror man vil møte en alminnelig oppfatning hvis man gjør det klart at Det nordiske råd må ikke være en slags lystpark for alle dem som har forslag de ønsker å fremsette til overveielse. Der er langt flere saker ført opp på dagsordenen enn det er mulig å behandle på en forsvarlig måte. Hr. Herlitz, som ellers er en meget stor optimist når det gjelder Det nordiske råd, uttalte at der muligens var de forslag om hvilke vi ville bli nødt til å si at «det hinner vi inte att tänka genom nu». Ja, jeg tror det er mange av de saker som er ført opp, om hvilke vi med føye kan si at det hinner vi inte att tänka gjennom nu, og da er det bedre ikke å komme med vage rekommendasjoner som ikke inneholder noen realitet, men å legge til side det vi ikke akter å behandle på en tilfredsstillende og forsvarlig måte.

Jeg hørte med den glede vi sikkert alle følte, om den tilfredshed tre medlemmer av presidiet og et forhenværende medlem av presidiet følte med seg selv og med de regjeringer de leilighetsvis har vært medlemmer av, og jeg måtte tenke på det gamle norske ordsprog: «Selvros skal man tro på, for den kommer fra hjertet». Det er ikke givet at alle de som ikke har hatt den ære å sitte i presidiet og å delta i alle disse møter, er like imponert over resultatene; men vi er sikkert alle uhyre tilfreds med at der hverken fra regjeringshold eller fra annet hold er kommet til uttrykk noen følelse av at det har vært gjort noen skade med de initiativ som har vært tatt, og de forhandlinger som har vært ført.

Statsminister Hedtoft dvelte med stor tilfredshed ved de trafikklettelser som er gjennomført, og understreket hvilken lette det var for folk at når de nu gikk ombord på en ferge i København eller overskred andre nordiske grenser, ble deres lommebøker ikke kontrollert, og det er sikkert riktig. Men det bringer jo naturlig tanken inn på noe mer vidtrekende forslag om å forebygge kontroll av lommebøker, slike som de der stiller med det økonomiske samarbeid, vil kunne få anledning til å komme inn på både i den ene og den annen henseende.

Der blev av statsminister Torp uttalt noen ord om offentlige møter, som jeg gir min fulle tilslutning. Jeg finner det ikke nødvendig å komme nærmere inn på det nu; men jeg tror at det statsminister Torp der uttalte, har alminnelig tilslutning innen den norske delegasjon.

Han uttalte også noen ord om interpellasjoner og spørsmål, som jeg vil gi min fulle tilslutning. Jeg tror det ville føre oss ganske ut på viddene om vi skulle følge det forslag som har vært opptatt, selv om jeg natur-

ligvis som parlamentariker vurderer den gradforskjell forslaget gir uttrykk for når det gjelder vurderingen av de ordinære medlemmers evne til å uttrykke sine tanker og regjeringsmedlemmenes. Man har ment, da man stillet forslaget, at det et medlem av forsamlingen kunne uttrykke klart i 5 minutter, måtte et regjeringsmedlem ha 15 minutter til å besvare. Når vi nu har den store oplevelse å se som deltagere i dette møte 24 levende statsråder, vil det kunne føre oss nokså langt hvis man skulle åpne alle sluser for spørsmål og for de tre ganger så lange besvarelser av disse spørsmål, og jeg håber at komitéen, når den overveier disse ting, ikke vil følge det forslag som har vært behandlet i innstillingen, og som man er nådd til en viss form for under behandlingen av § 5 a.

Men det viktigste spørsmål som er behandlet, gjelder «Regeringsrepresentanters m.fl. personers tilltræde till utskott». Det finnes på side 6 og 7 i forslaget.

La meg der innskyte, at jeg er enig i det som også professor Herlitz var inne på og som ble gitt uttrykk i beslutningen i København, at den forretningsorden som ble vedtatt, var foreløbig. Det mener jeg at forretningsordenen må fortsette å være. Det vil si at den blir vedtatt for et år ad gangen. Vi befinner oss her på et felt hvor vi er ved de aller første skridt på flere ganske viktige veier. Og det er en given ting, at efter hvert som man vinner erfaring, vil man kunne utforme reglene klarere og bedre.

Det ble nevnt av hr. Ole Bjørn Kraft at det er naturlig å gå en mellomvei og ikke oppstille regler som forbød regjeringsmedlemmer å delta i komitéenes arbeide og heller ikke å pålegge dem som en alminnelig regel at de skulle være nødt til å delta. Nu er det vel slik i alle de nordiske land at der er i parlamentet bare én komité hvor regjeringens medlemmer har adgang og hvor de *må* ha adgang, og hvor meget hyppig diskusjoner ikke *kunne* føres på en fruktbringende måte hvis regjeringsmedlemmene ikke var tilstede. Det er det som i Norge heter den utvidede utenrikskomité og som har sitt tilsvarende i Danmark og Sverige. For øvrig opprettholdes det skille som ble nevnt også av hr. Ole Bjørn Kraft, og som vi i Norge anser for å være meget vesentlig.

Det er mange av oss som har sett med noen bekymring på den sammenblanding av den administrative og av nasjonalforsamlingens kontrollerende og lovgivende myndighet, som der har vært en tendens til å markere gjennom både ministermøter og det foreløbige arbeide som har vært gjort innen Det nordiske råd. Og når man har talt om, og når man delvis har søkt oppført embedsmenn fra administrasjonen som de der skulle fremlegge visse saker i komitéene, må mange av oss fra norsk side ta en bestemt avstand fra denne tanke. Vi har i Stortinget søkt å gjennomføre det som et prinsipp, at der hvor en komité ønsker å få en

sakkyndig sekretær fra administrasjonen, tar man ikke en sekretær som har vært med å forberede den sak som er til behandling. Den prøvelse, den kritiske gjennomgåelse av forslagene som er ikke bare ønskelig, men nødvendig, blir jo et spillfekteri hvis det er de samme embedsmenn som i departementene har forberedt og laget innstillingene om disse forslag, som så skal møte i utskott i Det nordiske råd og legge dem frem og være med i den fortsatte behandling av dem. Jeg tror man skal være meget varsom for å skape det inntrykk at man gjennom Det nordiske råd har etablert en større sandpåstrøingsmaskin som tar opp til velvillig vurdering og meget anerkjennende vurdering det som måtte være utgått fra de forskjellige ministermøter og fra departementenes behandling av det, uten kritisk og nøye å vurdere det og prøve hvilken realitet der måtte ligge i det etter en nøktern vurdering.

På de forholdsvis få dager Det nordiske råd har til sine forhandlinger, er det givetvis umulig å underkaste en rekke av de store saker og også de mindre saker som er fremlagt her, den utredning og den vurdering vi ellers forlanger i nasjonalforsamlingene.

Hr. Herlitz uttalte ønsket om at der måtte bli hyppigere ministermøter og særlig statsministermøter. Det er ingen tvil om at det vil være en jordbund for den tanke hos dem som skal delta i disse møter. Men der er på mange hold innen nasjonalforsamlingen en viss engstelse for at man ved disse møter skal binde, om ikke formelt så i mange henseender reelt, nasjonalforsamlingene uten at de har fått seg forelagt sakene på forhånd og vært i stand til å vurdere hvor langt de enkelte regjeringsmedlemmer skulle ha rett til å gå. Og i et hvert fall i Norge føler vi det slik at det er nødvendig av og til å minne om at de statsråder og andre som deltar i ministermøter, har ingen annen myndighet til å opptre på sitt lands vegne enn den som er utgått fra den nasjonalforsamling som de i realiteten skylder sin tilstedeværelse i regjeringen. Gang på gang har det i Stortinget uansett parti kommer til uttrykk uvilje fordi der på ministermøter har vært sagt ting og vært stillet i utsikt ting som ikke har vært drøftet på forhånd og som det ikke var en tilstrekkelig hjemmel for. Man er her inne på en fare som lett kunne føre til at det nordiske samarbeide mistet noe av den, jeg vil ikke si popularitet, men noe av den respekt det må ha i de enkelte folk, hvis det skal kunne føre oss frem til virkelige realiteter. Og her må man også være på vakt når man utformer reglene i forretningsordenen for Det nordiske råd.

Der stod en artikkel i «Berlingske Tidende» for den 8. august av Tage Mortensen om Det nordiske råds store innflydelse. Det uttales der bl. a.:

«Forhandlingerne i Nordisk Raad er et politisk Kortspill, i hvilket Bordet fanger.»

Vår oppfatning er den at det ikke er et politisk kortspill, og at bordet

ikke fanger. De som møter her og representerer forskjellige partier og grupper og oppfatninger i Stortinget, har intet mandat fra sine grupper i de aller fleste av de saker som her kommer til behandling, og gruppene ville ikke oppnevne sine representanter hvis det i noen henseende skulle binde gruppene i Stortinget hva der her måtte bli sagt. Man kan være med på rekommandasjoner, fordi man mener at realiteten i den rekommandasjon som blir fremlagt, fortjener å komme under overveielse. For å ta et nærliggende eksempel fra norsk parlamentarisk praksis:

Et grunnlovsforslag kan fremsettes av en hvilken som helst norsk borger, hvis han kan få et medlem av Stortinget til å «antage det til fremsettelse», som det heter. Men det at man har antatt et forslag til fremsettelse, binder ingen når det gjelder en votering over dette forslags realitet. Det er alene et uttrykk for at man mener at det berører spørsmål som bør komme under alvorlig overveielse i nasjonalforsamlingen.

Og det uttales her (i «Berlingske Tidende») — jeg tør ikke si hvorledes det er efter dansk oppfatning, men her står særskilt nevnt enkelte av de danske medlemmer av Rådet — at Thorkil Kristensen er «selvsagt» bundet til å stemme for det og det i Rigsdagen, som han måtte anbefale i Det nordiske råd.

Vi ser det ikke på den måte. Det kommer an på hvorledes den enkelte taler; naturligvis kan det falle uttalelser som vil være bindende for en hvilken som helst person, men den votering man har på et ofte meget løst grunnlag i Det nordiske råd, den skal ikke være bindende for dem som møter uten noe mandat og uten å ha drøftet sakene med sin gruppe. Professor Herlitz brukte det uttrykk, som sikkert er meget rammende og som muligens tiltaler mange, at det har lyktes å oppnå «formløse kontakter» med regjeringsdeltagere for medlemmer av rådet. Hvis det er noe man bør frykte i et lands konstitusjonelle liv, da er det «formløse kontakter» og de forpliktelser de formløse kontakter kunne medføre. Vi ønsker ikke at noen av de forhandlinger som skal føres her og som vil gi seg uttrykk i rekommandasjoner eller uttalelser av den ene eller den annen art, skal være basert på formløshet. Vi ønsker at de skal ha hjemmel i de strengest mulige former og i den dypest mulige inntrengen i stoffet, og i bearbeidelse av alle de kjensgjerninger som kan tjene til belysning av den enkelte sak.

Edberg, Sverige: Herr president! Jag måste börja med att anmäla en mot herr Hambro något avvikande mening då det gäller frågan om rege- ringsledamöters möjligheter och rätt att närvara vid rådets utskottssammanträden. I likhet med herr Ole Bjørn Kraft tror jag att det är värdefullt att vi inte här som i Europarådet delar upp oss i två skilda organ, som känner sig stå emot varandra som två olika makter. Jag tror att herr

Hambro bygger sitt resonemang, som förefaller mig ganska formalistiskt, på en maktfördelningslära som det var ganska naturligt att våra enskilda länder en gång i tiden byggde sina konstitutioner på, men som knappast hör hemma i samband med ett rådgivande organ sådant som Nordiska rådet. Det nordiska samarbetet har ju, som herr Herlitz betonade, på olika områden varit okonventionellt och informellt, och jag tror att det är av värde att samma okonventionella arbetsmetoder kan tillämpas också här i rådet. Jag tror att vi redan vid den första sessionen fann, att det i själva verket var ganska värdefullt att parlamentariker och regeringsmedlemmar fick komma i kontakt med varandra vid utskottssammanträdena.

Men jag hade, herr president, närmast begärt ordet för att knyta några reflexioner till avsnitt II i Forslag om ändring i forretningsordenen.

Ett konsultativt organ som Nordiska rådet kan sägas ha dubbla och växelverkande syften. Det vänder så att säga sitt ansikte åt två håll. Å ena sidan kan det sägas vara ett den nordiska opinionens språkrör gentemot regeringarna och de nationella parlamenten. Jag tror inte det är någon överdrift att säga, att den breda folkliga opinionen i många stycken och ganska länge varit före regeringarna och parlamenten i våra länder, och kanske är den det alltjämt i flera avseenden.

Här kan ett organ som Nordiska rådet skapa samklang genom att på parlamentarisk basis ge den breda nordiska opinionen röst. Jag tror att man kan säga, att Nordiska rådet här är i färd med att finna sin linje. Studerar man ärenderförteckningen vid andra sessionen, en förteckning som i förstone kan te sig en smula förvirrande på grund av sin mångfald, skall man visserligen finna att ett mycket stort antal ärenden utgöres av frågor som under alla förhållanden skulle ha behandlats och väl i flertalet fall bringats till lösning genom tidigare existerande samsarbetsorgan. Men det är inte svårt att peka på exempel, där Nordiska rådet påskyndat eller befruktat de speciella organens arbete. Och ännu enklare är det att dra fram exempel på hur genom rådet initiativ förts fram, som eljest skulle haft svårt att finna sina kanaler.

Den andra sidan av sitt ansikte vänder rådet emellertid ut mot den allmänhet, som det ytterst företräder. Om den praktiska vardagsnordism, som vi här söker förverkliga, skall i sina olika förgreningar få verklig resonans och betydelse, är det av avgörande vikt att allmänheten i de nordiska länderna hålles orienterad om och göres förtrogen med de olika konkreta frågor som vi här behandlar. Rådet är i det fallet, såsom herr Severin påpekade i sitt anförande, i väsentlig grad beroende av det intresse som press och radio kan visa för dess förehavanden.

Jag tror att den sidan av saken är förtjänt att grundligt övervägas vid denna session. De flesta av oss hade nog en känsla av att allt inte var väl beställt på denna punkt vid den första sessionen. Intresset varierade län-

derna emellan. Starkast var det helt naturligt i världlandet, och jag hade intrycket att det var ljummast i mitt eget lands press, med vissa alldeles speciella undantag.

Man har velat förklara det bristande intresset bland annat genom en hänvisning till att utskotten drar sig undan bakom slutna dörrar, sedan den inledande allmänna debatten har hållits; och när ärendena kommer tillbaka till rådet in pleno är de i regel så genomglada att de inte utlöser några större diskussioner — de saknar så att säga meningsbrytningarnas dramatik. Detta var såvitt jag förstår dilemmat i Köpenhamn, varifrån åtminstone i svensk press en del kritiska eftermälen gjordes beträffande rådets public relations.

Det är väl mot denna bakgrund man får se herrar Netzéns och Severins framstöt om att utskottssammanträdena skall vara öppna — inte bara för regeringsrepresentanterna utan också för pressen. Motiveringen är ju den, att den allmänna debatten skulle bli livligare och därmed intresset ökas om de skilda meningar, som stundom kan tänkas förekomma under utskottsarbetet, får bryta sig inför offentligheten.

För min del tror jag att en sådan linje kan vara värd att prövas. Jag säger med avsikt prövas, därför att jag inte är säker på att den är den enda tänkbara eller ens den bästa lösningen. När utskotts- och kommittésammanträden i de enskilda parlamenten liksom i Europarådet är slutna, är detta naturligtvis inte alldeles utan skäl. Man kan, anses det, bättre förhandla sig fram, bindes mindre av prestigehänsyn, när ens uttalanden inte spikas fast inför offentligheten. Omvänt finner man hur i FN, där kommittésammanträdena hålles inför öppna läktare, praktiskt taget alla anföranden formar sig till bestämda deklARATIONER. En i övrigt så stark vän av offentlighetsprincipen som rektorn vid Uppsala universitet, professor Åke Holmbäck har till och med i de öppna kommittésammanträdena velat se en av de fundamentala orsakerna till FN:s svårigheter. Nu är ju Nordiska rådet inte FN, och i det nordiska umgänget är väl de flesta av oss mindre bekajade av prestigehänsyn, såväl personligt som nationellt. Om någon gång något som kunde betraktas som en indiskretion skulle slippa ut, uppväges törhända den risken av värdet av en god publicitet kring rådets förhandlingar.

Men det är också en fråga om pressens effektiva arbetsmöjligheter. Ingen tidning torde vara i stånd att samtidigt täcka fyra olika utskottssammanträden. Som ett alternativ anser jag därför att man borde kunna tänka sig att ordförandena i de olika utskotten, eventuellt kompletterade med eller kanske någon gång ersatta av föredragandena i de olika frågorna, varje dag vid bestämd tid gav en presskonferens. Samtidigt bör de enskilda utskottsledamöterna lösas från det tystnadsband som gällde vid den första sessionen. På så sätt skulle arbetet underlättas för de journalister som vill

skaffa sig egna personliga kontakter. Vilken av de två skisserade linjerna som bör väljas blir väl föremål för snara överväganden inom presidiet och den juridiska kommittén. Betydande hänsyn bör därvid tas till vad pressen själv säger sig föredra.

Men det nordiska stoffet i våra tidningar är inte bara, och inte heller i främsta rummet, en fråga om publiciteten kring Nordiska rådet och dess förhandlingar. Det är en fråga med vidare aspekter än så, en fråga om den regelmässiga nyhetsutväxlingen mellan våra länder, om informationer kring vardagens små och stora begivenheter i grannländerna. Man generar nog inte den nordiska pressen genom att säga, att det brister en hel del på detta område; pressen är nämligen själv starkt medveten om dessa brister.

Vid Köpenhamnsmötet förra året berörde herr Finn Moe denna sak i den inledande debatten. Han pekade på hur vi i de skandinaviska länderna ofta är bättre underrättade om vad som sker i England, USA eller Frankrike än vi är om det som sker i naboländerna. Alla, inte minst pressens folk — och jag räknar mig själv till den kategorien — vet att detta är en riktigt iakttagelse. Varje redaktion har sin inlands- och sin utlandsavdelning. Mellan inlandet och utlandet kommer Norden i viss mån bort i hanteringen. Det har ingen stol att sitta på, utan hamnar mellan två — och där står i regel papperskorgen. Det är inte tillräckligt främmande och fjärran för att riktigt räknas som utland, men heller inte tillräckligt hemma för att räknas som inland. Förhållandet växlar något från land till land. Undersökningar som den svenske pressattachén i Oslo gjort har bekräftat vad intresserade iakttagare redan förut trott sig märka, nämligen att den norska pressen är avgjort bättre underrättad om svenska förhållanden än svensk press om norska. Att det är bättre i Norge behöver inte nödvändigtvis betyda att allting är bra.

Det sägs ibland, att de kunskaper om varandra som vi förmedlar över gränserna bör vara av positiv och uppbyggande art. Jag är inte säker på att detta är den hundraprocentiga sanningen. Vad det gäller är väl snarast att göra vardagens många händelser och företeelser på gott som på ont familjära för grannländernas publik. Först då kan vi bryta oss ut ur den nationella provinsialismen och verkligen känna och tänka som nordbor. Man rör sig här med irrationella faktorer, men ingen kan förneka att de är av grundläggande betydelse för det nordiska samarbetet. Man kan väl också förutsätta att i varje fall de fyra miljoner nordbor, som efter passfrihetens genomförande statistiskt sett årligen besöker ett annat nordiskt land, bildar ett potentiellt intresseunderlag för nordiska nyheter.

Man kan tycka att den nordiska pressen inte har levt upp till de kontakter, som de vanliga medborgarna håller på att skapa över gränser som i allt högre grad görs osynliga. Visserligen förmedlas rätt mycket stoff — genom svenska TT dagligen 2.000 ord, och proportionerna torde vara de-

samma beträffande de övriga nyhetsbyråerna. Men undersökningar har visat, att endast 10—15 procent av det nordiska nyhetsstoff som ställs till tidningarnas förfogande verkligen publiceras i spalterna. Orsaken måste i främsta rummet vara att det material, som förmedlats från ett land till ett annat, är anpassat för det egna landets medborgare; när det naket och utan bakgrund presenteras för grannländerna, blir det ofta svårbegripligt eller onjuttbart.

Man kan fråga sig: vad kan Nordiska rådet göra åt detta? En sak torde vara klar: om rådet kan ge sin medverkan till en förbättrad nordisk nyhetsförmedling, har det lämnat en väsentlig tribut till de syften det satts att tjäna. Och jag tror att rådet kan anvisa åtminstone några vägar.

Frågan om en förbättrad nordisk nyhetsförmedling diskuterades ingående vid det tionde nordiska pressmötet i Köpenhamn i maj detta år — det bör inom parentes påpekas att de nordiska pressmötena, till vilka delegater utses av alla de stora pressorganisationerna i de enskilda länderna, är det mest representativa forum som den nordiska pressen äger. Man var i hög grad överens om att huvudstråket till en förbättrad nordisk nyhetsförmedling var att telegrambyråerna kunde placera egna män i grannländerna, journalister som inte bara var förtrogna med grannländerna utan också hade känsla för den egna publikens läsvanor, som så att säga såg med det egna landets ögon och följaktligen kunde presentera de konkreta nyheterna i en lämplig inramning. De erfarenheter som Norsk Telegrambyrå har vunnit, då byrån haft en egen man placerad i Stockholm, har bekräftat hur värdefullt ett sådant arrangemang är. För telegrambyråerna är det emellertid en kostnadsfråga av rätt betydande format, och det är här som Nordiska rådet eventuellt kan medverka till att jämna vägen. Det tionde nordiska pressmötet riktade också en speciell framställning till Nordiska rådet. Då företagningsordningen inte känner någon form att bringa sådana framställningar utifrån under rådsmedlemmarnas ögon, skall jag tillåta mig att till protokollet ta pressmötets uttalande i denna punkt genom att citera det:

«Det tiende nordiske pressemøte retter samtidig en henstilling til Det Nordiske Raad og til regeringerne i de nordiske lande om at medvirke til at skabe forudsætninger for en utvidelse af den nordiske nyhedsformidling. Fremfor alt knytter forventningerne sig til det i Det Nordiske Raad fremsatte forslag om en udbygning af den nordiske post- og tele-union. Pressemødet lægger afgørende vægt paa, at teleprintertaksterne for den internordiske udveksling af nyheder mellem bureauerne bliver sat ned til indlandsniveau, derved skulle der for telegrambureauernes vedkommende blive betydeligt større muligheder for at utvide den nordiske nyheds-service.»

I det sammanhanget diskuterade också pressmötet en annan sak, som tagits upp just genom Nordiska rådet, nämligen frågan om en speciell

nordisk parlamentarisk publikation. Meningen med den skulle i första hand vara att den skulle ge informationer till de olika nationella parlamentens ledamöter. Men en sådan publikation skulle också, menar man, kunna bli av värde inte bara för parlamentsledamöterna, utan också för tidningar som önskar följa och kommentera det politiska skeendet i grannländerna. Då från en del håll tvekan yppats rörande pressens möjligheter att tillgodogöra sig en publikation av detta slag, skall jag tillåta mig att också citera följande avsnitt av pressmötets uttalande: «Det tiende nordiske pressemøte giver endelig sin tilslutning til det til de nordiske regeringer fremsendte forslag om en nordisk parlamentarisk publikation, kaldet Nordisk Kontakt. En sådan publikation, i det rette oplag og med koncentrerede meddelelser om alle større beslutninger og debatter i de fem nordiske rigsforsamlinger, turde blive af ubestridelig værdi for pressen, frem for alt i dennes kommenterende virksomhed, og herved bidrage til at øge offentlighedens kendskab til nabolandene og disses problemer.»

Slutligen vill jag göra ytterligare en liten reflexion, herr president.

Statsminister Hedtoft har uttalat sig för att de olika permanenta samarbetsorganen borde få fast anknytning till administrationen. Men för de strävanden som rådet företräder är det också av vikt att de enskilda parlamentsledamöterna, inte minst sådana som inte är företrädare i rådet, kan engageras i olika praktiska arbetsuppgifter i största möjliga utsträckning.

Jag tillät mig i den inledande debatten vid fjolårets session — med all respekt för expertorganens arbete — ifrågasätta om inte flera av dessa organ borde kompletteras med representanter, som kunde känna sig som exponenter för den politiska viljan. Jag föreställde mig att det skulle vara av värde om exempelvis kulturkommissionen och det gemensamma utskottet för nordiskt ekonomiskt samarbete kunde ges en parlamentarisk förankring. Kulturkommissionen har ju nu fått sin omstöpning. Beträffande det nordiska ekonomiska utskottet dristade jag mig vid fjolårets möte uttrycka den meningen, att tiden sannolikt inte var mogen för en parlamentarisk påkoppling förrän de pågående branschundersökningarna hade slutförts. Nu torde väl detta i varje fall i allt väsentligt ha skett, och resultatet ligger på vårt bord. De frågor som det i fortsättningen gäller att bedöma är i hög grad politiskt implicerade. Det borde i icke ringa grad kunna försmidiga det fortsatta arbetet, om politiska bedömningar icke behövde anstå tills ett färdigt expertarbete förelåg utan kunde komma in på ett tidigare stadium. Jag tror med andra ord att tiden nu är inne att föra in parlamentariska krafter från olika läger i det vidare utredningsarbetet.

Hønsvald, Norge: Det kan kanskje se underlig ut for almenheten at den arbeidsordning som såvidt jeg vet ble enstemmig vedtatt for halvannet

år siden, og som i sin endelige utforming i virkeligheten ennå ikke er praktisert, skal revideres. Men jeg vil der minne om at det under behandlingen av forretningsordenen på det første rådsmøtet, fra flere hold ble gitt uttrykk for at den forretningsorden som da ble fastlagt, ikke måtte betraktes som et avsluttet verk. Det var i noen utstrekning uenighet om detaljer, selv om det ikke kom fram ved voteringen, og en var, tror jeg, klar over at erfaringene kunne gjøre det nødvendig å foreta endringer. Det er derfor naturlig at en allerede nå tar opp spørsmålet om eventuelle endringer i rådets arbeidsordning.

Jeg skal få lov til å komme med noen ganske korte bemerkninger om enkelte av de punkter som er aktuelle i denne forbindelse.

Samarbeidet mellom regjeringene og rådet er et vesentlig punkt. Jeg ser det slik at dette samarbeid er av avgjørende betydning, ikke bare for tempoet i rådets arbeid, men også for de resultater som kan oppnåes.

De statsråder som representerer regjeringene, er medlemmer av rådet, selv om de ikke har stemmerett. For meg står det som helt naturlig at de får anledning til å delta i komitéenes drøftelser hvis de behandler saker som faller innenfor deres departementers saksområde.

Det vil sikkert også vise seg å være praktisk at de departementale sakkyndige som enten har forberedt sakene i sine departementer eller som medlemmer av de faste nordiske komitéene, står til komitéenes disposisjon med nødvendige opplysninger. Det betyr ikke at de skal delta i komitéarbeidet som om de var medlemmer av komitéene, men det betyr ganske enkelt at de skal være sakkyndige og at de skal gi en oversikt over de opplysninger og dokumenter som foreligger for å lette komitéenes arbeid.

Når det gjelder statsrådene mener jeg det enkleste er at komitéenes sekretærer sender komitéenes dagsorden til de interesserte statsråder med en generell innbydelse til å overvære møtene.

Min erfaring fra arbeidet i den juridiske komité under rådssamlingen i København var at justisministrenes nærvær og aktive deltagelse i diskusjonene var overmåte nyttig. Vi behandlet bl. a. mosjoner fra den svenske regjering, og justisminister Zetterberg medvirket i høy grad til at komitéen kom til positive resultater.

Hvis det av forskjellige grunner anses for betenkelig å sende statsrådene generelle innbydelser til komitémøtene, er det naturligvis ingen ting i veien for at de kan innbys for hver enkelt sak hvor komitéen ønsker deres nærvær, men det er unektelig en mer tungvint framgangsmåte. Når statsrådene faktisk er medlemmer av rådet, har jeg vanskelig for å forstå at de bør holdes — mest mulig iallfall — utenfor komitéarbeidet. De bør kunne møte der med de samme rettigheter som de de har i plenarmøtene.

Spørsmålet om å opprette særlige utvalg til å arbeide videre med de

sakene som ikke blir ferdigbehandlet i rådssamlingene og forberede disse og eventuelle nye saker for neste rådsmøte, er et interessant spørsmål. Et par av talerne har vært inne på det.

På møtet i København ble det satt ned ett slikt utvalg, nemlig til behandling av de problemer som knytter seg til større rettslig likestilling for nordiske statsborgere. Som det går fram av den rapport komitéen har avgitt i sak nr. 34, har komitéen holdt 4 møter og en konferanse med de nordiske justisministrene. Komitéen nådde fram til rekommendasjoner i en rekke saker, — i alt 15 — hvorav de viktigste er reist av den svenske regjeringen. De er ikke alle av like stor betydning, men felles for dem er at den nåværende ordning virker sjenerende og i enkelte tilfelle unødig diskriminerende.

Men det er som den juridiske komités daværende formann, hr. Lyng, sa i København, problemene kan deles i tre grupper. Først de som uten skade eller savn kan reguleres straks eller noenlunde straks, fordi grunnlaget for restriksjonene landene mellom er falt bort, dernest de som sunn fornuft tilsier bør avskaffes, men som det må forhandles om for å bringe alle sidevirkninger på det rene, og endelig de vanskeligere problemer som må utredes nærmere uten at det på kort sikt er mulig å ta standpunkt til dem.

I komitéens rapport finnes eksempler på alle tre grupper. Jeg tror jeg tør si at det juridiske utvalgs arbeid, under så å si kontinuerlig samarbeid med departementene og særlig med justisministrene, har brakt sakenes løsning nærmere eller iallfall lagt grunnlaget til rette for å kunne ta et standpunkt.

Det juridiske utvalg har bare i meget beskjeden utstrekning tatt noe initiativ eller reist nye saker. Når sakene er blitt aktualisert, skyldes det i vesentlig grad den svenske regjering og dens justisminister, som til sin disposisjon har folk som er meget interesserte i de problemer som større rettslig likestilling for nordiske statsborgere reiser. I likhet med komitéens tidligere formann vil jeg gi den svenske justisminister min udelte anerkjennelse for den interesse og iver han har vist for løsningen av disse spørsmål.

Det juridiske utvalg har gjennomdiskutert de saker som er reist og sagt sin mening om dem. Og det får da bli den nye juridiske komité i Det nordiske råd og Rådets oppgave å granske de konklusjoner utvalget kom fram til.

Jeg tror nok det var nyttig å ha et slikt utvalg til å arbeide mellom sesjonene, fordi det forelå mange helt konkrete og avgrensede spørsmål. Om det er ønskelig å lage et nytt juridisk utvalg eller å få liknende utvalg for de andre saksområder, avhenger av sakenes art. Departementene og de faste komitéene er de naturlige utredningsorganer, og dob-

beltarbeid bør vi vokte oss for. Men hvis sakene er nådd fram til det stadium at det er ønskelig å trekke parlamentarikere inn i arbeidet før resultatet legges fram for Det nordiske råd, kan det sikkert i mange tilfelle lette Rådets muligheter for å kunne ta standpunkter.

Men hvis sakene ligger slik an, at et parlamentarisk utvalg bare kan ta prinsipielle standpunkter, uttale sympati eller lignende og ikke si noen ting om de konkrete løsninger, så er slike utvalg etter min mening overflødige. Vi bør være forsiktige med å etablere et større apparat enn strengt nødvendig.

Når det gjelder de andre spørsmål som er reist, — dette med interpellasjonsordningen som det foreligger forslag om — så har også de vært behandlet av det juridiske utvalg. Det heter i uttalelsene at det innen komitéen har gjort seg visse betenkeligheter gjeldende om allerede nå å åpne muligheten for Rådets medlemmer til å stille spørsmål til regjeringsrepresentantene. Men hvis det er slik at Rådet finner at det er overveiende grunn til å innføre en slik ordning, så bør man iallfall følge den anvisning som hr. Gustav Pedersen gjorde seg til talsmann for, at det ikke skulle være noen egentlig debatt om det reiste spørsmål, men at det hele skulle innskrenke seg til et tidsbegrenset spørsmål og et tidsbegrenset svar og kanskje også tidsbegrensede replikker. Min personlige mening er den at Rådet ennå ikke har nådd en slik modenhetsgrad at interpellasjoner har noen hensikt. Jeg er redd for at en slik ordning enten ikke ville bli nyttet, eller også at den kom til å gli ut. Det er svært vanskelig å regulere slike ordninger som det her er tale om. Og jeg tror nok at vi bør vente en tid, kanskje noen år, og la Det nordiske råds arbeid få festne seg mer, før vi overhodet drøfter spørsmålet om å innføre en interpellasjonsordning.

Hva angår spørsmålet om å innføre åpne komitémøter, slik som det foreligger et forslag om, vil jeg gjerne si at det etter min mening helt vil endre komitébehandlings karakter. Og jeg tror vi da innlater oss på en affære som vi ikke er klar over rekkevidden av. Jeg tror heller ikke pressen har noen interesse av å referere debattene i komitéene. Derimot vil nok pressen gjerne bli holdt underrettet om arbeidets gang, men det må kunne ordnes gjennom alminnelig reportasje. Og her er jeg enig med hr. Edberg i at pressen bør få de best mulige vilkår for å kunne drive reportasje også i de, jeg hadde nær sagt: journalistiske dødperioder, da det ikke er noen plenumsmøter, og hvor det bare er komitéene som arbeider.

Min konklusjon på de forslag som foreligger, er at samarbeid mellom parlamentarikere og statsråder også i den form at de siste gis anledning til å delta i komitébehandlingen under rådsmøtet, bare er en fordel.

Og når det gjelder spørsmålet om nye utvalg, vil jeg gjerne ha sagt

at hvis de overliggende og eventuelle nye saker er av den art at en tror at et utvalg av parlamentarikere kan påskynde og lette sakenes løsning ved å arbeide mellom sesjonene, så bør vi iallfall ikke av prinsipielle grunner motsette oss nedsettelsen av slike utvalg.

Røiseland, Norge: Det var nokre merknader om interpellasjonar under denne saka. Eg er samd med hr. Gustav Pedersen i at det ofte kunne ha interesse for Det nordiske råd å få svar frå vedkomande statsråd om ei avgjerd som han har tatt. Det kan også gjerne vera, at får ein greie på grunngevinga for avgjerda, så vil det vera lettare å forstå kvarandre. I sume tilfelle vil det sikkert vera slik. Eg er likevel ikkje viss på at det *alltid* vil gå slik.

Dette er den eine side ved saka. Hr. Gustav Pedersen var også merk-sam på at der var skuggesider, og han streka sterkt under at ein måtte vera skjønnsam når det galdt å setja fram interpellasjonar eller spørsmål. Hr. Hønsvald sa nett no at han trudde ikkje Det nordiske råd enno greidde å visa den skjønsemd som var turvande. Det skal eg ikkje seia noko om.

Men er meiner det kan reisast så viktige innvendingar mot interpellasjons-institusjonen her, at den etter mi meining ikkje bør innførast. Og når eg har komi til det resultatet, er det ikkje av di eg fyrst og fremst meiner at Det nordiske råd ikkje er skjønnsamt nok til å kunna nytta institusjonen, men av di eg meiner det kan reisast prinsipielle innvendingar mot den.

Dersom det skal bli høve til å setja fram interpellasjonar til stats-rådane, så legg vi faktisk ei nokså vidtgående plikt på statsrådane. Vel, dei kan lata vera å svara, men ein må rekna med at det vil gå her slik som det har gått i Stortinget iallfall, at dersom vedkomande statsråd *ikkje* svarar, så blir det lett tolka slik at han står veik, han vågar ikkje å svara. Derfor legg vi i praksis på dei ei plikt til å svara. Og her er det vi står framfor dei prinsipielle innvendingane, av di Det nordiske råd er eit rådgjevande organ; det er ikkje tenkt som noko anna enn det, det er ikkje eit nordisk parlament, og når det er eit rådgjevande organ, synest eg det ligg utafor arbeidsområdet å krevja svar av ein statsråd eller å påleggja ein statsråd ei viss plikt til å svara. Han må svara for sitt parla-ment, det er ei heilt anna sak, for di at eit parlament er ikkje eit råd-gjevande organ.

Av reint prinsipielle grunnar meiner eg difor at vi skal lata vera å gjennomføra den institusjon i denne forsamling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten om denne sak betraktes som avsluttet.

Det er foreslått at sak nr. 14 på saklisten, Forslag til endring i forretningsordenen for Det nordiske råd, blir sendt til *den juridiske komité*. — Ingen innvending er kommet mot det forslag, og det betraktes som vedtatt.

Presidenten vil nå foreslå at møtet i dag avsluttes, og at det som står igjen av *sak nr. 7 på dagsordenen*, behandles i et rådsmøte som begynner i morgen formiddag kl. 10. — Ingen innvending er fremkommet, og det betraktes som vedtatt.

Representantene Edberg og Hønsvald omtalte i sine innlegg Rådets kontakt med pressen, og hr. Edberg antydte som en alternativ ordning at en holdt en pressekonferanse hver dag der en kunne gjøre rede for komitéenes arbeid. Det svarer til den ordning som delegasjonenes arbeidsutvalg i møte i går fant å burde instituere for dette møte. Det vil hver dag etter avslutningen av komitémøtene bli holdt slike pressekonferanser der komitéformennene eller andre komitémedlemmer vil orientere om det som de mener kan sies fra komitémøtene.

Møtet hevet kl. 17.40.

**2. møte,
tirsdag den 10. august kl. 10.**

President: Gerhardsen.

Dagsorden:

Fortsatt behandling av sak nr. 7 på gårdsdagens kart:
Fordeling av sakene på komitéene.

Presidenten refererte fra saklisten først de saker som var foreslått oversendt kulturkomitéen:

Sak nr. 2: Forslag om støtte til nordiske folkehøgskolan i Kungälv.

Ved sak nr. 25, *Forslag om nordisk folkelig akademi*, uttalte

Jørgen Jørgensen, Danmark: Hr. præsident! Før forslaget om Nordens folkelige akademi går i komité, ville jeg gerne fremsætte et par bemærkninger.

Spøragsmålet om en fælles nordisk folkehøjskole blev første gang rejst ved et undervisningsministermøde i København i 1938, hvor jeg havde opstillet en dagsorden, hvor dette spøragsmål var sat til drøftelse. Der var fra alle de deltagende undervisningsministre stor interesse for spøragsmålet. Det blev dengang vedtaget, at vi i Danmark skulle udarbejde et grundlag for reisingen af en sådan skole, og det gikk vi i gang med; men så kom krigen, og sagen gik i stå. Ved det første møde i Nordisk Råd i fjor blev sagen imidlertid rejst igen og vakte stor interesse, og siden da er der sket adskilligt i retning af at komme virkeliggørelsen nærmere. Sagen er nu blevet udformet til et forslag, der ligger til drøftelse her i Nordisk Råd, og som nu henvises til behandling i komitéen.

Udgangspunktet for et nordisk samarbejde er jo ikke alene det, at det står klart for alle, at de nordiske lande med udbytte og fordel for alle parter i fællesskab kan løse en række store opgaver på økonomiske, sociale og praktiske områder, som landene enkeltvis ikke magter at gennemføre. Men det, som gør et samarbejde mellem de nordiske folk naturligt og selvfølgelig, er først og fremmest, at der i forvejen består et fællesskab i åndsliv, i politiske idealer og i folkelig kultur, som forener os stærkt og inderligt.

Det er åbenbart for enhver, at vanskeligheder vil melde sig og modsætninger vise sig på en række områder, når vi nu i Nordisk Råd giver os i kast

med løsningen af de store praktiske opgaver, som foreligger for rådet. Skal vi overvinde vanskelighederne — og det skal vi — og opnå resultater på praktiske områder, hvor modstående økonomiske interesser kan stå i vejen, må der være et ståsted, noget fælles, som udover alle modsætninger forener os. Dette fællesskab har vi i vort åndsliv, i vort kulturliv og i vor forståelse af demokrati og folkestyre, og det er det fællesskab, vi skal søge at udbygge, det er her, det egentlige udgangspunkt er for nordisk samarbejde.

Mange kræfter er gennem årene sat ind for at udvikle og udbygge kultur-fællesskabet i de nordiske folk. Samarbejde er i gang mellem universiteterne på mange områder. Der foregår stadig en udveksling af lærerkræfter og elever indenfor den højere skole. Ved udvælgelse af lærebøger lægges der i stigende grad vægt på, at det nordiske får en større og større plads, og alt dette er i sin orden. Men dette nære samarbejde mellem skoler og læreanstalter er kun i mindre udstrækning nået ud til folkeskolen og de frie ungdomsskoler, som dog er de skoleformer, der har forbindelse med langt den største del af børnene og ungdommen i de nordiske lande. Dertil kommer, at det frie folkelige oplysningsarbejde i de nordiske lande, som er noget meget væsentlig, når det gælder kontakten med folkets brede lag, kun i meget ringe udstrækning har haft mulighed for et fælles samvirke, som kunne få betydning for forståelse af det nordiske kulturelle fællesskabs værdi.

Hvis vi vedblivende i det nordiske kulturelle samarbejde hovedsagelig kun bygger på universitetet og de højere skoler, får kulturfællesskabet ikke den styrke og kraft, som vil kunne opnås den dag, da folkenes brede lag er aktive deltagere i det fælles kulturelle samarbejde. Åndskulturen i de nordiske lande er ikke og bør ikke være et område, der er forbeholdt de akademiske kredse. Åndsfællesskabets styrke vil øges, jo dybere rødderne går i folkegrunden, i folkets brede lag.

Nordens folkelige akademi skal ikke overflødiggøre folkehøjskoler i de nordiske lande, som har et særligt nordisk islæt. Disse skoler har været af stor betydning, og dem bør vi ubetinget fortsætte med, men disse skoler, skoler som Kungälv i Sverige og højskoler af nogenlunde samme karakter i Danmark og enkelte i Norge, har trods deres nordiske islæt alligevel et lokalt nationalt præg, som er en hindring for, at disse skoler kan blive det samlende midtpunkt i et fælles nordisk kulturarbejde. Det folkelige akademi, hvor alle Nordens folk er ligeberettigede parthavere, vil kunne blive et frit samlingssted for unge fra alle de nordiske lande, hvor hver enkelt føler et medansvar og en forpligtelse, fordi skolen er hans hjemlands på lige fod med de andre nordiske lande.

Der er også den vanskelighed ved at give økonomisk støtte til nationale nordiske højskoler, at disse skoler ofte er opbygget på privat økonomisk grundlag, og ligeså naturligt det er, at det enkelte land støtter disse private

skoler, ligeså naturligt er det, at der næppe vil kunne tænkes gennemført store statsbidrag fra andre af de nordiske lande til en skole, der ikke er fælles eje.

Forslaget som foreligger her om Nordens folkelige akademi, går ud på, at skolen opbygges som en selvejende institution. Det er et ejerforhold, der efterhånden er blevet helt almindelig for folkehøjskolerne i Danmark. Med den store statsstøtte, der efterhånden ydes til højskolerne, har man fundet det rimeligt, at der blev skabt sikkerhed for, at den offentlige støtte helt og alene kommer skoleformål til gode og ikke f. eks. ved ejerskifte kan kapitaliseres og tages til indtægt af den private ejer, der forlader skolen. Når det er sikret, mener jeg til gengæld, at staten kun i meget ringe udstrækning skal blande sig i eller føre nogen egentlig kontrol med disse skolers undervisning. Det er frie idéprægede skoler, hvor den kreds af interesserede mennesker og den forstander, som denne skolekreds vælger som ansvarlig leder, må bære ansvaret for skolens virke. Det er de almene, frie ungdomsskolars store styrke, at de almindeligvis bygger på et livssyn, en stor idé.

For Nordens folkelige akademi må nordisk åndsfællesskab og kultur-fællesskab være det centrale i undervisningen. Om enkeltheder i opbygningen af dette folkelige universitet kan jeg henvise til det forslag, vi har udarbejdet. Vi har udarbejdet forslaget, for at man her i Nordisk Råd kunne have noget konkret at holde sig til, når sagen skulle drøftes. Vi tænker os naturligvis ikke forslaget gennemført uden ændringer, men den saglige behandling af enkeltheder hører til i komitémøderne, og der vil forslagsstillerne være meget lydhøre overfor forslag fra anden side, hvis man har sådanne at stille.

Een ting vil jeg endnu nævne som et spørgsmål, vi kommer til at tage stilling til på et eller andet tidspunkt: hvor dette akademi eventuelt skal ligge. Det er der ikke sagt noget om i forslaget. Personlig er jeg af den opfattelse, at meget taler for at lægge skolen i Syd-Norge, men det hører naturligvis også til de enkeltheder, der nærmere må forhandles om.

Nordens folkelige akademi skal ikke have til formål at udslette de enkelte nordiske folks kulturelle og folkelige særpræg, tværtimod. Netop med bevarelsen af hvert enkelt folks ejendommeligheder skal det samspil tilvejebringes, der på åndslivets og kulturlivets områder afgiver så rige muligheder for det enkelte folks og det enkelte menneskes personlige udvikling. Det er de mange enere i ansvarsbevist samarbejde og fællesskab, der er saften og livskraften i nordisk kultur og demokrati. Åndsfællesskab og kulturfællesskab skal man leve sig ind i, det kan ikke læres, det er noget der skal opleves. Det frie folkelige oplysningsarbejde i de nordiske lande har brug for et mødested, et folkeligt universitet, hvor unge fra alle befolkningsgrupper, der skal være med til at bære demokratiet og kulturarbejdet

videre frem i tiden, kan komme sammen i nogle måneder og opleve og indleve sig i nordisk tankegang og nordisk åndsfællesskab.

Det er disse synspunkter, der ligger til grund for forslaget om Nordens folkelige akademi, og disse almindelige principielle synspunkter har jeg gerne villet fremføre for denne forsamling, før det praktiske arbejde i komitéerne begynder.

Presidenten refererte videre fra saklisten:

Sak nr. 6: Forslag om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon.

Ved sak nr. 19, *Melding ang. nordisk parlamentarisk publikasjon*, uttalte

Severin, Sverige: Herr president! Jag har tillåtit mig att i fråga om den föreslagna tidskriften *Nordisk Kontakt* — såsom den enligt förslaget skulle heta — föreslå en ändring. I kommitténs sammanfattning heter det i andra meningen: «Publikationen skall innehålla journalistiskt utformade referat av de nordiska ländernas parlamentariska verksamhet.» Mitt förslag innebär dels att orden «journalistiskt utformade» skulle strykas, dels att det skulle tilläggas: «med ett praktiskt register över i tidskriften behandlade frågor». Andra meningen i sammanfattningen skulle sålunda komma att lyda: «Publikationen skall innehålla referat av de nordiska ländernas parlamentariska verksamhet med ett praktiskt register över i tidskriften behandlade frågor.»

Den av mig föreslagna ändringen är sålunda helt obetydlig, och jag är själv inte riktigt säker på om den ger uttryck för en uppfattning som i någon högre grad avviker från kommitténs — hur därmed förhåller sig, är säkerligen herr Edberg beredd att närmare klargöra. Men att jag vill stryka orden «journalistiskt utformade» beror på att denna fras enligt min mening inte är så lätt att tolka. Det kanske kan synas egendomligt att en gammal journalist som jag ställer frågan vad «journalistiskt utformad» innebär. Men journalismen har många olika sidor, och man kan utforma en sak journalistiskt ur många synpunkter. Jag har fattat det så, att avsikten är att tidskriftens innehåll skulle i någon mån få en nyhetsmässig karaktär och att tidskriften under mer eller mindre lockande och lyckade rubriker skulle servera s.k. svepande referat, som skulle stimulera läsarna att studera innehållet.

Detta anser jag inte lämpligt. Tidskriften bör enligt min mening inte vara ett nyhetsorgan och innehållets nyhetsmässiga karaktär är ingen viktig sak. Tidskriften kan aldrig konkurrera med dagspressen i fråga om aktuella framställningar av de stora frågorna som tilldrar sig intresse i grannländerna eller i det egna landet.

Avsikten är inte heller att tidskriften skall vända sig till en större

allmänhet. Tanken är att dess läsekrets skall vara parlamentariker, ämbetsverk, privata institutioner och pressen. När dessa får tidskriften i sin hand, har de redan i dagspressen läst journalistiskt utformade referat av vad som förekommit, och de behöver inte i tidskriften få ett nytt liknande referat, som flyktigt läses och lätt glömmas. Vad jag anser att de behöver — det är klart att jag utgår från mina egna ønskemål härvidlag — är alltså en initierad redovisning av förslag och oppslag, motiveringar och bakgrunder till vad som har förekommit. Det skulle åtminstone för mig inte spela någon roll om dessa redovisninger är journalistiskt utformade eller ej, bara de ger en klar bild av vad som förekommit.

För övrigt finns det, förutom de stora frågor som dagspressen refererer, en mängd frågor av mindre vikt men som ändå kan ha sin stora betydelse, och det skulle enligt min oppfattning vara värdefullt, om även dessa registrerades på ett praktisktt sätt, så att man, om tidskriften får ett format — vilket är meningen — som gör den lätt att ha samlad, kunde utnyttja den som ett oppslagsverk, där man kan få svar på frågan: vad har inträffat när det gäller den och den saken? Tidskriften skulle då få stor betydelse även för pressen. Visserligen håller sig större tidningar med mer eller mindre fullständiga klipparkiv, där man kan få en bakgrund till dagsaktuella frågor. Men små tidningar har inte råd att lägga upp sådana klipparkiv, och dessa tidningar skulle då kunna utnyttja tidskriften som källmaterial och inte behöva vara ovissa om någonting som tidigare hänt när det gäller en viss fråga.

Detta är de tankar som jag haft beträffande denna tidskrift. De skiljer sig, såsom jag förut sagt, kanskje inte så mycket från förslaget, men jag har i alla fall velat framlägga dem till övervägande.

Medan jag har ordet, vill jag beröra en annan sak. Under förhandsdiskussionerna har framkommit förslag om ett annat namn på tidskriften, nämligen «Nordisk Politik». Det är inte jag som framställt detta förslag, och jag vill inte heller ta bestämd ståndpunkt därtill, ty namnet «Nordisk Kontakt» har sina fördelar — det innebär ju att man vänder sig till en vidare krets. Utan att på något som helst sätt vilja rekommendera namnet «Nordisk Politik» har jag emellertid ansett det lämpligt att även detta förslag tas opp till övervägande.

Edberg, Sverige: Herr president! Som en av de opprønglige forslagsstøllarna når det gäller tanken på en nordisk parlamentarisk publikation och som medlem av den kommitté, vilken utarbetat det nu foreliggende forslaget, skall jag be att få göra ett par kommentarer i anledning av herr Severins anførande.

Det har stundom sagtts att en del frågor egentligen är for store for att behandlas av Nordiska rådet. I anledning av forslaget om att kalla

tidskriften for Nordisk Politik undrar jag, om inte en del frågor också är for små for att behandlas av rådet. Jag kan svårligen tænka mig att 53 mycket upptagna parlamentariker från de ulike nordiske lænderna skulle sitte här og ge navn åt en blygsam liten tidskrift. Den saken borde med rätt stort förtroende kunna överlämnas till den redaktionskommitté som väl kommer att tillsättas. For mig är inte heller namnfrågan någon hjärteangelägenhet. Huvudsaken är att man får ett kontaktorgan for de fem ulike nordiske parlamentens vidkommande.

Jag råkade använda ordet kontaktorgan og därmed har jag antytt vad som legat bakom, då kommittén kom att stanna for navnet Nordisk Kontakt. Man menar att publikationen skulle opprätthålla kontakt över grænsene inte bara mellom de 53 parlamentariker som sitter i Nordiske rådet, utan også mellom de 961 medlemmene av våre ulike nasjonelle riksforsamlinger. Men framforallt bør, menar man, titeln væljas så, att den utgøres av for de tre centralspråkene gemensamt språkmateriale. Atskillige navn har diskuterts, men även i de fall, då orden var desamma inom de ulike språkene, fanns det ofta den svagheden att stavningen var ulike. Dette är også förhållendet med det navn som herr Severin foreslagit, Nordisk Politik. «Politik» staves med ett k i danskan og svenskan, med två k i norskan, og jag tror inte att vi från dansk og svensk side kan begære att norrmenne skall acceptere vår stavning — det skulle vara att till äventyrs åstadkomme en språkstrid i ett land som hittills varit lykkelig forskonet därifrån!

Slutligen vill jag säga några ord om herr Severins ændringsforslag betræffande sak nr. 6 og jag vill därvid börja med ett par formelle reflexioner. Jag noterar att ændringsforslaget icke anknytter til sak nr 6, som bara avser ett forslag av herrar Dahlgaard og Hønsvald og mig, i vilket det icke næmnes något om journalistisk utformede referat, utan där det bara hemstilles att Nordiske rådet måtte anbefalle att det utges en parlamentarisk publikation i överensstemmelse med kommitténs forslag og hemstille til de nasjonelle delegationene att vidtage åtgærder for att få nødvendige medel beviljede for utgivandet av publikationen og att tillsætte det foreslagne redaktionsutskottet, så att publikationen kan utkomme senast den 1 januari 1955.

Den formulering som herr Severin vill ha ændrad återfinnes i sammanfattningen av kommitténs betænkande. Jag ifrågasætter, om rådet kan ændre ordalydelsen av ett tryckt betænkande, til på kjøpet underteknet av representanter for ett land som icke tilhør Nordiske rådet, næmligen Finland.

Vidare vill jag göra två små anmærkninger betræffande det saklige innehålltet i ændringsforslaget. Herr Severin vill få med ett praktisk register över i tidskriften behandlede frågor. Om herr Severin læser

kommittébetänkandet — som för övrigt torde vara rekordartat kort för svenska förhållanden — skall han på sid. 7 finna att kommittén framhåller att referat av den art, som skulle ifrågakomma, «i regel icke tillfredsställer ett mera djupgående intresse i speciella frågor. Fördenskull bör därutöver, såsom föreslagits i kulturutskottet, skapas möjlighet för enskilda parlamentsledamöter — eventuellt även myndigheter och press — att bekvämt rekvirera önskade dokument från de övriga nordiska ländernas parlament. För underlättande härav intages lämpligen i publikationen nödiga upplysningar om titlar och nummer. Om dylika uppgifter skall lämnas i samband med referaten eller samlas till ett särskilt dokumentregister i slutet av varje publikationshäfte, blir en redaktionsteknisk fråga.»

Om det bara är en förteckning över titlar och nummer när det gäller regeringsförslag, enskilda förslag och utskottsutlåtanden, som herr Severin önskar, är alltså hans önskemål redan tillgodosett genom kommittéförslaget. Är det däremot fråga om något vidare, riskerar man kanske att få en tidskrift som ingen riktigt läser. Vi har valt uttrycket «journalistiskt utformade referat» helt enkelt av den anledningen, att publikationen bör utformas så att den inbjuder till läsning. Jag har svårt att tänka mig, att herr Severin som gammal tidningsman vill i orden «journalistiskt utformade» inlägga betydelsen lättsinnigt utformade eller någonting i den stilen. Vi har självfallet utgått ifrån att referaten skall vara korrekta, men samtidigt får inte publikationen bli så fnösketorr att den inte vinner läsare.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at det her ikke skal være noen alminnelig debatt. Forutsetningen er at ved oversendingen av saker til komitéene kan enkelte representanter få anledning til å gjøre visse bemerkninger, men debatt om sakene får en når de kommer tilbake med innstilling fra komitéene.

Severin, Sverige: Herr president! Jag vill bara göra en rent formell anmärkning. Herr Edberg säger att den ändring, som jag föreslagit, inte avser sak nr 6. Men i sak nr 6 hemställes ju att rådet måtte fatta beslut i överensstämmelse med det förslag, kommittén framlagt, och jag anser att rådet därmed också har att ta ställning till kommitténs förslag, där den formulering återfinnes som jag här talat om.

Presidenten: Hr. Severins forslag er mangfoldiggjort og omdelt til representantene. Presidenten vil senere foreslå at det sendes til kulturkomitéen.

Presidenten refererte videre fra saklisten:

- Sak nr. 18: Forslag om utveksling av statstrykksaker mellom de nordiske land.
- » » 21: Forslag om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn.
  - » » 22: Forslag ang. lettelser i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land.
  - » » 26: Forslag om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur.
  - » » 30: Melding ang. kulturelt samarbeid.

Ved sak nr. 11, *Beretning fra Nordisk Kulturkommissjon*, uttalte

Marius Buhl, Danmark: Det er kun et par små bemerkninger angående undervisningen i nabolandenes sprog jeg ønsker at fremføre.

Det er klart, at kulturkommissionen drøftede dette spørsmål om fremme af undervisning i nabolandenes sprog meget indgående, idet vi jo alle er indforstået med, at det er en af vejene til at skabe fællesskab også på andre områder end specielt de kulturelle. Det oplystes, at i de danske højere skoler har der gennem mange år været obligatorisk undervisning i svensk og også en smule undervisning i norsk. I Sverige lå det og ligger det noget svagere, idet denne undervisning dèr ikke er obligatorisk, men frivillig, og derfor naturligvis vil komme til at ligge betydeligt svagere.

Det, jeg ville gøre opmærksom på her, er dette, at vi fik at vide i kulturkommissionens møde, at man i Norge havde gjort et meget betydeligt fremstød i så henseende, idet man havde bestemt, at undervisning i nabolandenes sprog også skulle finde sted i folkeskolens ældste klasser. Jeg synes, det er betimeligt også her at påpege den ganske overordentlig store betydning det har, at denne undervisning føres ned i folkeskolens klasser. Det falder sammen med det, en tidligere taler, hr. Jørgen Jørgensen, sagde, at nordisk samarbejde, nordisk forståelse, først vil få sit egentlige grundlag, når det er blevet en virkelig folkelig sag, ikke noget, som kun akademikere og universitetskredse sysler med, og undervisning i nabolandenes sprog er netop i så henseende af fundamental betydning.

Jeg kunne ønske, at vi kunne komme dertil også i de andre nordiske lande, at få denne undervisning ned i folkeskolens klasser, og derfor tillader jeg mig at anmode den norske undervisningsminister om enten her eller ved anden behandling at give denne forsamling meddelelse om, hvad man har tænkt sig med hensyn til spørgsmålet om undervisning i folkeskolens klasser i nabolandenes sprog, idet jeg går ud fra, at sådanne oplysninger vil interessere just her. Forholdet er jo det, at gennem undervisning i et andet lands sprog, i det mindste når det drejer sig om de

nordiske lande, får eleverne netop en lille smule af det redskab ihænde, som de senere skal bruge for at kunne føre *det* ud i livet, som just samler os her i Nordisk Råd.

Ved sak nr. 32, *Beretning om nordisk samarbeid i kringkasting og fjernsyn*, uttalte

Ohlson, Sverige: Herr president! Då föreliggande fråga bara utgör en redogörelse från norska och danska regeringarna och en promemoria från den svenska, föreligger det kanske risk för att ärendet inte kommer tillbaka ytterligare under rådets förhandlingar i höst. Därför må det tillåtas mig att säga några ord i dessa spörsmål.

Litet var torde vi böra erkänna, att det nordiska samarbetet på radions område utvecklats på ett ganska tillfredsställande sätt. Den lämnade redogörelsen bär ju också vittnesbörd om att här, åtminstone i stort sett, gjorts vad man rimligen kan begära. Radiosamarbetet utgör säkerligen ett av våra mäktigaste hjälpmedel i det nordiska samarbetet.

Radion är framför allt ett medel för propaganda och förströelse. Den som själv ett helt liv verkat som lärare tror däremot mindre på radions uppfostrande betydelse. Över huvud har det förefunnits en tendens att överskatta olika tekniska hjälpmedels förmåga att uppfostra människorna, i detta fall radions möjlighet att lära medborgarna i våra nordiska hemländer att förstå varandras tungomål, och därför skulle jag vilja understryka vad den siste ärade talaren sade. Men som propaganda- och förströelsemedel är radion ett ojämförligt instrument. Om man vid detta tillfälle skulle vilja uttala något önskemål, skulle det vara ett vidgat utbyte i fråga om musikprogrammen.

Vad televisionen beträffar råder i Sverige olika uppfattningar; det framgår ju också av den promemoria som i dag lagts på rådsmedlemmarnas platser. Å ena sidan hyser man rädsla för att televisionen bidrar till förflackning och passivitet hos åskådarna, och därför anses televisionen gladligen kunna undvaras. Å andra sidan har de svenska statsmakterna, enkannerligen regeringen, hårt kritiserats för att de så föga åtgjort på detta område. Inom kort föreligger emellertid betänkanke från en svensk sakkunnig kommitté, som kommer att föreslå någon form av statlig televisionsverksamhet, och det är med anledning därav jag skulle vilja koppla in det nordiska samarbetet i resonemanget.

Det är framför allt i USA, som televisionen har vunnit stor popularitet. Det beräknas, att för närvarande där omkring 25 miljoner televisionsmottagare är i verksamhet, ett antal lika stort som antalet dammsugare i landet. I hela den övriga världen finns tillsamman endast 2,5 miljoner televisionsapparater, motsvarande alltså en tiondel av USA's bestånd.

Orsakerna till denna utveckling ligger nog inte enbart i Amerikas höga materiella standard, utan också i den frihet som lämnats de sändande organisationerna både i fråga om program och finansieringsmetoder. Jag skall emellertid inte närmare gå in på detta spørsmål. Det bränns. Men här kommer i blickfältet den oppmuntringspedagogik, varom statsminister Erlander talade i går. Detta synes mig vara ett fält, där den nya pedagogiken lämpligen borde få träda i funktion.

Den europeiska televisionen har fördröjts av flera skäl. Vi måste ha klart för oss, at de programmässiga och ekonomiska betingelserna för televisionen är helt andra än för rundradion. Särskilt under uppbygnadsperioden kan sålunda en högklassig televisionsverksamhet knappast bli självbärande enbart på grundval av licensavgifter. Om detta är fallet i stora och tätbefolkade länder, förstår man, hur mycket större svårigheterna måste gestalta sig i små och glest befolkade länder. En televisionsändare når ju mottagarna endast inom en kort räckvidd. Televisionsändarna måste därför ligga relativt tätt, och de kostar mycket pengar. Om nu statsmakterna inte vill eller inte förmår att bidra med extra anslag utöver licensavgifterna, för att nu inte tala om att andra inkomstkällor, främst reklam, förbjudes, d. v. s. oppmuntringspedagogiken inte utnyttjas, blir initialsvårigheterna överväldigande. Efter en lovande start stagnerar situationen: inkomsterna räcker inte till för att garantera hyggliga program, och svaga program motverkar en ökning av antalet mottagare. Det blir en kedjereaktion, som stoppar upp utvecklingen. Så har det gått i Frankrike, Holland och Västtyskland och väl också i Danmark.

I England har man handlat mera framsynt. Programmen har där gjorts effektiva med längre sändningstider. Men det har varit dyrt. Resultatet är i varje fall att apparatantalet där sedan kriget hundrafaldigats, från 20.000 till 2 miljoner.

Det är tydligt, att vi här möter många problem, som är av gemensamt interesse. Jag utgår ifrån att man i längden ej kan rida spärr mot utvecklingen. Vi kommer inte ifrån televisionen heller i våra länder. Danmark har ju för övrigt redan infört den, och invånarna i södra Sverige drar nytta härav på Danmarks bekostnad. Televisionen har i Europa fördröjts inte minst därför, att olika politiska och språkliga intressen länderna emellan stått hindrande i vägen för en förbilligande internationell programtjänst. Vi bör lära av dessa erfarenheter och snarast försöka att få till stånd ett samarbete på detta område utöver statsgränserna, främst mellan våra nordiska länder. Endast genom ett dylikt internordiskt samarbete kan vi ernå ett förnuftigt utnyttjande av televisionens möjligheter på gott och ont. När man i USA lyckats upprätta interurbana förbindelselinjer, som möjliggör programbyte mellan östra och västra delarna av landet, och till och med börjat diskutera att överföra program mellan den

amerikanske kontinenten og Europa, skulle det väl inte vara omöjligt med motsvarande samverkan emellan de nordiske länderna.

Videre referertes:

Sak nr. 34: Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget ang. nordiske statsborgeres rettsstilling, forsåvidt angår spørsmål om likeverdige utdanning av leger, tannleger, veterinærer o. l.

Presidenten: Presidenten vil nå la votere over forslaget om oversending av de refererte saker til *kulturkomitéen*.

Votering:

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at også det av hr. Severin fremsatte forslag blir sendt *kulturkomitéen* — og anser det som vedtatt.

Følgende saker foreslås sendt *den økonomiske komité:*

Sak nr. 9: Forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid.

» » 17: Melding ang. samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område.

Ved sak nr. 12: *Beretning for den Nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel forsåvidt angår post-, telegraf- og telefontakster*, uttalte:

Edberg, Sverige: Herr president! Det har ansetts ønskværdig at den berettelse, som avlämnats av den nordiska parlamentariska kommittén för friare samferdsel m. m., kompletterades med några upplysningar inför rådet om vad som skett sedan denna berättelse avgavs. Det är särskilt fyra punkter, som kanskje kan vara av ett visst interesse.

I sitt betänkande nr 5 föreslog kommittén bland annat att den obligatoriska gränskontrollen av motorfordon skulle slopas vid Nordens innergränser. Man fann sålunda att länderna utan större risk för tullöverträdelser skulle kunna slopa de utfästelsesedlar, som motortrafikanterna dittills hade haft att ifylla vid inresa i annat nordiskt land och sedan avlämna vid utresa.

I den parlamentariska kommitténs berättelse omnämnes att Danmark redan upphävt kravet på skriftlig utfästelse vid inresa till Danmark. Med verkan från och med den 15 juni i år har också Sverige utfärdat nya bestämmelser i enlighet med kommitténs förslag. Bestämmelserna innebär sålunda att motortrafikanter från Danmark, Finland och Norge kan fritt införa sina motorfordon i landet och åtnjuta temporär tullfrihet under ett år.

Norge har däremot ännu inte sett sig i stånd att genomföra denna friare ordning. I den norska regeringens kommentarer till samferdselkommitténs förslag framhålles att dess genomförande skulle kräva vissa ändringar i motorvognsloven, vartill stortingets medverkan är nödvändig.

För det andra bör kanske i fullständighetens intresse nämnas, att när den nordiska parlamentariska kommittén avgav sin berättelse till rådet, behandlades ännu dess betänkande nr 4 om utvidgad nordisk passfrihet på regeringsplanet. Kommittén hade där föreslagit att nordiska medborgare skulle befrias från skyldigheten att söka uppehålls- och arbetstillstånd för vistelse eller arbete i annat nordiskt land samt att passfriheten för nordbor skulle utsträckas att gälla utan tidsgräns. Efter vederbörlig ratificering i de enskilda länderna trädde den 1 juli i år en överenskommelse i kraft, varigenom kommitténs förslag fullt ut förverkligades. Det betydde med andra ord att de nordiska länderna etablerade sig som en gemensam arbetsmarknad och att man för de nordiska folkens del återvände till det fria folkutbyte mellan länderna som rådde före första världskriget.

För det tredje bör kanske nämnas att till regeringarna överlämnats en promemoria rörande gränsbarnas rätt att passera över gränserna, ett förslag som innebär väsentliga förenklingar i jämförelse med nu gällande ordning.

För det fjärde — och det var närmast för den sakens skull jag begärde ordet — vill jag rikta uppmärksamheten på att kommittén sedan berättelsen avgavs har framlagt ytterligare två betänkanden, nr 7 och 8 i sin lilla skriftserie. De behandlar post- och telefrågorna, som aktualiserades av Nordiska rådet vid dess första session. I det första av betänkandena föreslås att samtliga länder ger sina inrikesposten nordisk giltighet för brev upp till 500 gram samt att för viktklassen mellan 500 gram och 1 kg ett speciellt nordiskt porto införes, som är betydligt lägre än de nu tillämpade internationella taxorna — som i vissa fall leder till orimliga konsekvenser — men dock så högt att paketpost inte överföres till brevposten. I det andra betänkandet föreslås i anslutning till den undersökning som gjorts av de nordiska telestyrelserna, att inrikestaxorna tillämpas för telegram mellan Danmark, Norge och Sverige samt att för telegram mellan å ena sidan Finland och Island och å andra sidan de övriga nordiska länderna enhetliga taxor fastställs i enlighet med de lägsta taxor som något av dessa länder tillämpar i sin telegramtrafik med det övriga Norden. De utredningar, som utmynnat i dessa förslag, har utförts i nära samarbete med respektive fackförvaltningar i de enskilda länderna. Det bör kanske endast tillfogas att kommittén i sitt telebetänkande upplyser att den har för avsikt att snarast möjligt framkomma med ett betänkande om åtgärder, varigenom den nordiska nyhetsförmedlingen kan underlättas.

Med dessa ord har jag velat i all korthet presentera dessa båda nya förslag för rådet. Den norska versionen av dem har för kännedom utdelats till alla rådsmedlemmar. Eftersom post- och telebetänkandena avlämnats sedan giljotinen fallit för avlämnande av ärenden till rådet, skulle de i och för sig inte kunna komma upp till behandling. Emellertid finns frågan

om post- og telespørsmålen som nr 12 og 17 på rådets ärenderförteckning, och det skulle vara rätt otillfredsställande om inte frågorna då också kunde sakbehandlas. Enligt vad expertisen på forretningsordenen menar, skulle det vara möjligt att få fram sakfrågorna genom ett tilläggsförslag. Jag har därför tillåtit mig att tillsammans med herrar Bundvad och Johnsen väcka ett tilläggsförslag, som väl kommer att cirkulera i rådet.

Presidenten: Hr. Edberg har sammen med representantene Kaj Bundvad og Håkon Johnsen satt fram dette forslaget:

«Nordiska rådet hemställer till regeringarna att snarast möjligt genomföra de förslag som framlagts av den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärsel m. m. i post- och telefrågorna, varigenom

- 1) inrikesportot i samtliga länder skulle ges nordisk giltighet för brev upp till 500 gr;
- 2) ett speciellt nordiskt porto skulle införas för viktgruppen 500—1000 gr;
- 3) inrikestaxorna skulle tillämpas för telegram mellan Danmark, Norge och Sverige; samt
- 4) enhetliga taxor skulle fastställas för telegram mellan å ena sidan Finland och Island och å andra sidan övriga nordiska länder.»

Forslaget er mangfoldiggjort og omdelt til representantene. Presidenten vil senere foreslå det sendt den økonomiske komité.

Videre referertes:

Sak nr. 13: Forslag om felles aksjon fra de nordiske land i De Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land.

- » » 23: Forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere for såvidt ang. lettelse for yrkesfiskerne.
- » » 34: Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget ang. nordiske statsborgeres rettsstilling, for såvidt angår
  - a) kystfarten mellom Norge og Sverige,
  - b) lettelse for yrkesfiskerne.
- » » 27: Melding ang. fast forbindelse mellom Danmark og Sverige i Øresund.
- » » 29: Meldinger ang. økonomisk samarbeid.

Ved sak nr. 28, *Beretning ang. økonomisk samarbeid fra det nordiske økonomiske utvalg*, uttalte

Bertel Dahlgaard, Danmark: Hr. præsident! Forinden rapporten fra det fællesnordiske udvalg for økonomisk samarbejde henvises til behandling i komité, vil de danske medlemmer af rådet gerne udtale en tak til dette udvalgs medlemmer for det store arbejde, udvalget gennem mange år har

udført. En særlig tak retter jeg til udvalgets formand, overdirektør, fru Karin Kock, der har ledet arbejdet, som jo på mange måder har været vanskeligt.

Udvalgets rapport indeholder efter vort skøn et fortrinligt materiale, som forhåbentlig vil kunne danne udgangspunktet for en frugtbar forhandling i de kommende dage om det fremtidige økonomiske samarbejde mellem vore lande.

Ved sak nr. 35, *Forslag ang. støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser*, uttalte

Sigurdur Bjarnason, Island: Hr. præsident, ærede forsamling! Det forslag, som her er til behandling, går ud på, at det nordiske råd henstiller til regeringerne, at de undersøger, på hvilken måde der kan ydes Island støtte i dets bestræbelser for at frede fiskebankerne ved Islands kyster.

Grunden til, at denne sag forelægges her, er, at det drejer sig om et økonomisk problem, som i dag er af livsvigtig betydning for et af de nordiske folk. Denne sag angår det islandske folks eksistensmuligheder i fremtiden. Det nordiske råd må tage stilling til den, fordi det jo er et nordisk problem, hvis et af de nordiske folk får hele sit erhvervsgrundlag ødelagt.

Fiskeriet har altid været Islands hovederhverv, og dets betydning for den islandske økonomi fremgår tydeligt af den kendsgerning, at af landets samlede eksport udgør de 95 pct. fiskeriprodukter. Fiskebankerne omkring Island har således været det islandske folks livsvigtigste naturressourcer. Den økonomiske opbygning af det islandske samfund og levevilkårene for den største del af befolkningen baseres på fiskeriets udbytte. Ingen vil bestride, at nationer som f. eks. Storbritannien, Sverige og Danmark alene har ret til at udnytte naturressourcer som f. eks. kulgruber, skove og miner indenfor landets grænser. Derimod har man stødt på den opfattelse, særlig blandt de nationer, som traditionelt fisker i fremmede farvande, at havets rigdomme — udenfor et meget snævert bælte — er alle og enhveres eje. Denne opfattelse har bl. a. bevirket, at det islandske folks interesser og eksistens er blevet truet af fremmede nationers rovdrift lige ind til den islandske kyst. En følge heraf er en enorm forringelse af fangsten. Fiskebestanden er blevet så reduceret, at hele landsdeles fiskebanker har været udsat for ødelæggelse og ruin.

Det siger sig selv, at denne rovdrift af fiskebankerne måtte have de alvorligste følger for et folk, som i det store og hele bygger sin eksistens på fiskeriet. Fangstmetoderne var bogstavelig talt i færd med at ødelægge Islands økonomiske muligheder. Fiskernes andel gik ned fra år til år, samtidig med at deres livskår forringedes.

Island bestræbte sig for at få sine fiskebanker fredet ved hjælp af internationale overenskomster på fiskeriets område. Men disse bestræbelser førte ikke til noget resultat. Da situationen var blevet den, at man imødeså en total ødelæggelse på grund af denne rovdrift, måtte Island gribe til forholdsregler i selvforsvar.

Island var bundet til en overenskomst med England, som var indgået i 1901, hvorefter fiskeriområdet bestemtes til 3 mil ud fra kysten, således at alle bugter og fjorde var åbne for trawlfiskeri. Da denne overenskomst blev indgået i 1901, kan man knapt have forudset, hvor effektive og fuldkomne fangstredskaber der ville blive taget i brug i de nærmeste årtier.

Den islandske regering opsagde overenskomsten med England i 1949, og dens gyldighed bortfaldt derefter i 1951. Island undlod dog at træffe yderligere foranstaltninger samme år som overenskomsten udløb, da man afventede resultatet af den norsk-engelske fiskerikonflikt, som var blevet indbragt for den internationale domstol i Haag. Da dommen var faldet, til fordel for Norge, mente de islandske myndigheder, at man nu var beføjet til at træffe nødvendige og analoge forholdsregler til fredning af de islandske fiskeribanker. Efter at have rådført sig med ansete sagkyndige, både udenlandske og islandske, udstedte den islandske regering et reglement, som trådte i kraft den 15. maj 1952. Ifølge dette reglement er al fiskerifangst med trawl og snurrevod forbudt indenfor et område af 4 sømil fra grundlinier, der trækkes tværs over bugter og fjorde. Dette forbud gælder såvel overfor islandske som udenlandske statsborgere.

Der er mange, der ikke er klar over, at dette system er akkurat det samme som galdt i Island før 1901, og som er anvendt af Norge og Sverige. Det er dette system, som traditionelt og helt riktigt i folkeretslitteraturen er anført som det skandinaviske system. Og dette system gjorde det umuligt for Norge og Sverige at deltage i Nordsø-konventionen i 1882.

Som jeg før har anført, blev de islandske foranstaltninger truffet med henblik på dommen i Haag i den norsk-engelske konflikt. Hele sagens forberedelse blev fra de islandske myndigheders side udført med den største forsigtighed og hensyntagen. Man rådførte sig med fremtrædende sagkyndige på folkerettens område, og gentagne gange fik den engelske regering meddelelse om de skridt, der var påtænkt fra islandsk side. Man havde fra islandsk side tanken henvendt på det traditionelle venskab og det livlige handelssamkvem mellem disse to nabostater. Island stolede på det britiske folks frisind og forståelse i denne sag. Ingen kunne have interesse i, at de islandske fiskebanker blev ødelagt, hverken de udenlandske nationer, som havde skovlet op uhyre rigdomme i en årrække, eller det islandske folk selv, som byggede hele sin tilværelse på disse ressourcer.

Til trods herfor har de britiske trawlerrederes organisation indført repressalier overfor det islandske folk på grund af de anførte foranstaltninger, som blev truffet af Island i selvforsvar. De britiske trawlerredere har i snart 2 år forhindret landing i England af islandsk fersk fisk fra islandske trawlere, som dog var bundet af nøjagtig samme forbud som de engelske trawlere. I betragtning af, at den overvejende del af de islandske trawleres fangst var blevet solgt til England, måtte denne hævnakt medføre de alvorligste konsekvenser for Islands fiskerier og for det islandske folk i det hele taget.

Men hvad har man så opnået ved denne dyrtkøbte fredning af fiskebankerne?

De år, som er forløbet, siden fredningsforanstaltningerne trådte i kraft, er ikke nogen lang prøvetid, men i dette tidsrum har det alligevel vist sig med al tydelighed, at den forøgede beskyttelse mod fangst med trawl og snurrevod har haft enorm betydning. Fiskebestanden er blevet forøget på de nærmere fiskebanker, og udenfor den nye grænse er fiskemængden i væsentlig grad taget til. Med fredningen af bugter og fjorde mod trawlfangst er opvækstbetingelserne for nyttefisk i høj grad blevet forbedret. For det er jo helt klart, at ynglepladserne for de nordlige haves vigtigste nyttefisk findes i de islandske bugter og fjorde. Nu er situationen den, at det er blevet berettet i selve det britiske parlament, at de britiske trawleres fangst i islandske farvande er gået op med 40 pct. siden udstedelsen af det nye reglement om fredningen af de islandske fiskebanker. Men den engelske statistik beviser, at englændernes fangst i islandske farvande i 1953 var 67 pct. større end deres årlige fangst i perioden 1949—52.

Det er derfor langt fra tilfældet, at Island har gjort de nationer fortræd, som i en årrække har hjemstøgt de islandske fiskebanker. Island har tværtimod lagt grundlaget til fredningen af fiskebestanden, og både det islandske folk og de udenlandske søfolk og fiskere, som hjemstøger de islandske fiskebanker, har forbedret deres økonomiske stilling.

Men, kære venner og frændre i Norden, skal dette forsøg ødelægges, dette forsøg, som den mindste af de nordiske nationer har gjort for at forhindre sin egen økonomiske undergang? Skal rovdriften igen komme til at tage førerskabet?

De islandske eksperter på dette område er overbevist om, at dette ville være ensbetydende med Islands økonomiske ruin. Men det ville betyde mere end en ulykke for et lille folk som det islandske, det ville også rokke tilliden til samarbejdet mellem de frie nationer.

I de forløbne år har man oprettet talrige internationale organisationer og institutioner, hvor folkene — deriblandt de nordiske folk — har søgt ly til bevarelse af deres frihed og til opbygning af deres økonomi. Vi er

deltagere i Europarådet, Organisationen for Europas økonomiske Samarbejde, de vestlige demokratiers forsvarsforbund og andre lignende organisationer. Nu fornylig har vi, de nordiske nationer, oprettet vor egen institution, det Nordiske Råd, hvis formål det er at gøre nordisk samarbejde til en realitet, koordinere de nordiske nationers bestræbelser på de flest mulige områder, fremme den kulturelle udveksling, udbygge det økonomiske samkvem, skabe en ansvarsbevidst fællesfølelse mellem de nordiske folk.

Det ville være at beklage, hvis det skulle vise sig, midt i dette nære og omfattende internationale samarbejde, at Europas mindste folk, det islandske, skulle berøves sine eksistensmuligheder, kun for at tilfredsstille rovdriftens kortsynede synspunkt.

Vi i Island har deltaget i internationale organisationer og i Nordisk Råd. Vi er klar over, at vejen til udvikling og til et mere fuldkomment liv går gennem samarbejde mellem nationerne, ikke mindst de nordiske folk, som er knyttet til hverandre med den fælles oprindelses og kulturs bånd.

Dette forslag, som vi, de islandske repræsentanter, her har forelagt, går ud på, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de undersøger, på hvilken måde der kan ydes Island støtte i dets bestræbelser for fredningen af dets fiskebanker. De nordiske nationer har haft et omfattende samarbejde i forbindelse med videnskabelige undersøgelser på fiskeriet område, og dette samarbejde har medført store resultater. Intet er mere naturligt, end at de nordiske nationer har samråd med hensyn til foranstaltninger, som har til hensigt at sikre fiskebestandens beskyttelse og forhindre, at en tøjlesløs rovdrift ødelægger enkelte nordiske nationers eksistensmuligheder. Sagen kommer til drøftelse på Europarådets møde i Strasbourg i næste måned. Også under hensyn dertil er det formålstjenligt for de nordiske repræsentanter at tage stilling til spørgsmålet.

Det islandske folk stoler på, at det i denne sag vil møde forståelse og velvilje hos vore venner i Norden.

Hr. præsident! Jeg vil til slut foreslå, at forslaget henvises til den økonomiske komité.

Statsminister Olafur Thors, Island: Hr. præsident, ærede forsamling. Jeg kan fortælle forsamlingen en hemmelighed: den ærede præsident har tilladt mig at gå lidt udenfor rammerne af den sag, vi nu diskuterer. Jeg vil gerne sige, det er første gang, jeg kommer til Nordisk Råds møde; der har jo ikke været mange lejligheder dertil, og jeg var en af de skeptiske, da Nordisk Råd blev stiftet. Jeg var ikke særlig forhåbningsfuld, selvom jeg ikke var egentlig enfant terrible som visse af de største nordiske personligheder. Jeg var skeptisk, og hvis det var mig, der havde skullet bestemme, tror jeg ikke, at islændingene var kommet med til

det første møte. Men de kom med, og da de kom hjem derfra, var de betagne af, hvad der var sket; de havde store forhåbninger og så fremad med lyse forventninger. Men jeg sagde: Det er bare «det første mødes sødme», det kan vi ikke stole på. Jeg bestemte mig imidlertid til, at nu ville jeg selv lære at kende, hvad der foregår på mødet.

Nu har jeg siddet og hørt på de mange smukke taler, jeg har lært en hel masse og har i sinde at lære mere. Jeg håber, at resultatet bliver, at jeg bliver lidt mere kræsen på området, når jeg kommer tilbage. Det er ikke sådan, at vi islændinge som det mindste af de nordiske folk ikke forstår, at det netop for os betyder meget, at vi holder fast ved det norrøne. For et lille land og et lille folk, som i større og større omfang kommer i berøring med andre nationer, der også har noget at byde på kulturelt, men som vi dog ikke i så høj grad slægter på, har det måske den største betydning ikke at give slip på det fælles norrøne.

Lad mig åbent tilstå, at jeg er blandt dem, der stoler mere på gerning end på ord. Vi synes det er flot med alle disse selskabstaler om nordisk samarbejde, men det kommer der ikke så meget ud af; undskyld hvis jeg siger det for lige ud, men jeg tror, at nogle af mine norrøne venner har den samme mening. Det er selvfølgelig godt at have denne pasfrihed, som min gode ven hr. Hans Hedtoft talte om, og det ville også være godt med toldfriheden. Jeg har dog aldrig været så nær ved at komme i kachotten, som da jeg kom til Norge. Da man sagde, at jeg skulle åbne kufferten, sagde jeg: Nej. Jeg slap, men det kneb.

Statsminister Hedtoft understregede den fælles nordiske betydning af SAS, men mange af os i Island vil gerne høre et mere tydeligt sprog. Nogle af os i hvert fald forstår først, hvor vi stammer fra, og hvor vi har vore venner, når der høres et SOS. Lad mig således sige, at under krigen delte vi på afstand vore brødres skæbne i Norge og Danmark, og jeg kan godt sige, at i mit liv erindrer jeg ikke mange så store festdage i Island, som da først Danmark og så Norge blev befriet.

Men, hr. præsident, jeg skal ikke blive ved på denne måde; jeg skulle jo helst klare det på 5 minutter, som hr. Hambro brugte 15 minutter til. Lad mig derfor med et par ord komme ind på den sag, som vi her diskuterer.

Vi beder her kun om et sympatitegn fra vore nordiske brødre. Sagen skal jo behandles i komité, og enten lever den og kommer tilbage — og vi vil være glade, hvis den kommer tilbage — eller også sover den hen. Jeg ønsker bare, at komitéen skal vide, at selvom det står os klart i Island, at denne sags endelige udfald ikke beror på, om vi får en rekommandation fra denne ædle forsamling eller ikke, er det en af selve sagens mest alvorlige sider, at det har udviklet sig således, at islændingene har tabt noget af den grundfæstede tro, de havde til England, og hvis vi ikke får

noget positivt ud af det, vi her har fremført, vil måske dette få lignende konsekvenser overfor vore nordiske brødre.

Om sagens argumenter behøver jeg ikke at sige meget udover det, som hr. Sigurdur Bjarnason har sagt. Jeg vil bare have lov til at tilføje, at Island i denne sag ikke har gjort andet end det, at vi ifølge den britiske regerings ønske afventede Haag-domstolens kendelse, og da den forelå, henvendte vi os til de største eksperter på dette område og forespurgte, hvilke konsekvenser vi kunne drage af den. Da dette forelå oplyst, sagde vi: Lad os være forsigtige, lad os ikke gå for vidt. På den måde behandlede vi sagen.

Lad mig her fremhæve, at før vi således greb til nødværge, var det lige ved at gå fiskeriet i havet omkring Island på samme måde, som det er gået i Nordsøen; fangsten gik stadig tilbage. Hvad det vil betyde, kan enhver forstå, når han hører, at pr. indbygger har Island af alle nationer den største udenrigshandel, endda større end Norges, og når fiskeriet skal dække 95 pct. af vor import, er det indlysende, at hvis vi ikke får lov til at drive vort fiskeri på en nogenlunde skikkelig og ærlig måde, bliver det fatalt for os.

Vi i Island mener, at vi står på lovens grund. Vore argumenter er, at vi i det store og hele drager konsekvensen af Haag-dommen i den norsk-britiske konflikt. Og hvad den moralske ret angår, tror vi, at vi står mindst ligeså stærkt. Lad mig her oplyse, at fra krigens slutning, indtil de nye regler trådte i kraft i 1952, gik fangsterne for den islandske motorbådsflåde ned på ca. 50 pct., men siden 1952 er fangsten vokset betydeligt. Hertil vil jeg føje, at ifølge den engelske statistik — og den er verdens mest pålidelige fiskeristatistik — er fangsten udenfor linien fra krigens slutning, indtil de nye regler trådte i kraft, stadig gået tilbage, men derefter er den vokset kolossalt, således at torskefangsten i 1953 er vokset med hele 84 pct. i forhold til året 1952 og ser ud til at vokse endnu stærkere i indeværende år.

Alt dette viser, at vi har såvel den juridiske som den moralske ret på vor side, og hvis ikke en lille nation, som har retten på sin side, kan få støtte hos de norrøne folk, hvor skal vi så få støtte?

Jeg siger mange tak til præsidenten for hans tålmodighed og til mine ærede kolleger og venner. Jeg vil slutte disse få ord med at sige, at «her gælder det at stå eller falde». Det gælder om, hvorvidt en lille nation skal have lov til at leve som et selvstændigt folk i sit eget land, eller skal udryddes. Jeg håber, at vi har de norrøne folk med os i, at vi skal leve.

Præsidenten: Præsidenten vi nå sette under avstemning forslaget om å sende de refererte saker over til *den økonomiske komité*. —

Det er ikke kommet noen innvending mot forslaget, og presidenten betrakter det som vedtatt.

Presidenten vil også foreslå at forslaget fra herrene Edberg, Bundvad og Johnsen som tillegg til sak nr. 12 sendes til den økonomiske komité — og betrakter det som vedtatt.

Deretter referertes de saker som var foreslått sendt *den sosialpolitiske komité*:

- Sak nr. 1: Melding ang. kommisjoner under den Internasjonale Arbeidsorganisasjon, som ikke er ratifisert.
- » » 4: Melding ang. samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område.
  - » » 20: Melding ang. samarbeid på det sosialpolitiske område.
  - » » 5: Beretning fra Den nordiske sosialpolitiske komité.
  - » » 8: Forslag om ensartet nordisk abortlovgivning.
  - » » 10: Forslag ang. innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus.

Ved sak nr. 15, *Melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område*, uttalte

A. P. Pettersson, Sverige: Herr president! Utöver det yttrande som avgivits av medicinalstyrelserna i Norge, Danmark och Sverige har svenska medicinalstyrelsen översänt en P.M., som nu ligger på Nordiska rådets bord. Den gäller tanken på en hälsovårdshögskola i Göteborg.

I denna skrivelse redogöres för den tidigare ordningen, som innebar att «allt flera svenska läkare sökt sig till England och Förenta Staterna» för att utbilda sig, och i skrivelsen framhålles att de nordiska länderna vart för sig inte torde ha möjlighet att upprätta en utbildningsanstalt av här ifrågavarande slag. Man går i skrivelsen sedan in på förslaget om upprättande av en dylik högskola i Göteborg.

Jag skall nu inte närmare beröra saken. Jag har bara velat anmäla denna skrivelse och anhåller att den måtte bli behandlad i samband med sak nr. 15.

Videre referertes:

- Sak nr. 34: Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget ang. nordiske statsborgeres rettsstilling forsåvidt ang. rett for leger, tannleger o. l. til å utøve sitt yrke i de andre nordiske land.
- » » 24: Forslag om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land.
  - » » 31: Melding ang. friere samferdsel mellom de nordiske land.
  - » » 12: Beretning fra den Nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel, forsåvidt den ikke er henvist til den øk. komité.

Presidenten: Presidenten setter så under avstemning forslaget om å sende de refererte saker til *den sosialpolitiske komité*. — Det er ikke kommet noen innvending mot forslaget, og det betraktes som vedtatt.

Deretter referertes de saker som var foreslått oversendt *den juridiske komité*:

Sak nr. 3: Forslag om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen.

Ved sak nr. 7, *Beretning fra det nordiske utvalg for lovsamarbeid*, uttalte

Rylander, Sverige: Herr president! I ett anförande vid Nordiska rådets första session i Köpenhamn gav jag uttryck för den stora tacksamhet Nordens folk har anledning att känna för vad som under årens lopp åstadkommit i samarbeide på lagstiftningens område, och jag underströk den stora betydelse detta samarbeide har när det gäller att närma folken till varandra. Jag beklagade emellertid att ett nordiskt lagstiftningssamarbeide inte kommit till stånd i vissa avseenden, och man kan inte komma ifrån, att det finnes flera exempel på att tillfälle till ett sådant samarbeide försuttits. Jag nämnde särskilt aktiebolagslagstiftningen — selskapslovgivningen — såsom ett sådant exempel, och jag kan inte förstå, varför ännu inte samarbeide inletts på detta område. Det skäl, som anförts mot ett sådant samarbeide, kan jag för min del inte godkänna, nämligen att ett av länderna hunnit komma så långt fram i fråga om förarbetena till en ny lagstiftning i jämförelse med de andra länderna, att man i det landet har mindre intresse av ett samarbeide. Enligt min mening bör det inte vara så, att det förhållandet, att man i ett land hunnit så eller så långt, skall behöva hindra ett gemensamt lagstiftningsarbete, utan man bör i stället akta sig för att genom en nationell särslagstiftning föregripa ett samarbeide på de områden, där ett sådant i och för sig är önskvärt.

Då det nu föreligger en «Beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid», utarbetad av den norska delegationen i utvalget, kan man med glädje konstatera att samarbeidet fortgår och avsätter nya resultat. I vissa fall synes emellertid arbetet gå alltför långsamt. Ett exempel därpå är enligt min mening trafiknykterhetslagstiftningen eller rattfyllerilagstiftningen, såsom vi kallar den i Sverige.

På detta område ifrågasattes redan 1951 ett samarbeide av de norska delegerade i NUL och denna hänvändelse mottogs gynnsamt av de andra länderna, men hittills har det inte syntts till något resultat av detta samarbeide. Man har visserligen hört sägas att det föreligger goda betingelser för en gemensam lagstiftning i framtiden, men det är också allt.

Tillsammans med herrar Gram och Thestrup har jag velat påskynda denna sak genom att väcka förslag om ett tillägg till sak nr. 7, vilket går ut på att rådet skall rekommendera regeringarna att verka för att i huvudsak likartade regler kommer att gälla i de nordiska länderna

beträffande alkoholpåverkade motorfordonsførere. Dette er ju ett synnerligen viktig område og det er ogsaa vigtigt att det inte drøjer for længe, innan det blir en samstømmighet i lagstiftningen på dette gebit.

Jag vill slutligen ifrågasätta, om inte tiden är inne för att ytterligare effektivisera samarbetet överhuvudtaget på lagstiftningens område. Jag erinrar om att när det permanenta organet för det nordiska samarbetet på lagstiftningens område — NUL — kom till, olika möjligheter övervägdes men att man då stannade för ett mindre långtgående alternativ, som innebar att regeringarna underhand kom överens om att var för sig utse särskilda delegerade för ändamålet. Man gick uppenbarligen till väga på detta sätt för att få tillfälle att pröva sig fram. Det förefaller naturligt att man, sedan NUL nu under flera år varit i verksamhet, tar under förnyat övervägande, huruvida inte organisationen bör få ett fastare underlag.

När jag nu hemställer att den föreliggande berättelsen remitteras till den juridiska komittén, är det min förhoppning att komittén inte bara skall lägga den till handlingarna — ta den til efterretning, såsom det heter — utan också uttala sig för en effektivisering av samarbetet på lagstiftningens område. Jag skall inte närmare gå in på hur en sådan effektivisering skall kunna ske, men det är uppenbart att det finns vissa gränser härvidlag. Lagstiftningsapparaten i de olika länderna tål självfallet inte hur stor belastning som helst og den kan också vara olika funtad i de skilda länderna. Men ju större svårigheterna är i detta hänseende, desto angelägnare är det att man med stor omsorg planlägger, hur arbetet skall bedrivas, og bedömer i vilken ordning de olika lagstiftningsoppgifterna skola upptagas till behandling.

Jag skulle emellertid redan nu vilja beröra en konkret punkt. Jag ifrågasätter om det inte vore lämpligt, med hänsyn till den befattning Nordiska rådet kommit att ta med dessa saker, att de delegerade inom NUL i fortsättningen utökas med en eller ett par parlamentariker från varje land og, såvitt angår de länder som är anslutna till Nordiska rådet, helst med ledamöter av rådet eller med sådana som tidigare varit rådsmedlemmar og som är insatta i Nordiska rådets sätt att se på hithörande frågor. Ett sådant parlamentariskt inslag synes mig vara av värde redan då det gäller att avgöra, huruvida samarbete skall upptages beträffande lagstiftningen i ett visst hänseende eller inte.

Med dessa ord, herr president, ber jag att få yrka att sak nr 7 samt det av mig m.fl. väckta tilläggsförslaget måtte remitteras till juridiska komittén.

Videre referertes:

Sak nr. 23: Forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere unntatt forsåvidt ang. lettelser for yrkesfiskere.

- Sak nr. 34: Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget ang. nordiske statsborgeres rettsstilling forsåvidt de enkelte spørsmål ikke er henvist til andre komitéer.
- » » 16: Melding ang. nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land.
  - » » 33: Forslag om direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land.

Presidenten: Forslag om å sende de refererte saker samt det av herrene Rylander, Gram og Thestrup vedk. sak nr. 7 fremsatte forslag over til *den juridiske komité* settes under avstemning. —

Det er ikke kommet noen innvending mot forslaget, og det betraktes som vedtatt.

Den oppsatte dagsorden er nå ferdigbehandlet.

Presidenten forstår det slik at komitéene nå vil tre sammen til møte.

Møtet hevet kl. 11.30.

3. møte,
torsdag den 12. august kl. 15.

President: Her litz.

Dagsorden:

1. Den økonomiske komité's innstilling nr. 1 i anledning av melding fra den danske og den svenske regjering om fast forbindelse mellom Danmark og Sverige i Øresund (sak nr. 27 på saklisten).
2. Den økonomiske komité's innstilling nr. 2 i anledning av forslag fra den svenske regjering om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere for såvidt angår yrkesfiskere — sak nr. 23 (på saklisten) — og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettlige stilling i annet nordisk land for såvidt angår yrkesfiskere — sak nr. 34 (på saklisten).
3. Den økonomiske komité's innstilling nr. 3 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder kystfart i norske og svenske farvann (sak nr. 34 på saklisten).
4. Den økonomiske komité's innstilling nr. 4 i anledning av melding angående samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område (sak nr. 17 på saklisten), beretning fra den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m.m. for såvidt angår post- og telespørsmål (sak nr. 12 på saklisten), og tilleggsforslag til sak nr. 12 av 10. august 1954.¹⁾
5. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 2 i anledning av melding angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område (sak nr. 4 på saklisten).
6. Kulturkomitéens innstilling nr. 1 i anledning av forslag om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn (sak nr. 21 på saklisten).
7. Kulturkomitéens innstilling nr. 2 i anledning av forslag om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur (sak nr. 26 på saklisten).

---

¹⁾ Utsatt til senere behandling.

8. Kulturkomitéens innstilling nr. 3 i anledning av forslag om utveksling av statstrykksaker (sak nr. 18 på saklisten).
9. Kulturkomitéens innstilling nr. 4 i anledning av forslag om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon (sak nr. 6 på saklisten).

Presidenten: Dagordningen omfatter nio frågor. Det hemställes från presidietts sida med anledning av framställd önskan, att punkt 4, Den ökonomiske komité's innstilling nr. 4, må få utgå från dagordning och återkomma senare.

Vad de övriga ärendena beträffar, vill jag erinra därom, att enligt arbetsordningen gäller följande:

«Då utskottsforöslag i ärende icke är enhälligt eller det icke helt överensstämmer med till utskottet hänvisad framställning, må ärendet icke upptagas till behandling förrän andra dagen efter det förslaget avgavs. Rådet må dock besluta att ärendet skall företagas tidigare.»

Nu är förhållandet det, att samtliga här föreliggande kommittéforöslag inkom till kansliet först i går. Den föreskrivna fristen är sålunda icke iakttagen. Jag vill framställa frågan, huruvida det är någon som har någon invändning mot att förslagen likväl upptas i dag. —

Då så icke synes vara förhållandet, får rådet anses ha medgivit att samtliga ärenden utom nr. 4 upptagas till behandling.

S a k n r. 1.

Den ökonomiske komité's innstilling nr. 1 i anledning av melding fra den danske og den svenske regering om fast forbindelse mellem Danmark og Sverige i Øresund (sak nr. 27 på saklisten).

Komitéen hadde innstillet, at
«rådet tager de under sag nr. 27 anførte meddelelser til efterretning og afventer yderligere meddelelser i anledning af rek. nr. 4/1953.»

Einar Foss, Danmark, (komitéens ordfører): Hr. præsident! Jeg tillader mig at henvise til den foreliggende trykte meddelelse fra den danske og den svenske regering, sag nr. 27.

Under behandlingen af denne sag i komitéen er det oplyst, at der i nær fremtid vil finde et møde sted mellem de af regeringerne nedsatte udvalg og det ingeniørkonsortium, der har fremsat forslaget om en bro mellem Malmø og København, men der foreligger fra anden side udtalelser, som tyder på, at udvalgene regner med, at der vil gå flere år, inden undersøgelserne kan afsluttes.

Jeg tillader mig at udtale det håb, at undersøgelserne må kunne fremskyndes. Jeg skal ikke hermed blande mig i, hvornår anlægget skal iværksættes — dette er et spørgsmål, som udvalget skal undersøge — men det

vil utvilsomt være nyttigt, at man såsnart som muligt kan komme til et resultat med hensyn til, hvor den faste forbindelse skal etableres, under hensyn til den bebyggelse og de vejforhold i de tilstødende områder, som kan blive impliceret i denne sag.

Spørgsmålet om en Øresundsbro er selvfølgelig ikke uden forbindelse med udviklingen af de danske trafikforbindelser med det sydlige udland; særlig med hensyn til Rødby-Femernruten har det en forbindelse, og forhåbentlig vil denne sag nærme sig en løsning, efter at de tyske myndigheder har taget den op. Efter de foreløbige oplysninger, der er fremkommet i pressen, er der nu håb om, at tyskerne vil løse deres del af opgaven.

Forøvrigt er det jo ikke givet, at broen har størst betydning for fjerntrafikken; det er muligt, at den vil betyde en stærk forøgelse af den mere lokale trafik mellem Sydsverige og Sjælland, men dette er atter et spørgsmål, der er til undersøgelse i de af regeringerne nedsatte udvalg.

Da præsidenten allerede har refereret komitéens udtalelse, er der ingen grund for mig til at gentage den indstilling, der er sket fra rådet i denne sag.

Skoglund, Sverige: Herr ordförande! Nordiska rådet kan med tillfredsställelse konstatera, att den danska och den svenska regeringen utan dröjsmål igångsatt en utredning om en fast förbindelse över Öresund. Med den omfattning och storleksordning, som denna fråga har, måste en utredning givetvis ta rätt lång tid. Det föreligger dock ett stort intresse i vida kretsar i både Sverige och Danmark för denna fasta förbindelse. Jag skulle därför, herr ordförande, vid rådets möte här i dag vilja uttala det önskemålet att utredningen till rådets sammanträde i Stockholm 1955 lämnar en redogörelse för hur långt arbetet har fortskridit.

Presidenten: Ingen har ytterligare begärt ordet. — Ingen invändning har framställts mot kommitténs förslag. Under sådana förhållanden *anser jag det antaget.*

S a k n r. 2.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 2 i anledning av forslag fra den svenske regjering om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere for såvidt angår yrkesfiskere — sak nr. 23 (på saklisten) — og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettslige stilling i annet nordisk land for såvidt angår yrkesfiskere — sak nr. 34 (på saklisten).

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommandasjon:

«Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å la fiskerimyndighetene kalle sammen fiskernes organisasjoner i de nordiske land til felles drøftelser med sikte på å bli enige om gjensidige lettelser for yrkesfiskere i de

nordiske land angående ilandbringelse og transittering av fisk, bunkring m.m. ved opphold i annet nordisk land enn hjemlandet.»

Holm, Norge, (komitéens ordfører): Denne tilrådingen fra den svenske regjering om visse lettelser for yrkesfiskere i de nordiske land, er behandlet av komitéen. Det gjelder kort sagt at yrkesfiskere skal få lov å komme i land, i havn, med sin fangst og transitere den videre til sitt hjemland. Det gjelder også rett til bunkring og proviantering i nabolandene.

Dette spørsmål er ikke nytt. Det har vært oppe ved forskjellige leiligheter de nordiske land i mellom. Jeg er klar over at det er ikke noe lett spørsmål å løse, og det vil ganske sikkert støte på mange skjær i sjøen før man kommer trygt i havn med denne sak. Men det er et godt opptak som er gjort, og jeg vil gjerne gi uttrykk for det håp at vi må komme i god havn med denne sak.

En av de ting som særlig gjør det vanskelig å løse den, er den norske lovgivning angående omsetning av fisk og fiskeprodukter, den såkalte råfisklov, som har visse bestemmelser om omsetning.

Forutsetningen for en heldig løsning må imidlertid være at denne sak blir nøye diskutert av yrkesfiskerne, og den økonomiske komité har kommet til det resultat at før man kan gå videre med saken, må den forelegges for de økonomiske og for de faglige fiskerorganisasjoner innen hvert land, og da ikke bare for hvert enkelt lands fiskerorganisasjoner, men slik at organisasjonene må ha anledning til i fellesskap å drøfte og diskutere disse ting. Når resultatet av slike felles overlegninger foreligger, og administrasjonen igjen får sett på saken, vil tiden kunne være inne for Det nordiske råd til å ta den opp igjen til nye behandling. Hvorvidt det kan skje på vårt neste møte, er det ikke mulig å si i dag. Det kommer an på hvor hurtig man kan få arbeidet i tiden fremover. Men komitéen er enig om at saken får stå hen inntil den dag da det foreligger en utredning, så man kan få se hvordan fiskerne forholder seg til den.

Det kunne vært grunn til å ta opp en meget bred debatt om dette spørsmål, det har jo mange sider; men jeg finner det ikke riktig å komme nærmere inn på det på det nåværende tidspunkt. Vi kan ta det opp når det igjen kommer inn for Rådet, og da ta det i sin fulle bredde.

Presidenten: Ingen ytterligere har begært ordet. Här föreligger ett förslag till rekommendation, och jag vill erinra om vad arbetsordningen säger beträffande rekommendationer:

«Rekommendation beslutas genom omröstning medelst namnupprop efter medlemsförteckningen. Vid namnuppropet svaras 'ja', 'nej' eller 'röstar icke'. Rekommendation har antagits, då flera röstat för än mot förslaget.»

Jag ställer nu genom namnupprop rekommendationsförslaget under omröstning.

*Votering:**Ja stemte:*

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Jørundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Skoglund, Bernhard Stefansson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Bondevik, Holger Eriksen, Hambro, Leirfall, Harald Nielsen, Netzen og Anna Sjöström-Bengtsson.

Presidenten: Rekommendationen är antagen med 46 röster. 7 av rådets medlemmar har varit frånvarande.

Sak nr. 3.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 3 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder kystfart i norske og svenske farvann (sak nr. 34 på saklisten).

Presidenten: Utskottet hemställer till Nordiska rådet, att ärendet uppskjutes till vidare handläggning vid rådets nästa session.

Elon Andersson, Sverige (kom. ordfører): Herr president! Utskottet hemställer, som presidenten har erinrat om, att ärendet måtte uppskjutas till vidare handläggning vid rådets nästa session. Anledningen er följande. I Sverige pågår en av regeringen föranstaltad utredning om det mindre och medelstora svenska tonnagets problem. I den utredningen torde komma att beröras även frågor som hör samman med det ärende Nordiska rådet nu har sig förelagt. I Sverige hör det till parlamentarisk praxis, att åtgärder icke vidtages i en fråga som är föremål för offentlig utredning. Då det kan anses sannolikt eller i varje fall antagligt att kommitténs betänkande kan föreligga före detta års utgång och det således skall finnas möjligheter att på grundval av utredningens resultat och reflexioner kunna vid nästa rådssammanträde bättre än nu överblicka räckvidden av de åtgärder som här kommer i fråga, har det ansetts lämpligt att uppskjuta frågans realbehandling till nästa års session.

Jag hemställer, herr president, om bifall till utskottets förslag.

Presidenten: Ingen ytterligere har begært ordet. — Ingen invändning har framställts mot kommitténs förslag angående uppskov. *Jag anser det sålunda antaget.*

(Sak nr. 4 på dagsordenen var besluttet utsatt til senere behandling.)

Sak nr. 5.

Den sosialpolitiske komiténs innstilling nr. 2 i anledning av melding angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område (sak nr. 4 på saklisten).

Komitéen hadde innstillet:

«Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning som ferdigbehandlet.»

Watnebryn, Norge, (komitéens ordfører): Jeg vil be om å få knytte noen få ord til denne innstilling, som er enstemmig fra komitéen.

Innstillingen vedrører melding angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område og er foranlediget ved Det nordiske råds rekommendasjon nr. 6, punkt d, med henstilling til regjeringene om å undersøke mulighetene for en videreføring av samarbeidet på arbeidervernets område.

I vedlegg til meldingen gjengis en uttalelse av sjefene for arbeidstilsynet i Sverige, Danmark, Island og Norge fra et fellesmøte i Oslo den 30. september 1953. Det fremgår av denne fellesuttalelse at det i mange år har vært et godt samarbeid på en rekke områder og på flere måter. Det gis opplysning om det som hittil er gjort og satt i verk vedrørende spesielle arbeidervernoppgaver, videre over saker som er under arbeid eller under utredning og over visse saker som bør eller aktes tatt opp til felles utredning.

Det fremholdes bl. a. i denne uttalelse at det er «et intimt samarbeid mellom de yrkeshygieniske institutter eller laboratorier, som sorterer under de respektive direktorater i Danmark og Norge. Også med det svenske Institutt för Folkhälsan blir det utvekslet erfaringer om de forskjellige laboratorieundersøkelser av yrkeshygienisk art.»

Antallet av dem som rammes av yrkessykdommer av ymse slag, synes å øke. Jeg tror det er av meget stor betydning at det videreføres, dette samarbeid på dette spesielle felt, enten ved deling av arbeidsoppgavene eller i ethvert fall slik at de enkelte land blir delaktige i hverandres erfaringer.

Videre uttales det av sjefene:

«Den nordiske arbeidervernlovgivning har bl. a. bestemmelser om at tilvirkere eller forhandlere av maskiner m. v. skal sørge for at det verne-tekniske utstyr er forskriftsmessig ved leveringen. Den som selvstendig tar på seg å montere maskineriet har enn videre å sørge for forsvarlig

oppsetting. Etter hvert som man på dette område når fram til en felles nordisk verneteknisk standard vil f. eks. fabrikanter i hvert av de nordiske land kunne levere sine produkter uten å risikere at de nektes godkjent av arbeidstilsynet i det land hvor maskineriet skal brukes.»

Dette arbeid må også antas å være av meget betydelig økonomisk og næringspolitisk interesse og også av betydelig interesse for sikkerheten.

Sjefene vil «understreke betydningen av fortsatt utvikling av samvirket når det gjelder arbeidervernspørsmål av så vel teknisk som sosial karakter hvor en viss felles nordisk standardisering må anses rasjonell.»

Jeg skulle tro at det faktum at vi nå har fått gjennomført et felles nordisk arbeidsmarked, øker behovet for størst mulig ensartethet i lover og forskrifter, slik at det både ut fra næringsøkonomiske hensyn og sikkerhetsmessige hensyn er viktig at dette arbeid føres videre. Ikke minst må en anta at det vil være av betydning for en arbeidstager at det rår likhet i sikkerhetsforskrifter, da farene for arbeidsulykker ellers kan øke i betydelig grad.

Til slutt peker denne uttalelse på at det har foregått et godt og fruktbringende samarbeid. Sjefene for de nordiske arbeidstilsyn vil i tilslutning til Det nordiske råds vedtak henstille til statsmyndighetene i de respektive land å medvirke til at dette samarbeid kan fortsette og ytterligere utbygges.

Den danske regjering har i sin melding oversendt den nevnte uttalelse fra sjefene for arbeidstilsynene uten kommentar.

Den svenske regjering gir sin tilslutning til at dette samarbeid føres videre, men peker samtidig på at dette arbeid bør drives slik at gjennomføringen av nødvendige sikringsbestemmelser i de enkelte land ikke forsinkes eller hindres av i og for seg ønskelige felles bestemmelser for de nordiske land.

Komitéen er enig i dette syn. Forholdene er på visse områder forskjellige i de enkelte land. Behovene for lover og bestemmelser melder seg til forskjellig tid og med forskjellig styrke. Visse problemer kan være høyaktuelle og påtrengende nødvendige å få løst i visse land, mens de har liten aktualitet eller interesse i de andre. Generelt kan man vel si at felles lover og bestemmelser i visse tilfelle kan være avgjørende for om, eller i tilfelle når, en kan få tilstrekkelige og ønskelige regler, og da er det utvilsomt riktig og nødvendig å gå inn for felles lovgivning og felles bestemmelser. I andre tilfelle kan en viss konkurranse på vennskapelig basis være av det gode.

Den norske regjering har i sine merknader til uttalelsen sagt:

«Når det gjelder arbeidervernlovgivningen, har det hittil ikke vært noe organisert nordisk samarbeid med sikte på å få fellesregler. Ved de enkelte lovrevisjoner blir imidlertid de øvrige nordiske lands arbeidervern-

lovgivning tatt i betraktning. Det kan således sies å bestå et visst samspill mellom de enkelte lands lovgivning på dette område. Et nærmere samarbeid med sikte på å komme fram til en forholdsvis ensartet arbeidervernlovgivning bør søkes fremmet i den utstrekning det finnes hensiktsmessig.»

Komitéen har uttalt:

«Komitéen har merket seg det betydningsfulle samarbeid som foregår og vil anbefale at dette fortsetter og bygges videre ut i den utstrekning det er mulig og hensiktsmessig.

Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning som ferdigbehandlet.»

Jeg vil anbefale Det nordiske råd å gjøre vedtak i samsvar med innstillingen.

Presidenten: Ingen ytterligere har begärt ordet. — Ingen invändning har framställts mot kommitténs förslag. *Det får därför anses antaget.*

Sak nr. 6.

Kulturkommitténs innstilling nr. 1 i anledning av forslag om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn (sak nr. 21 på saklisten).

Presidenten: Komitéen innstiller «at Rådet utsetter saken til neste sesjon i påvente av melding om Nordisk Kulturkommisjons innstilling.»

Victor Gram, Danmark: Dette spørsmål har gjennom de senere år været genstand for en betydelig interesse og har naturligvis også været genstand for undersøgelse i forskjellige kommissioner og udvalg i de nordiske lande, ligesom det på dette grundlag har været taget op i den nordiske kulturkommission for en nærmere undersøgelse. Denne behandling, som fandt sted i kommissionen i 1953, gav udtryk for, at man ønskede en nærmere vurdering af de forskellige spørgsmål på dette område, og en række oplysninger, som forelå i kommissionens møde nu i juni måned d. å., medførte, at man fandt det ønskeligt, at en række praktiske, tekniske og økonomiske spørgsmål blev nærmere undersøgt, før man tog sagen op til endelig behandling i kulturkommissionen.

Kulturkomitéen har drøftet sagen og er enig med kulturkommissionen i, at den har stor betydning, men man mener det rigtigst at udsætte den endelige behandling af sagen, indtil kulturkommissionens indstilling foreligger, og jeg skal henstille, at man følger dette.

Presidenten: Det föreligger ingen invändning mot kommitténs förslag om uppskov till nästa session, och *förslaget får alltså anses bifallet.*

Sak nr. 7.

Kulturkomitéens innstilling nr. 2 i anledning av forslag om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur (sak nr. 26 på saklisten).

Kulturkomitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommandasjon:

«Rådet henstiller til regjeringene i fellesskap gjennom Nordisk Kulturkomisjon å undersøke muligheten for å tilveiebringe en samling oversettelser til hovedspråkene, i første omgang engelsk, av representative verker innenfor de nordiske lands diktning.»

Ole Bjørn Kraft, Danmark: Hr præsident! Under remissdebatten hadde jeg lejlighed til at sige nogle ord om denne sag og angive de principielle grunde, der ligger bag fremsættelsen af nærværende forslag.

Det udvidede og stadig voksende internationale samarbejde på mange områder nødvendiggør og forudsætter i virkeligheden et stigende gensidigt kendskab til og forståelse af de forskellige folks særpræg og åndsliv. Nu er det vistnok almindeligt kendt, at de store landes viden om de mindre folk ofte — for at sige det mildt — er meget beskeden, og det må derfor være en opgave for mindre folk som de nordiske, hvis vi ønsker at øve indflydelse og være med til at sætte vort præg på udviklingen, at søge i de andre lande at udvide kendskabet til Norden på alle områder og da ikke mindst til den nordiske kultur, således om den ytrer sig gennem den nordiske litteratur. Det vil utvivlsomt være en af de veje, ad hvilke vi bedst overfor omverdenen kan give udtryk for, hvad vi er og hvad vi mener.

Det vil naturligvis ikke nytte noget, hvis der ikke er et ønske derom andre steder — man kan jo ikke påtvinge folk oplysning, hvis de ikke selv beder om det — men der foreligger for os oplysninger om, at der ikke mindst i den engelsktalende verden findes en stigende interesse for Norden og for nordisk kultur. Dr. phil. Hakon Stangerup har fornylig efter nogle måneders ophold i Amerika i skandinaviske blade skildret, hvorledes man rundt omkring ved universiteterne møder et meget stærkt ønske om større indtrængen i nordisk kultur, men samtidig opdager, hvor vanskeligt det er, fordi så få kender og søger at lære at kende de nordiske sprog, og oversættelser ikke er til stede i tilstrækkeligt omfang. En af de største vanskeligheder for at sprede kendskab bliver altså det rent sproglige.

Hvis kendskabet til den nordiske litteratur skal få det omfang, som vi ønsker, må der tilvejebringes oversættelser af repræsentativ nordisk litteratur. Der foreligger naturligvis oversættelse af mange nordiske værker, men det synes at være meget spredt, og særlig den nutidige litteratur, litteraturen fra tyverne og trediverne og opefter, er — efter hvad der foreligger for os — meget sparsomt repræsenteret ved oversættelser.

Hvis denne sag skal løses i tilstrækkeligt omfang og tilstrækkelig ratio nelt, kan det ikke ske alene på kommerciel basis og ved privat initiativ vi må have offentlighedens støtte under en eller anden form. Men det er samtidig klart, at før man kan tage endelig stilling til en sådan offentlig støtte og til, under hvilken form den eventuelt kan finde sted, er det nødvendigt at foretage en forberedende undersøgelse til belysning af de mange problemer, som umiddelbart rejser sig, når man giver sig i lag med at trænge nærmere ind i dette spørgsmål. Vi har i kulturkommissionen drøftet det ret indgående og haft lejlighed til at høre forlagsdirektør Grotl og odelstingspræsident Hambro, der har givet os meget nyttige oplysninger om hele stillingen på dette område. Der er i kulturkomitéen positiv interesse for forslaget, men det er på nuværende tidspunkt umuligt at tage endelig stilling, før det er gennemarbejdet og veje anvist til en praktisk løsning.

Der var i komitéen enighed om at henstille til regeringerne at bede kulturkommissionen foretage en sådan undersøgelse for at se, hvilke muligheder der er tilstede for at tilvejebringe en oversættelse af repræsentativ nordisk skønlitteratur og digtning. Der rejser sig nemlig mange problemer. Vi har skitseret nogle af dem i den betænkning, der foreligger for rådet medlemmer, og heraf fremgår det, at en nøje undersøgelse bør foretages før man skrider til en endelig handling. For at kulturkommissionens undersøgelse på den anden side ikke skal trække ud i det uendelige, har man fra vor komité's side foreløbig bedt dem om at koncentrere sig om oversættelse til engelsk.

Jeg beder altså om rådets tilslutning til vort forslag om, at regeringerne i fællesskab gennem den nordiske kulturkommission skal foretage de undersøgelser, jeg her har nævnt. Ved at give tilslutning til dette forslag tager man altså ikke stilling til, hvorledes eller om man til sin tid skal gennemføre denne plan, men man giver tilslutning til, at den er af en sådan værdi, at den nærmere bør undersøges i den nordiske kulturkommission.

Ohlson, Sverige: Herr president! Föregående talare berörde det alldeles riktiga faktum att efter det första världskriget och särskilt under 1930 talet framträtt i USA och andra länder ett ökat intresse för de nordiska ländernas litteratur, och han framhöll också att detta intresse står i samklang med våra länders egna strävanden att göra våra insatser kända ute i världen. Men det finns, såsom han nämnde, en hake: en del av vår mest särpräglade litteratur är inte genom översättningar tillgänglig på de stora kulturspråken, och han antydde, hur ogynnsamt detta påverkar våra möjligheter att göra vår kultur känd i vidare kretsar, vare sig det nu sker genom våra utlandslektorer eller på annat sätt.

I den föreliggande motionen föreslås att regeringarna samfällt skall söka få till stånd översättningar till de stora kulturspråken av en samling representativa nordiska verk. Tanken är välment, och det vore önskvärt att få den förverkligad. Det brukar ju påstås att den verkligt betydande litteraturen och den dåliga litteraturen banar sig väg runt världen på egna vingar, medan den mera nationellt betonade och den mer särpräglade dikten blir inneslängd inom det egna landets gränser och har svårt att göra sig gällande. Den behöver extra hjälp för att kunna göra sig hörd i vidare sammanhang.

Allt detta låter sig visserligen sägas, men ändå är jag skeptisk mot förslagets syftemål. Hur skall de personer vara beskaffade, som får till uppgift att avgöra vår andas rätta stämma i världen? Jag fruktar för att de måste vara utrustade med gudomliga krafter och med änglars tålamod för att kunna uthärda all den kritik, för vilken de kommer att bli utsatta.

Jag har inte inlagt någon reservation mot kulturkommitténs föreliggande utlåtande, då kommittén inskränkt sin rekommendation att endast gälla en kartläggning av vilken nordisk litteratur som redan är översatt eller inte är det, samt andra med ärendet sammanhängande frågor. Till möjligheterna i övrigt att realisera projektet ställer jag mig tvivlande. De fritt skapande andliga krafterna mår nog bäst utan någon statlig planhushållning av det ena eller andra slaget.

Presidenten: Ingen har ytterligare begärt ordet. Jag ställer nu förslaget till rekommendation under omröstning.

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jórundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Rolf Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Einar Foss, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn och Werner.

Fraværende var:

Holger Eriksen, Frogner, Leirfall, Løbak og Netzen.

Presidenten: Rekommendationen är alltså antagen av rådet med 48 röster; 5 av rådets ledamöter var frånvarande vid omröstningen.

Sak n r. 8.

Kulturkomitéens innstilling nr. 3 i anledning av forslag om utveksling av statstrykksaker (sak nr. 18 på saklisten).

Komitéen hadde innstillet at Rådet tar sak nr. 18 til etterretning.

Presidenten: Då ingen innvending gjorts mot kommittéens hemstállan, anses den bifallen.

Sak n r. 9.

Kulturkomitéens innstilling nr. 4 i anledning av forslag om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon (sak nr. 6 på saklisten).

Presidenten: Det föreligger under denna punkt forslag om utgivande av en nordisk parlamentarisk publikation, framställt av Bertel Dahlgaard, Rolf Edberg och Nils Hønsvald (sak nr. 6), en anmälan från den danska, den norska och den svenska regeringen angående rekommendation nr. 1 från det Nordiska Rådets andra session samt ändringsförslag till sak nr. 6, framställt av Frans Severin.

Komitéen hadde innstillet:

«Rådet anbefaler utgivelsen av en parlamentarisk publikasjon i hovedsakelig overensstemmelse med komitéens forslag, og henstiller til regjeringene å ta skritt for å få bevilget de nødvendige midler til publikasjonen, og til de nasjonale delegasjoner å sørge for at det oppnevnes et redaksjonsutvalg, slik at publikasjonen kan utkomme senest 1. januar 1955.»

Hegna, Norge, (komitéens ordfører): Den sak som vi nå skal behandle, og som presidenten nettopp har referert, står i forhold til mange andre saker som er oppsatt på dagsordenen, i den særstilling at den har passert utredningsstadiet. Vi står overfor spørsmålet om å skride til verket forsåvidt Det nordiske råds befatning med den angår. Den eneste annen mulighet ville vel være å legge den bort for godt.

Når vi er kommet til dette punkt, henger det sammen med at denne sak også var oppe til behandling på Rådets første sesjon, da det forelå et forslag fra Rolf Edberg m. fl. om å foreta undersøkelse med hensyn til utgivelse av en nordisk parlamentarisk bulletin. Saken gikk til kulturkomitéen og dernest til plenum, og begge steder ble den ganske grundig drøftet. Konklusjonen var at man skulle henstille til regjeringene å la foreta en utredning. Denne sak har så videre vært utredet av et utvalg, bestående av 2 representanter fra Danmark, 2 fra Norge, 2 fra Sverige, og man fikk

også med en representant fra Finland. Utredningen foreligger i det skrift som medlemmene har fått tilstillet, og som heter «Nordisk Kontakt».

Den norske, den svenske og den danske regjering har oversendt utredningen uten bemerkninger, og rådsmedlemmene Bertel Dahlgaard, Rolf Edberg og Nils Hønsvald har på grunnlag av dette oversendt et forslag som finnes referert som sak nr. 6.

Forslaget med de tilhørende dokumenter ble i Rådets plenum på tirsdag oversendt kulturkomitéen. Ved overesendelsen satte rådsmedlem Frans Severin frem et endringsforslag.

Dette er da de dokumenter som har foreligget for kulturkomitéen ved behandlingen av saken.

Kulturkomitéen har naturlig festet seg ved de betraktninger som ble gjort gjeldende under remisdebatten, og vil be om at de blir tatt i betraktning i det videre arbeid med saken. Hva spesielt hr. Severins endringsforslag angår, så knytter det seg til selve utformingen av utredningen av den sammenfattende konklusjon som finnes i utredningen, men ikke direkte til det forslag som foreligger til behandling i Rådet. Man kan derfor si at dette endringsforslag har sin betydning som meningsuttalelse — og komitéen har heller ikke oppfattet det annerledes — siden det ikke kom frem som et endringsforslag til selve det foreliggende forslag for Rådet.

Etter den grundige behandling som dette spørsmål fikk på den første sesjon, og etter de senere uttalelser og utredninger som foreligger, finner jeg ikke noen grunn til å gå inn på saken i noen større bredde. Jeg vil bare peke på enkelte hovedpunkter i kulturkomitéens innstilling.

Det første er da at komitéen stiller seg helt positivt til selve tanken om utgivelse av en slik nordisk parlamentarisk publikasjon og i hovedsaken i samsvar med de retningslinjer og de synspunkter som har vært gjort gjeldende av den utredende komité.

Det er fra mange forskjellige hold — og jeg har inntrykk av nokså enstemmig — kommet til uttrykk en meget høy vurdering med hensyn til betydningen av en slik publikasjon. Jeg vil her nevne — siden det for så vidt er et nytt moment som ikke foreligger i de dokumenter Rådet har til rådighet — den uttalelse som ble vedtatt på det nordiske pressemøte i København 1954, hvor det heter:

«En sådan publikasjon i det rette opplag og med konsentrerte meddelelser om alle større beslutninger og debatter i de 5 nordiske regjeringers» — skal vel være parlamenters — «møter turde bli av ubestridelig verdi for pressen, fremfor alt i dennes kommenterende virksomhet, og herved bidra til å øke offentlighetens kjennskap til nabolandene og disses problemer.»

Og det nordiske pressemøte ga «sin tilslutning til det til de nordiske regjeringer fremsendte forslag om en vordende parlamentarisk publikasjon, kaldet Nordisk Kontakt».

Det har riktignok også vært ytret tvil, blant annet fra Svenska Tidningsutgivareföreningen, om hvorvidt det var behov for en slik publikasjon, men så vidt jeg har forstått av de dokumenter som foreligger, står denne tvil noe for seg selv. De øvrige som har uttalt seg om saken, går positivt inn for tanken, og det samme gjør da også kulturkomitéen i sin innstilling.

Når det gjelder de enkelte punkter i kulturkomitéens innstilling som jeg vil feste oppmerksomheten ved, så er det for det første et rent formelt forhold, idet det forslag som var fremsatt av forslagsstillerne, retter henstillingen både når det gjelder spørsmålet om å skaffe det økonomiske grunnlag for publikasjonen og også spørsmålet om opprettelsen av det nødvendige styre, til de nasjonale delegasjoner. Det har i komitéen vært delte meninger om denne form, om den var helt tilfredsstillende. Fra enkelte delegasjoners side har det riktignok vært sagt og understreket at for deres vedkommende var den helt tilfredsstillende, men der har vært noe divergerende meninger, og komitéen har da valgt den utvei — for ikke å få en delt innstilling hva den formelle side angår — å foreta en viss endring i det forslag som var forelagt fra forslagsstillerne. Komiteen innstiller som det sees, at det henstilles til regjeringene å fremme forslag om de nødvendige bevilgninger og at man retter henstilling til de nasjonale delegasjoner om å sørge for at det oppnevnes et styre for en slik publikasjon.

I premissene i komitéens innstilling er det kommet inn en liten uklarhet på det punkt. I innstillingen står det midt på første side: «Komitéen er enig med utvalget i at ansvaret for publikasjonen bør ligge hos et styre» — og så heter det «som oppnevnes av de nordiske lands delegasjoner» osv. Det er en formulering som delvis henger sammen med den som var brukt av utvalget og i forslagsstillerens forslag. Men det var egentlig ikke det man ble enig om i komitéen. Som man vil se av komitéens konklusjon er det her en annen formulering, nemlig at de nasjonale delegasjoner skal sørge for at det oppnevnes et redaksjonsutvalg. Det er også det som er meningen med formuleringen i premissene. Det kunne eventuelt formuleres slik at redaksjonsutvalget skulle oppnevnes «etter tiltak» fra de nasjonale delegasjoner til Det nordiske råd.

Det er det samme som omhandles i det neste avsnitt i premisene, hvor det heter:

«I betraktning av de formelle vanskeligheter som ville kunne oppstå dersom det overlates til de nasjonale delegasjoner å ta skritt for å få bevilget de nødvendige midler til publikasjonen, finner komitéen å burde foreslå at denne henstilling rettes til regjeringene.»

Med hensyn til hyppigheten av utgivelsen av skriftet har det i komitéen vært meget sterk stemning for at man burde utgi det hver 14. dag. I

remisdebatten ble det understreket meget sterkt betydningen av at det stoff som kunne bli brakt til publikasjon, hadde stor aktualitet, noe som særlig var av betydning for pressen, men også for andre. Det synspunkt fikk også meget sterk tilslutning i komitéen. Men man er klar over at det kan ha visse vanskeligheter, ihvertfall til å begynne med, og understreker noe sterkere enn det kanskje egentlig er skjedd i utredningen, viktigheten av at stoffet har denne aktualitet.

Utgiftene er av utredningsutvalget beregnet til 80 000 svenske kroner. Fra forskjellig hold er det uttalt tvil om hvorvidt dette anslag vil holde. I komitéen har det også vært reist tvil om dette, og det er kommet til uttrykk i innstillingen. På den annen side er man imidlertid også klar over at utgifter som kan komme på tale ut over dette, er ikke av et slikt omfang at det hensyn bør stille seg hindrende i veien for å utgi publikasjonen — for såvidt man ellers er enig i det.

Ett punkt i utredningsutvalgets innstilling står i noe av en særstilling. Det gjelder forslaget om fordelingen av utgiftene mellom de forskjellige land. Forslaget går ut på at det skal fordeles etter antallet representanter i de forskjellige lands nasjonalforsamlinger. I komitéen har det vært en nokså alminnelig mening at som prinsipp var dette et meget tvilsomt grunnlag. På den annen side fremgår det av utredningen at det er rent praktiske grunner som har gjort at utvalget har kommet fram til denne fordelingsmåte, nemlig etter antall representanter i parlamentene. Man vil også se at en slik fordeling ikke vesentlig vil avvike fra andre og prinsipielt mer tilfredsstillende fordelingsmetoder, og under disse omstendigheter har også komitéen slått seg til ro med denne måten å fordele utgiftene på.

Under remisdebatten kom det en del ytringer omkring forslaget til navnet «Nordisk Kontakt», og det har også vært atskillig diskusjon i komitéen om dette. Vanskeligheten er selvfølgelig for det første å finne et navn som passer på publikasjonens karakter, og dernest helst et navn som bokstaveres nøyaktig på samme måte i de nordiske land. Det er de betraktninger som har ført til at man i utredningsutvalget har festet seg ved «Nordisk Kontakt». I komitéen var man også inne på en del andre forslag, men man slo seg «under omstendighetene» som det heter, til ro med «Nordisk Kontakt», men med tilføyelsen «nordisk parlamentarisk publikasjon».

Kulturkomitéen konkluderer med å fremsette et forslag om å rette disse henstillinger som jeg her har nevnt. Forslagsstillernes forslag er der lagt til grunn, men med de endringer at når det gjelder dekningen av de utgifter som publikasjonen krever, henstiller man til regjeringene å ta initiativet til dette, og når det gjelder oppnevnelsen av et styre henstiller man til de nasjonale delegasjoner å dra omsorg for at dette blir

gjort. Og i likhet med hva forslagsstillerne har fremsatt forslag om, innstiller komitéen at tiltaket kan settes i verk senest fra 1. januar 1955. — Med disse ord vil jeg få lov til å anbefale innstillingen fra kulturkomitéen.

Sigurdur Bjarnason, Island: Hr. præsident! Det er kun en kort bemerkning, jeg vil tillade mig at gøre i denne sag. I den betænkning, der blev afgivet af den fælleskomité, som blev nedsat efter fællesmødet mellem Nordisk Råds præsidium og medlemsstaternes udenrigsministre i maj 1953, bemærkedes blandt andet under afsnittet «Sprog, titel, omslag», at af hensyn til de finske og islandske medborgere, som ikke forstår noget af de andre landes sprog, bør der gives et kortfattet resumé på finsk, respektive islandsk, af de referater, som ikke hidrører fra det pågældende land selv, og hertil kan der anvendes indtil 4 sider pr. nummer, som kommer til at belaste den plads, der tilkommer vedkommende land i publikationen. Den islandske gesandt Helgi Briem var tilstede i komiteen som observatør, men har ikke underskrevet betænkningen, da han ikke havde bemyndigelse dertil.

Jeg vil, da denne sag nu kommer til behandling i rådet, påpege, at for Islands vedkommende er et sådant resumé i oversættelse helt overflødigt, idet denne publikation i alt væsentligt er beregnet for altingsmedlemmer og den islandske presse, som i det hele taget er i stand til at læse og forstå de andre nordiske sprog. Vi fra Island ønsker derfor ikke vor kvote i publikationen belastet med sådanne oversættelser.

Severin, Sverige: Herr president! Kommittén har som vi hörde inte ansett sig kunna upptaga det förslag jag framställde, beroende på formella omständigheter. Det är klart att man alltid kan diskutera formerna, men här föreligger nu ett förslag att utge en parlamentarisk publikation i huvudsaklig överensstämmelse med det av utredningskommittén framlagda förslaget.

Mot formuleringen «i hovedsakelig överensstemmelse» har jag i och för sig ingenting att invända — i det stora hela är jag ense med kommittén om riktlinjerna — men jag har velat framföra ett önskemål beträffande riktlinjerna för redigeringen. Riktlinjerna för redigeringen finns i det förslag, som i sak nr 6 föreslås skola utgöra grundvalen för utgivningen och med vilket detta förslag står i huvudsaklig överensstämmelse. På grund därav ansåg jag att det förslaget förelåg, i varje fall indirekt. Nu spelar det emellertid inte någon väsentlig roll — det är ju en rent formell sak, och vad jag intresserade mig för var det reella.

När nu inte heller realfrågan blivit diskuterad — kommittén har ingenting sagt om riktlinjer för publikationens redigering — skall jag här endast ge uttryck åt önskemålet att redaktionsutskottet, då det går att välja mellan de många möjliga typerna av journalistisk utformning, inte

väljer en sådan typ att tidskriften ger intryck av att vilja konkurrera med dagspressen och ha en nyhetsmässig karaktär, och inte heller väljer linjen att ge tidskriften karaktären av veckotidning, med en «omslagsflicka» och illustrerar den med en massa intressanta interiörer från mer eller mindre prominenta deltagare i det nordiska samarbetet, deras hem osv. Det var egentligen närmast av fruktan för att man skulle uppfatta uttrycket «journalistisk utformning» på detta senare sätt, som jag framlade mitt förslag — ty det lär ju inte kunna bestridas att också denna senare är en typ av «journalistisk utformning».

Jag har velat betona, att vad den nya tidskriften skall koncentrera sig på bör vara en initierad redovisning av vad som förekommer av sådant intresse, att det kan tänkas bli läst bland dem där man tänker sig att sprida den, alltså bland parlamentariker, inom ämbetsverk och institutioner samt hos pressen. Jag tänkte mig särskilt att tidskriften hos pressen, framför allt småtidningar, skulle kunna utgöra ett uppslagsverk som kunde ersätta de klipparkiv varje större tidning håller sig med.

Såvitt jag kan se, utgör kommitténs förslag ingen polemik mot den tanken. Det finns full frihet att välja en sådan redigeringsform. Vilken form redaktionsutskottet kommer att välja, får ju bli en senare fråga.

Sandler, Sverige: Herr president! Bara några ord om handläggningen i kulturkommittén av herr Severins tilläggsförslag.

Det var ju inte något allvarligare missnöje som herr Severin ådagalade här i talarstolen, och det är därför ingen anledning att fördjupa sig i saken. Men det förhöll sig ju så, att herr Severins förslag formellt hänförde sig till utredningskommitténs yttrande. Det kan vi naturligtvis inte inlåta oss på, med det är givet att man kan betrakta det som ett sakförslag beträffande utformningen av vårt utlåtande. Om man tänker sig litet närmare in i saken, förstår nog emellertid rådets medlemmar ganska väl — och jag tror att herr Severin också senterar den synpunkten — att det skulle kunna bli rätt besynnerligt. Herr Severin ville utesluta orden «journalistiskt utformade» i kommitténs förslag. Det skulle ha sett rätt märkvärdigt ut, om vi kommit med ett uttalande, i vilket vi sade att redogörelserna inte får vara journalistiskt utformade.

Vi har föredragit att med lugn överlåta den här frågan åt det kommande redaktionsutvalget. Farhågorna är nog mycket överdrivna, och herr Severin har genom sin ställning i bankoutskottet i Sverige möjlighet att påverka medelstillelningen till denna publikation på sådant sätt, att det inte blir några pengar till «omslagsflickor».

Presidenten: Ingen mer har begärt ordet.

Här föreligger ett förslag från kommittén, som innefattar dels en rekommendation i stadgans mening, d.v.s. en framställning till regerin-

garna, och dels en hemställan till de nationella delegationerna. Givetvis bör förslaget under sådana förhållanden i sin helhet behandlas i den ordning, som är fastställd för beslut angående rekommendationer, och vi får sålunda verkställa en omröstning avseende förslaget i dess helhet.

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jórundur Brynjólfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Holger Eriksen, Hambro, Leirfall, Netzén og Bernhard Stefansson.

Presidenten: Rekommendationen är antagen med samtliga avgivna 48 röster; 5 av rådets ledamöter har varit frånvarande.

Föredragningslistan är nu genomgången. Jag ber, innan sammanträdet avslutas, att få meddela, att nästa sammanträde i rådet är utsatt till i morgon den 13. augusti kl. 15. Åtta ärenden är upptagna på föredragningslistan, som redan har blivit utdelad till rådets medlemmar.

Møtet hevet kl. 16.11.

4. møte,**fredag den 13. august kl. 15.**

President: Sigurdur Bjarnason.

Dagsorden:

1. Kulturkomitéens innstilling nr. 5 i anledning av forslag angående lettelser i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land (sak nr. 22 på s.l.).
2. Kulturkomitéens innstilling nr. 6 i anledning av beretning fra Nordisk kulturkommisjon, oversendt gjennom den norske regjering (sak nr. 11 på s.l.).
3. Kulturkomitéens innstilling nr. 7 i anledning av melding fra den danske, den norske og den svenske regjering om kulturelt samarbeid (sak nr. 30 på s.l.).
4. Den juridiske komités betenkning nr. 1 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder bestevilkårs-klausulen (sak nr. 34 på s.l.).
5. Den juridiske komités betenkning nr. 2 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder internordiske flytteattester (sak nr. 34 på s.l.).
6. Den økonomiske komités innstilling nr. 4 i anledning av Melding angående samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område (sak nr. 17 på s.l.).
Beretning fra den Nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. for så vidt angår post- og telespørsmål (sak nr. 12 på s.l.) og
Tilleggsforslag til sak nr. 12 av 10. august 1954.
7. Den sosialpolitiske komités innstilling nr. 1 i anledning av regjeringenes melding om konvensjoner under Den internasjonale arbeidsorganisasjon, som ikke er ratifisert (sak nr. 1 på s.l.).
8. Den sosialpolitiske komités innstilling nr. 3 i anledning av melding om samarbeid på det sosialpolitiske område (sak nr. 20) og beretning fra Den nordiske sosialpolitiske komité (sak nr. 5 på s.l.).

Sak nr. 1.

Kulturkomitéens innstilling nr. 5 i anledning av forslag angående lettelser i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land (sak nr. 22 på s.l.).

Presidenten: Ifølge komitéens protokoll foreslås det rådet at henstille til regjeringerne at fastsette regler, som gjør det muligt at ind- og udføre film, filmstrips og lysbilleder af oplysende, kulturel og videnskabelig karakter frit og uden toldeftersyn mellem de nordiske lande ved samarbejde mellem institutioner og organisationer, som anerkendes af de kompetente myndigheder.

Victor Gram, Danmark (komitéens ordfører): Hr. Præsident! Det forslag, som foreligger her, omhandler et spørgsmål, som tidligere også har været behandlet i den nordiske kulturkommission, der forøvrigt på et møde i juni måned i år har givet udtryk for synspunkter, der er helt i overensstemmelse med de synspunkter, som ligger til grund for det forslag, som Bundvad og jeg har fremsat. Vi har i komitéen haft lejlighed til at drøfte disse spørgsmål og sammenligne dem med hinanden, og vi har været af den opfattelse, at de synspunkter, der er fremlagt her, er synspunkter, som bør fremmes, således at det folkelige oplysende arbejde vil kunne få lettere adgang til at udveksle films, filmstrimler o. lign. til hjælp i det almindelige oplysningsarbejde.

Man kunne sige, at der er to spørgsmål i denne sag, som har interesse. Det ene er, om man kan få disse films sendt gennem tolden uden omkostninger. Det problem er formentlig ikke særlig stort, idet man allerede på nuværende tidspunkt i de forskellige lande har nedsat afgifterne eller helt ladet dem bortfalde. Det andet spørgsmål er, hvorledes man på en forholdsvis nem måde er i stand til at få de forskellige films sendt gennem tolden, således at man eventuelt vil kunne rejse med sine film eller vil kunne sikre sig, at films når frem rettidigt til deres forevisningstid.

Her vil jeg gerne pege på, at den kongelige generaltoldstyrelse i Sverige har ment, at man ville kunne opnå en hurtigere forsendelse, hvis man lod selve forsendelsen ledsage af en erklæring fra en offentlig myndighed i produktions- eller afsenderlandet. Det er muligt, at det er tilstrækkeligt at oversende det på den måde.

Det, der er hensigten med forslaget, er at opnå så lemfældige og praktiske regler som overhovedet muligt. Jeg skal på komitéens vegne anbefale den foreliggende indstilling.

Presidenten: Der har ikke meldt sig flere talere.

Da det drejer sig om *en rekommendation*, vil der ifølge § 15, 2. stk. i forretningsordenen være at foretage navneopråb.

Votering ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Jørundur Brynjulfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefáns-son, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Bondevik, Gerhardsen, Leirfall, Harald Nielsen og Hannibal Valdimarsson.

Forslaget til rekommandation var således vedtatt enstemmig, med 48 stemmer; 5 medlemmer var fraværende.

Presidenten: De to næste sager på dagsordenen bliver behandlet sammen efter kulturkomitéens ønske.

Sak nr. 2.

Kulturkomitéens innstilling nr. 6 i anledning av beretning fra Nordisk kulturkommisjon, oversendt gjennom den norske regjering (sak nr. 11 på s.l.).

Komitéen hadde innstillet:

«Komitéen henstiller til rådet at tage sagen til etterretning og afvente videre meddelelse om Nordisk Kulturkommissions virksomhed inden 3. session.»

Sak nr. 3.

Kulturkomitéens innstilling nr. 7 i anledning av melding fra den danske, den norske og den svenske regjering om kulturelt samarbeid (sak nr. 30 på s.l.).

Komitéen hadde innstillet:

«Komitéen henstiller til rådet at tage sagen til etterretning og afvente videre meddelelse i anledning af rekommandation nr. 8.»

Om de opptatte saker uttalte:

Sandler, Sverige (komitéens formann og ordfører): Herr president! Jag tackar först för presidentens tillstånd att kulturkommitténs hemställanden beträffande sak nr 6 och nr 7 får behandlas i ett sammanhang. Detta är praktiskt ur den synpunkten, att kulturkommittén har behandlat de delar av kulturkommissionens berättelse och de delar av regeringarnas skrivelser, som avser samma ting, på en gång. Vi har av naturliga skäl funnit det onödigt att ta ståndpunkt två gånger till samma sak. Det gäller alla de frågor som var berörda i rådets rekommendation nr 8 vid föregående session.

Jag tar nu först upp de delar av kulturkommitténs hemställan som enbart gäller berättelsen från Nordiska kulturkommissionen. Vi har gått igenom de olika punkter, som berättelsen omfattar, och fått åtskilliga upplysningar från olika håll beträffande det arbete som där pågår. Man kan kanske fråga sig, vad det tjänar till, att vi inom kulturkommittén sysslar med dessa ting, då vi i så ringa utsträckning har någonting att föreslå rådet. Jag vill svara, att det nog har sin betydelse, att kulturkommitténs egna medlemmar verkligen år efter år får kännedom om det läge, vari de olika frågorna befinner sig, och att det kanske ännu mer kan vara till nytta att vederbörande institutioner och statsorgan, vet att vi här sitter och tittar på vad som göres och ber att få diverse upplysningar. Även om kulturkommitténs betänkanden är magra, tror jag alltså att den behandling, som där sker, är till en viss nytta.

Vi har funnit anledning att ur kulturkommissionens berättelse bryta ut vad som gäller folkhögskoleförslaget och behandla detta i samband med de särskilda förslag angående folkhögskoleförhållandena som är ingivna till denna råds-session. Därjämte har vi också till behandling vid annan tidpunkt skjutit den till oss remitterade delen av berättelsen som avhandlar likställighetskommitténs utlåtande om vissa yrkesgrupper. Detta spørsmål kommer alltså att behandlas i ett senare betänkande från kulturkommitténs sida.

Vad övriga frågor beträffar har kulturkommittén endast velat särskilt bringa till rådets kännedom två saker. Vi har konstaterat att en framställning från kulturkommissionen om att man skulle överväga en allmän förbättring av utlandslektorernas ekonomiska ställning ännu icke föranlett någon åtgärd. I kommittédiskussionen underströks mycket livligt att det vore önskvärt att så sker.

Det andra är att vi har ansett oss böra uttrycka vår särskilda tillfredsställelse med att det vid undervisningsministermötet i Köpenhamn i februari detta år blev ett praktiskt resultat av den tidigare framförda tanken om ett konkret samarbete på scenkonstens område, i det att undervisningsministrarna enades om att var och en föreslå att det för detta ändamål beviljades ett anslag på 30 000 svenska kronor.

Jag övergår så till kommitténs hemställen nr 7 i anledning av regeringarnas rapporter om vad som är åtgjort rörande de olika punkterna i rekommendation nr. 8 från Köpenhamns-sessionen. Denna rekommendation innefattar ju en lång önskelista med så många och så pass vidlyftiga problem, att den säkerligen ger sysselsättning åt administrationens organ för åtskilliga år framåt i tiden. Vid vår genomgång av de olika punkterna i denna rekommendation är det enda som vi har funnit anledning säga i saken — förutom att vi har konstaterat att spörsmålen befinner sig under vederbörlig beredning — att det förslag, som vid Köpenhamns-mötet väcktes av herr Herlitz, icke behöver bli föremål för någon särskild behandling, då det berörda ärendet ingår i kulturkommissionens allmänna uppgifter. Därutöver konstaterar kulturkommittén med naturlig tillfredsställelse, att den föreslagna reorganiseringen av Nordiska kulturkommissionen blivit genomförd före denna råds-session.

Med detta hemställer jag att kommitténs hemställanden måtte bifallas.

Herlitz, Sverige: Herr president! Bara några få reflexioner i anledning av det ämne herr Sandler nu senast berörde!

Vid mötet i Köpenhamn väcktes ju ett förslag om systematisk bearbetning av spörsmålet om inrättande av gemensamma institutioner för undervisnings- forsknings- och liknande ändamål. Detta förslag resulterade däri, att rådet begärde att Nordiska kulturkommissionen skulle få i uppdrag att verkställa den i förslaget avsedda översynen. Nu konstateras det av kulturkommittén att denna sak ingår i Nordiska kulturkommissionens uppgifter og att saken försåvitt är i full ordning och inte behöver bli föremål för vidare behandling i rådet.

Detta är ur viss synpunkt sett alldeles riktigt. Det frågekomplex, som förslaget från 1953 berörde, faller ju till mycket väsentliga delar inom kulturkommissionens område, och jag vågar förutsätta — eftersom det kravet står kvar, att det göres en «översyn» av detta ämnet — att kulturkommissionen fattar saken så, att det gäller att inte bara pröva frågor som kommer upp från det ena eller andra hållet på detta område, utan att det gäller att utveckla en verklig aktivitet för att få fram gemensamhet i institutioner på sådana gebit, där kanske de närmast berörda överhuvudtaget inte tänker på denna möjlighet och där sålunda en stimulerande insats är av betydelse. Det var denna aktivitet som var den egentliga poängen i det förslag som väcktes i fjol.

Jag hoppas sålunda att kulturkommissionen kommer att se på denna sak så, att det, som sagt, blir en verklig aktivitet från kommissionens sida.

Jag är emellertid angelägen att också ställa den frågan, huruvida det i rådsrekommendationen i fjol angivna området helt och hållet faller inom kulturkommissionens verksamhetsfält. Det är att märka att man tog

sikte på allsköns institutioner, inrättade för rent praktiska förvaltningsändamål bl. a., och sålunda inte bara på sådant som är det egentliga föremålet för kulturkommissionens arbete. Jag vet t. ex. inte — för att ta ett konkret exempel — huruvida tanken på den nordiska hälsovårdshögskolan anses falla inom kulturkommissionens område. I alla händelser faller den tydligen inom ramen av förslaget från 1953. Likadant förhåller det sig med det ifrågasatta samarbetet mellan olika medicinska nordiska laboratorier som beröres i hälsovårdsmyndigheternas rapporter till rådet. I övrigt hänvisar jag till den lista på olika slags institutioner som var fogad till förslaget av 1953. Det skulle vara utomordentligt tacknämligt, om man kunde räkna på att intresserade och vederbörande myndigheter runt om och inte bara kulturkommissionen finge sin uppmärksamhet riktad på denna möjlighet till gemensamt arbete.

Jag tänkte mig i fjol — det tänkte sig rådet också i sin rekommendation — en generellt lagd, systematisk översyn över det hela. Det var kanske en utopisk tanke, men jag ber att få nämna att samma önskemål har presidiet sökt främja på det sättet att presidiet vid undervisningsministermötet i Köpenhamn i februari i år hemställde, huruvida inte regeringarna, i syfte att tanken skulle hållas vid liv på alla områden, där den kunde behöva uppmärksammas, skulle kunna utfärda någon sorts cirkulär med påminnelse om at de, som har intresse av sådana här institutioners uppbyggande, ständigt under förberedelsesarbetet har möjligheten till nordiskt samarbete för ögonen. Jag skall ta ett konkret exempel: vi hade i fjol i svenska riksdagen uppe frågan om upprättande av ett svenskt institut för byggnadsforskning. Jag har inte någon personlig mening om huruvida det skulle vara möjligt att åstadkomma något nordiskt institut för detta ändamål, ehuru en lekman måste föreställa sig att problemen på detta område skulle vara till väsentlig del identiska i de olika länderna. Det är emellertid påfallande, då man läser riksdagshandlingarna, att där över huvud taget inte till övervägande tagits upp den möjligheten. Jag menar att man skulle kunna ha rätt att förvänta att vederbörande i fortsättningen, när det gäller att bygga upp en institution för ett sådant ändamål, åtminstone inte försummade att undersöka, huruvida resultatet inte skulle kunna bli bättre genom gemensamma insatser.

Vad jag nu sagt föranleder inte någon som helst erinran från min side mot vad kulturutskottet anfört — det är bara ett påpekande som jag för min del varit angelägen att få göra vid detta tillfälle.

Presidenten: Det er ikke flere der har bedt om ordet.

Da der ikke er blevet rejst innvendinger mod komitéens indstillinger i disse to sager, *anses de for vedtagne.*

Sak nr. 4.

Den juridiske komité's betenkning nr. 1 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder bestevilkårs-klausulen (sak nr. 34 på sakl.).

Presidenten: Komitéen henstiller, at rådet beslutter ikke at foretage noget i anledning af det pågældende forslag til rekommendation.

Hvis der ikke gøres indvendinger mod komitéens indstilling, anser jeg den for vedtaget. — Ingen indvending er fremkommet.

Sak nr. 5.

Den juridiske komité's betenkning nr. 2 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder internordiske flytteattester (sak nr. 34 på sakl.).

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommandasjon:

«Regeringarna rekommenderas att giva flyttningsbetyg (motsvarande) internordisk giltighet och att i samband därmed undersöka möjligheterna för ett utbyte av flyttningsrapporter.»

Olof Andersson, Sverige (komitéens ordfører): Herr president! Juridiska kommittén har i detta ärende gått något längre än likställighetsutskottet föreslog. Likställighetsutskottet förordade nämligen följande rekommendation: «Regeringarna rekommenderas att närmare undersöka möjligheterna att giva flyttningsbetyg (flytteattest, flyttebevis) internordisk giltighet». Frågan här gäller sålunda att flyttningsbetyg som utfärdats i ett av de nordiska länderna skulle äga giltighet i hela Norden.

Inom den juridiska kommittén yppades från alla håll positivt intresse för en sådan lösning av frågan. Det framgick därjämte av avlämnade redogörelser att det redan förhåller sig så, att flyttningsbetyg i ett land i praktiken godkännes av vederbörande folkregistreringsmyndighet i de andra länderna. Det finns emellertid inga klara bestämmelser härom, och kommittén var därför enig om att dylika bestämmelser borde införas. Kommittén föreslår därför en rekommendation till regeringarna i det avseendet, men denna rekommendation har fått en mera positiv form än likställighetsutskottets förslag innebar.

Det framgick vidare vid behandlingen av denna fråga att det ur folkbokföringssynpunkt skulle vara av värde, om rapportering skedde kommunerna emellan vid förekommande flyttningar och detta även då det gällde flyttning från ett till ett annat nordiskt land. Infördes en sådan skyldighet, kommer nämligen hela Norden, såsom kommittén här uttalar, att såvitt angår

flyttingar i folkbokføringshånseende bilda ett enhetligt område. Kommittén anser därför att mjigheterna att genomföra denna ordning br närmare undersökas.

Kommittén har vidare sagt att även andra dithörande frgr kunde i detta sammanhang oppmrksammas.

Med utgångspunkt från vad jag här har anfrt, hemställer jag om bifall till vad den juridiska kommittén har föreslagit.

Votering ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jrundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Holm, Hnsvald, Håkon Johnsen, Gisli Jnsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Lbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Mller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Bernhard Stefnsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Hambro, Leirfall og Skoglund.

Forslaget til rekomandasjon var således vedtatt enstemmig, med 50 stemmer; 3 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 6.

Den økonomiske komités innstilling nr. 4 i anledning av Melding angående samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område (sak nr. 17 på s.l.).

Beretning fra den Nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. for så vidt angår post- og telespørsmål (sak nr. 12 på s.l.) og Tilleggsforslag til sak nr. 12, av 10. august 1954.

Komitéen hadde innstillet til Rådet

«I.

 vedta følgende tilråding:

«Det nordiske Rd henstiller til regjeringene snarest mulig å gjennomføre de forslag som er fremsatt av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. om post- og telegramtakstene, hvorved

a) de respektive lands innenriksprto gis gyldighet for internordiske brev opp til 500 gr,

b) det for internordiske brev mellom 500 og 1000 gr. fastsettes takster på et nivå som er vesentlig lavere enn det nåværende internasjonale, men dog så høyt at uønsket overflytning fra pakkesending til brev unngås, samt fastsettes under hensyntagen til utgiftene ved flybefordring,

c) de respektive lands innenriksstakster anvendes for telegrammer mellom Danmark, Norge og Sverige, og

d) det søkes fastsatt enhetstakster for telegrammer mellom Finnland og Island på den ene side og de øvrige nordiske land på den annen side.»

II.

A ta sak nr. 17 og sak nr. 12 til etterretning, idet rådet avventer videre meldinger i anledning av tilråding nr. 2/1953.»»

Edberg, Sverige (komitéens ordfører): Herr president! Dette ärende går tillbaka på rekommendation nr 2 vid Nordiska rådets första sammanträde, vari rådet hemställde till regeringarna att låta utreda frågan om de praktiska och ekonomiska möjligheterna för en ordning, varigenom de enskilda ländernas inrikestaxor för post- och telegrambefordran skulle komma att gälla också för post- och telegrambefordran till de övriga nordiska länderna.

Vid utrikesministermötet i Oslo den 18—19 maj förra året fick den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m.m. i uppdrag att tillsammans med fackmyndigheterna i de olika länderna utreda denna fråga. Kommittén har tagit upp saken och därvidlag haft ett intimt och gott samarbete med post- och teleförvaltningarna i de enskilda länderna.

Man har valt att dela upp arbetet i etapper. I det första postbetänkandet, som nu föreligger, behandlas sålunda uteslutande brevposten. Där föreslås att samtliga länder för brev upp till 500 gr. ger sina inrikesporton nordisk giltighet. För närvarande tillämpas 500-gramsgränsen av Island, Finland och Sverige. I Norge gäller däremot att inrikesportot upp till 250 gr. har nordisk giltighet, i Danmark endast till 20 gr. Man har alltså menat, att samtliga länder borde ena sig om 500-gramsgränsen och att inrikesportot också skulle gälla för hela Norden.

Det problem som närmast uppstått i detta sammanhang är att minimiviktgränsen inom samtliga länder utom Danmark är 20 gr. och i Danmark är den 50 gr. Det betyder att portona är lägre i Danmark än i övriga nordiska länder, vilket hänger samman med Danmarks geografiska struktur. Man har självfallet inte från kommitténs sida kunnat föreslå, att Danmark i enhetlighetens intresse skulle sänka sin minimiviktgräns till 20 gr., ty det skulle ha inneburit en inrikes portoökning där. Å andra sidan har man inte heller funnit sig kunna föreslå, att de övriga länderna skulle öka sin minimiviktgräns till nu gällande danska, alltså till 50 gr., eftersom det

skulle kosta finska postverket 65 milj. mark, norska postverket 4 milj. kronor och svenska postverket 9 milj. kronor. Värdet ur nordisk synpunkt av ett sådant arrangemang hade också varit synnerligen begränsat.

Man har därför funnit sig kunna stanna vid att föreslå, att de nuvarande inrikesportona med de viktgränser, som gäller i de enskilda länderna, ges nordisk giltighet upp till 500 gr. Kostnaderna för en sådan reform skulle bli relativt oväsentliga. Danska postverket skulle få en inkomstminskning av cirka 170.000 kronor, för Norges del skulle höjningen från 250 til 500 gr. medföra en inkomstminskning av 20.000 kronor. Detta har man ansett sig utan vidare kunna tillråda.

När det gäller brev över 500 gr. har läget varit något mera komplicerat. Samtliga länder tillämpar nu de internationella taxorna i den internordiska postbefordran, och de har en rent prohibitiv verkan. För Norges del är dessutom viktgränsen för brevbefordran inom landet satt till 500 gr.

Emellertid leder de internationella taxorna i vissa fall till orimliga konsekvenser i det nordiska brevutbytet. Det har tidigare nämnts som ett kuriosum — och förtjänar kanske alltjämt framhållas som sådant — att medan ett brev på 1000 gr. inom Danmark kostar 70 öre i postbefordran, blir avgiften 17:75 kr. för att befordra samma brev över Sundet. Och medan ett likadant brev inom Sverige postbefordras för en krona, blir portot 12:65 kr. då det befordras till annat nordiskt land.

Man har alltså funnit att det nuvarande systemet leder till vissa orimligheter, och därför har det ansetts att befodringsavgifterna bör kunna avsevärt sänkas. Å andra sidan har man inte för viktgruppen 500—1000 gram kunnat gå så långt som till att förorda att inrikestaxorna skulle ges nordisk giltighet, ty då skulle breven i vissa fall bli billigare än paketpost och i många fall också portot bli lägre än flygbefodringsavgiften. Man har stannat vid att föreslå att speciella internordiska portosatser införs för brev inom denna viktgrupp. I och för sig innebär det inte något unikt att ha speciella internordiska taxor. Sådana tillämpas tvärtom för närvarande av post- och telegrafväsendet i tämligen vid utsträckning. Man har föreslagit att de nordiska taxorna skulle sättas till en nivå som ligger betydligt lägre än de nu gällande internationella taxorna, men å andra sidan så högt att paketpost inte överföres till brevpost, och att hänsyn tages till kostnaderna för flygbefodraren.

I ett annat betänkande behandlas en del av telefrågorna. Också här har man valt att gå fram etappvis, och i första etappen har man inskränkt sig till att behandla telegramtaxorna. För närvarande kostar det 10 öre per ord att befodra ett telegram inom Danmark och 21 öre per ord att befodra telegram från Danmark till annat nordiskt land. För Norges del är inrikestaxan 15 öre per ord och den nordiska taxan 26 öre per ord. I Sverige är inrikestaxan 10 öre per ord och den nordiska 17 öre per ord.

Här har kommittén, som kunnat profitera av de positiva konklusioner teleförvaltningarna kommit till under sina undersökningar i detta ärende, föreslagit att inrikestaxan för telegram också får gälla för telegram som sändes till de övriga skandinaviska länderna. Däremot har det visat sig nödvändigt att fastställa speciella taxor för telegramutvexlingen mellan å ena sidan Finland och Island och å andra sidan de övriga nordiska länderna. Man har därvidlag föreslagit att enhetliga telegramtaxor skulle införas mellan Finland och Island å ena sidan och de övriga nordiska länderna å andra sidan, på så sätt att de billigaste avgifter, som betalas för telegram mellan Island och något annat nordiskt land eller mellan Finland och något annat nordiskt land, blir gällande för hela den nordiska trafiken med dessa länder. För Finlands del blir det alltså telegramkostnaderna Finland—Sverige, som är de lägsta eller 19,5 guldcentimes, för Islands del kostnaderna för telegrambefordran Island—Danmark, som utgör 35,25 guldcentimes per ord.

Den ekonomiska kommittén har, när den behandlat dessa frågor, ansett sig kunna tillstyrka de förslag, som den parlamentariska kommittén har kommit fram till, och föreslår en hemställan till regeringarna att de snarast möjligt försöker få dem genomförda. Dessutom säger den ekonomiska kommittén, att den hoppas att det snarast skall visa sig möjligt för den nordiska parlamentariska kommittén att framkomma med förslag som kan underlätta den nordiska nyhetsförmedlingen.

Det kanske kan tilläggas att just den sistnämnda uppgiften håller kommittén för närvarande på att arbeta med, i hopp om att kunna framlägga ett förslag om möjligt före nästa sammanträde i Nordiska rådet.

Med dessa ord, herr president, ber jag att få yrka bifall till den ekonomiska kommitténs instilling nr. 4.

Man foretok avstemning over innstillingens *første del* ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jørundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Möller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var: Leirfall.

Forslaget til rekommandation var således vedtatt enstemmig, med 52 stemmer; 1 medlem var fraværende.

Præsidenten: Da der ikke er rejst indvending mod indstillingens *anden del*, anser jeg denne for vedtaget.

Sak nr. 7.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 1 i anledning av regjeringenes melding om konvensjoner under Den internasjonale arbeidsorganisasjon, som ikke er ratifisert (sak nr. 1 på s.l.).

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommandation:

«Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å arbeide for at ILO konvensjoner i større utstrekning kan bli ratifisert av de nordiske land, og at regjeringene i den aledning bygger videre ut det nåværende samarbeid med sikte på at det ved utarbeidelsen og vedtakelsen av konvensjonene blir tatt hensyn til prinsipper i nordisk sosiallovgivning og andre forhold som konvensjonene omfatter.»

K. Lindberg, Danmark: Hr. præsident! Den foreliggende sag er jo kommet frem på grundlag af den vedtagelse, der skete på første session i Det nordiske Råd, hvor der blev rettet en henstilling til regeringerne om at undersøge, hvor mange af Den internationale Arbejdsorganisations konventioner der var ratificeret i de nordiske lande.

På grundlag af denne henstilling til regeringerne er der nu fremkommet en udmærket oversigt over, hvor mange konventioner der er gennemført indenfor de nordiske lande. Når man ser nærmere på denne oversigt, kommer man til det resultat, at der kun er ratificeret et forholdsvis ringe antal af de konventioner, der er vedtaget i Det internationale Arbejdsbureau. For Islands vedkommende er der kun ratificeret 3, men det har jo den særlige årsag, at Island som nation er så ung, og derfor ikke har haft tid til at gå nærmere i gang med at undersøge, hvor mange konventioner de kunne ratificere under hensyn til den lovgivning, man har i Island. Men hvis vi ser på de øvrige nordiske lande, viser det sig, at man i Finland har ratificeret 37 konventioner, i Norge 36, i Sverige 35 og i Danmark kun 22.

Da det nu også fremgår af denne oversigt, at der ialt findes 103 konventioner, kunne det rent talmæssigt se ud, som om vi er langt tilbage i de nordiske lande med hensyn til vor sociale lovgivning. Nu er der imidlertid det at sige hertil, at tallet 103 konventioner ikke giver det helt rigtige billede af stillingen, fordi man stadig går frem i nummerorden i Det internationale Arbejdsbureau, og da der er en hel del konventioner, som efterhånden er revideret, men som får fortløbende numre, er tallet i virkeligheden ikke 103, men et lavere tal.

Som jeg sagde før, kunne det give indtrykket af, at vi i Norden er socialt tilbageslående, når man ser på det forholdsvis ringe antal konventioner, vi har ratificeret. Hvis man kigger på en statistik over de forskellige lande, der er medlemmer af Det internationale Arbejdsbureau, og ser, at Bulgarien har ratificeret 82, Frankrig 63 og Italien 54, kunne man jo være tilbøjelig til at få det indtryk, at disse lande i social henseende var meget længere fremme end de nordiske lande. Det tror jeg dog ikke, man i almindelighed vil mene, og det er sikkert heller ikke rigtigt.

Vi har derfor i den socialpolitiske komité nærmere undersøgt og diskuteret, hvad årsagerne er til, at vi i de nordiske lande har ratificeret så forholdsvis få konventioner, og vi er nået frem til visse hovedårsager, som jeg her kort skal nævne.

For det første ligger det sådan, at vi i de nordiske lande har gennemført en række sociale love på et tidligere tidspunkt, end konventionerne kom til verden i Den internationale Arbejdsorganisation, og derfor har vi altså, allerede før konventionerne blev gennemført, været foran, kan man sige, med løsningen af en række sociale problemer.

En af de andre hovedårsager er, at de principper, som har ligget til grund for konventionerne, har været andre end de, som er gældende for nordisk lovgivning. Jeg kan f. eks. nævne, at vi i Danmark jo har bygget vor aldersforsorg op på det princip, at staten betaler alle udgifter, medens den internationale konvention om aldersforsorg bygger på en individuel forsikring for aldersrentenydere. Som følge af, at det er to forskellige principper, der ligger til grund, har vi ikke kunnet ratificere denne konvention, men derfor behøver vor aldersforsorg ikke at være, og er i hvert fald efter min opfattelse heller ikke, ringere end en aldersforsorg bygget op efter de principper, konventionen forudsætter.

Et andet eksempel er sygeforsikringen i Danmark, der bygger på det modsatte princip af konventionen, idet konventionen bygger på tvungen sygeforsikring, medens den danske sygeforsikring bygger på de enkelte medlemmers medlemsskab i sygekasserne. Derfor har denne konvention heller ikke kunnet ratificeres, og på lignende måde ligger det med en række konventioner i Sverige og Norge.

Endelig er de konventioner, der vedtages i Den internationale Arbejdsorganisation, efter komitéens opfattelse ofte for detaljerede, således at de er for vanskelige at indpasse i de sociale love, som vi har i de nordiske lande.

En anden årsag til, at vi ikke har ratificeret så mange konventioner, er, at vi på forskellige områder indenfor arbejdsmarkedet bygger på kollektive overenskomster mellem arbejdsgivere og arbejdere; således har vi f. eks. ikke haft brug for at ratificere de pågældende konventioner, fordi vi ikke har lovgivning, hvor det drejer sig om minimumslønninger og ar-

bejdstidsbestemmelser. Der findes desuden iblandt konventionerne en række med særligt henblik på specielle forhold indenfor industrien, som ikke findes i de nordiske lande, og derfor har vi ikke været i stand til at ratificere dem.

Endelig kan jeg nævne — og det gælder både for Norge, Sverige og Danmark — at en række love står umiddelbart foran gennemførelse, hvilket betyder, at man vil kunne ratificere et større antal konventioner. Jeg kan f. eks. nævne, at vi i Danmark fornylig har gennemført en revision af vor arbejderbeskyttelseslovgivning, hvilket formentlig vil betyde, at vi kan ratificere en række konventioner.

Den socialpolitiske komité er alligevel enig om, at uanset de årsager, jeg her har nævnt til, at vi ikke har ratificeret så mange konventioner, må vi have opmærksomheden henvendt på, at man i højere grad fra de nordiske regerings side prøver at sætte ind for at få ratificeret flere konventioner, dér hvor det — alt det, jeg her har sagt taget i betragtning — er muligt. Vi er indenfor den socialpolitiske komité klar over, at der hidtil har fundet et samarbejde sted imellem de nordiske regerings repræsentanter, som deltager i Den internationale Arbejdsorganisations møder, det sted, hvor man hvert år behandler konventionerne, men vi er af den opfattelse, at dette samarbejde, som vi altså er klar over eksisterer, bør videreudvikles, og vi ønsker også meget at henstille, først og fremmest til Rådet her, men dernæst også til regeringerne, at prøve i dette samarbejde mellem de nordiske repræsentanter ved Det internationale Arbejdsbureau i højere grad at få henledt opmærksomheden på de principper, der er gældende i nordisk lovgivning, således at man i den udstrækning, det er muligt, gør sin indflydelse gældende for i højere grad at få de konventioner, der fremtidig vedtages, bragt i overensstemmelse med de principper, som den nordiske sociallovgivning bygger på.

Ud fra disse betragtninger vil jeg på den samlede komités vegne anbefale den foreliggende henstilling til enstemmig vedtagelse.

Votering ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, Olaf Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jørundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlsgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvold, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thor-kil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson,

Bernhard Stefánsson, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Hambro, Håkon Johnsen, Leirfall, Skoglund og Sundt.

Forslaget til rekommandation var således vedtatt enstemmig, med 48 stemmer; 5 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 8.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 3 i anledning av melding om samarbeid på det sosialpolitiske område (sak nr. 20 på s.l.) og beretning fra Den nordiske sosialpolitiske komité (sak nr. 5 på s.l.).

Presidenten: Komitéen henstiller til rådet «å ta saken til etterretning, men avvente videre melding bl. a. i anledning av tilråding nr. 6 b, 1953 (om å samle de forskjellige avtaler om gjensidighet innenfor den sosiale forsikring i en felles konvensjon om sosial trygghet i Norden).»

Claudia Olsen, Norge (komitéens ordfører): Denne innstilling nr. 3 fra den sosialpolitiske komité omfatter melding om samarbeid på det sosialpolitiske område og beretning fra den nordiske sosialpolitiske komité.

Komitéen viser til det betydningsfulle arbeid som er utført siden forrige rådsmøte og som bl. a. har resultert i 3 vedtatte konvensjoner, en om gjensidig ytelse av mødrehjelp, en om gjensidig ytelse ved nedsatt ervervs-evne og en om syketrygd.

Komitéen har også merket seg de drøftelser som er ført om en ny konvensjon om ulykkesforsikring som skal avløse en rekke någjeldende bestemmelser. Det samme gjelder forslag til konvensjon om forskuddsvis utbetaling fra det offentlige av underholdningsbidrag til barn.

I det nordiske råds møte 20. februar i fjor ble det vedtatt en rekommandasjon nr. 6, hvor det under punkt b henstilles til regjeringene å undersøke mulighetene for

«å samle de forskjellige avtaler om gjensidighet innenfor den sosiale forsikring i en felles konvensjon om sosial trygghet i Norden».

Den nordiske sosialpolitiske komité har drøftet rammen for en slik felles konvensjon og en rekke prinsipielle spørsmål som oppstår i den forbindelse. Hvis rammen fastsettes til å dekke de områder som i dag er dekket av spesialoverenskomster, vil det bety at en kommer til å erstatte 11 slike overenskomster, som da vil kunne oppheves. Det betyr forenkling og rasjonalisering av det någjeldende konvensjonsapparat, og vil, mener komitéen, innebære store fordeler så vel i formell som i praktisk henseende.

Den nordiske sosialpolitiske komité uttaler — det er punkt 3 — om verne-

bestemmelser ved svangerskap og fødsel at det her i første rekke ikke er tale om å arbeide for gjensidighetsordning, idet de enkelte lands lovgivning her stort sett stiller borgere fra andre land like med landets egne borgere. Men reglene er i seg selv meget forskjellige, og komitéen henstiller til gjennomførelse av mer ensartede regler. På lengre sikt vil det sikkert kunne oppnås mer ensartede regler; men jeg vil her få lov til å peke på de bestemmelser vi har i Norge i arbeidervernloven av 1936, som gir kvinnene *rett* til å kunna ta fri før og etter en fødsel.

Som det ble nevnt ved forrige saks behandling, foreligger det en rekke konvensjoner som ikke er ratifisert, og det foreligger nå en konvensjon nr. 103 om disse spørsmål. Der foreslås det å innføre *plikt* til fravær fra arbeidsstedet i 6 uker etter en fødsel.

Å gjennomføre en slik ordning betrakter jeg som et tilbakeskritt i forhold til den ordning vi allerede har hos oss. Jeg ser det også som en diskriminering om kvinnene skulle oppgi den frivillige ordning de har i lov av 1936. Jeg håper inderlig at den bestemmelse om rett til å ta fri før og etter en fødsel ikke på noen måte vil bli rokket ved et fremtidig lovforslag her i de nordiske land. Jeg vil gjerne ha sagt her i plenum hvordan jeg ser på denne sak, og så vidt jeg har oppfattet mine kolleger i den sosialpolitiske komité, deler de det syn jeg nå har gitt uttrykk for.

Jeg tillater meg ellers å vise til komitéens konklusjon, hvor den henstiller til Rådet å ta saken til etterretning, men avvente videre melding bl. a. i anledning av tilråding nr. 6 b, 1953.

Presidenten: Da der ikke er reist indvending mod komitéens indstilling, *anser jeg denne for vedtaget.*

Der er ikke mere at foretage i dette møde. Jeg skal meddele, at det næste møde bliver afholdt på mandag den 16. august kl. 15.

Møtet hevet kl. 16,05.

**5. møte,
mandag den 16. august kl. 15.**

President: G e r h a r d s e n.

Dagsorden:

1. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 4 i anledning av spørsmålet om friere samferdsel mellom de nordiske land. Beretning fra den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. (sak nr. 12 på s.l.) og melding fra regjeringene om samme spørsmål (sak nr. 31 på s.l.).
2. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 5 i anledning av forslag om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land (sak nr. 24 på s.l.).
3. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 6 i anledning av forslag om innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus (sak nr. 10 og 15 på s.l.).
4. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 7 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår felles nordisk medisinal-statistikk (sak nr. 15 på s.l.).
5. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 8 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår felles karanteneområde for Danmark, Norge og Sverige og felles nordiske tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer (sak nr. 15 på s.l.).
6. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 9 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår opprettelse av en felles nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet (sak nr. 15 på s.l.).
7. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 10 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår etablering av felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk (sak nr. 15 på s.l.).
8. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 11 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår utveksling av medisinsk personell og felles nordisk arbeidsmarked for dem (sak nr. 15), og rapporten angående nordiske statsborgeres retts-

- stilling i et annet nordisk land, forsåvidt angår tilsvarende spørsmål (sak nr. 34 på s.l.).
9. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 12 i anledning av spørsmål om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår lege midler (sa knr. 15 på s.l.).
  10. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 13 i anledning av spørsmål om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår forskning og laboratorieundersøkelser m. v. (sak nr. 15 på s.l.).
  11. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 14 i anledning av spørsmål om fortsatt samarbeid på helsevesenets område i Verdens Helseorganisasjon (sak nr. 15 på s.l.).
  12. Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 15 i anledning av forslag om ensartet nordisk abortlovgivning (sak nr. 8 på s.l.).
  13. Kulturkomitéens innstilling nr. 8 i anledning av beretning om nordisk samarbeid i kringkasting og televisjon, avgitt av den danske og den norske regjering (sak nr. 32 på s.l.).
  14. Kulturkomitéens innstilling nr. 9 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak nr. 34 på s.l.).¹⁾
  16. Kulturkomitéens innstilling nr. 10 i anledning av forslag om opprettelse av Nordens folkelige akademi (sak nr. 25 på s.l.) og forslag om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv (sak nr. 2 på s.l.).
  17. Den juridiske komité's innstilling nr. 3 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere når det gjelder vernepliktsspørsmålet (sak nr. 23 på s.l.), og rapport og forslag fra medlemmene i utvalget ang. nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder vernepliktsspørsmålet (sak nr. 34 på s.l.).
  18. Den juridiske komité's innstilling nr. 4 i anledning av forslag om direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land (sak nr. 33 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land når det gjelder direkte skriftveksling (sak nr. 34 på s.l.).
  19. Den juridiske komité's innstilling nr. 5 i anledning av beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7 på s.l.).
  20. Den juridiske komité's innstilling nr. 6 i anledning av tilleggsforslag til beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7 på s.l.) når det gjelder regler om alkoholpåvirkte motorvognførere.
  21. Den juridiske komité's innstilling nr. 7 i anledning av forslag om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen (sak nr. 3 på s.l.).
  22. Den juridiske komité's innstilling nr. 8 i anledning av forslag om større

---

¹⁾ Neste sak nr. 16 — intet nr. 15.

rettslig likestilling for nordiske statsborgere for såvidt angår stemmerett for statsborgere i nordiske land ved opphold i annet nordisk land (sak nr. 28) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land for såvidt angår stemmerettsspørsmål (sak nr. 34 på s.l.).¹⁾

23. Den juridiske komité's innstilling nr. 9 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere for såvidt angår innenlandsk statsborgerskap som forutsetning for å inneha stilling som befal og mannskap på fartøy (sak nr. 23 på s.l.), og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land for såvidt angår nasjonalitetskrav for befal og mannskap ombord på fartøy (sak nr. 23 på s.l.).¹⁾
24. Den juridiske komité's innstilling nr. 10 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere for såvidt angår retten til å drive næring eller være styremedlem i aksjeselskap m. m. (sak nr. 23) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land for såvidt angår retten til å drive næring og være styremedlem i aksjeselskap m. m. (sak nr. 34 på s.l.).¹⁾
25. Den juridiske komité's innstilling nr. 11 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land for såvidt angår økonomisk hjelp til jordbrukere m. m. (sak nr. 34 på s.l.).¹⁾
26. Den juridiske komité's innstilling nr. 12 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land for såvidt angår retten til sportsfiske (sak nr. 34 på s.l.).¹⁾

Sak n r. 1.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 4 i anledning av spørsmålet om friere samferdsel mellom de nordiske land. Beretning fra den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. (sak nr. 12 på s.l.) og melding fra regjeringene om samme spørsmål (sak nr. 31 på s.l.).

Kaj Bundvad, Danmark (komitéens ordfører): Hr. præsident! «Den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel mellem de nordiske lande» er jo et langt og besværligt navn. Jeg vil derfor tillade mig i det, jeg nu skal sige, at korte navnet af til «den parlamentariske komité» — jeg tror ikke, der er mulighed for fejltagelser.

Sag nr. 12, beretning fra den parlamentariske komité, og sag nr. 31,

¹⁾ Ble ikke behandlet i dette møte, oppslått på dagsordenen for den 17. august under nr. 3—7.

med regeringernes meldinger om friere samfærdsel, har begge relationer til rekommandation nr. 9 fra sidste års rådsmøde.

På mødet i København forelå til drøftelse en beretning vedrørende de to betænkninger, som den parlamentariske komité på det tidspunkt havde afgivet. Det drejede sig om:

- Betænkning om pasfrihed mellem de nordiske lande,
- betænkning om toldlettelser for de rejsende,
- betænkning om valutaspørgsmålet,
- betænkning om det nordiske arbejdsmarked, og endelig
- betænkning om automobiltrafikken mellem de nordiske lande.

Den økonomiske komité behandlede dengang sagen og afgav indstilling — det er rekommandation nr. 9 — som blev enstemmigt vedtaget.

Denne rekommandation retter i 3 punkter forskellige henstillinger til regeringerne.

Ved mødet nu i år måtte det da være opgaven at se til, hvad der er sket på de felter, hvor henstillinger er rettet, og det er, hvad den sociale komité har gjort.

Sidste års rekommandation pkt. 1 anbefaler, at pasfriheden for nordboere kommer til at gælde uden tidsbegrænsning ved ophold i andet nordisk land. Pkt. 3 anbefaler, at nordboere fritages for at skulle søge opholdstilladelse i andet nordisk land, og pkt. 4 anbefaler, at nordboere fritages for at skulle søge arbejdstilladelse, når de tager arbejde i andet nordisk land.

Det er om disse punkter meddelt, at de nordiske lande den 22. maj i år har undertegnet en overenskomst, der betyder, at pasfriheden er uden tidsbegrænsning, og at der ikke skal søges opholds- eller arbejdstilladelse samt at overenskomsten er trådt i kraft den 1. juli i år.

Hermed er altså det fælles nordiske arbejdsmarked en kendsgerning og der er taget et nyt betydningsfuldt skridt i det nordiske samarbejde. Med dette har vi helet, hvad to verdenskrige slog i stykker. Dengang var det almindeligt, at unge arbejdere og håndværkere rejste ud for at studere håndværket i det land, de tog ophold i, og det kunne dengang ske uden formaliteter af nogen art.

Nu har vi lukket Norden op for nordisk ungdom. Nu kan den uden viderværdigheder rejse til andet nordisk land, tage arbejde, lære og lære fra sig, til gensidig glæde og utvivlsomt med det resultat, at samhørigheden mellem de nordiske folk øges.

Men sagen har også en økonomisk side. Det fremgår måske klart af, at der til overenskomsten af 22. maj er knyttet en tillægsprotokol om beskæftigelsesproblemet. Man går her ind for tanken om, at der så vidt muligt skal føres en ensartet beskæftigelsespolitik i de nordiske lande, for at der ikke skal opstå skæv balance i arbejdskraftens fordeling. Da

hvert af landene imidlertid i egen velforstået interesse vil tilstræbe den højst mulige beskæftigelse, må man tro, at der i almindelighed vil være en vis rimelig balance. Ellers kan dette, at der nu gennemføres et fælles arbejdsmarked, måske give anledning til et større økonomisk samarbejde for derved at holde den ønskede høje beskæftigelse i Norden.

Det er min overbevisning, at det fælles arbejdsmarked ikke alene vil blive til gavn for vore folk selv, men at den ordening, vi her gennemfører, vil blive fulgt med den største interesse også udenfor Nordens grænser.

Rekommandationens pkt. 5 anbefaler, at man ophæver den regelmæssige valutakontrol ved de internordiske grænser.

Her er stillingen den i øjeblikket, at den regelmæssige kontrol er afløst af en stikprøvevis kontrol, og det må man erklære sig tilfreds med. Måske må jeg føje til, at stikprøve jo er et relativt begreb. Er det nogle få stykker, eller måske mange, men dog ikke alle, der kontrolleres? Derfor er det vel berettiget at sige, at stikprøvernes antal helst ikke skal være større end strengt nødvendigt, og at dette antal vist ikke behøver at være så særlig stort i øjeblikket, hvor valutatildelingen er rigeligere end tidligere.

Pkt. 6 anbefaler, at pas sløjfes som grundlag for tildeling af og kontrol med rejsevaluta ved nordboeres rejse til andet nordisk land.

Her er forholdet det, at Danmark og Sverige ikke bruger pas til notering, medens Norge har bibeholdt den gamle ordening. Den sociale komité har drøftet spørgsmålet, og man blev enig om ikke at stille forslag; man fandt, at sagen var et indre norsk anliggende sammenhængende med den mere begrænsede mængde rejsevaluta, der tildeles i Norge, og det støttede afgørelsen, at selv et ugyldigt pas kan bruges, hvorfor besværet for den rejsende er mindre. Det er dog ønskeligt i det lange løb at opnå ensartethed eller undgå forskelsbehandling.

Pkt. 7 vedrører valutatildelingen til nordiske rejser. Her er stillingen den, at Danmark og Sverige faktisk har fri valuta til nordiske rejser, medens Norge har en tildeling af 700 kr. pr. år. Dette kan man bare tage til efterretning. København-mødet sagde meget forsigtigt, at «det enkelte land sætter rejsevalutaen så højt, som det til enhver tid finder det valutamæssigt og økonomisk forsvarligt», og det må man uden videre give ret i. Dette forhold må bero på egen vurdering, og jeg kan give tilslutning til nogle ord, som hr. Gerhardsen sagde i København om denne sag: «Vi har den tillid til vore regeringer, at de i dette spørgsmål virkelig går så langt, som det er muligt og forsvarligt».

Jeg kommer så til pkt. 8, der anbefaler lettelser i toldkontrollen.

Den parlamentariske komité afgav betænkning herom allerede i 1952, og komiteens forslag er stort set gennemført. Det gælder toldkontrol ved

stikprøver, det gælder definitionen af, hvad der kan høre til rejseudstyr og det gælder beløbet for, hvor mange varer en rejsende må føre med sig uden at skulle svare afgifter. Det er varer til en værdi af 350 danske eller norske kroner eller 275 svenske kroner eller et tilsvarende beløb i finsk mønt.

Tilbage står komiteens forslag om, hvor mange afgiftspligtige varer tobak og spiritus en rejsende skal kunne føre med sig, og da dette spørgsmål har givet anledning til en del debat, vil jeg tillade mig kort at sige lidt om forslaget og dets behandling.

Den parlamentariske komité gik ind for, at man skulle samordne landenes ind- og udførselsbestemmelser, således at udførselsbestemmelserne aldrig blev strengere end indførselsbestemmelserne. Gjorde man det kunne man nøjes med toldkontrol på den ene side af grænsen. Kan man dernæst give rejsende adgang til fra et land til et andet at medbringe en passende stor mængde særligt eftertragtede varer, som toldvæsenet særlig måtte være på vagt overfor, kunne man nedsætte toldkontroller til et minimum, til glæde for de rejsende og til fremme af trafikken.

Komiteen foreslog derfor, at en rejsende skulle kunne medføre 200 cigaretter eller en tilsvarende mængde anden tobak og 2 liter spiritus og vin, heraf 1 liter stærk spiritus.

Man var imidlertid klar over, at disse mere liberale regler ikke harmonerer særlig godt med adgangen til at købe afgiftsfri varer i den mellemnordiske trafik, og at problemet særlig tilspidser sig på de kortere rejser i Øresundstrafikken. Man foreslog derfor regeringerne, at der blev optaget forhandling om en ordning, der kunne bane vej for de mere liberale regler.

Således lå sagen, da Nordisk Råd sidste år holdt møde. Sagen blev refereret, og det blev udtrykkeligt nævnt, at der ved forhandling måtte søges en løsning på spørgsmålet om salg af afgiftsfri tobak og spiritus på Øresund. Ud herfra anbefalede rådet lettelse i toldkontrollen og siger at «forhandlinger bliver optaget, hvor dette kræver fælles aftaler».

Det hedder nu ved dette møde i regeringernes meldinger, at de omtalte forhandlinger har været ført, og det hedder i den danske regerings meddelelse, at «man er i det store hele nået til enighed vedrørende provianteringssspørgsmålet, og man regner med, at der skulle være mulighed for at de lempelige bestemmelser vedrørende toldbehandling af rejsegods vil kunne gennemføres fuldt ud til efteråret, også for så vidt angår spiritus, vin og tobaksvarer».

Således er komiteens forslag og rådets henstilling herom fulgt. Der er nu udsigt til, at den større frihed for de mange kan gennemføres, og det anbefaler den sociale komité, at man tager til efterretning.

Jeg skal til slut sige lidt om biltrafikken mellem landene.

Man ved, at der arbejdes på at lette trafikken mellem de nordiske lande, og man må ønske, at dette samarbejde vil give gode resultater. Imidlertid melder den internationale trafik i de nordiske lande sig med en stigende styrke, og problemet vil være påtrængende, når vi gennemfører den fuldstændige pasfrihed. Det er derfor nødvendigt at søge lettelser gennemført. De går efter den parlamentariske komité's forslag ud på, at man henlægger kontrollen til Nordens ydergrænser. Dette kan imidlertid ikke ske, før man får en løsning på bilernes ansvarsforsikring som et fællesnordisk anliggende, og på spørgsmålet om toldbehandlingen. Der må træffes en ordning, således at den forsikring, der f. eks. tegnes ved grænsen ved passage til et nordisk land, kommer til at gælde for ansvar i samtlige nordiske lande under et, og for at det kan ske, må der optages forhandlinger med trafikansvarsforsikringsforeningerne om en ordning, og det anbefaler den sociale komité at man gør.

Hvad tolden angår, udsteder motororganisationerne i øjeblikket carnets som garanti for, at afgifterne for bilen bliver betalt, såfremt bilen ikke føres ud af landet igen til den fastsatte tid, men dette carnet gælder bare for det ene land. Også her må der gennemføres en fælles ordning, og det kan kun ske ved, at der optages forhandlinger med organisationerne derom. Derfor anbefaler den sociale komité, at sådanne forhandlinger bliver optaget.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale de i den sociale komité's indstilling nr. 4 stillede forslag.

Netzén, Sverige: Herr president! Jag har inte kunnat underlåta att med några ord beröra en detalj, varom som nyss framgått av den föredragning som herr Bundvad haft, ingenting direkt säges i föreliggande indstilling nr. 4, punkt 8, men som icke förty har vållat en hel del uppståndelse i de närmast berörda områdena.

Jag utgår från att det torde vara välbekant för rådets ledamöter, att de alltför många och alltför motsägande uppgifterna om att skattefriheten på choklad, på tobak och på spirituosa i Öresundstrafiken ovillkorligen måste bli priset för vissa tullåttnader väckt en mycket stor indignation. I det direkt berörda området har det självfallet uppfattats som ett anslag mot en både gammal och uppskattad förmån eller frihet, och man har helt naturligt också blivit mycket illa berörd av det aktuella läge vari denna fråga har hamnat. Den opinion, som här låtit höra av sig, torde i första hand få sägas representera de cirka 6,5 miljoner resenärerna årligen över Öresund. Det torde väl vara begripligt om man inom den gruppen och kanske på många andra håll har utomordentligt svårt att fatta, att med stort intresse väntade lättnader i det nordiska umgänget måste starta med indragna friheter som har fått sedvanerätt. Med den

allra största respekt för och uppskattning av vad kommittén för friare samfärdsel redan hunnit uträtta måste det, synes det mig, allvarligt beklagas att man just efter dess intentioner tydligen valt eller nu hotar att välja den, i varje fall psykologiskt sett, mest olämpliga tidpunkten för att genomföra denna ytterst negativa åtgärd.

Möjligen — jag vill gärna uttryckligen betona *möjligen* — skulle en liknande åtgärd ha varit någorlunda begriplig och kunnat möta förståelse, om den ingått som ett led i en samtidigt genomförd allmän nordisk tull- och varför inte myntunion. Tyvärr ligger ju en sådan radikal lösning av hela denna fråga långt utanför dagens realiteter. Men man kunde också av andra skäl — därför att läget de facto väsentligt förändrats, sedan denna beställning framlades för regeringarna — ha låtit anstå med att på denna tidpunkt aktualisera försämringarna av villkoren för resetraffiken mellan två av de nordiska länderna. De tilltänkta åtgärderna, som här såvitt jag förstår mycket korrekt har refererats av herr Bundvad, befinner sig väl för ögonblicket på det stadium, att det är de närmast berörda regeringarna, som har att träffa avgörandet. Så till vida kan man kanske säga, att Nordiska rådet inte längre är rätt forum för att behandla frågan.

Även om en behandling här inte kan och inte bör ske, har jag dock inte velat underlåta att ta upp saken och ge uttryck för den mycket omfattande och enträgna opinion, som önskar att båda regeringarna måtte ta sig en ny och grundlig funderare på det nu uppkomna läget och den allmänna lägesförskjutning, som kanske inte minst frågan om en gemensam nordisk marknad kan komma att medföra också i detta fall — för att inte tala om att problemet skulle lösa sig självt i samma ögonblick man kan realisera ett annat av Nordiska rådets projekt, nämligen det om en fast förbindelse över Öresund. Då skulle Nordiska rådet inte heller behöva utsätta sitt dyrbara anseende för de påfrestningar, som den nu aktuella frågan representerar.

Vid förra sessionen fördes saken på tal endast rekommendationsvägen, och jag tillåter mig tro att rådet eller dess utskott vid det tillfället omöjligen kunde bedöma de konkreta lösningar som erfordras för att klara frågan. Rådets tystnad denna gång har på sina håll, såsom rådets ledamöter säkert känner till, tolkats som om rådet även i år skulle ha godtagit de åtgärder från de berörda regeringarnas sida, som omnämnts i både svensk och dansk press. Man hänvisar kanske, liksom herr Bundvad nyss gjorde, till sak nr 31 vid den nu pågående sessionen, men de båda regeringarna har i sina meddelanden till rådet denna gång endast omnämnt saken i förbigående. Det ger mig faktiskt anledning att till socialpolitiska kommittén rikta frågan, huruvida kommittén varit i tillfälle att senare ta del av det material och de undersökningar som förebragts

i denna fråga. Jag tror att det är rätt viktigt att den saken blir belyst. Enligt mitt sätt att se gäller det här inte enbart ett lokalt problem, ett enda gränsområde. Man har inte redovisat relationstalen som belyser förhållandet mellan den förmån som skulle avskaffas och de förmåner man i stället räknar med att vinna för ett större antal människor. Man har i sin lovvärda iver, tycker jag, i viss mån äventyrat en del av den allmänna goodwill, som ändå Nordiska rådets ansträngningar att genomföra lättnader i den nordiska resetraffiken har skapat. Det är omöjligt att få de 6,5 miljonerna Öresundsresenärer att förstå och ännu mindre uppskatta ett resultat av Nordiska rådets arbete för lättnader i resetraffiken, som nu helt plötsligt vill avskaffa en förmån eller frihet, vilket vi tidigare ansett oss ha råd med.

Kaj Bundvad, Danmark: Hr. Netzen stillede det konkrete spørgsmål til den sociale komité, om komiteen har haft lejlighed til nærmere at undersøge selve denne specielle sag. Dertil kan jeg sige nej, det har komiteen ikke, og komiteen har ikke opfattet det som sin opgave. Som jeg allerede har refereret, var betænkningen, hvori forslaget indeholdtes, til behandling for et år siden. Det blev ved remissdebatten udtrykkeligt fremhævet, at der ved forhandlinger burde findes en løsning på spiritus- og tobaksproblemet på Øresund, og da den økonomiske komité for et år siden kom med sin indstilling, hvori den opfordrede regeringerne til at tage disse forhandlinger op, måtte den sociale komité, som i år har behandlet sagen, alene se til, at disse forhandlinger er ført; og det er de. Såfremt man skulle have diskuteret selve sagens enkeltheder, måtte man efter min mening have gjort det for et år siden. I dag foreligger den til efterretning.

Med hensyn til, hvorvidt komiteen har valgt et uheldigt tidspunkt for fremsættelsen af sit forslag, vil jeg gerne sige — uden iøvrigt at gå ind i en drøftelse af selve denne sag om spritten — at man må jo se den i sammenhæng med ønsket om at indføre større lettelser. Det særlige område — kan jeg måske sige — der er berørt af forslaget, er jo ikke Helsingør-overfarten, for der har man ikke de rettigheder, men man skal bare ca. 20 km syd på, så koger blodet. Man glemmer at se på, at komiteen har ønsket at give større lettelser for alle rejsende, ikke bare for denne snævrere kreds, men for alle. Det er i relation til dette, man må se sagen. Man kan ad en og anden vej komme til at tage en rettighed fra en snævrere kreds, men til fordel for rettigheder for endnu flere, og jeg beder om, at man i diskussionen om disse ting prøver at få dette synspunkt frem, for det er vigtigt for os at få slået dette fast. Andet ønsker jeg ikke at sige på dette tidspunkt om denne sag.

Möller, Sverige: Herr president! Att jag blandar mig i denna debatt, beror bl. a. på att jag är ledamot av den socialpolitiska kommittén här i Nordiska rådet.

Jag blev ganska överraskad, när jag fick den upplysningen att vår behandling i den socialpolitiska kommittén av detta ärende innebar, att vi också hade tagit ståndpunkt i frågan om den s.k. skattefria spriten på Öresundsbatarna. Jag blev verkligen överraskad. Jag frågade mig: kan det vara en uppgift för Nordiska rådet att ta ståndpunkt till en liten detalj i det utredningsarbete, som naturligtvis måste föregå en framställning om mera allmänna lättnader?

Jag försökte ta reda på hur det låg till, och jag frågade utrikesministern, när han var här, om han kände till att den svenska regeringen tagit någon ståndpunkt i saken, och det förnekade han bestämt. Jag har också vid delegationens sammanträden försökt få reda på om någon var på det klara med att vi nu skulle ta ståndpunkt till frågan om Öresundstrafiken och de speciella förmåner de resande där hittills åtnjutit. Jag har bara fått ett svar: «Vi har aldrig tolkat saken på det sättet.» Jag har begärt ordet nu för att konstatera detta.

Jag vet mycket väl att det är ett fel av mig att inte ha läst alla handlingar i detta ärende. Men även om jag läst dem, hade jag svårligen kunnat föreställa mig, att om det föreligger ett kommitté-betänkande och jag inte säger direkt ifrån: «Jag vill inte vara med om vad som föreslagits där», att detta skulle innebära att jag därmed tagit ståndpunkt för alla förslag som föreligger i kommitté-betänkandet.

Det kan hända att det är skillnad på den svenska parlamentariska arbetsordningen och den danska och att min förvåning beror på att vi inte har riktigt samspelade arbetsformer, något som nu avspeglar sig vid behandlingen även i Nordiska rådet.

Jag har självklart inte något yrkande, men jag har inte kunnat underlåta att fråga inte bara mig själv utan alla andra ledamöter, huruvida de kan ur kommitténs hemställan till rådet utläsa att man har tagit bestämd ståndpunkt till denna speciella Öresundstrafikfråga — det kanske föreligger samma problem när det gäller trafiken mellan Oslo och Fredrikshavn. Det heter ju här att kommittén innstiller till Rådet: I. å ta saken till etterretning som ferdigbehandlet för såvidt angår tilråding nr. 9, pkt. 1 og 3 — 7/1953. II. å vedta følgende tilråding: Det nordiske råd henstiller til regjeringene å søke forhandlingene med de nordiske motoransvarsforsikringsselskaper og motororganisasjoner fremmet, slik at det av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. v. foreslåtte «nordiske carnet-område» snarest mulig kan etableres (tilråding nr. 9, pkt. 8/1953)». Att under detta skulle dölja sig frågan om spriten och tobaken på Öresundsbatarna kunde jag inte räkna ut.

Komitéen hadde innstillet til Rådet:

I.

å ta saken til etterretning som ferdigbehandlet forsåvidt angår tilråding nr. 9, pkt. 1 og 3—7/1953.

II.

å vedta følgende tilråding:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å søke forhandlingene med de nordiske motoransvarsforsikringsselskaper og motororganisasjoner fremmet, slik at det av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. v. foreslåtte «nordiske carnet-område» snarest mulig kan etableres (tilråding nr. 9, pkt. 8/1953)».

Votering ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jørundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Hønsvold, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Möller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhad Stefánsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Holm (forfall), Leirfall, Finn Moe (forfall) og Claudia Olsen.

Forslaget til rekommandasjon var således vedtatt enstemmig, med 49 stemmer; 4 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 2.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 5 i anledning av forslag om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land (sak nr. 24 på s.l).

Kaj Bundvad, Danmark: Hr. præsident! Sag nr. 24 om at lade al pas-kontrol bortfalde ved de internordiske grænser har, forsåvidt angår Nordisk Råd, relation til rekommandation nr. 9, punkt 2. Da pasfrihed for nordboere blev gennemført, var man på forhånd klar over, at dette skridt måtte følges op af et nyt, forsåvidt angår ikke-nordboere. Den ordning, vi

har nu, at de rejsende skal deles i to grupper, en nordisk og en ikke-nordisk gruppe, ved passage af en fællesnordisk grænse, er ikke holdbar. Enhver, der har rejst i dette område, ved, at denne halve ordning virker højst tilfældigt, og at vi har stillet vore kontrolmyndigheder overfor en opgave, som de faktisk ikke kan løse. Derfor indstillede Nordisk Råd sidste år, at der arbejdedes videre med spørgsmålet om at lade al paskontrol falde bort ved de internordiske grænser, således at paskontrollen sker ved indrejse til og udrejse fra det nordiske område.

Den nordiske parlamentariske komité arbejdede derefter videre med den stillede opgave og afgav sin betænkning den 9. januar i år. Deri foreslås, at paskontrollen med ikke-nordiske rejsende henlægges til Nordens ydergrænser, og komiteen foreslår, at der skal ske en samordning af den nødvendige fremmedkontrol. Komiteen foreslår herom, at der indføres bestemmelser om, at visumfrie ikke-nordboere ikke må opholde sig mere end 3 måneder uden at søge opholdstilladelse i et af landene, at de indførte bestemmelser om indrejse ændres således, at en ikke-nordbo, der er udvist af et land, ikke må indrejse i et andet uden tilladelse, at landenes udvisningslister gøres til fælleslister, at afvisningsbestemmelserne samordnes, så at der skabes nøjere overensstemmelse, end tilfældet er i øjeblikket, og at det pålægges fremmedkontrolmyndighederne at give hinanden underretning om tilmeldte udlændinges flytning fra et land til et andet.

Disse punkter har den socialpolitiske komité set på og har ikke gjort bemærkninger til. Derimod er man standset op ved den parlamentariske komité's forslag nr. 5 om, at kontrolsedler indtil videre skal afgives af ikke-nordboer ved indrejse til og udrejse fra det nordiske område. De ikke-nordiske rejsendes antal er meget stærkt forøget, siden den parlamentariske komité afgav sin betænkning. De foreliggende tal viser, at antallet i 1954 formentlig vil blive i det mindste fordoblet i sammenligning med 1953. Under disse omstændigheder mener den socialpolitiske komité at måtte sige, at den kontrolmæssige nytte, man kan have af ordningen med kontrolsedler, næppe vil stå eller komme til at stå i et rimeligt forhold til de udgifter, der vil være ved ordningen, og til det administrative besvær ved den. I stedet mener den socialpolitiske komité, at det ved et samarbejde mellem vedkommende nordiske myndigheder på anden måde vil være muligt at etablere den efter omstændighederne nødvendige og ønskelige kontrol, hvorfor man henstiller til regeringerne, at der optages forhandlinger herom og med deltagelse fra finsk side, idet Finland deltager i dette fælles arbejde for friere samfærdsel.

Island har ikke deltaget i udarbejdelsen af betænkningerne vedrørende den friere samfærdsel og har ikke hidtil tiltrådt de trufne aftaler. Imidlertid ønskede den islandske repræsentant i den socialpolitiske komité, at

man markerede Islands stilling, og denne henstilling er fulgt og har fået udtryk i indstillingens bemærkning om, at Island, hvis det ønskes fra islandsk side, får lejlighed til at deltage i forhandlingerne om den nærmere gennemførelse af fuld pasfrihed mellem de nordiske lande.

Den socialpolitiske komité indstiller herefter til rådet at vedtage en henstilling om, at forslaget fra den parlamentariske komité om at henlægge paskontrollen til ydergrænserne snarest gennemføres, idet komiteen dog tilråder rådet at vedtage, at man i stedet for indførelse af de foreslåede kontrolsedler ved et samarbejde mellem vedkommende myndigheder på anden måde søger etableret den efter omstændighederne nødvendige og ønskelige kontrol med ikke-nordboer.

Der er grund til at fremhæve, synes jeg, at om regeringerne kan følge henstillingen, vil Norden komme til at udgøre et stort pasfrit område for alle rejsende. Det vil være et stort skridt i det mellemfolkelige samarbejde. Der er ingen tvivl om, at det, vi her foretager os til fælles gavn og glæde, følges med stor opmærksomhed udenfor Nordens grænser, og at vore handlinger kan blive eksempler til efterfølgelse for en verden, der altfor længe har set sit rejseliv hæmmet af visum- og paskontrollens snærende bånd.

Jeg anbefaler, at den socialpolitiske komité's indstilling nr. 5 vedtages.

Hambro, Norge: Uten å ville oppta noen alminnelig debatt ønsker jeg å markere at jeg stemmer mot dene rekommendasjon, idet den efter min oppfatning ikke tilgodeser særlige norske hensyn på visse, bestemte områder. Jeg har i Stortinget advart mot å gå så vidt som man her har villet gjøre, og jeg kommer i Stortinget, når saken kommer til behandling på ny, til å holde fast ved den reservasjon jeg her tar og peke på de ulemper det vil medføre fra norsk synspunkt.

Komiteén hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommendasjon:

«Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at forslaget fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m.m. om, at pasfriheden mellem de nordiske lande udvides til at omfatte ikke-nordboer snarest gennemføres, idet rådet dog tilråder, at man i stedet for indførelse af de foreslåede kontrolsedler ved et samarbejde mellem vedkommende myndigheder på anden måde søger etableret den efter omstændighederne nødvendige og ønskelige kontrol med ikke-nordboer.»

Votering ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Bondevik, Jørundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar

Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Hønsvald, Gísl Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Möller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Nei stemte:

Hambro.

Følgende svarte «Stemmer ikke»:

Sundt.

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Holm (forfall), Håkon Johnsen, Leirfall og Finr Moe (forfall).

Forslaget til rekommendasjon var således vedtatt med 46 mot 1 stemme. 1 medlem stemte ikke, og 5 medlemmer var fraværende.

Presidenten: De følgende saker, fra og med sak nr. 3 til og med sak nr. 12 på dagsordenen, er alle innstillinger fra den sosialpolitiske komité, og de bygger alle i det vesentlige på sak nr. 15 på saklisten. Presidenten vil foreslå at Rådet behandler alle disse saker under ett. Hvis Rådet gir sin tilslutning til det, mener presidenten det da vil være hensiktsmessig å la saksordførerne i tur og orden få ordet, og at vi siden kan ta en alminnelig debatt om hele saksområdet. Det er i så fall presidentens forutsetning at en også da må kunne foreta avstemningen under ett for alle de saker der det skal foretas avstemning ved navneopprop. — Ingen innvendinger er fremkommet mot denne fremgangsmåte, og presidenten anser den for vedtatt.

Sak nr. 3.

Den sosialpolitiske komiténs innstilling nr. 6 i anledning av forslag om innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus (sak nr. 10 og 15 på s.l.).

A. P. Pettersson, Sverige (komitéens ordfører): Herr president! Såsom presidenten redan erinrat om, härrör de närmast följande ärendena på föredragningslistan från sak nr 15, alltså från den redogörelse som lämnats av medicinalstyrelserna i de nordiska länder som deltar i rådets arbete. Jag skulle i detta sammanhang vilja något beröra det beslut som rådet fattade vid sin föregående session i Köpenhamn. Det framlades då av fyra

av rådets medlemmar ett förslag, som gick ut på att de nordiska länderna skulle upprätta ett program för samarbeite på hälso- och sjukvårdens område samt förelägga rådet dette program vid nästkommande rådsmöte. Rådet beslöt också att på grund av detta rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett fortsatt samarbeite mellom de nordiska länderna på sundhetsväsændets område och om möjligt framlägga resultatet härav vid 1954 års session. Det är alltså denna översikt som nu föreligger och som enligt min mening är mycket värdefull och positiv. Når vi i Köpenhamn behandlade denna fråga, var det några talare som var negativa och som gjorde gällende att det vore rätt onödigt med en sådan översikt; en rådsledamot t.o.m. bad regeringarna om ursäkt för att rådet besvarede dem med en utredning om ting som han ansåg vara självklara. Men tack vare denna översikt har ju nu inte mindre än nio olika framställningar gjorts i sjukvårdsfrågor, från socialpolitiske kommittén.

Naturligvis kan man ha ulike meningar om möjligheterna og ønskværdigheten av ett nordiskt samarbeite på ulike områder. Forholdene kan være meget skiftende, og de svårigheter, som møter, kan bli av meget ulike storleksgrad, men når det gjelder en humanitær oppgitt som sjukvården tycker jag nog att vi här i Norden kan være tämligen överens om betydelsen av ett samarbeite. De sjukdomar, som förekommer, är ju ungefär desamma i de ulike nordiske länderna og behandlingen bygger väl på tämligen ensartede premisser. Vad man vinner genom ett samarbeite är att man kan utnyttja varandras erfaringer og ressurser. Det är här om någonsin betydellesfullt for forskningen og spesialanstaltene, att man har tillgang till ett så stort material som möjligt.

Jag vill for min del betyga min store tilfredsstillelse over alle de framställningar som i dette sammenhang foreligger. Jag har själv, såsom framgår av sak nr. 6, tagit opp ett spørsmål, næmligen frågan om möjlighetene for medborgere i de nordiske länderna, særskilt sådana som bor i grænsområdene, att bli intagna på ett sjukhus i nabolandet, dærest dette skulle være mer fordelaktigt for dem. Dette gjelder givetvis nærmast Sverige og Norge, men, herr president, även om inte Finland deltar i dette råd, är det väl självklart att regeringarna i dette fall tar kontakt med Finland og får till stånd det samarbeite som kan være ønskvært med tanke på forholdene vid grænsen mellom Norge, Sverige og Finland där längst opppe i norr. Det är svært att säga i vilken utstrækning en sådan intagning på sjukhus i nabolandet kan ske eller redan sker, men det är nødvendig att få saken utredd.

Framställning nr 10 har remitterats till hælsoværdsmyndighetene i de ulike länderna og till Svenska Landstingsförbundets styrelse, og i samtliga de remissvar som avgivits ställer man sig positiv till en utredning om ett samarbeite.

Kommittén rekommenderar att det inhämtas yttranden om möjligheterna att i vissa fall ha gemensamma specialanstalter. Huruvida detta, och i vilken mån de här föreslagna åtgärderna är möjliga, är svårt att säga, men kommittén har i varje fall ansett det värdefullt att få sakerna utredda, för att sedan ta ställning til dem.

Herr president! Med vad jag här i korthet anført ber jag att få hemställa om bifall till kommitténs hemställan beträffande sak nr 3.

Sak nr. 4.

Den sosialpolitiske komités innstilling nr. 7 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår felles nordisk medisinal-statistikk (sak nr. 15 på s.l.).

og

Sak nr. 5.

Den sosialpolitiske komités innstilling nr. 8 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår felles karanteneområde for Danmark, Norge og Sverige og felles nordiske tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer (sak nr. 15 på s.l.).

Birger Andersson, Sverige (ordfører for sak nr. 4 og sak nr. 5): Herr president! Sak nr 15 rör ett frågekomplex, som socialpolitiska kommittén styckat sönder, i det att den avgivit ett utlåtande över varje fråga för sig. De tre delfrågor, som jag i allra största korthet skall beröra, gäller mycket väsentliga ting.

I det program för nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område, som Nordiska rådet vid sin session i Köpenhamn rekommenderade regeringarna att göra upp, framfördes önskemålet om en gemensam nordisk medicinalstatistik. Den svenska medicinalstyrelsen uppger att den specifikt medicinska statistiken för närvarande är relativt svagt utvecklad och delvis rent av obefintlig. Skall emellertid ett närmare nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område kunna komma till stånd, är det nödvändigt med en ordentlig medicinalstatistik, en statistik när det gäller sjukdomar, dödsorsaker, olycksfall och därmed sammanhängande ting. Denna statistik måste byggas upp enhetligt i de nordiska länderna, eller såsom den svenska medicinalstyrelsen säger, så utformas, att den drives parallellt i de olika länderna, omfattar samma grenar, bringas till samma utvecklingsgrad och använder samma begreppsbestämningar — det sistnämnda är ju det inte minst viktiga.

På medicinskt håll anses det angeläget att en effektiv statistik åstadkommes. Med statistikens hjälp och genom den kartläggning denna innebär blir det möjligt inte bara att följa olika sjukdomars utbredning och verkningar utan också att vidta åtgärder för att bekämpa dem, och detta

sistnämnda är ju en oppgift som inte bara är av intresse för läkarna utan som alla måste anse vara angelägen. Inte minst de kroniska sjukdomarna har under de senaste årtiondena ställt både hälsovårdsmyndigheter och statliga samt kommunala myndigheter inför stora och svårbemästrade problem. Kräfts sjukdomarnas skrämmande utbredning är också en allvarlig sak. Det norska helsedirektoratet framhåller i sin översikt rörande möjligheterna för ett fortsatt samarbeite mellom de nordiska länderna på hälsovårdens område, att en effektiv och detaljerad medicinalstatistik kommer att bli mycket värdefull när det gäller att klara upp invecklade orsaks-sammenhang, som ligger til grund for eksempelvis de kroniska sjukdomarna, cancer, reumatiska sjukdomar, psykiska åkommor samt vissa yrkessjukdomar och s.k. næringsssjukdomar.

Socialpolitiska kommittén har inte funnit något att erinra mot de framlagda forslagen utan anser att denna nordiska medicinalstatistik är så angelägen, att kommittén vill foreslå rådet att rekommendera regerin-garna att åstadkomma det nødvendige samarbeitet for å få til stånd en gemensam, likartad medicinalstatistik. Jag ber å få yrka bifall til denne socialpolitiska kommitténs innstilling nr. 7.

I fråga om socialpolitiska kommitténs innstilling nr. 8 skall jag bli mer kortfattad. Forslaget innehåller två punkter, dels om ett gemensamt nordisk karantänområde, dels om bekämpandet av de epidemiske sjukdomarna. Frågan om nordisk karantänområde er nu færdigbehandlad, og kommittén foreslår endast å saken tas ad notam som færdigbehandlad. Når det gjelder bekämpandet av de epidemiske sjukdomarna har ett samarbeite rætt længe ægt rum. Det blev meget värdefullt i samband med de stora barnförlamningsepidemierna for några år sedan. Sannolikt med anledning av vad som då åstadkoms har ett värdefullt nordisk samarbeite inlets, og socialpolitiska kommittén foreslår dels å saken tas til efterretning, dels å rådet senere skall få meddelande om hur samarbeitet på detta område fortskrider.

Jag ber, herr president, å få yrka bifall också til denne kommitténs innstilling, nr. 8.

Sak nr. 6.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 9 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område for såvidt angår opprettelse av en felles nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet (sak nr. 15 på s.l.).

Sak nr. 7.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 10 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeide på helsevesenets område forsåvidt angår etablering av felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk (sak nr. 15 på s.l.).

Løbak, Norge (ordfører for sak nr. 6 og sak nr. 7): Slik som den foregående taler anførte, har den sosialpolitiske komité under sak nr. 15 på saklisten avgitt i alt 18 forskjellige innstillinger. Det er den sosialpolitiske komité's oppfatning at et heldig resultat av et nordisk samarbeid på helsevesenets område er sterkt beroende av at en kan komme fram til positive resultater forsåvidt angår detaljspørsmålene på dette område. Det er derfor maktpåliggende at alle saker på forhånd blir så godt utredet som mulig fra hvert enkelt lands side.

I den foreliggende sak om opprettelse av en nordisk høyskole for videre utdanning av personell for offentlig helsevirksomhet, foreligger det ennå ikke annet enn de erfaringer man har høstet fra kudrsvirksomhet i Sverige og Danmark samt anbefalinger såvel fra Verdens Helseorganisasjon (WHO) som fra de enkelte lands helsemyndigheter om å gå videre med samarbeide på dette felt.

I innstillingen anføres det om denne sak:

«I flere år har de nordiske helsemyndigheter arbeidet med en plan om en nordisk høyskole som skulle ta sikte på å kvalifisere eller utdanne offentlige leger i høyere stillinger. På grunn av den økonomiske situasjon har det ikke vært mulig å realisere et forslag om en fast høyskole med de tilstrekkelige forskningsmuligheter. Det synes imidlertid rimelig fortsatt å arbeide med denne plan. En slik høyskole bør gi undervisning så vel til leger som til veterinærer, sykepleiersker og sosialkuratorer som arbeider i mer ledende stillinger i det offentlige helsevesen.»

Komitéen har drøftet dette spørsmål, og den råder denne forsamling til vedta følgende tilråding:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å utarbeide konkrete planer for det fortsatte arbeid med felles utdanning av høyere tjenestemenn i offentlig helsevirksomhet.»

Jeg tillater med å henstille til Rådet å vedta komitéen innstilling.

Når det gjelder den neste sak, den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 10, som angår helsetjenesten for sjøfolk, går det fram av meldingen at det så vel i Danmark som i Sverige og Norge er utarbeidet detaljerte planer for en mer effektiv og betryggende helsetjeneste for egne lands sjøfolk.

Det blir videre fremholdt at Norge under krigen opprettet en del legekontorer for norske sjøfolk i utlandet, og at det i dag finnes slike kontorer i London, Liverpool, Antwerpen og New York.

I dag tar sjøfolk fra de nordiske land ofte hyre ombord på båter som

tilhører andre nordiske land enn det de selv er statsborgere av. Helsetjenesten for sjøfolk er således utvilsomt godt egnet for et intimt nordisk samarbeid.

Komitéen innstiller til Rådet å henstille til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å la dette spørsmål blir utredet slik at foruten sjøfolk også fiskere blir tatt med.

Det forutsettes videre at fremtidig felles nordisk helsetjeneste på dette område bør bli etablert så vel i Norden som i utlandet, og at Finnland innbys til å ta del i samarbeidet.

Jeg anbefaler også at komiténs tilråding nr. 10 bifalles.

Sak nr. 8.

Den sosialpolitiske komiténs innstilling nr. 11 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område for såvidt angår utveksling av medisinsk personell og felles nordisk arbeidsmarked for dem (sak nr. 15 på s.l.), og rapporten angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land for såvidt angår tilsvarende spørsmål (sak nr. 34 på s.l.).

Möller, Sverige (komiténs ordfører): Herr president! Det föreliggande förslaget i socialpolitiska kommitténs innstilling nr. 11 hör nog till de mera betydelsesfulla frågor som Nordiska rådet vid denna session har att behandla. Jag skall inte alls fördjupa mig i saken — ehuru man mycket väl kunde hålla ett helt föredrag om den — eftersom jag förmodar att alla ledamöter har tämligen klart för sig hur dessa frågor bör bedömas.

Det föreligger ett förslag till rekommendation från en specialkommitté angående nordiska statsborgares rättsställning i annat nordiskt land. Däri förordas att man skall tillse att det blir så stor överensstämmelse som möjligt mellan fordringarna vid utbildning av läkare, tandläkare, apotekare, veterinärer och sjukgymnaster i de olika nordiska länderna och att sedan personer med sådan utbildning likställas, oavsett i vilket land de fått sin utbildning. Vidare skulle regeringarna rekommenderas att med varandra upptaga överläggningar till undanröjande av de svårigheter av arbetsmarknadsnatur, som kan föreligga för genomförandet av full likställighet mellan i nordiskt land utbildade läkare, tandläkare, apotekare, veterinärer och sjukgymnaster.

Socialpolitiska kommittén har för sin del ansett, att man kan gå ungefär på de linjer som föreslagits, men har i alla fall gjort vissa reservationer. Det är alldeles uppenbart att löneläget t.ex. för tjänsteläkare är ganska olika i de olika nordiska länder och att det där kan uppstå problem, t.ex. att ett land, där bättre inkomster kan beredas läkarna, skulle kunna locka till sig läkare från andra länder, där man behöver de egna läkarna för hälso-

vården. Med hänsyn härtill har vi förordat, att i fråga om arbetsvillkorerna skulle man hemställa till regeringarna att göra vissa utredningar. Däremot har vi funnit, att utbildningen praktiskt taget på alla dessa områden, är så likvärdig de nordiska länderna emellan, att det i det avseendet icke rimligen kan föreligga något hinder för en fullständig fri marknad för läkare, tandläkare etc.

På en enda punkt har vi sagt att vi inte kan vara med om kommitténs förslag. Det gäller apotekarna. Vad beträffar biträdespersonalen på apoteken liksom de anställda farmaceuterna, anser vi naturligtvis att man mycket väl kan ha en utväxling alla länderna emellan, men de olika länderna har ett privilegiesystem, då det gäller att utse viss person till innehavare av ett bestämt apotek. Det problemet föreföll kommittén vara så svårbedömligt, att vi räknar med att om man blandar in apotekarna i detta sammanhang och tog dem med i en samtidig utredning skulle det kunna medföra en fullkomligt onödig tidsutdräkt. Därför föreslår vi att frågor om apotekarna icke skulle avgöras vid detta rådsmöte utan uppskjutas tills vidare.

Detta är ungefär vad jag har att säga i detta avseende, och jag vill bara understryka vad rekommendationen innebär. Vi utvidgar den till att omfatta sjuksköterskor som inte var upptagna i specialkommitténs förslag. Numera finns det även sjuksköterskor med speciell utbildning, t.ex. röntgensköterskor, och vi ansåg att man nog borde se efter, huruvida det på denna punkt gick tillräckligt väl ihop i de olika länderna.

Jag skall läsa upp förslaget och tillåter mig översätta det till svenska «Nordiska rådet hemställer till regeringarna att närmare utreda vilka åtgärder som bör genomföras för att få till stånd utväxling mellan de nordiska länderna av personal inom sjukvården och för att skapa en gemensam nordisk arbetsmarknad för medicinsk personal, med undantag av apotekare. — Vidare hemställer rådet till regeringarna, i syfte att möjliggöra att dansk, svensk, norsk eller isländsk legitimation skall få giltighet i de andra nordiska länderna, att låta utreda huruvida särskilda åtgärder med hänsyn till utbildningen av läkare, tandläkare, veterinärer, sjukgymnaster och sjuksköterskor är påkallade.»

Sedan kommer en punkt II, där vi hemställer, att frågan om åtgärder rörande apoteksväsendet skall få anstå till ett senare rådsmöte.

Jag vill påpeka, att eftersom Finland inte är med i Nordiska rådet har kommittén inte ansett sig kunna göra en hemställan, som även omfattar Finland. I varje fall i Sverige godkännes emellertid alltid finska läkare ur utbildningssynpunkt som lämpliga även för svensk sjukvård, vare sig det gäller sinnessjukhus eller kroppssjukhus. Det är därför självklart, att om regeringarna följer vår rekommendation, så kommer åtminstone sven-

ska regeringen att fråga den finska, om den vill vara med om en överenskommelse som kan komma att grundas på denna hemställan.

Jag anhåller om att få yrka bifall till socialpolitiska kommitténs framställning på denna punkt.

Sak nr. 9.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 12 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår legemidler (sak nr. 15 på s.l.),

og

Sak nr. 10.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 13 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår forskning og laboratorieundersøkelser (sak nr. 15 på s.l.).

Bondevik, Norge (ordfører for nemnda): Etter mitt skjøn er sak nr. 9 og 10 så kurante og ligg så nær einannan at det skulle vera nok med eit par ord under eitt.

Få område skulle liggja betre til rette for nordisk samarbeid enn desse. Alt no er dette i god gang, men komitéen meiner at ein kan gå snøggare fram og utvida samarbeidsområdet.

Komitéen vil mellom anna peika på at når det gjeld serleg dyr og viktig medisin som pasientar bør få til redusert pris eller heilt gratis, ville det vera ein stor føremon om landa kunne koma fram til same retningslinjer og eins praksis.

Ved å byta ymse arbeid på nordiske laboratorium vil ein kunna spare tid og pengar og hindra mykje parallellarbeid. Eg nemner samarbeid mellom dei bakteriologiske, serologiske og virologiske laboratorium, framstilling av vaksinar og mykje anna. Under epidemiar kan laboratorium i det eine land stå til teneste for dei andre. Det er sjølv sagt at dette også frå økonomisk synsstad har store føremoner. Stendig større krav vert sette til personell og utstyr. Spesialiseringa er i dag så stor at det vil vera vanskeleg å makta heile området for kvart av landa.

Når det gjeld gransking, skulle òg vilkåra liggja godt til rette for eit intimt samarbeid.

Elles viser eg til meldinga under sak nr. 15 og den samrøystes tilråding som ligg føre frå den sosialpolitiske nemnda.

Sak nr. 11.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 14 i anledning av spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område i Verdens Helseorganisasjon (sak nr. 15 på s.l.).

Möller, Sverige (komitéens ordfører): Herr ordförande! Denna framställning syftar ju bara till att skapa ett bättre samarbeite mellom representanterna för de olika nordiska länderna inom världshälsoorganisationen. Jag kan inte tro att de behöver någon särskild motivering. Vi har ju ett utarbetat system för samarbeite mellom regeringsrepresentanterna, när det gäller den internationella arbetsorganisationen, och vi vet vidare att det pågår ständiga överläggningar och samråd mellom representanterna vid Förenta Nationernas församling.

Det är bara för att söka åstadkomma ett åtminstone lika intimt samarbeite inom hälsovårdsorganisationen, som man har på de andra områdena, som denna framställning över huvud är gjord, och jag hemställer om bifall till den.

Sak nr. 12.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 15 (på s.l.) i anledning av forslaget om ensartet nordisk abortlovgivning (sak nr. 8 på s.l.).

Nina Andersen, Danmark: Tillad mig, hr. formand, at give en kort motivering for det forslag, som er fremsat af Anna Sjøstrøm-Bengtsson og mig, og at komme med en kort kommentar til indstillingen.

Motiveringen for forslaget er en dobbelt, for det første de ændringer i abortlovgivningen, som har fundet sted i flertallet af de nordiske lande gennem de senere år, og dernæst det friere arbejdsmarked i Norden.

I tiden siden 1935 er der i Island, Danmark og Sverige sket ændringer i abortlovgivningen, som har medført en række indikationer på dette område, som tidligere ikke fandtes. Disse indikationer dækker ikke i alle tre lande altid det samme område, og når de dækker det samme område, har de ikke altid samme ordlyd. Det syntes os urimeligt, at en nordisk kvindelig statsborger, som flytter fra sit hjemland til et andet nordisk land enten for der at tage arbejde eller følgende sin mand, som er i arbejde, der, vil få enten flere eller færre rettigheder på det nævnte område, end hun har i sit hjemland. Og at problemet eksisterer ser man bl. a. af en meddelelse i norsk presse i dag, hvoraf det fremgår, at af de udlændinge, som har fået arbejdstilladelse i Norge, er 61 pct. fra Danmark og Sverige, og af dem er igen ca. en trediedel kvinder. Man ser altså, at problemet eksisterer.

Under forhandlingerne i udvalget var der fra de fleste sider en positiv indstilling til dette forslag, men der fremkom også under forhandlingerne

oplysninger om, at i Norge, hvor man ikke har en egentlig abortlovgivning i øjeblikket, har man en kommission arbejdende med de problemer, der står i forbindelse med svangerskabsafbrydelse, og der blev givet udtryk for, at en sådan vedtagelse i Det nordiske Råd ville kunne hæmme den frie meningsudfoldelse i Norge. Under hensyn hertil vedtog man derfor indstillingen om at udsætte sagen til behandling på et senere møde.

Ihvorvel min medforslagsstiller og jeg ikke er særlig begejstrede for denne udgang af sagen, erkender vi, at det var, hvad man kunne nå til i øjeblikket, og trøster os med, at indstillingens ordlyd i hvert fald ikke forhindrer, at sagen senere tages op med det formål at søge den løst på nordisk grundlag.

Bondevik, Norge: I tilråding nr. 11 under sak nr. 8 slår den sosialpolitiske komitéen m.a. fast at når det gjeld utdanning og kvalifikasjonar for personell i helsesektoren, synest ikkje skilnaden å vera serleg stor i Norderlanda. Det burde difor vera eit nærliggjande mål å få ei samordning, slik at det eine landet kunne godkjenna pedsonell frå eit anna og gjera seg nytte av dette i den mon som synest praktisk og aktuell. På den måten vil ein lettare kunna nytta ut og jamna til marknadssituasjonen i dei ymse landa.

Når det gjeld arbeids- og lønsvilkåra utanfor heimlandet, er desse enno så pass ulike at utgreiingar må til før ein kan gjera noko meir med det spørsmålet som er reist i den meldinga som ligg til grunn for tilrådinga frå den sosialpolitiske komitéen. Eg tenkjer då i fyrste rekkje på ein sams nordisk arbeidsmarknad på dette området. I dag veit me for lite om vilkåra for ein slik. Det er difor naturleg at komitéen gjer framlegg om ei utgreiing på dette punktet. I dag kan ein ikkje godt ta standpunkt til realiteten i eit så vanskeleg spørsmål — det er i alle fall slik for mitt vedkomande at eg må vita noko meir før eg kan gå på denne saka i detaljar.

Presidenten: Presidenten refererer nå innstillingene for de sakers vedkommende hvor det skal foretas felles avstemning ved navneopprop, idet komitéen innstiller til Rådet å vedta rekommandasjoner.

Under sak nr. 3 var innstillet:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere spørsmålet om behovet for tiltak i anledning av spørsmålet om innleggelse av borgere fra et nordisk land på andre nordiske lands sykehus.»

Under sak nr. 4 var innstillet:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å søke å oppta samarbeide for å få i stand en felles nordisk medisinalstatistikk.»

Under *sak nr. 6* var innstillet:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å utarbeide konkrete planer for det fortsatte arbeid med felles utdanning av høyere tjenestemenn i offentlig helsevirksomhet.»

Under *sak nr. 7* var innstillet:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om etablering av en felles helsetjeneste, såvel i Norden som i utlandet, for nordiske sjøfolk og fiskere og at Finnland innbys til å ta del i dette samarbeid.»

Under *sak nr. 8* var innstillet til Rådet

«I

å vedta følgende tilråding:

Det nordiske råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere hvilke tiltak som bør gjennomføres for å få istand utveksling mellom nordiske land av personell i helsepleien og for å skape et felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell, med unntak av apotekere.

Videre henstiller Rådet til regjeringene, med sikte på å muliggjøre at dansk, svensk, norsk eller islandsk legitimasjon skal få gyldighet i de andre nordiske land, å la utrede hvorvidt særskilte tiltak med hensyn til utdanning av leger, tannleger, veterinærer, sykegymnaster og sykepleiersker er påkrevd.

II.

Spørsmålet om tilsvarende tiltak for apotekere utsettes til et senere rådsmøte.»

Under *sak nr. 9* var innstillet:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å ta opp til nærmere utredning spørsmålet om å videreutvikle det nordiske samarbeid på legemiddelområdet.»

Under *sak nr. 10* var innstillet:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å utrede spørsmålet om hvordan nordisk samarbeid kan opptas eller videreutvikles når det gjelder laboratorievirksomhet, næringsmiddelkontroll og materialprøving på det odontologiske område.»

Under *sak nr. 11* var innstillet:

«I tilslutning til det som er uttalt i meldingen, henstiller Det nordiske råd til regjeringene å gjennomføre slike organisatoriske tiltak at de nordiske lands representanter i Verdens Helseorganisasjon kommer til å samrå seg

om de problemer som behandles av Helseorganisasjonen med sikte på så langt som mulig å oppnå en felles nordisk opptreden.»

Votering ved navneopprop over komitéens innstillinger under sakene nr. 3, 4, 6, 7 (I), 8, 9, 10 og 11.

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Bondevik, Jørundur Brynjólfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, O. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Leirfall, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Holm (forfall), Finn Moe (forfall) og Hannibal Valdimarsson.

Forslagene til rekommandasjoner var således enstemmig vedtatt, med 49 stemmer; 4 medlemmer var fraværende.

Presidenten: Ingen innvending er reist imot II i innst. nr. 11, det ansees vedtatt.

Under sak nr. 5 hadde komitéen innstillet på:

«I

at saken om felles nordisk karanteneområde tas til etterretning som ferdigbehandlet.

II

at saken om felles tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer tas til etterretning, men at Rådet senere får melding om det videre samarbeid på dette område.»

Presidenten: Ingen innvending er fremkommet, og presidenten går ut fra at *innstillingen er tiltrådt*.

Under sak nr. 12 var innstillet:

«Komitéen innstiller til Rådet å utsette saken til senere behandling.»

Presidenten: Ingen innvending er fremkommet, og presidenten går ut fra at *innstillingen er vedtatt*.

Sak nr. 13.

Kulturkomitéens innstilling nr. 8 i anledning av beretning om nordisk samarbeid i kringkasting og televisjon, avgitt av den danske og den norske regjering (sak nr. 32 på s.l.).

Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige, (komitéens ordfører): Herr president! Det är en ganska enkel oppgift som jag här har att fullgöra, även om det är fråga om en nog så betydelsefull sak. Att utväxlingen av radio-program utgör ett värdefullt bidrag till kännedomen om förhållandena i de enskilda länderna är ganska obestridligt. Det gäller inte endast rena upplysningsföredrag eller aktualitetsavdelningarnas program, utan i lika hög grad musik, teater, litteratur och annat som kan vara till människornas uppbyggelse.

Programutbytet har också den allra största betydelse när det gäller att lära känna och utnyttja de olika ländernas språk. Det är viktig att mildra den språkförbistring, skulle jag nästan vilja säga, som dock alltjämt råder här i Norden. Detta är kanske i första hand en oppgift för skolradion och ungdomsprogrammen — jag vil understryka, att när jag talar om skolradion, tänker jag på program för både folkskolan och de högre skolorna.

Enligt vad kommittén inhämtat har dessa problem oppmärksammats på olika håll och jag tror att så ännu mer kommer att vara fallet i fortsättningen. Det finns anledning att hoppas, att denna verksamhet skall fortgå och intensifieras på ett sådant sätt, att den skall kunna bidra till at vi inom en inte alltför avlägsen framtid når dithän, att det blir obehövt att översätta ett nordiskt lands litteratur till de andra nordiska språken. Målet för strävandena bör vara att varje medborgare i de nordiska länderna obehindrat skall kunna läsa och förstå grannländernas språk. Därvidlag har, såsom jag nyss antydde, skolradion och ungdomsprogrammen en mycket stor oppgift att fylla.

I fråga om televisionen konstateras i sak nr. 32, att det endast är i Danmark som televisionen fått någon nämnvärd utbredning. I Sverige befinner sig frågan i stöpsleven. Såsom framgår av det P. M. från den svenska telestyrelsen, som tilställtts rådets ledamöter, har den doch avancerat så långt, att en utredning fått hand om det hela. Denna utredning väntas avge ett betänkande redan i höst, men huruvida detta kommer att föranleda någon proposition till nästa års riksdag, är för närvarande omöjligt at säga.

Det torde nog dröja ganska länge, innan vi i de nordiska länderna kommit så långt att en televisionsapparat är allemans egendom, men när så en gång är fallet, har vi rätt att kräva att de samnordiska programmen skall vara så utformade att de på ett ändamålsenligt sätt kan tjäna det nordiska samarbeide, för vilket Nordiska rådet är ett organ.

Detta er några enkla reflexioner omkring sak nr. 32. Kulturkommittén

har icke haft något att invända mot vad som där anföres och hemställer till Rådet att ta saken till efterrättning tillsammans med föreliggande P. M. från den svenska telestyrelsen.

Komitéen hadde innstillet:

«Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning sammen med den foreliggende P.M. fra Den svenska telestyrelsen.»

Presidenten: Ingen innvending er fremkommet, *innstillingen anses vedtatt.*

Sak nr. 14.

Kulturkomitéens innstilling nr. 9 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår utdan. av leger m. fl. (sak nr. 34 på s.l.).

Marius Buhl, Danmark (komitéens ordfører): Hr. præsident! Det foreliggende spørsmål falder jo omtrent helt sammen med dagsordenens punkt 8, og jeg kan derfor henvise til de udtalelser, som fremsattes under behandlingen af dette punkt. Når man har behandlet sagen i to komiteer, både i den socialpolitiske komité og i kulturkomiteen, er grunden vel den, at de uddannelsesspørsmål, som omhandles i sagen, nemlig angående uddannelsen af læger, tandlæger, veterinærer, apotekere m. fl., falder ind under den kulturelle komité's arbejde, medens det dermed sammenknyttede spørgsmål om praktiseringsretten er af socialpolitisk art. Det er klart, at disse to spørgsmål er i høj grad afhængige af hinanden, forsåvidt som spørgsmål 2, den fælles praktiseringsret, ikke vel kan fremmes, før spørgsmål 1, spørgsmålet om ensartet uddannelse, er ordnet. Jeg mener dog, at løsningen af spørgsmål 1, den ensartede uddannelse, nok kunne have nogen interesse, uanset om der gives lige praktiseringsret i de nordiske lande. Jeg tænker hermed på den fordel, det vil være for den studerende at kunne tage et semester eller to ved et andet nordisk lands universitet og derigennem stifte bekendtskab med fremragende videnskabsmænd på specielle områder og at kunne gøre det uden at spilde tid, fordi det kunne gå ind som et regelret led i vedkommendes uddannelse, måske med delvis eksamensafslutning efter det eller de pågældende semestre. Jeg behøver ikke at pege på, at det samtidig ville have betydning for den fællesnordiske følelse og det fællesnordiske samarbejde, det er der peget på så tit fra denne talerstol, også under disse forhandlinger.

Jeg indrømmer, at begrundelsen ikke er absolut tungtvejende, og hvis det var sådan, at traditionen eller praktiske forhold havde udformet en absolut forskellig praksis på de her omhandlede områder, ville det

måske være betænkeligt at røre ved sagen. Det er klart, at man ikke skal angribe eller udjævne værdifulde forskelligheder blot for at skabe noget fællesnordisk eller få et fællesnordisk resultat frem. Men der er altså en saglig begrundelse. Det ligger sådan med hensyn til uddannelsen, at der efter de oplysninger, vi har indhentet, ikke skal foretages større ændringer. Oplysningerne, vi har angående lægeuddannelsen, siger, at der faktisk ikke er forskel på andet end det, der har med det rent administrative at gøre, som det tidligere er sagt fra talerstolen i eftermiddag. Tandlægenes uddannelse er omtrent den samme, veterinærernes med en ringe forskel den samme, apotekernes, farmaceuternes, også, og den fællesnordiske farmakopé, som er under udarbejdelse, vil gøre samarbejdet endnu lettere. Jeg kan da også tilføje, at den nye danske apotekerlov — den er vedtaget i sidste samling — just har forudset muligheden af et sådant fællesnordisk samarbejde indenfor apotekerne. Der er bestemmelser i den, som rent umiddelbart gør dette muligt. Man kan måske også i denne forbindelse gøre opmærksom på, at en fællesnordisk farmakopé er direkte pengebesparende. Det gælder både udarbejdelsen — det er et meget stort værk — og senere ajourføringer.

Nå, det er en parentes i denne forbindelse, men man ser altså, at målet, en fælles uddannelse, faktisk ville kunne nås gennem tilpasningsændringer af praktisk art. Det er ikke noget større, der skulle sættes i gang, ikke større ændringer, der skulle ske for at nå det i sig selv betydningsfulde mål. Anderledes stiller det sig, når vi kommer til spørgsmålet om jus practicandi, licens eller praktiseringsret, hvad man kalder det i de forskellige lande. Der er her en del spørgsmål, som er uafklarede, og kulturkomiteen er da også enig om, at sagen ikke er moden til løsning, før vi har fået disse spørgsmål afklaret. Derfor er det ikke nogen egentlig indstilling, der foreligger. Indstillingen går kun ud på, at man vil sende det foreliggende materiale til regeringerne i de respektive lande for derigennem at få de tilstrækkelige oplysninger, så sagen kan nyde videre fremme.

Hermed anbefaler jeg denne lille indstilling fra kulturkomiteen.

Komiteen hadde innstillet:

«Komiteen henstiller til Rådet å utsette saken til neste sesjon i påvente av videre melding.»

Presidenten: Ingen innvending er fremkommet, presidenten går ut fra at innstillingen er vedtatt.

(Intet nr. 15 på dagsordenen.)

Sak nr. 16.

Kulturkomitéens instilling nr. 10 i anledning av forslag om opprettelse av Nordens folkelige akademi (sak nr. 25) og forslag om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv (sak nr. 2 på s.l.).

Ohlon, Sverige, (komitéens ordfører): Herr president! Det torde böra omnämnas att förutom de kommittémedlemmar, som har deltagit i detta ärendes behandling, även undervisningsminister Bergersen deltagit.

Vid Nordiska rådets första session i Köpenhamn föregående år rekommenderades medlemsstaternas regeringar att undersöka frågan om nordiska folkhögskolor samt att i övrigt främja ett vidgat samarbete mellan folkhögskolorna och det frivilliga bildningsarbetet i de olika länderna.

Det var helt naturligt att så skedde, av flera skäl. Det första är, såsom visst framhölls redan i fjol att folkhögskolan utgör en av de mest originella skapelserna på undervisningens och uppfostrans område, som någonsin sett dagen i Norden. Den främsta hedern härför tillkommer Danmark, som gick i spetsen. Sedan har denna skolform upptagits i våra övriga länder, med större eller mindre framgång under olika tider. För närvarande tycks folkhögskolan ha en rik blomstringstid i Sverige. Typiskt är att folkhögskolan synes ha haft svårt att slå rot inom länder utanför vår nordiska kulturkrets, trots upprepade försök att omplantera den på andra håll.

Det andra skälet är att folkhögskolan alltsedan sin tillblivelse visat sig vara väl ägnad att befordra det samarbete i Norden, som det är Nordiska rådets uppgift att förverkliga. Det tredje är, att här möter vi en livskraftig institution, som utan några större föranstaltningar kan ges ytterligare möjligheter i nordismens anda.

Internordiskt samarbete inom folkhögskolans område har hittills mest ägt rum genom sporadiskt utbyte av lärare och framför allt av elever. Elevutbytet har i Sverige stimulerats genom att 100 svenska statsstipendier årligen ställts till förfogande för grannlandselever, som önskar delta i undervisningen vid svenska folkhögskolor. Stipendierna fördelas på de olika skolorna, varigenom en utspridning sker av eleverna i landet.

I anslutning till kulturkommissionens uttalande föreslår nu kulturkommittén att spørsmålet om stipendiernas storlek bör tas upp till förnyad omprövning samt att i samband därmed elevernas resekostnader bör beaktas. Därutöver gör kommittén gällande, att stipendierna bör ges generell giltighet för alla folkhögskolor på så sätt, att vederbörande elev själv bör få välja vilken folkhögskola han önskar besöka, oavsett var skolan är belägen. Någon begränsning inom anslagetets ram beträffande stipendier vid en viss skola bör sålunda icke förekomma.

Därutöver rekommenderas nordiska kulturkommissionens önskemål om

ökade möjligheter för lärare att få undervisa vid folkhögskola i annat land, om utvidgade nordiska lärarkurser samt om ökade anslag till folkhögskolornas bibliotek, så att det nordiska inslaget däri förstärkes.

Sedan lång tid tillbaka har legat och grott tanken, att man vid sidan om det traditionella samarbetet på folkhögskolans område skulle försöka få till stånd en fastare replipunkt för detta samarbete, en samnordisk folkhögskola. En samnordisk folkhögskola skulle ha lärare från alla de nordiska länderna, elevuppsättningen skulle numerärt ungefär motsvara befolknings-siffrorna i våra länder, och lärostoffet skulle förutom vissa allmänbildande element koncentreras på de nordiska ländernas språk, litteratur, historia och samhällsförhållanden. Internationella frågor skulle ägnas stor uppmärksamhet ur nordisk synpunkt. Denna tanke fick ny näring, när gränserna mellan våra länder åter fritt öppnades efter sista kriget.

På initiativ av några folkhögskolelärare i Sverige och Danmark och i kontakt med för saken intresserade personer i Västsverige bildades för ändamålet Föreningen Nordiska Folkhögskolan i Kungälv. Den började sin verksamhet i en blygsam skala med en samnordisk kurs vintern 1947—1948. Att man valde Kungälv, berodde på att man under denna byggnadsrestriktionernas hårda tid här kunde finna lämpliga lokaler och väl också på att här fanns historiska traditioner från det gamla Kongahälla. Därtill kom den lilla stadens ur nordisk synpunkt centrala läge och dess närhet till Göteborg med där existerande kulturinstitutioner av olika slag. Från Göteborg till Kungälv är det nämligen bara en halv timmes bussresa. Kungälvs stad och Bohusläns landsting har också visat skolan allt det intresse, inte minst i ekonomiskt avseende, som man rimligen kan begära.

Nu är skolan i gång enligt den nyss skisserade samnordiska planen med omkring 60 elever årligen i den sex månader långa vinterkursen, följd av en fortsättningskurs på minst en månad. Därutöver förekommer kortare semesterkurser under sommaren.

Det är klart att en dylik skola inte kan vara uppbyggd som en vanlig folkhögskola. Den måste kräva mer av sina elever från början. Den gängse första folkhögskolekursen saknas där. I övrigt är skolan organiserad i två avdelningar, den ena för elever som gått i folkhögskola ett år, den andra för elever som gått i folkhögskola minst två år eller fått motsvarande utbildning. Eleverna rekryteras från olika samhällsklasser och yrken. Genom samarbete med Göteborgs högskola, numera Göteborgs universitets filosofiska fakultetet, beredes lämpliga elever i högre avdelningen möjlighet att ta viss kontakt med högskolan. Lärare från Göteborgs universitet har genom föredrag berikat Kungälvskolans verksamhet.

Jag vet inte, om de närvarande har rede på hurudant fundamentet är för folkhögskolorna i Sverige. Det är så, att den ekonomiska grunden för en folkhögskola i Sverige som regel utgöres antingen av ett landsting eller

en folkrörelse av politisk, ekonomisk eller religiös karaktär. Dessa huvudmän ansvarar för skolornas drift, i trots av att det största ekonomiska bidraget kommer från svenska staten. Någon dylik ekonomisk bakgrund har inte Kungälvs folkhögskola. Dess ekonomi är prekär, även om skolan kunnat glädja sig åt bidrag från olika håll, bl. a. från de andra nordiska länderna, som härigenom ådagalagt att skolan är av gemensamt nordiskt intresse. Det oaktat har den en svag ekonomi, och varje år föreligger underskott, som måste täckas genom insamlingar bland stiftelser och privatpersoner. Försök, som gjorts hos svenska staten, att få denna att lämna extra anslag utöver det ordinarie, numera ganska rikliga, statsanslaget har misslyckats.

Det är därför glädjande att kulturkommittén i föreliggande utlåtande föreslagit, att Nordiska rådet ville hos regeringarna i Danmark och Norge hemställa om att resp. länders anslag till Kungälvskolan måtte omfatta full lön med eventuellt behövt tillägg för extra kostnader för en lärare från vart och ett av dessa länder. Kulturkommittén förutsätter att härvidlag bör råda reciprocitet på så sätt, att därest folkhögskolor med utpräglat nordisk karaktär skulle uppstå i Danmark eller Norge, svenska staten åtar sig kostnaden för svensk lärare vid dessa skolor.

Samtidigt som jag uttalar min tacksamhet till kulturkommittén för dess välvilliga inställning till dessa spörsmål, ber jag att få tillstyrka bifall till kommitténs föreliggande framställning, härvid inkluderande också utredning om en Nordens folkliga akademi, varom en mera sakkunnig person än jag kommer att yttra sig.

Till sist, herr president, ytterligare några ord: Det nordiska samarbetet har förlöpt efter många rännilar, och det är ju bara bra att så är förhållandet, ty härigenom har allt bredare skaror av medborgare ryckts in i vår aktuella gemenskap. Men den mångskiftande verksamheten har fått till följd att vi inte alltid känner till varandras möjligheter och förhållanden.

Någonstans i detta betänkande nämnes institutioner som Hindsgavl i Danmark och Bohusgården i Sverige. Flertalet här har nog reda på Hindsgavls existens, men hur många har hört talas om den i utkanten av Uddevalla i Bohuslän, vid Byfjorden belägna Bohusgården?

Bohusgården är en stiftelse, tillkommen genom kommunala och enskilda insatser, avsedd att verka i nordismens tjänst. Värdet av byggnader och inventarier torde numera närma sig en miljon svenska kronor. Matsalar och sällskapsrum kan rymma 200 personer för måltider och sällskaplig samvaro. Dessutom finnes en lärosal och ett biblioteksrum samt en mindre matsal för gästande grupper. Jag skulle tro att det för närvarande finns sängplatser för 80, 90 gäster, dels i trevliga tvåmannshytter i själva huvudbyggnaden, dels i ett annex, den s. k. Grundtvigsgården.

Byggnaden är vinterbonad, försedd med värmeledning och kan brukas året om.

Bohusgården är såsom en stiftelse ställd under förvaltning av föreningen Norden med en särskild av föreningen utsedd styrelse. Stiftelsen klarar sin ekonomi utan bidrag från utomstående håll. Förra året försiggick verksamheten under tiden 8/4—8/11 och omfattade under dessa sju månader omkring 40 kurser och kongresser. Inte mindre än betydligt över 2000 personer deltog i dessa olika arrangement. Bohusgården har visserligen inte direkt med den fråga att göra, som nu föreligger på dagsordningen, men dess existens, liksom förekomsten av bl. a. Hindsgavl i Danmark motiverar att en samfällid folklig nordisk akademi, därest den i en eller annan form skulle ta gestaltning, borde upprättas i Norge.

I detta sammanhang skulle jag vilja uttala önskvärdheten av att den utredning, som här föreslås, också ville åtaga sig att verkställa en generalinventering av de anordningar som redan finns för det nordiska samarbetets förverkligande. Det är nämligen inte många som har en översikt över alla institutioner som verkar i nordismens anda.

Jørgen Jørgensen, Danmark (komiteens ordfører): Hr. præsident! I forbindelse med de to sager, der indeholdes i det punkt på dagsordenen, som vi drøfter nu, og som hr. Ohlon har gjort rede for, vil jeg gerne til det, hr. Ohlon har fremført, føje min anbefaling af at gennemføre en yderligere støtte i form af stipendier til elever, der søger en højskole i et andet nordisk land, således at man får en friere og bedre ordning for elever med hensyn til, at de kan søge til den skole, de helst ønsker at komme på, og således at adgangen til udveksling af elever mellem højskolerne i de nordiske lande kan blive lettere, end den hidtil har været.

Jeg kan også give min tilslutning til den anbefaling af yderligere støtte til folkehøjskolen i Kungälv, som hr. Ohlon omtalte. Det har hidtil været sådan, at Danmark og Norge har ydet støtte til Kungälv ved at give tilskud til en lærer ved skolen fra hvert af de to lande, men det beløb, der hidtil har været ansat til denne lærerløn, har ikke dækket de samlede udgifter, som skolen har til den pågældende lærer, og derfor er det kun rimeligt, at Danmark og Norge sætter dette beløb op. Til gengæld forekommer det mig også naturligt, når Danmark og Norge har vist vilje til at lønne en lærer ved en svensk skole med særligt nordisk præg, at Sverige da går ind under samme vilkår, såfremt der i Danmark eller i Norge oprettes en skole af samme karakter, og dette indeholdes under det punkt på dagsordenen her, hvor den yderligere støtte til folkehøjskolen i Kungälv omtales.

Kulturkomiteen har imidlertid også beskæftiget sig med spørgsmålet om oprettelse af «Nordens folkelige Akademi». Da forslaget i sin tid blev

henvist til behandling i komiteen, fremførte jeg nogle synspunkter her i salen, men jeg vil nu yderligere fremføre nogle betragtninger, som har været fremme under drøftelsen af spørgsmålet i kulturkomiteen.

Sagen blev første gang rejst overfor Nordisk Råd på mødet i København i fjor, og siden da er spørgsmålet ivrigt drøftet, navnlig indenfor højskolekredse og indenfor kredse, der arbejder i den frie folkeoplysnings tjeneste i de nordiske lande. Desuden har Nordisk kulturkommission beskæftiget sig med spørgsmålet. Ved det nordiske undervisningsministermøde i København i februar forelå der en indstilling fra kulturkommissionen, hvori kommissionen udtaler overfor ministermødet, at en nødvendig forudsætning for planens gennemførelse må være, at regeringerne og parlamenterne i de nordiske lande deltager aktivt i udformningen af det konkrete projekt. Kommissionen udtaler endvidere, at skulle ministermødet beslutte, at det foreliggende forslag nærmere burde udformes og udarbejdes, ville man foreslå, at dette blev overladt til et særskilt nordisk udvalg af sagkyndige.

For at føre sagen videre frem fandt vi i den danske delegation det da mest hensigtsmæssigt at forelægge her i dette møde i Nordisk Råd det forslag om Nordens folkelige Akademi, som var udarbejdet af interesserede højskolekredse og folk fra folkeoplysningsforbundene i Danmark. Dette forslag er jo ikke nogen endelig plan. Det er en skitse og tænkt som et forhandlingsgrundlag, og det siger sig selv, hvad jeg også gjorde opmærksom på i salen her, da spørgsmålet blev henvist til komitébehandling, at før Nordisk Råd kunne tage endelig stilling, var det nødvendigt, at yderligere oplysninger blev indhentet, og at mere detaljerede forslag forelå, navnlig vedrørende de finansielle forhold. Det er denne videre behandling af sagen, kulturkomiteen nu foreslår i sin indstilling til plenarforsamlingen.

Der er i komiteen enighed om, at der må arbejdes videre med sagen, og at en række punkter, navnlig med hensyn til elevrekruttering, undervisningsplan og omkostningsoverslag, må yderligere klarlægges. I komiteen er man også enig om, at denne udredning må foretages af et særligt nordisk udvalg, hvori undervisningsministerierne, kulturkommissionen, folkehøjskolerne og folkeoplysningsorganisationerne er repræsenteret.

Der har overfor komiteen været rejst det spørgsmål, om man i stedet for en fast skole skulle indrette sig, i hvert fald til at begynde med, med en ambulans skole. Dette spørgsmål har også været fremme under drøftelserne i kulturkommissionen, muligheden for at begynde med en ambulans fælles skole med korte kursus skiftevis i de nordiske lande med lærerkræfter fra alle de nordiske lande.

Som man vil se i indstillingen, i den plan, som foreligger, er der bl. a.

vedlagt en skrivelse fra skoleoverstyrelsen i Stockholm og fra de nordiske folkehøgskolers samråd. Det er givet, at de synspunkter, som her er ført frem, må gå med ind i overvejelserne i det sagkyndige udvalg, der nu efter forslaget bliver nedsat.

Med hensyn til skolens beliggenhed har der fra dansk side været peget på, at der var meget, der kunne tale for at lægge dette samlingssted for Nordens unge i Sydnorge, og jeg kan i så henseende slutte mig til, hvad hr. Ohlon for nylig udtalte heroppefra.

Vil man sige, at det går ikke særlig hurtigt med at realisere planen om den fælles nordiske folkehøgskole, så vil jeg ikke benægte, at der er megen sandhed deri. Det er mere end hundrede år siden Grundtvig udkastede tanken om at rejse en nordisk skole på folkeligt grundlag, men det er jo historiens lov, at store nye tanker skal have tid til at modnes. Der er da også i mellemtiden, siden Grundtvigs Göteborgtanke blev rejst, gennem folkehøgskolerne i de nordiske lande foregået en folkelig udvikling, hvorved den jævne borgers forståelse af det åndelige og folkelige fællesskab har fået dybe rødder i folkesindet i Norden.

Der er i dag helt andre muligheder for at få Grundtvigs nordiske højskoletanker realiseret end for hundrede år siden. Det frie folkestyre i de nordiske lande har i disse hundrede år skabt betingelser for en folkelig kultur, som ikke på samme måde var til stede dengang.

Lad være, at det har taget lang tid, og at der er et stykke vej endnu, før betingelserne er til stede for, at en fællesnordisk folkehøgskole kan realiseres, så er spørgsmålet dog nu for første gang kommet til realitetsdrøftelse indenfor de offentlige myndigheder i de nordiske lande. Jeg tror, at de folkelige kræfter i de nordiske folk, som står bag tanken, vil vise sig stærke nok til at bære sagen videre frem.

Jeg skal, hr. præsident, på komiteens vegne indstille, at der nedsættes et sagkyndigt nordisk udvalg til nærmere at udrede spørgsmålet om Nordens folkelige Akademi.

Komiteén hadde innstillet at Rådet henstiller til regjeringene

«å sette ut i livet Nordisk kulturkommisjons vedtak på plenumsrådet 21.—22. juni 1954 om stipendier og annen støtte til de eksisterende folkehøgskoler,

å øke bevilgningene som ovenfor anført til den nordiske folkehøgskole i Kungälv fra den danske og den norske regjering til å omfatte full gasje for en lærer fra hvert av landene,

å nedsette et sakkyndig nordisk utvalg til å utrede nærmere spørsmålet om Nordens folkelige akademi.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Bondevik, Jörundur Brynjólfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Hønsvald, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Holm (forfall), Håkon Johnsen (forfall), Leirfall og Finn Moe (forfall).

Forslaget til rekommandasjon var således enstemmig vedtatt, med 48 stemmer; 5 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 17.

Den juridiske komités innstilling nr. 3 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere når det gjelder verneplikts-spørsmålet (sak nr. 23 på s.l.), og rapport og forslag fra medlemmene i utvalget ang. nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder vernepliktsspørsmålet (sak nr. 34 på s.l.).

Hønsvald, Norge (komitéens formann og ordfører): Jeg har bare noen ganske korte bemerkninger å knytte til den innstilling som foreligger. Den gjelder som man vil se, spørsmålet om en overenskomst med det formål å hindre at en nordisk statsborger på grunn av flytning fra ett nordisk land til et annet blir nødt til å gjøre verneplikt i mer enn ett land. Med verneplikt mener den juridiske komité da ikke bare førstegangs-tjenesten, men også de såkalte repetisjonsøvelser som vi har i Norge og Sverige og sannsynligvis også nå får i Danmark.

Det er brakt på det rene at gjeldende lovregler i disse land ikke hindrer en slik overenskomst, og det er mellom Norge og Finnland allerede opprettet en overenskomst som tar sikte på å unngå dobbelt verneplikt. Forholdet er som bekjent det at i Danmark og Sverige må man være statsborger for å få rett til å avtjene verneplikt, men det hindrer ikke at dette spørsmålet er aktuelt også der. Om en nordmann som har avtjent sin verneplikt i Norge, flytter til Danmark eller Sverige, så kan han, om han da erverver svensk eller dansk borgerskap, tilpliktes, iallfall teoretisk, å gjøre verneplikt på ny. I Norge er ikke verneplikt knyttet

til borgerskapet. Alle som har fast bopel i Norge, og som er i vernepliktig alder, kan bli innkalt. Hvis en svenske eller en danske påberoper seg sitt utenlandske borgerskap, får han i praksis to års utsettelse, men hvis vedkommende ikke har forlatt landet innen utløpet av de to år, blir innkallelsen effektiv, da må han gjøre verneplikt her i Norge, selv om han har gjort verneplikt i sitt hjemland.

Det er altså dette forhold denne anbefalingen tar sikte på å regulere ved at man henstiller til regjeringene å oppta forhandlinger med sikte på å inngå en overenskomst om at verneplikten i de nordiske land nærmere reguleres, slik at denne ikke kommer til å foreligge i forhold til mer enn ett land.

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommendasjon

«Rådet henstiller til regjeringene å oppta forhandlinger med sikte på å inngå en overenskomst om at verneplikten i de nordiske land nærmere reguleres, slik at denne ikke kommer til å foreligge i forhold til mer enn ett land.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jörundur Brynjólfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Hønsvald, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Leirfall, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Sundt, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Holm (forfall), Håkon Johnsen (forfall), Finn Moe (forfall), Ohlon og Svensson.

Forslaget til rekommandasjon var således enstemmig vedtatt, med 48 stemmer; 5 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 18.

Den juridiske komités innstilling nr. 4 i anledning av forslag om direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land (sak nr. 33 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land når det gjelder direkte skriftveksling (sak nr. 34 på s.l.).

K. Thestrup, Danmark (komiteens ordfører): Hr. præsident! Som bekendt er fremgangsmåden, når myndigheder i eet land vil henvende sig til myndigheder i et andet land, f. eks. for at få oplysninger, give meddelelser eller for at opfordre disse myndigheder til et eller andet, den at en sådan henvendelse kun kan finde sted gennem de respektive landes udenrigsministerier. Altså, den myndighed, f. eks. i Danmark, der vil have en oplysning fra en tilsvarende myndighed i Norge, må efter den almindelige regel skrive til det danske udenrigsministerium, give en fremstilling af sagen og anmode udenrigsministeriet om at ekspedere den videre; det danske udenrigsministerium skal derefter skrive til det norske udenrigsministerium, og dette skal så igen henvende sig til den pågældende myndighed i Norge. Svaret og eventuelt påfølgende korrespondance må gå samme vej.

Begrundelsen for dette system er den, at der derved er sikkerhed for, at særlige statsinteresser tilgodeses fuldt ud.

Det kan imidlertid ikke nægtes, at dette system for stater, mellem hvis indbyggere der er talrige og nære forbindelser, virker meget tungt, og der er da også i tidens løb sket forskellige lempelser heri, nogle ved direkte aftaler mellem staternes ledelser og nogle simpelthen ved en udvikling i praksis uden udtrykkelig godkendelse fra statsledelsernes side.

For de nordiske landes vedkommende er det således, at det formålstjenlige i en direkte skriftveksling — eller som vi i Danmark siger: korrespondance — har givet sig udtryk såvel i en egentlig beslutning mellem to statsstyrelser som i en udvikling i praksis.

Denne egentlige statsbeslutning foreligger i en aftale mellem Norge og Sverige i unionstiden. I 1817 fremsatte det norske riges statholder, grev Mörner, forslag om en sådan direkte korrespondance mellem de to landes embedsinstitutioner og embedsmænd, og i et statsråd, hvor både svenske og norske statsråder var til stede, blev der af den for rigerne fælles konge derefter truffet en beslutning, som jeg beder om tilladelse til at citere, idet mine tilhørere må undskylde, hvis min udtale af den svenske tekst er mangelfuld. Det hedder:

«Kongl. Majt täcktes, med anledning af hvad Riks Ståthållare Grefwe Mörner sålunda i underdånighet hemställt och på de af honom förebragte skäl, i Nåder förklara det må till befordrande af Ärendernas skyndsammare gång hädanefter vederbörande Embetsverk och Embetsmän i Sverige

och Norrige, uti alla förekommande Embetsärender, directe och omedelbarligen med hvarannan inbördes skriftwäxla; om hvilke Kongl. Majt. Nådiga Beslut, Kongl. Majt ville i båda Rikena låta utfärda Allmän Kun görelse. —»

Der har i et vist omfang siden 1818 fundet direkte korrespondance sted mellem myndighederne i de to lande i henhold hertil.

Langt vigtigere har det dog sikkert været, at der er opstået en række nære forbindelser mellem institutioner og befolkningsgrupper, bl. a. mellem tjenestemænd og tjenestemandorganisationer i de nordiske lande. I alt fald er forholdet det, at der i dag i praksis i vidt omfang foregår en sådan direkte korrespondance mellem myndigheder i de forskellige nordiske lande.

Efter de oplysninger, den juridiske komité, som har behandlet dette spørgsmål, har fået, er den almindelige opfattelse den, at denne direkte korrespondance har virket heldigt.

De fleste af de ministerier og institutioner, der har været spurgt i sagen har udtalt sig for, at den foreliggende praksis bliver stadfæstet, og at der gives den øgede muligheder.

Der er imidlertid nogle områder, hvor en sådan direkte korrespondance ikke vel kan tænkes, f. eks. de militære områder, og også andre områder hvor det må forekomme naturligt, at der er en stærkere kontrol med der fra de øverste myndigheders side, end det ellers i almindelighed er nød vendigt — jeg tænker i så henseende navnlig på politiet.

Ved den rekommandation, komiteen henstiller til rådet at vedtage, er der taget hensyn hertil. Den går i sin opfordring til regeringerne ikke længere, end at det enkelte lands regering kan fastsætte regler for, hvilke myndigheder der må korrespondere direkte, og i hvilke tilfælde det må ske. Ligeledes er det det enkelte land, der selv — ved instruks, lovbestemmelse o. lign. — afgør, i hvilke tilfælde dets tjenestemænd må besvare eller på anden måde træffe foranstaltninger i anledning af en sådan direkte henvendelse.

Det er således ikke noget vidtgående eller noget revolutionerende forslag, jeg her på den juridiske komité's vegne anbefaler. Det er i virkeligheden kun en opfordring til at stadfæste og udvide en praksis, der på grund af nutidens stærke forbindelser mellem de nordiske lande har dannet sig, med den følge, at sagerne ekspederes hurtigere og lettere.

Idet jeg henviser til de oplysninger, der er givet i betænkningen om, at der for tiden arbejdes med en konvention mellem de nordiske lande om indbyrdes bistand på retsvæsenets område — noget, der af ligeretsudvalget har været drøftet i forbindelse med sagen her — og til udtalelsen i betænkningen om, at en konvention ikke iøvrigt er nødvendig, altså ikke er nød

vendig for at ordne den direkte korrespondance iøvrigt, skal jeg på komiteens vegne anbefale det forslag, komiteen stiller.

Hambro, Norge: Jeg akter å stemme for innstillingen, og jeg kan hen- vise til hva sakens ordfører uttalte. Men jeg vil gjerne ha understreket at når det i innstillingen nevnes at regjeringene, embedskontorer og embeds- menn skal bemyndiges til «med de innskrenkninger som finnes nødven- dige» osv., da går jeg ut fra som en selvfølge at det ikke er et administrativt anliggende i Norge hva der her finnes nødvendig, men at saken vil bli forelagt Stortinget.

Komiteén hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommendasjon:

«Nordisk Råd henstiller til regjeringerne, at embedskontorer og embeds- mænd i de nordiske lande for at fremskynde og forenkle sagerne gang bemyndiges til med de innskrenkninger, som findes nødvendige, at stå i umiddelbar forbindelse med hinanden.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigur- dur Bjarnason, Bondevik, Jørundur Brynjolfsson, Marius Buhl, Kaj Bund- vad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Hønsvold, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Möller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pet- tersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengts- son, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hanni- bal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Holm (forfall), Leirfall og Finn Moe (forfall).

Forslaget til rekommendasjon var således vedtatt enstemmig, med 50 stemmer; 3 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 19.

Den juridiske komité's innstilling nr. 5 i anledning av beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7 på s.l.).

Rylander, Sverige, (komitéens ordfører): Herr president! Vid remissen av denna sak, nr. 7, till kommittén tillät jag mig att ifrågasätta, om det inte förelåg skäl att effektivisera lagstiftningsarbetet mellan de nor-

diska länderna, och jag uttalade den förhoppningen att kommittén inte bara skulle lägga berättelsen till handlingarna utan också uttala sig för en utvidgning av lagstiftningssamarbetet samt för att man skulle uppta frågan om att ånyo pröva organisationen för detta samarbete. Det är med glädje som jag nu kan anmäla, att kommittén har funnit att nya samarbetsproblem uppkommit, sedan Nordiska rådet börjat sin verksamhet och att en viss ytterligare koordinering av samarbetet mellan de olika länderna synes önskvärd.

På detta stadium kan det inte vara lämpligt att gå närmare in på saken. För övrigt har jag ju tidigare yttrat något om vad jag tänker därom. Det är ju emellertid så, att kommittén även föreslår att frågan skall tas upp vid nästa session.

I samband härmed vill jag också nämna något om det tilläggsförslag till sak nr 7, beträffande reglerna om alkoholpåverkade motorfordonsförare som har väckts av mig och ett par andra ledamöter. Vi tog upp denna fråga därför att vi trodde oss på det sättet kunna påskynda det samarbete som hade inletts på detta område. Vi förmenade att saken hade tagit allt för lång tid; frågan väcktes redan 1951. Emellertid måste jag tillstå, sedan jag nu fått uppgifter om hur det ligger till i de andra länderna, särskilt från danskt håll, att det nog inte är något att vinna på en forcering härvidlag, i varje fall inte ur det nordiska samarbetets synpunkt. I själva verket ligger saken kanske så till att utsikterna för ett lagstiftningssamarbete på detta område just nu inte är särskilt ljusa.

Komitéen hadde innstillet til Rådet å fatte følgende beslutning:

«I

att till nästa session uppskjuta frågan om organisationen av det nordiska lagstiftningssamarbetet.

II

att lägga den förevarande berättelsen till handlingarna.»

Presidenten: Det er ikke kommet noen innvending mot innstillingen og den ansees for enstemmig vedtatt.

Sak nr. 20.

Den juridiske komité's innstilling nr. 6 i anledning av tilleggsforslag til beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7 på s.l.) når det gjelder regler om alkoholpåvirkte motorvognførere.

Komitéen hadde innstillet

«att rådet beslutar att icke företaga något i anledning av förevarande tilläggsförslag.»

Presidenten: Det er ikke kommet noen innvending mot innstillingen, og den betraktes som vedtatt

Sak nr. 21.

Den juridiske komité's innstilling nr. 7 i anledning av forslag om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen (sak nr. 3 på s.l.).

Gustav Pedersen, Danmark (komitéens ordfører): Hr. præsident! I indstilling nr. 7 fra den juridiske komité vedrørende sag nr. 3 er der en indstilling såvel fra et flertal som fra et mindretal. Jeg skal gøre nogle enkelte bemærkninger vedrørende flertallets indstilling, men jeg vil gerne straks understrege, at der ikke i flertallets indstilling ligger noget ønske om at modvirke eller fortrædige den stipendieordning, som hidtil har været anvendt til at skaffe tjenestemænd viden om forholdene i andre lande. Vi har heller ikke noget ønske om at standse udviklingen af en sådan stipendieordning i den udstrækning, som der kan skaffes midler og som det er opportunt at anvende den.

Det, vi imidlertid indstiller i forbindelse med selve sagen, er noget helt andet, det tilsigter nemlig, at tjenestemænd går i direkte arbejde i et andet af de nordiske lande, altså kommer til at arbejde under ansvar og under ledelse, arbejde på en sådan måde, at de ikke skal følge andres indsats, men selv gøre en indsats i de sager, de får at beskæftige sig med, og det giver nu engang en dybere erfaring om et stykke arbejde, at man selv har prøvet at udføre det, end hvis man blot har set på, at andre gør det.

I hvor vid udstrækning det er muligt at realisere planen, er det selvsagt ikke muligt at udtale sig om; men det er i hvert fald indtil dette øjeblik tilkendegivet fra flere styrelsesgrene, at de gerne ønsker at prøve ordningen.

Jeg vil gerne samtidig føje til, at det er klart, at der er mindre sandsynlighed for, at tjenestemænd fra Norge, Sverige eller Danmark søger til Island eller Finland for at videreføre eller supplere deres uddannelse. Alene sprogvanskelighederne vil gøre det svært. På den anden side kan man ikke afvise, at der kan være situationer, hvor det kan være ønskeligt. Jeg kunne udmærket tænke mig, at der kunne være interesse i for enkelte danske tjenestemænd at studere forholdene i Island med henblik på vore problemer på Færøerne.

Men det er ikke meningen med denne henstilling, at det skal være sådan, at der skal være paritet fra land til land. Der er altså ikke noget til hinder

for, at et land kan sende flere tjenestemænd, end det modtager, og det gælder for alle lande. Når der altså ikke pålægges landene et bestemt forhold i udvekslingen, eller fastsættes et bestemt antal, når det overlades til regeringernes afgørelse under hensyn til arbejdets særlige karakter, kan jeg dårligt tænke mig, at nogen kan have noget at indvende mod denne indstilling, hvorefter ordningen altså overlades hvert enkelt land til udnyttelse, så langt det anser det for rimeligt og forsvarligt. Jeg skal derfor på flertallets vegne anbefale følgende forslag til beslutning:

«Rådet henstiller til regeringene at de treffer forholdsregler med sikte på at tjenestemenn i administrasjonen for en viss tid må kunne tjenestgjøre i et annet nordisk land.»

Sundt, Norge: Det hersker i komitéen ingen uenighet om at det for et utvidet nordisk samarbeid ville ha stor betydning om det innenfor hvert lands sentraladministrasjon var større kjennskap til de øvrige nordiske lands rettslige og administrative forhold.

Når mindretallet, hr. Frogner og jeg, ikke har funnet å kunne stemme for rekommendasjonen om utveksling av tjenestemenn med tjenesteplikt, er det av prinsipielle grunner; dessuten også av visse andre grunner. Saken er at det som man har tenkt seg her, er jo ikke at vedkommende fremmede tjenestemenn skal ha noe administrativt avgjørelsesområde eller administrativt ansvar. Det vil antageligvis også de respektive lands lovgivning forhindre. Resultatet av dette vil rimeligvis bli at man får tjenestemenn av mer underordnet grad som i det fremmede land kanskje kan sette seg inn i enkelte saker på mer spesielle områder, men ikke vil få den anledning til det som flertallet ønsker, kjennskap til de store linjer i vedkommende lands administrasjon.

Den foregående taler, ordføreren for saken, er ikke oppmerksom på at det hr. Frogner og jeg foreslår, er ikke en stipendieordning, men en stipendiatordning, og det er en betydelig saklig forskjell mellom tilfeldige reisestipendier og å etablere en fast ordning med stipendiater, hvor disse kanskje sitter inne med så rikt erfaringsområde på forhånd, at de gjennom hospitanttilværelsen innen det annet lands administrasjon virkelig får kjennskap til de større linjer i dette lands administrasjon innenfor sitt eget fagområde.

Ut fra dette er det hr. Frogner og jeg har fremsatt følgende forslag:

«Det nordiske råd henstiller til regeringene at de tar forføyninger med sikte på at tjenestemenn i statsadministrasjonen gjennom en effektiv stipendiatordning får anledning til innenfor sitt eget fagområde å sette seg inn i et annet lands administrasjon.»

Herlitz, Sverige: Jag, vill, herr president, helt ansluta mig till de synpunkter som utvecklats av herr Gustav Pedersen. Vad det här gäller är

att i de ulike ländernas centraladministration få tillgång till personer som har en allsidig kännedom om de andra nordiska ländernas administrativa och rättsliga förhållanden, så att de är i stånd att bedöma frågor som dyker upp och som rör broderländerna. Detta är inte någon lätt uppgift. Det kan tyckas som om mycket är lika inom våra länder, men det finns också där mycket av vad som i ett känt verk kallats «lumske Ligheder». Det finns med andra ord många möjligheter att missförstå förhållandena, att tro att det föreligger en likhet, där det i själva verket är fråga om djupgående skiljaktigheter. Det gäller därför att få personer som är hemmastadda i dansk, norsk och svensk rätt, och bakom kommittémajoritetens förslag ligger den uppfattningen, att en verkligt intim kännedom därom vinner man inte utan att ha i praktiken tagit del av hur administrationen arbetar och hur lagstiftningen tillämpas. En lång erfarenhet på förvaltningsrättens område säger mig att med allmänna beskrivningar av förhållandena stannar ofta mycket stora missförstånd kvar. Begripit en sak säkert har man inte gjort, förrän man satt sig in i den praktiska tillämpningen.

Det är därför som vi har trott så mycket på betydelsen av att folk i praktiken får tränga in i materien och det är därför som vi har ansett att, så paradoxalt det än kan låta, den verkligt säkra överblicken över ett annat rättssystem inte kan vinnas, om man inte får tillfälle att syssla just med de konkreta små tingen, gärna inom den ena administrationsgrenen efter den andra, gärna både inom den centrala och den lokala administrationen. Det är på det sättet man upptäcker och förstår de stora linjerna och sammanhangen.

Det är frestande att tro, att en stipendiat som studerar mera fritt lättare skall skaffa sig denna större överblick. I själva verket är det nog genom arbetet med de konkreta tingen som den säkraste överblicken vinnes.

Herr president! Jag tillstyrker bifall till kommittémajoritetens förslag.

Sundt, Norge: Med de krav professor Herlitz stiller til hva den embedsmann eller tjenestemann som reiser over til et annet lands administrasjon for noen måneder eller et år, skal lære, må det være en ualminnelig utrustet personlighet, når han — en underordnet tjenestemann, som han må være — samtidig med at han skal erverve det konkrete kjennskap til en enkelt saks behandling, også skal få det store overblikk over de store linjer i administrasjonen der. Jeg mener professor Herlitz's uttalelser er smukk teori.

Jeg mener at en stipendiatorordning vil være det mest smidige instrument for et lands regjering eller administrasjon å ordne seg med.

At en stipendiat, som kanskje utpekes blant etatens dyktigste folk og med en spesiell oppgave, vil gjøre det sämre enn en sekretær av 2nen

klasse som sitter og steller med slike saker i det annet lands administrasjon, får man altså ikke meg til å forstå.

Herlitz, Sverige: Herr president! Jag vill helt kort säga att jag inte hyser den minsta misströstan med avseende på möjligheterna att finna personer som har erforderlig kapacitet, fastän de inte hunnit så långt upp i åren. Det är ju framhållet att det här inte kan bli fråga om alltför unga människor; vederbörande måste ha så pass stor erfarenhet bakom sig, att de förstår sitt eget lands rätt och administrativa förhållanden. Men de skall å andra sidan inte ha hunnit så långt upp i åren att de har förlorat den lyckliga gåvan att lyssna och lära.

Jag har under en snart 30-årig lärarbana haft så mycken förbindelse med unga, kunniga, vetgiriga och framåtsträvande människor på det verksamhetsområde det här gäller, att jag, som sagt, inte hyser den minsta misströstan om att vi inte lätt skall finna krafter som kan göra en fruktbar insats i det arbete det här är fråga om.

Hambro, Norge: Jeg er meget enig med herr Gustav Pedersen og professor Herlitz i det som er deres ønskemål. Men en relativt lang erfaring har lært meg at det ikke er ved å sitte i et underordnet kontor i et departement at man får det store overblikk. En utlending vil ikke få det, og, dessverre, vi er nødt til å innrømme at mange av de tjenestemenn som sitter til dels høyt oppe i vår egen administrasjon, heller ikke har ervervet det i det spesielle kontor hvor de sitter, og hvor de gjør et meget prisverdig arbeide.

Ved den ordning som nu foreslåes av mindretallet, får man en langt smidigere anledning til å arbeide henimot de ønskemål som man her gjerne ser realisert, og hvis nytte jeg tror vi alle kan være enige om.

Jeg anbefaler derfor mindretallets innstilling.

Komitéen hadde innstillet:

«Rådet henstiller til regjeringene at de treffer forholdsregler med sikte på at tjenestemenn i administrasjonen for en viss tid må kunne tjenstgjøre i et annet nordisk land.»

Mindretallet (Frogner og Sundt) hadde foreslått:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene at de tar forføyninger med sikte på at tjenestemenn i statsadministrasjonen gjennom en effektiv stipendiatorordning får anledning til innenfor sitt eget fagområde å sette seg inn i et annet lands administrasjon.»

Alternativ votering ved navneopprop:

For komitéens innstilling stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Jörundur Brynjólfsson, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Gerdhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalhagen, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

For mindretallets forslag stemte:

Bondevik, Frogner, Hambro, Ole Bjørn Kraft, Claudia Olsen, Røiseland, Sundt og Svensson.

Fraværende var:

Holm (forfall) og Leirfall.

Komitéens innstilling var således vedtatt med 43 mot 8 stemmer; 2 medlemmer var fraværende.

Presidenten: Presidenten vil nå foreslå at dagens møte avsluttes, og at de saker som gjenstår på dagens kart, utstår til behandling i møtet i morgen etter at den på kartet for det møte oppsatte sak er ferdigbehandlet. — Ingen har uttalt seg mot det, og det anses som vedtatt.

Møtet hevet kl. 17,50.

**6. møte,
tirsdag den 17. august kl. 10.**

President: *Herlitz*.

Dagsorden:

De gjenstående saker på gårsdagens kart, nr. 22—26.¹⁾
Dessuten forelå følgende

nye dagsorden:

Den økonomiske komité's innstilling nr. 6 i anledning av melding angående økonomisk samarbeid (sak nr. 29 på s.l.) og beretning angående økonomisk samarbeid (sak nr. 28 på s.l.).

Presidenten: På föredragningslistan i dag står den økonomiske komité's innstilling nr. 6 i anledning av melding angående økonomisk samarbeid og beretning angående økonomisk samarbeid.

Meningen är att sedan detta ärende har slutbehandlats man skulle till behandling uppta den ekonomiska kommitténs innstilling nr. 7 om forslag angående stötte til islandske sjöterritoriale fredningsbestemmelser. Från isländskt håll har önskats, att man skulle få tillfälle att behandla den saken i dag. Om ingen invändning göres, antar jag att Rådet medger att ärendet får upptagas i den ordningen.

Sedan är det meningen att övergå till de ärenden, som stod på gårdagens föredragningslista men då icke blev behandlade.

Jag föredrar nu *den økonomiske komité's innstilling nr. 6* i anledning av melding angående økonomisk samarbeid og beretning angående økonomisk samarbeid. *I denna innstilling föreslår kommitténs majoritet följande rekommendation:*

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å fremme et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Spesielt henstiller Rådet

1. at regjeringene søker å legge vilkårene til rette for opprettelse av et felles nordisk marked på så store områder som mulig,

¹⁾ Slått opp på nytt på ettermiddagens dagsorden under nr. 3—7.

2. at regjeringene på grunnlag av det materiale som er framlagt av det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid klarlegger mulighetene for å anvende ens tollsatser eller restriksjoner overfor ikke-nordiske land, og tar opp et arbeid for å avvikle tollavgiftene og handelsrestriksjonene ved de internordiske grenser i det omfang og i den takt som anses forenlig med de enkelte lands særlige forhold,
3. at regjeringene opptar forhandlinger om konkrete samarbeidsoppgaver, som er av betydning for de nordiske lands produktivitet og levestandard, herunder samarbeid om den teknisk-naturvitenskapelige, landbruksvitenskapelige og annen forskning, om kraftspørsmålet og andre foreliggende produktivitets- og investeringsoppgaver,
4. at regjeringene gir ansvarlige organer til oppgave å fremme og overvåke arbeidet i samsvar med de foran angitte retningslinjer.»

En minoritet inom kommittén, herrar Holm och Røiseland, hemställer att saken «utsettes til Rådets neste sesjon».

Vidare hemställer kommittén att sak nr. 28 och 29 «tas til etterretning, idet Rådet avventer melding fra regjeringene i disse saker».

Innan jag ger ordet åt förste talaren, har jag att meddela att herr Borgen inträtt som suppleant för herr Frogner vid detta sammanträde.

Jag bör kanske också föredra namnen på de talare som nu är anmälda: Dahlgaard, Gerhardsen, Elon Andersson, Røiseland, Holm, utrikesminister Lange, minister Krag, Edberg, Erik Eriksen, Bondevik, Meisdalshagen, Moe, Sundt och Foss.

Bertel Dahlgaard, Danmark (komitéens formann og ordfører): Hr. Præsident! Den økonomiske komité indstiller til rådet at vedtage komitéens indstilling nr. 6 vedrørende sagerne nr. 28 og 29, der omhandler beretning og melding angående økonomisk samarbejde. Jeg skal med nogle ord redegøre nærmere for komitéens indstilling.

Der har i komitéen fundet en drøftelse sted på grundlag af den betænkning, der af det fællesnordiske udvalg for økonomisk samarbejde er afgivet til de nordiske regeringer, ligesom redegørelser, der i komiteen er afgivet af udenrigsminister Lange og industriminister Handal, er indgået i drøftelserne.

I komiteens forhandlinger om de foreliggende spørgsmål har foruden komiteens medlemmer og de allerede nævnte ministre deltaget: handelsminister Ericsson, Sverige, statsminister Erlander, Sverige, statsminister Hans Hedtoft, Danmark, finansminister Viggo Kampmann og økonomi- og arbejdsminister Krag, Danmark, samt udenrigsminister Östen Undén, Sverige.

Efter en foreløbig drøftelse nedsatte komiteen et underudvalg bestående af fire medlemmer, nemlig Gerhardsen, Norge, Elon Andersson, Sverige,

Valdimarsson, Island, og Dahlgaard, Danmark, med den opgave at søge formuleret en indstilling til videre behandling i komiteen. En sådan indstilling forelå i komiteens møde den 14. august og blev gjort til genstand for forhandling i komiteen samme dag.

Under denne forhandling viste det sig, at der ikke i komiteen kunne opnås fuld enighed om indstillingen. Komiteen delte sig i et flertal på 11 medlemmer og et mindretal på 2 medlemmer.

Flertallet, bestående af Elon Andersson, Sverige, Dahlgaard, Danmark, Edberg, Sverige, Einer-Jensen, Danmark, Erik Eriksen, Danmark, Foss, Danmark, Gerhardsen, Norge, Meisdalshagen, Norge, Severin, Sverige, Skoglund, Sverige, og Valdimarsson, Island, tiltrådte den af underudvalget foreslåede indstilling.

Flertallet udtaler heri, at det er overbevist om, at alle de nordiske lande vil have betydelige fordele af et nærmere økonomisk samarbejde, og at der findes en række muligheder for et sådant samarbejde. Flertallet fremhæver betydningen af at oprette et fælles nordisk marked, idet et sådant marked vil bidrage til en bedre arbejdsdeling og vil have mange fordele, ikke blot for Norden som helhed, men også for de enkelte lande.

Flertallet udtaler, at det er klar over, at der knytter sig mange problemer til oprettelsen af et fælles nordisk marked, at en række forberedelser er nødvendige, og at gennemførelsen af et fælles marked må ske gradvis over et længere tidsrum. Flertallet udtaler endvidere, at et fælles marked kan gennemføres på forskellige måder og i varierende takt i de enkelte brancher og i de forskellige deltagerlande, men at udredningerne i denne sag nu synes at være kommet så langt, at det fortsatte arbejde bør ske under regeringernes ledelse og ansvar. Flertallet mener derfor, at det fortsatte arbejde og de nødvendige undersøgelser bør ledes af regeringerne i samråd med vedkommende industrier og med erhvervslivets og arbejdsmarkedets organisationer. Flertallet mener, at regeringerne også straks bør tage et arbejde op for i praksis at lægge vilkårene til rette for et fælles marked og optage de forhandlinger, som i den anledning er nødvendige.

Videre mener flertallet, at regeringerne parallelt med dette arbejde bør søge at løse konkrete produktions- og investeringsopgaver, som er af fælles interesse for de nordiske lande, og at herunder planerne om et samarbejde i kraftspørgsmålene er af særlig betydning.

Endelig udtaler flertallet, at regeringerne bør overveje også andre samarbejdsopgaver, som har betydning for produktiviteten og dermed levestandarden, idet flertallet i så henseende peger på de muligheder, som foreligger for et samarbejde i teknisk-naturvidenskabelig, i landbrugsvidenskabelig og anden forskning samt i produktivitetsspørgsmål.

Ud fra disse synspunkter anbefaler flertallet, at rådet vedtager den

henstilling, som rådets medlemmer vil finde gengivet i komiteens indstilling på side 3, og som præsidenten allerede har oplæst, og at tage sagerne under nr. 28 og 29 til efterretning, idet rådet afventer melding fra regeringerne i disse sager.

Komiteens mindretal bestående af de norske medlemmer Holm og Røiseland udtaler, at mindretallet er enig i, at man søger at udvide det økonomiske samarbejde i Norden, men at mindretallet ikke på det nuværende tidspunkt kan tage stilling til den foreliggende sag i den udstrækning, som flertallet gør det, idet mindretallet finder det ønskeligt at få flere vigtige sider nærmere belyst, og at mindretallet fremfor alt mener, at det har betydning, at sagen bliver udsat, indtil det norske Storting i overensstemmelse med sin arbejdsplan har fået disse spørgsmål drøftet i den kommende høstsession.

Mindretallet udtaler, at en sådan udsættelse efter mindretallets mening vil styrke rådets stilling i den norske opinion, idet en hovedindvending i Norge mod oprettelsen af rådet har været påstanden om, at medlemmerne i visse tilfælde ville engagere sig så stærkt i rådet, at de ikke stod frit ved behandlingen i Stortinget.

Udfra disse synspunkter foreslår mindretallet, at sagen udsættes til rådets næste session.

Jeg skal endnu tilføje, at Islands repræsentant, hr. Valdimarsson, har meddelt komiteen, at han her i rådet vil redegøre for en reservation, han naturligt må tage under hensyn til Islands særlige økonomiske forhold.

Jeg skal da på den økonomiske komité's vegne indstille til rådet at vedtage den af komiteen foreslåede henstilling.

Må jeg slutte forelæggelsen for rådet af denne indstilling med nogle personlige bemærkninger.

Der kan i rådet herske forskellige meninger om den beslutning, vi nu står overfor, men det kan sikkert ikke betvivles af nogen, at vedtagelsen af henstillingen vil indlede et nyt tidsafsnit i vore landes økonomiske samvirken. Ingen af os er blind for de vanskeligheder, der vil møde det arbejde, beslutningen skal sætte i gang; men beslutningen betyder, at vanskelighederne ikke længere vil afskrække os, og jeg tror, at beslutningen træffes i den ånd, at vi under arbejdets gang gerne mellem landene indbyrdes vil vise det hensyn til ethvert af deltagerlandenes særlige forhold, som fornuft og rimelighed tilsiger.

Jeg så forleden gengivet i et blad, at da Averell Harriman i 1949 blev informeret om de overvejelser, der fandt sted vedrørende mulighederne af en nordisk toldunion, skulle han have sagt: «Vel, det synes mig, at jeg har hørt om muligheden for en skandinavisk toldunion, lige siden jeg gik i skole.»

Udtalelsen indeholder vel både en sandhed og noget af en karakteristik

af de nordiske folk. Vore folk har drømt nordiske drømme, som aldrig blev til virkelighed, men som det gælder den nordiske tanke i sin helhed, således gælder det tanken om et nært økonomisk samarbejde mellem Nordens lande, at tanken aldrig har kunnet dø.

Det er vel tre slægtled siden, at nationaløkonomiske møder, handelsmøder, betydelige personligheder indenfor erhvervsliv og statskundskat først skildrede, hvad der var at vinde ved et fælles nordisk marked.

Tider og begivenheder har skiftet. Ændringer i opfattelsen af økonomiske interesser og af økonomiske systemer tog kraften af den ideverden, der havde båret tankerne frem. Men senere tiders krige og økonomiske revolutioner fik for mange tanken om gensidig hjælp og tanken om øget styrke gennem samarbejde til at lyse i et nyt perspektiv.

I denne forsamling og udover de nordiske lande sidder kvinder og mænd, som håber på, at en ny slægt vil have mod til at fuldføre det, som vi nu ved denne beslutning påbegynder.

For alle dem, tror jeg, vil Det nordiske Råds møde i Oslo i 1954 stå som en historisk begivenhed, og de vil yde deres bidrag til, at fremtidens gerning kan blive præget af nøgtern vurdering, men også af troen på en stor sags endelige sejr.

Gerhardsen: Blant ansvarlige politikere i de nordiske land er det åpenbart ingen uenighet om at det vil være ønskelig å få til et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Man er klar over at et slikt samarbeid vil kunne bli av stor betydning for hvert enkelt nordisk land. I en tid da den tekniske utvikling gjør enorme framskritt og masseproduksjonen blir mer og mer dominerende, må det også nødvendigvis være i de små lands interesse å få til et større varemarked.

Når det likevel har vært atskillig spenning om resultatet av disse spørsmåls behandling i Det nordiske råd, skyldes det en viss ulikhet i de enkelte lands utgangstilling. Når det gjelder å vurdere betydningen av og mulighetene for å gjennomføre et felles nordisk marked, vil vel hver enkelt av oss ta utgangspunkt i det som vi mener tjener vårt eget folk og vårt eget land — vi skal være så realistiske og så ærlige at vi vedkjenner oss det. Først da vil vi også ha forutsetninger for å forstå den nyanse i synsmåtene som har gjort seg gjeldende.

Ut fra disse betraktninger kan en si at det neppe er noen tilfeldighet at de danske og svenske delegasjoner, og med dem regjeringsrepresentantene fra disse land, står samlet i sitt ønske om en klar og utvetydig stillingtagen til tanken om et felles nordisk marked. Dette standpunktet har, så vidt jeg kan forstå, også alminnelig tilslutning i det danske og svenske folket.

I den norske delegasjonen har vi ikke hatt det så lett. Det går da også

fram av det faktum at den norske delegasjon har delt seg i dette viktige spørsmål. Om denne uenigheten bare gjelder behandlingsmåten eller om den også gjelder sakens realitet, det vet vi ennå ikke. De foreløpige undersøkelser som er foretatt i enkelte bransjer, gir et inntrykk av den ulikhet som er til stede. Ved å studere resultatene av bransjeundersøkelsene kan en også gjøre en annen interessant iakttagelse. Norske bransjerepresentanter inntar som regel et negativt standpunkt til samarbeid hvis de mener at de vil tape på det. På samme måte inntar danske og svenske bransjerepresentanter som regel et like negativt standpunkt når det er dem som vil tape på samarbeidet. Forsåvidt har vi ikke noe vi skal ha sagt hverandre.

Nå er det imidlertid et faktum at Norge står ugunstig i de fleste bransjer. Det er den dypere årsaken til at vanskelighetene er størst hos oss. Vi frykter en utvikling som kan bety at bedrifter må innskrenke eller kanskje nedlegges. Derfor mener vi en må ta den tid som er nødvendig for at en skal kunne motvirke eventuelle skadevirkninger. Dette er en oppfatning som har fått alminnelig tilslutning også i de andre lands delegasjoner og som kommer til uttrykk i innstillingen.

Slik debatten om et felles nordisk marked hittil har artet seg i Norge, er det først og fremst innvendingene og betenkelighetene en har oppholdt seg ved. Etter min mening bør fordelene ved et felles nordisk marked nå komme sterkere i forgrunnen.

Det er først og fremst omsynet til forbrukerne og til den framtidige levestandard som har vært avgjørende for de norske representanter som nå stemmer for flertallets innstilling. Vi går inn for et felles nordisk marked for å skaffe forbrukerne flere og billigere varer.

Vi ønsker et samarbeid om forsknings- og produktivitetsspørsmål fordi produksjonen og forbruket derved kan heves hurtigere enn det ellers ville være mulig. Et samarbeid om konkrete produksjons- og investeringsoppgaver vil virke på samme måte. Et samarbeid i energispørsmålene er et middel til å løse disse spørsmålene hurtigere og bedre enn om de nordiske land søkte å løse dem hver for seg. Et felles nordisk arbeidsmarked gir en mer rasjonell sysselsetting og bidrar derved til å heve levestandarden. Et samarbeid på kommunikasjonsenes område gir bedre og billigere kommunikasjoner.

Her i Norge har folk lettere for å forstå betydningen av de konkrete samarbeidsoppgaver enn fordelene ved et felles nordisk marked.

Det er også en kjensgjerning at et felles marked, om det var blitt opprettet for noen år siden, ville ha betydd store økonomiske vansker for Norge. Dette henger sammen med at Norge ble meget sterkere rammet av krigen enn Danmark og Sverige. Derfor har en rekke norske industrier ikke hatt samme konkurranseevne som de tilsvarende industrier i våre

naboland. Men det er gått ni år siden Norge ble fritt etter okkupasjonen og den økonomiske situasjon er endret i vesentlig grad. Norsk næringsliv er ikke bare gjenreist, men det har gjennomgått en sterk utvikling. Den store avstand som eksisterte umiddelbart etter krigen mellom produktiviteten i våre nabolands næringsliv og produktiviteten i vårt eget er blitt mindre og mindre. Flere og flere norske industrigrupper vil komme i den stilling at de kan klare konkurransen på et felles nordisk marked. Vesentlige deler av norsk næringsliv har så høy konkurransevne at den er fryktet av mange i våre naboland. Dette gjelder således de norske fiskerier og den norske fiskeforedlingsindustri, som ville oppnå vesentlige fordeler om dens produkter kunne selges helt fritt på et nordisk marked. Tilsvarende er situasjonen for våre elektrometallurgiske og elektrokjemiske industrier som har store muligheter for fortsatt ekspansjon og for å skaffe våre nabofolk billigere varer i massemålestokk.

Tiden er derfor inne til straks å forberede et felles nordisk marked og i forholdsvis nær framtid å begynne en gradvis gjennomføring. Men det gjelder å finne det riktige tempo. Det felles marked skal være et middel til å rasjonalisere næringslivet i de nordiske land og til å gjennomføre en bedre arbeidsdeling mellom dem. På en rekke felter trenger vi større eller mindre grad en omlegging av produksjonen. Dette vil til dels kreve betydelige investeringer som må gi sysselsetting i tilstrekkelig omfang. Dette problemet er utvilsomt størst i Norge, slik forholdene artet seg i i dag. Derfor er det nødvendig å sikre Norge tilstrekkelige kapitaltilførsler. Det er også en rekke andre vanskelige spørsmål som må løses, men vi kan ikke gi tapt overfor slike problemer; vi er ikke tjent med å produsere industrivarer som vi kan kjøpe billigere i Danmark eller Sverige.

Vi kan heller ikke i lengden være interessert i å stenge ute konkurransen som vil virke som en spore for norsk næringsliv og gjøre norske varer billigere. Forbrukerne i Norge må ha et sterkt ønske om at et nordisk marked kan bli gjennomført så hurtig som forholdene tillater det. Et større marked, et nordisk marked, vil gi norsk næringsliv nye chanser. På mange områder blir norsk industriproduksjon ikke drevet rasjonelt, fordi markedet er for lite. Dette viser seg i høy tollbeskyttelse og dyre produkter på visse områder. Derved blir omkostningene hevet og konkurransevne svekket for næringslivet i sin alminnelighet.

Et større marked er et nødvendig middel til å heve konkurransevnen i Norge. Et nordisk marked vil også gi mulighet for produksjon på nye områder. I Handelsdepartementets utredning er som eksempel nevnt muligheten for å reise et nordisk tynnplateverk og for å sette i gang produksjon av syntetiske stoffer. Det kan sikkert nevnes mange andre eksempler.

La oss nå for et øyeblikk ta fantasien til hjelp, — vi gjør neppe noe gal

i det, kanskje heller tvertom. Det er nettopp fantasien som næringslivets ledende menn må bruke, når de skal skape noe nytt og bringe utviklingen videre. I 1920-årene var det dyrt å kjøpe et radioapparat, og det var få som hadde råd til det. Men etter hvert som det lyktes å organisere produksjon i større målestokk, ble den billigere, og stadig flere ble i stand til å skaffe seg radio. Antallet av registrerte lyttere steg fra 46 000 i 1926 til 300 000 i 1938 og videre til 850 000 i 1953.

Det er få ting som har betydd så mye for det norske folks levestandard som nettopp denne utvikling, som ble mulig fordi det fantes et marked av tilstrekkelig størrelse, slik at produksjonen kunne organiseres rasjonelt. Vi kan nå se at det er mulighet for en lignende revolusjonerende fremgangsmåte på andre områder som er av vesentlig betydning for hjemmene. Jeg sikter til de nye husholdningsmaskiner av forskjellig slag og alt annet moderne utstyr som kan brukes til innredning og utstyr i hus og hjem. Det sørgelige er bare at produksjonen ennå faller så dyr at det er altfor få som kan skaffe seg disse hjelpemidler. Men et felles nordisk marked må kunne framskynde utviklingen og skaffe disse nye varer til overkommelige priser for folk flest, både her og i våre naboland. Samtidig skulle alle tre land ha betydelige muligheter for produksjonsutvidelse på dette område.

Og en annen tanke: Skulle det være mulig at et felles nordisk marked kunne gi grunnlag for produksjon av en nordisk folkevogn? Import av biler veier tungt i importbudsjettene både i Danmark, Norge og Sverige, og en sterkt økende bilimport ville være et stort problem for alle tre land. Nettopp derfor er det riktig å stille spørsmålet om et nordisk marked kunne gi grunnlag for en selvstendig bilproduksjon. Kanskje blir svaret i dette tilfelle negativt, men det er riktig å overveie muligheter av denne art.

Jeg vil gjerne gjenta at hensynet til forbrukerne må komme sterkt fram i en sak som den vi nå behandler. Produksjonen er ikke noe mål i seg selv, den er et middel til å skaffe forbrukerne de varer som de trenger og ønsker. Gjennom økt arbeidstildeling og produktivitet og større konkurransedyktighet vil prisene bli lavere og den alminnelige levestandard høyere. På lenger sikt vil også næringslivet ha fordel av en slik utvikling. Det kan bli vansker i en overgangstid, men i innstillingen framholdes det at gjennomføringen av et felles marked må skje gradvis over et lengere tidsrom. Det pekes også på at et felles marked kan gjennomføres på forskjellige måter og i varierende takt i de enkelte bransjer og i de forskjellige deltakerland.

I innstillingen framholdes det at «det fortsatte arbeid og de nødvendige undersøkelser bør ledes av regjeringene i samråd med vedkommende industrier og med organisasjonene i nærings- og arbeidslivet.»

Etter min mening er det av særlig betydning at i Norge Industriforbundet og Fagorganisasjonen kommer med i dette samarbeid.

Mindretallet i den økonomiske komité de norske representantene Holm og Røiseland, erklærer seg som hr. Dahlgaard gjorde oppmerksom på, også enige i at en skal søke å utvide det økonomiske samarbeid i Norden. Jeg vil streke under denne kjensgjerning. Det er altså i komitéen ikke noen prinsipiell meningsforskjell om ønskeligheten av et utvidet økonomisk samarbeid. Vi går alle, uten hensyn til hvilket land eller parti hver enkelt av oss representerer, inn for det. Når mindretallet allikevel ikke finner på det nåværende tidspunkt å kunne ta stilling til den foreliggende sak, er det delvis fordi mindretallet mener at det er ønskelig å få flere viktige sider av saken utredet, og delvis fordi det mener at saken bør utstå til det norske Stortinget i samsvar med sin arbeidsplan har fått drøftet disse spørsmål i kommende høstsesjon. Mindretallet mener at en slik utsettelse vil styrke Det nordiske råds stilling i den norske opinion og framholder videre at hovedinnvendingen i Norge ved opprettelsen av Rådet har vært påstanden om at medlemmene i visse tilfelle ville engasjere seg så sterkt i Rådet at de ikke sto fritt ved behandlingen i Stortinget. Denne hovedinnvending som mindretallet mener det var i Norge ved opprettelsen av Det nordiske råd, er etter min mening uholdbar. Hvis den var riktig, måtte den gjelde for praktisk talt alt internasjonalt samarbeid som norske parlamentarikere tar del i. Det ligger i sakens natur at alle som deltar i behandlingen av en sak, blir påvirket mer eller mindre av de argumenter som blir ført for eller mot. Slik er det selvsagt også når det gjelder saker som blir behandlet i et internasjonalt forum. Skal et internasjonalt samarbeid ha noen verdi i det hele tatt, må det treffes avgjørelser eller i det minste gis uttalelser eller anbefalinger. Vil en delta i internasjonalt arbeid, får en følge de spilleregler som gjelder.

I den foreliggende sak har flertallet foreslått at Det nordiske råd skal rette en henstilling til regjeringene om å fremme et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Flertallet har videre pekt på en del spesielle tiltak som er nærmere spesifisert i tilrådingen. Det er innlysende at flertallet, om denne tilråding blir vedtatt, ikke har avskåret seg retten til på vanlig måte å ta standpunkt til de enkelte konkrete tiltak når de i utredet form blir lagt fram for de respektive nasjonalforsamlinger. Det er tvert imot deres plikt da å ta de realitetsavgjørelser som landets forfatning krever at nasjonalforsamlingen skal ta.

Det norske Storting drøftet spørsmålet om nordisk økonomisk samarbeid på bredt grunnlag så sent som den 28. mai i år. Stortinget inntok da en meget klar og positiv stilling til spørsmålet om økonomisk samarbeid i Norden. Stortinget har senere fått en melding fra regjeringen om økonomisk

isk samarbeid mellom de nordiske land med utfyllende opplysninger om forskjellige tiltak som foreligger utredet. Etter min mening vil intet være vunnet ved at Rådet utsetter den foreliggende sak i påvente av at Stortinget til høsten skal behandle denne stortingsmelding. Forholdet er nemlig, som det sies i meldingen, at det ikke vil være hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt å gå nærmere inn på detaljer. De forskjellige problemer må utredes nærmere, og det vil til dels ta lang tid. Etter hvert som sakene er utredet, vil Regjeringen ta standpunkt, og de enkelte saker vil jo så bli lagt fram for Stortinget.

Når det i innstillingen heter at det fortsatte arbeid skal finne sted under regjeringenes ledelse og ansvar, har noen utlagt det som om nasjonalforsamlingene nærmest skulle sjaltes ut. Det er selvfølgelig ingen som har ment det. For Norges vedkommende kan det i denne forbindelse være grunn til å peke på at det i stortingsmøtet den 28. mai i år ble gjort et enstemmig vedtak der Stortinget ber Regjeringen om at det må bli holdt à jour med eventuelle forhandlinger om nordisk økonomisk samarbeid, og at det må få anledning til å ta standpunkt til alle saker på fritt grunnlag. Dette forslag var på forhånd godkjent av Regjeringen. Til overmål kan det kanskje være grunn til å gjøre merksam på at når det gjelder f. eks. å oppheve eller å endre tollsatser, kan ingen andre enn Stortinget gjøre det. Når det i innstillingen legges vekt på at det fortsatte arbeid skal finne sted under regjeringenes ledelse og ansvar, er det utelukkende uttrykk for ønsket om å få arbeidet lagt på et mer politisk ansvarlig plan.

Det gjelder i denne sak, som i andre saker, at Rådet ikke har noen besluttende myndighet. Det vi innbys til å stemme for, er en henstilling til regjeringene om å ta opp arbeidet for et utvidet økonomisk samarbeid etter bestemte linjer. Like fullt er det grunn til å legge stor vekt på det vedtak som vil bli gjort i dag. Vi står nærmere hverandre enn vi gjorde før når det gjelder å stake opp veien vi skal gå, og det er enighet om at arbeidet skal føres fram av mer politisk ansvarlige organer.

De som skal føre arbeidet videre, får en viktig oppgave og et stort ansvar. Kan de ha en lykkelig hånd med sitt arbeid, vil det etter hvert kunne nås resultater som vil overbevise alle om at dette er en god sak for Norden og de nordiske folk.

Presidenten: Innan jag lämnar ordet till nästa talare, ber jag att få säga några ord om den ordning i vilken anförandena vid förhandlingarna skall hållas.

Talarlistan för denna debatt har uppgjorts enligt den regel i arbetsordningen som säger att medlemmarna äger yttra sig i den ordning de har anmält sig. Emellertid upptar arbetsordningen också den föreskriften att presidenten med rådets samtycke kan frångå ordningsföljden. Det

har nu för mig framhållits lämpligheten av att i den mån speciella särmeningar gjort sig gällande inom kommittén utan att komma till direkt uttryck i kommitténs utlåtande, dessa särmeningar på ett tidigt stadium kunde presenteras för rådet. Med hänsyn därtill skulle jag för min del finna det önskvärt att omedelbart efter herr Holms anförande ordet lämnas till herr Valdimarsson och att omedelbart efter herr Krag herr Foss finge tala. —

Da inte någon invänning framställts mot detta, anser jag att rådet har medgivit att talarlistan må ändras i överensstemmelse med vad jag här angivit.

Elon Andersson, Sverige: Det hör till det vanliga, herr president, i politisk verksamhet, att om skilda uppfattningar råder i ett ärende men man kan konstatera enighet beträffande det huvudsakliga, så samlas man omkring en kompromiss, där enigheten beträffande huvudsaken framhäves, men där de skiljaktiga meningarna beträffande detaljer skjutes åt sidan såsom varande för ögonblicket av mindre betydelse.

Det uttalande och det förslag som här föreligger från ekonomiska kommitténs sida är resultatet av en dylik kompromiss. Det är ingen hemlighet att vi på svenskt håll i vissa avseenden skulle ha önskat ett uttalande med klarare utformning när det gäller såväl motivering som hemställan. Det är framför allt i två avseenden vi skulle ha önskat en klarare formulering. Vi skulle ha varit glada åt en formulering som på ett tydligare sätt klargjort att man nu är beredd att ge sin oreserverade principiella anslutning till tanken på upprättandet av en gemensam nordisk marknad, och likaledes åt en formulering som klargjort att man redan från början tänkt sig att denna gemensamma marknad skulle omfatta så stora områden, att den skulle fullt täcka internationella avtal och innebära en provkarta på marknadsgrenar med olika innehåll och olika struktur i de skilda länderna. Vi har menat att försöket att upprätta en gemensam nordisk marknad därigenom skulle få större vidd och på så sätt också bli mera värdefullt och belysande.

Vi har emellertid inga invändningar att göra mot det resultat som den ekonomiska kommittén uppnått. Från svensk sida nöja vi oss nu så som ärendet för dagen föreligger. Vi har, såsom herr Gerhardsen nyss gjorde, konstaterat att även reservanterna är positivt intresserade för tanken på upprättandet av en gemensam nordisk marknad. Det finnes ingenting i deras uttalande som tyder på en verkligt negativ inställning till problemet. Vad man har att invända från deras sida är uteslutande saker och ting som visserligen är betydelsefulla men som med hänsyn till principen om det önskvärda i upprättande av en gemensam nordisk marknad inte innebär något avståndstagande.

Från svensk sida tar vi sålunda fasta på vad som är gemensamt för alla i det nu föreliggande förslaget och som i sig självt är av allra största värde. Det är, för det första, att man konstaterar betydelsen av och fördelen med upprättandet av en nordisk marknad. Det är självfallet att ett dylikt arbete inte kan vara ett ögonblicksverk. När det konstateras i kommitténs utlåtande, att man här bör gå fram steg för steg och, såsom det hette i det första förslaget, i varierande takt på olika marknader och inom olika länder, är detta bara ett realistiskt konstaterande av de svårigheter som alltjämt kvarstår och som måste övervinnas, innan en gemensam nordisk marknad kan anses som ett faktum.

Jag skulle vilja säga att vi för vår del mycket väl förstår de speciella svårigheter man från norsk sida har anmält för sin anslutning till tanken. Det tillkommer givetvis inte en utanför stående att här komma med några uttalanden och förmodanden. Jag har emellertid ett intryck av att man på norskt håll måhända överdriver svårigheterna, och de reflektioner till kommitténs förslag, som herr Gerhardsen nyss gjorde, styrker mig i den uppfattningen att man på norsk sida måhända fäster större avseende vid svårigheterna än vid fördelarna av en gemensam nordisk marknad. I varje fall hyser vi den bestämda förhoppningen att betänksamheten skall visa sig ha varit överdriven och att svårigheterna sålunda snart skall kunna övervinnas.

För det andra fäster vi avseende vid att det konstaterats att det naturliga i utvecklingsgången är att man, samtidigt med att det sker en avveckling av handelshindren mellan de nordiska länderna på redan bestående marknader, upptar undersökningar om konkreta uppgifter på nya områden. Härvidlag föreligger veterligen ett gemensamt intresse av mycket stor omfattning, och det är enligt vårt sätt att se en vinning att denna sak framhålls i samband med talet om en gemensam nordisk marknad.

Vi är för det tredje tillfredsställda med att frågan om en gemensam nordisk marknad nu flyttas upp från undersökningarnas och utredningarnas ovissa värld till det plan, där det finns möjlighet att fatta direkta beslut. När saken överlämnas åt regeringarna, så betyder det att man åt det fortsatta arbetet ger en ansvarig och auktoritativ ledning, som gör det möjligt att åstadkomma konkreta beslut och positiva åtgärder i en utsträckning som en fortsatt verksamhet på utredningsplanet icke skulle ha kunnat åstadkomma.

Det är för oss svenska delegater självfallet att regeringarna under detta arbete skall finna både behov och tillfälle att rådgöra med de parlamentariska instanser som bäst lämpar sig för en dylik rådgivning. Många intrikata spörsmål skall säkerligen möta regeringarna — intrikata spör-

mål av den omfattning og betydelse att regeringarna skall behöva de råd och den medverkan som från parlamentariska kretsar kan lämnas.

När önskemålet om denna anknytning mellan regeringarna och parlamenten inte har kommit till direkt uttryck i kommitténs utlåtande, så har det i varje fall för vår del berott på att de svenska delegaterna ansett det självfallet att de organ för samråd mellan regering och riksdag, som finns tillgängliga, också skall tas i anspråk.

Det har på något håll sagts — herr Dahlgard erinrade också därom — att när Nordiska rådet i dag beslutar om bifall till den ekonomiska kommitténs hemställan, så är det en märkesdag i Nordens historia. Man bör ju akta sig för att använda alltför starka ord, men det ligger onekligen någonting i detta uttalande. Vad som nu sker är det första försöket att på ett för alla Nordens länder högst betydelsefullt område gå från ord till handling.

Jag vill för min del uttrycka den förhoppningen att det arbete som förestår skall bli till lycka för Nordens länder, och i denna förhoppning vill jag, herr president, på den svenska delegationens vägnar yrka bifall till flertalets förslag.

Røiseland, Norge: Som ordføreren for saka alt har sagt, høyrer eg til det mindretalet i komitéen som vil ha saka sett ut til neste sesjon. Eg meiner at fleirtalet her har vori for dristig og har bundi seg for sterkt. Men, som det også alt er sagt, er eg einig i at vi bør prøva å utvida og styrkja det økonomiske samarbeidet i Norden, og eg kjenner meg trygg på at det kan gjerast på fleire område. Det kan her vera grunn til å peika på at ekspertkomitéen som har arbeidt med desse sakene, har gjort merk-sam på at det finst visse område der bransjane i alle land er einige om at dei kan ta ein sams marknad. Det er ikkje store område, det er svært avgrensa område; men dei finst.

Det økonomiske samarbeidet må ikkje vera noko mål i seg sjølv. Det skal vera ei hjelperåd for å betra og styrka dei økonomiske vilkår for folket. Dersom det økonomiske samarbeidet ikkje fyller desse vilkår eller kjem på tverke av dei, då har det ingen livsrett.

Det må også vera visse føresetnader elles som ein må ta omsyn til når det gjeld det økonomiske samarbeid i Norden. Det må ikkje koma på tverke av det vest-européiske samarbeidet. Det må heller ikkje koma på tverke av eit eventuelt økonomisk samarbeid der fleire statar er med.

Dernest må dette samarbeidet ikkje berre gagna Norden under eitt, men det må gagna kvart einskilt land som er med. No kan ein ikkje krevja at kvart einskilt tiltak skal gagna kvart einaste land. Det ville vera det beste, men set vi dette kravet, kjem vi truleg ikkje fram. Men *det samla*

resultatet av dette samarbeidet, av alle tiltaka, må vera til gagn for alle dei nordiske landa kvar for seg, ikkje bare Norden under eitt.

Så må vi vidare ha fullt oversyn over dei steg vi tek og dei tiltak vi set i verk. Har vi ikkje dette fulle oversynet, så kan ein lett få tilbakeslag som skapar misstemning, og då vil det siste bli verre enn det fyrste. Og det er ikkje minst ut frå vurderinga av det siste punktet, at eg meiner fleirtalet i komitéen har vori for dristig.

Lat meg då fyrst gå over til å seia noko om den saka som fyrst og fremst er komen i framgrunnen, ein felles nordisk marknad. Det reisar eit kompleks av problem. Det er ei overlag vanskeleg sak, og det er her grunn til å peika på at den norske fraksjon i ekspertkomitéen, som er fullt merksam på at ein felles marknad byr på store føremoner, den fraksjonen våger likevel ikkje på det noverande tidspunkt å rå dei norske statsmaktene til å ta positiv stilling for ein felles nordisk marknad. Det er nokså viktig å vera klar over det. Når den norske fraksjonen har teki det standpunktet, så er det fordi den meiner at den norske heimeindustrien for tida ikkje klarer påkjenninga, og fordi den meiner at sysselsettinga i allfall i ei overgangstid kan koma i vanskar.

Når det gjeld jordbruket, er vel etter det eg skjønar, alle ansvarlege instansar einige om at jordbruket skal haldast utanfor den felles nordiske marknaden.

Den norske fraksjon i ekspertkomitéen peikar også på at mange viktige sider enno ikkje er granska. Eg siterer:

«En avveiging av de enkelte lands interesser på bredere grunnlag vil by på problemer av politisk karakter, og berører bl. a. landenes beredskapspolitikk, valutapolitikk og handelspolitikk.»

Etter sitt mandat har ekspertkomitéen ikkje høve til å drøfta desse spørsmål, dei gjer berre merksam på at dei er der. Og eg synest også at når vi skal ta stilling til desse viktige sakene her no, så skal vi vera merksame på at desse spørsmåla og desse sidene eksisterer.

Skal ein gjennomføra ein felles nordisk marknad i nokon større mon, må ein vel også rekna med at det blir aktuelt med ei viss samordning av dei økonomisk-politiske verkemiddel, løns- og prispolitikken, skattepolitikken og rentepolitikken. Det blir ikkje lett for heimeindustrien i eit land å konkurrera, dersom skattlegginga i vedkomande land er monaleg hardare enn i andre land. No er det klart at kvart einskilt av desse økonomisk-politiske verkemiddel treng ikkje samordnast, men resultatent av dei må vera nokolunde den same i alle land som samarbeider. Samfunnet, staten, kan ikkje by næringane dårlegare vilkår i det eine landet enn i dei andre, stort sett, dersom det i det heile skal bli samarbeid. Dette har også utanriksminister Lange vori noko inne på i det foredraget han heldt i den

økonomiske komitéen her i Det nordiske råd. Det viser, synest eg, at det er mange viktige problem som reiser seg i samband med denne saka.

Så eit anna spørsmål: reaksjonen frå andre land. Ein får då vona at vi kan byggja ut ein felles nordisk marknad over visse, kan henda over store område, utan at andre land vil setja seg mot det, men vi veit faktisk ikkje i dag korleis det vil gå.

Så melder det seg vel også eit nytt spørsmål nett no: konvertibiliteten. Dersom krona skal gjerast konvertibel, må ein rekna med at frilistene også må gjelda for dollarområdet. Slik som den norske utanriksøkonomien er, kan det tenkjast at frilistene må få eit noko anna innhald, og det er ikkje visst at det kjem til å svare til innhaldet i frilistene i andre land. Det kan bli problem der når ein skal gjennomføra ein felles nordisk marknad, vi veit ikkje det.

Dette var litt om dei uklåre sidene ved den felles marknaden. Lat meg også få seia litt om eit anna spørsmål, som ikkje minst er reist på norsk side. Det er krafteksporten. Det er i Noreg ulikt syn på den. Det er nokre som prinsipielt er heilt imot den, men jamvel i den flokken som prinsipielt ikkje er imot krafteksport, men ser på den som eit praktisk forretnings-spørsmål til kvar tid, er det ynskje om ei nærare kartlegging av dei kraftkjeldene som kan byggjast ut og den energimengden vi sjølv treng. Dette kom og til uttrykk i Stortinget. Frå dei same krinsane i Stortinget kom det og fram ynskje om at ein fyrst og fremst skulle konsentrere samarbeidet om grensevassdraga og byggja ut dei.

Dei spørsmål som eg har nemnt, synest eg nok viser at det er mange viktige ting i samband med denne saka som burde få ei nærare utgreiing. Det er også klårt at skal desse spørsmåla bli skikkeleg utgreidde, krevst det ikkje lita tid. Og det kan gjerne vera at nokre vil seia: men kva hjelp er det då med ei utsetjing til neste sesjon? Eg vedgår at det spørsmålet kan ein med full rett reisa. Når eg likevel har vori med på å gjera framlegg om å ta saka i neste sesjon, så er det fordi Stortinget til den tid vil få drøft ho. Stortinget vil få drøft ho i komité, og Stortinget vil få drøft ho i plenum. Eg er fullt merksam på at denne drøftinga i Stortinget ikkje er noko fullgod gransking av problema, på ingen måte. Men det er likevel eit verdfullt tilskot til granskingsarbeidet, og i alle tilfelle meiner eg at norske parlamentarikarar vil kjenna seg på noko tryggare grunn når Stortinget har drøft saka.

Det er likevel ikkje bare omsynet til nærare undersøking og nærare gransking som har vori avgjerande for meg, det er også omsynet til Stortinget som *institusjon*. Stortinget har til no ikkje fått drøft desse spørsmåla i noko større utstrekking. Det som er gjort, er nokså tilfelleleg, og saka har aldri vori drøft i komitéane. Men no skal Stortinget etter arbeidsplanen sin drøfta saka i haustsesjonen. I trontala vart det sagt frå Regje-

ringa at det i året skulle verta lagd fram ei stortingsmelding om det økonomiske samarbeidet i Norden. Denne meldinga kom i juni, ei veke før Stortinget tok sumarferie, og meldinga må no drøftast i haustsesjonen.

Stortinget har ein gong førebels drøfta desse spørsmåla. Det var i eit kveldsmøte 28. mai, der dei vart drøft på grunnlag av dei foredrag som statsministeren og handelsministeren heldt den 6. april etter konferansen i Stockholm. Men også då var det føresetnaden at den meir grundige, den meir inngåande drøftinga av desse saker skulle koma til hausten, drøftinga skulle koma seinare når stortingsmeldinga kom. Det var i dette møtet den 28. mai at det frå Venstre vart lagd fram eit framlegg som vart sendt over til Regjeringa, slik det før er referert til, og som slo fast at Stortinget burde haldast à jour med alle tingingar og burde få høve til å ta stilling til dei på fritt grunnlag. Det vart også sagt at det nordiske samarbeidet burde styrkast, men at ein burde syna varsemd når det galdt spørsmålet om å nytta utanlandske kapitalinteresser til å byggja ut norske naturrikdomar.

Eg synest ikkje det vil verta heilt naturleg om Stortinget skal drøfta desse spørsmåla i haustsesjonen, når Det nordiske rådet *har* teki stilling til sakene. Rett nok er det så at Det nordiske rådet er og må vera eit rådgjevande organ, og rett nok er det så at stortingsrepresentantane konstituasjonelt står heilt fritt, men det er no så med oss vanlege menneskje at vi gjerne vil det skal vera ei viss line og ein viss samanheng millom den stilling vi tek, dei standpunkt vi tek til dei ulike tider, i alle fall når tidspunkta ligg så pass nær kvarandre som tilfelle vil vera her.

Det er sagt av mindretalet i merknødene deira, og det er gjort merksam på det her, at ein av hovudinnvendingane hos det norske folket mot oppretting av Det nordiske rådet, var nettopp dette at Stortinget kanskje ikkje kom til å stå heilt fritt. Herr Gerhardsen sa at den innvendinga var ikkje serleg haldbar. No er eg samd med herr Gerhardsen i at det spørsmålet kan diskuterast, og eg høyrde sjølv til dei som i Stortinget røysta for oppretting av eit nordisk råd.

Men endå om vi diskuterar om denne innvendinga er haldbar eller ikkje, må vi likevel vedgå at denne innvendinga har levd og ho lever den dag i dag i ein nokså stor del av det norske folk. Og så står vi i dag ved den første krossvegen på dette området, og då meiner eg det vil vera uklokt om Det nordiske råd i dag tek avgjort stilling og ikkje sett saka ut. Ein ville ha styrkt den stillinga som Rådet har i den norske folkemeininga, om ein hadde venta med denne saka til neste sesjon, ein ville ha styrkt den nordiske samkjensla. Det ville ha vori til gagn for det nordiske samarbeidet, også det økonomiske samarbeidet, om vi i dag hadde gjort vedtak om utsetjing i eit halvt år til Stortinget hadde fått drøfta saka.

Eg vil med det same ha sagt at dersom framlegget om utsetjing fell, så

vil eg ikkje røysta om realiteten. Ut frå mitt syn om at Stortinget skal stå heilt fritt, meiner eg at det er rett ikkje å ta stilling til realiteten her.

Det kunne vera mangt og mykje å seia til innlegget frå herr Gerhardsen, men eg går ut frå at vi vil møtast til holmgang i eit anna forum. Likevel var det ein ting som eg gjerne ville ha gjort ein merknad om. Herr Gerhardsen seier at ein del av medlemene i den norske delegasjon har gått med på utsegna om felles nordisk marknad ut frå omsynet til forbrukarane. Ja vel, eg er heilt einig i at det må vega sterkt. Men medalja har ei bakside: det er omsynet til sysselsetjinga. Vil vi greia å gjennomføra dette: skaffa billegare varer og samtidig halda full sysselsetjing? Det er inga sak å skaffa billegare varer, dersom vi ikkje tek omsyn til sysselsetjinga. Vi kan ta vekk tollene både overfor dei nordiske land og andre, då får straks forbrukarane billegare varer. Men spørsmålet er: Korleis går det med sysselsetjinga? Det er dei to ting som vi må sjå i samanheng, det er det som er sjølve problemet.

No vil eg ikkje på nokon måte ha sagt at vi ikkje kan gjennomføra det, at det er heilt uråd å sameina desse to omsyn. Men det er uklårt i dag. Det er nettopp dette som er det sentrale ved det heile, at det er uklårt om vi kan sameina desse to omsyn, omsynet til forbrukarane, slik at dei får billegare varer, og samtidig halda den fulle sysselsetjing. Og nettopp fordi dette er så uklårt, meiner eg vi skal gå inn for utsetjing.

Holm, Norge: Jeg har sammen med den forrige ærede taler inntatt det standpunkt at saken må utstå til Det nordiske råds neste sesjon. Grunnen til dette vårt standpunkt er som herr Røiseland ga uttrykk for, ikke at vi nærer noen motvilje, noen uvilje mot selve tanken om å drive økonomisk samarbeid med våre naboland. Men det er en følelse hos meg av at jeg ikke har fått denne saken klarlagt på en slik måte at jeg med sikkerhet og god samvittighet kan ta et standpunkt. En rekke spørsmål er ikke blitt belyst. Jeg har etterlyst dem i komitéen i disse dagene, men jeg har ikke fått dem klarlagt. Skulle jeg ta en avgjørelse utelukkende på grunnlag av det som foreligger i dag, måtte jeg holde meg til de norske eksperter i Ekspertkomitéen av 1950, som mener at et felles nordisk marked for tiden ikke kan gjennomføres, sett fra norsk synspunkt. Jeg måtte vel også ta det standpunkt hvis jeg skulle holde meg til Regjeringens syn på disse spørsmål.

Jeg har således vært meget betenkt med hensyn til å gjennomføre et felles nordisk marked. Ekspertkomitéens innstilling er imidlertid fra 1950, og i dag er forholdene annerledes enn i 1950, vi kan begynne å øyne, ja, vi øyner vel kanskje ganske sterkt på mange måter en ny økonomisk situasjon i Europa, en situasjon som tilsier et intimt nordisk samarbeide. Jeg vil derfor ikke på noen måte avvise tanken om at vi kan gå inn i et sådant

samarbeide. Men det er som sagt enkelte ting jeg må spørre om, og som jeg må få svar på.

Herr Gerhardsen var inne på et nordiske samarbeide, slik som Ekspertkomitéen peker på, nok vil føre til at endel norske bedrifter ikke vil kunne klare seg i konkurransen. Det var krigen, sa herr Gerhardsen, som gjorde at Norge sto i en svak stilling. Ja, det er nok til dels så, men den vesentligste grunn tror jeg er den skattepolitikk som den norske regjering har ført, fra freden kom og til i dag. Vi har i Norge en rekke bedrifter som har fått adgang til overprisavskrivning og som har fått en del skattelettelser. De har kunnet rasjonalisere og bygge ut, og de står godt. Men vi har også en rekke bedrifter — og det er kanskje de fleste — som gjennom årene etter krigen har måtte arbeide seg frem på stompene. Det er greitt at på et nordisk marked vil disse bedrifter ha vanskelig for å klare seg. Og hvis en del av våre bedrifter må nedlegges, hva sier da finansministeren til de skattetap han får? Er det tatt opp noen oppgave over hvor mange millioner budsjettet vil bli rammet med i første omgang? Kan det gjøres skrittvis, eller vil det komme plutselig? Foreligger det noen oppgave over hvordan vi skal klare å bygge opp ny industri?

Dette er ting som jeg må spørre om og få på det rene. Jeg kan ikke uten videre slutte meg til forslag om forhold som jeg ikke har full oversikt over.

Jeg kunne også ønske å få belyst de erfaringer man har gjort i Beneluxstatene. Det fortelles i dag at det samarbeide som hittil har foregått der, uvegerlig vil føre til et nærmere økonomisk samarbeide, og jeg tror det er riktig. Jeg tror også at et slikt intimt samarbeide som det vi tilsikter her hjemme, vil føre til et nærmere samarbeide på en rekke andre områder. I Beneluxstatene har man visse erfaringer, og man måtte kunne ha innhentet opplysninger derfra, fått se hvordan f. eks. Benelux-overenskomsten har virket for disse land i deres forhold utad til andre stater som ikke er med i denne overenskomsten.

En ting som jeg også savner, og som jeg mener det hadde vært naturlig at vi hadde fått fra vår regjering, var en garanti for at skattepolitikken overfor norske bedrifter — hvis en inngår en avtale som den det her er tale om — må komme til å legges an som i nabostatene, slik at grunnlaget for produksjonen blir så likt som mulig, at grunnlaget for en sunn konkurranse blir så likt som vel mulig. Jeg savner også en utredning om hvordan et felles nordisk marked kan tenkes å virke overfor stater som står utenfor. Vi kan vel ikke være uenige om at Norges ansikt vender mot Nordsjøen og Atlanterhavet, og at vi må ha øynene åpne, vi må ha et åpent blikk for hvordan man på den annen side av disse hav reagerer overfor en nordisk økonomisk sammenslutning.

Så vil jeg også gjerne nevne litt om de ting som herr Røiseland var inne på, dette at vi her i Norge ikke har vært orientert slik som det ser ut til

at de har vært det i våre naboland. De danske, svenske og islandske delegerte kommer jo hit til Oslo med saken fullt forberedt. De har såvidt jeg har forstått, innen de forskjellige politiske partier i lengere tid samarbeidet om saken, de har valgt ordførere som skal pledere saken for hver gruppe under rådsmøtet her i Norge, de har alt klappet og klart, de kjenner problemene, de kjenner stoffet. Her i Norge kjenner vi det ikke. Det er ikke forelagt for oss på et tidlig nok tidspunkt, det er ikke forelagt i en slik form at de politiske partier hver for seg har kunnet ta disse problemer opp til grundig overveielse. Jeg møter således i Det nordiske råd og kommer i den økonomiske komité, og jeg har ikke full oversikt over hvordan det norske Høire stiller seg til disse problemer.

Det har vært diskutert, naturligvis, det er viktige ting som uvegerlig til enhver tid blir diskutert, men det vi her behandler burde ha kommet frem på et så tidlig tidspunkt at vi kunne ha tatt det opp som en særlig sak og diskutert den som sådan.

Det som har foregått er nærmest at det nå foreligger et dokument fra Handelsdepartementet som skal forelegges Norges Storting en gang ut på høsten. Før det kommer dit og blir forelagt hvor det egentlig hører hjemme, kommer det inn som dokument under behandlingen av saken i Det nordiske råd! Den smule popularitet som Det nordiske råd ennå har i Norge, vil fort bli borte hvis man skal fortsette med å behandle sakene på denne måten. Jeg synes det er meget bedrøvelig, meget kjedelig, at saken har vært tatt på en måte som denne. — Vi har nå engang vedtatt å opprette et nordisk råd — jeg var imot det — men det er nå engang blitt opprettet, og vi får prøve å samarbeide så godt vi kan på grunnlag av det vedtak som er gjort. Det har jeg prøvet å gå inn for i de to perioder jeg har vært med her. Men jeg synes det er meget kjedelig at det på grunn av behandlingsmåten i den norske regjering av saker som skal opp i Det nordiske råd, skapes forhold som gjør at vi her hjemme uvegerlig må se med skepsis på Det nordiske råd.

Det er en ting til som jeg også gjerne vil se på. Hvis en del av vår ikke moderne, ikke konkurransedyktige industri, må legge opp og det må bygges en ny industri som passer inn i det nordiske varemarked, hvor skal vi da få pengene fra? Det blir foreslått at vi skal kunne låne i en internordisk investeringsbank. Ja, det er mulig det er en bra ardring, jeg hører ikke til dem som har så forferdelig meget imot at man innfører fremmed kapital til Norge når vi bare bruker den til å skape grunnlag for norsk arbeidsliv; men jeg vil bare peke på at vi her hjemme i en lang årrekke har sett det som en overmåte viktig sak å «kjøpe hjem» som vi sier, norske bedrifter. Vi har forsøkt å kjøpe hjem aksjer som utlendinger har i norsk produksjonsliv. Det har vært, og jeg tror det også frem gjennom årene kommer til å være god politikk. Det kan bli skapt

en slik situasjon at vi må se til å bygge opp en hel del ny industri. Vi har siden freden kom, bygget opp atskillig statsindustri her i Norge. Jeg vil ikke klandre den industrien i og for seg, men jeg vil peke på at de pengene som er brukt til dette, er tatt av skattemidlene, og det har igjen medført at jordbruk, skogbruk, kommunikasjoner, helsestell og en rekke andre sektorer har måttet «stå i kø og vente», for å bruke et pent uttrykk. Jeg trodde at vi nå etter hvert hadde reist nokså meget industri, slik at de andre sektorer som har stått i køen, skulle komme for tur, men skal vi nå igjen til med viderereising av industri og med ytterligere lån utenfra for å ordne opp disse tingene, kan jeg ikke være enig i det.

Til slutt noen ord om vassdragene. Herr Røiseland var inne på det, og jeg er stort sett enig med ham. Jeg er villig til å diskutere med våre venner svenskene spørsmålet om regulering og utnyttelse av alle våre felles vassdrag. Men jeg er meget i tvil om det er god politikk å låne fremmed kapital for å bygge ut norske vassdrag for deretter å sende energien over til naboene. Den elektriske energi fra våre vassdrag er et av de største aktiva Norge har. Vi har en rekke meget energikrevende industrigrupper i verden, og disse industrigrupper kan vi overta, eller vi kan ha en viss preferanse her. Forholdene på dette område gjør at vi kan være konkurransedyktige i verden for øvrig. Jeg synes man ikke skal være for rask til å sende denne særfordel ut av landet, selv om jeg aldri så meget kunne unne våre naboer å få andel i det. Iallfall synes jeg ikke vi skal begynne å snakke om disse ting før Norge selv har utbygd så meget elektrisk energi at vi er selvforsynte. Da tror jeg tidspunktet er inne og da kan vi begynne å snakke om å eksportere.

Jeg har naturligvis måttet komme litt inn på norsk politikk, skjønt jeg har beflittet meg på ikke å gjøre det mer enn høyst nødvendig, idet jeg er klar over at Det nordiske råd ikke er noe forum for å luften de politiske forhold innen de enkelte land. Jeg vil derfor heller ikke komme inn på disse ting i større utstrekning enn jeg har gjort. Vi får vel en gang Handelsdepartementets melding opptil behandling i det norske Storting — for sent, men den kommer der, og jeg vil da få anledning til å si hva jeg ellers har på hjertet.

Hannibal Valdimarsson, Island: Hr. præsident! Under sagens behandling i den økonomiske komité fremsatte jeg på den islandske delegations vegne en kort redegørelse for dens stilling til sagen. Jeg vil her blot i ganske få ord gjøre rede for, at den islandske delegation slutter sig til flertallet i den økonomiske komité angående et fælles nordisk marked og økonomisk samarbejde i Norden med det forbehold, som jeg hermed med hr. præsidentens tilladelse vil oplæse:

Af «Rapport fra det fællesnordiske udvalg for økonomisk samarbejde»

fra marts 1954 fremgår det tydeligt, at Islands repræsentant ikke mente at kunne deltage i sagens forberedelse på grund af Islands særstilling, og at undersøgelsens resultat og udvalgets forslag som følge heraf bygges på de andre tre nordiske landes samarbejde. Endvidere vil vi henvise til at Island har en udpræget særstilling på grund af handelsoverenskomster med andre stater og noget andre udveje for at skaffe indtægter til statskassen, end de andre nordiske lande har.

Den islandske delegation mener derfor, at det ikke er rigtigt at tage stilling til de enkelte punkter, som først og fremmest angår de landes interesser, som har forberedt sagen. Vi vil dog fremhæve, at den islandske delegation ønsker, at det mest mulige bliver gjort for det nordiske samarbejdes fremme, og det er vort oprigtige ønske, at Island også skal være med på ethvert felt, hvor og når det kan forenes med vort lands naturlige økonomiske udvikling.

Med dette forbehold på grund af Islands særstilling i forskellig henseende slutter den islandske delegation sig altså til flertallet. Personlig mener jeg, at et fælles nordisk marked er nutidens kongstanke i nordisk samarbejde, hvorefter alle kræfter i Norden bør forenes.

Utenriksminister Lange, Norge: Den norske regjering hilser med glede den enighet komitéflertallet har arbeidet seg fram til i denne viktige sak. Som jeg antydte i komitéen, ønsker jeg å knytte noen korte merknader til innstillingen.

Etter den norske regjering's oppfatning er økonomisk samarbeid ikke et mål i seg selv, men et middel til å heve produktiviteten og dermed levestandarden. En bedre arbeidsdeling og spesialisering de nordiske land imellom burde gi betodelige fordeler til alle landene. For å oppnå dette kan en følge flere veier —: felles nyreisings- og utbyggingstiltak, særskilte avtaler om produksjonsfordeling og opprettelse av et felles marked.

Den norske regjering har ved flere anledninger sterkt understreket betydningen av konkrete produksjons- og investeringsprosjekter. Særlig har den fremhevet de fordeler som kan oppnås gjennom et samarbeid energispørsmålene. Den har også pekt på de samarbeidsoppgaver som foreligger når det gjelder forskning, produktivitetsspørsmål, arbeidskraftspørsmål og kommunikasjoner.

Den norske regjering verdsetter også fullt ut de betydelige fordeler som et felles marked kan gi hvert av de nordiske land. Den er derfor enig i at Rådet nå henstiller til regjeringene at de skal søke å legge vilkårene til rette for opprettelse av et felles nordisk marked på så store områder som mulig. Den norske regjering er også fullt ut enig i at det nå bør opptas nærmere forhandlinger med sikte på praktiske resultater.

Administrativt og politisk er imidlertid saken ikke brakt like langt

Norge som i Danmark og Sverige. Det er ønskelig å klarlegge nærmere en del realøkonomiske og handelspolitiske problemer som er av særlig betydning for Norge.

Videre har regjeringen lagt fram for Stortinget en melding om økonomisk samarbeid mellom de nordiske land. Når Stortinget har hatt anledning til å behandle denne, og når forholdene for øvrig er lagt til rette, vil grunnlaget være lagt for å etablere et felles nordisk marked.

Når det gjelder de spørsmål som er stilt til, og den kritikk som er rettet mot den norske regjering nå under debatten fra talsmennene for de norske medlemmer av delegasjonen som ikke kan slutte seg til flertallsinnstillingen, anser jeg det riktig å svare på både spørsmål og kritikk i det forum som den norske regjering står til ansvar for, Norges storting.

Økonomi- og arbeidsminister Krag, Danmark: Hr. præsident! At den beslutning, der nu under nærværende punkt på dagsordenen vil blive truffet af Det nordiske Råd, er et stort skridt fremad, kan der næppe være tvivl om. På den danske regerings vegne finder jeg grund til at udtrykke glæde over og anerkendelse af, at Nordisk Råd også på dette punkt har vist evne til at arbejde effektivt og uden større offentligt postyr, gennem stilfærdig komitébehandling og venskabelig forhandling mellem parlamentarikerne og ministrene indbyrdes, er nået frem til et resultat, som vi fra den danske regerings side finder er rigtigt.

Vi finder først og fremmest, at det resultat, man er nået frem til, er sagligt rigtigt. Ikke alene vil der i det omfang et fælles nordisk marked bliver gennemført opnås en bedre arbejdsdeling mellem de nordiske lande indbyrdes, og dermed større produktionseffektivitet og større velstand, men man vil vel også derigennem, at de nordiske lande bliver mere specialiserede i produktionen og opnår større konkurrenceevne, tilskynde de lande udenfor Norden, som vi samhandler med, til at specialisere deres produktion, og på den måde vil vi gennem de beslutninger, vi nu skal træffe, påvirke hele den internationale arbejdsdeling i gunstig retning.

Jeg har forstået, at der indenfor kredse i det norske Storting er nogen betænkelighed ved de beslutninger, man nu står overfor at skulle træffe, og det er naturligvis ikke min opgave at deltage i en idédebat og i en økonomisk debat, der hører hjemme i norsk politik; men jeg kunne dog have lyst til her, som jeg havde lejlighed til at gøre det i komitéarbejdet, at anføre det stilfærdige ræsonnement, at jeg har indtryk af, at man fra norsk side er tilbøjelig til at undervurdere sit eget næringslivs konkurrencedygtighed en lille smule. Det må dog i en moderne industris udvikling være en faktor af næsten uvurderlig betydning, at man i Norge har vel omtrent den billigste elektriske kraft i verden. Det er en rigdom, der fosser og strømmer ud af de norske vandfald, og som jeg nok tror det

norske næringsliv vil kunne udnytte og vil forstå at udnytte med meget stor effekt i den internationale konkurrencekamp. Jeg tror også, at den kendsgerning, at Norge, i hvert fald i sammenligning med Danmark, har et meget lavt renteniveau, vil spille en stor rolle for de investeringer, der betyder fremtiden for et lands industri, og måske kunne det også anføres, at det vel er sandsynligt, at den norske arbejdskraft i forhold til sin løn er særdeles effektiv.

Det jeg anfører her, skal ikke være deltagelse i en polemik, som jeg ikke har noget med at gøre, men jeg synes dog, det skulle siges også her i salen; vurderingen af, hvad norsk næringsliv kan løfte, tilkommer det Norge selv og ingen andre end Norge selv at foretage.

Udover at være sagligt rigtig tror jeg desuden, at den beslutning, man her står overfor, er politisk rigtig, idet jeg har den opfattelse, at den i alt væsentligt svarer godt til den folkelige opinion i vore lande. Selvfølgelig er der kredse, ikke mindst i Danmark, endda betydelige kredse, der kunne have ønsket en endnu klarere og endnu mere vidtgående bekendelse til et fælles nordisk varemarked. Nu går sagen jo imidlertid til videre behandling dels parlamentarisk, dels regeringerne imellem, og her vil jeg gerne have lov til at fremføre det ræsonnement, at det nok er rigtigt, når det er blevet fremført af flere talere her ved denne lejlighed, at det er en historisk begivenhed, vi står overfor, men jeg synes samtidig det skal siges, at det ikke er en historisk begivenhed, der er fuldbyrdet. Tværtimod tror jeg, at vi nu står dér, hvor det virkelige arbejde skal begynde. Vi har en lang og svær vej foran os, mange vanskeligheder skal overvindes, mange forhandlinger føres og mange konkrete beslutninger fattes. I dette arbejde må regeringerne med deres respektive parlamenter trække det store læs, men jeg føler mig overbevist om, at også på denne videre vej fremad vil Nordisk Råd have væsentlige funktioner at udøve, som initiativtager, som kritiker og som politisk vejleder for os alle.

Med disse bemærkninger har jeg villet give udtryk for den danske regerings tilslutning til det opnåede resultat.

Einar Foss, Danmark: Hr. præsident! Jeg føler mig overbevist om, at det forslag, der i dag foreligger til beslutning, vil blive til gavn for den industrielle udvikling i vore lande. Jeg vil endda gå så vidt som at sige, at jeg anser det for en nødvendighed for vore industrier, hvis de skal klare sig i verdenskonkurrencen. På den anden side er jeg klar over, at der er et langt stykke vej, inden vi opnår de fulde fordele af et stort fællesmarked. Dels vil det tage lang tid, inden den totale toldunion er gennemført, og det vil yderligere tage tid for industrien at tilpasse sig og nå frem til den specialisering, som det større marked giver mulighed for.

Det vil nok være vanskelighetene, som vil være mest fremtrædende i toldunionens første leveår, men på langt sigt er vi inde på den rigtige vej. Så meget mere er der grund til at tage fat på sagen med den størst mulige energi.

Som det fremgår af den økonomiske komité's bemærkninger til rekommandationen, mener komitéen, at det herefter er regeringernes ansvar at fremme denne sag.

Jeg har hørt udtalelser om, at de videre forberedelser vil tage betydelig tid, og at det ikke skulle være muligt at nå så vidt, at der vil være konkrete forslag at forelægge rådet til det næste rådsmøde i februar. Jeg håber, at dette er en altfor pessimistisk indstilling, i hvert tilfælde hvad angår forslaget om et nordisk fællesmarked.

Jeg er ganske klar over, at et betydeligt arbejde er nødvendigt, før endelige forslag til iværksættelse af toldunionen kan forelægges de respektive rigsdage. Det vil formodentlig f. eks. næppe være muligt inden februar at blive færdig med udarbejdelse af en fælles toldnomenklatur for alle varer, men måske er det muligt at løse opgaven for de varegrupper, der først kan inddrages under fællesmarkedet. Når det gælder forhandlingerne om disse varegrupper med fastsættelse af fællestoldsatsen udadtil, hvorom der skal forhandles med brancherne, og hvor divergerende politiske interesser også ville spille ind, kan jeg tænke mig, at forhandlingerne vil tage nogen tid, men på den anden side skulle det vel være muligt, at man i løbet af det halve år kunne nå at behandle nogle af brancherne. Et tredje område, hvor det burde være muligt at nå et resultat i løbet af et halvt års tid, er med hensyn til rammerne for den kommende ordning. Jeg tænker på den formulering af toldunionen, som skal præsenteres for de internationale organer. Jeg tænker også på den kontrakt, der skal sluttes mellem vore lande om fordeling af toldindtægter og om, hvilke organer der skal overvåge og videreføre arbejdet med ordningen og tilrettelægge de aftaler, der må træffes om fælles regler med hensyn til kvalitetskrav og meget andet. Denne ramme — eller som man måske kan kalde det: de generelle regler for toldunionen — må kunne foreligge til februar, hvis man vil sætte noget ind på at nå dette mål.

Jeg er enig i, at ansvaret må ligge hos regeringerne, men da enhver afgørelse endelig skal bekræftes af vore respektive folkerepræsentationer — og det går jeg ud fra, at de skal — er det ikke tilstrækkeligt, at regeringerne bliver enige. Regeringerne vil selvfølgelig — således som det også er nævnt her i dag — forhandle de forskellige spørgsmål med de politiske partier, men hvis dette skal foregå på den måde, at regeringerne skal forhandle hver for sig med sit lands politiske partier og derefter tilbage til forhandling med de andre regeringer, vil en sådan fremgangsmåde næppe give forhandlingerne et hurtigt forløb.

Jeg mener, det ville være en praktisk foranstaltning, at regeringerne nedsætter et fælles parlamentarisk udvalg, f. eks. i lighed med det fælles parlamentariske udvalg for friere samfærdsel. Hvis et sådant udvalg fra begyndelsen tages med på råd, vil man kunne sikre en hurtig kontakt med og orientering til de politiske partier, og jeg tror, at dette ville fremme arbejdet.

Jeg stiller ikke noget forslag, fordi jeg har tillid til, at man fra regeringernes side vil gøre, hvad man kan for at fremme rådets vedtagelse, men jeg tillader mig at henstille til regeringerne at overveje tanken om at etablere et samarbejde med de forskellige partier ved nedsættelse af et fælles parlamentarisk udvalg.

Edberg, Sverige: Herr president! Det var Sophus Bugge, som når han talade i Studentsamfundet här i Oslo ansåg sig böra konstatera, att «nordboerne har alltid været sterkere i at utbrede og utbredes, i at sprede og skille end i at samles og enes».

När vi nu står vid en punkt, där våra förutsättningar att samlas och enas skall prövas på ett område av utomordentlig betydelse för våra folk, har väl också den starkaste drivkraften mindre varit att finna hos oss själva än i faktorer utanför våra gränser, i insikten om att vi, för att kunna hävda oss i den skärpta världsmarknadskonkurrensen och trygga våra folks levnadsstandard, måste ta konsekvenserna av den ändrade ekonomiska kartbilden i stort. Det underströks redan av herr Gerhardsen i hans anförande och nu allra senast av herr Foss.

De protektionistiska tendenser, som under de senaste åren, alla liberaliseringssträvanden till trots, har framträtt speciellt på de stora ekonomimarknaderna, har understrukt riskerna för de små och isolerade marknaderna. På flera håll i världen har en utveckling skett mot större, flera nationer omfattande marknader. Den har stundom tagit karaktären av en över nationsgränserna spännande stordrift. Där står kol- och stål-gemenskapen som den främsta exponenten. Denna gemenskap är förvisso en stor sak, men man kan inte alldeles blunda för att den på sitt speciella område kan inom sig bära fröet till ett protektionistiskt kontinentalblock. Om detta är fallet, så kan man här komma fram till en situation, där även en gemensam nordisk marknad är för liten för att bilda en balanserande motvikt. Helt kan man inte utesluta möjligheten av att vi en dag kan komma att få dryfta huruvida inte till äventyrs Uniscan-samarbetet bör utsträckas till att bli något annat och mera än vad det i dag är.

På de allra flesta områden bör emellertid en hemmamarknad, som omfattar 15 miljoner konsumenter, kunna bilda underlag för en produktion, som väl kan hävda sig på världsmarknaden. Det råder väl numera en rätt stor enighet om att de väsentliga fördelarna med en gemensam marknad

inte i och för sig ligger i att tullskrankorna mellan länderna raseras. Den samnordiska handeln måste väl alltid komma att bli begränsad i jämförelse med vår handel utåt. Från norsk sida har det till våra överväganden lämnats mycket konstruktiva bidrag, som torde kunna sägas helt enkelt utgöra nyckeln till det beslut vi nu går att fatta — jag tänker på det norska handelsdepartementets promemoria och på utrikesminister Langes inledande anförande i den ekonomiska kommittén. I dessa bidrag har det starkt slagits til lyd för en rationellare arbetsfördelning mellan våra länder och gemensamma investeringsåtaganden på speciella fält. Jag tror att det är just beträffande arbetsfördelningen och de gemensamma investeringarna, som de stora vinsterna av en gemensam marknad är att vinna.

Det är väl ganska uppenbart att om varorna fritt kan gå över gränserna, så kommer detta i och för sig att leda till en bättre arbetsfördelning. De naturliga produktionsbetingelserna får därvid falla utslaget. På speciella områden, framför allt när det gäller nyproduktion, kan det emellertid vara nödvändigt med överenskommelser mellan staterna om en lämplig arbetsfördelning. Utvecklingen går stadigt mot större produktionsenheter, och med de ökade kapitalutgifter per man som numera ofta krävs för att starta nya industrier är det naturligt att tänka sig att de tre länderna i framtiden inte alltför sällan kan komma att finna det förmånligt att gå samman kring olika investeringsobjekt.

Men om sådana överenskommelser om en rationellare arbetsfördelning och om gemensamma investeringsåtaganden skall kunna få någon effekt, ja för att de över huvud skall bli möjliga att träffa, krävs det uppenbarligen att råvaror, halvfabrikat och färdigprodukter inom de berörda branscherna fritt skall kunna vandra över gränserna. Det område, som för dagen bör ligga bäst till för gemensamma investeringar, är det som redan har berörts av ett par talare i debatten, nämligen kraftförsörjningen. Fördelarna av ett samgående här förefaller så påvisbara för varje land — jag vill säga kanske främst för Norge — att kraftskandinavismen snart bör kunna bli en realitet. Den idéskiss som från norsk sida presenterats bör här kunna tjänstgöra som en god grundval för snara konkreta åtgärder. Det är väl sannolikt, att när detta sekel en gång går in i skymningen kommer nya energikällor att stå människorna till buds. Vad det gäller är alltså att intill dess på rationellaste sätt söka utnyttja de kraftresurser, som vi nu äger och nyttjar. Därför bör heller inte någon mera tid förspillas. Även om det här gäller ett område av alldeles speciell karaktär, kan det väl också sägas att det vi där kan uppnå kan bli en provosten för våra förutsättningar att på andra fält samlas kring gemensamma investeringsuppgifter.

Herr Røiseland tog i sitt anförande upp en mycket intressant detalj i sammanhanget. Han frågade: Hur kommer sammanhanget att bli mellan billi-

gare varor och full sysselsättning? Kan vi upprätthålla den fulla sysselsättningen, om vi inom en gemensam marknadsram kan framställa billigare varor?

Jag tror att man numera kan säga, att erfarenheten har visat att det i själva verket är den isolerade ekonomiska marknaden som innebär de största riskerna för den fulla sysselsättningen. Det finns anledning att tro, att en större marknad kommer att skapa bättre förutsättningar att vidmakthålla full sysselsättning, därigenom att den ger oss ökade konkurrensmöjligheter på världsmarknaden.

Det stora och betydelsefulla i ekonomiska kommitténs nu föreliggande utlåtande är att representanter för alla länderna har kunnat enas inte bara om värderingar, utan också — när det gäller flertalet — om målsättning och om en gemensam start. Det hade varit mycket litet tillfredsställande om man hade nödgats börja uppbyggnaden av den gemensamma marknaden med ett mindre länderantal.

En annan sak är — som också betonas i ekonomiska kommitténs rapport och som nu i debatten understrukits av flera talare — att det kan visa sig ändamålsenligt att låta utbyggnaden ske på olika sätt och i varierande takt, inte bara inom olika branscher utan också de olika deltagarländerna emellan. — I enigheten kring målsättningen måste dock också intolkas den tysta förutsättningen, att man på alla håll är beredd att ge varje etapp ett sådant omfång, att den kan inrymmas inom GATT-bestämmelserna.

Det tillkommer självfallet inte en svensk delegat i Nordiska rådet att på något sätt ta ställning i den inre norska debatten kring denna fråga. Emellertid skulle jag i klarhetens intresse vilja korrigera herr Holm på en enda liten punkt, nämligen då han fann det uppenbart att de övriga delegationerna hade kommit hit väl förberedda genom långvariga gemensamma överläggningar. Det är visserligen sant att fullkomlig överensstämmelse råder exempelvis inom den svenska delegationen om värderingar och målsättningar, men detta beror inte på att man haft några grundligare gemensamma överläggningar. I själva verket har i den svenska riksdagen ingen som helst diskussion förekommit om överläggningarna vid Stockholmsmötet och inte heller om det gemensamma ekonomiska utskottets rapport. Jag har som tidningsman och intresserad i dessa frågor sökt följa med diskussionerna i de olika nationella parlamenten, och jag måste säga att jag hämtat det mest omfattande materialet från stortinget; i inget annat nordiskt parlament synes nämligen frågorna ha dryftats så grundligt som där. — Jag har som sagt bara velat lämna denna lilla upplysning i klarhetens intresse.

Man kan beklaga att det inte råder fullständig enighet kring det föreliggande rekommendationsförslaget. För min del hyser jag inga som helst

tvivel om att en nära framtid kommer att visa att de, som tar ansvaret för dagens beslut, representerar vidsynen och framsyntheten.

Ingen föreställer sig att svårigheterna är övervunna genom att det stora flertalet har nått principiell enighet — svårigheterna kommer att möta in concreto och på olika sätt när man går från ord till handling. Men samtidigt som hänsynen till realiteterna bjuder att man inte underskattar de problem som möter, finns också anledning att understryka att man inte bör överbetona svårigheterna. På andra områden har det visat sig att de riskabla konsekvenser, som man på en del håll befarat när man lättat på vissa hinder i det mellanfolkliga umgänget, inte alls infunnit sig. Så var det med de farhågor, som på flera håll knöts till den nordiska passfriheten och till den öppna arbetsmarknaden. Jag medger att det i dessa fall gäller områden av betydligt mindre räckvidd, där förhållandena i flera avseenden helt naturligt inte heller är fullt jämförbara med vad vi nu diskuterar. I de nämnda fallen gällde det att skapa frihet för människorna att röra sig över gränserna och vad arbetsmarknaden beträffar gäller uppenbarligen alltjämt Adam Smiths gamla tes, att av allt bagage låter sig människan svårast transporteras. I dag rör det sig om att skapa frihet för varor att gå över gränserna, och varorna är väl mera lätttransportabla. Men de anförde exemplen kan måhända ändå i någon mån tjäna som illustration till att anpassningen till en friare ordning ofta sker betydligt smidigare än man på många håll i förväg tänker sig.

Ingen underskattar dock — det vill jag understryka — de problem som möter. Säkerligen kommer det att fordras åtskilligt av hänsyn och tålmod för att omställningsbesvären skall bli så små som möjligt. Enligt mitt sätt att se kommer genom det avgörande, som vi nu går att träffa, alla länder också att ta på sig ett gemensamt ansvar för att inte övergångens påfrestningar i något land blir speciellt kännbara.

Erik Eriksen, Danmark: Hr. præsident! Også jeg vil gerne indlede med at udtale min glæde over det, der er opnået. Det er jo en stor tanke, som i det små nu begynder at tage praktisk form, for med det forslag, der nu foreligger til beslutning, er vi jo begyndt arbejdet på et område, som åbner vide perspektiver, hvis der fortsat og energisk arbejdes videre i den ånd, der skal bære det hele, nemlig dette at det skal være til fælles nytte, det vil jo i dette tilfælde sige til alle deltagerlandenes gavn.

Jeg synes også der er grund til her ved debatten at gøre opmærksom på det arbejde, der er udført i underudvalget, i underkomiteen; der er grund til at takke for det arbejde, som de medlemmer, der havde sæde i dette udvalg, har udført.

Imidlertid er det jo for den, der har deltaget i forberedelserne det ene eller det andet sted i komitemøderne eller har læst de forskellige kommen-

tarer i pressen nu de sidste dage, øjensynligt, at forskelligheder i opfattelse er tilstede; det fremgår med al ønskelig tydelighed, at Sverige—Danmark på den ene side har ønsket at tage større og dristigere skridt, end Norge på den anden side ønskede at tage. Jeg hører til dem, der er ked af, at skridtet ikke blev større, også ked af, at der ikke var fuld enighed om at tage det. Men alligevel vil jeg gerne understrege det glædelige i eller påpege det for mig glædelige i, at mindretallets udtalelser jo ikke er afvisende overfor en udvikling af det økonomiske samarbejde og forsåvidt heller ikke tager afstand fra selve det reale flertalsforslag. For mig at se er det hensynet til indre norske politiske forhold, der fremføres i mindretallets udtalelser, altså ønsket om at afvente nye drøftelser af problemerne i Stortinget.

Må jeg så også nævne, at jeg under debatten har lagt mærke til — og jeg har prøvet på at være en opmærksom lytter — at der fra forskellig side er peget på, at det økonomiske samarbejde ikke skal være noget mål i sig selv, og på den foranledning vil jeg også gerne her understrege som noget væsentligt, at der jo ikke som begrundelse for flertallets indstilling fra nogen side er fremført ønske om, at de nordiske lande skal isolere sig overfor den øvrige verden, at bortfald af told og restriktioner mellem de nordiske lande derefter skulle følges af en protektionistisk eller isolationistisk politik overfor den øvrige verden. Gang på gang er det fremhævet, at vi i Norden ikke kan og ikke skal være os selv nok, og forholdet er også dette, at godkendelse af et fælles nordisk marked i henhold til internationale regler forudsætter, at det fælles marked i hvert tilfælde ikke isolerer sig. Det er min opfattelse, at i den udstrækning, vi er i stand til at frigøre handel og produktion, altså skabe et større varemarked indenfor Nordens grænser, vil det betyde noget væsentligt for vore industrier, når talen er om at klare sig i verdenskonkurrencen. Hvis jeg husker rigtigt, var det udenrigsminister Lange, som forleden i en omtale af organisationen for europæisk samarbejde pegede på, hvorledes frigørelsen af handelen først og fremmest var i de små landes interesse, og i denne forbindelse understregede betydningen af, at vi dør i fællesskab kæmpede for vore interesser.

Jeg er helt på det rene med, at det vil tage sin tid, inden vi opnår alle goderne ved et stort fælles marked indenfor de nordiske lande, og ligesom hr. Foss tror jeg, at det vil tage en betydelig tid, inden den totale toldunion er gennemført. Det er rigtigt, at det er et stort og omfattende arbejde, der forestår regeringerne, inden forslag herom kan forelægges rigsdagene. I denne forbindelse er nævnt betydningen af, at vi hurtigt nåede frem til udarbejdelsen af en fælles toldnomenklatur for alle varer. Jeg er — det må jeg indrømme — ked af, at der kun er 5—6 måneder til februar. Jeg tror desværre ikke, eller er i hvert fald ikke overbevist om,

at man er i stand til at nå et væsentligt stykke vej frem med arbejdet på disse områder, inden sessionen i februar begynder. Jeg er altså ked af, at der er denne relativt korte tid til det.

Må jeg endelig også sige, at jeg deler ganske den betragtning, at ledelsen og ansvaret nu må ligge hos de respektive regeringer — ifølge sagens natur kan det ikke ligge andre steder — men jeg vil gerne gøre en tilføjelse på baggrund af de udtalelser, hr. Foss kom med nu for et øjeblik siden, og udtalelser, som han også tidligere har fremført. Hr. Foss ud-kastede i dag tanken om et fælles parlamentarisk udvalg som en praktisk foranstaltning for at sikre eller for at lette en hurtigere orientering til de politiske partier. Jeg tør ikke dømme i dette spørgsmål, men hvis man mener, at det er en praktisk vej frem, vil jeg for mit vedkommende gerne støtte tanken.

Jeg skal, hr. præsident, med disse få ord anbefale, at man stemmer for flertallets indstilling.

Bondevik, Norge: Det danske bladet Berlingske Tidende slår denne overskrifta stort opp på fyrste side: «Historisk Dag i Oslo: Fri Bane for den nordiske Toldunion.» Liknande overskrift eller liknande synsmåte finn ein òg i andre aviser, m. a. i Arbeiderbladet. Fleire av talarane slår òg på dei same strengene. Dette viser bedre enn noko anna kva ein legg i fleirtalstilrådinga. Det er såleis tydeleg at sers mange reknar fleirtals-tilrådinga som ein *prinsipputtale*, og det kan ein truleg ikkje koma ifrå.

Eg synest elles at det ikkje er fullt samsvar mellom premissar og konklusjon hjå fleirtalet. Premissane gjev etter mitt skjøn absolutt full tilslutnad til ein sams nordisk marknad. Det må ein ha lov til å lesa ut av fylgjande:

«Flertallet vil fremheve betydningen av å opprette et felles nordisk marked.»

Dette er sagt utan annan reservasjon enn den at ein skal nå målet ved ei gradvis gjennomføring og gjennom eit lengre tidsrom.

Ein får elles inntrykk av at saka har brennhast, for riksstyra skal *straks* ta opp arbeidet for i *praksis* å leggja vilkåra til rette for ein sams nordisk marknad. Fyrste punktet under I i tilrådinga seier det slik at riksstyra «søker å legge vilkårene til rette for opprettelse av et felles nordisk marked *på så store områder som mulig*». (Understreka av meg.) Dette må vel vera tenkt som ein reservasjon, men den som måtte ynskja å pressa dette siste ordlaget, kan leggja umåteleg mykje inn i det. I alle høve går det sers langt, om det enn seier noko anna enn premissane. Samanlagt gjev dei to uttrykksmåtane ein tydeleg peikepinne, og ingen har lov til å vera i tvil om rekkjevidda og konsekvensane.

Eit av dei store ankemåla mot Det nordiske rådet var frå norsk side

at Rådet kunne koma til å føregripa ei sakshandsaming som skulle fram for Stortinget. Her har ein fått stadfest denne otten. Det skal ikkje tena samarbeidet i Rådet om ein ikkje vil gå med på ei utsetjing på nokre månader, til Stortinget kjem saman og får drøft den meldinga som alt ligg føre, der riksstyret gjer greie for nett desse problema som vi no drøfter. Ein har etter mitt skjøn gjort det nordiske samarbeidet ei bjørne-teneste med å pressa saka fram no. Dersom ein vil halda fram i denne leia, må ein vera budd på hard motbør frå delar av det norske folket, og det synest eg er svært ille.

Eg skal ikkje koma inn på alle dei økonomiska problema som reiser seg i samband med ein sams nordisk marknad. I dag er det tilhøvet mellom Det nordiske rådet og Noregs storting som frå norsk synsstad må vera i brennpunktet. Men eg kan ikkje anna enn undra meg over dei fråsegnene som riksstyret kjem med i den meldinga som Stortinget skal drøfta i haust, dersom det same riksstyret i dag har eit heilt anna syn. Det bør vera eit rimeleg krav at Det nordiske rådet får vita om situasjonen totalt har snudd seg sidan Stortinget fekk ferie for snautt to månader sidan, og om dei sers sterke atterhalda frå riksstyret ikkje gjeld lenger. Eg siterer:

«En ordning som bygger på at alle tre lands industri skal ha felles interesse, vil bli av et meget begrenset omfang, og den vil neppe bli godkjent under GATT-avtalen.»

Med desse orda har eg ikkje på nokon måte teke standpunkt *mot* ein sams nordisk marknad på visse område. Tvert imot trur eg at det er svært viktig å arbeida mot det målet å nå fram til ei rasjonalisering og spesialisering i Norderlanda. Men vegen må vera å ta opp dei aktuelle spørsmåla innan meir avgrensa felt som i dag måtte liggja til rette for eit samarbeid, ikkje å gjeva ein prinsipputtale som bind sterkt over eit sers stort felt.

Da eg legg stor vekt på den konstitusjonelle sida av saka, vil eg beda presidenten om å ordna det slik at ein kan få namneopprop også på mindretalsframlegget.

Presidenten: Såvida inte rådet har någon invändning däremot, tillåter jag mig att som nästa talare efter herr Meisdalshagen uppropa statsrådet Zetterberg, som inte med säkerhet har tillfälle att övervara förhandlingarna i deras helhet.

Meisdalshagen, Norge: Vi er vel einige allesaman i det som utanriksminister Lange sa i den økonomiske komitéen, om at økonomisk samarbeid berre kan gjennomførast i den mon og på den måten som alle deltakarlanda er einige i. Hr. Røiseland har teki opp att dette her i dag.

og eg vil berre erklæra meg heilt samd i desse synsmåtane, og det vil vel alle i denne forsamlinga gjera. Eg vil leggja til at det må også så langt råd er vera slik, at alle deltakarlanda har etter måten mest mogleg lik vinning av dette samarbeidet. Det blir ikkje noko skikkeleg samarbeid eller samvirke mellom oss utan at vi samarbeidar på like fot, på ein måte som det her er peika på. Truleg vil some koma til å seia: Vel, om alle vil eit slikt resultat, kan det så lett bli det motsette likevel. — Difor vil dei ikkje vera med på framlegg som dei ikkje har fullt og heilt oversyn over i detalj.

No er dette ein god leveregel, men det er ikkje alltid i det offentlege livet, ja, heller ikkje i det private livet, at det er rett eller mogleg å venta med å ta avgjerd til ein har 100 pst. oversyn. Ein må nok ofte ta avgjerdet på eit noko tidlegare tidspunkt.

Men når det gjeld denne saka, når det gjeld framlegget frå fleirtalet, så har vi i fleirtalet etter min oppfatning ikkje gått lenger enn at eg synest vi har det påkravde oversynet. Når eg her i dag har høyrte på hr. Røiseland, hr. Holm og på hr. Bondevik, har eg inntrykk av at dei prosederar mot eit framlegg som i realiteten ikkje ligg føre. Men når eg seier dette, er det for di eg har så pass tillit til vår regjering også, ja, til regjeringane i Norden i det heile, at eg kan vera med på slike henstillingar som fleirtalet gjer i sitt framlegg. Vi ville vel i det heile ikkje koma av flekken med nordisk økonomisk samarbeid, dersom vi ikkje hadde eit slikt minstemål av tillit til regjeringane våre.

I framlegget oppmodar Det nordiske rådet regjeringane om å fremja eit utvida økonomisk samarbeid i Norden. Av dei utgreiingane vi no har fått, skulle det vera klårlagt at alle landa våre vil ha vinning av eit utvida økonomisk samarbeid, berre det blir lagt an på ein vetug måte. Eg har også den tillit til regjeringane som skal setja dette i verk, at dei vil gjera det. Det nordiske rådet vil aldri koma dit at det kan leggja fram i detaljar korleis dette samarbeidet skal gå for seg. Vi vil alltid måtta halda oss til dei store retningslinene og overlata detaljane meir til regjeringane.

Som deler av dette arbeidet henstiller så Rådet til regjeringane spesielt å ta seg av visse ting. Eg finn det naudsynt å koma litt nærmare inn på desse punkta her, for det er ikkje dei tingene som det har vori protestert mot her i dag. Regjeringane får oppmoding om å søkja

«å legge vilkårene til rette for opprettelse av et felles nordisk marked på så store områder som mulig».

Det er ei så vak formulering som vel mogeleg. Regjeringane får oppmoding om å prøva å leggja vilkåra til rette, — det er så langt frå noko pålegg om å gjennomføra ein felles marknad. Dertil har vi så også reservasjonane på slutten av denne setninga.

Rådet oppmodar vidare regjeringane om å klårleggja

«mulighetene for å anvende ens tollsatser eller restriksjoner overfor ikke-nordiske land, og ta opp et arbeid for å avvikle tollavgiftene og handelsrestriksjonene ved de internordiske grenser i det omfang og i den takt som anses forenlig med de enkelte lands særlige forhold».

Her er det tale om å klårleggja om det er mogleg eller ikkje å gjennomføra slike eins tollsatser og eins restriksjonar overfor utlandet. Dette skulle vi vel ha den største interesse av å få klårlagt. Dertil blir så regjeringane oppmoda om å ta opp eit arbeid for å avvikla tollavgiftene og handelsrestriksjonane ved dei internordiske grensene i det omfanget og i den takt som dei finn er i samsvar med dei særlege tilhøva i dei einskilde land. Desse ting kan ikkje Regjeringa gjennomføra i større mon enn Stortinget godkjenner. Alle skulle dermed kjenna seg på den sikre sida. Oppmodinga går ikkje lenger enn til det omfanget og til den takten som er i samsvar med dei særlege tilhøva i det einskilde land. Og skjønnet her er til sjuande og sist hjå Regjeringa og hjå Stortinget.

Rådet oppmodar så regjeringane om at dei

«opptar forhandlinger om konkrete samarbeidsoppgaver som er av betydning for de nordiske lands produktivitet og levestandard, herunder samarbeid om den teknisk-naturvitenskapelige, landbruksvitenskapelige og annen forskning, om kraftspørsmålet og andre foreliggende produktivitets- og investeringsoppgaver».

Her gjeld det ikkje anna enn ei oppmoding om å ta opp forhandlingar. Eg har funni at vi har den største interesse av at det blir teki opp forhandlingar om desse ting så snart råd er. Difor vil eg vera med på at dette blir gjort.

Til slutt oppmodar så Rådet — i tilfelle dette framlegget blir vedteki — om at regjeringane

«gir ansvarlige organer til oppgave å fremme og overvåke arbeidet i samsvar med de foran angitte retningslinjer».

Og meiner vi det alvårleg med det vi har sagt i retningslinene, må vi ha organer som påser at arbeidet blir gjort.

Eg seier ikkje dette for å ta burt ein tøddel av det som står i framlegget, eg seier det berre for å understreka det som verkeleg står der, utan at det får større innhald og meining enn det vi har meint, vi som har vori med på å forma ut dette.

Når eg såleis ser på framlegget punkt for punkt, finn eg ingen sakleg grunn til å setja ut vedtaket av dette. Vi har no drivi så lenge med å utgreia forskjellige greiner av nordisk økonomisk samarbeid og drøfta det så mykje på skilde område og i skilde forum, at vi no bør gå så langt som det her er gjort framlegg om. Ein ting som for meg heller ikkje veg så lite, er dette at skal vi få til eit skikkeleg samarbeid i Norden,

så pliktar vi alle å ta omsyn til kvarandre. Alle fire landa pliktar dette, dersom samarbeidet skal bli godt.

No er det så at i det økonomiske samarbeidet hittil er det nordmennene som mest har haldi att. Det har vi gjort med rette, og vi må nok også gjera det så langt som det er påkravd i tida framover. Men vil vi økonomisk samarbeid, så skal vi vera varsame med å hala saka ut, dersom det kikje er heilt påkravd.

Eg finn det ikkje påkravd å setja ut det framlegget som ligg føre her, difor vil eg heller ikkje vera med på noka slik utsetjing. Eg finn tvert om at det no er påkravd at vi kjem i gang med praktiske og konkrete saker, ved sida av at vi held fram med dei utgreiingane som er påkravde. Det er av interesse for landa våre, det er av interesse for næringslivet i det einskilde land, det er av interesse for regjeringane og nasjonalforsamlingane, og det er ikkje minst av interesse for oss sjølve no å få noko oversyn over kor vegen kjem til å gå. Difor må vi no til etterkvart med å summera opp det som er mogleg. Det er det som er gjort i dette framlegget, og ikkje noko anna.

Eg trur også eg kan leggja til her, at når vi no har høyrte på dei innlegga som har komi frå mindretalet si side, ikkje minst frå hr. Holm, skjønar vi at det vil ta så uendelig lang tid med slike utgreiingar, at eg trur at vi ut til januar-februar neste år vil vera komne berre eit ørande lite steg lenger på veg i den retningen. Hvis vi på førehand verkeleg skal greia ut alle dei ting hr. Holm var inne på, blir vi ikkje ferdige til januar neste år og heller ikkje året deretter. Og sant å seia: Når eg høyrde innlegget til hr. Holm, fekk eg inntrykk av at han sanneleg hadde teki standpunkt både til krafteksportspørsmålet og til det eine og det andre spørsmålet elles, slik at for han er det vel ikkje synderleg stor nytte i å setja ut saka berre til januar-februar neste år.

Eg trur standpunkta for manges vedkomande i ikkje så lita utstrekking er tekne i og med den utgreiinga som no ligg føre.

Utviklinga både her heime og ute i verda gjer at vi ikkje har råd til å bruka synderleg meir tid på dette arbeidet enn det som er påkreva. Utviklinga av produksjon av mange varer gjer at større marknader skapar store fordeler for produksjonen. Dei store marknader legg eit heilt anna grunnlag for produksjonen enn dei små marknader gjer. Dette vil bli meir og meir merkbart etter kvart som konkurransen melder seg. Ei avspenning ute i verda vil nok klart nok koma til å demonstrera dette for oss.

Regjeringane i dei nordiske land har som si fremste oppgåve å halda full sysselsetting. Eg er samd i at vi i Norge vil koma til å støyta på sysselsettingsproblem om vi i dag gjekk over til felles varemarknad i Norden. Vi vil nok støyta på vanskar med sysselsettinga om vi tek det på

noko lenger sikt og, men eg er redd for at vi vil støyta på enda større sysselsettingsvanskar om vi ikkje innan rimeleg tid finn fram til ei heilt anna utnytting av Norden som felles varemarknad enn det vi har til no. Etter mitt syn er det slik at det nettopp er for å tryggja den fulle sysselsettinga på lenger sikt at det er så avgjerande for oss å koma fram til praktiske resultat på dette område. Vi vil koma til å stå mykje betre rusta til å ta imot konkurransen utanfrå ved å byggja ut eit godt samarbeid her.

Vi strever i alle dei nordiske landa med å løfta opp levestandarden til folket. Ved samkjøring i større mon av produksjonen vår her i Norden vil varene bli billigare og vi vil på den måten ha lettare for å skaffa folket større realinntekter. Her har vi ein av dei beste moglegheitene på dette område.

Av utgreiingane vi har fått i desse rapportane vi har, går det fram at heimeindustrien stort sett står betre i Sverige enn i Norge, og vel også i Danmark, iallfall for ein del av industrien.

Det er rett at det er mange ting som har gjort dette. Sverige var såleis ikkje med i den siste krigen. Det gjorde nok sitt. Skattereglane kan vel også ha gjort sitt, og det er sikkert mange andre ting som også spelar inn. Men eg trur likevel at dette at svensk heimeindustri har dobbelt så mange mennesker å produsera for, har hatt overmåte mykje å seia, kanskje det meste. Dette har skapt eit heilt anna grunnlag for mange slag industri som vi ikkje har grunnlag for. Men ved å få til eit felles marknad for fleire og fleire felt, vil vi samla få grunnlag for konkurransemessig industri på områder der ingen av våre land har det i dag. Og vi vil kunne få lønnsam industri der dei slit med vanskar i dag.

Slik er det no. Og denne utviklinga held framleis på. Det er vel heller ingen ting som tydar på at denne utviklinga kjem til å stoppa opp med det første. Desse og mange andre grunnar har gjort at eg er komen til at vi ikkje har råd til å driva kvar for oss lenger i så stor mon som vi har gjort hittil. Vi har ikkje råd til å la vera å nytta ut dei moglegheitene som vi har i utvida nordisk økonomisk samarbeid.

Dei utgreiingar vi har fått til i dag, syner oss alle klart at vi står framman for mange og store vanskar i arbeidet med å koma fram til felles nordisk varemarknad på fleire felt. Men eg ser det likevel slik at med den rette *viljen* til samarbeid for å løysa vanskanene, vil det vera mogleg å løysa de fleste av dei. Det er den rette viljen det i så stor mon vil vera spørsmål om. Har vi ikkje den, vil vi ikkje koma så svært langt fram.

Dertil er det også ein annan ting det vil bli spørsmål om. Vi må allstella oss slik at vi får *tillit* hjå kvarandre. Manglar denne tilliten vil de ikkje bli bra resultat. Alt skikkeleg samarbeid må byggjast på tillit. Manglar tilliten blir det heller ikkje samarbeid. Dette gjeld ikke minsamarbeidet landa imellom.

Vi i Norge har serleg i etterkrigsåra arbeidt med å styrkja næringslivet der det tidlegare sto svakt. Dette arbeidet tek ikkje minst sikte på å få byggt industri ut over landet. I dag er industrien for mykje samla i ein mindre del av landet. Dette gjer at folket hopar seg for mykje opp på desse plassane, og dei fatigare landsdelene blir avfolka. Av mange grunnar er ikkje dette noka heldig utvikling. Det har difor vorti teki opp arbeid for å motverka dette. Vi har såleis fått Nord-Norge-planen. Det er ein større plan som tek sikte på å styrkja næringsgrunnlaget i denne landsdelen. Det er også teki opp arbeid for å styrkja næringsgrunnlaget i andre landsdeler der det i dag er svakt.

Dette arbeid må vi halda fram med også i tida framover. Det utvida økonomiske samarbeid i Norden må ikkje leggja for store vanskar i vegen for dette. Men eg er klar over at dette arbeidet blir ikkje lettare etter at det utvida økonomiske samarbeidet i Norden kanskje er komi i gong. Difor må vi vera merksame også på denne sida av saka.

Eg er samd i fleirtalsframlegget i denne saka. Eg er også glad for at vi nå er komne så langt med utgreidingar og forhandlingar at vi kan gjera eit slikt vedtak i Det nordiske råd. Dette vedtaket vil seia at vi no kan ta til med å gå frå drøftingar til fremjing av konkrete saker.

Det er klart at vi nå går går inn i ei vanskelegare periode enn vi har hatt hittil. Det krevst meir av regjeringane — det krevst meir av nasjonalforsamlingane — det krevst meir av næringslivet i tida framover på dette feltet enn det har gjort under dei meir sjenerelle drøftingane. Men på den andre sida vil det også bli ei meir interessang tid fordi vi nå kan ta til å sjå praktiske resultat av det arbeidet som blir utført.

Eg nemnde nokre av grunnane for at vi ikkje kan setja ut denne saka utan det er heilt påkravd. Det er også ein annan grunn. I alle dei nordiske landa foregår det ei ikkje lita utbygging av næringslivet i dag, ikkje minst av industrien. Ved å vedta dette framlegget vil dei som arbeidar med slike planar, få noko av ein peikepinn for arbeidet sitt. Dei som er uvisse i planane sine i dag, finn kanskje at dei kan setja arbeidet ut til dei blir noko vissare om kor vegen kjem til å gå på dei ymse områder. Eller dei kan også endra planane sine på grunnlag av det oversynet ein no får. — Eg vil difor rå til tilrådinga frå fleirtalet.

Justitieminister Zetterberg, Sverige: Herr president! De statsråd inom den svenska regeringen, som har det närmaste ansvaret för utrikes- och handelspolitiken, har tyvärr inte kunnat vara närvarande här i dag — de har måst resa hem på grund av plikter som väntade dem. Men både de och den svenska statsministern har ju deltagit i den ekonomiska kommitténs arbete, och jag vill gärna här framhålla att hela den svenska regeringen

står bakom strävandena att få till stånd ett ökat ekonomiskt samarbete i Norden.

Det är inte så, att vi är blinda för de vanskligheter som finnes, inte bara här i Norge utan säkert i alla de nordiska länderna — i Sverige också. Det kommer inte att vara svårt att få fram betänksamma uttalanden från olika intresserepresentanter, som med större eller mindre rätt kan vara ängsliga för en ökad konkurrens. Men man kan aldrig nå något värdefullt, om man inte vill ta några risker, och såsom särskilt herr Gerhardsen framhöll i sitt anförande här, finns det stora möjligheter för näringslivet i alla de nordiska länderna att göra betydande vinster genom en gemensam nordisk marknad, även om man går fram på det försiktiga men samtidigt målmedvetna sätt som den ekonomiska kommittén föreslagit. Om man, såsom här förordats, anförtror åt regeringarna att efter noggranna undersökningar och i samverkan med organisationerna inom närings- och arbetslivet, leda arbetet, råder det enligt svenska regeringens mening inte något tvivel om att inte fördelarna av en vidgad nordisk marknad kommer att vida överstiga de risker och faror som möter. Detta gäller, efter vad vi tror, alla de nordiska länderna.

Kanske skulle vi också här i Norden genom ett ökat samarbete på det ekonomiska fältet liksom överhuvudtaget genom ett ökat samarbete av det slag, som Nordiska rådet eftersträvar, kunna göra en insats som är av värde inte bara för oss själva. Överallt i världen finns det ju på olika områden nationalistiska avgränsningar, men å andra sidan råder det överallt i världen ett mycket stort behov av samverkan och samarbete. Jag tror att Nordiska rådet genom sina insatser på olika områden, genom sitt exempel på en fri samverkan mellan en rad fria länder har något positivt att ge långt utöver Nordens gränser.

Finn Moe, Norge: Mindretallet sier i sin innstilling at saken burde ha vært utsatt til den kunne ha vært forelagt det norske Storting, og i den norske presse har det vært skrevet at flertallet her går forbi Stortinget og overser Stortinget. — Jeg tror hvert enkelt medlem får gjøre opp med seg selv hvor bundet han føler seg av de beslutninger som er truffet her, når saken senere skal behandles i nasjonalforsamlingen. Jeg tror imidlertid det er grunn til å understreke ganske sterkt at beslutninger her ikke er forpliktende overfor nasjonalforsamlingene, de er ikke bindende i den forstand at de har bindende virkning for regjeringer eller for nasjonalforsamlinger. Når man studerer forarbeidene til Rådets vedtekter og til hele opprettelsen av Rådet, tror jeg man vil se ganske klart at den vei man tenkte seg at beslutningene skulle gå var at det først skulle fattes en beslutning, anbefaling, tilråding eller hva man kaller det, i Det nordiske råd, og så skulle denne sendes til regjeringene, som skulle forelegge beslut-

ningen eller forslaget for nasjonalforsamlingen. Vi gjør ikke her i dette spørsmål noe annet enn å følge den vanlige fremgangsmåte som det var meningen at Det nordiske råd skulle følge. Når det hevdes et annet synspunkt med hensyn til den rekommendasjon som flertallet i den økonomiske komité foreslår, må man jo ha lov til å spørre hvorfor dette ikke også gjelder andre rekommendasjoner. Vi har vedtatt en hel rekke rekommendasjoner. Jeg vet ikke om noen av disse har vært inngående behandlet i det norske Storting, slik at vi er klar over hvordan våre forskjellige partier, eller hvordan Stortinget selv stiller seg til det som vi der henstiller til de respektive regjeringer.

Det er blitt sagt i denne debatt at hvis vi fortsetter på denne måte, vil Rådets popularitet forsvinne. Men da tror jeg man må trekke konsekvensen og ganske enkelt si at da får vi nedlegge Rådet; for jeg ser ikke noen annen måte som Rådet kan arbeide på. Hvis det er slik at sakene skal ha vært behandlet i de forskjellige nasjonalforsamlinger før vi overhodet kommer inn på dem her i dette råd — hvorledes vil da situasjonen være? Jo, situasjonen vil være at de forskjellige nasjonalforsamlinger har fattet sine beslutninger, og det har de forskjellige lands delegasjoner å holde seg til, slik at det blir ikke rom for noen forhandling.

For å ta et ganske enkelt eksempel, som gjelder denne sak, så tror jeg at hvis saken hadde vært behandlet på forhånd i de respektive nasjonalforsamlinger og der hadde vært truffet ganske bestemte beslutninger om hvordan man skulle optre, hadde det ikke vært så lett å finne en felles vei mellom det norske synspunkt og det danske og svenske synspunkt som det har vist seg å være. Derfor tror jeg at hvis man her vil foreslå noen annen fremgangsmåte, vil man slå hele grunnlaget bort for Rådet, slik som det var tenkt å skulle virke.

Det er også i den forbindelse pekt på en rekke spørsmål som man gjerne vil ha besvart før beslutningen om å tilrå regjeringene å arbeide for et felles marked, å legge vilkårene til rette for et felles marked, — en rekke spørsmål som man gjerne ville ha sett svaret på. Men det er jo nettopp de spørsmål regjeringene skal utrede. Det er spurt her hvilken skattesvikt det vil bety. Vel, hvis man vil legge vilkårene til rette for et felles nordisk marked for en bestemt vares vedkommende, så må da Regjeringen utrede hvilke konsekvenser dette vil ha for vedkommende norske industri, om det eventuelt skulle føre til nedlegging av noen norske bedrifter og hvilken skattesvikt det ville representere. Men man kan ikke forlange at dette skal utredes på alle områder før man tar stilling til selve saken.

Jeg må også få lov å si at når man sier at man er enig i å søke utvidet det nordiske økonomiske samarbeidet, så er det litt vanskelig å forstå at man kan kritisere det forslag til rekommendasjon som foreligger fra fler-

tallets side. Men jeg tror det også er blitt delvis noe feilaktig fortolket i pressen, og jeg vil derfor gjerne gjøre et par bemerkninger om det.

Når det her i første avsnitt av utkastet til rekommendasjon står at Rådet henstiller

«at regjeringene søker å legge vilkårene til rette for opprettelse av et felles nordisk marked på så store områder som mulig», så har jeg ikke et øyeblikk forstått det slik som det er blitt utlagt i enkelte aviser, at det skulle være regjeringene i motsetning til nasjonalforsamlingene, at man her, gjennom måten som det er sagt på, forsøker å holde nasjonalforsamlingene utenfor. Det som man, såvidt jeg har forstått, har ment å si, er at saken nå er kommet så langt at den bør ikke lenger bare utredes i Det nordiske råd eller av eventuelle ekspertkomitéer, nå bør regjeringene gå over til å forberede og forhandle om det konkrete økonomiske samarbeid, legge vilkårene til rette.

En annen misforståelse som jeg har et sterkt inntrykk av gjør seg gjeldende, er at man tror det nå skal gjennomføres en fullstendig tollunion. Jeg sier ikke at den misforståelse gjør seg gjeldende her i denne sal, men at den gjør seg gjeldende til en viss grad i den polemikk som føres, er ganske klart. Det gjør seg gjeldende den misforståelse at man skal gjennomføre en fullstendig tollunion med ett slag og kanskje for alle varer, og at dette vil ha meget katastrofale konsekvenser for Norges vedkommende. Men jeg tror det fremgår så tydelig som det kan av denne rekommendasjon, at det er ikke et øyeblikk meningen å gå over til denne blindt virkende mekanisme som innføring av en tollunion ville bety. Jeg synes derfor også det er ganske betegnende at man har valgt uttrykket felles marked isteden. Men man vil heller ikke med ett slag opprette et felles marked. Man sier her i motiveringen til forslaget at

«en rekke forberedelser er nødvendige, og gjennomføringen av et felles marked må skje gradvis over et lengre tidsrom».

Det sies videre:

«Et felles marked kan gjennomføres på forskjellige måter og i varierende takt i de enkelte bransjer og i de forskjellige deltakerland.»

Hvilket igjen vil si at hvis man f. eks. fra Norges synspunkt finner at man må anslå en noe mer moderat takt, så er det full adgang til det.

Det sies da også i den direkte henstilling til regjeringene at det skal gjennomføres

«i det omfang og i den takt som anses forenlig med de enkelte lands særlige forhold.»

Hvis vi setter inn «Norge» istedenfor «de enkelte land», så vil det stå: «i det omfang og i den takt som anses forenlig med Norges særlige forhold.»

Her må jeg få lov å peke på at det har jo vært et hovedpunkt under disse forhandlinger, og det fremgår også av utkastet til rekommendasjon, at

det kan oppnås overordentlig meget ved en rasjonell arbeidsdeling og produksjonsfordeling mellom de forskjellige nordiske land. Det er ganske klart at intet av de nordiske land kan vente å få en ordning som kan skaffe det bare fordeler. Vi har for vårt vedkommende stor interesse av et samarbeid om kraftspørsmål, og vi er interessert i andre investeringsoppgaver. Sverige og Danmark har kanskje vært mer interessert i et felles marked, men også innenfor dette må det nødvendigvis bli slik at Sverige og Danmark kan oppnå visse fordeler, men da må Norge få andre fordeler til gjengjeld. En slik rasjonell arbeidsdeling også når det gjelder vareproduksjon, skulle det være mulig å nå fram til.

Endelig må jeg få lov til å si at riktignok er det så at vår hjemmeindustri innenfor mange grener kan stå svakt i forhold til den tilsvarende industri i Danmark og Sverige, men jeg tror ikke man fra et norsk synspunkt skal se bort fra at et felles nordisk varemarked åpner også store fordeler for norsk næringsliv. Jeg tenker i første rekke på våre fiskeprodukter, som også herr Gerhardsen nevnte. Jeg tenker på ferrolegeringer og andre varer fra den elektrometallurgiske industri, og jeg tenker på et spørsmål som jo har vært nokså meget drøftet i løpet av det siste halvår, jeg tenker på at Norge vel da ville få seg reservert Norden som marked for sin kunstgjødsel uten noen konkurrerende produksjon i andre land.

Jeg nevnte til å begynne med at det er ganske klart, at som institusjon har Det nordiske råds beslutninger, henstillinger, ingen forpliktende og bindende virkning hverken overfor regjeringene eller nasjonalforsamlingene, og jeg sa at hver enkelt får avgjøre med seg selv hvor bundet han føler seg av det som uttales i de rekommendasjoner som vedtas her. Jeg kan godt forstå at visse medlemmer av den norske delegasjon sier at her vil de ikke binde seg, og de vil stå helt fritt for sitt vedkommende. Men det som jeg ikke så godt kan forstå, er at de samtidig mener at vi som er overbevist om fordelene ved, ja, jeg skulle gå lenger, overbevist om nødvendigheten av et utvidet økonomisk samarbeid i Norden, at ikke vi kan gi uttrykk for dette i en henstilling til regjeringene om å arbeide videre med saken, en henstilling som såvel regjeringene som nasjonalforsamlingene kan avvise. Vi må ha lov til å gi uttrykk for denne oppfatning.

La meg til slutt bare få si et par ord om dette: Jeg tror at det som karakteriserer ikke bare de nordiske land, men de europeiske stater i det hele, er at de er for små enheter til fullt å kunne utnytte den mulighet til billig masseproduksjon som moderne teknikk byr på. Allerede i 1935—39 var det slik at produktiviteten pr. arbeider i USA var 2,8 ganger så høy som produktiviteten pr. arbeider i Storbritannia. Jeg tror ikke dette tall er blitt endret noe til Europas fordel ved den utvikling som senere har foregått.

For Norges vedkommende gjelder det særlig kapitalbehovet. Vår økonomiske historie viser at veksten i vårt næringsliv har i stor utstrekning

vært betinget av at vi kunne gjøre bruk av utenlandsk kapital, selv om vi etterhånden også har forsøkt å kjøpe denne kapital tilbake, som herr Holm ganske riktig bemerket. Men det er kanskje nettopp når det gjelder kapitalbehovet at den teknisk-økonomiske utvikling går så fort at Norge holder på å bli en for liten enhet i verdensøkonomien, og jeg tror ikke det bare gjelder Norge; jeg tror det gjelder de andre nordiske land, og jeg tror det gjelder, som sagt, de européiske land i det hele.

Jeg skal ikke trette med mange eksempler. Jeg vil bare peke på en næring, som er ganske vesentlig for norsk næringsliv og som spiller en stor rolle for nordisk næringsliv i det hele tatt, og det er skipsfarten, hvor man raskt går i retning av å bygge skip av så stor størrelse at kapitalbehovet blir langt, langt større enn det var tidligere.

Det er noen av oss her som tror at uten et nærmere økonomisk samarbeid mellom de nordiske land hvor forholdene ligger til rette, er det sannsynlig at vi måtte sette ned tempoet i den økonomiske utbyggingen, mens vi tror at vi i samarbeid og sammen kan foreta en rask ekspansjon. Og denne oppfatning må vi som har den fullt og fast, få lov å gi uttrykk for, meddele vår egen regjering, meddele vår egen nasjonalforsamling, meddele de andre nasjonalforsamlinger og de andre regjeringer i de nordiske land, idet vi er helt klar over at den rekommendasjon som her blir fattet, er ikke bindende. Såvel regjeringene som nasjonalforsamlingene står fullstendig fritt til å gjøre med den hva de vil.

Presidenten: Sammanträdet får nu avbrytas för att fortsätta kl. 15.00.

Det är ännu tre talare anmälda i detta ämne, nämligen herrar Sundt, Leirfall och Skoglund.

Jag erinrar om att, sedan detta ärende slutbehandlats, skall vi uppta först den ekonomiska kommitténs instilling nr 7 om förslag angående stötte til islandske sjöterritoriale fredningsbestemmelser och sedan punkterna 22—26 på gårdagens föredragningslista.¹⁾

Mötet hevet kl. 13.00.

---

¹⁾ Overført til ny dagsorden for ettermiddagsmøtet under saknumrene 3—7.

7. møte,
tirsdag den 17. august kl. 15.

President: Herlitz¹⁾.

Dagsorden.

1. Fortsatt behandling av den økonomiske komité's innstilling nr. 6 i anledning av melding angående økonomisk samarbeid (sak nr. 29 på s.l.) og beretning angående økonomisk samarbeid (sak nr. 28 på s.l.).
2. Den økonomiske komité's innstilling nr. 7 om forslag angående støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser (sak nr. 35 på s.l.).
3. Den juridiske komité's innstilling nr. 8 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår stemmerett for statsborgere i nordiske land ved opphold i annet nordisk land (sak nr. 28 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår stemmerettsspørsmål (sak nr. 34 på s.l.).
4. Den juridiske komité's innstilling nr. 9 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår innenlandsk statsborgerskap som forutsetning for å inneha stilling som befal og mannskap på fartøy (sak nr. 23), og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår nasjonalitetskrav for befal og mannskap ombord på fartøy (sak nr. 23 på s.l.).
5. Den juridiske komité's innstilling nr. 10 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår retten til å drive næring eller være styremedlem i aksjeselskap m. m. (sak nr. 23 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår retten til å drive næring og være styremedlem i aksjeselskap m. m. (sak nr. 34 på s.l.).
6. Den juridiske komité's innstilling nr. 11 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår økonomisk hjelp til jordbrukere m. m. (sak nr. 34 på s.l.).
7. Den juridiske komité's innstilling nr. 12 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår retten til sportsfiske (sak nr. 34 på s.l.).

---

¹⁾ Gerhardsen avløste Herlitz som president kl. 16.47 (s. 218).

Presidenten: Jag ber att få förklara sammanträdet öppnat.

Jag vill vidare meddela att utöver de vid föregående sammanträde anmälda talarna har herr Hambro begärt ordet.

Sak nr. 1.

Fortsatt behandling av den økonomiske komité's innstilling nr. 6 i anledning av melding angående økonomisk samarbeid (sak nr. 29 på s.l.) og beretning angående økonomisk samarbeid (sak nr. 28 på s.l.).

Sundt, Norge: I sin tale i formiddagsmøtet utviklet herr Finn Moe nokså utførlig den nokså selvfølgelige kjensgjerning at ingen beslutning i dette rådet er forpliktende for det norske Storting. Det sier seg selv. Men, sa herr Moe, om man nå skulle finne på å ville utsette denne sak for at det norske Storting kunne behandle dem, hva så med alle de andre rekommandasjonene? Ja, vi har vedtatt et utall av mer eller mindre viktige rekommandasjoner, men rekommandasjoner som står i en ganske annen stilling enn denne sak, den viktigste som Det nordiske råd har hatt til behandling, og antagelig kommer til å få til behandling. — Dette er en sak av den art der det foreligger forslag til en beslutning som herr Dahlgaard i sin vakre tale kalte for et «nytt tidsavsnitt i landenes historie». Han talte om tanken som aldri har kunnet dø, han uttalte sitt håp om at den nye slekt vil ha mot til å fullbyrde det vi nå har påbegynt, og han henviste endelig til troen på en stor saks endelige seier. — Disse begeistrede ord, som bringer med seg en susen fra den gamle studenterskandinavismes tid, kan jeg forstå er oppriktig ment fra dansk side, men jeg tror ikke at så vektige ord helt ut dekker den norske innstilling. Men skulle man så ikke i denne sak som er av så stor rekkevidde og hvor — jeg vil ikke bruke uttrykket «Stortinget», men hvor et så stort mindretall av den norske delegasjon, som representerer 70 av Stortingets 150 representanter, og som igjen dekker halvparten av landets velgere, ber om det — skulle man ikke da tro at det i en så enormt gjennomgripende og viktig sak kunne vises noen form for hensynsfullhet — ihvertfall så lite som man ber om her?

Her er det ikke tale om noen utsettelse som i seg selv innebærer at man vil trenere saken, her er tale om 6 måneders utsettelse. Man kan vel si at det er ikke sikkert hvilken beslutning Stortinget vil fatte, men det vi kan si sikkert er at etter Stortingets behandling av saken vil det mindretall som i dag må avholde seg fra å stemme over realiteten, ha et bedre grunnlag for å tilrettelegge sine uttalelser for neste sesjon. Dette er såvidt viktig for mindretallet, at jeg trodde også den nordiske samarbeidstanke som sådan var vel tjent med det.

Det er særlige hensyn her som taler for at man i denne veldig viktige sak fulgte mindretallets henstilling om utsettelse. Det foreligger, som de

tilstedeværende i salen vil vite, en regjering melding av 18. juni som ennå ikke er behandlet av Stortinget, og vi opplever i denne sak at den sosialistiske del av den norske delegasjon i sitt forslag til innstilling konkluderer med et forslag som er mer vidtgående enn den holdning Regjeringen hadde i sin melding av 18. juni i år. I sin melding av 18. juni i år sier Regjeringen bl. a.:

«I Norge har det vært en utbredt motstand både mot en nordisk tollunion og mot et nordisk frihandelsområde. Dersom tollunionen eller frihandelsområdet skulle føre til at norske bedrifter ble nedlagt i et større omfang, slik at det oppsto en betydelig arbeidsløshet, ville dette bety et alvorlig økonomisk tap for Norge, i hvert fall gjennom en overgangstid. En slik utvikling ville også nødvendigvis skape sterk motvilje i Norge mot et nærmere økonomisk samarbeid. Regjeringens linje har vært og er redegjort at man bør gå forsiktig til verks. Den mener at Norge bør være med i et fortsatt undersøkelsesarbeid for å klarlegge mulighetene for et nærmere tollpolitisk samarbeid. Dessuten mener den at forholdene bør egges til rette slik at det blir bedre betingelser for å opprette et felles nordisk marked. Regjeringen har således ikke forkastet forslagene om en tollunion eller et frihandelsområde som en langsiktig politikk. Men den mener at de nordiske land i første omgang bør legge hovedvekten på andre forholdsregler for økonomisk samarbeid. Spesielt mener den norske regjering at det er viktig å overveie konkrete produksjons- og investeringsprosjekter. Ut samarbeid om konkrete prosjekter er mer direkte i sine virkninger enn tollunionen.»

Og et annet sted sier videre Regjeringen:

«Når Regjeringen har gått inn for et fortsatt undersøkelsesarbeid, har den imidlertid gjort dette ut fra en forståelse av at et felles marked i seg selv bare gir begrensede muligheter for å løse de økonomiske problemer i Norden. Undersøkelsesarbeidet bør særlig konsentreres om disse praktiske oppgaver:

- a. Å påskynne arbeidet med en felles tollnomenklatur i samsvar med Brussel-avtalen.
- b. Å klarlegge de problemer som knytter seg til et system med ens tollsatser utad, og å undersøke de virkninger som et slikt system ville få for økonomien i de nordiske land.
- c. Å ta opp et arbeid for å få ensartede bestemmelser om målinger, standarder og kvaliteter. Disse bestemmelsene er i dag meget forskjellige i de nordiske land.
- d. Å ta opp med de norske næringsorganisasjoner spørsmålet om tollfrihet på enkelte områder.»

Man skulle etter det veldige område som etter Regjeringens mening ennå trenger nærmere undersøkelse, kunne si at ordets tid ennå ikke er forbi, handlingens tid er ennå ikke kommet. Og jeg kan ikke innse at det skulle foreligge noe fra 18. juni til i dag, som skulle gjøre det mer naturlig at man nå forserer fram en beslutning, som går langt videre enn den norske regjeringens uttalelser i meldingen av 18. juni.

Vi har i dag opplevet fortolkningens dag. Vi har hørt svensker og dansker som har ment at dette var så nær opp til fullkommenhet hvor det gjelder en prinsipiell tilslutning til felles marked og tollunion, som noen kunne ønske seg. — Vi har hørt herr Meisdalshagen, han forsøkte å bringe det noe mer ned på jorden, han henstillet instendig til oss ikke å legge mer i ordene enn det sto. Og vi hadde endelig herr Finn Moe, som til slutt lot forslaget gjennomgå en reell avmagringskur. Men vi hadde iallfall herr Gerhardsen, hvis begrunnelse var nokså klar, og som viser at komitéen her har gått lenger i sitt forslag enn Regjeringen. Og derfor må man nesten kunne si at når utenriksminister Lange i dag ga sin tilslutning med glede — han sa at den norske regjering hilser med glede den enighet komitéflertallet har arbeidet seg fram til i denne viktige sak — så har også Regjeringen i virkeligheten i dag gått adskillig lenger enn den gjorde i sin melding av 18. juni. Og dette uten at Stortinget har fått behandlet det som Regjeringen tok sikte på skulle behandles — hele spørsmålet. Utenriksministerens erklæring i dag var for øvrig et mesterlig diplomatarbeide. Men han har iallfall sagt én ting som man burde feste seg ved, han har sagt på sin diplomatiske vis: Administrativt og politisk er imidlertid saken ikke brakt like langt i Norge som i Sverige og Danmark. — Reelt sett ville det være riktig å si: Saken er ennå ikke moden i Norge i sin fulle utstrekning, Og da mener jeg at den nordiske samarbeidstanke vil være absolutt best tjent med at den parlamentariske hensynsfullhet som vi ber om, nemlig å utsette saken til neste sesjon, var fulgt ikke bare av de norske sosialistiske delegerte, men av samtlige lands delegerte.

Det er dårlig politikk å tro at man kan forsere ting frem. Jeg har overveiet om flertallet skulle være grepet av de samme tanker og følelser som Grete i Johan Herman Wessels «Kierlighed uden strømper», når hun sier: «Du aldrig bliver gift om det idag ej sker.» — Jeg tror at det vil gå lang tid før man i denne sak kommer til reelle handlinger, dertil kreves det for store og grundige undersøkelser.

Jeg vil slutte med å si at jeg føler meg uhyre forstemt over at flertallet i Det nordiske råd ikke har kunnet bekvemme seg til å vise oss denne hensynsfullhet. Det er slett ikke noen animositet mot Det nordiske råd som ligger bak dette. Jeg har aldri hatt noe ansvar for dette på noe punkt. Men jeg mener det er et rimelig krav at vi ikke — som herr Moe sier —

skal være nødt til å gå fra våre standpunkter i Stortinget. Det er riktig nok at vi ikke er bundet av våre standpunkter her, men det er noe som heter politisk moral, og vi kan ikke her i Rådet stå og si en ting for så 2 måneder etter å si noe annet i Stortinget. Dette burde Det nordiske råd forstå, og hvis det hadde forstått det, ville det lettet et nordisk samarbeide og kanskje gjøre Det nordiske råd litt mer populært i store deler av den norske almenhet, hvor populariteten i dag dessverre er liten.

Leirfall, Norge: Det parti jeg representerer, har vært kritisk innstillet til opprettelsen av Det nordiske råd. Ikke fordi vi er imot et nordisk samarbeid, men fordi vi har vært av den oppfatning at vi gjennom de eksisterende interparlamentariske organer allerede har hatt og fremdeles har et forum til å drøfte de konkrete samarbeidsoppgaver etter hvert som de melder seg og etter hvert som det fra den ene eller den annen side er et ønske om å ta dem opp. — Men en organisasjon og en nordisk kongress mer eller mindre i denne tiden spiller jo liten rolle, ordtaket om en pølse i slaktetiden har her sin aktualitet. Og denne vår innstilling har naturligvis ikke hindret oss i å delta i Rådets arbeid. Vår hovedinnvending og vår prinsipielle motstand, og det som gjør at vår stilling til Rådet nå må tas opp til fornyet overveielse, er vår frykt for at Rådet etter hvert ville utvikle seg til et nordisk overparlament, og at det i Rådet ville bli tatt avgjørelser som forhåndsbandt medlemmene og regjeringene til bestemte standpunkter i viktige innenrikspolitiske spørsmål. I og med denne sak og den måte hvorpå en realitetsavgjørelse nå søkes presset igjennom, har det vist seg at denne vår frykt var begrunnet.

Det standpunkt som flertallet har inntatt, og som nå skal bli Rådets vedtak, betyr nemlig at Rådet tar stilling mot en samlet norsk opposisjon, som representerer halvparten av det norske folk i Stortinget, og hvor det også er delte meninger innen regjeringspartiet — sterkt delte meninger. — De betyr at Rådet tar standpunkt i et spørsmål som for øyeblikket og i tiden fremover vil bli det viktigste og største spørsmål på den økonomiske politikks område, det største stridsspørsmål partiene imellom her i Norge — det er spørsmålet om utbyggingen av vårt land skal fortsette etter en nasjonal linje som hittil, eller om de internordiske interesser skal ha prioritet. Det er spørsmål om hvilken rolle den utenlandske kapital skal spille ved den videre utbygging av vårt land, og om vårt næringsliv skal bygges opp etter norske interesser eller innpasses i et nordisk interesse-skjema. Det er det det gjelder for oss.

Når vi i opposisjonen skal legge fram vårt syn på denne sak, så møter vi straks den vanskelighet at vi lett kommer til å starte en indrepolitisk norsk debatt om spørsmål som skal diskuteres og avgjøres på det norske Storting. Jeg tror at svenskene likedan som vi nordmenn har uttrykket

heimetinge — hemmatinget — og bruker å henvise til det når indre stridigheter trekkes fram for et forum hvor det er lite lønt at de diskuteres. Dette er i utpreget grad tilfellet med denne sak. Det trenges en diskusjon og en utredning, en avklaring av begrepene og en oversikt over konsekvensene her i Norge, før saken er moden til å legges fram for Det nordiske råd. Og det er dette som er blitt nektet den norske opposisjon.

Det som vi innbys til å vedta, er nemlig ikke en henstilling om utredning og undersøkelse av *mulighetene* for en nordisk tollunion. Jeg nytter uttrykket *nordisk tollunion* istedenfor *felles nordisk marked*, som systematisk er brukt i forslaget — antagelig fordi det overfor den norske opinion klinger bedre enn en betegnelse hvor ordet *union* inngår. Men det er en tollunion det dreier seg om, fordi det bare er gjennom en slik union et felles nordisk marked kan oppnås. La det være klart.

Vedtaket er etter sin form en viljeserklæring fra det norske flertalls side, en bindende erklæring hvor den enkelte forplikter seg til å gå inn for visse konkrete linjer i den praktiske økonomiske politikk, dersom en ikke skal komme i konflikt med tidligere standpunkter. Det er en forhåndsbinding, som vil bringe den enkelte norske representant opp i de største vanskeligheter når det prinsipielle syn her i dag skal samordnes med det syn som skal anlegges på de konkrete saker og de konsekvenser disse vil føre med seg for de norske interesser.

Det kan sies at vi i opposisjonen skal ikke legge på oss bekymringer for hvordan de herrer i det norske flertall vil opptre når de møter sitt standpunkt på korsveiene, og det er i og for seg riktig. Men i den utstrekning dette får innvirkning på den vei som velges når de først er kommet til korsveien, er det et realpolitisk spørsmål også for oss i mindretallet.

Spørsmålet om en nordisk tollunion er *ikke* forelagt det norske Storting, slik som det er blitt understreket av flere talere fra mindretallet her før. Det eneste som foreligger, er en felles nordisk rapport og en utredning fra det norske handelsdepartement. Begge disse dokumenter slår fast at Norge står i en utpreget særstilling, og at fordelene for oss ved et felles nordisk marked er av svært problematisk art. Denne oppfatning, som altså hittil har vært den norske regjeringens, er belyst ved faktiske opplysninger og tørre tall, som det ikke går an å snakke seg bort fra. Og de norske stortingsmenn vil svikte sitt ansvar og sin forpliktelse dersom vi under det felles nordiske samarbeid ikke tar omsyn til disse kjensgjerninger.

Derfor er det også så forstemmende for oss i opposisjonen når vi i svensk og dansk presse nå beskyldes for å ta partipolitiske standpunkter ut fra ren beregning, være negative og spekulere i hva som lønner seg partipolitisk her i Norge. En slik fremstilling gagnar ikke det nordiske sam-

arbeid. Selv i det nordiske samarbeidet må avvikende meninger kunne hevdes uten at det blir mistenkeliggjort.

For min del vil jeg ha sagt at hvor de nordiske interesser kommer i konflikt med de norske, føler jeg det som en plikt å vareta det norske syn etter min oppfatning. Og uansett hva som sies i en bestemt situasjon, tror jeg også de andre lands representanter føler og resonnerer slik for sitt eget lands vedkommende. La oss derfor være fri for slike uttrykk som er kommet fram i dansk og svensk presse etter at denne innstilling ble avgitt.

Her har vi en sak hvor interessene er forskjelligge. Vi er mer vendt mot vest enn de andre land. Hovedtyngden av vår eksport må gå mot vest uansett om det blir et felles nordisk marked eller ikke. Vi må kjøpe der hvor vi ønsker å selge. Dersom hr. Gerhardsens folkevogn blir en realitet, og vi slutter å kjøpe biler fra England fordi vi kan innføre dem tollfritt fra et annet nordisk land, hva vil da England si til å kjøpe fisk og treforedlingsprodukter fra Norge? Vår industri er i langt større grad enn de andre lands lagt an på masseeksport av halvfabrikata og råstoffer som ikke kan finne avsetning på et felles nordisk marked. Og den refererer seg til varer som stort sett går inn tollfritt eller med en moderat toll i dag. Hverken for våre fiskerier, vår aluminiumsproduksjon, vår kunstgjødsel eller vår ferrosilicium er et felles nordisk marked tilstrekkelig. Vi har videre de beredskapsmessige omsyn, som sterkere enn for de andre land stiller seg hindrende i veien for en for sterk arbeidsdeling. Og vi har endelig det forhold at vår hjemmeindustri for viktige sektors vedkommende er beskyttet med langt høyere, til dels mangedobbelte, tollsatser av nabolandenes.

I rapporten fra det felles nordiske utvalg opplyses det at blant de sektorer hvor man først vil begynne å avvikle de inter-nordiske tollsatser, står møbelindustrien, lær- og skotøyindustrien og tekstiler. La meg da få opplyse — det er såvidt jeg kjenner til, ikke blitt nevnt her i debatten — at Norge i de to-tre siste år flere ganger har forhøyet tollsatsene for disse industrier etter forslag fra Regjeringen. Vi i Bondepartiet har stemt mot disse forhøyelser for ikke unødvendig å fordyre varer for forbrukerne, og fordi vi har ment at vi ikke burde legge opp tollvernet på et vesentlig høyere plan enn våre naboland. Til dette har så Regjeringen sagt at forhøyelsene var nødvendige for å sikre de norske bedrifters eksistens og for å unngå arbeidsledighet. Er problemstillingen i dag en annen? Vi har i dag for konfeksjonsindustrien tollsatser som ligger på det tre til fem-dobbelte av våre nabolands. For meterverar, for skotøy og mange andre varer er forholdet noenlunde likt. Dersom det var nødvendig for norske interesser å gå til slike *forhøyelser* i fjor, kan en da gå til en gradvis *avvikling* i år uten skadevirkninger? Er det praktisk politikk,

er det gjennomførbart? Er det i Norges interesse å gå så langt i avviklingen av tollene som en tollunion forutsetter? Det er lett nok å snakke om det, men å gjøre det?

Vi har her den eiendommelige situasjon at mitt parti som i praksis ved å stemme mot de nevnte tollforhøyelser har villet legge vilkårene til rette for en større og naturlig vareutveksling, nå beskyldes for å vise mindre samarbeidsvilje enn de andre partier i denne sak, mens den regjering som har ført en utpreget isolasjonspolitik når det gjelder disse produksjonsgrener, er villig til å godta en prinsipiell erklæring i helt motsatt retning. Jeg synes det forhold karakteriserer også verdien av en slik uttalelse som her foreligger.

Dette er, som sagt, ikke et forum for et indrepolitisk norsk oppgjør, men særlig hr. Gerhardsens innlegg gjør det nødvendig å klarlegge også det norske mindretalls standpunkt. Selv om hr. Gerhardsen går sterkt inn for et inter-nordisk marked, var hans tale i utpreget grad beregnet på hjemmemarkedet. Han presenterte bare den ene side av medaljen for det norske publikum og syntes å gå ut fra at i spillet om mynt og krone ville kronen alltid falle i norsk favør.

Bedre og billigere varer — ja, det er den ene side av saken, billigere symaskiner, billigere vaskemaskiner, men hva med *syssettingen* for de tekstilarbeidere som blir ledige ved en arbeidsdeling som skal føre til dette resultat? Hvordan skal de tekstilarbeidere som blir ledige ved arbeidsdelingen, kunne kjøpe billige symaskiner? Det er problemet i praksis. For dem skal det reises annen industri, heter det. Men hvor er kapitalen til denne? Den må skaffes fra utlandet, men dermed betyr også en overgang til arbeidsdelingsprinsippet en overgang til en norsk industri hvor utenlandsk kapital og innflytelse blir mer dominerende enn den er i vår nåværende industri. Det må være klart.

Hr. Meisdalshagen var inne på spørsmålet om spredning av industrien og nødvendigheten av å legge et sterkere og mer differensiert næringsgrunnlag ute i bygdene. Han innrømmet det at denne sak og gjennomføringen av det felles marked ville ikke gjøre vanskelighetene mindre når det gjelder dette. Nei dessverre. Jeg vil også peke på den side at de områder hvor det nå er spørsmål om en arbeidsdeling, og hvor vi etter programmet skal oppgi de høyere tollsatser vi har fått til vern om vår industri, er nettopp den industri som i dag ligger spredt ut over bygdene i Norge, møbelindustrien, tekstilindustrien og lærindustrien. For der arbeidsdeling som det innbys til, betyr jo at vi skal legge oss etter den mer utpregede storindustri med sikte på masseutnyttelse av vår kraft. Det betyr i utpreget grad en sentralisering og går mot de sosialpolitiske mål som vi alle er enige om her i landet.

Det var et praktfullt juletre hr. Gerhardsen pyntet for de norske for-

brukere i forbindelse med en nordisk tollunion. Jeg kom til å tenke på den gamle vakre julesang: «Nu tender moder alle lys», og i toppen anbrakte han folkevognen. Ja, folkevognen har før og i andre forbindelser vist seg å være et virkningsfullt lokkemiddel. Men la meg erindre hr. Gerhardsen om at det nå også lages folkevogner for et langt større marked enn det fellesnordiske noensinne kan bli. Det som hindrer dem i å bli allemannseie, er ikke omsynet til et norsk marked som skal beskyttes, men omsynet til å skaffe den norske stat inntekter og omsynet til vår valutatiske stilling. Vi blir nok dessverre nødt til en hårdhendt beskatning av bilene enten vi får en tollunion eller ikke, og det er nedslående å høre Det norske arbeiderpartis fører fremstille vanskelige problemer på en så lettvtint måte.

Både hr. Gerhardsen og hr. Finn Moe snakket også om den betydning et fellesnordisk marked ville ha for våre fiskerier. Jeg tror at våre saksyndige på området, f. eks. hr. Steffensen eller hr. Johs. Olsen, ville kunne hviske dem et ord i øret om denne sak. Også her har medaljen en bakside. Et felles nordisk marked på fiskerienes område ville ikke ha noen avgjørende betydning for avsetningen av våre fiskeprodukter, og det kan vel neppe tenkes uten at svenske og danske fiskere får anledning til å bringe fisk i land i Norge. Og så blir spørsmålet: Hva blir da fasitten for de norske fiskere?

Hele den forsvarsargumentasjon for forslaget som er ført fra norsk side, viser hvor lite gjennomtenkt og gjennomarbeidet det er her i Norge, hvor lite en har oversikt over konsekvensene, og hvor lettvtint det snakkes om vanskelighetene. Men hva skal det da tjene til å vedta prinsipielle erklæringer som en ennå ikke har klart for seg selv om en kan følge i praksis? Hvorfor er det så nødvendig å handle først og tenke siden?

Hr. Finn Moe forsøkte seg på en prosedyre om at slik må det være i det internasjonale samarbeid, en måtte ta opp sakene før de var behandlet i nasjonalforsamlingene. En kunne ikke forlange utredninger på alle kanter, sa hr. Moe. Nei, en kan ikke det i alle tilfelle. Om det er nødvendig eller ikke, beror bl. a. på sakenes størrelsesorden, og det er nå en gang forskjell på å drøfte spørsmålet om gjensidig adgang til å drive ørretfiske i de nordiske land og å rive grunnlaget vekk for en vesentlig del av vår industri. Det burde også hr. Moe forstå.

Det er for resten en ganske eiendommelig forskjell på den betydning dette flertallsforslag tillegges fra de norske tilhengere og fra de andre nordiske talere. Hr. Dahlgaard sa at det innledet et nytt tidsavsnitt i vårt økonomiske samvirke. Hvis dette er tilfellet, betyr det samtidig et brudd på den økonomiske politikk som hittil har vært ført her i Norge, og da synes jeg nok at de utenlandske representanter ikke burde ha motsatt seg at saken ble drøftet i et norsk forum før en bandt seg til bestemte

standpunkter her. På den annen side søkte både hr. Moe og hr. Meisdals-
hagen å bagatellisere saken og å legge vekten på den utredningsmessige
side av den. På den ene side er det nødvendig å gå lenger allerede på
februarmøtet, på den andre siden tales det om at dette er noe som ikke
skal forseres, det vil sikkert ta både 10 og 15 år. Hva er sannheten? Er
det hos våre utenlandske gjester skapt illusjoner som vårt regjerings-
parti selv rygger tilbake for å innfri? I alle tilfelle ligger det i disse
forskjellige tolkninger som vi hører her i dag fra denne talerstol, spirer
til senere uoverensstemmelser som kan skade samarbeidet. Det tror jeg
vi alle kan være enige om. Det nordiske råd står svakt i den norske opinion.
Det har sin historiske bakgrunn i forhold som vi kan beklage, men ikke
bortforklare. Ordet «union» har nå en gang en annen klang i Norge enn
i andre land, og uten å rippe opp i gamle ting må det være lov å peke
på at nettopp vår unionstilværelse har sin del av skylden for at vi i dag
er — jeg vil ikke si et underutviklet land, men et *forsinket* land. Vi har
ennå ikke hatt tid på oss til å bygge ut vårt land på egen hånd. Realiteten
er at vi i dag mellom våre naboland står som det land som har de største
unyttede muligheter, men også samtidig det største akutte kapitalbehov.
Det pålegger oss nordmenn noen forsiktighet, og dette gjør også at vi
må se på sakene på vår egen måte dersom vi skal ha ansvar for vårt folks
fremtid på lengre sikt. I våre kraftkilder har vi i en verden hvor kraft-
kildene ellers tørres ut, et aktivum som gir grunnlag for industriell
ekspansjon i en målestokk som vi hittil ikke har kunnet drømme om
en ekspansjon som kan gi oss en betydelig større plass i verdensøkonomien
og verdensproduksjonen enn den vi har i dag.

La meg straks, og så tydelig som det overhodet er mulig, få si at som
nordmann føler jeg ingen forpliktelse til å stille disse reserver til rådighet
for nordisk industrireisning før det er helt på det rene hva vi selv kan
utnytte. Det kan kanskje skurre i ørene; men også i det nordiske sam-
arbeid gjør vi best i gjensidig å innrømme at enhver er seg selv nærmest.

Hr. Dahlgaard talte om nordiske drømmer. Norge har aldri drømt «nor-
diske drømmer»; men når det til sine tider er blitt drømt slike drømmer
i andre nordiske land, har det hendt at de har forårsaket mareritt her
hjemme. Vi erkjenner fullt ut det nordiske fellesskap på det kulturelle
og på det rent menneskelige område, og også på mange sektorer av det
økonomiske. Vi behøver ikke å ofre mange og vakre ord på den side av
saken. Vi trives med hverandre, og vi vil gjerne legge vilkårene til rette for
at vi kan trives enda mer. Vi har en rekke uløste oppgaver når det gjel-
der å legge vilkårene til rette for kontakt og gjensidige impulser. Vi har
også en rekke urimelige og meningsløse hindringer for et naturlig øko-
nomisk samarbeid mellom de forskjellige land, som ikke er tatt opp i
Det nordiske råd.

Vi er alle enige om at vi bør stå sammen hvor det går an. Men en bør også alltid i dette samarbeid ha forståelsen av at både den historiske bakgrunn og de politiske forhold er forskjellige, og at de ord som nyttes i den beste mening, kan vekke forskjellige assosiasjoner. En dansk avis skrev at dette møte var det viktigste som var holdt i Norden siden Kalmarunionen. Det var sikkert sagt i den beste mening og var naturlig ut fra et dansk syn; men det var også et vitnesbyrd om at en heller ikke på dansk side kan løsrive tenkningen fra sin egen historie. Det kan heller ikke vi her i Norge. Det som for en dansk kan falle naturlig, det kan i Norge vekke mistenksomhet. Begge kan kritiseres like meget for det. Nordisk tenkning i Danmark og i Sverige, den særegne måte å se nordiske problemer på, har sin rot i dansk og svensk historie, liksom den større varsomhet i Norge også har sin historiske bakgrunn.

Det har vært talt og skrevet meget i forbindelse med dette møte om at endemålet er en nordisk forbundsstat. Det har vært talt om felles nordiske kulturattachéer og om en kulturell kvotefordeling etter SAS-mønster. Men slike toner klinger annerledes i Norge enn i de andre nordiske land. Jeg tror at skal det nordiske samarbeid ha noen fremtid, trenges det en løsrivning fra romantisk drømmetenkning om urealistiske mål og en gjensidig innrømmelse av at her tenker vi alle på vår egen fordel, og vi tenker nordisk bare så lenge det passer vårt eget land. For slik tenker vi i virkeligheten alle sammen.

Skoglund, Sverige: Herr president! Då jag har haft förmånen att deltaga i den ekonomiska kommitténs sammanträden, vilka jag måste säga har varit av mycket stort intresse, och jag också tillhör flertalet inom kommittén, som har tillrätt att man skall lyfta de ekonomiska frågorna upp på regeringsplanet för vidare utredning och förhandlingar, vill jag gärna här i dag helt kortfattat framföra några synpunkter vilka varit vägledande för mig vid mitt ställningstagande inom kommittén.

Jag utgår från att de nordiska folken alltjämt håller hårt på sin självständighet och slår vakt om sin särart — och har jag inte missförstått diskussionen, så tror jag mig våga säga att så fortfarande är fallet — men att, som också tidigare sagts här i dag, vi inte kan se bort ifrån de hastiga ändringar som sker i världen och den förändrade produktionstekniska utvecklingen. Därför har jag ansett och anser alltjämt, att det gäller att i tid inrätta sig efter kravet på större produktionsenheter, vidgade marknader och möjlighet att tillsammans med andra bevaka sina intressen gentemot omvärlden.

Inom den ekonomiska kommittén, som här har givit sin uppfattning till känna, har det funnits några delade meningar, men man har dock i väsentliga punkter kommit till likartade omdömen. Det gäller skilda områden,

vilka tydligen måste undantagas vid de blivande förhandlingarna. Jag inser till fullo att det finns vissa olikheter i de särskilda ländernas inre förhållanden och deras förutsättningar att genomföra de föreslagna åtgärderna. Det måste kanske ske i olika etapper, och man måste räkna med olika tidsrum för deras genomförande. Trots vetskapen om svårigheternas reella och också känslomässiga art, har dock den ekonomiska kommittén gemensamt kommit till den uppfattningen att det är önskvärt att få ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Såvidt jag förstår har även mindretalet givit uttryck åt sådana synpunkter, ehuru det beträffande själva procedurfrågan velat ha en annan ordning. Flertalet i kommittén tillråder, att vi redan nu föreslår regeringarna att med allvar föra saken vidare för att inte resultatet skall fördröjas. Mindretalets företrädare har ju här i dag redogjort för sina skäl för att skjuta på frågan till rådets nästkommande sammanträde i Stockholm. Jag saknar icke förståelse för mindretalets synpunkter. Det finns naturligtvis mycket bärande även i dem, men för mig har det dock framstått som angeläget att detta spörsmål inte förhalas. Jag skulle vilja tillägga, att det också är av värde att Nordiska rådet verkligen tar ställning i en betydelsefull fråga, så att man inte utåt skapar den uppfattningen, att rådet huvudsakligen sysslar enbart med resolutioner.

Jag är angelägen att framhålla, liksom jag gjorde i ekonomiska kommittén och såsom herr Elon Andersson tidigare uttalat i debatten, att jag vill förlita mig på att respektive regeringar i de olika länderna under utredningar och förhandlingar håller såväl näringslivets organisationer som de politiska partier, som icke er företrädare i regeringarna, underkunniga om hur arbetet fortskrider. Herr Foss, Danmak, har både i kommittén och här i debatten gett till känna sitt förslag, att man via en parlamentarisk kommitté skulle kunna hålla kontakten mellan regeringen och de politiska partierna, men den frågan hör väl till det som lämpligen kan övervägas från land till land.

Redan nu finns värdefulla förbindelser mellan olika företag och branscher inom näringslivet i de skilda länderna. Vi kan därför tryggt säga, att ett ingalunda oväsentligt samarbete länderna emellan på det ekonomiska området förekommer. På den direkta statliga sektorn är samarbetet i flera hänseenden klart dokumenterat. Vad jag speciellt vill understryka är det kanske av många som självklart betraktade önskemålet att när vi går att söka förbereda lösningen av dessa många gånger besvärliga ekonomiska frågor, bör det så långt som möjligt ske i kontakt och samarbete med de människor som är verksamma inom respektive områden av näringslivet.

Tankegången bör enligt min uppfattning vara att ett livsdugligt näringsliv, fotat på sund ekonomisk bas, bibehålles och utvidgas — ett näringsliv

som inte till alla delar är beroende av statsmakten utan som förmår och har möjlighet att arbeta självständigt. Att det finns stora områden där statlig ledning bör göra sig gällande är självklart — jag tänker på sådant som kommunikationerna, post, telegraf och den i och för sig säkert mycket fördelaktiga sammanknytningen av de olika ländernas elektriska kraftnät. I det senare fallet har vi mellan Sverige och Danmark en utomordentligt god erfarenhet, och jag skulle tro att samma goda erfarenhet skulle kunna vinnas för alla de skandinaviska ländernas del. På alla sådana områden måste ju de statliga organen i särskilt hög grad göra sig gällande, men det förändrar inte den grundsyn jag här velat redovisa.

Jag tillåter mig, herr president, att instämma i det yrkande, som redan vid debattens början ställdes från den svenska delegationens sida genom herr Elon Andersson, om bifall till vad kommitténs flertal har föreslagit. Som avslutning vill jag kortfattat säga att målsättningen, som jag tror var gemensam för den ekonomiska kommittén och som jag för egen del vill helt ansluta mig till, är att vi skall arbeta för en utvidgad försörjningsbas åt Nordens folk, så att vi kan gå en god framtid till mötes.

Hambro, Norge: Da komitéen gjennom herr Dahlgaard fremla sin innstilling, understreket han kanskje noe for sterkt at man her sto ved noe helt nytt, og at man sto foran en avgjørelse som ville markere et tidsskille i Norden. Det er da naturlig et øyeblikk å feste oppmerksomheten ved andre ting som har hendt i Norden, og ved andre tiltak på den samme vei i løpet av denne siste menneskealder. Jeg minner om det tiltak som var gjort gjennom Oslo-konvensjonen, de møter som ble holdt mellom de nordiske land og det vi i dag kaller Benelux-landene, på bakgrunn av nettopp de samme ønskemål som har vært fremme i den økonomiske komité her. Jeg tror at i det som ble forsøkt gjennom Oslo-konvensjonen, var det vist en vei av meget stor betydning. Ved de første møter som ble holdt, utalte den daværende norske utenriksminister Mowinkel omtrent det samme som herr Dahlgaard uttalte i dag, at man sto ved innledningen til noe helt nytt og avgjørende. Og jeg vil minne om det overordentlig nyttige arbeide på det samme felt som det hvorpå vi nu beveger oss, som ble utført i årene efter den annen verdenskrig av de nordiske komitéer, som ikke arbeidet med den store publisitet for øye, men alene med den indre nytte. Det kaltes i Sverige «komitéen for økonomisk krigsberedskap», og vi hadde det samme i Norge, i Finnland og i Danmark. Det var general Åkerman som var formann i den svenske komité, direktør Ravner var formann i den norske komité, og det var landshøvding Ramsay som var formann i den finske komité. Hvem der vor formann i den danske komité, husker jeg ikke i øyeblikket. Disse komitéer la til rette på et saklig grunnlag den arbeidsdeling man her drøfter in blanco. De la til rette et sam-

virke mellom landenes kommunikasjonssystemer, med tanke på en eventuell blokadet av de nordiske land under en ny krigssituasjon, en blokadet omtrent som den vi kjente fra den første verdenskrig. Det var en lang rekke av utredninger av de beste fagmenn i de nordiske land som ble lagt til rette, og man drøftet en deling av markedet når det gjaldt kunstgjødsel og når det gjaldt andre ting som har vært fremme nu, og man var nådd meget langt frem mot henstillinger til regjeringene. Der ble holdt møter hvor medlemmer av parlamentene var til stede. Det var lukkede møter, og det var en udelt tilfredshet med det arbeide som var gjort — som synes å være gjemt og glemt i de respektive utenriksdepartementers eller handelsdepartementers arkiver. Arbeidet møtte i begge tilfelle den fulle støtte fra norsk side. Norge var med som initiativtager og der var intet skille mellom partiene fordi det hele var gjort på en nasjonal basis og ikke på en partipolitisk basis.

Man må være klar over i de andre delgasjoner her at de har en meget lettere stilling i denne sak fordi det er praktisk talt enighet mellom de forskjellige partier om de spørsmål som vi her behandler, mens der i Norge ikke er noen slik enighet til stede, og saken er fremmet på en måte som har vakt bitterhet og mistenksomhet i meget vide kretser i Norge.

Der er ingen av oss i den norske delegasjon i dag som vet på hvilket punkt av sin næringspolitiske rundhorisont den norske regjering i dag har festet blikket. Men flere av de foregående talere har understreket hvorledes det synes å være en vesensforskjell mellom innstillingen nu og innstillingen, slik som den foreligger i St. melding nr. 87 i utredningene av 18. juni.

Det er ingen av oss i den norske delegasjon som ønsker å ha noe partipolitisk oppgjør i denne sak eller i denne sal, men vi er tvunget til å feste oppmerksomheten ved enkelte hovedlinjer her for at våre venner i de andre nordiske land overhodet skal kunne forstå med hvilke følelser vi her beveger oss.

Jeg gir komitéen min kompliment for den gode og behendige måte hvorpå den har formet sine utkast til rekommendasjoner. Vi har inntrykk av at det har vært arbeidet både samvittighetsfullt og godt, og med et ønske om å komme til et resultat som kunne være akseptabelt, men man synes ikke å ha vært klar over hvilken vesensforskjell der er og må være mellom den norske innstilling like overfor disse spørsmål og den danske og den svenske innstilling.

Herr Gerhardsen talte som alltid vakkert da han åpnet debatten fra norsk side. Han uttalte at han forsto ikke egentlig hva det var mindretallet hadde i sinne og hvorledes mindretallet sto til sakens realitet. Han hadde ingen anelse om hva det var som beveget seg bak overflaten hos

mindretallet. Han bekreftet påny den dype sannhet i Ibsens ord i Peer Gynt om at «i anelsens mangel, har manden med hoven den bedste angel».

Denne tilsyneladende uvidenhet som herr Gerhardsen ga uttrykk for, har han vel i noen grad fått oppklart gjennom innleggene fra herr Røiseland, herr Bondevik, herr Leirfall og herr Sundt. Våre nordiske venner kunne lett få et noe misvisende inntrykk av det som i virkeligheten passerte i Stortinget den 28. mai. Herr Gerhardsen uttalte ifølge det stenografiske referat at «Det norske storting drøftet spørsmålet om nordisk økonomisk samarbeid på bredt grunnlag så sent som den 28. mai i år. Stortinget inntok da en meget klar og positiv stilling til spørsmålet om økonomisk samarbeid i Norden.» — Det er en fortolkning av en stortingsdebatt som i sin velmenende godhet overfor Stortinget muligens ikke helt ut dekker det som skjedde. Ti, hvad var det som foregikk? Det foregikk det at herr Røiseland fremsatte et forslag, sålydende — jeg siterer det fordi det ligger så nær opp til det som mindretallet i den økonomiske komité her uttaler i sitt forslag: «Stortinget er samd i at det nordiske økonomiske samarbeidet blir styrkt, men vil understreke at det er heilt turvande å syne varsemd i spørsmålet om å la utanlandske interesser ta del i utbygging og utnytting av naturrikdomane våre. Stortinget oppmodar Riksstyret om å bli halde à jour med eventuelle tingingar og få høve til å ta stilling til alle saker på fritt grunnlag.»

Herr Røiselands forslag blev ikke vedtatt av Stortinget, men Stortinget besluttet enstemmig efter norsk parlamentarisk praksis å oversende forslaget til Regjeringen for å tjene til rettledning for Regjeringen under dens senere bearbeidelse av saken.

I den utredning som foreligger i meldingen fra Handelsdepartementet, foreligger der en rekke uttalelser, hvorav enkelte har vært sitert av herr Sundt, herr Bondevik og herr Leirfall. Jeg gjengir en betydningsfull uttalelse som illustrerer hvorfor man fra norsk side her står i en annen stilling enn man gjør på svensk og dansk hold.

På side 27 i utredningen står det følgende:

«Endelig er det klart at et nærmere økonomisk samarbeid i Norden vil måtte få konsekvenser for den indre politikk i hvert av landene. Et felles nordisk marked vil f. eks. ikke kunne gjennomføres uten endringer i de indre avgifter. Videre måtte bedriftsbeskatningen være noenlunde ensartet. Viktig vil det også være å få en mer ensartet lønnspolitikk.»

Disse hensyn synes mellom den 18. juni og i dag å være falt helt bort for den norske regjering.

Vi har fått stillet i utsikt at vi når Stortinget trer sammen igjen, vil få en klarleggelse av hva Regjeringen måtte mene på det tidspunkt. Men det er jo en given ting — all den stund ingen fra svensk eller dansk hold har antydnet at man i Sverige eller i Danmark ville lette arbeidet for et felles

marked ved å gå over til de beskatningsformer man har i Norge, eller ved å gjøre produksjonen i næringslivet like byrdefull og like kostbar som den er i Norge — at den eneste annen vei vil være at man fra norsk side gjør det som Regjeringen antydte i sin utredning, i de linjer jeg nettopp har sitert.

Herr Meisdalshagen streifet dette hovedpunkt i hele den foreliggende situasjon, da den forhenværende finansminister uttalte at når hjemmeindustriens stilling var dårligere i Norge, så kan, uttalte han, skattereglene ha gjort sitt. — Det er en forsinket erkjennelse av en elementær sannhet fra herr Meisdalshagens side. Hvis han, mens han var i embedet, hadde vært fullt klar over at skattereglene her har en inngrepende betydning ville vi muligens ha vært litt gunstigere stillet fra norsk side i dag.

Det er nødvendig for oss å vite hva Regjeringen her akter å gjøre, hvilke veier den har tenkt seg å følge, før vi tar noe endelig standpunkt til de saker vi har til behandling her i dag.

Herr Finn Moe uttalte at det vi her gjør, og hele innstillingen, er ikke forpliktende. Et par foregående talere har allerede drevet ved dette. De er en del av oss — jeg taler ikke på regjeringspartiets vegne — som føler de uttalelser de fremkommer med i offentlige forsamlinger som noenlunde forpliktende. Vi har i ethvert fall, som det ble sagt av den foregående taler vanskelig for 2 måneder senere å innta et annet standpunkt i Stortinget enn vi måtte gi uttrykk for her i dag. Vi ønsker å vite hvor vi står, og vi ønsker å vite hvor vi går hen. Det er hverken i mindretallet eller i flertallet noen som ikke ønsker et utvidet nordisk økonomisk samarbeide, som ikke ønsker at vilkårene skal legges til rette for det på den best mulige måte. Jeg kunne bare ha ønsket at de var lagt slik til rette fra vår side at vi i dag, uansett parti, i Norge med frelst samvittighet kunne stemme for vidtgående rekommendasjoner på dette område. Slik som forholdene ligger an, kan vi ikke gjøre det.

Blant de ting som vi gjerne vil ha utredet, ihvertfall i noen grad, er et forhold som ikke har vært berørt her annet enn indirekte. De fleste talere har gått ut fra at det gjelder for de nordiske land, det er å øke sin produksjon, å komme inn på en masseproduksjon, så de kan konkurrere på markedet. Det er et stort spørsmål for mange av de mindre land om ikke forholdene i dag ligger slik til rette at de små land må legge hovedvekten på kvalitet og ikke på kvantitet, at veien for oss ikke utelukkende går gjennom å forsøke å fremstille massevarer, men gjennom å forsøke å fremstille utsøkte kvalitetsvarer, slik som man i ganske stor utstrekning har gjort det i Sveits, og som man har basert sin industri på i det driftige land hvor intet går til spille.

Det er både fra herr Røiselandts, fra herr Bondeviks og fra herr Leirfall side pekt på det uheldige overfor norsk opinion i å forsere frem her et

avgjørelse der — selv om herr Finn Moe og andre ikke føler den som forpliktende — overfor store deler av det naive norske velgerfolk vil føles som til en viss grad forpliktende. Det har vært pekt på den fare det rommer for selve innstillingen til Det nordiske råd i den opplyste norske almenhet. Jeg vil minne om at det i de siste dager er holdt et landsmøte i Noregs Mållag, hvor en rekke av våre ungdomsorganisasjoner har vært med. Det ble nedsatt på dette landsmøte i Telemark en arbeidskomité for å skape en landsomfattende organisasjon av ungdom i første rekke mot Det nordiske råd og Norges fortsatte deltagelse i Det nordiske råd. Den ungdom som møtte der, hører til den mest interesserte, den mest våkne og den mest patriotiske ungdom i vårt land, — det vet alle som kjenner disse ungdomslag og en del av de menn som opptrådte der. Vi hilser ikke en sådan ting med glede, vi ser det med sorg, og vi ser det med en følelse av at det inneholder et varsel til Stortinget og til Regjeringen om å være forsiktige i behandlingen av disse spørsmål.

Herr Finn Moe sa i sitt innlegg her i dag som jeg hørte med stor interesse, fordi det både direkte og indirekte på et par punkter var meget lærerikt, — han sa: Vi har ikke brukt uttrykket «tollunion», vi har bare kalt det «felles marked», men han innrømmet indirekte det som herr Leirfall var inne på, at i realiteten betyr det det samme. Men herr Moe sa videre la han talte om de innvendinger som var kommet og de ord som var falt fra talere som støttet mindretallets forslag, at hvis man mener dette om Det nordiske råd og om de vanskeligheter det byr på, så får man la Det nordiske råd falle. — Det er en reell politisk vurdering, og det er altså en opinion i Norge som gjerne ser den vei fulgt. Vi som møter her, vi ønsker ikke at det skal være fremtidens vei. Vi mener — med alle de reservasjoner vi har hatt på mange måter — at det forsøk som er gjort gjennom Det nordiske råd, og som jo ennu bare er i sin begynnelse, det forsøk som er gjort på å finne felles veier for samarbeidet i Norden, det har vi ikke råd til å la falle. Og ingen som er varme tilhengere av Det nordiske råd, burde mene at vi har råd til å sette over styr den godvilje det måtte ha i store deler av folket, ved å forsere frem avgjørelser som mindretallet i Stortinget — som dog representerer, som det ble uttalt her, halvparten av landets velgere — ikke mener vil være riktig.

Vi er enige i at den avgjørelse som treffes her, vil kunne bli vidtrekkelige. Det kommer an på hvorledes regjeringene vil handle etter de fullmakter som flertallet foreslår å gi dem. Det har vært uttalt — og det ble også uttalt av herr Gerhardsen — at ved vår deltagelse i internasjonale organisasjoner og råd er de norske deltagere nødt til å ta stilling uten at sakene har vært drøftet i Stortinget, eller har vært forelagt for deres partigrupper i Stortinget. — Det er ikke en uttømmende fremstilling.

Det har for de skiftende norske regjeringer alltid vært uhyre makt-

påliggende i den utstrekning hvori det har vært gjørlig, å få sakene lagt frem både for Stortinget og for Stortingets organer og for partiene, føi delegasjonene foretok skritt som kunne binde Norge. Vi har alltid såvidt mulig hatt alle partier representert i våre delegasjoner til De Forente Nasjoner. Instruksene har vært drøftet i Stortingets utvidede utenrikskomité. Medlemmene av denne komité har adgang til å forlange enhver sak brakt inn for Stortinget, hvis de mener at det er nødvendig. Og de drøfter dem i sine partigrupper. Der har vært full enighet mellom utenriksminister Lange og herr Finn Moe som formann i denne komité og alle dens medlemmer om at det ikke alene er ønskelig, men i mange tilfelle er nødvendig. På samme måte har man ansett det for viktig når det gjaldt samarbeidet i den europeiske gjenreisningskommisjon EEC og i OEEC. I den utstrekning hvori det er mulig, har man foretatt drøftelser på forhånd. I den norske delegasjon til De Forente Nasjoner og i andre norske delegasjoner ute drøftes alle regjeringsmedlemmers innlegg i delegasjoner samlet og gjennomgås, før de blir avlevert og kan binde landet på noer som helst måte. Det er en god skikk, og det hadde vært mulig i noen grad å følge den skikk også når det gjelder Det nordiske råd og forarbeidene til møtene der.

Der er en tendens som også er kommet frem under denne debatt, til å overlate tingene til regjeringene og si med et yndlingsuttrykk fra dem som deltar i ministermøtene, at de bør drøftes «på regjeringsplan». Hva vil det si? Det vil si at de drøftes i et lukket forum, hvor de ubehagelige innvendinger ikke kan komme til orde, hvor kritikken er begrenset til den lille innviede krets, og hvor man foretar det utvalg av eksperter som passer og innretter de utredninger man får, slik som det passer.

Det er denne praksis vi i Norge og i Norges storting ikke er noe udelte begeistret for. Uansett hvilke regjeringer man har og uansett den politiske tillid man har til disse regjeringer, er der i vårt folk en stadig stigende uvilje mot å delegere store områder av den myndighet som efter vår grunnlov og ansvarlighetslov skal hvile hos Stortinget og Regjeringen i statsråd hos Kongen, til enhver art av andre organer.

Vi mistet i Norge under okkupasjonsårene det folkestyre som har vært arbeidet frem gjennom en nesten ubrutt utvikling siden 1814. Det folkestyre har vi ennu ikke vunnet tilbake i fullt mon på grunn av de politiske partiutviklinger i Norge. Den stilling mindretallet her inntar, er et ledc i vårt bevisste arbeide for å vinne folkestyret tilbake i Norge og legge avgjørelsene der hvor de bør treffes.

Bertel Dahlgaard, Danmark: Hr. Sundt understregede i nogle udtalelser bemærkninger, som jeg i formiddags havde udtalt som min personlige opfattelse. Jeg vil gerne, hr. præsident, have tilladelse til at citere de på

gældende ord i deres helhed, så de ikke skal kunne misforstås. Jeg sagde at jeg håbede, at en ny slægt vil have mod til at fuldføre det, som vi nu med denne beslutning påbegynder, og at fremtidens gerning må blive præget af nøgtern vurdering, men også af troen på en stor sags endelige sejr. Jeg troede i og for sig, at der trods alle forskelligheder i opfattelserne her i Norge i vid udstrækning var enighed om, at arbejdet hen imod et nærmere økonomisk samarbejde skulle påbegyndes, efter at undersøgelser har stået på i 6 år gennem et intensivt arbejde, så erfaringer kunne indhentes, efterhånden som man gik frem, gradvis og over et længere tidsrum, hvor vore landes nationalforsamlinger får lejlighed til at træffe bestemmelse om enhver enkelthed med ret overfor ethvert forslag til at tiltræde eller afvise det.

Jeg er selvfølgelig ikke kompetent til at udtale mig om de indre norske uoverensstemmelser og om tidspunktet for arbejdets påbegyndelse, men en enkelt bemærkning vil jeg gerne fremsætte i anledning af nogle ord af hr. Holm, for også her at undgå misforståelse i forholdet til vore norske venner. Hr. Holm sagde omtrent sådan, at de danske partiers repræsentanter kom til Oslo med alt vel forberedt og aftalt forinden, alt klappet og klart, medens nordmændene ikke havde været således forberedt. Disse ord foranlediger mig til at understrege, at det er nøjagtigt det samme materiale og de samme oplysninger, der har foreligget for os i Danmark, som har foreligget for Det nordiske Råds norske medlemmer. Vor stilling er ikke fremgået af møjsommelige forhandlinger og aftaler partierne imellem derhjemme. I Danmark er det de enkelte partier, der ud fra hvert enkelts egen vurdering er nået frem til den opfattelse af det nordiske økonomiske samarbejdes betydning, som vi har givet udtryk for her i Oslo. Det er en overbevisning, der hos os gennem årene er groet frem indenfor det enkelte parti og forsåvidt i hovedparten af det danske folk, og som hviler både på en økonomisk vurdering og på en, tør jeg vel sige, dyb nordisk solidaritetsfølelse. Det er derfor efter mit skøn ikke, som hr. Holm syntes at forudsætte, en forskellig orientering overfor de forskellige lande eller indenfor det enkelte land, der er årsagen til den forskellighed i vurderingen af spørgsmålet om et fælles nordisk marked, som her har vist sig. Materialet, der har foreligget for os, har været ens for os alle, men det er konklusionerne, der drages af materialet, som er forskellige, og her er det selvfølgelig det enkelte lands og det enkelte menneskes ret at skønne frit over både helheden og det enkelte lands interesser.

Men af hensyn til den sammenligning, hr. Holm foretog mellem sagens behandling i Danmark og i Norge, nødes jeg dog til at sige, at der har ikke fundet større eller mere vidtgående forhandlinger sted i det danske folketing om denne sag end her i Stortinget.

En ytring af hr. Leirfall får mig til at sige, at jeg vil tro og oprigtigt

håbe, at man ikke i Norge skulle mene, at danske medlemmer her i Det nordiske Råd har taget andet standpunkt, end vi på ethvert tidspunkt åbent har vedkendt os både hjemme og her i Norge. Tværtimod følger vi det sådan, at vi under forhandlingerne her har søgt at tage hensyn til norske synspunkter og modificere vore standpunkter under hensyn hertil.

Ja, jeg talte om nordiske drømme, som aldrig blev virkelighed. Jeg vil udtale håbet om, at vi i fremtiden alligevel alle skal kunne samles om at virkeliggøre håb, der har været næret rundt om i de nordiske folk, men hidtil er blevet skuffet. Det er jo ret beset det, vi hver dag under Det nordiske Råds praktiske arbejde tager sigte på.

Må jeg så slutte med at sige, at jeg er enig med hr. Hambro i hans udtalelser om Oslokonventionen. Jeg mener, det er rigtigt, at der sattes store forhåbninger til Oslokonventionen, og jeg mener — måske mener hr. Hambro det også — at det var der grund til. Det er vel forståeligt, at de mænd, der her i de nordiske lande stod bag Oslokonventionen, ikke kunne forudse, at alt dette nødvendigvis måtte knuses under en verdenskrise og en verdenskrig. Jeg mener også, at hr. Hambro har ret, når han så stærkt fremhævede værdien af det store arbejde, der i mellemkrigs-tiden blev foretaget i det fællesnordiske samarbejdsudvalg, og værdien af det store materiale, der her kom frem. Hr. Hambro har også ret i, at det er gemt i udenrigsministeriets arkiver. Jeg håber, det vil glæde hr. Hambro, at i Danmark er det nok gemt, men det er ikke glemt. Jeg synes, at både Oslokonventionen og det fællesnordiske samarbejdsudvalgs gerning skulle være en inspiration for os og ikke en hæmning.

Lad mig tilføje, at jeg er ikke i tvivl om, at vore nationalforsamlinger vil drage omsorg for, at det arbejde, der nu påbegyndes, følges på ethvert stadium af nationalforsamlingerne, og at det derfor også på ethvert tidspunkt bliver vore nationalforsamlingers vilje, der bliver afgørende.

Gerhardsen, Norge: Den norske utenriksminister sa at han ikke ville svare på spørsmål som var stillet til ham fra norske representanter i denne debatten, eller imøtegå kritikk som var reist overfor Regjeringen. Han mente det var naturligere at det ble gjort i det forum som Regjeringen står ansvarlig overfor. Jeg tror det var klokt og riktig av utenriksministeren å ta det standpunkt, og jeg synes det forsåvidt kan være grunn til også for oss som er representanter i Det nordiske råd, å innta det standpunkt, at en iallfall ikke nå skal ta sikte på å utvide ytterligere debatten om spørsmål som vel hører nærmere hjemme i det norske Storting.

Når jeg har bedt om ordet, er det for å kunne gjøre et par korte bemerkninger. Hr. Holm ga uttrykk for en viss kritikk fordi den norske delegasjon etter hans mening ikke var så godt forberedt til å møte denne

situasjon som han trodde de andre lands delegasjoner var. Hr. Dahlgaard nevnte nettopp nå dette spørsmål, slik som hr. Edberg har gjort i et innlegg tidligere. Og jeg går ut fra at hr. Holm forsåvidt har fått et svar på sin kritikk gjennom de opplysninger som der er gitt fra dansk og svensk side.

Som formann for den norske delegasjon føler jeg en viss trang til å understreke at de norske delegasjonsmedlemmer har som grunnlag for sin befatning med sakene hatt nøyaktig det samme materiale som medlemmene av de andre lands delegasjoner nå har hatt, en ganske utførlig rapport fra det nordiske utvalg for økonomisk samarbeid. Men i tillegg til det har de norske delegasjonsmedlemmer dessuten fått til dels ganske utførlige redegjørelser fra sitt eget lands statsminister og handelsminister om økonomisk samarbeid, og endelig har en fått en ganske utførlig stortingsmelding fra Handelsdepartementet. Så hvis det er noen forskjell i så måte, har de norske delegasjonsmedlemmer heller hatt større forutsetninger enn medlemmene av de andre delegasjoner til å gjøre seg opp en mening.

Jeg går ut fra at hr. Holm ikke har ment at en gjennom delegasjonsmøter skulle ta sikte på å binde de enkelte delegasjonsmedlemmer. Etter min oppfatning skal delegasjonsmedlemmene stå fritt i Det nordiske råd, ikke binde noen delegasjon og naturligvis heller ikke binde hverken sitt parti eller sin nasjonalforsamling.

Med det kommer jeg inn på et felt som flere av de norske talere har oppholdt seg ved, nemlig dette spørsmål om hvorvidt de representanter som deltar i Det nordiske råd, står fritt når de nå kommer til sine nasjonalforsamlinger for å behandle de samme saker. Nå vil vel forholdet være det at det bare er i ytterst få tilfelle at sakene vil foreligge i nøyaktig samme form og på samme måte for en nasjonalforsamling som de foreligger i Det nordiske råd. Det ligger i sakens natur at de anbefalinger som Det nordiske råd gir, må delvis ta sikte på spørsmål som skal bearbeides videre, og derfor vil en ikke i egentlig forstand ta forpliktende standpunkt, slik som en gjør gjennom et formelt og endelig vedtak i et lands nasjonalforsamling, etterat det foreligger forslag som er bearbeidet og grunnlagt fra landets regjering. Nå, at en binder seg gjennom uttalelser og delvis ved sin stemmegivning overfor de anbefalinger som gjøres, det er så. For mitt vedkommende, og her kan jeg bare snakke på egne vegne, er dette i denne sammenheng ikke noe problem. Jeg har lenge hatt den oppfatningen, at en bør ta sikte på, og her vil jeg si: for Norges skyld bør en ta sikte på å få til et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Det er min sikre overbevisning.

Om jeg er medlem av Norges Storting, må jeg ha lov til både å ha en mening og til å gi uttrykk for den meningen, jeg som alle andre. I

Norges Storting sitter en rekke redaktører. De skriver kanskje daglig en politisk leder i sin avis. Som regel vet de fleste hvem som har skrevet denne artikkel. De står ikke helt fritt etter at de har skrevet en slik artikkel og gitt uttrykk for sine synsmåter. Men ingen vil vel falle på å forby stortingsrepresentanter på denne måte å gi uttrykk for sine synsmåter, selv om det dreier seg om aktuelle saker og problemer. Parlamentsmedlemmer er som regel aktive mennesker på mange områder. Iblant må en holde et foredrag, og ofte blir en bedt om å holde foredrag nettopp om de mest aktuelle problemer. Skal det da være slik at et parlamentsmedlem ikke har lov til på forhånd å ta et personlig standpunkt til en sak? Det mener naturligvis ingen. Og like fullt som en da kan skrive artikler i hvilke som helst aviser, kan holde foredrag i all verdens forsamlinger og på annen måte kan gi uttrykk for sine personlige synsmåter, må en kunne gjøre det i en forsamling, i et forum, som her.

Hr. Leirfall hadde et innlegg som jeg syntes på mange måter var ganske eiendommelig. Såvidt jeg kunne oppfatte ham, sa han for det første en hel del som i grunnen ikke har noe med den foreliggende sak å gjøre, slik den ligger her i dag i form av en innstilling fra et flertall i den økonomiske komité. Han rettet sitt skyts mot noe som ikke foreligger. I en annen del av sitt foredrag kom han med en rekke uttalelser som svarer temmelig nøyaktig til mange av de uttalelser jeg og mine meningsfeller tidligere har holdt fram i denne debatt.

Hr. Leirfall sa, som hr. Røiseland, at det er utmerket å tenke på forbrukerne — men hva med sysselsettingen og med dem som kan risikere å bli arbeidsledige gjennom de tiltak som en her tar sikte på? Ja, men det er jo nettopp det problem som er det grunnleggende i hele debatten. Det er jo nettopp det som er grunnen til at vi her står overfor vanskeligheter, og hvis ikke hver eneste én av dem som overhodet beskjeftiger seg med disse spørsmålene, hadde hatt det i tankene, ja, så hadde en overhodet ikke hatt noen debatt, og da hadde en ikke behøvd å ha de store vanskeligheter som en også i denne omgang har hatt når det gjaldt å formulere det som en til slutt ble enig om.

Når jeg så sterkt som jeg gjorde det, også brakte hensynet til forbrukerne inn, er det fordi jeg med det gjerne ville føre noe som delvis er nytt, inn i norsk debatt om saken. Vi har inntil nå nesten utelukkende tenkt på produsentene og med det på sysselsettingen; men det er etter min oppfatning i det lange løp ikke forsvarlig. Skal en sak kunne bli tilstrekkelig belyst, må en ha lov til å bringe inn det en ønsker å oppnå som en betydelig fordel.

Hr. Hambro hadde nettopp et innlegg som jeg vil si på mange måter gledet meg. Jeg synes at det gjennom hans foredrag gikk en undertone

som vitnet om en klar forståelse av og en positiv innstilling til ønsket om et utvidet nordisk samarbeid. Jeg er sikker på at det er flere enn jeg som er glad for det. Han spurte om debatten nå hadde brakt større klarhet når det gjaldt — skal vi si det norske mindretalls stilling i denne sak? For mitt vedkommende vil jeg da kunne svare både ja og nei. Mitt inntrykk er at de innlegg som er holdt av hr. Hambro og av hr. Røiseland, har gitt klarhet, forsåvidt som de har bekreftet noe som jeg ikke visste sikkert på forhånd, at de begge to har en positiv innstilling overfor ønsket om et nordisk samarbeid. Det er andre talere her — og jeg vil si at for meg står hr. Leirfall som den mest typiske representant for dem — som har gitt uttrykk for synsmåter som peker i motsatt retning. Det er nesten slik at en kan synes at det er litt merkelig at hr. Leirfall vil finne det forsvarlig å stemme for mindretallets forslag, som dog begynner med en setning der det heter: «Mindretallet er enig i at en søker å utvide det økonomiske samarbeid i Norden.»

Det er riktig, som hr. Hambro sa, at det forslag som hr. Røiseland satte fram i Stortinget den 28. mai, ble besluttet oversendt Regjeringen. Men det er også riktig at på et bestemt tidspunkt under debatten hadde statsministeren tatt ordet og sagt at han for sitt vedkommende ikke hadde noe å innvende mot et slikt forslag, og at det i tilfelle også ville kunne vedtas av Stortinget. Men det ble altså, som hr. Hambro sa, i samsvar med vanlig praksis enstemmig besluttet sendt Regjeringen.

Når jeg mente i sammenheng med det møtet å kunne si at den debatten vitnet om en nokså alminnelig interesse for et utvidet økonomisk samarbeid, bygde jeg det også på en del av de uttalelser herr Hambro kom med i det møte, og jeg håper at herr Hambro også vil gi meg lov til til slutt å sitere noe av det herr Hambro da sa:

«I de uttalelser som er falt her, vil statsministeren ha fått en tilkjenne-givelse av at der er ingen større gruppe her i salen som vil ta avstand fra et utvidet nordisk samarbeid på det økonomiske område. Og jeg vil gå enda et lite skritt videre enn herr Gerhardsen, jeg vil si at jeg er villig til å overveie ethvert slikt skritt, ikke bare ene og utelukkende ut fra hensynet til norske interesser i snevreste forstand, men også ut fra hensynet til nordiske og internasjonale interesser og vår stilling i det nordiske og internasjonale liv. Jeg tror at Regjeringen kan være trygg for det, men Stortinget kan umulig ta standpunkt til ting som ikke foreligger annerledes enn i herr Brofoss' fruktbare fantasi og i uforbindende og uproto-kollerte samtaler i Stockholm.»

Utenriksminister Lange, Norge: Det var et avsnitt i herr Hambros innlegg som jeg gjerne vil svare på i dette forum, og det var hans redegjørelse for hva som er vanlig praksis under forberedelse av internasjonale

forhandlinger. Jeg tror at den fremstilling herr Hambro ga av hva som har vært vanlig praksis under skiftende regjeringer i Norge, vil dekke temmelig nøyaktig hva som har vært og er vanlig praksis under skiftende regjeringer både i Danmark og Sverige og, så vidt jeg kjenner til det, også i Island.

Men jeg tror herr Hambro gjorde seg skyldig i en sammenblanding når han trakk en parallell mellom forberedelsen av norske delegasjoners deltagelse i internasjonale forhandlinger, hvor det møter norske regjeringsdelegasjoner under regjeringsinstruks, på den ene side, slik som tilfellet er i de Forente Nasjoner, slik som tilfellet er i den europeiske økonomiske samarbeidsorganisasjon, OEEC, og på den annen side Europarådets forsamling og Det nordiske råd, hvor det ikke i noe av tilfellene, hverken i Europarådets forsamling eller for den norske delegasjon i Det nordiske råd, er spørsmål om noen regjeringsdelegasjon som skal opptre på landets vegne under regjeringsinstruks. Jeg synes det er nokså vesentlig for det fremtidige arbeid i denne institusjon at man fortsatt holder klar denne distinksjon mellom forsamlinger hvor landene møter ved regjeringsdelegasjoner, og rådgivende forsamlinger som denne, som skal være frie fora for utveksling og brytning av meninger også partier imellom i de enkelte land.

Finn Moe, Norge: Jeg vil gjerne understreke det som utenriksminister Lange sa. Og det som fikk meg til å ta ordet, var at jeg syntes herr Hambro forsøkte å skape det inntrykk at jeg hadde sagt at man behøvde ikke ta sine forpliktelser så høytidelig. Jeg vil derfor gjerne få lov til å understreke at det jeg sa, var at hver enkelt får gjøre seg opp en mening om hvor bindende han føler den forpliktelse som han her påtar seg. Men det som jeg fremhevet, var at vår stemmegivning her binder ikke og forplikter ikke hverken den norske regjering eller det norske Storting. Og nettopp siden herr Hambro konkluderte med at avgjørelsen skulle fattes der hvor den burde ligge, vil jeg få lov til å si at avgjørelsen ligger hos det norske Storting.

Og jeg må få lov til å gjenta hva jeg sa i mitt innlegg tidligere i dag: Jeg kan godt forstå at et medlem av Det nordiske råd — i dette tilfelle medlemmer av den norske delegasjon, eller la oss heller si: norske representanter — sier at de vil ikke ta standpunkt, for de føler seg ikke helt sikre på denne saken, de kjenner ikke denne saken godt nok, de har ikke oversyn over rekkevidden av det som er foreslått osv. Men da må det etter min mening — slik som Det nordiske råd er bygget opp — være nok å avholde seg fra å stemme. Det kan jo ikke derfor være nødvendig å foreslå saken utsatt, slik at heller ikke de som *har* gjort seg opp sin mening, skal få lov til å gi uttrykk for den. Og her må jeg få lov til å si at jeg

føler meg bundet av den stemmegivning som jeg her går til for mitt eget personlige vedkommende. Jeg har stemt for Det nordiske råd, jeg har i skrift og i tale gått inn for et nærmere økonomisk samarbeid mellom de nordiske land, og det vil jeg fortsette med å gjøre. Derimot må jeg få lov til å si at jeg synes representanten Leirfall skulle fremsette forslag og stemme for et forslag som går direkte imot det nordiske økonomiske samarbeid.

Presidenten: Ingen mera har begärt ordet, och överläggningen är alltså avslutad.

Beslut i detta ärende fattas i följande ordning: Först upptages till avgörande *mindretalets förslag om att saken uppskjutes till nästa session.*

Om detta förslag avslås och rådet sålunda önskar fatta beslut vid årets session, upptas till avgörande *förslaget om rekommendation*, som är upptaget under I i innstillingen.¹⁾

Vad beträffar den första frågan, alltså beslut i anledning av uppskovsyrkandet, fordrar icke arbetsordningen i och för sig att beslutet skall fattas genom namnupprop. Emellertid har herr Bondevik i enlighet med arbetsordningens 17 § påyrkat avgörande genom namnupprop, och den ordningen kommer sålunda att tillämpas, varvid jag hemställer att de, som röstar för bifall till förslaget om uppskov, röstar *ja* och att de, som vill avslå förslaget om uppskov, röstar *nej*. Givetvis står också på denna punkt möjligheten öppen att svara: Röstar icke.

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Bondevik, Borgen, Hambro, Holm, Leirfall, Claudia Olsen, Røiseland og Sundt.

Nej stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Marius Buhl, Kai Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Jörundur Brynjólfsson og Bernhard Stefansson.

¹⁾ Referert s. 150 og 151.

Presidenten: Omröstningen har utfallit så, att 8 røstat ja, 43 har røstet nej och 2 har varit frånvarande. *Rådet har sålunda avslagit förslaget om uppskov till nästa session.*

Nu ställes rekommendationsförslaget under omröstning.

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson Sigurdur Bjarnason, Marius Buhl, Kaj Bundvad, Bertel Dahlggaard, Edberg Einer-Jensen, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Gerhardsen Victor Gram, Hegna, Herlitz, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Sandler, Severin, Anna Sjöström Bengtsson, Skoglund, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Waldimarsson Watnebryn og Werner.

Følgende svarte «Stemmer ikke»:

Bondevik, Borgen, Hambro, Holm, Leirfall, Claudia Olsen, Røiseland Bernhard Stefánsson og Sundt.

Fraværende var:

Jörundur Brynjólfsson.

Presidenten: Omröstningen har utfallit med 43 ja, 9 har forklarat sig icke røsta, 1 har varit frånvarande.

Rekommendationen är sålunda bifallen.

Vi har så punkt II.¹⁾ Där föreligger intet annat förslag än om bifall till kommitténs innstilling. — Den får jag sålunda anse antagen.

Gerhardsen inntok deretter presidentplassen (kl. 16.47).

Sak nr. 2.

Den økonomiske komiténs innstilling nr. 7 om forslag angående støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser (sak nr. 35 på s.l.).

Hannibal Valdimarsson, *Island* (komitéens ordfører): Hr. præsident Den økonomiske komité har haft forslaget om støtte til de islandske sjøterritoriale bestemmelser til behandling, sag nr. 35 på saglister. Sagen blev drøftet i to møder i den økonomiske komité, og desuden i to møder i et underudvalg, som blev nedsat for at finde en formulering af en

¹⁾ Referert s. 151.

resolution, som rådet måtte kunne enes om at vedtage. I underudvalget var der et medlem fra hvert af de nordiske lande; desuden deltog i behandlingen udenrigsminister H. C. Hansen fra Danmark, økonomi- og arbejdsminister Krag fra Danmark, udenrigsminister Lange, Norge, socialminister Steingrímur Steinpórsson fra Island og statsminister Ólafur Thors fra Island.

Den økonomiske komité blev enig om et forslag, som nu foreligger til behandling og afstemning. I dette forslag hedder det, at Det nordiske Råd er fuldt opmærksom på, at det er af interesse for alle lande, som driver fiskeri udfør Islands kyster — og af livsvigtig interesse for Island — at der tages forholdsregler for at beskytte fiskebestanden i farvandet omkring Island.

Videre hedder det i komitéens forslag med henblik på det islandske forslag, som blev forelagt, at for så vidt lovligheden af de allerede foretagne forholdsregler til beskyttelse af de islandske fiskebanker er genstand for tvist mellem Island og en anden stat, tilkommer det ikke Det nordiske Råd at vedtage nogen udtalelse derom. Det rette forum for en folkeretslig konstatering af en sådan meningsforskel er Haag-domstolen, siges der, men hverken Det nordiske Råd eller Europarådet. Men denne sag vil på initiativ af Belgierne og nogle andre nationer, som har modsatte fiskerierteresser overfor Island, blive taget op til behandling i Europarådet førstkommande 12. september.

For det tredje foreslår den økonomiske komité, at denne resolution skal blive oversendt til deltagerstaternes regeringer.

Når det i forslaget berøres, at hverken Det nordiske Råd eller Europarådet er bemyndiget til at foretage vedtagelser i en sag som denne, er det noget, som Islændingene er fuldt indforstået med, og vi har også kun bedt om Det nordiske Råds moralske støtte i form af en sympatierklæring — hvilket den økonomiske komité nu også har foreslået. —

Det er ganske rigtigt, at det er Haag-domstolen, der er den rette institution til at afgøre et mellemværende som dette mellem nationer imellem, og det er da også tidligere blevet tilbudt fra islandsk side. Men den udvej er af en eller anden grund ikke blevet valgt af den anden part, Storbritannien. Derimod har engelske trawlerejere boycottet islandsk ferskfisks landing i engelske havne. Denne tilstand har nu stået på i snart to år.

Hr. Sigurdur Bjarnason forelagde denne sag med en udførlig tale, og under behandlingen af sagen i den økonomiske komité gjorde jeg og statsminister Thors udførligt rede for den. Derfor anser jeg det ikke for nødvendigt at gå ind på enkeltheder i den grad, som jeg før har gjort det, men jeg vil dog give nogle almindelige oplysninger om de foranstaltninger, der fra islandsk side er truffet til fredning af fiskebankerne ved Islands kyster.

I Island er der så godt som ingen rigdomskilder udover vandkraften og jordvarmen, og så fiskebankerne rundt om landet, men det er netop fra disse fiskebanker, Islændingene henter 95—98 pct. af deres eksportværdi. Det er, som om naturen har tænkt sig at bøde på selve landets ufrugtbarhed ved at forsyne det med disse rige fiskebanker. Havbunden falder jævnt ud fra landets kyster ned til ca. 200 m's dybde, men så følger den åbne havs afgrunde, således at landet står på en sokkel, der i sine konturer i hovedtrækkene følger kystlinien. På denne sokkel er der vældige ynglpladser for de nordlige havs vigtigste nyttfisk. Denne kendsgerning bliver stadig mere og mere klar på grundlag af de resultater, som de fælles nordiske havundersøgelser har bragt for dagen i de forløbne år.

I tidligere tider skænkede man nødvendigheden af at beskytte fiskebankerne meget ringe opmærksomhed, og de var heller ikke i nævneværdig fare, før man gik over til moderne fangstteknik. Men det var de andre synspunkter, der bevirkede, at fiskebankerne omkring Island var lidet efterstræbt i tidligere tider. Da Island kom ind under norsk overhøjhed i 1262 og til helt ind i det 17de århundrede, gjorde kongen som bekendt krav på overhøjheden over alle de nordlige have fra Norge over Island til Grønland. Fra 1631 til 1859 forudsattes det, at Islands søterritorium var 16—24 sømil. Samtidig fastsattes det, at alt fiskeri var forbudt for fremmede på dette område, og derfor selvfølgelig også i alle bugter og fjorde. I 1812 blev der for Danmark og Norge indført bestemmelser om at disse landes søterritorium skulle begrænses til 4 sømil ud fra de yders holme og skær, samt at alle bugter og fjorde lå indenfor søterritoriet. Den 18. april 1859 besluttedes det, at disse bestemmelser også skulle udstrække til Island, og siden gjaldt nøjagtig de samme regler for Island, Norge og Sverige, indtil Danmark i 1901 indgik på en overenskomst med Storbritannien om opsyn med fiskeriet i farvandene omkring Færøerne og Island. I denne overenskomst bestemtes det, at det islandske fiskeriområde er 4 sømil regnet fra laveste ebbestand; i bugter og fjorde regnedes grænsen fra det sted, hvor bugten eller fjorden nærmest munden var 10 m bred. Siden har fremmede fiskere måttet fiske op til denne grænse, men på alle andre områder blev 4-milegrænsen fortsat.

Denne overenskomst blev opsagt i 1949 med 2 års varsel i overensstemmelse med overenskomstens egne bestemmelser, hvorfor overenskomsten gyldighed bortfaldt i året 1951. Fremmede nationers tiltagende frekventering af fiskebankerne omkring Island — der er jo i det mindste 12 nationer, som fisker der, medens på den anden side Islændingene kun fisker i fremmede farvande i nærheden af Grønlands kyster — har åbnet Islændingenes øjne for, at fiskeriet var i overhængende fare, hvis det ikke blev truffet virksomme beskyttelsesforanstaltninger. Island har ganske vist længe forbudt såvel Islændingenes som fremmedes fiskeri med

rawl og snurrevod indenfor 3-milsgrænsen og på denne måde værnede fiskebanker mod ødelæggelse. Dette har selvfølgelig bidraget til at forhindre den fuldstændige ødelæggelse af de udenfor liggende fiskerier, hvilket også er kommet andre nationer til gode, men erfaringen viste, at dette ikke var tilstrækkeligt, d.v.s. at hvilke foranstaltninger der end måtte blive truffet indenfor 3-milegrænsen, ville de udenfor denne liggende fiskebanker blive fuldstændig ødelagt, hvis man ikke slog ind på nye baner.

Der blev derfor foretaget en undersøgelse af, hvilke foranstaltninger der kunne træffes. Disse undersøgelser førte til, at der blev udstedt en islandsk lov af 5. april 1948 om videnskabelig beskyttelse af landgrundens iskebanker. I loven udtales der, at fiskeriministeriet er bemyndiget til at udfærdige regler om beskyttelsesområder ved landets kyster indenfor landgrundens grænser, samt bestemmelser, der er nødvendige for fiskebankernes beskyttelse i disse områder. Disse foranstaltninger skal træffes, efter at der er blevet indhentet udsagn fra Islands fiskeriforening og Islands universitets fiskeribiologiske laboratorium. I fortsættelse af denne lov blev der så den 22. april 1950 udstedt et reglement, hvorefter der indenfor den såkaldte skandinaviske regel, fastsattes beskyttelsesområder ved nordkysten, hvilket vil sige at der blev trukket en linje tværs over bugter og fjorde 4 mil fra de yderste holme og skær.

Jeg vil ganske specielt fremhæve det, som allerede er berørt, at indtil 1901 havde Island den samme grænse, som Norge og Sverige dengang havde og endnu har, men i 1901 afsluttede Danmark en traktat med England, hvori der — som jeg før berørte — fastsattes en 3-milegrænse for Island. Det er på den måde Islands tidligere gældende 3-milegrænse er opstået.

På grundlag af loven af 1948 blev der så den 19. marts 1952 af den islandske regering udstedt et reglement, hvori det bestemtes, at fremmedes fiskeri og islandsk snurrevods- og trawlfiskeri er forbudt indenfor en afstand af 4 sømil.

Nu kunne man naturligt spørge: Er Island ikke gået for vidt med bestemmelsen om sin firemilsgrænse? Dette spørgsmål vil jeg besvare med to par bemærkninger om hvilke territoriale krav der nu stilles af forskellige andre stater:

I året 1930 afholdtes der på foranledning af Folkenes Forbund en konference i Haag; den skulle bl. a. søge at skabe overensstemmelse i internationale regler om staternes søterritorium.

Her kæmpede Storbritannien for den anskuelse, at søterritoriet under alle omstændigheder skulle være 3 sømil. Storbritanniens synspunkter blev fremsat på konferencen af Tyskland, Belgien og Frankrig samt nogle flere stater, medens de tre nordiske lande Norge, Sverige og Finland krævede

firemilsgrænse. Lithauen og Letland krævede seksmilsgrænse; de syd amerikanske stater Brasilien, Cuba, Chile, Columbia, Uruguay og fler andre stater, deriblandt Spanien, Italien, Persien, Rumænien, Tyrkiet o. Jugoslavien, krævede også allesammen en seksmilsgrænse, hvorimod Portugal gjorde krav på et tolv mils bælte.

Hvis man studerer de forskellige landes lovgivning, som den er i da angående dette spørgsmål, ser man, at der nu stilles endnu meget større krav til territoriale områder end i 1930. Dette er da også meget naturligt da der naturligvis tiltrænges langt mere vidtgående og effektive fredningsbestemmelser, eftersom fiskeriteknikken skrider frem. Man tænk blot på forskellen mellem håndsnøre og langline på den ene side og s moderne trawlere på den anden og endvidere — inden længe — elektrisk fangstmetoder, som der nu er gjort forsøg med, og hvorved man kan lamm store fiskestimer og muliggøre oppumpning af fisk i kolossale mængder.

Tremilsgrænsen er nu et absolut minimumskrav, der kun opretholde af de stater, som ser en større fordel for sig selv i at opnå fiskerirettigheder så nær andre staters kyster som muligt, end i at beskytte sine egne fiske banker mod fremmede nationers pågaaenhed.

Næst efter kommer de stater, der holder sig til firemilsgrænsen, nemlig Finland, Norge, Sverige og for tiden Island. Af seksmilsstater kan nævne Grækenland, Italien, Spanien, Tyrkiet og Uruguay. Ti mil anvendes i forbindelse med fiskeri af Jugoslavien, tolv mil anvendes af Bulgarien, Ægypten, Rumænien og Sovjetunionen.

Et stigende antal stater har i efterkrigsårene lovfæstet deres jurisdiktion over kontinentalsoklen, dels kun med hensyn til selve soklen til udnyttelse af petroleum o.s.v., dels i forbindelse med havområdet over soklen, d.v.s. med hensyn til fiskeri. Endelig har Chile, Peru, Honduras og El Salvador i forbindelse med naturrigdomme erklæret, at deres jurisdiktion strække sig 200 mil til havs.

Der er i de sidste årtier sket kolossale ændringer i videnskabelig og juridisk opfattelse af begrebet territoriale områder, og Island holder sig altså for øjeblikket til de lande, der gør krav på fire mil.

Har nu ikke Island skadet andre nationer med udvidelsen af fredningsområdet ved Islands kyster? — Dette spørgsmål kunne mine tilhører måske naturligt fremsætte. Hertil vil jeg svare: Fredningen af fiskebankerne ved Islands kyster har allerede vist sig at have forøget fiske mængden ikke alene indenfor fiskerigrænsen, *men også udenfor den*, hvilket bl. a. er kommet engelske, belgiske og andre fremmede trawler ejere og fiskere til gode. Dette er fuldtud konstateret og anerkendt såvel af engelsk som af islandsk fiskeristatistik.

Jeg skal så tilslut blot anføre, at den økonomiske komité enstemmig indstiller til rådet, at den fremlagte resolution vedtages. Endvidere kan

jeg udtale, at den islandske delegation som helhed er forholdsvis tilfreds med den behandling, sagen har fået i Nordisk Råd, idet jeg dog understreger ønskeligheden af, at den sympatierklæring, resolutionen indeholder, kan blive enstemmigt vedtaget.

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommandasjon:

«Nordiska rådet är till fullo medvetet om att det är ett intresse för alla länder som bedriva fiske utanför Islands kuster och ett livsintresse för Island, att åtgärder vidtagas i syfte att skydda fiskebeståndet i dessa trakter.

I den mån legaliteten av redan vidtagna åtgärder är föremål för tvist mellan Island och annan stat, tillkommer det icke Nordiska rådet att göra något uttalande. Rätta forum för en folkrättslig prövning om meningskiljaktigheterna är Haagdomstolen, icke Nordiska rådet eller Europarådet.

Nordiska rådet beslutar överlämna detta uttalande till de i rådet deltagande ländernas regeringar.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jörundur Brynjólfsson, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, O. Einer-Jensen, Holger Eriksen, Einar Foss, Borgen, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Leirfall, K. Lindberg, Løbak, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Marius Buhl, Erik Eriksen (forfall), Meisdalshagen og Claudia Olsen.

Presidenten: *Forslaget til rekommandasjon* er således enstemmig vedtatt, med 49 stemmer; 4 var fraværende.

Sak nr. 3.

Den juridiske komité's innstilling nr. 8 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår stemmerett for statsborgere i nordiske land ved opphold i annet nordisk land (sak nr. 23 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår stemmerettsspørsmål (sak nr. 34 på s.l.).

Hønsvald, Norge (komitéens formann): Som det går fram av innstillingen, har komitéen innskrenket seg til å foreslå at regjeringene anbefales å overveie, på hvilken måte medborgere i et nordisk land som er bosatt i et annet nordisk land, kan beholde sin stemmerett i hjemlandet. Det forslag som forelå fra komitéen for rettslig likestilling, gikk noe lenger, og det som foreligger nå er ikke stort annet enn det som justisministermøtet i desember vedtok. Saken skal tas opp i de enkelte land for at en skal bli klar over hvilke muligheter som foreligger. Den svenske regjeringen har imidlertid bedt om en uttalelse fra Det nordiske råd, og den svenske riksdag avventer resultatet av de felles drøftelsene.

Såvidt jeg forsto mine komitékolleger, hadde de alle sympati for den tanke å la borgere som flyttet til et annet nordisk land, få beholde sin stemmerett i hjemlandet, iallfall i den tid som må gå før de kan erverve borgerskap i det land de er flyttet til. Men for danskenes vedkommende er stillingen den at grunnloven i tilfelle må endres, og en grunnlovsforandring i Danmark er en så omstendelig og vanskelig sak at det neppe lar seg gjøre av hensyn til den foreliggende saken. Den danske delegasjon har av den grunn erklært at de ikke ønsker å delta i sakens behandling. For Norges vedkommende blir det heller ikke lett å imøtekomme det ønske som foreligger fra SAS og de av dets norske funksjonærer som er bosatt i Stockholm og København. Men vanskelighetene er ikke så store som i Danmark.

Herr Finn Moe og jeg har, med tilslutning fra de svenske og islandske representanter i den juridiske komité, ment at regjeringene bør overveie saken og undersøke på hvilken måte stemmeretten kan bevares for de folk det her gjelder. Det er mulig at grunnloven må endres, men det er også mulig at de gjeldende unntaksbestemmelser kan oppmykes, slik at stemmeretten kan bevares under visse forutsetninger. Jeg vil ikke ha sagt noen ting om det.

I Sverige er det såvidt jeg forstår stor interesse for saken. En er der klar over at den vil få stadig større aktualitet etter hvert som vedtaket om fritt nordisk arbeidsmarked får virkninger. Det er i dag 15 000 nordmenn i Sverige. De færreste av dem får anledning til å avgi stemme

ved offentlige valg. Hvor mange svensker og dansker det er som arbeider i Norge, vet jeg ikke, men det er atskillige tusen.

Det er til Rådet kommet et telegram fra svensker i København, som uttaler sin store glede over at denne saken skal behandles av Det nordiske råd, og de håper på et positivt resultat.

Selv om danskene av gode grunner intet kan gjøre med saken, synes jeg det er all grunn for de andre delegasjonene til å uttale seg om den, og det kan neppe gjøres på en mer forsiktig måte enn ved å be regjeringene om å overveie den og undersøke hvilke muligheter som finnes. En binder seg ikke til noe videre skritt ved det.

Hvis det viser seg at vanskene og betenkelighetene for Norges vedkommende er større enn vi har oversikt over i dag, kan det godt tenkes at jeg kommer til å resignere, selv om jeg er av den mening at vi bør strekke oss meget langt for å imøtekomme ønsker fra nordmenn som søker sitt utkomme i et annet nordisk land, til å bevare sin stemmerett i hjemlandet. — For øvrig henviser jeg til det som er sagt i premissene til forslag til rekommandasjon og til kommentarene til den svenske regjeringens forslag.

Sundt, Norge: Jeg kan i og for seg være enig med herr Hønsvald i at dette forslag til rekommandasjon er forsiktig formet, men det er likevel endel ting som gjør at herr Frogner og jeg har opptatt det forslag at saken ikke gir anledning til noen beslutning fra Rådets side.

Sammenhengen er jo følgende: I den nordiske likerettskomité lyder rekommandasjonen slik:

«Regeringarna rekommenderas att, i den mån grundlagshinder icke förefinnas, tillse att medborgare i det egna landet, som mera varaktigt uppehåller sig i annat nordiskt land, bevaras vid sin rösträtt i hemlandet — i vart fall under den tid som fordras för att erhålla medborgarskap i vistelselandet.»

Man har åpenbart den gang i denne komité fra norsk side ikke vært oppmerksom på at den norske grunnlovs § 50 setter en grense i disse spørsmål. Etter Grunnlovens § 50 har de norske borgere stemmerett som har fylt 21 år, har vært bosatt i landet i 5 år og «opholde sig der». Ordene «opholde sig der» betyr etter sikker grunnlovsfortolkning: har fast bopæl i Norge. Det er altså i Norge som i Danmark grunnlovshindring for å utvide stemmeretten på den måten som er omhandlet i saken.

Jeg finner derfor liten grunn til i Det nordiske råd som sådant, når det er grunnlovshindring både i Danmark og i Norge og det i virkeligheten kun er Sverige som gjennom lov kan tilgodese disse forhold, å utforme noen rekommandasjon fra norsk side. Etter min mening har

danskene her inntatt det korrekte standpunkt, og det samme standpunkt burde forsåvidt også nordmennene ha tatt.

I virkeligheten er dette ikke et nordisk spørsmål. Det gjelder forholdet mellom de svenske statsmyndigheter og de svenske borgere, hvor de måtte oppholde seg. For Norges vedkommende er det et forhold mellom de norske borgere og den norske stat. Spørsmålet har jo ganske vidt rekkende betydning for Norge også, fordi man kan selvfølgelig ikke løse disse stemmerettsspørsmål — hvis det skulle bli grunnlovsforandring — bare i forholdet til nordmenn som er bosatt i Danmark og Sverige. De blir spørsmål i det hele om alle de nordmenn som bor ute i verden, hvor det nå kan være.

Med det kriterium som Grunnloven har om fast bopæl i Norge på det tidspunkt valget foregår, er det etter min mening ikke noen grunn til for den norske delegasjon på det nåværende tidspunkt å anbefale noen rekommendasjon. Fordi jeg prinsipielt mener at Det nordiske råd bør avholde seg fra å vedta noen rekommendasjon som tar sikte på en grunnlovsforandring i et eller flere nordiske land, vil jeg finne det riktig å herr Frogners og mitt forslag vedtas.

Når det i komitéens innstilling står at «for Norges vedkommende er muligens også grunnlovsendring nødvendig», kan ordet «muligens» gå ut. Det er bomsikkert at det må grunnlovsendring til. Jeg henviser her Finn Moe og herr Hønsvald til Castbergs Statsforfatningsrett, første bind s. 364 og følgende.

Holger Eriksen, Danmark: Selvom det tydeligt fremgår af indstillingen finder jeg alligevel anledning til at understrege, at den danske grundlovs fastslår som en ufravigelig betingelse, for at man kan udøve valgret i Danmark, at man er i besiddelse af indfødsret, og at man er fastboende i landet. Da denne grundlov ikke kan ændres, uden at et meget stort apparat skal sættes i sving, og da der ikke er udsigt til, at der vil ske nogen grundlovsændring i en overskuelig fremtid, betyder det for Danmarks vedkommende, at vi ikke er istand til at ændre i reglerne om udlandsdanskernes mulighed for at afgive stemme, og det betyder også at vi ikke kan lave nogensomhelst gensidighedsaftale med de andre nordiske lande. Derfor har vi fundet, at det var rimeligst, at vi helt afholdt os fra at deltage både i debatten om denne sag og i afstemningen, og jeg skal anbefale medlemmerne af den danske delegation at svare stemmer ikke.

Hambro, Norge: Jeg kan i ett og alt slutte meg til hva herr Sundt har uttalt, og jeg vil advare Rådet mot å vedta rekommendasjoner som uttrykker noen art av reelt innhold pirker ved Grunnloven hos oss hvor det er ganske unødvendig.

Jeg er også uenig i sakens realitet; men det skal jeg ikke komme inn på her. Den vedrører jo en hel mengde spørsmål som ikke har vært behandlet i utvalget.

Det ville muligens ha vært naturlig om medlemmene av den danske delegasjon stemte mot denne henstilling til sin regjering; men finner de at det er mer korrekt å svare «Stemmer ikke», kan jeg ikke gjøre noe ved det. Men man risikerer altså her at en rekommandasjon til Danmark og Norge om å endre grunnloven blir vedtatt av de svenske medlemmer av Rådet.

Komiteén hadde innstillet:

«Regjeringene anbefales å overveie på hvilken måte medborgere i et nordisk land som er bosatt i et annet nordisk land kan beholde sin stemmerett i hjemlandet.»

Mindretallet — Frogner og Sundt — hadde foreslått:

«Saken gir ikke anledning til noen beslutning fra Rådets side.»

Alternativ votering ved navneopprop:

For komitéens innstilling stemte:

Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Jörundur Brynjólfsson, Edberg, Gerhardsen, Hegna, Herlitz, Hønsvold, Gísli Jónsson, Løbak, Meisdalshagen, Møller, Netzén, Ohlon, Pettersson, Rylander, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Svensson, Hannibal Valdimarsson og Watnebryn.

For mindretallets forslag stemte:

Bondevik, Borgen, Hambro, Holm, Leirfall, Claudia Olsen, Røiseland og Sundt.

Følgende svarte «Stemmer ikke»:

Nina Andersen, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, O. Einer-Jensen, Holger Eriksen, Victor Gram, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, K. Lindberg, Harald Nielsen, Gustav Pedersen, K. Thestrup og Werner.

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Marius Buhl, Erik Eriksen (forfall), Einar Foss, Håkon Johnsen (forfall), Thorkil Kristensen, Finn Moe og Bernhard Stefánsson.

Forslaget til rekommandasjon var således vedtatt med 24 mot 8 stemmer; 13 medlemmer stemte ikke, og 8 var fraværende.

Sak nr. 4.

Den juridiske komité's innstilling nr. 9 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår retten til å inneha stilling som befal og mannskap på fartøy (sak nr. 23 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår nasjonalitetskrav for befal og mannskap ombord på fartøy (sak nr. 34 på s.l.).

Sundt, Norge (komitéens ordfører): Den juridiske komité har behandlet forslag fremsatt av den svenske regjering om at de nordiske land skulle oppta forhandlinger om å inngå overenskomst om lettelser av de bestemmelser som nå gjelder angående nasjonalitetskravet for befal og mannskap ombord på handels- og fiskefartøyer. Rådets utvalg angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land har sluttet seg til det som er anført i den svenske regjerings forslag og har — som også den juridiske komité her gjør — anbefalt at Rådet vedtar følgende tilråding:

«Regeringarna rekommenderas att upptaga förhandlingar syftande till en överenskommelse om likställighet mellan nordiskt fartygsbefäl och sjöfolk, såvitt gäller anställning om bord å handels- eller fiskefartyg av nordisk nationalitet, dock med den begränsningen att kravet på inhemskt medborgarskap må upprätthållas såvitt avser fartygsbefälhavaren.»

Fra den svenske regjerings side foreligger det en utredning om de rettsregler som på dette område gjelder i Sverige, og jeg kan bare henvise til den. Fra norsk side foreligger det forsåvidt ingen utredning, og jeg vil derfor ganske kort referere hva den norske rettsstilling på området er.

Hvor det gjelder spørsmålet om fremmede sjømenn på norske skip, er våre lovregler såvidt gamle som en lov av 1854, hvor det ble fastsatt at norske skip skulle ha adgang til å ansette et antall fremmede sjømenn ombord som ikke kunne overstige $\frac{1}{3}$ av det samlede mannskap som var på skipet. Ved tilleggslov av 1866 ble det bestemt at begrensningen ikke skulle gjelde svenske sjømenn. Loven av 1854 må altså sees i nær tilknytning til de liberalistiske synspunkter som fra midten av forrige århundre åpnet mulighetene for ekspansjon av den norske skipsfart. Tidligere hadde norske sjømenn hatt monopol på å bemanne norske skip, men det var altså skjedd en forandring heri nå.

Imidlertid ble loven av 1854 ganske snart akterutseilet av utviklingen, men til tross for dette har det ikke vært gjort noe forsøk på å få den endret eller formelt opphevet. Dette skyldes ganske enkelt den eldre fortolkning av loven, hvoretter den bare skulle gjelde for den forhyring som fant sted innen riket, mens en skipper som befant seg i utlandet,, på sitt skip kunne forhyre hvem han ville. Loven av 1854 må sies å være

en glemt lov, og meget taler etter min oppfatning for å få den formelt opphevet i forbindelse med gjennomføring av mer hensiktsmessige og moderne bestemmelser om fremmede sjømenn på norske skip.

Uten direkte å berøre spørsmålet om adgangen til å ansette fremmede sjømenn i handelsflåten, har den nye lov om tiltak til å fremme sysselsetting av 27. juni 1947 markert en tendens til å sikre norske sjømenn prioritet til hyre på norske skip. Loven gjennomfører således tvungen forhyring av underordnede sjømenn, og det innebærer at all forhyring av slike sjømenn skal skje gjennom offentlig forhyringskontor. I Norge er det i denne forbindelse opprettet særskilte sjømannskontorer, og i utlandet er forhyringen henlagt til utenrikske stasjoner eller norske forhyringsinstitusjoner som er godkjent av vedkommende departement. Som sådanne godkjente forhyringsinstitusjoner i utlandet kan nevnes Scandinavian Shipping Office's i USA, som ble opprettet i 1947 og som drives i fellesskap av de skandinaviske reder- og sjømannsorganisasjoner. Særskilte norske forhyringskontorer er etter krigen opprettet i havnebyer i U.K. og i havner på kontinentet, og disse kontorer drives i fellesskap av Norsk Sjømannsforbund og Skibsfartens Arbeidsgiverforening.

I tillegg til bestemmelsene om obligatorisk forhyring fastsetter sysselsettingsloven at anvisning av hyre skal skje etter nærmere angitte retningslinjer, og slike retningslinjer er med hjemmel i loven fastsatt i en avtale mellom reder- og sjømannsorganisasjonene. Sysselsettingsloven bestemmer også uttrykkelig at de norske sjømenn som seilte på norske skip under krigsårene, skal være fortrinnsberettiget til stillinger på norske skip under arbeidsledighet.

Det følger av sysselsettingslovens bestemmelser at de norske forhyringsmuligheter til enhver tid gjennom det offentlige forhyringsapparat vil kunne regulere tilgangen av fremmede sjømenn til norske skip alt etter den bemanningssituasjon som foreligger. Det samme vil formentlig være tilfellet i de andre skandinaviske land, at i en arbeidsledighetssituasjon vil man sørge for at ens egne borgere har fortrinnsrett på egne skip.

Det kan være interessant å opplyse at pr. 1. november 1953 tjenestgjorde 1307 danske, 212 finske, 63 islandske og 390 svenske sjømenn på norske skip. Flere av disse sjømenn er for øvrig bosatt i Norge.

Dette, hvor det gjelder mannskaper. Hvor det gjelder spørsmålet om befalsstillinger, fastsatte loven av 1854 at fremmede sjømenn ikke må antas som skippere eller styrmenn hvis dette ikke måtte være tillatt etter den gjeldende lovgivning. Det er uklart hva lovgivningen før 1854 har inneholdt om fremmede sjømanns adgang til å ta tjeneste som skippere eller styrmenn på norske skip. Bortsett fra dette har en heller ikke følt seg bundet av bestemmelsene i loven av 1854 for dette punkts vedkommende. De gjeldende bestemmelser for befal er stort sett følgende:

På grunnlag av den lovgivning som gjelder for navigatører, maskinister og stuerter m. v. på norske skip, skal den som ansettes i befalsstilling ombord, være i besittelse av norsk befalssertifikat. Det kreves imidlertid ikke norsk statsborgerskap for oppnåelse av slikt sertifikat, og det er således ikke noe i veien for at fremmede sjømenn som har underkaster seg den teoretiske utdanning og deretter oppnådd sertifikat, kan få ansettelse som skipsførere, styrmenn, maskinister m. v. på norsk skip. For skipsførernes vedkommende kreves dog at vedkommende sjømenn har innhentet norsk skipperborgerskap.

Som jeg nevnte, ble det på det nordiske justisministermøte i Stockholm bestemt å anbefale at vedkommende fagdepartementer skulle ta opp spørsmålet om en oppmykning av de krav på statsborgerskap som er oppstilt i de nordiske lands lovgivninger for ansettelse som befal og mannsk. på fartøy, og det ble henstilt til den norske regjering å ta initiativet til forhandlinger i saken. Man er fra norsk side, såvidt jeg forstår, på regjeringshold fullt rede til å drøfte de problemer som knytter seg til spørsmålet om en slik — for å bruke det moderne uttrykk — oppmykning av de enkelte lands bestemmelser, og en har forsåvidt allerede hatt underhåndskontakt mellom representanter for det svenske handelsministerium og for det norske.

Det vil således ut fra alle synspunkter være ønskelig å få vedtatt denne rekommendasjon.

Hambro, Norge: Jeg har intet imot at man vedtar denne rekommendasjon, og jeg kan være enig med hr. Sundt i hva han anførte. Men jeg tror at det ikke er ubetimelig å feste oppmerksomheten ved de *virkelige* problemer for bemanning av norske skib som foreligger. For det er ikke dette inter-skandinaviske problem, men det er i det hele å skaffe befal til de norske skib. Det er praktisk talt umulig i dag å skaffe det maskinpersonell som er nødvendig for de norske skib som går i oversjøisk fart. Det er uhyre vanskelig å skaffe telegrafister i dag. Våre tankere og andre båter kan til nød gå med færre maskinister enn de burde ha, men de kan ikke gå uten radiotelegrafister.

Det er nu nesten umulig ved kontorene i New York og andre steder å finne folk som kan bemanne den norske flåte. Jeg har villet nevne det internasjonale problem som foreligger, fordi jeg tror at regjeringene ikke må tape de store problemer av sikte under behandlingen av de ganske små. Det er denne avfolkning fra norske skib og formodentlig i mindre utstrekning fra svenske og danske skib, som foregår takket være de greske båter, Panamabåtene. Der var i fjor over 800 norske styrmenn på Panamabåtene, og det er et stort antall norske maskinfolk på de greske

Panamabåter og på de andre båter, mens det er umulig å få befal på de norske båter. Det gjelder sikkert noe tilsvarende i våre naboland.

Det er takket være den skattefrihet som man nyder på de andre båter under Panama-flagg, Liberia-flagg, Honduras-flagg og annet, at man berøver de norske fartøyer deres underbefal, deres maskinfolk, deres telegrafister og andre.

Jeg vil be om at regjeringene tar dette spørsmål opp til meget alvorlig overveielse. Jeg har underhånden drøftet det med statsministeren, og våre sjømannsorganisasjoner og andre er helt klare over at det er her det virkelige problem ligger. Det er å skaffe folk til vår handelsflåte. Det arbeid som man her gjør, vil ikke ha noen stor betydning, det kan muligens være en hjelp; men interskandinavisk bør man være oppmerksom på de internasjonale sider ved denne sak, for de er meget vidtrekkende i dag.

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommandasjon:

«Rådet henstiller til regjeringene å oppta forhandlinger med sikte på en overenskomst om likestilling mellom befal og sjøfolk i de nordiske land forsåvidt angår ansettelse ombord på handels- eller fiskefartøyer av nordisk nasjonalitet, dog med den begrensning at kravet om innenlandsk statsborgerskap må opprettholdes forsåvidt angår fartøyets sjef (befalhavende).»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Bondevik, Jörundur Brynjólfsson, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, O. Einer-Jensen, Holger Eriksen, Einar Foss, Borgen, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Gíslí Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Petterson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Sundt, Svensson, K. Thestrup, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Marius Buhl, Erik Eriksen (forfall), Håkon Johnsen (forfall), Leirfall, Finn Moe, Bernhard Stefánsson og Hannibal Valdimarsson.

Forslaget til rekommandasjon var således enstemmig vedtatt, med 45 stemmer; 8 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 5.

Den juridiske komité's innstilling nr. 10 i anledning av forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår retten til å drive næring eller være styremedlem i aksjeselskap m. m. (sak nr. 2 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår retten til å drive næring og være styremedlem i aksjeselskap m. m. (sak nr. 34 på s.l.).

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommandasjon

«Rådet henstiller til regjeringene at det ved anvendelsen av bestemmelsene om adgang for utlendinger til å drive næring, være styremedlem i aksjeselskap eller andre sammenslutninger etc., følges en slik praksis at kravet på lengre tids opphold i landet for innrømmelse av slik adgang oppmykes, forsåvidt angår statsborgere i de nordiske land.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Jörundur Brynjólfsson, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, O. Einer-Jensen, Holger Eriksen, Einar Foss, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz Hønsvald, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thoriki Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Svensson, K. Thestrup, Watnebryr og Werner.

Følgende svarte «Stemmer ikke»:

Bondevik, Borgen, Hambro, Holm, Leirfall, Claudia Olsen og Røiseland

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Marius Buhl, Erik Eriksen (forfall), Håkon Johnsen (forfall), Finn Moe, Bernhard Stefánsson, Sundt og Hannibal Valdimarsson.

Forslaget til rekommandasjon var således vedtatt med 38 stemmer 7 medlemmer stemte ikke og 8 var fraværende.

Sak nr. 6.

Den juridiske komité's innstilling nr. 11 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår økonomisk hjelp til jordbrukere m. m. (sak nr. 34 på s.l.).

Komitéen hadde henstillet til Rådet ikke å foreta seg noe i saken.

Presidenten: Ingen innvending er kommet mot innstillingen, og presidenten går ut fra at den er vedtatt.

Sak nr. 7.

Den juridiske komité's innstilling nr. 12 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår retten til sportsfiske (sak nr. 34 på s.l.).

Rylander, Sverige (komitéens ordfører): Herr president! Juridiska utskottet har till behandling förehått frågan om rätt för nordiska medborgare till fritt fiske av icke yrkesmässig natur i allmänt vatten. Likställighetskommittén, som också behandlat frågan, har förordat att rådet skall antaga en rekommendation av något annan lydelse än som här föreslås. Utskottet har vid ärendets behandling också tagit del av en rekommendation, som på sin tid gjordes av justitieministermötet den 11 december 1953, och den utredning, som i anledning därav har verkställts genom det svenska jordbruksdepartementet.

Jag skall inte gå närmare in på de olika ländernas fiskerättslagstiftning, som är nog så invecklad. Vid förhandlingarna inom juridiska utskottet har det visat sig, att olikheterna inte är större än att man bör kunna öppna samma möjlighet för medborgare i övriga nordiska länder som för det egna landets medborgare till fiske, där detta är fritt för envar medborgare, såvida fisket icke bedrivs yrkesmässigt.

Det är här väsentligen fråga om ett svenskt spørsmål. En viss irritation har nämligen uppkommit genom att norska medborgare som vistas för rekreation i gränstrakterna — liksom naturligtvis norrmännen som bor i gränstrakterna mot Sverige — inte får idka sportsfiske på sådana platser vid den svenska västkusten, där vilken som helst svensk medborgare får fiska. Bestämmelserna om fisket är mycket skiftande i Sverige, men just på svenska västkusten är fisket fritt för envar. För att få fiska skall man vara svensk medborgare, och det har hänt att norrmän, som just fått napp, blivit bortkörda av svenska myndigheter. Visserligen kan man

erhålla tillstånd av Kungl. Maj:t att fiska, men det är som envar vet en ganska besværlig procedur — och det hör till saken, att sådant tillstånd som regel inte heller ges den som söker.

Om det nu bara gällde en önskvärd ändring av den svenska lagstiftningen, skulle ju ingen rekommendation erfordras. Emellertid torde det vara lämpligt att också de norska och danska lagarna överses i det syfte som nu är i fråga. Jag erinrar om att fiske på sjöterritoriet i Norge bara är öppet för innevånare i riket; det fordras inte att vara medborgare, men man skall bo i riket. Och i Danmark fordras, efter vad jag hört, principiellt medborgarskap för att få fiskerätt.

Det synes alltså utskottet föreligga skäl för rådet att besluta följande rekommendation:

«Regeringarna rekommenderas att genom undersökningar och vederbörliga överläggningar klarlägga, om en sådan ordning kan genomföras att nordisk medborgare vid vistelse i annat nordiskt land erhåller samma rätt till fritt fiske av icke yrkesmässig natur som tillkommer vistelselandets medborgare.»

Presidenten: Hr. Rylander sluttet med å referere innstillingen, og presidenten går da ut fra at det ikke er nødvendig å referere den igjen.

Voteringen foregikk ved navneopprop:

For innstillingen stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Bondevik, Jörundur Brynjólfsson, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, O. Einer-Jensen, Holger Eriksen, Einar Foss, Gerhardsen, Victor Gram, Hambro, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Meisdalshagen, Finn Moe, Møller, Harald Nielsen, Netzén, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Svensson, K. Thestrup, Watnebryn og Werner.

Følgende svarte «Stemmer ikke»:

Borgen og Leirfall.

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Marius Buhl, Erik Eriksen (forfall), Håkon Johnsen (forfall), Bernhard Stefánsson, Sundt og Hannibal Valdimarsson.

Forslaget til rekommandasjon var således vedtatt med 44 stemmer; 2 medlemmer stemte ikke, 7 var fraværende.

Presidenten: Dermed er de saker som er ført opp på ettermiddagens kart ferdigbehandlet. Det er innkalt til møte i morgen formiddag. Det regnes da for å være det avsluttende møte, idet vi der har satt opp de saker som nå gjenstår for Det nordiske råd.

Møtet er satt opp til kl. 10. En nokså stor del av de danske representanter vil imidlertid gjerne reise i morgen kl. 11.30, og de har bedt presidenten forelegge Rådet spørsmålet om møtet i morgen kunne begynne kl. 9. Hvis det ikke kommer spesielle innvendinger mot det, går presidenten ut fra at Rådet vil imøtekomme det ønske og beslutte at møtet i morgen begynner kl. 9. — Det er vedtatt.

Møtet hevet kl. 17.50.

**8. møte,
onsdag den 18. august kl. 9.**

President: Gerhardsen.

Dagsorden:

1. Den økonomiske komité's innstilling nr. 8 i anledning av forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid (sak nr. 9 på s.l.).
2. Den økonomiske komité's innstilling nr. 5 i anledning av forslag om fellesaksjon fra de nordiske land i de Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land (sak nr. 13 på s.l.).
3. Den juridiske komité's innstilling nr. 13 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår strafferegistre (sak nr. 34 på s.l.).
4. Den juridiske komité's innstilling nr. 14 i anledning av forslag fra den svenske regjering om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere (sak nr. 23) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak nr. 34 på s.l.) forsåvidt angår patentspørsmålet.
5. Den juridiske komité's innstilling nr. 15 i anledning av nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land, melding fra den danske, den norske og den svenske regjering (sak nr. 16 på s.l.).
6. Den juridiske komité's innstilling nr. 16 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår regler om sjømannsbeskatning (sak nr. 34 på s.l.).
7. Den juridiske komité's innstilling nr. 17 i anledning av forslag om endringer i forretningsordenen for Det nordiske råd (sak nr. 14 på s.l.).
8. Tid og sted for Det nordiske råds 3. sesjon.

Presidenten: Representanten *Frogner* er kommet tilbake og har tatt sete i Rådet.

Følgende representanter har meldt forfall til dagens møte: Marius Buhl, O. Einer-Jensen, Møller og Netzen.

Sak nr. 1.

Den økonomiske komiténs innstilling nr. 8 i anledning av forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid (sak nr. 9 på s.l.).

Severin, Sverige (komitéens ordfører): Herr president! Såsom synes av kommittéens innstilling, föreslår kommittén till slut «at Rådet sender sak nr. 9 til regjeringene til etterretning» och «at Rådet for øvrig ikke foretar seg noe i saken».

Om jag också får säga några ord i egenskap av motionär och sålunda den skyldige till att frågan över huvud taget kommit upp till diskussion här i rådet, skulle jag vilja fästa uppmärksamheten på vad som säges i kommittéens innstilling. Där nämnes först att yttranden i saken har avgivits av Danmarks Nationalbank, Norges Bank og Sveriges Riksbank. I dessa yttranden från de tre ländernas centralbanker framhålles «dels at et visst samarbeid mellom nasjonalbankene allerede forekommer, og dels at et videregående pengepolitisk samarbeid forutsetter et samarbeid på bredere grunnlag». Nationalbankerna finner emellertid att «tidspunktet for det pengepolitiske samarbeid må derfor avhenge av samarbeidet på det bredere grunnlag».

Till detta gör kommittén följande uttalande: «komitéen, som finner at det er en sammenheng mellom de pengepolitiske spørsmål og spørsmålet om et utvidet økonomisk samarbeid, går ut fra at også den pengepolitiske sammenheng kommer i betraktning ved den videre utvikling av det nevnte samarbeid.»

För min del kan jag instämma i vad som säges i bankernas yttrande om att ett närmare penningpolitiskt samarbete egentligen förutsätter ett närmare ekonomiskt samarbete i övrigt och att om vi skulle misslyckas med att upprätta en gemensam nordisk marknad, det inte är stor mening med ett penningpolitiskt samarbete. Å andra sidan, om det skulle lyckas att åstadkomma en gemensam marknad, följer enligt min mening såsom en ofrånkomlig konsekvens också ett närmare penningpolitiskt samarbete.

Motionen har, möjligen på grund av att den blivit för kortfattad, på sina håll missförstått, i varje fall av en dansk entusiast som i ett personligt brev till mig uttryckt sin glädje över att jag föreslagit återupprättande av en nordisk myntunion, något som han ansåg vara av större vikt än någonting annat när det gäller samarbetet här i Norden.

Nu har jag inte alls föreslagit återupprättandet av en nordisk myntunion. Jag har endast föreslagit, att då grunderna för det nordiska samarbetet omprövas, även det penningpolitiska samarbetet skulle ägnas tillbörlig uppmärksamhet och att regeringarna därför skulle överväga lämpliga åtgärder med sikte på ett närmare penningpolitiskt samarbete. Förslaget byggde alltså på de utredningar som länge har försiggått be-

träffande möjligheterna att komma till ett positivt beslut i den fråga som har ansetts vara denna sessions största, nämligen det allmänna ekonomiska samarbetet.

Under utredningarnas gång har också det penningpolitiska samarbetets nära sammanhang med det ekonomiska livet i övrigt gjort sig på olika sätt påmint. I det referat av de fackliga huvudorganisationernas behandling av frågon om ett nordiskt ekonomiskt samarbete, som är intaget i den gemensamma ekonomiska kommitténs betänkande, meddelas att fackorganisationerna för sitt vidkommande har uttalat sig för upprättandet av en nordisk investeringsbank samt till sin rapport fogat ett förslag till utformning av en sådan bank.

I norska handelsdepartementets betänkande, som här har utdelats till rådets ledamöter, säges att det föreligger anledning att underöka möjligheterna för ett utvidgat samarbete i fråga om valutaspörsmålen. Ett sådant utvidgat samarbete i valutaspörsmålen är, såvitt jag förstår, det samma som ett närmare penningpolitiskt samarbete. Om jag rätt uppfattat överläggningarna i kommittén, var också de kommittéledamöter, som uttalade sig i ämnet, ense därom att en gemensam nordisk marknad måste såsom en ofrånkomlig konsekvens medföra även ett närmare penningpolitiskt samarbete. Men kommittén ville inte ge sig in på att rekommendera några äventyrligheter och har därför begränsat sig till att konstatera, att ett sammanhang förefinns mellan de penningpolitiska spörsmålen och det ekonomiska livet i övrigt. Man får väl säga att risken för invändningar mot ett sådant påstående är ganska ringa.

För övrigt utgår kommittén från att dessa problem kommer att beaktas under den vidare utvecklingen av samarbetet på det ekonomiska området, och därmed är jag också såsom motionär tillfredsställd. Jag hade i själva verket inte avsett stort annat. Ett närmare ekonomiskt samarbete kräver, såsom här under överläggningarnas gång upprepade gånger har betonats, ett rätt omfattande och långsiktigt förberedelsearbete, och enligt kommitténs mening bör under detta förberedelsearbete även de penningpolitiska spörsmålen tas under övervägande. Det vill alltså säga att när förberedelserna en gång har kommit så långt, att vi står inför det praktiska genomförandet av vad som varit målsättningen för det ekonomiska samarbetet och som vi här varit ungefär överens om, så bör man vara beredd att ta konsekvenserna även på det penningpolitiska området, så att inte saken skall behöva utredas ytterligare 10—15 år för att det skall kunna genomföras ett samarbete på det penningpolitiska området som ansluter sig till det ekonomiska samarbetet i övrigt.

Med dessa ord, herr president, ber jag att få yrka bifall till den ekonomiska kommitténs hemställan i dess utlåtande nr. 8.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på en rettelse som det er nødvendig å foreta i siste avsnitt i premissene i komitéens innstilling. Der står:

«Komitéen, som finner at det er en nær sammenheng mellom» osv.

Her skal ordene «en nær» gå ut.

Herr Severin var også oppmerksom på det da han leste det, men i det trykte dokument er altså disse to ordene kommet med, og de skal gå ut.

Komitéen hadde innstillet på slikt vedtak:

«I.

at Rådet sender sak nr. 9 til regjeringene til etterretning.

II.

at Rådet for øvrig ikke foretar seg noe i saken.»

Presidenten: Det er ikke kommet innvendinger mot innstillingen, og presidenten går ut fra at *den er enstemmig vedtatt*.

Sak nr. 2.

Den økonomiske komités innstilling nr. 5 i anledning av forslag om fellesaksjon fra de nordiske land i de Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land (sak nr. 13 på s.l.).

Komitéen hadde innstillet:

«Komitéen går ut fra at regjeringene i de nordiske land fortsetter sitt arbeid for underutviklede områder i verden og i den utstrekning det er mulig virker for en effektivisering av dette arbeid, og henstiller til Rådet å ta denne sak til etterretning.»

Presidenten: Det er ikke kommet innvendinger mot innstillingen, og presidenten går ut fra at *den er enstemmig vedtatt*.

Sak nr. 3.

Den juridiske komités innstilling nr. 13 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår strafferegistre (sak nr. 34 på s.l.).

K. Thestrup, Danmark (komitéens ordfører): Hr. præsident! Det forslag, jeg her på den juridiske komités vegne anbefaler, hviler på lignende betragtninger som det forslag, Rådet vedtog i mandags om direkte korrespondance mellem myndigheder i de nordiske lande. Også her er for-

holdet det, at utviklingen så at sige kræver en lettere og hurtigere vej end den diplomatiske vej. Idet jeg henviser til betænkningen, hvor der er en ret udførlig redegørelse for spørgsmålet, skal jeg tillade mig på komitéens vegne at anbefale, at man stemmer for det stillede forslag.

Komitéeen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommendasjon:

«Nordisk Råd henstiller til regeringerne at træffe foranstaltninger til, at domstole og anklagere m. fl. myndigheder i andet nordisk land i størst muligt omfang ved direkte henvendelse til den registrerende myndighed kan få meddelt udskrifter af strafferegistrene til brug i offentlige straffesager.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jörundur Brynjólfsson, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, Leirfall, K. Lindberg, Løbak, Finn Moe, Harald Nielsen, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Marius Buhl (forfall), O. Einer-Jensen (forfall), Hambro, Meisdals-hagen, Møller (forfall), Netzén (forfall) og Sundt.

Presidenten: Forslaget til rekommendasjon er således enstemmig vedtatt, med 46 stemmer; 7 medlemmer var fraværende.

Sak n r. 4.

Den juridiske komité's innstilling nr. 14 i anledning av forslag fra den svenske regjering om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere (sak nr. 23 på s.l.) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak nr. 34 på s.l.) forsåvidt angår patentspørsmålet.

K. Thestrup, Danmark (komitéens ordfører): Hr. præsident! På den juridiske komité's vegne skal jeg anbefale det foreliggende forslag.

I den kommissionsbetænkning, der er omtalt i komitéens betænkning, findes der bl. a. en indgående fremstilling af utviklingen af det inter-

nationale patentsamarbejde og af de nuværende nordiske patentmyndigheders organisation, så jeg skal nøjes med ganske kort at nævne, at det internationale patentsamarbejde hviler på Pariserkonventionen af 1883, hvorved det blev slået fast,

1) at den samme industrielle retsbeskyttelse, som gives landets egne statsborgere, også skal gives til statsborgere og fast bosiddende i unionslandene, dvs. de lande, der er med i konventionen, og

2) at den, der i et unionsland har indgivet en ansøgning, i de følgende 12 måneder har en fortrinsret til at indgive en tilsvarende ansøgning i et af de andre unionslande.

På disse internationale regler er patentinstitutionerne og patentlovgivningen opbygget også her i de nordiske lande. Hvert af landene har sin særlige patentlovgivning og sit særlige patentinstitut, men både i lovgivningens og i patentinstitutionernes opbygning og virkemåde er ligheden stor.

Der finder i alle tre lande en forundersøgelse sted for at få undersøgt, om den opfindelse, der bliver fremlagt, virkelig er en ny opfindelse, og om den, hvis den er en ny opfindelse, opfylder de øvrige betingelser for at kunne patenteres, altså f. eks. ikke falder ind under områder, hvor der ikke kan erhverves patent. Efter forundersøgelsen finder der i alle tre landes institutter en bekendtgørelse sted med en frist for dem, der måtte have indsigelser, til at melde sig, og derefter finder den endelige prøvelse sted. Endvidere kan nævnes, at det personale, der virker i de tre patentinstitutioner, stort set er ens uddannet i de tre lande; flertallet af dem er civilingeniører, og så er der tillige nogle jurister.

Der indgives i årenes løb et stort antal patentansøgninger ligelydende til de tre nordiske lande Danmark, Norge og Sverige, eller i alt fald til to af dem, og som følgelig forårsager undersøgelse hvert af stederne, således at der i disse tilfælde kommer til at foreligge omtrent ens undersøgelser, man kan på en måde sige overflødige undersøgelser, idet den undersøgelse, der foregår, er nogenlunde ens i de tre lande, eller i to af dem, hvis ansøgningen kun er indgivet i to af landene. Man taler i disse tilfælde om dubletansøgninger, og antallet af dubletansøgninger har i de sidste år været ca. 4 500 eller ca. 25 pct. af det samlede antal ansøgninger hos de tre patentinstitutioner.

Det er dette, der er baggrunden for ønsket om et nærmere nordisk samarbejde på patentvæsenets område, idet man har tænkt sig enten et nærmere samarbejde mellem de tre patentinstitutioner eller også ligefrem at skabe en fælles patentinstitution — men i begge tilfældene for at spare overflødig arbejde og for at lette forholdene for de opfindere eller andre, der søger patent i de nordiske lande.

På initiativ af det fællesnordiske udvalg for økonomisk samarbejde

blev der derfor nedsat en dansk-svensk-norsk kommission til at undersøge sagen, og denne kommission afgav betænkning i slutningen av 1952.

Kommissionen opstillede og undersøgte forskellige muligheder for samarbejde:

For det første en fælles nordisk patentinstitution, altså ophævelse af de nuværende nationale patentinstitutioner og etablering af en ny fælles institution med nyansættelser og antagelig også med nybygninger, og med noget større årlige omkostninger end de nuværende årlige omkostninger for de tre patentinstitutioner. Hertil kræves ret vidtgående lovændringer i alle tre lande, idet hele patentretten jo så skal være fuldstændig ens, men der er næppe tvivl om, at det ville skabe den sikreste undersøgelse, hvis man samlede alt, hvad man har af særlig sagkundskab og satte alle anstrengelserne ind i en enkelt institution, på een undersøgelse.

Det næste, man undersøgte, var et fælles nordisk nyhedsundersøgelser institut, og det tredje var en fælles øverste patentinstans, altså en sidste myndighed, til hvilken man kan appellere patentsager.

De to sidste muligheder skaber jo et vist fællesskab, men de løser kun delvis det stillede problem: at undgå merarbejdet ved dubletansøgningerne.

Derefter opstillede kommissionen mulighed nr. 4, de nordiske patenter og da kommissionen blev stående ved dette forslag, skal jeg gå lidt nær mere ind på det.

Efter dette skal hvert af patentinstitutionerne i de nordiske lande under visse forudsætninger kunne meddele patent med gyldighed i alle nordiske lande, det man kalder for nordiske patenter. De nationale institutioner bliver således bestående. Ansøgningerne undersøges i det land, hvor de indgives, og hvis man i dette land, der betegnes som primærlandet, mener at de vil kunne bevilges, bliver de fremlagt, og hvis ansøgeren så vil have nordisk patent, indleverer han patentansøgning i de to andre lande. I disse to andre lande finder der kun en begrænset undersøgelse sted, nemlig en undersøgelse, der kun er rettet på det rent sproglige og på, om de i mellemtiden skulle være kommet lignende patenter ind, hvorefter fremlæggelse sker, og hele resten af undersøgelsen, altså den egentlige undersøgelse, hvis der kommer klage eller protest, foregår i primærlandet.

Ved denne ordning spares langt det meste af besværet og omkostningerne ved dubletansøgningerne. De nationale patentinstitutioner bevares og man undgår omkostningerne til nyoprettelse. Ordningen er, hvad den er umiddelbart indlysende efter det, der er fremstillet, akkurat lige så sikker som den nuværende ordning, og den har den fordel, at den endelige beslutning ligger hos een patentinstitution, hvad der naturligvis er en lettelse for andrageren, og andrageren kan vælge, hvilket land han ønske

undersøgelsen foretaget i, nemlig ved at indgive den første ansøgning i dette land.

Det er den ordning, kommissionen blev stående ved. Endvidere har kommissionen opstillet og undersøgt endnu to ordninger. Først en ordning med provisorisk ansøgning. Med indgivelse af ansøgning til primærlandet forbindes her provisorisk ansøgning til de to andre lande, og først når primærlandet har godkendt ansøgningen til fremlæggelse, begynder undersøgelsen i sekundærlandene, hvad der naturligvis vil kunne spare en del undersøgelser, nemlig i de tilfælde, hvor ansøgningen bliver afvist, inden den når så langt frem. For det andet er der foreslået, at resultatet af nyhedsundersøgelsen meddeles de andre nordiske lande.

Disse to sidste muligheder har den samme egenskab som de muligheder, der er opstillet som nr. 2 og 3, at de ikke helt løser problemet, nemlig at spare arbejdet med dubletansøgningerne.

Kommissionen anbefalede som nævnt ordningen med nordiske patenter som den, man foreløbig burde fæste opmærksomheden ved, og udtalte, at hvis man valgte et av de opstillede alternativer, ville dette kræve en ny undersøgelse af de problemer af lovgivningsmæssig, økonomisk og administrativ karakter, der knytter sig til disse ordninger. Da ordningen med nordiske patenter forudsætter meget vidtgående overensstemmelse i patentlovgivningen i landene, skal der, selvom patentlovgivningen allerede stemmer meget godt overens, alligevel foretages visse lovændringer, hvis vi skal gå den vej.

Efter at kommissionen havde afsluttet sit arbejde, har en række institutioner og organisationer været forespurgt om deres opfattelse, og de har udtalt sig, i alt fald flertallet af dem, til fordel for ordningen med nordiske patenter. Regeringerne har ligeledes sluttet sig hertil.

Jeg vil bemærke, at der for militære patenter vedkommende gør sig særlige forhold gældende, således at det sikkert vil være rigtigt helt at holde de militære patenter udenfor det påtænkte patentfællesskab.

Hvis man går ind for nordiske patenter, forudsætter komitéen, at der nedsættes en fællesnordisk kommission til ordning af forholdene. De særlige forhold for Island vil kunne komme ind herunder.

Komitéen har udtalt, at hvis ordningen med nordiske patenter viser sig at være gunstig, må det næste skridt være at lade nærmere undersøge ordningen med en fælles patentinstitution, altså fuldstændig enhed på patentområdet indenfor Norden.

Hermed skal jeg på den juridiske komité's vegne anbefale det stillede forslag.

Komitéen havde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommendasjon:

«Nordisk Råd henstiller til regjeringerne snarest at søge gennemført et system med nordisk patent.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, Elon Andersson, O. Andersson, Bondevik, Jörundur Brynjolfsson, Kaj Bundvad, Bertil Dahlgaard, Edberg, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Finn Moe, Harald Nielsen, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson. Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Bernhard Stefánsson, Svensson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Sigurdur Bjarnason, Marius Buhl (forfall), O. Einer-Jensen (forfall). Hambro, Leirfall, Meisdalshagen, Møller (forfall), Netzen (forfall), Skoglund og Sundt.

Presidenten: Forslaget til rekommandasjon er således enstemmig vedtatt, med 43 stemmer; 10 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 5.

Den juridiske komité's innstilling nr. 15 i anledning av nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land, melding fra den danske, den norske og den svenske regjering (sak nr. 16 på s.l.).

Komitéen hadde innstillet:

«Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning, men avvente videre melding i anledning tilråding nr. 7/1953.»

Presidenten: Ingen innvendinger er kommet mot innstillingen, og den betraktes som vedtatt.

Sak nr. 6.

Den juridiske komité's innstilling nr. 16 i anledning av rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår regler om sjømannsbeskatning (sak nr. 34 på s.l.).

Holger Eriksen, Danmark (komitéens ordfører): Hr. præsident! Der kan næppe være tvivl om det hensigtsmæssige i at søge sømandsbeskatningen i de nordiske lande gjort så ensartet som muligt. Søømændene er jo i mindre

grad end andre arbejdere nationalitetsbundne, når de søger deres arbejdsplads. Dette gælder i særdeleshed de skandinaviske både, hvor sømændene næppe lægger stor vægt på, om deres skib hører til det ene land eller det andet.

Nu må skattens størrelse i et land jo imidlertid være afhængig af det pågældende lands udgifter, dets befolknings indtjeningsevne og mange andre ting, på det område kan der ikke skabes ensartethed. Der foreligger imidlertid en mulighed for, at dette kan ske med hensyn til skattens beregning og inddrivelse hos sømænd, hvorved man blandt andet også ville få sikkerhed mod dobbeltbeskatning og større mulighed for at hindre, at nogen unddrog sig deres skattemæssige forpligtelser. I øjeblikket er forholdene jo meget forskellige i de forskellige nordiske lande. Ligeretsudvalget havde foreslået, at man skulle rekommandere regeringerne at undersøge mulighederne for at indgå en konvention om indførelse af en definitiv sømandsskat, altså en skat ved kilden, der ikke senere blev reguleret. Den juridiske komité har ikke villet gøre forsøg på at fastsætte så snævre grænser for regeringernes overvejelser, idet det, indtil andet er fastslået, må antages, at der eventuelt kan findes andre muligheder for ensartethed på det nævnte område. Komitéen anbefaler derfor regeringerne at tage op til overvejelse spørgsmålet om at indgå en konvention om fælles regler for skattens beregning og opkrævning for sømænd.

Det må dog bemærkes, at man i Danmark har noget, som kaldes skattefradragsretten, og som ikke kendes i samme udstrækning i de andre nordiske lande. Denne skattefradragsret betyder, at skatten ikke beregnes på grundlag af den faktiske indkomst i skatteåret, men af indkomsten efter fradrag af den skat, der er betalt i samme tidsrum. Om denne fradragsret skal bevares eller ej, er et politisk spørgsmål, der i høi grad deler vandene i det danske folketing, men som jeg naturligvis ikke skal komme nærmere ind på her i rådet. Derimod er det nødvendigt, at jeg gør opmærksom på, at hvis regeringsovervejelserne af den foreslåede rekommandation skulle føre til, at fradragsretten for sømænd må ophæves, vil repræsentanterne for de partier, der principielt ønsker skattefradragsretten bevaret, have fastslået, at de ved at tiltræde forslaget ikke på forhånd har forpligtet sig til at opgive skattefradragsretten i denne sag.

Med denne tilføjelse anbefaler jeg, at man stemmer for den juridiske komités indstilling.

Ole Bjørn Kraft, Danmark: Jeg har blot bedt om ordet for at understrege de sidste bemærkninger, som hr. Holger Eriksen her fremsatte. Det er ikke uden betænkelighed, at vi, der er tilhængere af skattefradragsrettens bevarelse i Danmark, er gået med til at stemme for dette forslag, men de udtalelser, hr. Holger Eriksen her har fremsat, er jo så

klare, at det er ganske tydeligt, at vi ikke ved at stemme for det på nogen måde påtager os en forpligtelse til at arbejde for en ordning, der ikke indeholder skattefradragretten.

Komitéen hadde innstillet til Rådet å vedta følgende rekommendasjon:

«Rådet anbefaler regeringerne at tage op til overvejelse spørgsmålet om at indgå en konvention om fælles regler for skattens beregning og opkrævning hos sømænd.»

Voteringen foregikk ved navneopprop:

Ja stemte:

Nina Andersen, Birger Andersson, O. Andersson, Sigurdur Bjarnason, Bondevik, Jörundur Brynjólfsson, Kaj Bundvad, Bertel Dahlgaard, Edberg, Erik Eriksen, Holger Eriksen, Einar Foss, Frogner, Gerhardsen, Victor Gram, Hegna, Herlitz, Holm, Hønsvald, Håkon Johnsen, Gísli Jónsson, Jørgen Jørgensen, Ole Bjørn Kraft, Thorkil Kristensen, K. Lindberg, Løbak, Finn Moe, Harald Nielsen, Ohlon, Claudia Olsen, Gustav Pedersen, Pettersson, Rylander, Røiseland, Sandler, Severin, Anna Sjöström-Bengtsson, Skoglund, Bernhard Stefánsson, K. Thestrup, Hannibal Valdimarsson, Watnebryn og Werner.

Fraværende var:

Elon Andersson (forfall), Marius Buhl (forfall), O. Einer-Jensen (forfall), Hambro, Leirfall, Meisdalshagen, Møller (forfall), Netzen (forfall), Sundt og Svensson.

Presidenten: Forslaget til rekommendasjon er således enstemmig vedtatt, med 43 stemmer; 10 medlemmer var fraværende.

Sak nr. 7.

Den juridiske komité's innstilling nr. 17 i anledning av forslag om endringer i forretningsordenen for Det nordiske råd (sak nr. 14 på s.l.).

Herlitz, Sverige (komitéens ordfører): Herr president! Den juridiska kommittén har haft under behandling de förslag om ändringar av arbetsordningen i vissa utpekade delar, som har framlagts i två olika framställningar till rådet. Det har egentligen inte varit den juridiska kommitténs sak att därutöver självständigt genomgå och överse arbetsordningen i dess helhet för att pröva huruvida den i allmänhet är ändamålsenlig, men det kan i alla fall tillåtas mig att få säga att jag inte i den juridiska kommittén hört något uttalande i den riktningen, att ändringar skulle vara behövlige på andra punkter än de nu ifrågavarande.

Man är sålunda någorlunda tillfreds med de stora linjerna för vårt arbete och föreslår blott ändringar på några smärre punkter, för vilka vi har försökt att i kommitténs betänkande ge ett ordentligt besked punkt för punkt. Jag skall korteligen genomgå vad det gäller.

Jag har ingenting att tillägga beträffande den terminologiska fråga, som har berörts allra först.

Vi kommer sedan till ett ämne, som är av en viss betydelse. Något som vi har varit angelägna om från början och som vi har försökt att ytterligare säkerställa genom det nu föreliggande förslaget är att så vitt möjligt de förslag, som blir föremål för behandling inom rådet, kommer fram på ett sådant sätt att rådets ledamöter får tillfälle att göra klart för sig vad det gäller och att de inte ställs inför hastiga avgöranden, vilkas innebörd det är omöjligt för dem att fatta. Å andra sidan gäller det ju naturligtvis att inte ha för tunga former och uppställa alltför stränga krav i detta hänseende. Vi måste vara en smidigt arbetande institution, särskilt därför att vi har så kort tid på oss för våra sessioner. Vad man nu har gjort i den riktning, som jag här antytt, är till att börja med att man har ställt upp en särskild regel om avgivande av förslag i anledning av berättelser från fasta samarbetsorgan och anmälningar från regeringarna. Det har sålunda fastslagits, att om någon vill väcka ett förslag i anledning av en berättelse eller en anmälan, som ju inte i och för sig innefattar några förslag alls utan bara en redogörelse för fakta, skall det som regel inte få göras först vid mötets början, utan det skall göras en kort tid dessförinnan.

Om jag sedan går till möjligheten att framställa förslag från utskotts sida, så har den regeln uppställts, att förslagen skall hålla sig «inom ramen för» de vid mötets början väckta förslagen, vilket naturligtvis betyder att man i en viss utsträckning, som inte kan närmare definieras, kan avvika från förslagen men att man inte får komma med någonting helt nytt.

Det är dock möjligt att komma med något helt nytt, ifall rådet det medger. Denna bestämmelse får tillämpning, då t. ex. en kommitté, såsom kulturkommittén i fjol eller i år den socialpolitiska kommittén i stor utsträckning, finner anledning att på grundval av en berättelse framlägga konkreta förslag i den ena eller andra riktningen i frågor, i vilka det alltså icke förelåg några förslag vid mötets början. I år utgick socialpolitiska kommittén ju från medicinalmyndigheternas berättelse angående hälsovården. I princip skall alltså sådana förslag inte komma fram från ett utskott, men det kan ske, om rådet det medger. Vill ett utskott lägga fram ett förslag, torde det vara lätt nog att få rådets samtycke.

Ytterligare har vi gjort en viss inskränkning i möjligheten att vid Rådets överläggningar från enskild medlems sida framställa något nytt förslag.

Den begränsningen har utformats så, att en medlem har rätt att framställa ändringsförslag, försåvitt förslaget har föranletts av vad utskottet har hemställt i ärendet. Om sålunda utskottet har följt en annan linje än det ursprungligen väckta förslaget och alltså genom att föra saken på en annan bog har skapat en ny situation, så skall den enskilde medlemmen ha rätt att framställa vad man på danska brukar kalla «underændringsforslag». De regler vi här ställer upp kan naturligtvis inte tillämpas med någon alltför stor strikthet och stränghet, redan av den anledningen att vi rör oss med så vaga och obestämda begrepp som «inom frågans ram» o.s.v. Jag är fullt medveten om att det mesta här ankommer på praxis, men arbetsordningens regler skall åtminstone ge en liten fingervisning för vårt fortsatta arbete.

Nästa fråga vi hade att behandla var den, som också diskuterades vid rådets första sammanträde i år, nämligen frågan om ministrars och andras tillträde till utskotten. Jag vill endast hänvisa till vad som står i vårt betänkande. Vi har inte funnit anledning att föreslå någon ändring. Vi har antagit, att man i varje fall tills vidare kan reda sig med den ordning, som nu gäller.

Vidare har vi tagit upp frågan om presidievalen. Det hade ifrågasatts, att man vid slutet av varje session skulle välja en ny president, idet man förutsatte att valet då skulle komma att falla på den, som på förhand var designerad till att fungera som president vid den följande sessionen.

Motiveringen var ju den, att ledningen av presidiets arbete ansågs bära i huvudsak ligga hos den, som skulle komma att sitta som president vid den kommande sessionen, och inte hos den, som hade varit president vid den avslutade sessionen. Emellertid har kommittén inte trott det vara erforderligt att göra en ändring i arbetsordningen, som för övrigt inte kommer att stå i riktigt god samklang med stadgans regler, vilka ju för oss är bindande. Man har därför nöjt sig med att uttala, att även om den vid föregående session fungerande presidenten attjämt är rådets president, är det naturligt att ledningen av förberedelserna för det nya mötet kommer att ligga i händerna på vicepresidenten i det land, där detta möte skall hållas.

Vi har föreslagit vissa ändringar med avseende på omröstningsreglerna, framför allt i syfte att peka på den form, som ju är naturlig att använda i sådana fall, då icke en rekommendation skall antagas i de särskilda former som därvidlag är föreskrivna. Vi har velat införa en regel om att beslut skall kunna fattas genom uppresning. Uppresning kan göras på olika sätt — måhända är det anledning att framhålla den saken. För oss svenskar innebär uppresning ett förfarande, genom vilket allenast summariskt uppskattas var majoriteten ligger; man räknar inte dem som reser sig upp. I Danmark och Norge är det ju annorlunda. Nu är det

meningen att man här i rådet skall använda en upprensingsform, som innebär att rösterna verkligen räknas. Det betyder att man inte nödvändigtvis, då röstantalet behöver konstateras, skall gå till den tunga formen med namnupprop.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att åtskilliga frågar sig om det är nödvändigt med den tunga uppsprofsform Rådet tillämpar i fråga om rekommendationerna. Man kan tycka att det skulle vara onödigt med dessa uppspro, där alla svarar ja. Jag vill framhålla att kommittén på den punkten inte kunnat föreslå några reformer, av den anledningen att stadgan kräver att vid rekommendationer skall bifogas uppgift om hur varje medlem av rådet har röstat. Och en sådan uppgift kan såvitt vi har förstått inte åstadkommas på något annat sätt än just genom namnuppropet.

Jag skall inte spilla några ord på vad som i utlåtandet säges om presidiets verksamhet mellan sessionerna utan vill endast hänvisa till vad utskottet skrivit.

Interpellationsinstitutet var ju mycket diskuterat vid början av denna session. Kanske får det vara mig tillåtet att nämna, att då denna anordning föreslogs till införande i arbetsordningen, var det så att säga från svenska utgångspunkter. Hos oss har interpellationer och frågor inte tillnärmelsevis den politiska innebörd som de har i Danmark och Norge; de är endast och allenast ett medel att skaffa fram informationer, och det var såsom sådant institutet föreslogs till införande i rådets arbetsordning. Emellertid har man inom utskottet konstaterat den meningskiljaktighet som föreligger angående lämpligheten att införa sådana anordningar, och därför har vi ansett att saken nu bör skjutas undan, i varje fall för tillfället.

En sak som har tilldragit sig stort intresse är frågan om offentligheten vid kommittéernas sammanträden. Jag behöver inte stryka under vad som väl för oss alla framstår såsom något utomordentligt väsentligt, nämligen att våra förhandlingar i möjligaste mån följes av pressen och genom den av allmänheten. Att rådet på det viset kan få en förankring i den allmänna meningen, att det kan bli föremål för uppmärksamhet, kritik och gillande, är något som vi alla behjärtar, och därför är det angeläget att informationer så snabbt som möjligt kommer pressen till handa.

Men att förverkliga detta syfte genom att lämna allmänheten eller pressen — om man kan avgränsa den kretsen på något rationellt sätt — tillträde till utskottens förhandlingar, det har den juridiska kommittén inte velat vara med på. Vi har sett tillbaka på de erfarenheter vi själva haft om hur utskottsarbetet gått till. Vi har suttit som ett arbetslag, i vilket visserligen ordföranden upprätthållit en god ordning, men där

i alla fall orden har kastats om varandra, där det har varit korta inlägg, frågor, trevande försök i den ena och den andra riktningen. Vi har arbetat så förutsättningslöst som man skall göra, då man hjälps åt att nå fram till den rätta insikten i saker och ting. Det är fullkomligt klart att om man nödgades arbeta med allmänhetens ögon över sig i varje stund, finge våra utskottsförhandlingar en helt annan prägel: man tvingades uppträda på ett helt annat sätt, att väga sina ord och vara försiktig i ena och andra hänseendet. Möjligheterna att genom jämkningar av olika meningar lirka sig fram till ett resultat skulle därmed väsentligt begränsas. Å andra sidan kvarstode behovet att arbeta sig in i frågorna, och faran är den att om utskottsförhandlingarna får en annan karaktär, så kommer det förberedelsearbete, som ändå är nödvändigt, att föras över till mera informella kretsar, mera privata överläggningar av ena eller andra slaget.

Vi har alltså inte kunnat gå med på motionärernas förslag, men vi har varit helt med dem i deras önskan att man skall göra det bästa möjliga för publiciteten. Därvid har vi för det första rekommenderat till fortsatt begagnande den metod som använts vid denna session, nämligen att utskottsordförandena dag för dag håller pressen informerad om vad som förekommit. Jag tror att pressens representanter varit belåtna med denna ordning. De har fått ett material, som naturligtvis inte varit så fullständigt, som om de hade suttit med inom utskottens väggar, men som har kommit dem tillhanda på ett mera sovrat och upplysande sätt än om de själva varit med.

För det andra har vi pekat på önskvärdheten av att medlemmarna i erforderlig omfattning ger uttryck åt sina synpunkter vid rådets offentliga förhandlingar. Jag vet inte riktigt huruvida jag som talesman för utskottet har mina kamrater bakom mig, om jag mycket kort stryker under önskvärdheten av att det vid våra offentliga förhandlingar säges rätt mycket, önskvärdheten av att press och allmänhet, även om vi här har kommit till enighet, får ett starkare grepp om de olika synpunkter som gjort sig gällande och att de inte skjutes undan i diplomatiska, välövärdiga anföranden, som inte ger direkt anvisning om hur problemen egentligen ligger. Ingen misstycer kanske, om jag som ett exempel nämner en så väsentlig fråga som den om Nordens folkliga akademi och allt vad därmed sammanhänger. Vi vet att många olika synpunkter där gör sig gällande, att meningarna har brutits och att varjehanda praktiska intressen i olika riktningar hävdats mot varandra. Detta kunde ha kommit till fylligare uttryck än genom att enbart två ledamöter talade i frågan vid rådets behandling av den. Å andra sidan vill jag också tillåta mig att överrätta en erkänslans blomma till den frånvarande herr Hambro för att han vid åtskilliga tillfällen berikat våra debatter genom att lägga

in en personlig synpunkt eller upplysning i den ena eller andra riktningen.

Även om vi själva ur våra arbetssynpunkter anser det överflödigt att tala mycket vid dessa förhandlingar, tror jag att det för rådet såsom en institution i vardande är angeläget att söka tillgodose allmänhetens intresse av att få veta vad som här försiggår.

Slutligen föreslår kommittén att presidiet skall få i uppdrag att så långt som möjligt försöka genomföra terminologisk likhet mellan de olika språkliga versionerna i arbetsordningen. Det kan förefalla att vara en petitesse — det kan tyckas att det inte spelar någon roll, om man i Danmark säger «udvalg», i Sverige «utskott» och i Norge «komité». Det blir emellertid rörigt och förvirrat, i fall dessa ord användas om vartannat — särskilt gäller detta om det praktiska arbetet inom kanslierna — men det kan även skapa missförstånd hos utomstående. Det är onekligen en stor fördel att man så långt som möjligt begagnar likvärdiga ord, och jag skall gärna, med uppgivande av nationella fördomar, söka medverka till att så sker i så stor utsträckning som möjligt.

Jag vill nämna — det står inte i handlingarna — att Nämnden för svensk språkvård har ställts t. ex. inför den frågan, om det är möjligt att i svenska språket ersätta ordet «ordförande» med «förman». För min del sade jag i Köpenhamn för ett år sedan, att detta var en tanke som föreföll mig chokerande, då ju «förman» betyder någonting helt annat på svenska. Men Nämnden för svensk språkvård ansåg tvärtom, att det nog skulle kunna gå för sig att använda detta ord för «ordförande», och jag är därför beredd att överväga den tanken.

Låt oss försöka gå vidare på denna väg: Låt oss, mina damer och herrar, inte uppfatta dessa saker som en petitesse som bara rör vårt eget arbete! Om vi här kan närma oss en liten smula till varandra när det gäller terminologien vid våra offentliga mötesförhandlingar, kan vi därigenom göra en tjänst åt nordiska organisationer överhuvudtaget. Jag menar inte att vi skall genomföra några märkvärdiga förändringar när det gäller vårt interna språkbruk, men det kan hända att vi kan medverka till att få fram enklare former för arbetet inom olika nordiska organisationer.

Detta är, herr president, vad vi nu föreslår. Arbetsordningen i övrigt har vi inte rört vid. Det har ju under rådets förhandlingar rätt ofta rests frågor som ansetts ha ett visst samband med arbetsordningen, och det har gjorts många reflexioner om huruvida vårt arbete är rationellt organiserat. I det sammanhanget vill jag något beröra den frågeställning, som har varit aktuell ända sedan Nordiske rådets tillkomst, nämligen om rådet bara skall syssla med stora frågor eller om vi skall ta upp till handläggning även små och jämförelsevis obetydliga frågor. Det spörsmålet har i år särskilt tagits upp i den formen, att man har sagt att

Nordiska rådet bör akta sig för att drunkna i en mängd av små, speciella ärenden som andra instanser lika väl kan ta hand om. Ja, frågan om stort eller smått är ju en avvägningsfråga. Det låter sig helt enkelt inte göra att skriva några regler, som går ut på att Rådet får behandla stora ärenden, men inte små. Sådant kan man inte uttrycka i en lagtext.

Jag skulle på den punkten först vilja framhålla, att då vi i år har kommit att syssla med en mängd frågor, som onekligen haft en mycket begränsad räckvidd och om vilka man kunde tycka att de inte hör hemma hos Nordiska Rådet, så må man dock betänka att många — kanske de flesta — av dessa frågor kommit fram till Rådet bara såsom delar av ett stort problemkomplex, som är tänkt som en helhet, nämligen frågan om ökad likställighet för nordiska medborgare. För det andra skulle jag som min personliga mening — jag talar inte längre som ordförer — vilja säga att jag tycker, att det är rätt naturligt att det i Rådet lika väl som i en riksdag eller ett storting förekommer, alltefter vad som kan behövas, jämförelsevis stora och jämförelsevis små frågor om varandra. I varje fall, herr president, är detta inte någonting som, såvitt jag förstår, kan regleras genom en arbetsordning, utan som får ordnas genom utvecklingen av praxis.

Med dessa ord hemställer jag om bifall till det av den juridiska kommittén framlagda förslaget.

Finn Moe, Norge: Jeg har ikke bedt om ordet fordi jeg på noe punkt er uenig i den innstilling eller det forslag som foreligger. Men da endel av disse spørsmål om forretningsorderenen ble berørt også i åpningsdebatten og man vel også for fremtiden må regne med endringsforslag til forretningsorderenen, vil jeg gjerne si litt om det som for meg står som selve denne forretningsordens karakter, fordi det henger sammen med den helt særegne karakter som Det nordiske råd har.

Vi kan vel stort sett regne med tre typer av organer eller organisasjoner for internasjonalt samarbeid. Den ene representeres av de Forente Nasjoner, hvor det er regjeringene som er representert og regjeringene som er ansvarlige. Det er nok så som herr Hambro sa, at i de nordiske land og i allfall i Norge har vi i stor utstrekning praktisert å ta parlamentsmedlemmer med i delegasjonen til de Forente Nasjoner, men allikevel og like fullt er det klart at det er regjeringene som tar avgjørelsen, og skulle det være uenighet innen delegasjonen, er det jo regjeringen som avgjør hvilket standpunkt som skal tas. Nå har måten som de Forente Nasjoner er bygd opp og organisert på, den svakhet at nasjonalforsamlingene holdes i større eller mindre utstrekning utenfor, og de kommer først inn på et senere trin for å godkjenne det som deres regjeringsrepresentanter har gjort i de Forente Nasjoner.

Den annen type av organer og organisasjoner for internasjonalt samarbeid er de såkalte overnasjonale organer og organisasjoner, hvorav vi vel har bare en helt typisk, nemlig det européiske kull- og stålfellesskap. Det er jo også foreslått for Europa-hærens vedkommende, og det er nettopp det striden nå i stor utstrekning står om. I disse overnasjonale organisasjoner har man parlamentariske forsamlinger med virkelig beslutende myndighet. Når noe er besluttet av den parlamentariske forsamling i en overnasjonal organisasjon, kan ikke det enkelte medlemsland senere endre denne beslutning. Det er klart at i det nordiske samarbeid er vi ikke modne for en slik overnasjonal organisasjon, og vi kan derfor ikke ha noen parlamentarisk forsamling med beslutende myndighet.

Den tredje type er Europarådet, hvor man har en parlamentarisk forsamling som imidlertid bare kan treffe rådgivende beslutninger, og over den en ministerkomité. Men selve denne oppbygging forklarer vel i stor utstrekning hvorfor Europarådet er blitt en så lite effektiv organisasjon. For den parlamentariske rådgivende forsamling kan tilrå både det ene og det annet, men det er ministerkomitéen som treffer avgjørelsene. Og i denne ministerkomité gjelder ganske naturlig enstemmighetsregelen, det vil si at hver enkelt regjeringsrepresentant, hver enkelt utenriksminister, her har vetorett. Derfor opplever man, jeg tror jeg trygt kan si i de aller fleste tilfelle at anbefalingene som Europarådets rådgivende forsamling vedtar, blir forkastet av ministerkomitéen eller iallfall sterkt endret. I Europarådet er altså nasjonalforsamlingene med både på det forberedende og det beslutende stadium, men organisasjonsformen er slik at det er vanskelig å nå resultater.

Når Det nordiske råd her har en helt egen stilling, tror jeg det skyldes i meget stor utstrekning utenriksminister Undén, som gikk meget sterkt inn for at man måtte søke å unngå de uheldige resultater som man hadde sett i Europarådet. Derfor ble her i Det nordiske råd regjeringene med på første stadium, de er med i forhandlingene her, selv om de av konstitusjonelle årsaker ikke deltar i avstemningene. Det hindrer, tror jeg, i stor utstrekning at vi vedtar tilrådinger, vedtar rekommandasjoner, som ikke fører til positive resultater. Vi opplever ikke det som man opplever i Europarådet, at man vedtar en rekommandasjon, og så blir den senere forkastet av en regjering, som nedlegger veto mot den. Det vil man med den arbeidsmåte vi har, bli oppmerksom på allerede under forhandlinger.

Det er dette som gir Rådet dets særegne karakter. Det er faktisk noe helt nytt i internasjonal organisasjonspraksis, og jeg tror det er en forutsetning for at vi her har kunnet utføre positivt arbeid. Derfor bør vi legge an på å bevare denne karakter, dvs. at vi bør være forsiktige med å gi Rådet større myndighet enn det har. Vi bør være forsiktige med å utstyre det med parlamentariske attributter, fordi Rådet ikke er noe parla-

ment, parlamentariske attributter som f. eks. et interpellasjonsinstitutt. Jeg vil minne om at i København gikk professor Herlitz og jeg endog så langt at vi mente at man skulle ikke her formelt si at en beslutning var vedtatt, man skulle bare stemme over den, og så fikk regjeringene selv bestemme om de ville foreta noe i sakens anledning. Det er et litt komplisert spørsmål, som jeg derfor ikke skal gå videre inn på her.

Av samme grunn, av hensyn til Rådets karakter, tror jeg man skal være meget forsiktig med, slik som det ble antydnet her i åpningsdebatten, eller remissedebatten, å skyve regjeringene til side. Tvert imot vil jeg i samsvar med Rådets hele karakter anse det som en fordel at regjeringene deltar i størst mulig utstrekning på dette stadium. Desto sikrere kan man være på at forsamlingen her ikke tilrår noe som det skulle være liten utsikt til å få gjennomført, eller at forsamlingen her ikke er helt klar over de vanskeligheter som de forskjellige regjeringer vil ha med å gjennomføre en sak. Det blir man iallfall oppmerksom på ved at regjeringene deltar. Det er nettopp denne samtidige deltagelse av parlamenter og regjeringer i forhandlingene som gir Det nordiske råd dets karakter og en helt enestående stilling i internasjonal organisasjonspraksis.

Jeg tror man kan si det slik: Rådet er ikke et parlament, det er ikke et parlament på noen måte, hverken i forhold til regjeringene eller i forholdet mellom de nordiske land, og da må man heller ikke vurdere og kritisere det som et parlament, slik som det forekommer meg at det til en viss grad ble gjort her i åpningsdebatten av herr Hambro.

På den annen side fører man heller ikke her, som i de Forente Nasjoner, rene regjeringsforhandlinger; parlamentene er med allerede fra starten, allerede på det innledende stadium.

Rådet er noe særegent, som jeg sa; det er etter min oppfatning en — man kan ikke si en meget vellykket, men det kan iallfall bli en vellykket løsning på problemet med å bringe nasjonalforsamlingene mer aktivt med i internasjonalt samarbeid allerede på et tidlig tidspunkt, slik at nasjonalforsamlingene ikke, slik som det som oftest er tilfellet nå, bare skal strø sand på, eller bare skal ta stilling til det som regjeringene allerede har gjort.

Nettopp derfor tror jeg man skal søke å bevare denne karakter hos Det nordiske råd, som for øvrig er godt uttrykt i selve vedtektenes § 1, hvor det står at Rådet er et organ for samråd mellom parlamenter og regjeringer, altså både parlamentene og regjeringene, i de nordiske land. Jeg vil sterkt understreke at vi nettopp ut fra dette synspunkt skal avise alle endringsforslag som enten tar sikte på å forsøke å gjøre Rådet til et parlament, hva det ikke er, eller å svekke denne dets karakter av

en forsamling for samråd mellom nordiske parlamenter og nordiske regjeringer.

Ole Bjørn Kraft, Danmark: Hr. præsident! Jeg forstår, at der er tilladelse til under denne diskussion om forretningsordenen at fremsætte nogle mere almene betragtninger, og jeg har da to ting, jeg gerne vil sige nogle ord om.

Den første er selve forløbet af dette det andet rådsmøde, vi har haft her i Oslo.

Det har været et meget betydningsfuldt møde. Det var det første møde af egentlig arbejdsmæssig karakter, efter at vi ved mødet i København havde startet Det nordiske Råd, og det ville for hele Rådets fremtid være af aldeles afgørende betydning, hvorledes dette møde i Oslo forløb, om det lykkedes at få et virkeligt arbejdssystem sat i gang og at nå resultater, som kunne vise, at Rådet kunne udføre et positivt arbejde og yde et værdifuldt bidrag til fællesskabet og samarbejdet i Norden.

Når vi nu ser tilbage på forløbet, de ti dage, vi har været her, tror jeg, vi har lov til med tilfredshed at konstatere, at det mål, som vi her har sat os, er blevet nået. Rådet har *arbejdet*, og der foreligger nu ved afslutningen af vore forhandlinger en række beslutninger, store og små, som alle vil bidrage til at øge nordisk fællesskab og nordisk samarbejde. Og dette er nået ved indsats fra mange forskellige sider, ved at vi i komitéerne har arbejdet på samme måde, som vi arbejder hjemme i udvalgene, og ved at der har været en god samarbejdsforståelse og samarbejdsånd imellem os.

Den største sag, vi har behandlet, er jo den, vi debatterede igår. Jeg beklager, sammen med mange andre, at det ikke lykkedes at samle fuldstændig enighed om den beslutning, som blev truffet, men der er ingen grund til — og det er noget, jeg gerne vil understrege — at beklage, at vi fik debatten, som vi fik den, og resultatet, som vi fik det. Når stillingen her i Norge nu engang er, som den er, når der nu engang er disse politiske modsætninger, og den politiske situation i Norge er, som den er, er det ikke alene nyttigt, men også rigtigt, at forhandlingerne tog den form, som de gjorde. Det ville have været meget forkert, om man på en eller anden måde ville have søgt at tilsløre disse modsætninger. Vi lever i et demokrati, og det er helt naturligt og rigtigt, når modsætningerne er til stede, at de da også kommer til orde og kommer til orde i en så klar og utvetydig form, som de gjorde.

Vi må i det hele taget, tror jeg, tage med i vore betragtninger, at under den videre udvikling af Det nordiske Råds arbejde vil meningsforskelle som dem, der fandt udtryk igår, blive hyppigere, end de hidtil har været under vort arbejde og under dette møde. Thi der kan ikke være nogen

tvivl om, at jo nærmere vi kommer ind på problemerne, jo vanskeligere, jo større de bliver, des mere vil Rådet dele sig efter de samme politiske linjer, som vi deler os i vore hjemlige nationalforsamlinger, og derfor behøver den borgerlige opposition i Norge ikke at frygte, at den da i disse tilfælde vil komme til at stå alene, således som den gjorde det igår.

Det var en principbeslutning, der blev truffet, som muligjorde, hvad vi meget stærkt ønskede fra svensk og dansk side: at sætte arbejdet i gang, men ved udformningen af enkeltheder, når vi kommer til, under hvad form dette fælles marked skal udbygges, vil utvivlsomt liberale, socialistiske og konservative synspunkter komme til at tage livtag, og vi håber da stærkt på, at de ikke-socialistiske synspunkter ikke vil savne støtte ved manglende norsk medarbejderskab under udformningen videre fremover.

Det var den ene ting, jeg gerne ville sige ved denne lejlighed. Den anden er af en helt anden karakter. Vi har her i Rådet fire nordiske folk repræsenteret. Jeg tror, at vi også ved dette møde har følt savnet af, at den femte nordiske stat ikke er repræsenteret imellem os. Jeg ved vel, at det er en sag, som vi ikke kan træffe nogen som helst beslutning i eller henstilling om. Det er en sag, som helt og aldeles må afgøres af Finland selv under hensyn til Finlands interesser og hele stilling, men det er måske af betydning for fremtiden, at der fra vort møde i dag lyder en røst, der fremhæver, at vi ser frem til den dag, hvor vi kan byde finske repræsentanter velkommen her i Det nordiske Råd, ligesom vi ser hen til den dag, hvor vi atter skal mødes med finske repræsentanter i internationale forsamlinger, først og fremmest De forenede Nationer. Gennem de to møder, som Nordisk Råd har holdt, har vi arbejdet på en sådan måde og givet udtryk for vore synspunkter således, at der ikke længere kan herske nogen tvivl om karakteren af Det nordiske Råd og samarbejdet indenfor dette, ikke nogen tvivl om de begrænsninger, vi har sat for Rådets arbejde, om dets fredelige og praktiske karakter. Vi har klart og utvetydigt vist, at der ikke ligger skumle hensigter bag Det nordiske Råd. De falske forestillinger, som undertiden er kommet frem i kredse udenfor Rådet, har ikke kunnet opretholdes, fordi de er fuldstændig i modstrid med virkeligheden. Jeg håber, at denne erkendelse vi brede sig og således berede vejen for, at den femte nordiske stat kommer til at indtage sin plads ved vort rådsbord.

Hambro, Norge: Jeg hørte med en viss mild rørelse på hr. Finn Moe, som alltid er en omhyggelig verner av regjeringene, uttale en frykt for at regjeringene skulle bli skjøvet til side. Det vi i mange år har arbeidet under i nasjonalforsamlingen, ihvertfall hos oss, det er en frykt for at nasjonalforsamlingen skal bli skjøvet til side. Og hvis de 24 regjeringsmedlemmer

som har møtt her, har følt seg tilsidesatt, da må det udelukkende skyldes at deres innsats ikke har vært så mangesidig og så direkte som noen hadde tenkt seg.

Men jeg er ikke sikker på om det er praktisk og hensiktsmessig å vente med diskusjonen om forretningsordenen til det siste møte i samlingen, når det over medlemmene er det man i United Nations og i Folkeforbundet kaller «un esprit de congé», når alle tenker på å komme med et fly eller tog, eller hvad de nu skal reise med, og ikke vier hensyn som forretningsordenen i virkeligheten krever, den oppmerksomhet som man burde gjøre. Jeg vil håpe at man ved den neste sesjon, når man skal ha en debatt om forretningsordenen, ikke venter med den til det aller siste møte.

Det kunne være mange enkeltheter det kunne være fristende å gjøre bemerkninger ved. Jeg vil gjerne feste oppmerksomheten ved to forhold som har påtrengt seg oppmerksomheten hos enkelte av oss under denne sesjon. Det ene er dette at det ingen begrensning er for retten for alle medlemmer til å fremsende forslag, uansett hvad disse forslag måtte inneholde og hvad de går ut på. Hr. Moe advarte mot å følge parlamentariske regler. I en viss alminnelighet er det utvilsomt riktig, men der er enkelte regler det kunne være nyttig å følge.

I Norges Storting har man den regel i forretningsordenen at presidentskapet hvis det er enstemmig, kan avvise et hvilket som helst forslag. Det kan endogså bestemme at en proposisjon fra Regjeringen overhodet ikke blir slått opp på dagsordenen, hvis presidentskapet er enstemmig om dette. Det er en paragraf som blir benyttet i hver eneste samling, selv om den ikke blir meget hyppig benyttet.

Her har presidiet ingen adgang til å avvise forslag som i virkeligheten ligger utenfor rammen av hvad Det nordiske råd burde diskutere og burde beskjeftige seg med. Det kan lett føre til at man får en rekke debatter av indrepolitisk eller partipolitisk art, om forhold som ligger helt utenfor hvad Rådet bør beskjeftige seg med. Vi har sett tilløp til det ved enkelte av de forslag som har vært fremmet under denne sesjon. Disse forslag er blitt begravet på en pen og pyntelig måte med innstillinger som i omsvøpsfulle og humane ord har uttalt, at forslagene lå utenfor det man burde beskjeftige seg med. Men det har ikke hendt en eneste gang at en komité har sagt direkte, at dette er et forslag som bør avvises, fordi det ligger utenfor rammen av hvad Det nordiske råd bør beskjeftige seg med.

Jeg skulle anse det for ønskelig at man under overveielsene om forretningsordenen også bragte inn det spørsmål hvorvidt ikke presidiet, hvis det er enstemmig, til forenkling av forhandlingene og til konsentrering om de virkelige oppgaver som foreligger, burde ha en adgang til å si at dette ligger utenfor Rådets oppgave, det slår vi ikke opp på dagsordenen.

Det annet spørsmål som i noen grad påtrenger seg oppmerksomheten,

er spørsmålet om forholdet mellom Rådet og hvad man kunne kalle de nasjonale delegasjoner. Man risikerer jo som forretningsordenen er her, at Rådet vedtar rekommendasjoner som angår et enkelt land, uten at dette lands delegasjon overhodet vil opptre i en debatt om det.

Vi hadde det i et merkelig og etter min mening meget uoverveiet forslag som ble behandlet igår, med en henstilling i realiteten til den danske og norske regjering om å forandre sine grunnlover. Den hele danske delegasjon avholdt seg fra å stemme. Den norske delegasjon var, ufattelig nok — formodentlig fordi spørsmålet ikke hadde vært gjennomdrøftet på forhånd — delt og sto med halvparten av de delegerte mot og halvparten for. Med de svenske stemmer ble det så rettet en henstilling til de to lands regjeringer om å forandre sine grunnlover, for å imøtekomme en anmodning som i virkeligheten kom fra et privat selskap, hvis jurister overhodet ikke synes å ha kjennskap til grunnlovene i de land de hadde sin virksomhet i.

Det ville være naturlig om man under behandlingen av forretningsordenen drøftet hvorledes man skal gå frem med de enkelte forslag, om man f. eks. skal betrakte det som et vedtak av Rådet hvis to lands delegasjoner avholder seg fra å stemme fordi de finner at det spørsmål som er under overveielse, ligger på grensen av hvad der bør gjøres. Det trenge der visse regler om som nu savnes, og jeg vil henstille til dem som kommer til å overveie forretningsordenen under dens fortsatte utvikling, at de tar dette spørsmål under overveielse.

Jeg uttalte under debatten i det første møte at vi er jo her på forsøksstadienes vei, og det vil være nødvendig å tillempe forretningsordenen og utarbeide den bedre etterhvert som man vinner mer erfaring. Det tror jeg alle vil være enige om. Og jeg tror at det vil være en vinning at man er klar over at etterhvert som erfaringene vinnes, kan det være nødvendig å utforme regler annerledes enn vi har dem idag.

Der er i den rekommendasjon som kommer fra komitéen, uttalt at «Rådet måtte antaga de vid detta betänkande fogade förslagen til ändringar i vissa §§ i arbetsordningen — —» och «att i möjligaste mån terminologisk enhetlighet de olika texterna emmelan åstadkommes.» Det er naturligvis riktig og ønskelig, men det er ikke noe vesentlig, og det er mulig at det på enkelte punkter byr på praktiske vanskelighet, da de uttrykk man har fastsatt i de enkelte lands forretningsordener og i det konstitusjonelle liv, er noe avvikende. Men det er naturligvis riktig og ønskelig at man prøver å bringe en slik enhet i stand. Det krever en nokså omfattende innsikt i de forskjellige lands sprogbruk. Der er ord som kan ha den samme lydelse og til og med stavemåte, men som i de forskjellige lands parlamentariske bruk har et forskjellig innhold, det er noe man kjenner fra

alle internasjonale forsamlinger, og jeg imøteser med interesse det som måtte bli resultatet av overveielene i så henseende.

Der ble av hr. Ole Bjørn Kraft talt vakre ord om det femte land i Norden og den deltagelse vi ser frem til fra dette land i det internasjonale liv. I det han uttalte i så henseende er vi sikkert alle enige, og de ønsker han måtte ha i så henseende, deles av de norske delegerte som de sikkert deles også av de andre lands delegerte. Når vi ikke har talt mer om det under debatten, er det ikke fordi spørsmålet ikke har vært levende i våre hjerter, men fordi vi undertiden har inntrykk av når det gjelder oppfordringene til Finland om å delta, at vi av forskjellige grunner skal vise noen forsiktighet, og at vi skal følge det kjente ord fra en fransk politiker, alltid tenke på det og sjelden tale om det.

Herlitz, Sverige: Herr president! För att först anknyta till vad herr Hambro slutade med, vill jag bara, eftersom inte något svenskt yttrande kommer här vid sidan av det danska och det norska, korteligen hänvisa till vad som sades särskilt av den svenske statsministern, då mötet öppnades.

Egentligen tycker jag att de synpunkter, som herr Hambro här förde fram med avseende på dagordningen, hade varit förtjänta av en särskild diskussion. Men som han sade är den esprit, som i detta ögonblick präglar församlingen, kanske inte sådan att det lämpar sig med en mera ingående debatt. Jag skall därför bara säga några helt få ord.

Vad beträffar möjligheten att begränsa rådets arbetsmaterial genom någon rätt för presidiet att avvisa förslag, som det finner icke höra dit, vill jag säga att presidiet självklart icke bör upptaga sådana förslag, som enligt presidiets uppfattning icke faller inom den i 1 § av rådets stadga angivna ramen. Sådana förslag skall ju över huvud taget inte bäras fram. Men att i övrigt göra presidiet till en granskningsmyndighet, som skall godkänna somligt och vraka annat, ställer sig mycket vanskligt. Jag har själv svårt att se några linjer, efter vilka detta skulle kunna ske, men avvaktar med intresse ett förslag i sådan riktning till nästa session. För att förverkliga det önskemål, som herr Hambro med rätta framförde, nämligen att vi på en tidig tidpunkt skall kunna diskutera arbetsordningen, får man önska att ett formligt förslag till rådet skall framkomma på denna punkt.

En annan sak, som herr Hambro förde fram, var rekommendationen angående rösträtt vid vistelse i annat land. Jag har intet uppdrag från utskattets sida att göra något uttalande därom, men låt mig säga helt kort och gott, herr president, att för min del beklagar jag den för ett ögonblick bristande uppmärksamhet, som ledde till att, sedan Danmarks representanter förklarar sig stå utanför, vi ändå riktade en hemställan, som formellt

avsåg även den danska regeringen. Formenligt får nu den danska regeringen ändå denna vår rekommendation, men jag förutsätter att den för Danmarks del kommer att hamna i papperskorgen.

I övrigt skall jag inte vidare uppehålla tiden.

Presidenten: Hr. Hambro uttalte ønsket om for fremtiden å kunne få eventuelle debatter om forandringer i forretningsordenen noe tidligere i rådsmøtets samling. I den anledning vil presidenten gjerne si at det vil være riktig at den ikke kommer på den siste dag. På den annen side kan jeg tenke meg at det for så vidt ville være fornuftig at denne debatt kom i slutten av rådsmøtets samling. Vi åpnet denne sesjon med en alminnelig debatt om forandringer i forretningsordenen, og slik forutsetningen var, en debatt om Rådets arbeidsmåte. At en da i rådsmøtets siste dager gjør det samme, nettopp når en har friske erfaringer fra møtet, tror jeg vil ha mange fordeler. Men presidenten er helt enig med hr. Hambro i at det er uheldig å få en så viktig debatt like før avslutningen av sesjonen.

Komitéen hadde innstillet på slikt vedtak:

- «1. att rådet måtte antaga de vid detta betänkande fogade förslagen till ändringar i vissa §§ i arbetsordningen (Bil. 3—5);
2. att rådet måtte uppdraga åt presidiet att för nästa session framlägga förslag till sådana ändringar i arbetsordningen, att i möjligaste mån terminologisk enhetlighet de olika texterna emellan åstadkommes.»

Presidenten: Hvis ingen innvendinger fremkommer, vil presidenten sette dette forslag samlet under votering. —

Ingen innvendinger er kommet hverken mot den foreslåtte fremgangsmåte eller mot komitéens innstilling. Presidenten går ut fra *at komitéens innstilling er tiltrådt*.

Sak n r. 8.

Tid og sted for Det nordiske råds 3. sesjon.

Presidenten: Presidiet foreslår at neste rådsmøte holdes i slutten av januar eller begynnelsen av februar 1955. — Da ingen innvendinger er kommet mot det forslag, går presidenten ut fra at det er vedtatt.

Kan presidenten så få forelegge et forslag fra presidiet der det ber om Rådets fullmakt til, om det skulle vise seg å være nødvendig, å kunne innkalle en av Rådets faste komitéer, eller be delegasjonene utpeke representanter til et mindre utvalg, for å kunne gjøre et arbeid som kan være nødvendig i forbindelse med forberedelsen av neste sesjon. Forslaget er formulert slik:

«I den utstrekning det skulle vise seg å være nødvendig for å forberede sesjonene, vil presidiet be om Rådets samtykke til:

- 1) å sammenkalle komitéene mellom sesjonene,
- 2) å be de nasjonale delegasjoner oppnevne representanter til engere utvalg for å kunne drøfte saker som skal forelegges Rådet.»

Ingen har forlangt ordet, og presidenten går ut fra at Rådet kan tiltre det forslag.

Herlitz, Sverige: Herr president! I anslutning till vad som nyss har beslutats angående tid för nästa möte skall det också bestämmas om platsen för detta möte. Jag tillater mig hemställa, att det hålles i Stockholm.

Detta tillfälle, då jag står i talarstolen, bör emellertid också begagnas för att bringa i erinran allt som har gjorts för de danska, isländska och svenska gästerna här, allt som har gjorts för deras trevnad och för att underlätta och främja deras och allt vårt gemensamma arbete. Vi är Hans Kungl. Høghet Kronprinsen djupt tacksamma för den vänlighet han har visat rådet genom att mottaga dess medlemmar på Slottet och för det interesse, som han genom den inbjudningen och under mottagningen ådagalade för vårt arbete. Stortinget och regeringen, Oslo kommune och Nationalteatret vill vi därefter tacka. Vi tänker med glädje på hur en av den norska dikningens största skapelser än en gång blivit så vidunderligt levande för oss. Vi tänker på kvällarna på Rådhuset och på Akershus, i miljöer så vackra och så helt präglade av norsk historia, norsk konst, Norges och Oslos nutidsliv. Och vi glömmer aldrig färden på Oslofjorden, åtta timmar under vilka till vårt samarbetets fromma så många förbindelser kunde knytas, som vardagens arbete inte gav tillfälle till.

Men främst gäller ju vår tacksamhet allt det som gjorts i vårt arbete och för vårt arbete. Stortinget har med stor generositet öppnat sitt hem för oss och låtit oss känna oss hemma här. Vi har varit som barn i huset, i utskottslokaler, restaurant och överallt i övrigt, men särskilt i denna sal. Jag vet inte om det finns något rum, som något av de nordiska folken så betraktar som den heliga medelpunkten för sitt liv, som Norges folk betraktar denna sal. Det har varit en upplevelse att arbeta här, med ögonen vilande på det värligt friska konstverk som levandegör den norska självstyrelsens vackra morgon men samtidigt också ger en tidlös ren och över hela Norden väl känd bild av nordisk folkstyrelse överhuvudtaget, då den är som renast och strävar som högst. Tack för att Nordiska rådet har fått verka i denna miljö!

Tacket gäller emellertid inte bara rummen utan också människorna.

Från Stortingets personal i olika ställningar har vi blivit föremål för vänliga omsorger, som väsentligt har underlättat vårt arbete.

Ett särskilt tack vill vi rikta till de norska män och kvinnor som hör till vår egen arbetskrets. Låt mig särskilt nämna vår generalsekreterare Erik Nord och alla hans medhjälpare. Jag tänker inte bare på det utomordentligt krävande arbete, som trots vår mycket starkt uppdrivna arbetstakt utförts av dem under sessionen, med stor skicklighet och aldrig svikande humör, utan också på allt det maktpåliggande arbete som måst utföras dessförinnan. Vår tanke går också till utskottssekreterarna och den stora skara av tjänstemän från centraladministrationen som varit oss behjälpliga med att lägga fasta och säkra grundvalar för våra diskussioner och avgöranden.

Vi tackar också våra norska kamrater i rådet och riktar oss särskilt till regeringens representanter, under försäkran att vi högt har värdesatt de insatser de gjort i rådets förhandlingar och i utskotten.

Sist nämner jag det viktigaste: Einar Gerhardsen. Det är först och främst på honom ansvaret har vilat, före sessionen och under dess gång. Jag tror att det för honom har varit en mycket påfrestande tid just därför att han så starkt har känt sitt ansvar för den institution han satts att leda. Han har verkat utan stora åthävor, på ett sätt som kunna ge oss intrycket att allting har löpt liksom av sig självt. Men det har i själva verket varit en mycket stark och ständigt vaken kraft som hållit ledningen. Jag tänker därvid på själva den tekniska arbetsledningen, mer också på de politiska insatserna. Jag tror att ingen av dem, som i fråga om det ekonomiska samarbetet har tänkt annorlunda än han, misstyycker om jag, då jag nu talar framför allt som representant för danskar, islänningar och svenskar, också säger, att Einar Gerhardsen med stolthet kan tänka tillbaka på vad hans personliga insatser betytt för tillkomsten av det beslut, som får betecknas såsom det viktigaste vid denna session.

Hela denna hans insats har burits av en stark vilja till det nordiska samarbetets befästande, en vilja som är allmänt bekant men som jag är glad att ha fått göra bekantskap med redan på hösten 1951, då han gjorde aktiva och betydelsesfulla insatser för att påskynda Nordiska rådets tillkomst — en vilja, som jag sedan under flerårs arbete uavlåtligen har fått se genomlysa vårt gemensamma arbete.

Jag slutar, herr president, med att hälsa rådets medlemmar välkomna till Stockholm. Vi vågar inte räkna med att det skall bli ett lika betydelsefullt möte som det vi nu haft i Oslo, men jag hoppas att det i sin mån skall innebära ett fullföljande av det arbete, som här ur olika synpunkter sett har tagit så stora steg framåt.

Presidenten: Hr. Herlitz har foreslått at neste rådsmøte skal holdes i Stockholm. —

Ingen innvendinger er kommet mot det forslag, og presidenten går ut fra at det er vedtatt.

Presidenten vil gjerne få rette en takk til hr Herlitz for de vennlige ord han nettopp sa. Vi er nå ferdige med den dagsorden som var satt opp til møtet i dag, og jeg vil gjerne ved avslutningen av dette rådsmøte også få lov til å rette en hjertelig takk til alle dem som har medvirket til å forberede og til å avvikle dette møte. Det er mange som gjennom lengere tid har gjort et stort arbeid i den anledning, og det er ikke mulig og heller ikke noen grunn til å nevne noen spesielt. Jeg ber om å få gjøre en unntagelse. I likhet med hr. Herlitz tror jeg det vil være riktig å rette en spesiell takk til de delegasjoners sekretærer som gjennom så lang tid og særlig i disse hektiske dagene har hatt hele tyngden av ansvaret for møtet.

Det gjelder den danske sekretær Frantz Wendt, den islandske Jón Sigurdsson, den svenske Gustaf Petrén og den norske Erik Nord. Og det ligger i sakens natur at det er den siste som nok har hatt den største arbeidsbyrden.

Jeg er gla for at jeg kan si om ham og om de andre at de føler sin viktige og vanskelige stilling mer som en oppgave enn som et vanlig arbeid, og uten at de hadde hatt den innstillingen, ville de heller ikke ha kunnet gjøre et så samvittighetsfullt og godt arbeid som de har gjort.

Jeg vil også gjerne få rette en spesiell takk til de regjeringsrepresentanter fra ulike land som med interesse har deltatt i og fulgt Rådets og komitéenes arbeid. Jeg vil gjerne få gjenta det jeg sa ved åpningen av Rådets møte, at jeg tror et slikt samarbeid er av temmelig avgjørende betydning for Det nordiske råd.

Endelig vil jeg få rette en takk til Rådets egne medlemmer for godt arbeid og godt samarbeid. Det største og kanskje på mange måter viktigste arbeid under rådsmøtet er vel foregått i komitéene. Det er et arbeid som ikke vises så godt. For så vidt kan en si at en der står i samme stilling som de enkelte lands nasjonalforsamlinger, men likevel er arbeidet i komitéene en temmelig nødvendig forutsetning for at en skal nå fram til resultater.

Rådets forhandlinger har vært åpne; alle som har hatt noe ønske om å følge med i Rådets arbeid, har hatt full anledning til det. Riktignok har komitémøtene vært ført som lukkede møter. Det skyldes rent praktiske hensyn at en vil ha det slik. Og jeg tror de aller fleste vil innse at det også er den eneste mulige og hensiktsmessige arbeidsmåte. Men de mange av det alminnelige publikum og særlig av pressen fra forskjellige land som har villet følge dette råds arbeid, vet også nøyaktig alt det som er foregått i komitéene.

Jeg legger så stor vekt på dette, for at de som ønsker å dømme saklig

og objektivt om Det nordiske råds arbeid og virksomhet, skal være fullstendig klar over at det her ikke foregår annet enn det som enhver kan lese seg til i avisene.

I dette møte har problemet om det økonomiske samarbeid i Norden vært den sak som har inntatt den mest sentrale plass. Det er av mange grunner naturlig og forståelig at det er slik. En står her overfor spørsmål som under alle omstendigheter er av livsviktig betydning for alle de nordiske land, og problemene er så pass vanskelige at det også av den grunn er naturlig at interessen må samle seg om dem. Men det må ikke føre til at en ikke ser betydningen av de mange, mange andre saker som Rådet har beskjeftiget seg med. På det sosialpolitiske, på det kulturelle, på det lovmessige og juridiske område har en beskjeftiget seg med mange store og små saker. En del av oss vil kanskje finne ut at disse saker kan da ikke ha noen synderlig betydning. Jeg tror det gjelder for hver eneste sak at den dog har betydning for en del av dem som hører hjemme i de nordiske land. Og det gjelder for dem alle at de er av den karakter at de fortjener å bli fulgt med oppmerksomhet og interesse.

Jeg synes en må ha lov til å karakterisere dette møte som et godt arbeidsmøte, som på bred front har bragt nordisk samarbeid et steg framover.

Med disse ord vil jeg da få erklære Det nordiske råds 2. sesjon for avsluttet.

Møtet hevet kl. 11.

Godkjenning av protokollen.

I henhold til forretningsordenens § 19 godkjennes herved foranstående protokoll som inneholder det stenografiske referat fra Rådets 2. sesjon i Oslo 9.—18. august 1954. Protokollen er ført i henhold til forretningsordenens §§ 8 og 19.

På presidentens vegne

Einar Gerhardsen.

SAKER

	Side
I. Forretningsordenen	269
II. Kulturelle saker	283
III. Økonomiske saker	387
IV. Samferdsel-saker	559
V. Sosialpolitiske saker	625
VI. Juridiske saker	739

I. Forretningsordenen

(Sak nr. 14).

Forslag

om ändring i förretningsordningen för Det Nordiske Råd.

I. Fremsatt av Sigurdur Bjarnason, Erik Eriksen, Einar Gerhardsen og Nils Herlitz.

II. Fremsatt av Gösta Netzen og Frans Severin.

I.

Ordföranden i det juridiska utskottet vid Nordiska rådets första session, lagmannen J. Lyng, framhöll vid rådets andra behandling av utskottets förslag till arbetsordning, att rådets arbete med arbetsordningen icke borde anses som avslutat i och med att rådet antog det då föreliggande förslaget. Han rekommenderade sin egen delegation — den norska — att utpeka en teknisk expert, som skulle genomgå den norska texten och revidera denna, och ansåg det lämpligt att övriga delegationer gjorde på motsvarande sätt.

Vid presidie-mötet i Oslo i maj 1953 diskuterades med stöd av en promemoria rörande erfarenheterna från den första sessionen ifrågasatta ändringar i arbetsordningen. Sedan presidiet beslutat att närmare utreda frågan, verkställdes sådan utredning inom rådets sekretariat, och förslag till vissa ändringar framlades vid presidiets möte i Stockholm den 31 oktober 1953. På begäran av presidiet har sedermera rådets kommitté för likställighetsfrågor uttalat sig rörande de föreliggande förslagen till ändringar i arbetsordningen.

På grundval av vad under dessa överväganden framkommit vilja vi väcka spörsmålet om ändring av arbetsordningen i nedan angivna avseenden. Utan att vi vilja binda oss vid en bestämd lösning av de föreliggande frågorna, ha vi låtit uppgöra författningsutkast avsedda att tjäna till vägledning vid det fortsatta arbetet med revisionen av arbetsordningen.

1. *Begränsning av rätten att framställa förslag till rekommendation i anledning av anmälningar och berättelser m. m.*

Enligt 9 § stadgan och 2 § arbetsordningen kunna ärenden (saker) föreläggas rådet på följande fyra sätt:

	genom	av	senast
a) framställning (motsv. proposition)		regering	2 (ev. 1) månader före session
b) framställning (motsv. motion)		vald medlem	—»—
c) anmälan (enl. 11 § stadgan)		regering	1 månad före session
d) berättelse		regering	—»—

För överskådlighetens skull torde skilda termer böra skapas som beteckning för aktstycken av ettvar av dessa fyra slag. I fortsättningen användas för sådant ändamål uttrycken *regeringsförslag*, *medlemsförslag*, *anmälan* och *berättelse*. På den i 9 § arbetsordningen omnämnda ärendesförteckningen skola samtliga ärenden, som väckts på något av de angivna fyra sätten, förtecknas. Varje ärende måste avgränsas med hänsyn till sitt sakliga innehåll. Det är därför tänkbart, att i samma ärende flera aktstycken tillhörande ovan angivna kategorier föreligga. Regelmässigt böra t. ex. i ett ärende, som väckes genom anmälan, sådana anmälningar föreligga från samtliga fyra länder. Emellertid kan förhållandet också exempelvis vara det, att ett land lägger fram ett *regeringsförslag* i en sak, medan från övriga länder blott anmälningar avgivas i samma sak.

Inom ramen för varje sådant ärende som nu nämnts kan regering eller medlem av rådet väcka ytterligare förslag på sätt som närmare angives i 4 § arbetsordningen. Dessa ytterligare förslag torde ofta få helt olika karaktär, allteftersom de föranletts av ett *regerings-* eller ett *medlemsförslag* å ena sidan eller av en *anmälan* eller en *berättelse* å andra sidan. I det förra fallet kan det ytterligare förslaget antagas oftast gå ut på att den fråga, som väckts genom *regerings-* eller *medlemsförslaget*, skall lösas på annat sätt än den ursprungliga förslagsställaren tänkt sig. Dylika förslag kunna därför benämnas *ändringsförslag*. Anknyter däremot initiativet till en *anmälan* eller en *berättelse*, kan det förmodas ofta nog få en helt annan karaktär. Om t. ex. nordiska kulturkommissionen i sin *berättelse* redogör för ett tiotal olika spörsmål, som den behandlat under det gångna året, kan det ytterligare förslaget tänkas gå ut på att rådet skall antaga en rekommendation beträffande ett av dessa tio spörsmål. I så fall torde i allmänhet erfordras närmare utredning rörande just denna specialfråga. I verkligheten har härigenom ofta ett helt nytt ärende väckts, om än formellt icke så är fallet. Förslag i anledning av en *anmälan* eller en *berättelse* kan därför lämpligen tekniskt benämnas *tilläggsförslag*.

Erfarenheterna vid första sessionen gävo vid handen att olika regler äro erforderliga beträffande vad som här benämnts *ändringsförslag* och *tilläggsförslag*. Beträffande de förra är den nuvarande regeln i 4 § arbetsordningen tillfredsställande. Vad angår *tilläggsförslagen* måste däremot for-

dras, att de väckas i god tid före sessionen. Härigenom få rådsmedlemmarna vetskap om att den i förslaget angivna frågan kommer upp vid den förestående sessionen. Dessutom kan någon utredning medhinnas. Eljest kan befaras, att förslaget kommer att föreligga alldeles oförberett vid sessionen. Minst tio dagar kunna beräknas vara behövlige för sådant ändamål. Då anmälningarna och berättelserna skola överlämnas till rådet senast en månad före sessionens början, skulle — om den angivna fristen uppställes — regering och vald medlem få en månad minus tio dagar på sig för att utarbeta och insända tilläggsförslag. Måhända kan denna tid visa sig vara alltför knapp. Sedan anmälan eller berättelse inkommit en månad före sessionens början, åtgår nämligen minst en vecka för handlingens tryckning och utsändande. Det återstår då allenast någon vecka för regering eller medlem att besluta sig för att väcka tilläggsförslag, att avfatta detta och att ingiva det. Om tiden för anmälningars och berättelsers avgivande icke skall ändras — vilket ur andra synpunkter torde böra undvikas — bör måhända i sinom tid den utvägen övervägas att regeringarna skola åläggas överlämna anmälningar och berättelser i tryckt skick.

Utskotts rätt att i ärende framlägga rekommendationsförslag måste i detta sammanhang närmare granskas. Någon begränsning finnes icke för närvarande däri. Beträffande ärende, väckt genom regeringsförslag eller medlemsförslag, vilka regelmässigt syfta till viss åtgärd, böra utskotten också alltjämt ha full frihet att, även om ändringsförslag ej föreligger, inom ärendets ram föreslå den rekommendation utskottet finner lämpligast. Vad angår ärenden, väckta genom anmälningar och berättelser, blir det slutliga beslutet i allmänhet att anmälingen eller berättelsen skall läggas till handlingarna (tas til efterretning). Om ett utskott önskar framlägga förslag till rekommendation i ett sådant ärende, bör det principiellt få ske blott i den mån ett tilläggsförslag föreligger och sålunda rådsmedlemmarnas uppmärksamhet redan tidigare riktats på saken.

Regeln bör dock icke göras alltför sträng. Utskott bör ha möjlighet att, därest man under utskottsbehandlingen skulle finna angeläget föreslå en rekommendation, trots att tilläggsförslag icke föreligger, framställa förslag därom. Därtill bör emellertid fordras rådets samtycke. Skulle sålunda utskottet vilja taga upp en ny fråga på grundval av en anmälan eller en berättelse utan stöd av ett tilläggsförslag, bör rådet, innan realbehandlingen av förslaget vidtager, avgöra frågan, om det ifrågavarande initiativet skall tillåtas.

2. *Borttagande av kravet på $\frac{2}{3}$ majoritet för rätt att under överläggning framlägga förslag om rekommendation.*

Ovannämnda i 15 § första stycket arbetsordningen intagna krav på $\frac{2}{3}$ majoritet torde vara alltför strängt och knappast erforderligt. Det har an-

setts utgöra tillräcklig garanti mot oöverlagda förslag, om det stadgas, att rådet skall med enkel majoritet medgiva, att ett nytt förslag får framställas.

Stadgandet tager sikte på olika situationer. Läget kan vara det att ett utskott eller en minoritet inom ett utskott eller enskild medlem av rådet önskar taga upp en ny fråga i anledning av en anmälan eller en berättelse utan stöd av tilläggsförslag. Ett annat fall föreligger exempelvis, då vald medlem av rådet under behandling av ett utskottsförslag i rådet framlägger ett förslag, som blott innebär en jämkning av redan förefintliga förslag. Det synes oss emellertid knappast vara anledning att skilja på dessa fall.

Orden «med två tredjedelars majoritet» i 15 § första stycket ha vi under sådana omständigheter ansett kunna utgå.

I anslutning till det ovan under 1—2 anförda ha upprättats nedan in-tagna utkast till ändringar i 2—5, 12 og 15 §§ arbetsordningen.

(Nuvarande lydelse:)

2 §.

Ärende, som avses i 9 § stadgan för nordiska rådet, skall föreläggas rådet genom *skriftlig framställning*. Denna skall innehålla formulerat förslag till beslut av rådet. *Framställning från regering* må dock innefatta hemställan om yttrande över ett framlagt förslag.

Ärende väckes — — — till rådet.

3 §.

För att kunna upptagas vid ordinarie session skall *framställning* hava ingivits till sekretariat senast två månader före sessionens början. Presidiet må dock förkorta nämnda tid till en månad, om erforderlig utredning icke härigenom omöjliggöres. Anmälningar och berättelser skola ingivas till sekretariat senast en månad före sessionens början. *Framställningar* jämte de utredningar presidiet funnit erforderliga ävensom anmälningar

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

Ärende, som avses i 9 § stadgan för nordiska rådet, skall *skriftligen* föreläggas rådet genom *förslag av regering (regeringsförslag) eller av vald medlem (medlemsförslag)*, innehållande formulerat förslag till beslut av rådet. *Regeringsförslag* må dock innefatta *allenast* hemställan om yttrande.

3 §.

För att kunna upptagas vid ordinarie session skall *regeringsförslag eller medlemsförslag* hava ingivits till sekretariat senast två månader före sessionens början. Presidiet må dock förkorta nämnda tid till en månad, om erforderlig utredning icke härigenom omöjliggöres. Anmälningar och berättelser skola ingivas till sekretariat senast en månad före sessionens början. *Regerings- och medlemsförslag* jämte de utredningar presidiet funnit erforderliga ävensom anmälningar

och berättelser skola tillställas regeringarna samt valda medlemmar och suppleanter snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

Beslutar rådet — — — sådan session.
 Vid extra — — — snarast möjligt.
 Utan hinder — — — till behandling.

4 §.

I ärende, som väckts hos rådet före sessions början, må regering eller medlem skriftligen framställa förslag senast då ärendet hänvisas till utskott.

5 §.

Aterkallas *framställning*, som avses i 2 §, eller *förslag*, som avses i 4 §, äger medlem av rådet vid det sammanträde då återkallelsen anmäles övertaga *framställningen eller förslaget*.

Rådet skall — — — sig därom.

12 §.

Då utskottsförslag i ärende icke är enhälligt eller det icke helt överensstämmer med till utskottet hänvisad *framställning*, må ärendet icke upptagas till behandling förrän andra dagen efter det förslaget avgavs. Rådet må dock besluta att ärendet skall företagas tidigare.

Vid sammanträde — — — annan session.

Fråga som — — — av utskott.

derliga ävensom anmälningar och berättelser skola tillställas regeringarna samt valda medlemmar och suppleanter snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

4 §.

I ärende, som i *vederbörlig ordning* väckts hos rådet före sessions början *genom regerings- eller medlemsförslag*, må regering eller medlem skriftligen framställa förslag (*ändringsförslag*) senast då ärendet hänvisas till utskott. *I anledning av anmälan eller berättelse må förslag (tilläggsförslag) på enahanda sätt väckas senast tio dagar före sessionens början.*

5 §.

Aterkallas *regerings- eller medlemsförslag* eller *ändrings- eller tilläggsförslag* äger medlem av rådet vid det sammanträde, då återkallelsen anmäles, övertaga förslaget.

12 §.

Då utskottsförslag i ärende icke är enhälligt eller det icke helt överensstämmer med till utskottet hänvisat *förslag*, må ärendet icke upptagas till behandling förrän andra dagen efter det förslaget avgavs. Rådet må dock besluta att ärendet skall företagas tidigare.

15 §.

Rekommendation må beslutas i enlighet med *framställning enligt 2 §* eller *förslag enligt 4 §* eller i enlighet med förslag av utskott eller minoritet inom utskott eller ock, om rådet *med två tredjedelars majoritet* det medgiver, i enlighet med *yrkande*, som *framställts* under rådets överläggning.

15 §.

Rekommendation må beslutas i enlighet med *regerings- eller medlemsförslag* eller *med ändrings- eller tilläggsförslag* eller i enlighet med förslag *väckt* av utskott eller minoritet inom utskott *inom ramen för förslag som nu nämnts* eller ock, om rådet det medgiver, i enlighet med *förslag som eljest framlagts av utskott eller minoritet inom utskott eller som framlagts* under rådets överläggning.

Rekommendation beslutas — — — mot förslaget.

3. Regeringsrepresentanternas m. fl. personers tillträde till utskott.

Inom rådets presidium och rådets kommitté för likställighetsfrågor har spörsmålet om regeringsrepresentanternas tillträde till rådets utskott varit föremål för ingående överväganden. Därvid ha olika synpunkter på problemet framkommit.

Å ena sidan har framhållits följande: Nordiska rådet är icke ett utslutande parlamentariskt organ utan enligt 1 § i stadgen ett organ för samråd mellan de nordiska ländernas riksdagar och regeringar. Detta förhållande har kommit till uttryck bl. a. däri, att såväl de av parlamenten valda ombuden som de av regeringarna utpekade representanterna äro medlemmar av rådet, ehuru endast de förstnämnda äga rösträtt. Enligt 10 § i arbetsordningen kunna emellertid blott valda medlemmar av rådet inväljas som medlemmar i rådets utskott. I 13 § av arbetsordningen har endast öppnats en möjlighet för utskott att inbjuda regeringsrepresentanter att utan rösträtt deltaga i utskotts överläggningar angående visst ärende. Dessa bestämmelser, som synas bygga på den principiella uppfattningen att regeringsrepresentanterna böra vara utestängda från utskottens förhandlingar, kunna knappast anses stå i överensstämmelse med andan i den nyss återgivna bestämmelsen i 1 § i stadgan. Det måste vara oriktigt att utsluta regeringsrepresentanterna från den betydelsefulla del av rådets verksamhet, som är förlagd till utskotten. Erfarenheterna från första sessionen peka också i den riktningen, att just samarbetet mellan de valda medlemmarna och regeringsrepresentanterna inom utskotten gav utmärkta resultat. Då det icke är lämpligt att binda regeringsrepresentanterna vid deltagande i något visst utskott, har det från nu angivna utgångspunkter synt mest följdriktigt att regeringsrepresentanterna givas

fritt tillträde till rådets samtliga utskott. Förslag om en sådan ändring av 13 § arbetsordningen har därför också framkommit.

Gentemot dessa synpunkter har invänts följande: De valda medlemmarna av rådet utgöra utskottens egentliga underlag. Med hänsyn härtill böra utskotten äga fritt bestämma om regeringsrepresentanter skola närvara vid deras sammanträden eller icke. Ett utskott bör sålunda, om det så önskar, kunna behandla ett ärende utan att regeringsrepresentanter komma tillstädes. Någon ändring av arbetsordningen på denna punkt är därför icke behöfvlig.

Då sålunda meningarna i denna fråga brutit sig mot varandra, ha vi icke på närvarande stadium ansett lämpligt att framlägga förslag om någon ändring av arbetsordningen i nu förevarande del. Vi vilja här erinra om den lösning av förevarande fråga, presidiet vid första sessionen använt i samråd med utskottsordförandena. I de allmänna riktlinjer för utskottsarbetet, som antogs att gälla vid första sessionen, upptogs nämligen en hemställan till utskotten att generellt inbjuda vederbörande regeringsrepresentanter till sina sammanträden; se Nordisk råd 1 session sp. 1333.

Det har även varit på tal att i 13 § inskriva en regel om att medlemmar av rådets presidium och sekretariat skulle äga närvara vid utskotts förhandlingar och vid behov där kunna lämna upplysningar av betydelse för utskottets arbete. Då även utan uttryckliga föreskrifter sådan befogenhet får antagas tillkomma presidiemedlemmar och rådets sekreterare, kan det emellertid anstå med införande av en dylik regel till dess behov uppkommer att eljest ändra 13 §.

4. Presidievalet.

I 5 § stadgan finnas bestämmelser av innehåll, att rådet för varje session och tiden intill nästa session väljer en president och tre vicepresidenter. Närmare bestämmelser om valet finnas i 7 § arbetsordningen. Presidiebyte sker sålunda vid varje sessions början. Denna ordning har föranletts av det demokratiskt välgrundade önskemålet att rådet vid varje session skall välja sin president för den sessionen och icke därvid vara beroende av vad vid en tidigare session beslutats. Praktiskt behov har emellertid visat sig föreligga av att presidieskiftet sker kort efter det en session avhållits, i syfte att en nytillträdande president som tillhör det land, där nästa session skall hållas, skall kunna leda förberedelserna till denna.

Frågan torde utan ändring av stadgan endast kunna lösas på så sätt att vid varje session två val förrättas. Dels väljes vid sessionens första sammanträde det presidium, som skall fungera vid sessionen. Det förutsättes därvid att i regel den, som i egenskap av förutvarande president haft det närmaste ansvaret för sessionens förberedande, utses till president. Deis

förrättas vid sessionens avslutande, sedan plats för nästa session bestämts, nytt val av presidium för tiden intill nästa session. Eventuellt kan därvid ordnas så, att det under sessionen fungerande presidiet får sitt mandat förlängt under viss kortare tid efter dennas slut, för att den avgående presidenten skall bliva i tillfälle att övervaka rekommendationernas avsändande och dylikt avslutande efterarbete.

Stadgans ordalydelse torde icke lägga direkta hinder i vägen för en sådan uppdelning av presidiets mandattid, ehuru tanken otvivelaktigt torde ha varit att vid varje session allenast ett val skulle förrättas. Vad vi här velat föreslå torde tekniskt kunna genomföras så att i 7 § första stycket arbetsordningen efter ordet «vicepresidenten» orden «för sessionen» insättas samt att till samma paragraf ett tredje stycke fogas av följande innehåll:

Vid ordinarie sessions slut utses presidium på sätt i första stycket sägs för tid intill nästa ordinarie session.

5. Omröstningsreglerna.

- Arbetsordningen innehåller beträffande omröstning skilda regler för
- a) antagande av rekommendation (15 § andra stycket),
  - b) val (16 §),
  - c) övriga beslut (17 §).

Vissa jämkningar i dessa regler anse vi vara behöfliga. Vi ha dock menat ändringarna i arbetsordningen böra begränsas till att gälla de tekniska tillvägagångssätten vid omröstning i stort samt dessas användande i olika fall. Däremot har frågan huru presidenten skall förfara, då flera olika förslag ställas mot varandra, icke upptagits. Den svenska ordningen är i sistnämnda hänseende i princip den att förslagen ställas mot varandra efter ett visst system, varvid förslagen under successiva omröstningar slå ut varandra, till dess endast två förslag kvarstå, mellan vilka det slutliga avgörandet skall träffas. Den, som röstar nej, röstar sålunda icke endast mot ett förslag utan alltid tillika för ett annat. I övriga nordiska länder torde ordningen vara den, att successiva omröstningar företagas beträffande varje förslag för sig. Att i detta avseende binda sig för någon viss ordning torde på nuvarande stadium icke vara tillrådligt. Då flertalet rådsmedlemmar äro bäst förtrogna med den dansk-norska ordningen, läser denna i allmänhet tills vidare böra föredragas.

Vid avgörande av fråga, där inga meningsmotsättningar föreligga, erfordras icke någon omröstning, bortsett från det fall att fråga är om antagande av rekommendation. Det bör, då omröstning alltså ej behövs, kunna tillåtas presidenten att använda den metod för konstaterande av att be-

slut fattats, vid vilken han är van. Om presidenten är dansk kan han sålunda säga: «Om ingen gör någon invändning, anser jag förslaget antaget». (Paus!) «Förslaget är antaget!» Efter svenskt mönster skulle presidenten i stället säga: «Beslutar rådet bifalla det föreliggande förslaget?» (Ja-rop eller tystnad). «Jag finner rådet ha bifallit förslaget».

Omröstning kommer i fråga i följande fall, a) då rekommendation skall antagas, b) då någon vald medlem det begär (enligt dansk ordning genom att göra invändning, enligt svensk genom att påfordra omröstning, sedan presidenten funnit ett förslag vara bifallet), c) då i en sak mer än ett förslag föreligger. Formerna för omröstning torde böra begränsas till tre, här benämnda omröstning medelst namnupprop, sluten omröstning och öppen omröstning.

Omröstning medelst namnupprop — tillvägagångssättet därvid är fullt klart — kan i huvudsak inskränkas till det fall att en rekommendation skall antagas. Om flera förslag till rekommendation föreligga i samma sak, behöver namnupprop icke företagas under de förberedande omröstningarna för utrönande av vilket förslag som skall bliva det slutliga. Dessa omröstningar kunna företagas såsom öppna omröstningar; först då det skall avgöras, huruvida det kvarstående förslaget skall antagas som rekommendation eller ej, måste omröstning medelst namnupprop anställas. Stadgandet i 15 § andra stycket arbetsordningen torde icke behöva ändras utan kan i sin nuvarande utformning tolkas på nu angivet sätt. Kravet i 20 § arbetsordningen att omröstningsresultaten skola meddelas regeringarna i fråga om alla förslag till rekommendationer torde kunna tillgodoses genom att även uppgift om röstsiffrorna vid föregående öppna omröstningar översändes till regeringarna.

Omröstning medelst namnupprop bör tillgripas även utan samband med rekommendations antagande, för den händelse vald medlem uttryckligen påkallar denna omröstningsform; se härom 17 § arbetsordningen.

Hur *sluten omröstning* skall tillgå framgår av 16 § arbetsordningen (medelst röstsedlar utan underskrift). Sådan omröstning torde endast böra förekomma vid val och brukas, då vald medlem det begär. Så snart antalet kandidater är större än antalet av dem, som skola väljas, måste sluten omröstning alltid tillgripas. Det kan emellertid förutsättas att den fungerande presidenten — vilken ju är vald medlem — i dylika fall alltid begär sluten omröstning. Någon ändring av 16 § arbetsordningen är därför icke behöfvlig.

Vad här kallats *öppen omröstning* anse vi lämpligen kunna företagas genom uppresning och räkning av dem som rest sig. Några bestämmelser om huruvida de ja-röstande eller de nej-röstande skola resa sig äro icke erforderliga. Med hänsyn till arbetsordningen 20 § torde dock vara nödvändigt, att öppen omröstning genomföres på sådant sätt, att uppgift er-

hålles om antalet bland de närvarande av ja-röstande, av nej-röstande och av icke röstande.

Denna omröstningsform skall komma till användning i alla fall, då det icke är fråga om slutligt antagande av rekommendation eller om val, för såvitt icke omröstning med namnupprop särskilt begärts. Förutsättning för begagnande av den öppna omröstningen är att vald medlem påkallat omröstning eller att mer än ett förslag föreligger i det ifrågavarande ärendet.

Den här föreslagna ändringen av 17 § arbetsordningen skulle kunna genomföras så, att paragrafen erhöle följande lydelse:

17 §.

Vid fattande av beslut, som ej avses i 15 § första stycket eller 16 §, skall, då någon vald medlem det påkallar, omröstning ske medelst namnupprop på sätt i 15 § andra stycket stadgas. Vid lika rösttal har presidenten utslagsröst.

17 §.

Avgörande i andra fall än som avses i 15 eller 16 §, skall ske genom öppen omröstning, då mer än ett förslag framställts eller vald medlem det påkallar. Sådan omröstning skall företagas genom uppresning och utvisa antalet bland de närvarande av ja-röstande, av nej-röstande och av icke-röstande.

Vid lika rösttal har presidenten utslagsröst.

Om vald medlem det begär skall avgörandet träffas genom omröstning medelst namnupprop på sätt i 15 § andra stycket stadgas.

6. *Presidiets verksamhet mellan sessionerna.*

I 22 § arbetsordningen behandlas en form för fattande av beslut inom presidiet under tiden mellan sessionerna. Emellertid innehåller arbetsordningen för närvarande över huvud taget icke något om presidiets verksamhet under tiden mellan sessionerna. En erinran om presidiets uppgift att mellan sessionerna handha de löpande angelägenheterna, särskilt vad avser avslutande av den senast avhållna sessionen och förberedande av den nästa, bör inflyta i denna paragraf. Första stycket av denna anse vi kunna utformas på följande sätt:

Mellan sessionerna handhavas rådets löpande angelägenheter av presidiet. Detta må fatta beslut utan att sammanträda, då dess medlemmar äro eniga.

7. *Införande av ett fråge- eller interpellationsinstitut.*

Inom presidiet har spørsmålet om införande av ett fråge- eller interpellationsinstitut upptagits till diskussion. Det har ansetts av betydande värde för rådets arbete, om möjlighet öppnades för medlem av rådet att genom en enkel förfrågan riktad till en regeringsmedlem erhålla upplysning rörande något särskilt spørsmål.

Enligt vår mening kan den situationen icke sällan väntas uppkomma att det skulle vara önskvärt, att rådsmedlem hade tillgång till ett enkelt sätt att skaffa sig informationer utan att behöva anlita den mera omständliga ordning, som väckande av förslag innebär. Vi anse därför spørsmålet om ett frågeinstitut redan nu böra upptagas. Man bör vid dettas utformande gå försiktigt till väga. Några allvarligare betänkligheter kunna dock knappast möta mot ett förslag av den art, som nedan skisseras.

För att en fråga skall kunna besvaras måste den ingivas i förväg, så att tillfälle beredes vederbörande statsråd eller minister att företaga erforderliga undersökningar. Frågan bör därför ingivas minst två veckor före sessionens början, lämpligen till sekretariatet i det land, där sessionen skall hållas. Presidiet prövar därefter, att frågan ligger inom rådets kompetensområde, varefter den översändes till vederbörande regering. Det bör stå denna fritt att svara eller icke svara. Svaret bör avgivas av en vid sessionen närvarande regeringsrepresentant.

Då det måste undvikas, att frågeinstitutet missbrukas eller användes för andra ändamål än det avsedda, torde lämpligen böra stadgas bestämmelser som begränsa frågedebatter i rådet. Endast frågeställaren och vederbörande minister böra få yttra sig. Förslagsvis kunde man tänka sig, att vid sessionen den frågande medlemmen erhöle högst fem minuter för att motivera sin fråga, varefter vederbörande regeringsrepresentant erhöle högst 15 minuter för att besvara spørsmålet. Den frågande skulle därefter, om han så önskade, erhålla tillfälle att göra ett kortare inlägg. Några beslut skulle självfallet icke fattas i anslutning till frågan.

Under hänvisning till det anförda vilja vi förorda, att omedelbart efter 5 § i arbetsordningen införes en ny bestämmelse om ett frågeinstitut. Detta stadgande skulle kunna erhålla följande utformning:

5 a §.

Vald medlem av rådet må ställa fråga (spørsmål) till regering i angelägenhet inom rådets verksamhetsområde. Frågan, som kan vara motiverad, skall skriftligen ingivas till sekretariatet i det land, där nästa session skall hållas, senast två veckor före dennas början. Frågan skall, därest hinder icke möter, av presidiet omedelbart överlämnas till den tillfrågade regeringen. Fråga må ingivas senare, därest vederbörande regeringsrepresentant förklarar sig villig besvara frågan.

Om frågan skall besvaras, äger därvid den som ställt frågan mo-

tivera denna under högst fem minuter. För svarets avgivande förfogar regeringsrepresentant över femton minuter, varefter frågeställaren äger erhålla ordet under tio minuter.

Dessutom torde till 9 § böra fogas ett nytt andra stycke av följande innehåll:

Inkomna frågor skola anmälas vid första sammanträdet i sessionen.

8. Terminologiska spörsmål.

Vid den översyn av arbetsordningen, varom nu är fråga, kan även övervägas att skapa större terminologisk enhetlighet mellan de tre olika versionerna av arbetsordningen. För de olika företeelserna, som behandlas av arbetsordningen, böra om möjligt i såväl den norska som den danska och svenska versionen användas likartade ord. Framförallt bör bruket av ord, vilka ha olika innebörd i de olika språken, undvikas.

Köpenhamn den 3 maj 1954.

Sigurdur Bjarnason, Erik Eriksen,
Einar Gerhardsen, Nils Herlitz.

II.

Av väsentlig betydelse för nordiska rådets strävande för ett vidgat nordiskt samarbete är den ökade publicitet för nordiska spörsmål, som kan nå genom rådets verksamhet. Det är därför av betydelse att rådets arbete bedrivs under största möjliga offentlighet. Pressen bör också givas tillfälle att nära följa rådets arbete.

I rådets stadga 6 § har också som en huvudregel inskrivits att rådets förhandlingar äro offentliga. Beträffande rådets utskott förutsättes emellertid i 13 § av arbetsordningen för rådet uppenbarligen, att sammanträdena inom de av rådet tillsatta utskotten skola vara slutna. Enligt vår mening skulle det vara av väsentlig vikt om förhandlingarna i rådets utskott, där det grundläggande arbetet utföres, kunde göras offentliga. Den allmänna debatten skulle otvivelaktigt bliva mycket livligare och därigenom intresset för det nordiska arbetet ökas, om de meningsbrytningar, som stundom kunna tänkas förekomma under utskottsarbetet, bragtes inför offentligheten.

Under hänvisning till vad vi nu anfört hemställes, att rådet måtte besluta sådan ändring i sin arbetsordning, att utskottssammanträden i princip bliva offentliga.

Stockholm den 6 maj 1954.

Gösta Netzén Frans Severin

II. Kulturelle saker

(Sakene nr. 2, 25, 6, 19, 18, 21, 22, 26, 30, 11, 32).

	Side
Sak nr. 2. Forslag om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv	285
Sak nr. 25. Forslag om opprettelse av Nordens folkelige Akademi	291
Sak nr. 6. Forslag om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon	297
Sak nr. 19. Melding angående nordisk parlamentarisk publikasjon	313
Sak nr. 18. Forslag om utveksling av statstrykksaker	315
Sak nr. 21. Forslag om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn	318
Sak nr. 22. Forslag angående lettelser i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land	320
Sak nr. 26. Forslag om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur	326
Sak nr. 30. Melding angående kulturelt samarbeid	328
Sak nr. 11. Beretning fra Nordisk Kulturkommisjon	338
Sak nr. 32. Beretning om nordisk samarbeid i kringkasting og fjernsyn	381

Forslag

om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv.

Framsatt av Sven Ohlon.

Nordiska folkhögskolan i Kungälv har sedan 1947 bedrivit en värdefull försöksverksamhet i fråga om samnordisk undervisning på folkhögskolans fält. Den har under de hittillsvarande sju arbetsåren samlat grundliga erfarenheter i detta arbete, och dess utveckling har visat att en dylik samnordisk undervisning kan vara en naturlig och fruktbar arbetsform. Elevantalet har stadigt växt, och skolans kurser har hittills varit fulltecknade. Den mottar nu vid sina vinterkurser ca 60 elever från de nordiska länderna och har en lärare med full tjänstgöring från vartdera Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Föreningen Nordiska folkhögskolan i Kungälv bildades 1946, då några folkhögskollärare sökte kontakt med för saken intresserade personer i Västsverige, en del ledande folkhögskolemän i Sverige och grannländerna m. fl. Ordförande i styrelsen har sedan föreningen stiftades varit professor Axel Boethius, Göteborg. Medlemmar i styrelsen har därjämte bl. a. varit de nordiska ländernas generalkonsuler i Göteborg. 1947—48 kunde den första kursen hållas i en privatvilla i Kungälv med 33 elever. Ekonomiskt möjliggjordes starten av engångsbidrag från Kungälvs stad och Clara Lachmanns fond samt en del andra bidrag från fonder och enskilda. 1948 säkrades skolans bestånd genom att den fick svenskt statsunderstöd och likaså statliga bidrag från Danmark och Norge, sedermera även från Finland.

Genom fortsatt stöd från fonder och enskilda (totalt ca 275 000 kr.) och genom ett anslag av svenska lotterimedel å 50 000 kr. har skolan bl. a. kunnat få goda och mycket trivsamma lokaler. Skolföreningen har dock måst ikläda sig fastighetsskulder på ca 240 000 kr. De egna elevrummen är emellertid ännu blott ett tiotal, och elevhem, gymnastiksal m. m. saknas fortfarande. Ett samnordiskt bibliotek med ca 4 000 band finnes nu å skolan.

Så långt de yttre villkoren medgivit har verksamheten en fullt samnordisk karaktär.

Av de totalt 336 eleverna vid skolans vinterkurser har nära hälften kommit från grannländerna. De fördelar sig sålunda:

	47/48—53/54	53/54
Danmark	54	10
(varav Färöarna)	(9)	(2)
Finland	44	9
Island	6	—
Norge	49	8
Sverige	180	35
Övriga	3	—
	336	62

Vinterkursen pågår 6 månader och är uppdelad i två årskurser, en för elever som genomgått en folkhögskolekurs eller motsvarande, den andra för elever med större förkunskaper, minst två folkhögskolkurser eller real-examen men ofta mer. Huvudämnena är de nordiska ländernas språk, litteratur, historia och samhällsförhållanden. Internationella frågor ägnas stor uppmärksamhet ur nordiska aspekter. Undervisningen försiggår på svenska, danska och norska. Till vinterkursen är knuten en fortsättningskurs på 4—6 veckor, och på sommaren har anordnats semesterkurser om 10 dagar, som tilldragit sig stort intresse och samlat ett par hundra deltagare. Därav intresserade, kvalificerade elever i skolans övre avdelning har beretts tillfälle delta i journalistkursen vid Göteborgs högskola.

Verksamheten har kunnat upprätthållas och stadigt utvecklas trots betydande ekonomiska svårigheter. Det är emellertid uppenbart, att man ej i längden kan i samma utsträckning som hittills bygga på enskild offervilja. Då skolans rekryteringsområde är hela Norden, kan den ej heller räkna med så stora anslag av lokala myndigheter som de flesta andra folkhögskolor i Sverige. Som en mötesplats för nordisk ungdom från alla läger på folkhögskolans grund har skolan ej heller kommit att få en organisatorisk anknytning till någon viss politisk, religiös eller ideell rörelse som understödjer den. I första hand måste den i sitt internordiska arbete vädja till statsmakternas stöd.

Skolans löpande driftskostnader utgör f. n. ca 110 000 kr. pr år. I statsbidrag erhålles 75 000 kr., varav från Sverige 63 000 (90 procent av lärarlöner och pensionsavgifter), från Danmark och Norge vardera 5 400 kr. (7 500 d. resp. n. kr.), från Finland 1 300 kr. Av återstående 35 000 täcks 15 000 av anslag från landsting och Kungälv stad, medan 20 000 alltjämt måste uppbringas genom enskilda gåvor och bidrag.

Av de i år 25 grannlandseleverna få 10 del av de svenska statsstipendierna genom Föreningen Norden. Då dessa stipendier (totalt 100) tillkom för att bereda eleverna från grannländerna tillfälle att bevista svenska folkhögskolor överlag, har man ej ansett sig kunna öka den nämnda kvoten till Kungälv. Ett folkhögskoleuppehåll i Sverige blir för elever från de andra länderna märkbart dyrare än en skolvinter i hemlandet. Det har visat sig, att många av de mest mogna och kvalificerade sökandena till skolans kurser måst avstå på grund av de begränsade stipendiemöjligheterna. Det vore även synnerligen önskvärt, att alla grannlandselever åtnjöto samma stipendievillkor. En utökning med ytterligare 20 stipendier till elever vid Kungälvsskolan av samma storleksordning som «Nordenstipendierna» skulle vara den tillfredsställande lösningen av detta för skolans nordiska insats och karaktär grundläggande problem.

Nordiska Kulturkommissionen har vid upprepade tillfällen anbefallt skolans framställningar till statsmakterna. Styrelsen för den svenska folkhögskolans lärarförening har i yttrande angående nordiska folkhögskolor etc. uttalat, att arbetet vid Kungälvsskolan bör uppmärksammas och stödjas.

Vid skolan har en god grund lagts för ett fortsatt arbete. Det synes mig synnerligen önskvärt, att denna redan befintliga nordiska folkhögskola genom tillräckliga driftsbidrag och stipendier beredes möjlighet att bygga vidare på denna grund.

Jag får därför hemställa, att Nordiska rådet måtte rekommendera

- 1) att det årliga danska och norska driftsbidraget till Nordiska folkhögskolan i Kungälv höjes från 7 500 till 20 000 danska resp. norska kronor,
- 2) att till skolans grannlandselever måtte kunna utgå förutom nuvarande 10 «Nordenstipendier» ytterligare högst 20 svenska statsstipendier av motsvarande storlek till grannlandselever samt
- 3) att skolans framställning om bidrag till för dess verksamhet ytterligare erforderliga byggnader måtte upptagas till välvillig prövning av statsmakterna.

Stockholm april 1954.

Sven Em. Ohlon.

*Uttalelse fra Skolöverstyrelsen angående forslaget om støtte til
Nordiska Folkhögskolan i Kungälv.*

Avskrift

Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

Genom remiss den 25 maj 1954 har skolöverstyrelsen anmodats att före den 16 juni 1954 inkomma med yttrande över ett till Nordiska rådet ställt förslag om stöd åt Nordiska folkhögskolan i Kungälv.

Med anledning härav får överstyrelsen med remisshandlingens återställande i ärendet anföra följande.

I yttrande till Departementet den 21 september 1953 över en av Nordiska Rådet den 11 mars 1953 avgiven rekommendation uttalade överstyrelsen sin anslutning till den av styrelsen för nordiska folkhögskolan uttalade förhoppningen, att Nordiska Rådet ville anbefalla en utbyggnad och stabilisering av folkhögskolan i Kungälv.

Det remitterade förslaget äsyftar att Nordiska Rådet skall rekommendera vederbörande regeringar *dels* att höja de från Danmark och Norge till skolan utgående statsbidragen från 7.500 till 20.000 danska respektive norska kronor, *dels ock* att årligen låta utbetala svenska statliga stipendier till 30 elever vid skolan från de nordiska grannländerna samt att upptaga skolans ansökan om svenskt statsbidrag för uppförande av vissa byggnader till välvillig prövning.

Överstyrelsen finner, med hänsyn till att skolans verksamhet i viss mån är en gemensam nordisk angelägenhet och till de ekonomiska svårigheter skolan har att möta, skäl tala för att bidragen från danskt och norskt håll höjes till föreslagna belopp.

Vad angår skolans behov av statsbidrag för uppförande av vissa byggnader vid skolan är överstyrelsen beredd att efter granskning av byggnadsbeskrivning och ritningar i vanlig ordning taga ställning till ansökan om sådant bidrag.

Vad slutligen beträffar en ökning av antalet grannlandsstipendiater vid Kungälvsskolan vill överstyrelsen anmäla en viss tvekan. Förslaget synes som från en självklar förutsättning utgå från att stipendiater från grannländerna bör sammanföras till en folkhögskola som med särskild styrka kan göra anspråk på att företräda tanken på samarbete inom Norden

och i sitt kursprogram lägger stark vikt vid att väcka och vidmakthålla en känsla av nordisk gemenskap hos eleverna. Emellertid torde föreningen Norden och överstyrelsen vid fördelningen av de 100 stipendier till elever från grannländerna, som står till förfogande, snarare eftersträva att med beaktande av varje sökandes önskemål åstadkomma en spridning av den nordiska elevkontingenten till folkhögskolor i olika delar av landet. Överstyrelsen vill för sin del ifrågasätta, huruvida icke denna metod är bättre ägnad att ge den enskilde eleven från Danmark, Finland, Island eller Norge förtrogenhet med svenska förhållanden än om han placeras tillsammans med en relativt stor grupp landsmän vid en särskild nordisk folkhögskola. Den studerande från ett grannland, som blivit upptagen i en svensk kamratkrets, torde få goda förutsättningar att även efter skoltidens slut betrakta samarbete med svenskar som något naturligt. Bibringandet av en sådan syn på grannfolket är väl det praktiska resultatet som de nordiska folkhögskolestipendierna i vart och ett av de nordiska länderna är avsedda att nå fram till. En positiv inställning till samverkan mellan nordbor är dessutom vid samtliga svenska folkhögskolor en levande tradition. Ett inslag av danska, norska eller finska ungdomar i en vanlig folkhögskolas elevkår är också ägnat att stimulera intresset för gemensamma nordiska frågor hos både lärare och kamrater. Om de nordiska eleverna i större omfattning än nu sker koncentreras till en folkhögskola, skulle man kunna riskera, att känslan för det naturliga i att arbeta tillsammans med kamrater från grannländerna avtrubbades hos många folkhögskolors elever och att de komme att uppfatta den nordiska gemensamhetstanken som något teoretiskt och exklusivt. Det bör i detta sammanhang framhållas, att Nordiska folkhögskolan i Kungälv vänder sig till samma elevkategorier som de övriga folkhögskolorna och således icke är en utbildningsanstalt i nordiska frågor för exempelvis journalister, folkrörelsefunktionärer eller blivande lärare. Överstyrelsen anser sig därför icke kunna förorda en ökning av antalet svenska statsstipendier för grannlandselever vid Nordiska folkhögskolan utan att antalet sådana stipendier avsedda för elever vid samtliga folkhögskolor höjes i motsvarande mån. Då emellertid konkurrensen om nu utgående etthundra stipendier ej synes vara större än att nästan alla ansökningar av behöriga sökande kunna bifallas, torde för närvarande ingen utökning av dessa stipendier erfordras.

Sammanfattningsvis vill överstyrelsen tillstyrka det förslag, som innebär, att Nordiska rådet måtte rekommendera, att det årliga danska och norska driftsbidraget till Nordiska folkhögskolan i Kungälv höjes till 20.000 danska respektive norska kronor men tillstyrka förslaget om rekommendation, att till skolans grannlandselever måtte kunna utgå förutom nuvarande 10 «Nordenstipendier» ytterligare högst 20 svenska stats-

stipendier av motsvarande storlek, endast under förutsättning att totalantalet «Nordenstipendier» höjes i motsvarande mån. Vad till sist beträffar önskemålet om välvillig prövning av ansökan om bidrag till byggnader vid skolan anser överstyrelsen detta önskemål kunna tillgodoses utan att Nordiska rådet härom riktar en särskild rekommendation till svenska regeringen.

I ärendets handläggning har deltagit ledamoten Lund, folkhögskolinspektören Degerman och förste byråsekreteraren Laurell, föredragande.

Stockholm den 3 juni 1954.

På Skolöverstyrelsens vägnar
Ragnar Lund

Sven Laurell

Forslag

om opprettelse av Nordens folkelige Akademi.

Fremsatt av O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Jørgen Jørgensen og Ole Bjørn Kraft.

Nordens folkelige Akademi er et naturligt led i det nordiske samarbejde. For vel er det rigtigt, at det er de praktiske spørgsmål vedrørende sociale, økonomiske og erhvervsmæssige problemer, der er i forgrunden i den realitetsbetonede nordiske samarbejdspolitik i disse år — men kultur-fællesskabet, fællesskabet i åndsliv og politiske idealer, er dog det, som giver nordisk samarbejde bærekraft og styrke.

For at udbygge og styrke det nordiske fællesskab har der i en årrække på kulturlivets område været foretaget en række foranstaltninger indenfor universiteterne i de nordiske lande og indenfor skolen med udveksling af lærerkræfter og med udveksling af eleverne fra de højere skoler. Desuden ved udvælgelse af lærebøger og skolemateriel o.s.v. Men dette nære samarbejde mellem skolerne, som har været særdeles nyttigt, har kun i mindre udstrækning nået ud til folkeskolen og de frie ungdomsskoler, som dog omfatter en meget stor del af børnene og ungdommen i de nordiske lande. Dertil kommer, at det store, frie, folkelige oplysningsarbejde i de nordiske lande, som er en meget væsentlig faktor, når det gælder kontakten med folkets brede lag, kun i meget ringe udstrækning har haft mulighed for at finde grundlag for et fælles samvirke, som kunne få betydning for forståelsen af det nordiske kulturelle fællesskabs værdi.

Skal samarbejdet i Norden blive stærkt og varigt, og skal vi blive i stand til at overvinde de mange vanskeligheder, der vil melde sig på praktiske og politiske områder indenfor erhvervsliv og produktionsliv, hvor interesserne ofte vil komme til at stå imod hinanden, da er det nødvendigt, at der indenfor alle befolkningsgrupper i de nordiske folk findes en klar forståelse af betydningen af vort fællesskab i åndsliv og kulturliv og politiske idealer — for det er dog dette, som er udgangspunktet for det hele, og som er grundlaget, der kan bære over vanskelighederne.

Et nordisk kulturelt samarbejde, der kun bygger på universiteterne og de højere skoler, er et alt for svagt grundlag for et kulturfællesskab mellem de nordiske folk.

Nordens folkelige Akademi skal ikke være en folkehøjskole i almindelig forstand efter norsk eller svensk, finsk eller dansk mønster. Det skal være en udvidet højskole — en overbygning på folkehøjskolerne og det frie folkelige oplysningsarbejde, et kulturcenter for nordisk folkeligt samvirke.

Et folkeligt universitet, hvor de kan mødes, unge fra folkehøjskolen med de ledende folk fra det frie oplysningsarbejde, med journalister og lærere fra folkeskolen, folkehøjskoler, lærerskoler, gymnasier og de højere læreanstalter.

Nordens folkelige Akademi skal ikke i nogen måde overflødiggøre de bestående nordiske folkehøjskoler: Kungälv i Sverige, Askov og Frederiksborg i Danmark og andre tilsvarende højskoler i de andre nordiske lande. Tværtimod var det ønskeligt, om der kom flere af disse nordiske højskoler, og at skoler af denne karakter bliver støttet rundeligt af det offentlige i deres hjemland.

Elever, der har været på disse skoler, vil jo have særdeles gode forudsætninger for et kursus på det folkelige akademi.

I et demokrati er det vigtigt, at kulturfællesskabets værdi vinder forståelse indenfor alle befolkningsgrupper.

Nordens folkelige Akademi vil kunne tjene dette formål.

Vi tillader os derfor at foreslå, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge planerne om Nordens folkelige Akademi realiseret snarest.

O. E. Einer-Jensen. Erik Eriksen. Jørgen Jørgensen. Ole Bjørn Kraft.

Bilag.

Nordens folkelige Akademi.

I. Formål og indhold.

§ 1.

Nordens folkelige akademi skal være et mødested for de nordiske folk. Formålet er gennem foredrag, studier og samvær at åbne elevernes øjne for såvel enheden som mangfoldigheden i Nordens kultur- og samfundsliv og derigennem de fællesnordiske synspunkter og værdier.

Eleverne skal dygtiggøres til, hver på sin plads, at virke for udbygningen af det nordiske og det mellemfolkelige samarbejde.

§ 2.

Undervisningen skal omfatte:

- a) Nordisk historie og verdenshistorie med særlig vægt på tiden efter år 1800.
  - b) nordisk stats- og samfundsliv,
  - c) nordisk erhvervsliv,
  - d) nordisk litteratur og nordiske sprog,
- idet det skal være formålet herunder at belyse de nationale og geografiske forudsætninger for Nordens kultur og udvikling og sammenhængen med udviklingen i Europa og den øvrige verden.

Hertil kan efter styrets bestemmelse føjes undervisning på andre områder, hvor det måtte skønnes formålstjenligt.

II. Sted og bygninger.

§ 3.

Akademiets beliggenhed bestemmes ved forhandling mellem regeringerne i de deltagende lande.

§ 4.

Byggegrund med tilliggende stilles omkostningsfrit til rådighed af det land, inden for hvis område akademiet lægges.

Midlerne til opførelse af bygninger og forsyning med undervisningsmateriel og inventar stilles til rådighed af de deltagende lande, idet landene deltager i udgiften i forhold til deres indbyggerantal.

§ 5.

Akademiet indrettes på et elevtal af 120.

Der skal foruden de fornødne undervisningslokaler være lokaler til et bibliotek, omfattende de til belysning af de behandlede emner nødvendige værker af nordisk og udenlandsk litteratur og et nordisk arkiv.

Til akademiet skal være knyttet de fornødne lokaliteter til ophold og bespisning for elever og gæster samt gymnastiksale, idrætspladser m. m.

Der skal findes boliger for rektor, lærere og de til virksomheden knyttede medhjælpere.

§ 6.

Til udarbejdelse af planerne til Nordens folkelige akademi udskrives en konkurrence blandt arkitekter fra samtlige deltagende lande.

III. Styre

§ 7.

Akademiets styre sammensættes af 3 repræsentanter for hvert af de deltagende lande, udpeget af de pågældende landes undervisningsministre således:

1 blandt det pågældende lands medlemmer af Nordisk Råd.

1 efter indstilling fra det pågældende lands folkehøjskoleorganisations styrelse og 1 repræsenterende andre folkeoplysende organisationer i det pågældende land.

Styret holder møde mindst to gange årligt.

Repræsentanterne beskikkes for et tidsrum af 6 år. For hver repræsentant beskikkes en stedfortræder. Genbeskikkelse kan finde sted.

Hvervet som formand går på omgang mellem medlemmerne efter landenes alfabetiske rækkefølge, dog skal den første formand være en repræsentant for det land, i hvilket akademiet er beliggende. Hver formand fungerer i 2 år.

Styret fastsætter iøvrigt selv sin forretningsorden.

§ 8.

Styret godkender byggeplanerne for institutionen og har den øverste ledelse af byggearbejdet.

Det udarbejder skolens årlige budget, der forelægges de deltagende landes undervisningsministerier til godkendelse.

Det træffer alle beslutninger af økonomisk og administrativ natur vedrørende akademiets drift og fastlægger retningslinierne for undervisning m. m. efter forhandling med rektor og lærerforsamling.

§ 9.

De årlige driftsudgifter fordeles mellem de deltagende lande efter det i § 4 nævnte forhold.

IV. Rektor, lærere m. v.

§ 10.

Akademiets rektor udpeges af styret. Han forestår skolens daglige ledelse efter de af styret givne retningslinier.

Der skal til akademiet være knyttet een, eventuelt to faste lærere fra hvert af de deltagende lande. En lærer skal kunne overtage undervisningen i eet af akademiets hovedfag. Lærerne ansættes af skolens styre efter indstilling fra rektor. De lønnes med professorlønningen for det land, i hvilket skolen er beliggende. Tjenestebolig på akademiet tillægges dem som fribolig. De pensioneres af hjemlandet efter dettes pensionsregler.

Udover de faste lærere kan i et omfang, der fastsættes på budgettet, anvendes midlertidigt ansatte lærere og gæstelærere.

Det skal tilstræbes, at lærerposterne såvidt muligt fordeles ligeligt mellem de deltagende lande.

§ 11.

De faste lærere danner en lærerforsamling, hvis formand er rektor. Lærerforsamlingen udarbejder undervisningsplaner og beretninger og indgiver til styret forslag m. v. vedrørende akademiets virksomhed.

Det påhviler lærerne at være virksomme for og deltage i samlivet med eleverne også udenfor undervisningstimerne.

Der tillægges rektor et særligt honorar udover den ovenfor nævnte professorlønning og et repræsentationsbeløb, der fastsættes på akademiets budget.

Rektor deltager uden stemmeret i styrets møder.

§ 12.

Udover de i § 10 nævnte lærere ansættes de nødvendige medhjælpere til bestridelse af husførelsen, regnskabsføring, til biblioteket, det nordiske arkiv og sekretariatet m. m.

Disse medhjælpere ansættes af rektor, og deres lønning fastsættes af styret.

§ 13.

Beklæder de i § 10 omhandlede lærere stillinger i statstjenesten eller folkeskolen i deres hjemland, skal der åbnes mulighed for dem til at genindtræde i samme stilling ved ophør af deres lærergerning ved Nordens folkelige akademi. Tjeneste ved akademiet medregnes i deres tjenestealder i hjemlandet såvel i henseende til lønning som til pension.

V. Eleverne.

§ 14.

Akademiet står åbent for alle, der har betingelserne for at følge dets undervisning, dog kræves det som regel, at de pågældende skal være fyldt 22 år.

Den tager særligt sigte på tidligere elever fra folkehøjskoler og andre deltagere i det folkelige ungdoms- og oplysningsarbejde, særlig ledere af og lærere ved dette, samt endvidere på journalister og lærere ved folkeskoler, folkehøjskoler, gymnasier, seminarier og de højere læreanstalter og landbrugs- og husholdningskonsulenter.

§ 15.

Hvert af de deltagende lande har ret til at besætte et antal elevpladser, der fastsættes efter det i § 4 nævnte forhold.

Indtil der er gennemført en fælles stipendieordning for folkehøjskoleelever i alle de nordiske lande, bevilger hvert land selv det beløb, der af dette skønnes fornødent til stipendier for eleverne, og fordeler stipendierne mellem ansøgerne.

VI. *Kursus.*

§ 16.

Akademiets kursus kan være:

- a) et 6 måneders vinterkursus,
- b) et kortere kursus, der efter styrets og rektors skøn ligger indenfor skolens formål og tjener til at løse dens opgaver.

§ 17.

Undervisningen foregår dels som fællesundervisning for alle elever, dels som gruppeundervisning i valgfri emner. Umiddelbart efter hvert kursus' afslutning kan der til uddybning af undervisningen foretages studierejser i Norden af begrænset varighed. Der bør kunne stilles stipendier til rådighed til deltagelse i sådanne rejser.

For de ledsagende lærere betragtes rejserne som en tjeneste, der betages af akademiet.

Forslag

om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon.

Fremsatt av Bertel Dahlgaard, Rolf Edberg og Nils Hønsvald.

På Det nordiske råds første sesjon henstilte Rådet til regjeringene å undersøke mulighetene for utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon.

For å foreta denne undersøkelse nedsatte regjeringen i 1953 en komité som bestod av:

Fra Danmark:

Folketingsmann Bertel Dahlgaard.

Legasjonsråd Sigvald Kristensen.

Fra Finland:

Legasjonsråd C. H. Fritsch.

Fra Norge:

Stortingsmann Nils Hønsvald.

Førstearkivar Reidar Omang.

Fra Sverige:

Medlem av Riksdagens annet kammer, sjefredaktør Rolf Edberg.

Byråsjef O. Rydbeck.

Komitéen utarbeidet en utredning som ble oversendt de respektive regjeringer den 13. mars 1954. Betenkningen vedlegges.

Med et brev av 6. april 1954 oversendte den norske regjering betenkningen til Det nordiske råd og regjeringen uttaler at den intet har å bemerke til innstillingen.

Komitéens betenkning konkluderer med å foreslå utgitt en nordisk parlamentarisk bulletin med titelen «Nordisk Kontakt». Betenkningen inneholder en plan for det redaksjonelle arbeid. Ansvar for publikasjonen bør ligge hos et styre, som består av medlemmer av nasjonalforsamlingene i hvert land. Medlemmene foreslås oppnevnt av de nordiske lands delegasjoner til Det nordiske råd. For Finnlands vedkommende av den finske riksdags interparlamentariske gruppe. Publikasjonen skal være et

48-tiders hefte som utkommer hver 14. dag under nasjonalforsamlingenes sesjonstider, eventuelt til å begynne med et 72-siders hefte en gang i måneden. Omkostningene er beregnet til sv. kr. 80 000 og fordeles på landene etter antall medlemmer i nasjonalforsamlingene.

Under henvisning til betenkningen foreslås at Rådet fatter følgende

vedtak:

Det nordiske råd anbefaler at det utgis en parlamentarisk publikasjon i overensstemmelse med komitéens forslag, og henstiller til de internasjonale delegasjoner å ta skritt for å få bevilget de nødvendige midler til publikasjonen, og å oppnevne det foreslåtte redaksjonsutvalg slik at publikasjonen kan utkommen senest 1. januar 1955.

København/Oslo/Stockholm, i april 1954.

Bertel Dahlgaard.

Rolf Edberg.

Nils Hønsvald.

NORDISK KONTAKT

**Betänkande om utgivande
av en nordisk parlamentarisk
tidskriftspublicering**

Utredningsuppdraget.

Vid Nordiska rådets första session i februari 1953 i Köpenhamn förelåg ett förslag om utredning av möjligheterna att i informationssyfte utge en nordisk parlamentarisk bulletin. Efter tillstyrkande utlåtande av kulturutskottet beslöt Nordiska rådet enhälligt att till medlemsstaternas regeringar rikta följande rekommendation (rekommendation nr 1):

Det nordiske råd som finner det av betydning at rådets arbeid forankres i et utbredt kjennskap til den virksomhet som foregår i rådet og i øket kjennskap innen de enkelte land til de spørsmål som behandles i de øvrige nordiske parlamenter,

henstiller til medlemsstatenes regjeringer — i tilfelle i kontakt med Finnlands regjering — å la utrede de nærmere muligheter for utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon som kan tjene dette formål.

Rekommendationen hade föranletts av en framställning i rådet av Rolf Edberg m. fl., i vilken de fördelar som skulle vinnas genom utgivande av en dylik publikation utvecklas bl. a. på följande sätt:

(Det finns) skäl att anta att initiativ i det ena landet många gånger skulle kunna ge impulser till likartade initiativ i andra länder och att argument ur den politiska debatten i det ena landet skulle kunna i än högre grad än som sker befrukta debatterna i andra. Detta gäller icke enbart i frågor av direkt nordisk räckvidd utan också mera generellt, eftersom de problem som de nordiska länderna på olika områden möter många gånger är ganska likartade. Även där inga direkta impulser skulle vara att hämta måste likväl själva utblicken över de närmaste grannländernas politiska liv vara av värde. Kunskap om varandras förhållanden och problem är den första förutsettningen för ett harmoniskt samarbete.

Vid ett gemensamt möte mellan Nordiska rådets presidium och medlemsstaternas utrikesministrar i Oslo i mitten av maj 1953 enades man att för frågans behandling tillsätta en gemensam kommitté, bestående av en representant för regeringen och en för den nationella rådsdelegationen i varje medlemsstat. Finlands regering skulle inbjudas att delta i kommitténs arbete.

Som medlemmar i kommittén har deltagit:

från *Danmark*: förutvarande inrikesministern, folketingsman Bertel Dahlgaard och legationsrådet Sigvald Kristensen;

från *Finland*: legationsrådet C. O. Frietsch (från den 2 februari 1954);
från *Norge*: förutvarande försörjningsministern, stortingsmann Nils
Hønsvald och förste arkivarien Reidar Omang.

samt från *Sverige*: ledamoten av riksdagens andra kammare, chefredak-
tör Rolf Edberg och byråchefen O. Rydbeck.

Kommittén har sammanträtt in pleno i Stockholm den 17 december
1953, varvid Finland och Island representerades av legationsrådet C. O.
Frietsch resp. envoyén Helgi Briem som observatörer.

Med avgivandet av detta betänkande anser kommittén sitt utrednings-
uppdrag slutfört.

Utredningen.

Publikationens innehåll

Enligt förslagsställarnas åsikt borde innehållet i en publikation av före-
slagen art utgöras *dels* av referat av Nordiska rådets egna överläggningar
och rekommendationer *dels* av meddelanden om alla viktigare beslut och
koncentrerade referat av viktigare debatter i de nationella parlamenten.
Vid frågans behandling i kulturutskottet ifrågasattes emellertid från visst
håll, om icke syftet delvis kunde vinnas genom att ge ut en publikation
av närmast registerartad karaktär, som i koncentrerad form förtecknade
de ärenden som behandlats i de enskilda parlamenten och kunde vara av
intresse för parlamenten i andra nordiska länder, i synnerhet om därmed
förenades möjlighet för de enskilda parlamentsledamöterna att på ett be-
kvämt sätt rekvirera dokument i dylika frågor.

En ren förteckning över i de nordiska parlamenten behandlade viktigare
ärendena tjänar enligt de kommitterades uppfattning dåligt det syfte som
uppställts för publikationens utgivande. Förslaget är väl snävt tillskuret
efter parlamentsledamöternas behov. Även om det är särskilt viktigt, att
publikationen blir till nytta för denna kategori, bör den dock ges en sådan
utformning, att även den politiskt intresserade allmänheten kan tillgodo-
göra sig den. Det synes också vara orealistiskt att räkna med så stor själv-
verksamhet hos publikationens läsare, som den registermässiga utformnin-
gen förutsätter. För en effektiv informationsverksamhet fordras, att det
kunskapsstoff som skall spridas serveras bekvämt och i intresseväckande
form.

Skälet till att registerförslaget framförts, synes också mindre ha varit
övertygelse om dess positiva förtjänster än att vissa praktiska svårigheter
ansetts vara förknippade med verkliga referat av den parlamentariska
verksamheten. Det är också obestriddt, att sådana ställer stora krav på
redaktionens omdöme och objektivitet. Särskilt när det gäller återgivning

av parlamentsdebatter, kan det förutsättas, att stoffurval och intresseinriktning kommer att nagelfaras och kritiseras icke minst ur partisynpunkt. Enligt de kommitterades mening bör dock denna risk tillmätas föga betydelse vid sidan av det informativa värdet av en utförligare framställning.

De kommitterade anser följaktligen, att publikationen bör utformas som en löpande redogörelse för de nordiska ländernas parlamentariska verksamhet. För att stimulera läsarnas intresse bör så långt som möjligt ett reportagemässigt framställningssätt eftersträvas.

Rimligt är, att Nordiska rådet såsom en gemensam nordisk parlamentarisk institution erhåller en relativt utförlig behandling av debatter och rekommendationer. Detta kan dock icke bli det väsentliga. Det ojämförligt största utrymmet måste tillfalla materialet från de nationella parlamentens verksamhet. Det är dock härom det i främsta rummet gäller att sprida kännedom i grannländerna. Den del av detta material som kan väntas möta det största intresset hos publikationens läsare torde vara debattreferaten. Med en god journalistisk utformning kan sådana ge liv och färg åt publikationen. Av utrymmesskäl kan det dock huvudsakligen blott bli fråga om att behandla remiss- och trontalsdebatter och viktigare debatter i frågor av nordisk räckvidd. Även med denna begränsning torde det i regel bli möjligt att mera utförligt återge endast partiledarnas eller andra för partiernas ställningstagande eller eljest betydelsefulla inlägg. I samband med referaten bör för läsarnas orientering lämnas kortfattade upplysningar om ärendenas förhistoria (t. ex. utskottsbehandlingen) och de fattade besluten.

Lika angeläget ur rent informativ synpunkt är, att i publikationen intages redogörelser för viktigare propositioner (regeringsförslag) och eventuellt även enstaka nordiskt intressanta motioner (privata förslag), redan i samband med deras framläggande. Detsamma bör gälla det förstadium till den parlamentariska verksamheten som utgöres av kommittébetänkandena. Själva tillsättandet av en kommitté kan vara av så stort intresse för övriga nordiska länder att redan det förtjänar en notis. Även andra företeelser i mer eller mindre nära samband med den parlamentariska verksamheten kan tänkas böra uppmärksammas.

Ett referat av den art som här skisserats tillfredsställer i regel icke ett mera djupgående intresse i speciella frågor. Fördenskull bör därutöver, såsom föreslagits i kulturutskottet, skapas möjlighet för enskilda parlamentsledamöter — eventuellt även myndigheter och press — att bekvämt rekvirera önskade dokument från de övriga nordiska ländernas parlament. För underlättande härav intages lämpligen i publikationen nödiga upplysningar om titlar och nummer. Om dylika uppgifter skall lämnas i sam-

band med referaten eller samlas till ett särskilt dokumentregister i slutet av varje publikationshäfte, blir en redaktionsteknisk fråga.

För den riktiga förståelsen av ett referat av t. ex. en viss parlamentsdebatt fordras ibland förkunskaper om vissa för vederbörande land säregna förhållanden. Om upplysning kan lämnas i en kort kommentar eller not, bör detta göras. Om det gäller ofta återkommande eller till den nordiska allmänbildningen hörande företeelser, bör emellertid informationer härom samlas till ett särskilt kalendariskt avsnitt av karaktär "bra att veta". Här kan meddelas notiser om konstitutionella och administrativa särförhållanden, språkliga och terminologiska egenheter, prominenta och aktuella nordiska personer, statistiska data m. m. Jämförelser mellan de nordiska länderna i olika avseenden kan göras på ett intresseväckande sätt.

Källmaterial

Publikationen kommer i främsta rummet att bygga på parlamentariska eller andra officiella dokument. I fråga om debatterna är dock att märka att de officiella protokollen publiceras först ett par veckor, ibland till och med flera månader efter sammanträdesdagen. Då publikationens innehåll bör hållas så aktuellt som möjligt, blir det mera sällan möjligt att grunda debattreferaten på dessa protokoll. För Danmarks och Sveriges vidkommande erbjuder sig i stället som användbar källa de 1 à 2 dygn efter debatten utkommande snabbprotokollen. I Finland, Island och Norge, där snabbprotokoll icke utges, finns enligt vad de kommitterade inhämtat, möjlighet att erhålla kopier av utskriften av debattstenogrammen. På liknande sätt torde snabb tillgång till Nordiska rådets material kunna säkras.

Periodicitet och omfång

Förslagsställarna tänkte sig, att publikationen skulle utges med ett nummer var 14 dag eller en gång i månaden under parlamentens sessionstider. I kulturutskottet ifrågasattes också utgivning kvartalsvis oberoende av sessionstiderna.

En kvartalsvis utkommande publikation kan helt naturligt icke erbjuda samma aktuella intresse som en månads- eller 14-dagarsbulletin. Dess innehåll skulle närmast få karaktär av mer eller mindre överarbetade översikter, av studier i de nordiska ländernas legislativ-parlamentariska verksamhet. Dylika skulle givetvis i och för sig vara av värde, men dels publiceras redan material av denna art i vissa periodiska organ, dels passar det tvivelsutan bättre det uppställda syftet med publikationens utgivande, om den genom färsk och journalistiskt utformade referat gör det möjligt att hålla sig à jour med det parlamentariska händelseförloppet. En relativt tät utgivning av publikationen synes därför vara avgjort att föredraga.

Vid valet mellan alternativen en gång i månaden eller en gång var 14 dag spelar även kostnadsfrågan en viss roll. Av den kalkyl över tryckningskostnaderna, som återfinnes i *bil. 3.*, torde emellertid framgå, att pris-skillnaden, även om man räknar med ett 25 % mindre sidantal per år vid månadsutgivning, icke är avskräckande stor. Under sådana förhållanden bör det vara motiverat att låta aktualitetssynpunkten vara avgörande och stanna för 14-dagarsalternativet. Med hänsyn till de praktiska svårigheter, som kan tänkas uppstå vid publikationens start, kan det dock bli nödvändigt att under det första verksamhetsåret, eller till dess erfarenhet och rutin vunnits, nöja sig med utgivning en gång i månaden.

I enlighet med förslagsställarnas tanke bör utgivningen av naturliga skäl inskränkas till parlamentens (och Nordiska rådets) sessionstider. Därvid är att märka, *dels* att de olika parlamentens sessionstider kan variera något i längd och förläggning under året samt icke heller helt sammanfaller, *dels* att Nordiska rådet tills vidare icke har någon fixerad tidpunkt för sina sessioner. Av en gjord beräkning av de nordiska parlamentens genomsnittliga sessionstider efter kriget (*bil. 1*) framgår dock följande fakta: 1) Juli och augusti månader är normalt sessionsfria. 2) I september pågår session i regel endast i Finland. 3) Mellan mitten av december och mitten av januari hålles i allmänhet julferier (med undantag av Island). (Dessutom förekommer påskferier, som varierar mellan en och tre veckor.) Med stöd härav kan antalet nummer per år vid utgivning var 14 dag beräknas bli 18 (vid månadsutgivning 9). Om Nordiska rådet sammanträder utanför parlamentens normala sessionstider — 1954 års session är ju utsatt till första hälften av augusti — eller något parlament har förlängd eller extra session, kan detta motivera utgivning av extranummer.

Arbetsplena har ej samma utformning i de olika parlamenten. Medan den svenska riksdagen vanligen endast har ett arbetsplenum i veckan (på onsdagarna), förekommer i de övriga länderna plenararbete två eller flera dagar per vecka. Minst anlitade veckodagar synes vara lördagar och måndagar. Med hänsyn härtill torde det vara lämpligt att sätta "deadline" till fredagen. Redigeringen kan då avslutas under veckoslutet och manuskriptet vara tryckeriet till handa på måndagsmorgonen. (Det isländska materialet torde av naturlige skäl böra avsändas något tidigare än det övriga). Distributionen av det färdige numret bör da kunna ske under följande torsdag och nå de flesta mottagarna under fredagens lopp.

För det enskilda numret kan vid utgivning var 14 dag 48 sidor (3 ark) — i dubbelpaltat tryck och i samma format som Nordiska rådets handlingar — anses vara ett lämpligt omfång. Givetvis bör sidantalet kunna variera inom vissa gränser med hänsyn till växlingar i källmaterialets tillflöde. Troligen blir det härvid huvudsakligen fråga om en reducering av sidantalet. Normalt bör en viss proportion upprätthållas i fråga om

det utrymme som ägnas åt vart och ett av de berörda parlamenten. I ett 48-sidigt nummer kan genomsnittligt 45 sidor tänkas ägnade åt referat. Av dessa tilldelas rimligen Danmark, Finland, Norge och Sverige normalt 10 var och Island 5. Vissa förskjutningar i proportionerna bör naturligtvis vara möjliga i förhållande till växlingar i de olika ländernas parlamentariska intensitet. Det återstående utrymmet i det 48-sidiga häftet (normalt 3 sidor) reserveras för kalenderavdelningen.

Vid utgivning en gång i månaden torde ett omfång av 72 sidor vara tillräckligt, då en viss koncentration av den mindre aktuella delen av materialet här blir nödvändig. Ett större sidantal skulle också göra det enskilda häftet rätt ohanterligt. Den proportionella fördelningen av stoffet på avdelningar och länder förblir givetvis i princip densamma.

Språk, titel, omslag

Det synes självklart, att materialet från de danska, norska och svenska parlamenten lämnas på respektive lands språk. Bidragen från Finland bör i enlighet med stadgad praxis i nordiskt samarbete avfattas på svenska. För det isländska materialet bör på motsvarande sätt föreskrivas användning av skandinaviskt språk. Av hänsyn till de finska och isländska medborgare som icke förstår något av de andra ländernas språk bör emellertid en kortfattad resumé lämnas på finska resp. isländska av de referat som icke härrör från det egna landet. Dessa översättningsresuméer, som icke bör få överskrida sammanlagt 4 sidor per nummer, torde rättvist få belasta Finlands och Islands utrymmeskvote.

Publikationens titel bör av praktiska skäl väljas så, att den utgöres av för de tre nordiska centralspråken gemensamt språkmaterial. De kommitterade har diskuterat ett flertal förslag, bland vilka *Nordisk Kontakt* befunnits mest tilltalande.

Publikationen bör förses med ett smakfullt och innehållet kännetecknande omslag, lämpligen komponerat i samverkan mellan nordiska konstnärer.

Avsättning och upplaga

Det kan anses självfallet, att publikationen skall kostnadsfritt distribueras till samtliga ledamöter i de berörda parlamenten. Därutöver bör den också komma vissa myndigheter och offentliga institutioner till handa, såsom regeringsdepartementet, centrala ämbetsverk, lokalförvaltningens högsta organ, beskickningar i utlandet, större bibliotek m. fl. i Detta fall kan det ifrågasättas, om icke en prenumerationsavgift bör utkrävas men med hänsyn till att kostnaderna under alla förhållanden drabbar det allmänna torde gratisutdelning såsom administrativt enklare vara att före-

draga. Att pressen — såväl dagspress (riks- och lokaltidningar) som av politiska partier, folkrörelser och näringslivets centrala organisationer utgivna organ — i vidaste utsträckning får tillgång till publikationen, måste anses synnerligen önskvärt. I själva verket är det i viss mån en förutsättning för uppnående av det uppställda informativa syftemålet att man försäkras om tidningarnas välvilliga medverkan. Publikationen bör också med fördel kunna läggas till grund för kommentarer och informationer om politiska förhållanden i grannländerna. Det är därför väl motiverat, att publikationen gratis distribueras även till pressen. För övriga intresserade bör fastställas ett visst relativt lågt prenumerationspris, förslagsvis 12 sv. kr (16 d. kr och n. kr, 500 fmk, 35 isl. kr). Det är försiktigast att till en början icke räkna med någon större avsättning genom försäljning. I bil. 2 har gjorts en ungefärlig uppskattning av det antal exemplar som kan väntas utgå för gratisdistribution. Den erhållna slutsumman synes utvisa, att även om man räknar med en viss marginal för försäljning skulle en upplaga om c:a 3.000 exemplar vara tillräcklig.

Administration och redaktion

I Nordiska rådet hänvisade såväl förslagsställarna som kulturutskottet till möjligheten att anförtro publikationens utgivning åt rådets sekretariat. Med hänsyn till att Finlands anslutning till företaget inte på något sätt bör försvåras har de kommitterade dock icke ansett det lämpligt att formellt knyta det till Nordiska rådets verksamhet.

Överinseendet över publikationen bör enligt de kommitterades mening anförtros åt en styrelse. Då utgivningen återgår på ett parlamentariskt initiativ och innehållet är ägnat åt den parlamentariska verksamheten, synes det naturligast att ge denna styrelse formen av en nordisk parlamentarisk kommitté. Som det är önskvärt, att även den parlamentariska oppositionen kan bli representerad i denna, bör medlemstalet vara två ledamöter för varje land (en för Island). Kommittén kunde lämpligen utses av de nationella delegationerna i Nordiska rådet (för Finlands del förslagsvis av den finska riksdagens interparlamentariska grupp). Det bör tillkomma styrelsen att utverka erforderliga anslag för publikationens utgivning, tillsätta redaktionspersonalen och avgöra frågor rörande publikationens redigering av principiell natur.

Redaktionen bör utgöras av en huvudredaktör i det land, där publikationen kommer att tryckas och utgivas, samt lokalredaktörer i de övriga. Lokalredaktörerna svarar för det egna landets material inklusive den för översättning avsedda resumén. Huvudredaktören, som samtidigt fungerar som lokalredaktör för sitt eget land, tillser, att proportionerna mellan respektive länders material i stort sett upprätthålles, samt ombesörjer översättningen av resuméerna och publikationens tryckning. Publikatio-

nens kalenderavdelning redigeras av huvudredaktören med biträde av lokalredaktörerna. På redaktionspersonalen måste ställas ganska stora krav. Den måste besitta kunnighet i politiska och administrativa frågor, journalistisk talang och intresse för det nordiska samarbetet. Uppdragen bör betraktas som bisysslor och avlönas med årligt arvode.

De kommittéerade har ej tagit ställning till frågan om var publikationen skall tryckas och utges. Innan detta avgöres, bör på grundval av infordrade offerter undersökas, i vilket land tryckerikostnaderna ställer sig lägst. Lika viktigt är emellertid också att tillse, att det tryckeri som kommer att anlitas kan garantera gott flerspråkigt tryck och snabbast möjliga leverans. På utgivningsorten måste finnas tillgång till finska och isländska översättare, då det annars riskeras, att publikationens färdigställande onödigt fördröjes.

Distribution

Det bör eftersträvas, att publikationen kommer mottagarna så snabbt som möjligt tillhanda. Detta torde innebära, att distributionen i princip ordnas centralt, och bekvämast sker den då troligen genom tryckeriets försorg. Den del av upplagan som är avsedd för parlamentsledamöterna bör dock med fördel kunna sändas i klump till respektive parlament för vidare fördelning genom kansliernas försorg.

Kostnader

För beräkning av tryckerikostnaderna har preliminär offert infordrats från några svenska tryckerier. Enligt det lägsta anbudet (*bil. 3*) skulle priset för 18 48-sidiga nummer i en upplaga om 3.000 exemplar bli 30.200 sv. kr, medan 9 72-sidiga nummer i lika stor upplaga skulle kosta 8.000 kr mindre. Till dessa summor får läggas eventuella kostnader för extranummer, övertidsarbete m. m. Arvodena till redaktionspersonalen har beräknats till 38.000 sv. kr. I detta belopp har inräknats kostnaden för erforderligt biträde åt huvudredaktören. Beträffande övriga utgifter må hänvisas till det budgetförslag som återfinnes i *bil. 4*.

På inkomstsidan har endast upptagits en nominell post för inflytande prenumerationsavgifter. De kommittéerade har diskuterat, huruvida publikationen delvis kunde finansieras genom upptagande av annonser. Det har icke ansetts uteslutet att inom vissa av publikationens karaktär betingade gränser anlita denna utväg (i förening med motsvarande utvidning av sidantalet), men de kommittéerade har dock ej på detta stadium velat räkna med dylik inkomst. Det årliga anslag som skulle erfordras för utgifternas täckande har därför tills vidare uppskattats till 80.000 sv. kr (106.000 d. kr, 3.555.000 fmk, 250.000 isl. kr, 110.000 n. kr).

Kostnaderna för publikationens utgivande bör fördelas mellan de intres-

serade länderna efter vissa närmare angivna grunder. Dessa kan tänkas fastställda på olika sätt. Man kan utgå från det antal representanter varje land har i Nordiska rådet (med ett motsvarande tal för Finland). Det är också tänkbart att låta de relativa folkmängdstalen bli avgörande eller helt enkelt tillämpa Förenta nationernas repartitionstal (med särskilt fastställd siffra för Finland). Mest tilltalande synes dock vara att söka fördelningsgrunden i publikationens relativa avsättning inom resp. länder. Av bil. 2 framgår, att offentliga institutioner och press som mottagare av publikationen fördelar sig procentuellt någorlunda på samma sätt som parlamentsledamöterna i de fem staterna. De kommittéerade har därför stannat för att föreslå, att de senares relativa antal lägges till grund för kostnadsfördelningen, detta så mycket mera som parlamentsledamöterna ju blir de primära mottagarna. Med viss avrundning når man på så sätt det resultat som bil. 5 utvisar. Skulle något land för gratisutdelning önska erhålla exemplar utöver dess fastställda andel av upplagan, bör dessa betalas särskilt.

Utgivningens början

Förberedelserna för publikationens utgivning bör bedrivas så snabbt, att den kan ta sin början om möjligt redan i samband med Nordiska rådets session i augusti 1954 eller i varje fall senast i januari 1955.

Sammanfattning.

De kommittéerade föreslår, att en periodisk publikation med titeln Nordisk Kontakt utges i samverkan mellan de fem nordiska länderna med början senast i januari 1955. Publikationen skall innehålla journalistiskt utformade referat av de nordiska ländernas parlamentariska verksamhet. Den skall utges med ett 48-sidigt häfte var 14 dag under parlamentens sessionstider, eventuellt till en början med ett 72-sidigt häfte en gång i månaden. Huvudspråk blir danska, norska och svenska med resuméer på finska och isländska. Upplagan, som satts till 3.000 exemplar, skall till största delen utdelas kostnadsfritt till parlamentsledamöter, myndigheter och press. Publikationens utgivning skall under överinseende av en nordisk parlamentarisk kommitté skötas under samverkan mellan fem redaktörer, en i varje land. Kostnaderna, som beräknas till 80.000 sv. kr, bör täckas genom statsanslag, fördelat på resp. länder efter antalet parlamentsledamöter.

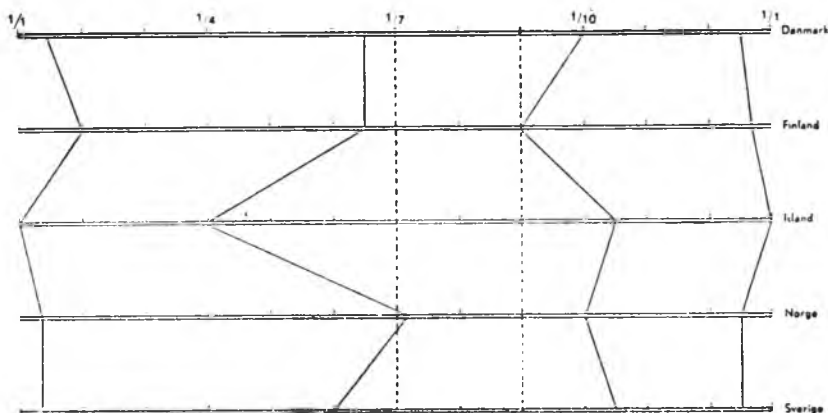
Köpenhamn, Oslo og Stockholm i februari 1954.

Bertel Dahlgård   *C. O. Frietsch*   *Nils Hønsvald*   *Olof Rydbeck*
Sigvald Kristensen   *Reidar Omang*   *Rolf Edberg*

/Tryggve Byström

Bilaga 1.

Nedanstående sessionsdata representerar ett medeltal för åren 1946—52, varvid det har bortsetts från vissa oregelbundenheter under de första efterkrigsåren. Ingen hänsyn har tagits till vissa korta extrasessioner. Under vårsessionerna förekommer påskferier av växlande längd (1—3 veckor).

Bilaga 2.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	Summa
Parlamentsledamöter	179	200	52	150	380	961
Offentliga institutioner ..	200	200	50	150	300	900
Press	200	200	25	250	300	975
Summa	579	600	127	550	980	2 836

Bilaga 3.

Tablå över tryckningskostnader (sättning, tryck, papper, omslag och bokbinderiarbete), grundad på offert från Statens reproduktionsanstalt i Stockholm.

Exemplar	18 nr per år å 48 sidor	9 nr per år å 72 sidor
1 000	21 200 sv. kr.	15 600 sv. kr.
2 000	25 700 sv. kr.	18 900 sv. kr.
3 000	30 200 sv. kr.	22 200 sv. kr.
5 000	39 200 sv. kr.	28 700 sv. kr.

Bilaga 4.

Inkomster (i sv. kr)		Utgifter (i sv. kr)	
Försäljning	100	Tryckerikostnader (18 48-	
Anslag	80 000	sid. nummer)	30 200
		Extranummer, övertidsar-	
		te m. m.	3 400
		Redaktionskostnader	38 000
		Översättning	3 500
		Distribution och expenser ..	5 000
Summa	80 100	Summa	80 100

Bilaga 5.

	Antal parlaments- ledamöter	Procentuellt av samtliga	Andel i anslaget (sv. kr)	Anm.
Danmark	179	20 (18,63)	16 000	21 200 d. kr
Finland	200	20 (20,81)	16 000	710 000 fmk
Island	52	5 (5,41)	4 000	12 500 isl. kr
Norge	150	15 (15,61)	12 000	16 400 n. kr
Sverige	380	40 (39,54)	32 000	

Ändringsförslag

till sak nr 6

av herr Severin.

Jag föreslår, att rådet beslutar i överensstämmelse med vad som föreslås i sak nr 6, dock med den ändringen som ligger däri, at jag anser, att den sammanfattning som upptages å sid. 309 i det vid sak nr 6 fogade betänkandet «Nordisk kontakt» (SOU 1954:8) bort ha följande lydelse:

De kommitterade — — — (= betänkandet) — — — januari 1955. Publikationen skall innehålla referat av de nordiska ländernas parlamentariska verksamhet med ett praktiskt register över i tidskriften behandlade frågor. Den skall — — — (betänkandet) — — — antalet parlamentsledamöter.

Oslo den 9 augusti 1954.

Frans Severin

Nordisk parlamentarisk publikasjon.

(*Det Nordiske Råds tilråding nr. 1, 1953.*)

Melding fra den danske, den norske og den svenske regjering.

Regjeringene henviser i sine meldinger til utredningen fra den komité som ble nedsatt i 1953 og som ble oversendt regjeringene i mars 1954.¹⁾ Den svenske regjering har også som bilag til sin melding oversendt uttalelser til utredningen fra ulike presseorganisasjoner, hvorav utdrag følger som bilag.

Bilag I.

Utdrag av brev fra Svenska Tidningsutgivareföreningen.

De strävanden, som tagit sig uttryck i förslaget om att i informations-syfte utge en nordisk parlamentarisk bulletin, förtjänar enligt TU:s mening i och för sig all respekt och sympati. Såsom betonats i de ursprungliga initiativtagarnas framställning måste själva utblicken över de närmaste grannländernas politiska liv vara av värde; kunskap om varandras förhållanden och problem är, såsom det mycket riktigt heter, den första förutsättningen för ett harmoniskt samarbete. Det nu sagda innebär emellertid icke, att TU anser sig kunna reservationslöst ansluta sig till det framlagda förslaget. Vid ärendets behandling inom föreningens styrelse har från olika håll skepsis uttalats mot projektet. Tveksamheten har inte bara gällt nödvändigheten allmänt sett av en dylik speciell publikation som komplement till den rikt facetterade informationsverksamhet, som fullgöres av den periodiska pressen i Norden; även skriftens värde ur pressens synpunkt och slutligen, projektets närmare utformning, har ställts under debatt; det har i sistnämnda hänseende ifrågasatts, om icke den riktiga linjen vore att utforma publikationen som ett slags kalendarium, vilket löpande kompletterats med viktigare politiska data — kunde nyttjas som ett värdefullt uppslagsverk.

¹⁾ Utredningen er trykt som bilag til sak nr. 6.

Om TU således med hänsyn till syftet med skriften icke velat avstyrka det framlagda förslaget, har föreningen dock icke kunnat underlåta att här redovisa den betänksamhet mot projektet, som kommit till uttryck inom föreningens styrelse. TU, som icke anser sig böra ingå i någon närmare granskning av de olika avsnitten av utredningen, vill dock understryka, att särskild omsorg måste nedläggas på valet av redaktörer för den planerade skriften, därest den utges i den form utredningen förutsatt; på dessa måste kunna ställas särskilt höga anspråk ifråga om objektivitet, insikter och stilistisk skicklighet.

Utdrag av brev fra Svenska Journalistförbundet.

Publikationen kommer säkerligen att vara till nytta för tidningarnas ledarskribenter. Däremot torde den få ringa värde för det dagliga journalistiska arbetet, där aktualiteten är den dominerande faktorn. Förbundet delar de sakkunnigas uppfattning, att publikationen bör tillställas pressen utan kostnad. Så sker nästan undantagslöst ifråga om tidskrifter av opinionsbildande karaktär. Det är också angeläget med hänsyn till önskvärdheten att sprida vidast möjliga kännedom om publikationen.

Ur journalistisk synpunkt är det av vikt att publikationen alltid är aktuell. Därför finner förbundet liksom de sakkunniga att målsättningen måste vara att utge den var 14 dag. Förbundet betvivlar däremot att de sakkunnigas tidsschema för sättning, korrekturläsning, tryckning och distribution håller. Sannolikt kommer man att få räkna med längre tid än de sakkunniga tänkt sig.

Utdrag av brev fra Publicistklubben.

I princip ansluter sig Publicistklubben till den synnerligen intressanta och värdefulla tanken att utge en publikation av avsedd art. Klubben finner det sålunda vara i hög grad lovvärt, att man även på detta sätt söker ytterligare vidga det nordiska samarbetet och folkens förståelse för varandras stora och i många fall gemensamma politiska och andra väsentliga problem.

Publicistklubben har icke haft möjlighet att närmare gå in på förslagens ekonomiska, administrativa och arbetstekniska bakgrund. Klubben anser sig emellertid böra ifrågasätta om den ekonomiska kalkylen är hållbar, bl. a. då man får räkna med, att den planerade publikationen på grund av de olika parlamentens skiftande sammanträdesperioder måste komma att ges ut praktiskt taget året runt.

Det rör sig vidare uppenbarligen om en arbetsuppgift av synnerligen krävande journalistisk natur och klubben vill därför redan av denna anledning ifrågasätta om det för redaktionskostnaderna beräknade beloppet är tillräckligt realistiskt kalkylerat.

Forslag

om utveksling av statstryksaker.

Fremstatt av Sven Em. Ohlon og Gustav Pedersen.

I vart och ett av de nordiska länderna utkommer årligen en betydande mängd offentligt statstryck. Här behöver endast nämnas som exempel allt tryck från folkrepresentationerna, de officiella författningssamlingarna liksom olika centrala och lokala myndigheters författningssamlingar, statliga utredningar och undersökningar av olika slag, den officiella statistikens olika serier samt meddelanden från myndigheter. Ofta nog torde sådant offentligt tryck vara av intresse i de nordiska grannländerna. Otvivelaktigt föreligger ett behov för myndigheter och enskilda att lätt ha tillgång till dessa publikationer. Redan nu torde i viss utsträckning ett utbyte av trycksaker mellan närbesläktade myndigheter äga rum liksom mellan olika centrala bibliotek i de nordiska länderna. Önskvärt vore emellertid, att det funnes ett centralt bibliotek i varje land, som hade fullständiga serier av allt det statliga trycket från övriga nordiska länder och till vilket envar vid behov kunde vända sig.

Frågan berördes på det femte nordiska undervisningsministermötet i Köpenhamn den 8—10 februari 1954 i vad det gäller utväxling av publikationer av intresse för undervisningsdepartementen. Ministermötet beslöt att sådant utbyte skulle äga rum i största möjliga omfattning och så fort som möjligt efter det publikationerna utkommit i vederbörande land. Ansvaret för utbytet lades av ministermötet på undervisningsministrarna.

Såsom ovan antytts bör emellertid frågan tagas upp i ett större sammanhang. Undersökningar synas sålunda böra igångsättas för att utröna huru detta utbyte av statligt tryck kan ordnas mest praktiskt; därvid kan det måhända visa sig att olika lösningar få tillgripas i de olika nordiska länderna.

Med stöd av det anförda hemställa vi att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att på lämpligt sätt anordna utbyte av statligt tryck.

Stockholm och Köpenhamn i maj 1954.

Sven Em. Ohlon. Gustav Pedersen.

RIKSDAGSBIBLIOTEKET

Överbibliotekarien

*Till Nordiska Rådet,
Svenska Delegationen.*

Arbetsutskottet av Nordiska rådets svenska delegation har i skrivelse av den 25 maj 1954 berett mig tillfälle att skriftligen lämna upplysningar om hur ett utbyte av statligt tryck de nordiska länderna emellan för Sveriges del praktiskt skulle kunna genomföras. Med anledning härav får jag anföra följande.

Mellan de nordiska parlamentsbiblioteken har sedan flera årtionden utbyte av statligt tryck i betydande utsträckning ägt rum. Utbytet omfattar allt parlamentstryck, officiella författningssamlingar, samtliga statliga utredningar och kommittébetänkanden samt den officiella statistiken. Största delen av den centrala förvaltningens publikationer (årsberättelser, serier och dylikt) ingår även i bytet.

Hela denna del av det officiella trycket — det kvalitativt mest betydelsefulla — finnes alltså redan i de nordiska ländernas parlamentsbibliotek, katalogiserat (för Sveriges del dessutom redovisat i tryckta kataloger) och lätt tillgängligt för såväl myndigheter som enskilda.

Förslagsställaren uttalar emellertid önskvärdheten av att det finnes ett centralt bibliotek i varje land, som har fullständiga serier av allt det statliga trycket från övriga nordiska länder. Riksdagsbiblioteket i Stockholm utger sedan 1931 årsbibliografier över Sveriges offentliga publikationer och erhåller för detta ändamål leveransexemplar av vad varje svensk statlig institution publicerar. Riksdagsbiblioteket har därför en 25-årig erfarenhet om det svenska statstryckets omfattning och beskaffenhet. Omfattningen är större än man i allmänhet föreställer sig och större än vi i biblioteket vid starten 1931 trots omsorgsfulla förundersökningar beräknade. En årsproduktion mäter i hyll-längd 15 à 20 meter. Det förtjänar emellertid framhållas, att härav en avsevärd del består av småtryck, broschyrer, lösbladstryck, rättelselappar och tilläggskartonger et cet, varav huvudparten är av så ringa intresse — även för ett centralt förvaltningsbibliotek som vårt — att det icke funnits önskvärt att inrangeras i våra boksamlingar. Förmodligen skulle sistnämnda grupp röna samma öde, om det levererades till grannländernas parlamentsbibliotek.

De överenskommelser, som reglera de nordiska parlamentsbibliotekens bytesförhållanden, ha träffats och kompletteras undan för undan vid de regelbundet återkommande mötena mellan cheferna för dessa bibliotek, som äga rum i samband med de nordiska administrativa förbundens möten. Det bör påpekas, att ett intimt samarbete mellan dessa bibliotek pågått i flera årtionden åsyftande framför allt upprätthållande och vidareutvecklandet av låne- och bytesservicen. Helt naturligt ägnas det officiella trycket, som är av central betydelse för deras verksamhet, särskild uppmärksamhet och omvårdnad. Nämda service är så ordnad, att om t.ex. någon myndighet eller enskild önskar en officiell publikation från något grannland och den icke skulle finnas i det egna landets parlamentsbibliotek, rekvireras den som lån eller gåva och erhålles i de flesta fall utan nämnvärd tidsutdräkt.

Utbytet av officiellt tryck mellan de nordiska parlamentsbiblioteken torde — så långt detta nu sträcker sig — vara i stort sett tilfredsställande ordnat. Men utbytet är som redan framhållits av begränsad art, det rör sig om ett urval och icke om ett totalt utbyte. Skulle ett utbyte av allt officiellt tryck befinnas önskvärt, torde detta lämpligast ordnas på så sätt, att det existerande partiella bytet mellan parlamentsbiblioteken, vilket dessa för sin verksamhet äro ovillkorligen beroende av, utvidgades till att omfatta allt officiellt tryck. Ifrågavarande bibliotek torde dessutom genom sin speciella sakkunskap beträffande detta slags litteratur vara bäst skickade att handhava en sådan uppgift. Uppsamlingen och distributionen borde ske direkt genom parlamentsbiblioteken på samma sätt som nu sker och leveranserna göras fortlöpande allt efter tryckets publicering.

Stockholm den 14 juni 1954.

Erik Winge

Forslag

om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn.

Fremstatt av Kaj Bundvad og Victor Gram.

Spørsmålet om filmens indflydelse på børn navnlig i de yngre aldersklasser — under 11 til 12 år — er i den senere tid blevet genstand for mange undersøgelser af pædagoger, psykologer, læger og filmeksperter. Der er blandt disse almindelig enighed om, at de fleste af de films, som for tiden er tilgængelige, er lidet egnede og ofte direkte uheldige for de yngre aldersklasser.

Dette forhold belyses for Sveriges vedkommende i betænkningen om Barn och Film (SOU 1952:51) og for Danmarks i Betænkning angående Biografvæsenet (1950). Tilstandene er ikke anderledes i Norge. Under indtryk af de resultater, som de forskellige undersøgelser har givet, gøres der derfor et stort arbejde gennem filmsklubber og på anden måde for at skaffe børn adgang til at se films, som egner sig for dem.

Under disse omstændigheder er der et meget stort behov for films særligt beregnede på børn i aldersklasserne under 12 år. Det har imidlertid været umuligt at dække behovet. Erfaringerne viser, at producenterne ikke har nævneværdig interesse i at fremstille sådanne films. Skal disse skaffes tilveje, behøves der under en eller anden form tilskyndelse og støtte fra det offentlige, hvilket vil være helt naturligt i betragtning af opgavens vigtighed.

På grund af den store ensartethed i børnenes forudsætninger kan denne slags films fremstillet i et af de nordiske lande regne med afsætning også i de andre nordiske lande og derfor skaffe sig et bredere økonomisk grundlag. Gode resultater vil således kunne opnås ved at organisere og lette udvekslingen af filmene.

Det er imidlertid naturligt, at man går endnu videre og tilrettelægger et nordisk samarbejde allerede på produktionsstadiet. Derved kan man på forhånd tage hensyn til de enkelte landes særlige interesser og således sikre filmene den størst mulige udbredelse.

— — —

For de oplysende films vedkommende, beregnet for ungdomsforeningerne og de folkelige oplysningsorganisationer, er forholdene bedre end for børnefilmene, bl.a. fordi der ved offentlige tilskud eller på statsligt initiativ allerede er fremstillet et betydeligt antal «kortfilms» o.l. Dog er deres tal langt fra tilstrækkeligt til at dække efterspørgselen, og de tager heller ikke altid det nødvendige særlige sigte på oplysningsorganisationernes behov. Frem for alt behøves der films til det indbyrdes oplysningsarbejde mellem de nordiske lande.

Også her vil et nordisk samarbejde være til nytte. Samtidig kan man afhjælpe et savn på anden måde. Der findes for øjeblikket kun en enkelt film — endda optaget på ikke-nordisk initiativ —, som belyser det nordiske samarbejde. Det vil derfor være værdifuldt, om man i fællesskab fremstillede films, som dels for de nordiske lands egen befolkning påviste betydningen af det nordiske samvirke, dels overfor omverdenen belyste Nordens samhørighed og samarbejde.

Endelig vil en fælles nordisk fremstilling af oplysende films være gavnlig på endnu et felt. Der findes en lang række problemer i de nordiske lande — økonomiske, sociale, politiske og kulturelle —, der, selvom de ikke er direkte led i det nordiske samarbejde, kan fremstilles i dybere perspektiv, mere levende og med større pædagogisk udbytte, om de behandles på fælles nordisk grundlag med stadige sammenligninger mellem landene.

Under henvisning til ovenstående tillader vi os derfor at foreslå, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de undersøger mulighederne for at opmuntre og støtte et nordisk samarbejde om fremstilling af oplysende films og af films særligt beregnet for børn.

København i maj 1954.

Kaj Bundvad. Victor Gram.

Forslag

angående lettelser ved forsendelsen av opplysende filmer m.m. mellom de nordiske land.

Fremsatt av Kaj Bundvad og Victor Gram.

Det er af betydning for det nordiske samarbejde på oplysningens område, at films kan forsendes så let og så billigt som muligt mellem de nordiske lande. De gældende bestemmelser medfører imidlertid betydelige udgifter til told, toldbehandling, spedition m.m., foruden at de volder generende forsinkelser ved fremsendelsen og alltid skaber et usikkerhedsmoment med hensyn til filmenes ankomst i rette tid til bestemmelsesstedet.

Også for den samnordiske produktion af oplysningsfilms har de bestående regler for indførsel og udførsel af films skabt vanskeligheder. Dette gælder både ved fremstillingen af rent nordiske films, og når man i de nordiske lande i samarbejde fremstiller oplysningsfilms på grundlag af udgangsmateriale fra ikke-nordiske filmsproducenter.

At lettelser er påkrævet, fremgår af, at toldmyndighederne i Danmark har tilladt toldfri indførsel til Statens Filmcentral af films, som udelukkende skal anvendes til ikke-kommerciel forevisning i skoler og foreninger. Denne bestemmelse rummer imidlertid kun en lettelse for Statens Filmcentral. Andre institutioner og organisationer, der har brug for at anvende films fra de andre nordiske lande, nyder ikke godt af denne lempelse i reglerne.

At der bør være toldfri forsendelse af oplysende films, er et synspunkt, som er ved at vinde international anerkendelse. I 1950 undertegnede en række lande indenfor Unesco en konvention, som bl.a. er ratificeret af Sverige, Nederlandene, Frankrig og Storbritannien. Heri fastsloges, at følgende materiale skulle være fritaget for importtold i de kontraherende lande:

Films, båndfilms, mikrofilms og lysbilleder af oplysende, videnskabelig eller kulturel karakter, når de indføres af organisationer, anerkendt af de kompetente myndigheder i indførselslandene, udelukkende til forevisning af disse organisationer eller af andre offentlige eller private op-

lysende, videnskabelige eller kulturelle institutioner eller selskaber, som er godkendt af ovennævnte myndigheder.

Uanset om Unesco havde vedtaget en sådan konvention, eller ej, bør der ikke lægges hindringer af fiskal eller anden art i vejen for at oplysende og kulturelle films i størst muligt omfang anvendes over hele Norden. Fremstillingen af disse films er så begrænset i hvert af de nordiske lande, at det er nødvendigt at udnytte det til rådighed stående materiale så effektivt som muligt. I denne forbindelse vil vi understrege, at det, som ovenfor nævnt, ikke alene er et spørgsmål om de udgifter, som fortoldningen medfører, men også om de forsinkelser o.lign., som den forårsager.

Vi tillader os derfor at foreslå, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fastsætte sådanne regler, at films, båndfilms og lysbilleder af oplysende, kulturel og videnskabelig karakter kan forsendes frit og uden toldeftersyn mellem de nordiske lande ved samarbejde mellem institutioner og organisationer som anerkendes hertil af de kompetente myndigheder.

København i maj 1954.

Kaj Bundvad. Victor Gram.

*Bilag til sak nr. 22.**Forslag angående lettelser ved forsendelsen av opplysende filmer m.m. mellom de nordiske land.*

Uttalelse fra det danske finansdepartement.

Med påtegning af 24. juni 1954, j.nr. 14-00-21²⁴, har statsministeriet til departementets udtalelse oversendt vedlagte fra Nordisk Råds danske sekretariat modtagne forslag vedrørende lettelser i forsendelsen af oplysende film m.m. mellem de nordiske lande.

Forslaget, der vil blive forelagt Nordisk Råds 2. session i Oslo i august d.å., konkluderer i en opfordring til rådet om at henstille til regeringerne at fastsette sådanne regler, at films, båndfilms og lysbilleder af oplysende, kulturel og videnskabelig karakter kan forsendes frit og uden toldeftersyn mellem de nordiske lande ved samarbejde mellem institutioner og organisationer, som anerkendes hertil af de kompetente myndigheder.

I denne anledning skal man om de gældende danske bestemmelser oplyse følgende:

I henhold til toldlovens § 3 h om *midlertidig toldfri indførsel* af visse genstande til forevisning her tilstås toldfri indførsel (tilbagebetaling af tolden ved genudførsel) af film med fagligt indhold, lysbilleder m.v., når de pågældende genstande i instruktionsøjemed el.lign. indføres midlertidigt til forevisning her uden betaling for en faglig kreds (f.eks. skoler, institutioner o.lign.).

Vedrørende film, der indføres *til forbliven her*, indeholder toldlovens § 3 u en bestemmelse, der bemyndiger toldstyrelsen til at tilstå toldfri indførsel af film, der godkendes at være af opdragende karakter. Denne bestemmelse blev indsat i loven i 1935 til gennemførelse af en i 1933 på folkeforbundets initiativ afsluttet konvention til lettelse af den internationale udbredelse af film af opdragende karakter.

I henhold til § 3 u har departementet tilstået toldfri indførsel af film på betingelse af, at filmene angives til klarering på sædvanlig måde, og at indføreren afgiver erklæring på tro og love om, at de pågældende film ikke vil blive anvendt til almindelig (offentlig tilgængelig) forevisning her i landet. Enkelte institutioner har dog en løbende bevilling til under samme betingelser at indfortolde film af opdragende karakter.

Eksempelvis kan nævnes, Forsvarets velfærdstjeneste og Forsvarets presstjeneste, Statens Filmcentral, The British Council og Direktoratet for arbejds- og fabrikstilsyn. Lignende bevillinger vil kunne tilstås andre herværende institutioner og foreninger.

UNESCO-konventionen af 10. december 1948 til lettelse af den internationale udveksling af synlige og hørbare materialer af undervisningsmæssig, videnskabelig og kulturel karakter, hvori der findes bestemmelser om toldfrihed for film, lydoptagelser m.v. af samme karakter, forudsætter toldfrihed i videre omfang end hjemlet i toldloven, og man agter i den kommende rigsdagssamling at søge gennemført den for Danmarks tiltrædelse af konventionen fornødne ændring i loven.

Det skal sluttelig bemærkes, at man under hensyn til mestbegunstigelsesbestemmelsen i GATT-avtalen, jfr. artikel 1, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 48 af 21. juli 1950 om Danmarks undertegnelse af Annecy-protokollen af 10. oktober 1949 vedrørende vilkårene for tiltrædelse af Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel, ikke mener at kunne gennemføre videregående toldlettelser for nordiske film m.v. end hjemlet ved UNESCO-konventionen, hvorved bemærkes, at man ikke mener at kunne undlade at gøre brug af bemyndigelsen i konventionens artikel IV, punkt 5, til at fastsætte særlige kontrolforanstaltninger for at forhindre, at materialerne fremvises eller anvendes i erhvervs-mæssigt øjemed.

Kampmann. Bruun Hansen.

Uttalelse fra det danske Justisdepartement:

Ved skrivelse af 24. juni 1954 (j.nr. 14-00-21²⁴) har statsministeriet utbedt sig en udtalelse om et samtidig fremsendt forslag vedrørende lettelse i forsendelsen af oplysende film m.v. mellem de nordiske lande, udarbejdet af folketingsmændene Kaj Bundvad og Victor Gram med henblik på forelæggelse i Nordisk Råd.

Foranlediget heraf skal man meddele, at justitsministeriet må finde det fremsatte forslag værdifuldt og derfor meget kan anbefale dets gennemførelse.

P.M.V.

Boas. Erik Vetli.

Uttalelse fra den svenske Generaltullstyrelsen:

Jämlikt 5 § y) tulltaxeförordningen, sådant författningsrummet lyder efter ändring genom kungl. förordningen 1952:123, åtnjutes tullfrihet för framkallad fotografisk film, skioptikonbilder, grammofonskivor samt annan liknande åskådnings- och ljudåtergivningsmateriel med undervisnings-, vetenskaplig eller kulturell karaktär ävensom journalfilm av aktuellt värde, allt i den mån Konungen förordnar därom.

I anledning av vad sålunda stadgats har Kungl. Maj:t i 39 § tillämpningsföreskrifterna till tulltaxeförordningen (nuvarande lydelse, se SFS 1953:655) föreskrivit följande.

För framkallad fotografisk film jämte därtill hörande grammofonplattor ävensom ljudfilm och andra liknande anordningar för återgivande av ljud, vilka varor framställts av företag eller institution i land, anslutet till konventionen den 11 oktober 1933 för underlättande av det internationella utbytet av undervisningsfilm (SÖ 1936:33), må tullfrihet åtnjutas under förutsättning, att vid införseln företes av Unesco utfärdat bevis, som angives i artikel IV i konventionen, samt att varan prövas tjänlig för undervisningsändamål, som avses i artiklarna I och V i konventionen. Frågan, huruvida vara må anses tjänlig för ändamål, som nyss nämnts, skall, där i övrigt förutsättningarna för tullfrihet finnas vara för handen, av vederbörande tullanstalt hänskjutas till statens biografbyrås prövning.

I fråga om journalfilm av aktuellt värde må tullfrihet åtnjutas för högst två för kopieringsändamål införda kopior av varje film.

I andra fall än ovan nämnts må tullfrihet, som avses i 5 § y) tulltaxeförordningen, åtnjutas under förutsättning, att fråga är om varor, som antingen framställts av Förenta nationerna eller dess fackorgan eller inkommit till undervisnings-, vetenskapliga eller kulturella institutioner eller sammanslutningar för att förevisas endast av dem.

Ovannämnda författningsändring tillkom i anledning av Sveriges anslutning till en av Unescos generalkonferens den 17 juni 1950 antagen konvention angående importen av materiel av undervisnings-, vetenskaplig och kulturell karaktär och innebar en utvidgning av den tidigare gällande tullfriheten för undervisningsfilm i enlighet med förberörda 1933 års konvention.

Enligt Unesco-konventionen (se SÖ 1952:31) skulle tull eller annan införselavgift icke utgå samt särskilda licenser icke erfordras för, bland annat film, filmremсор, mikrofilm och skioptikonbilder med undervisande vetenskaplig eller kulturell karaktär, då varorna införas av organisationer, härunder inbegripna radioföretag, vilka av vederbörande myndighet i importlandet medgivits rätt till tullfri införsel av ifrågavarande artiklar, under förutsättning att varorna uteslutande äro avsedda att förevisas av dessa organisationer eller av andra offentliga eller privata institutioner eller sällskap med undervisande, vetenskaplig eller kulturell karaktär, vilka godkänts av ovannämnda myndighet.

Av konventionstextens ordalydelse samt under hand inhämtade upplysningar om förarbetena till konventionen synes framgå, att den organisation, till vilken varorna skola inkomma för att tullfrihet skall åtnjutas, förutsättes vara en undervisnings-, vetenskaplig eller kulturell organisation. Vid utarbetande av förenämnda författningsbestämmelser

begränsades tullfriheten icke till vissa av vederbörlig myndighet godkända organisationer utan bestämmelserna avfattades så, att tullfriheten skulle åtnjutas av undervisnings-, vetenskapliga eller kulturella institutioner eller sammanslutningar över huvud taget. Lättnaderna i Sverige torde således i detta avseende gå utöver vad i konventionen åsyftas.

Det nu framförda danska förslaget överensstämmer vad angår den materiella frågan med Unesco-konventionens motsvarande föreskrift. Den ifrågasatta tullfriheten är alltså för Sveriges del redan genomförd.

Vad angår formen för tullfrihetens åtnjutande går emellertid det danska förslaget avsevärt utöver Unesco-konventionen, i det att förslaget synes förutsätta, att ifrågavarande materiel skulle införas utan att undersökas eller över huvud taget behandlas av tullmyndighet. Detta innebär en åtminstone för svenska förhållanden mycket långt gående lättnad, som saknar motsvarighet på andra områden, där tullfrihet åtnjutes. Fördelarna med en sådan anordning skulle vara, att vissa med förtullningen sammanhängande kostnader inbesparades samt viss tidsvinst. Å andra sidan skulle förfarandet innebära, att statsverket avhände sig rätten att avgöra, om förutsättningar för tullfrihet föreligga.

Kostnadsbesparingen torde vara ringa, varför man kan bortse därfån. Själva förtullningsförfarandet beträffande varor, som nu avses, är enkelt och föranleder i och för sig obetydlig tidsförlust. På grund av villkoret i sista stycket av omhandlade 39 § tillämpningsföreskrifterna, att varan må förevisas endast av undervisnings-, vetenskapliga eller kulturella institutioner eller sammanslutningar, avfordras emellertid i regel mottagaren ett intyg, som i 41 § sagda tillämpningsföreskrifter sägs, angående varans användning, vilket förhållande kan föranleda tidsutdräkt. En snabbare förtullning skulle kunna ernås, därest exempelvis berörda villkor om användningen slopades, och av offentlig myndighet i produktions- eller avsändningslandet utfärdat intyg angående varans karaktär av undervisningsfilm etc. åtföljde varan vid införseln.

Sammanfattningsvis får Styrelsen anföra, att Styrelsen icke har något att erinra mot den ifrågasatta tullfriheten, vilken såsom ovan framhållits för Sveriges del är genomförd. Däremot kan Styrelsen icke ansluta sig till förslaget i vad det avser slopande av tullverkets befattning med varan. Enligt Styrelsens uppfattning skulle en rekommendation, att de nordiska ländernas regeringar skola verka för att i möjligaste mån förenkla förtullningsförfarandet, under förhandenvarande omständigheter vara tillfyllest.

Stockholm den 17 juni 1954.

KUNGL. GENERALTULLSTYRELSEN

Hilding Lindberg. Sixten Friberg.

Forslag

om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur.

Fremsatt av Ole Bjørn Kraft, Karl Olsen og Knud Thestrup.

I tiden efter den første verdenskrig og især i 1930-årene opstod i de vestlige kulturlande og fremfor alt i USA en levende interesse for de nordiske landes sociale institutioner og økonomiske politik. Efter den anden verdenskrig er opmærksomheden navnlig blevet rettet mod de nordiske landes indsats i åndslivet. For USA's vedkommende har det i denne forbindelse spillet en vigtig rolle, at de personlige kontakter mellem USA's og de nordiske landes kulturelle kredse er blevet overordentlig udvidet takket være de mange udvekslingsprofessorater og rejsestipendier, som under den ene eller den anden form er blevet stillet til rådighed fra amerikansk side.

Interessen for nordisk kultur og nordisk litteratur har fundet udtryk i oprettelsen af et betydeligt og voksende antal lærestole i disse emner ved amerikanske universiteter og i tilrettelægning af et systematisk studium og undervisning i nordisk litteratur, historie, politik og sociale forhold. Også i flere andre lande er universitetsundervisningen navnlig i litteratur blevet udvidet.

Fra et nordisk synspunkt har man al grund til at glæde sig over denne aktive beskæftigelse i udlandet med de nordiske lande og deres kultur, så meget mere som den falder sammen med bestræbelserne i de nordiske lande selv for at gøre deres indsats på kulturens forskellige områder kendt i verden.

Hvis denne interesse yderligere skal udvikles og bringe de ønskede resultater, må den nordiske litteraturs hovedværker imidlertid gøres tilgængelige på de pågældende fremmede landes eget sprog. Det er nemlig kun et fåtal studerende, som af filologiske eller litterære grunde tilegner sig værkerne på originalsprogene. Her rejser sig imidlertid den alvorlige

hindring for udbredelse af kendskabet til den nordiske litteratur i udlandet, at denne — trods prisværdige indsatser fra forskellig side — kun er repræsenteret ret spredt og tilfældigt på hovedsprogene ved gode oversættelser. Ledere af de nordiske studier f.x. i USA har fremhævet de vanskeligheder, dette forhold medfører.

Under henvisning til den betydning, det vil have for alle de nordiske lande, at omverdenen lærer deres åndsliv i fortid og nutid at kende, foreslår vi Nordisk Råd at henstille,

at regeringerne i fællesskab søger at tilvejebringe en samling oversættelser til hovedsprogene, i første række engelsk, af repræsentative værker indenfor de nordiske landes digtning.

Ole Bjørn Kraft. Karl Olsen. Knud Thestrup.

Kulturelt samarbeid.

(*Det Nordiske Råds tilråding nr. 8, 1953.*)

Melding fra den danske, den norske og den svenske regjering.

Den danske regjering henviser i sin melding til beretningen fra Nordisk Kulturkommisjon.

Melding fra den norske regjering.

I tilslutning til Nordisk Kulturkommisjons beretning til Det Nordiske Råds annen sesjon, kan opplyses følgende om de tiltak som er gjort fra norsk side i anledning av Det Nordiske Råds rekommandasjon nr. 8:

Ad punkt a:

Effektivisering av Nordisk Kulturkommisjons arbeid.

Dette spørsmål ble behandlet på Nordisk Kulturkommisjons plenums-møte i Helsingfors 13. og 14. mars 1953. De vedtak som ble fattet på dette møtet, er gjengitt i kommisjonens beretning. Saken ble deretter drøftet på et fellesmøte mellom Presidiet for Det Nordiske Råd og de nordiske utenriksministre i Oslo 19. mai 1953, hvor en fant at det ville være ønskelig om den ble behandlet på et møte av de nordiske lands undervisningsministre sammen med representanter for Det Nordiske Råd. Et slikt møte ble holdt i København 7.—10. februar 1954. På dette møte ble det gjort følgende vedtak:

- «at de nationale afdelinger af Nordisk Kulturkommission fremtidig skal bestå af 6 medlemmer, heraf indtil 3 parlamentarikere og 1 repræsentant for vedkommende lands undervisningsdepartement. Man er indstillet på indtil videre at vælge 2 parlamentarikere til at indtræde i hver national afdeling av N.K.K.;
- at opdele N.K.K. i 3 sektioner, en for akademisk og videnskabelige spørgsmål, en for skolespørgsmål og en for folkeopplysning og kunst;
- at de nationale afdelinger hver vælger sin formand;

at formændene for de nationale afdelinger danner N.K.K.'s præsidium, der skal opretholde den nærmest mulige kontakt med undervisningsministrene;

at de nordiske undervisningsministre fremtidig ret hyppigt træder i forbindelse med hinanden uden for stort ydre apparat; og

at der stilles permanent sekretærhjelp til rådighed for N.K.K. og dens seksjoner.»

Spørsmålet om en effektivisering av Kulturkommisjonen er således søkt løst ved en oppdeling i seksjoner, samt ved den nærmere tilknytning til nasjonalforsamlingene som etableres gjennom oppnevningen av to parlamentarikere fra hvert land som medlemmer av kommisjonen.

Som norske medlemmer av Nordisk Kulturkommisjon ble ved kgl. resolusjon av 14. mai 1954 følgende oppnevnt for en periode av tre år:

- Seksjon 1) Stortingsmann *Helge Seip*,
Professor, dr. philos *Hans Vogt*.
- Seksjon 2) Stortingsmann *Kolbjørn Varmann*,
Statssekretær *Helge Sivertsen*.
- Seksjon 3) Forlagsdirektør *Henrik Groth*,
Forfatterinnen *Halldis Moren*.

Den samlede kommisjon vil komme sammen til et konstituerende plenumsmøte i Oslo 21. og 22. juni 1954.

Ad punkt b:

Professor Nils Herlitz' forslag om undersøkelse av mulighetene for Nordisk samarbeid innenfor forskning, undervisning m. v.

Nordisk Kulturkommisjon uttaler i sin beretning at dette spørsmål ikke har vært gjenstand for særskilt behandling, ut fra det syn at de omhandlede undersøkelser generelt inngår i kommisjonens virksomhet.

Ad punkt c:

Rådgivende instans i spørsmål om utbygging av vitenskapelige institusjoner.

Det foreligger to konkrete forslag om samarbeid om utbygging av vitenskapelige institusjoner i de nordiske land: 1) Opprettelse av et internasjonalt institutt i København til innsamling og utforskning av folkediktningen, og 2) videre utbygging av Den biologiske stasjon ved Universitet i Bergen, særlig med sikte på utvidet samarbeid på det marinbiologiske område. Stasjonen er beregnet ferdig i 1956.

Etter omorganiseringen av Nordisk Kulturkommisjon forutsettes kommisjonens seksjon for vitenskapelige spørsmål å la utarbeide en nærmere redegjørelse for disse foreslåtte tiltak.

Ad punkt d:

Støtte til de nasjonale språknemnder men henblikk på et nordisk samarbeid på dette område.

Spørsmålet om støtte til norsk språknemnd med sikte på utvidet samarbeid mellom språknemndene i de nordiske land vil bli behandlet i forbindelse med budsjettoplegget for terminen 1955/56.

Ad punkt e:

Internordisk tentamensgyldighet.

På det nordiske undervisningsministermøtet i København 8.—10. februar 1954 ble det vedtatt

«at man i hvert land tilveiebringer hjemmel for uten krav om gjensidighet å anerkjenne deleksamener som er bestått i de andre nordiske land, og utarbeider nærmere forskrifter på grunnlag av hvert enkelt lands eget eksamenssystem.»

I utkastet til ny lov om Universitetet i Oslo vil det bli foreslått tatt inn en bestemmelse av samme art som i lov om Universitetet i Bergen, nemlig:

«Etter innstilling fra Kollegiet avgjør Kongen eller den han gir fullmakt, hvordan prøven som er bestått ved andre universiteter eller høyskoler, skal godskrives kandidaten i hans studium ved Universitetet i Oslo. Kongen kan gi alminnelige regler om godskrivning av eksamen fra bestemte universiteter eller høyskoler.»

For sivilingeniører, arkitekter, odontologer og farmasøyter har det siden 1948 vært adgang til hel eller delvis godkjenning av utenlandske eksamener.

Utveksling av universitetslærere over lengre tidsperioder er et bevilgningsspørsmål som Regjeringen vil se på med velvilje.

Ad punkt f:

Samarbeid på folkehøyskolens og folkeopplysningens område.

Spørsmålet om opprettelse av nordiske folkehøyskoler er under utredning. Fra norsk side legges det særlig vekt på elevutvekslingen når det gjelder nordisk samarbeid på folkehøyskolens område. Regjeringen går inn for å utbygge et slikt samarbeid mellom folkehøyskolene i de enkelte land.

Det er våren 1954 ytt tilskudd til to norske folkehøyskolelærere som skal utveksles med svenske folkehøyskolelærere. Spørsmålet om norsk stipend til elever ved skandinaviske folkehøyskoler vil bli tatt opp i forbindelse med Regjeringens budsjettforslag for 1955/56.

Midler til å lette utvekslingen av foredragsholdere på folkeopplysningens område vil bli stilt til rådighet av de midler man har til disposisjon for foredragsvirksomhet i det frivillige opplysningsarbeid.

Ad punkt g:

Utvidet samarbeid på den fiskeribiologiske forsknings område.

Den nordiske sakkyndige komité har etter anmodning av undervisningsministermøtet avgitt en ny innstilling 22. mars 1954 vedrørende nordisk samarbeid på dyphavsforskningens område. Komitéen går inn for alternativt kjøp av fartøyet «Jetor» og for en ekspedisjon av 7^{1/2} måneders varighet begrenset til Atlanterhavet. Utgiftene til ekspedisjonen er beregnet til 1,6 mill. norske kroner. De norske fagmyndigheter har ikke tatt standpunkt til komitéens reviderte forslag. Spørsmålet vil bli tatt opp under budsjettbehandlingen for neste termin.

Ad punkt h:

Det nordiske lærestoffet i skolene.

Våren 1951 mottok Kirke- og Undervisningsdepartementet en henvendelse fra den norske foreningen «Norden» om å få styrket undervisningen i svensk og dansk i norske skoler. Den 8. oktober 1952 ble det oppnevnt et utvalg med kringkastingssjef Kaare Fostervoll som formann til å utarbeide retningslinjer for lesning av de andre nordiske språk i norske skoler. Utvalget avga sin innstilling 25. mars 1953 og la samtidig fram utkast til «Metodisk rettleiing om undervisningen i dansk og svensk». Dette heftet er beregnet på bruk i folkeskolen og i de videregående skoler.

I skriv til Kirke- og Undervisningsdepartementet har utvalget blant annet foreslått følgende:

1. at det for folkeskolen blir utarbeidet et hefte på ca. 60 sider med danske og svenske tekster;
2. at et liknende hefte blir utarbeidet for videregående skoler;
3. at det blir laget grammofonplater til tekstene, eventuelt i samarbeid med svenske og danske institusjoner;
4. at det blir innledet samarbeid med skolekringkastingen med tanke på særlige programmer i tilknytning til tektsheftene;
5. at Kirke- og Undervisningsdepartementet vender seg til følgende institusjoner med oppmoding om samarbeid om de nevnte oppgaver:
Foreningen «Norden»,
Det dansk-norske fond,
Det svensk-norske fond,
Norsk Rikskringkasting.

Kirke- og Undervisningsdepartementet vil nå få et forlag til å utgi «Metodisk rettleiing om undervisningen i dansk og svensk» og de to nevnte hefter med danske og svenske tekster til bruk i morsmålsundervisningen i norske skoler. Så vidt mulig vil også de andre forslagene fra utvalget bli tatt opp.

Med hensyn til den gjensidige gransking av lærebøker er det arbeid som utføres av foreningen «Norden»s historiske og geografiske fagnemnder, i god gjenge, og i den utstrekning lærebøkene sendes fagnemndene til gjennomsyn, er også ordningen tilfredsstillende.

Melding fra den svenske regjering.

Som bilaga nårslutes ekklesiastikdepartementets skrivelse den 12 april 1954, varav framgår, att rekommendationens åtta punkter för närvarande äro föremål för behandling inom den nordiska kulturkommissionens olika sektioner. Dessutom bifogas protokollet från det nordiska undervisningsministermötet i Köpenhamn 8—10 februari 1954.

Ekklesiastikdepartementet.

Till utrikesdepartementet.

Såsom svar på utrikesdepartementets skrivelser den 27 mars och den 20 november 1953 med förfrågan rörande vilka åtgärder, som vidtagits i anledning av Nordiska rådets vid dess session i Köpenhamn den 13 — den 21 februari 1953 antagna rekommendationer får jag beträffande den rekommendation, nr 8, som överlämnats till ekklesiastikdepartementets behandling, meddela följande.

Vid de nordiska undervisningsministrarnas möte i Köpenhamn i februari 1954 fattades principbeslut rörande de flesta av de av Nordiska rådet upptagna frågorna:

Nr 8 a.

Vid nämnda möte beslöts, att de nationella avdelningarna av den nordiska kulturkommissionen framdeles skulle bestå av sex medlemmar, att kulturkommissionen skulle uppdelas i tre sektioner, nämligen en för akademiska och vetenskapliga frågor, en för skolfrågor samt en för folkbildning och konst, samt att var och en av de nationella avdelningarna skulle välja sin ordförande.

I anslutning härtill förordnade Kungl. Maj:t den 12 mars 1954 sex personer, därav två ledamöter av riksdagen, till ledamöter i den nordiska kulturkommissionens svenska avdelning.

Nr 8 b, c och g.

Uppdrogs åt den nordiska kulturkommissionens sektion för vetenskapliga frågor att vara det organ, som förmedlar här berörda frågor.

Beträffande samarbetet på det marinbiologiska området uppdrogs åt nämnda sektion att låta utarbeta en plan för praktisk kontakt, för vilket ändamål en expertkommitté borde tillsättas. Den nordiska kulturkommissionen anmodades inkomma med förslag i ämnet snarast möjligt.

Beträffande djuphavsforskningen beslöts anmoda den nordiska kulturkommissionen att undersöka möjligheterna för en mindre kostsam samarbetsplan än den tidigare framlagda. Sådant förslag har numera framlagts och är föremål för behandling.

Nr 8 d.

Nämnden för svensk språkvård åtnjuter ett riksstatsanslag å 20.000 kronor (1953/54:VIII M.2). Samma belopp har begärts för budgetåret 1954/55. Frågan om en nordisk språknämnd är under behandling av den nordiska kulturkommissionens sektion för vetenskapliga frågor.

Nr 8 e.

Frågan är föremål för behandling inom den nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion.

Nr 8 f.

Frågan om en nordisk, folklig akademi skall göras till föremål för närmare behandling i den nordiska kulturkommissionens sektion för folkbildning.

Nr 8 h.

Frågan är under behandling av den nordiska kulturkommissionens sektion för skolfrågor.

Slutligen får jag meddela, att — såvitt nu kan bedömas — inga framställningar komma att föreläggas Nordiska rådet från ecklesiastikdepartementets sida.

Stockholm den 12 april 1954.

Enligt uppdrag:
u./ *Ragnar Edenman*

5. nordiske undervisningsministermøde
København, 8.—10. februar 1954.

R E S O L U T I O N E R.

1. Den nordiske kulturkommissions sammensætning, opgaver og arbejdsformer.

Det vedtoges,

at de nationale afdelinger af NORDISK KULTURKOMMISSION fremtidig skal bestå af 6 medlemmer, heraf indtil 3 parlamentarikere og 1 repræsentant for vedkommende lands undervisningsdepartement. Man er indstillet på indtil videre at vælge 2 parlamentarikere til at indtræde i hver national afdeling af N K K .

at opdele N K K i 3 sektioner, een for akademiske og videnskabelige spørgsmål, een for skolespørgsmål og een for folkeoplysning og kunst,

at de nationale afdelinger hver vælger sin formand,

at formændene for de nationale afdelinger danner N K K's præsidium, der skal opretholde den nærmest mulige kontakt med undervisningsministrene,

at de nordiske undervisningsministre fremtidig ret hyppigt træder i forbindelse med hinanden uden for stort ydre apparat, og

at der skal stilles permanent sekretærhjælp til rådighed for N K K og dens sektioner.

2. Understøttelser til internordiske kongresser.

Man vedtog at overdrage det til N K K's sektion for akademiske og videnskabelige spørgsmål at undersøge spørgsmålet og overfor undervisningsministrene fremkomme med forslag til ensartede regler for ydelsen af sådan støtte.

3. Nordisk samarbejdsorgan indenfor pædagogisk forskning og forsøgsvirksomhed.

a) Et sådant samarbejde skal indledes, således at der i hvert land nedsættes et ekspertudvalg, bestående af 4 medlemmer, der repræsenterer sagkundskaben indenfor forsøgsvirksomheden, den pædagogiske forskning samt de forskellige skoleformer. Disse ekspertudvalg nedsættes af undervisningsministrene, der samtidig anmoder N K K om at fremkomme med indstilling til arbejdsoppgaver for udvalgene.

b) Samarbejde om enkelte opgaver kan af naturlige og praktiske grunde aftales mellem blot et par af landene.

En sådan aftale bør meddeles til alle lande og rapporter og publikationer tilstilles også de lande, som ikke deltager i forsøgsarbejdet.

4. Udveksling af publikationer af interesse for undervisningsdepartementerne bør finde sted i videst muligt omfang og hurtigst muligt efter deres fremkomst i det pågældende land. Landenes undervisningsdepartementer har ansvaret for, at udvekslingen finder sted, selv om denne måtte blive effektueret gennem andre kanaler end departementerne selv.

5. Den nordiske folkehøjskole.

Det vedtoges, at spørgsmålet om et nordisk, folkeligt akademi samt øvrige tilsvarende forslag måtte gøres til genstand for nærmere behandling i N K K's sektion for folkeoplysning.

Sektionen skulle anmodes om at fremskynde sit arbejde mest muligt.

6. Samarbejde om udbygning af videnskabelige institutioner. Man vedtog, at N K K's sektion for videnskabelige spørgsmål (sektion I) bør være det organ, der formidler et sådant samarbejde. Særligt vedrørende samarbejdet på det marinbiologiske område vedtoges det at anmode N K K's sektion I om at lade udarbejde en plan for praktisk kontakt, således at der afgives indstilling herom til de respektive ministerier.

Man anbefaler, at N K K's sektion I nedsætter et ekspertudvalg til foreståelse af dette arbejde, og man henstiller til kommissionen at fremkomme med indstilling snarest muligt.

7. Drøftelse af samarbejde om dybhavsforskning på grundlag af den 10. november 1953 af specialkomiteen afgivne rapport.

Man vedtog at anmode komiteen om at træde sammen påny for at undersøge mulighederne for en mindre bekostelig samarbejdsplan end den i rapporten foreslåede. Man peger herved på muligheden for at nedsætte samarbejdsperioden fra 5 til 3 år, at indskrænke sig til 1 ekspeditionsområde i stedet for 2, at det til formålet udrustede danske skib «Galathea» vederlagsfrit stilles til rådighed af den danske stat, men således at driftsudgifterne og den nødvendige ombygning af skibet bæres af de nordiske lande i forening.

Man anmoder om at komiteen snarest afgiver sin indstilling til de respektive ministerier, således at endelig stilling kan være taget inden 1. maj 1954.

8. A) Undersøgelse og forslag om kursers, tentaminers og deleksaminers nordiske gyldighed.

Det vedtoges, at man i hvert af landene tilvejebringer hjemmel for uden krav om gensidighed at anerkende deleksaminer, der er bestået i de andre nordiske lande, og udarbejder nærmere forskrifter på grundlag af hvert enkelt lands eget eksamenssystem.

B) Udveksling af universitetslærere over længere tidsperioder.

Det vedtoges, at en fortsættelse og udbygning af denne udveksling er meget ønskelig, og at de i udvekslingen deltagende universitetslærere bevarer deres løn i hjemlandet, medens værtslandet afholder deres ekstraudgifter (til rejser etc). Udvekslingen bør ikke være afhængig af tidsmæssig gensidighed.

Man vedtog i tilslutning hertil at følge tilsvarende retningslinier ved internordisk udveksling af lærere og eventuel udveksling indenfor andre kulturelle områder.

C) Ret for nordiske statsborgere til indenfor de nordiske lande uafhængigt af nationalitet at få adgang til højere undervisning, til stipendier og andre begunstigelser for studerende, til ansættelse i offentlig tjeneste og til at udøve et fag, der forudsætter eksamen.

a. Adgang til højere undervisning.

Det vedtoges, at hvert af landene udarbejder oversigter over sine højere læreanstalters muligheder for indenfor de nuværende rammer at give adgang for studerende fra de øvrige nordiske lande, herunder også på gensidighedsbasis for så vidt angår læreanstalter og fakulteter med numerus clausus. Herunder gives også oplysning med hensyn til spørgsmålet om legater og stipendier, der kan nydes af andre end landets egne statsborgere. Oversigterne samles af det danske undervisningsministerium, der udarbejder en samlet redegørelse med henblik på forelæggelse for næste undervisningsministermøde.

b. Ansættelse i offentlig tjeneste og ret til at udøve fag, der forudsætter eksamen.

Det vedtoges, at hvert lands undervisningsdepartement foranlediger disse spørgsmål undersøgt i de departementer, hvorunder spørgsmålene henhører, således at resultaterne af undersøgelserne videresendes med en samlet oversigt til det nordiske justitsministermøde.

9. Samarbejde om udveksling af dramatisk kunst.

Undervisningsministermødet slutter sig til forslaget fra N K K til stimulering af samarbejdet på scenekunstens område. Gennemførelsen af N K K's forslag bør ske ved, at der i hvert nordisk land årlig stilles til disposition for dette formål midler, der svarer til 30.000 sv. kr. Midlerne forvaltes af vedkommende ministerium i det enkelte land efter retningslinier, udarbejdet af N K K's sektion for folkeoplysning og kunst, idet det forudsættes, at sektionen konsulterer sagkyndige organer på scenekunstens område.

10. Co-ordinated Experimental Activities in Schools of Member-States of Unesco.
- a. Unescos plan for koordineret forsøgsvirksomhed anses for så interessant, at den fortjener grundig overvejelse.
  - b. Ved et eventuelt nordisk samarbejde om fællesforsøgsplaner må visse forbehold tages med hensyn til de enkelte landes skolelovgivning, gældende reglementer og undervisningsplaner.
  - c. Ligeledes må man tage et vist forbehold med hensyn til den praktiske gennemførelse af forsøgene, da visse klasser må siges at stå i en særstilling på grund af de velfærdsinteresser for eleverne og deres hjem, som knytter sig til eksamen.
  - d. Spørgsmål om et nordisk samarbejde om forsøgsvirksomhed med udgangspunkt i Unescos plan, bilag med foreliggende dokumenter i sagen, oversendes til N K K's sektion II.
11. Oprettelse af centrum for nordisk videnskab i Paris.
På grundlag af en nærmere redegørelse fra svensk side vil undervisningsministerierne hurtigt tage stilling til sagen.
12. Fællesnordisk videnskabelig husholdningsuddannelse.
Det vedtoges at henskynde spørgsmålet til N K K's sektioner I og II, således at der i sektionerne tages nærmere stilling til den indstilling, der vil fremkomme fra et allerede nedsat internordisk sagkyndigt udvalg.

København, den 10. februar 1954.

Beretning

fra Nordisk Kulturkommissjon.

Avgitt i april/mai 1954.

(Oversendt gjennom Den norske regjering.)

I.

Saker vedrørende «Rekommandation nr. 8».

Rekommandasjonen har denne ordlyd:

- «Nordiska rådet rekommenderar medlemsstaternas regeringar att
- a) överväga hur en effektivisering av den Nordiska kulturkommissionens arbete bör ske under hänsynstagande till de förhållanden som tillkomsten av det Nordiska rådet medfört;
  - b) bemyndiga Nordiska kulturkommissionen att om möjligt i god tid före Nordiska rådets session 1954 verkställa den översyn, som omnämnes i det av Nils Herlitz framförda förslaget;
  - c) i enlighet med den norska regeringens förslag utse sakkunniga, som kan fungera som en rådgivande instans i fråga om utbyggandet av vetenskapliga institutioner i de nordiska länderna;
  - d) lämna nationella språknämnder det stöd som behövs för öppnande av möjligheter till ett verkligt samarbete dem emellan;
  - e) fortsätta redan påbörjade undersökningar och utforma förslag i syfte att ge kurser och tentamina vid universitet och högskolor inom medlemsstaterna allmän nordisk giltighet samt främja utbytet av universitetslärare till att äga rum för längre tidsperioder, helst under en termin;
  - f) undersöka frågan om nordiska folkhögskolor och framlägga förslag i ärendet samt i övrigt främja ett vidgat samarbete beträffande folkhögskolor och frivilligt bildningsarbete;
  - g) för främjandet av fiskeribiologiska forskningar liksom även djuphavsforskningen utbygga samarbetet de nordiska länderna emellan såväl när det gäller utrustandet av eventuella vetenskapliga expeditioner som vid bearbetningen av det därvid samlade materialet;
  - h) låta utreda frågan om vilka kunskaper om de nordiska länderna, som bör krävas i olika skolformer; söka effektivisera skolornas insats, när

det gæller undervisningen i de nordiska ländernas samhällsförhållanden, språk och kulturutveckling samt tillse att en sådan granskning av läro- och läseböcker i historia och geografi äger rum, att de strävanden som genom föreningarna Norden vidtagits för att avlägsna förklenande och vilseledande uppgifter om andra folk bli beaktade.»

Punkt a). I förbindelse med spørsmålet om en effektivisering av Nordisk Kulturkommisjons virksomhet vedtok kommisjonen på sitt plenumsmøte i Helsingfors 13. og 14. mars 1953 å avgi følgende uttalelse til regjeringene i de nordiske land:

«I anledning av de synsmåter Det Nordiske Råd ved sitt møte i København 1953 har gjort gjeldende med hensyn til Nordisk Kulturkommisjons arbeid, dens sammensetning og organisasjon, vil kommisjonen uttale:

Nordisk Kulturkommisjons stilling som rådgivende og initiativtakende organ overfor regjeringene bør opprettholdes. Kommisjonen bør fortsatt oppnevnes av regjeringene og være ansvarlig overfor disse.

Kommisjonen vil understreke at en utvidelse av det kulturelle samarbeid de nordiske stater imellom tildels krever betydelige utredningsarbeider, og at kommisjonen for å kunne makte disse må utvides noe. Kommisjonen mener det vil være ønskelig at en parlamentariker fra hvert land oppnevnes som medlem. Av praktiske grunner bør kommisjonen imidlertid ikke gjøres for stor, og en går ut fra at hvert enkelt lands representasjon ikke bør overstige 6 medlemmer.

Kommisjonen vil anbefale at den oppdeles i seksjoner som kan tre sammen mellom plenumsmøtene etter behov, og som gjennom presidiet kan fremme forslag til regjeringene. Kommisjonen foreslår 3 seksjoner for:

- 1) akademiske og vitenskapelige spørsmål,
- 2) skolespørsmål,
- 3) folkeopplysningsspørsmål og kunst.

For øvrig bør ikke saksfordelingen være endelig fastlåst, idet det av praktiske grunner kan være ønskelig at et saksområde overføres fra en seksjon til en annen. Saker som ikke faller inn under noen av de ovenfor nevnte formuleringer, fordeles av presidiet.

Det permanente utvalg som N.K.K. tidligere har foreslått opprettet som rådgivende instans for regjeringene i spørsmål som berører utbyggingen av vitenskapelige institusjoner, vil kunne inngå i seksjon 1.

Kommisjonen må fremholde at det vil kreves vesentlig større bevilgninger enn nå til dens virksomhet, om den skal kunne løse den oppgave å legge til rette konkrete forslag for regjeringene på det meget store område kommisjonens arbeid omfatter.

Av hensyn til det videre arbeid, vil det være ønskelig at regjeringene så snart som mulig tar standpunkt til spørsmålet om utvidelse og omorganisering og foretar eventuelle nyoppnevnelser.

I denne forbindelse ønsker kommisjonen å understreke at regjeringene må kunne foreta nyoppnevnelser på alle plasser, selv om de nåværende medlemmers funksjonstid ikke er utløpet.»

Saken ble drøftet på et fellesmøte mellom presidiet for Det Nordiske Råd og de nordiske utenriksministre i Oslo 19. mai 1953, og man fant at det ville være ønskelig om den kunne bli behandlet på et møte mellom de nordiske lands undervisningsministre sammen med representanter for Det Nordiske Råd. Et slikt møte skulle etter planen ha funnet sted i løpet av høsten 1953, men måtte utsettes flere ganger, og kunne først avholdes i dagene 7.—10. februar 1954 i København.

Møtet vedtok følgende:

«at de nationale afdelinger af *Nordisk Kulturkommission* fremtidig skal bestå af 6 medlemmer, heraf indtil 3 parlamentarikere og 1 repræsentant for vedkommende lands undervisningsdepartement. Man er indstillet på indtil videre at vælge 2 parlamentarikere til at indtræde i hver national afdeling av N.K.K.,

at opdele N.K.K. i 3 sektioner, een for akademiske og videnskabelige spørgsmål, een for skolespørgsmål, og een for folkeoplysning og kunst,

at de nationale afdelinger hver vælger sin formand,

at formændene for de nationale afdelinger danner N.K.K.'s præsidium, der skal opretholde den nærmest mulige kontakt med undervisningsministrene,

at de nordiske undervisningsministre fremtidig ret hyppigt træder i forbindelse med hinanden uden for stort ydre apparat, og

at der skal stilles permanent sekretærhjælp til rådighed for N.K.K. og dens sektioner.»

Følgende nye medlemmer er oppnevnt:

DANMARK:

Seksjon 1) *H. M. Hansen*, rektor, professor, dr. phil.;

Hakon Stangerup, dr. phil.

Seksjon 2) *Alb. Michelsen*, departementssjef;

Marius Buhl, folketingsmann, realskolebestyrer.

Seksjon 3) *O. Bertolt*, forretningsfører, rådmann;

Jørgen Jørgensen, folketingsmann, fhv. minister.

FINNLAND:

Seksjon 1) *Erik Lönnroth*, professor, doktor;

Kustaa Vilkuna, professor, doktor.

Seksjon 2) *Reino Oittinen*, generaldirektør for Skolstyrelsen;

Felix Seppala, riksdagsmedlem, lektor.

Seksjon 3) *Väinö Kaasalainen*, riksdagsmedlem, folkehøgskoleforstander;

J. O. Tallqvist, fil. magister, redaktør.

ISLAND:

Olafur Björnsson, professor;
Birgir Thorlacius, departementsjef.
Eiríkur J. Eiríksson, skolebestyrer;
Sigurdur Nordal, minister.
Bernhard Stefánsson, alltingsmann;
Sigurdur Bjarnason, alltingsmann.

NORGE:

- Seksjon 1) *Helge Seip*, stortingsmann;
Hans Vogt, professor, dr. philos.
- Seksjon 2) *Kolbjørn Varmann*, stortingsmann;
Helge Sivertsen, statssekretær.
- Seksjon 3) *Henrik Groth*, forlagsdirektør;
Halldis Moren, forfatterinne.

SVERIGE:

- Seksjon 1) *Ragnar Edenman*, statssekretær og medlem av riksdagens andre kammer;
Harald Cramér, professor, rektor ved Stockholms Högskola.
- Seksjon 2) *N.-G. Rosén*, generaldirektør i skolöverstyrelsen;
Folke Kyling, medlem av riksdagens andre kammer.
- Seksjon 3) *Harald Elldin*, rektor;
Herbert Grevenius, sjef for radiotjänsts teateravdeling.

Punkt b). Denne sak har ikke vært gjenstand for særskilt behandling, ut fra det syn at de omhandlede undersøkelser og arbeidsoppgaver generelt inngår i kommisjonens virksomhet.

Punkt c). Spørsmålet om nedsettelse av et nordisk utvalg av sakkyndige når det gjelder samarbeidstiltak i forbindelse med utbygging av vitenskapelige institusjoner kom i en ny stilling etter at tilrådingen om en oppdeling av kommisjonen i seksjoner fremkom.

Følgende vedtak ble fattet på kommisjonens plenumsmøte i mars 1953:
«N.K.K. går ut fra at kommisjonens henvendelse av 10. september 1952 til undervisningsministeriene i de nordiske land angående spørsmål som vedrører utbygging av vitenskapelige institusjoner med fordel vil kunne tas opp i forbindelse med forslaget om reorganisering av kommisjonen (se vedtak om dette).»

Allerede på nevnte møte forelå det to konkrete forslag om samarbeid på dette område, og følgende henstillinger ble rettet til regjeringene:

1) «Fra Universitetet i Bergen har N.K.K. mottatt vedlagte forslag om den biologiske stasjon ved Bergen som ledd i et nordisk kulturelt samarbeid.

I Norden finnes det ellers marinebiologiske stasjoner i Kristineberg (Sverige), Tvärminne, Ekenäs (Finnland), Drøbak (Norge), og stasjoner i Helsingør (Danmark) og Göteborg (Sverige) er under planleggelse. For å få rasjonell oppgavedeling og koordinering av arbeidet ved de marinebiologiske stasjoner i Norden foreslår N.K.K. saken sendt til videre behandling av sakkyndige, oppnevnt av de nordiske lands regjeringer.

Med tanke på den store praktiske betydning denne forskning har, vil N.K.K. dessuten anbefale at en økning av bevilgningene til disse institusjoner blir tatt til velvillig overveielse.» (Se bilag 1 a og b.)

2) «N.K.K. vedtar at forslaget fra kommisjonens danske avdeling om opprettelse av et nordisk (internasjonalt) eventyrinstitutt i København forelegges de nordiske lands regjeringer med anmodning om at saken overlates et utvalg av sakkyndige til nærmere utredning, hvorefter forslaget oversendes til UNESCO med ansøking om støtte, idet instituttet ifølge sin karakter vil være av internasjonal betydning.» (Se bilag 2 a.)

Også dette saksområde var gjenstand for drøftelser på undervisningsministermøtet i København. Fra norsk side ble det gjort nærmere rede for saken, og et utdrag av denne redegjørelse når det gjelder det marinebiologiske samarbeid, gjengis i bilag 1 b.

Undervisningsministermøtet vedtok følgende:

«Samarbejde om udbygning af videnskabelige institutioner.

Man vedtog, at N K K's sektion for videnskabelige spørgsmål (sektion I) bør være det organ, der formidler et sådant samarbejde.

Særligt vedrørende samarbejdet på det marinbiologiske område vedtoges det at anmode N K K's sektion I om at lade udarbejde en plan for praktisk kontakt, således at der afgives indstilling herom til de respektive ministerier.

Man anbefaler, at N K K's sektion I nedsætter et ekspertudvalg til foreståelse af dette arbejde, og man henstiller til kommissionen at fremkomme med indstilling snarest muligt.»

Spørsmålet om opprettelse av et eventyrinstitutt i København ble drøftet av sakkyndige representanter for Danmark, Finnland, Norge og Sverige på et møte i København i dagene 15.—17. februar 1954 på innbydelse fra det danske Undervisningsministerium. (Se bilag 2 b).

Punkt d). Med henblikk på å etablere et samarbeid mellom språknemndene i de nordiske land ble det i dagene 19. og 20. februar 1954 arrangert et møte i Oslo på initiativ av kulturkomisjonens generalsekretariat, Utenriksdepartementets kontor for kulturelt samkvem med utlandet, i samarbeid med Norsk Språknemnd.

Fra Island var det blitt opplyst at man ikke ønsket å delta i samarbeidet på dette område, mens Finnland lot seg representere både ved den finnlands-svenske og den finske språknemnd. Sverige anmodet om å få utvide deltakerantallet fra to til ni. Danmark og Norge hadde utpekt to delegerte hver, idet de danske representerte universitetene i København og Århus, fordi en statlig nemnd ikke er opprettet i Danmark.

De nødvendige midler til møtets avholdelse ble bragt til veie ved at hvert land dekket omkostningene for sine utsendinger. Møtet ble ledet av Nordisk Kulturkommisjons formann og viseformann i Norsk Språknemnd, professor dr. Didrik Arup Seip. Møteprotokollen inklusive foredragene vil foreligge trykt.

Det forelå til møtet et pro memoria fra hvert land om de enkelte språknemnders stilling og virksomhet og om samarbeid med andre organer som arbeider med nomenklatur og annen språkrøkt. Formannen i Norsk Språknemnd, ordboksredaktør Alf Hellevik, innledet om retningslinjer og praktiske spørsmål i samarbeid mellom nemndene når det gjelder terminologi. Møtet vedtok at man vil søke å organisere et kontinuerlig samarbeid for å motvirke unødige splittelse i ordforrådet på dette område.

Professor K. G. Ljunggren, Lund, redegjorde for en plan om registrering av nye ord som etterhvert dukker opp, særlig i avisspråket. På Ljunggrens initiativ har Nämnden för svensk språkvård gått til innsamling av slike ord som et forsøk. Møtet uttalte sin tilfredshet med dette initiativ, som burde danne mønster for liknende tiltak i de andre land. Det ble opplyst at dette arbeid er tatt opp også i Norge og Danmark, i forbindelse med ordboksarbeidene.

Spørsmålet om en samordning av visse almene skriveregler ble behandlet av undervisningsråd Hänninger, Stockholm, særlig med henblikk på forkortelser, tegnsetting o. l. Dessuten orienterte professor D. A. Seip om Norsk Språknemnds arbeid med læreboknormal for de to norske skriftmålene.

Lektor Gösta Bergman, Stockholm, la fram en plan om å utarbeide lister over den hjemlige uttale av de viktigere geografiske navn i hvert land, særlig til bruk for kringkasting og skole.

Professor D. A. Seip ga en oversikt over utarbeidelse av ordbøker fra ett nordisk språk til et annet, og fremkastet en plan om å drøfte muligheten for å få i stand en dansk-norsk-svensk ordliste. Møtet henstilte til Nordisk Kulturkommisjon å støtte opp under forslag som måtte bli frem satt når det gjelder spørsmålet om internordiske ordbøker.

Møtet vedtok dessuten følgende resolusjoner:

«Det nordiske språkmøte uttaler at det ville være ønskelig om det besto en dansk språknemnd som kunne tre i samarbeid med de andre nordiske språknemnder som offisielt organ.»

«I februar 1953 vedtok Det Nordiske Råd følgende rekommandasjon (nr. 8, d):

«Nordiska rådet rekommenderar medlemsstaternas regeringar att lämna nationella språknämnder det stöd som behövs för öppnande av möjligheter till ett verkligt samarbete dem emellan.»

Etter innbydelse av Nordisk Kulturkommisjons presidium har representanter for den finske, finnlandssvenske, norske og svenske språknemnd og for dansk språkvitenskap holdt møte i Oslo 19. og 20. februar.

Møtet vedtok å henstille til regjeringene å ta omsyn til denne uttalelse fra Det Nordiske Råd om økonomisk støtte til språklig samarbeid mellom de nordiske land. Et fruktbart samarbeid om de store åndelige og folkelige verdier som språknemndene skal verne og utvikle, er ikke mulig uten at de fornødne, men relativt beskjedne midler blir stilt til rådighet.»

Disse to resolusjoner er sendt til de respektive undervisningsministerier.

Et samarbeid mellom språknemndene er med dette kommet i stand og vil fortsette i de former som er best gjennomførlige i praksis. Liknende møter vil bli arrangert med passende mellomrom.

Punkt e.) På plenumsmøtet i Helsingfors fortsatte kulturkommisjonen behandlingen av spørsmålet om internordisk tentamensgyldighet og nordiske kurser, og man drøftet likeledes utvekslingen av universitetslærere.

Følgende resolusjoner ble vedtatt, og den første oversendt til undervisningsministeriene:

«N.K.K. gir sin tilslutning til det foreliggende forslag fra Koordinations Komitéen for Specialistkonferencer om nedsettelse av en fellesnordisk komité av professorer og studenter til å vareta spørsmål vedrørende studentutveksling og tentamensgyldighet, og anbefaler regjeringene i de nordiske land å oppnevne en slik komité, som bør arbeide i tilknytning til N.K.K.'s seksjon for akademiske og vitenskapelige spørsmål.»

«N.K.K. vedtar at hver nasjonalavdeling innen 1. mai 1953 lar utarbeide en redegjørelse for sitt lands vedkommende om utveksling av universitetslærere med de øvrige nordiske land. På dette grunnlag utarbeider generalsekretariatet en samlet oversikt som forelegges regjeringene, under henvisning til anbefalingen fra Det nordiske råd om å fremme utvekslingen av universitetslærere.»

Etter å ha vært gjenstand for nærmere utredning i de enkelte land, var disse spørsmål til behandling på undervisningsministtermøtet, hvor man vedtok følgende:

«A.) Undersøgelse og forslag om kursers, tentaminers og deleksaminers nordiske gyldighed.

Det vedtoges, at man i hvert af landene tilvejebringer hjemmel for uden krav om gensidighed at anerkende deleksaminer, der er bestået i de andre

nordiske lande, og udarbejder nærmere forskrifter på grundlag af hvert enkelt lands eget eksamenssystem.

B.) Udveksling af universitetslærere over længere tidsperioder.

Det vedtoges, at en fortsættelse og udbygning af denne udveksling er meget ønskelig, og at de i udvekslingen deltagende universitetslærere bevarer deres løn i hjemlandet, medens værtslandet afholder deres ekstra-udgifter (til rejser etc.) Udvekslingen bør ikke være afhængig af tidsmæssig gensidighed.

Man vedtog i tilslutning hertil at følge tilsvarende retningslinier ved internordisk udveksling af lærere og eventuel udveksling indenfor andre kulturelle områder.

C.) Ret for nordiske statsborgere til indenfor de nordiske landes områder uafhængigt af nationalitet at få adgang til højere undervisning, til stipendier og andre begunstigelser for studerende, til ansættelse i offentlig tjeneste og til at udøve et fag, der forudsætter eksamen.

a. *Adgang til højere undervisning.*

Det vedtoges, at hvert af landene udarbejder oversigter over sine højere læreanstalters muligheder for indenfor de nuværende rammer at give adgang for studerende fra de øvrige nordiske lande, herunder også på gensidighedsbasis for så vidt angår læreanstalter og fakulteter med numerus clausus. Herunder gives også oplysning med hensyn til spørgsmålet om legater og stipendier, der kan nydes af andre end landets egne statsborgere. Oversigterne samles af det danske undervisningsministerium, der udarbejder en samlet redegørelse med henblik på forelæggelse for næste undervisningsministermøde.

b. *Ansættelse i offentlig tjeneste og ret til at udøve fag, der forudsætter eksamen.*

Det vedtoges, at hvert lands undervisningsdepartement foranlediger disse spørgsmål undersøgt i de departementer, hvorunder spørgsmålene henhører, således at resultaterne af undersøgelserne videresendes med en samlet oversigt til det nordiske justitsministermøde.»

Som det fremgår av ovenstående er saksområdene under punkt e) fredeles på et forberedende stadium. Dette gjelder særlig hele det problemkompleks som kommer inn under benevnelsen «internordisk tentamensgyldighet».

Punkt f.) Vedtak fra kulturkommisjonens plenumsmøte:

«N.K.K. har på oppfordring fra Det Nordiske Råd på nytt drøftet spørsmålet om et utvidet nordisk samarbeid på folkehøyskolens område. Før den tar endelig stilling til spørsmålet, ønsker kommisjonen å motta uttalelser fra folkehøyskolenes organisasjoner i de nordiske land så vel som fra foreningene «Norden», foruten forslag til løsning eller løsninger av dette

viktige, men for tiden lite oversiktlige problem. Forslagene sendes innen 15. juni 1953 til N.K.K.'s nasjonalavdelinger i de enkelte land, hvorefter de vil bli forelagt N.K.K.'s seksjon for folkeopplysning til behandling.»

Under plenumsrådet ble kommisjonen forsøksvis oppdelt i seksjoner etter det foreslåtte mønster. Etterat uttalelser fra de interesserte organisasjoner i de enkelte land var innløpet, kom kulturkommisjonens «seksjon» for folkeopplysning sammen til et møte 7.—8. februar 1954, hvor også representanter for foreningene «Norden» var til stede. Møtet ble holdt i København umiddelbart før undervisningsministermøtet samme sted, og resultatet av forhandlingene (bilag 3 a) kunne således forelegges ministermøtet, som vedtok følgende resolusjon:

«Det vedtoges at spørsmålet om et nordisk, folkeligt akademi samt øvrige tilsvarende forslag måtte gøres til genstand for nærmere behandling i N K K's sektion for folkeopplysning.

Sektionen skulle anmodes om at fremskynde sit arbejde mest muligt.»

Den fullstendige møteprotokoll ble, sammen med det danske forslag om et nordisk folkelig akademi den 19. februar forelagt folkehøyskolenes organisasjoner i de enkelte land til uttalelse. Hittil er det innkommet svar fra de norske og svenske folkehøyskoleorganisasjoner samt fra Arbetarnas Bildningsförbund i Sverige, og disse gjengis i bilag 3b—d. Så snart det øvrige materiale er innkommet, vil kommisjonen avgi en innstilling om saken. Dette vil ventelig kunne skje når de nye medlemmer samles til et konstituerende møte i Oslo sommeren 1954.

I tillegg til spørsmålet om nordiske folkehøyskoler drøftet kommisjonen på plenumsrådet i mars utveksling av foredragsholdere på folkeopplysningens område, og vedtok denne henstilling til regjeringene:

«N.K.K. har tidligere drøftet spørsmålet om utveksling av foredragsholdere på folkeopplysningens område og oversendt konkrete forslag til regjeringene i de nordiske land. Forslagene er ikke blitt realisert og N.K.K. fremhever betydningen av at dette nå skjer, og at såvel en økonomisk basis som en administrativ ordning — den siste i samarbeid med foreningene «Norden» — gjennomføres.»

I en skrivelse av 6. januar 1954 til generalsekretariatet gjør det norske Kirke- og undervisningsdepartement rede for sin virksomhet på dette felt (bilag 4a). I de omhandlede brev til Folkeuniversitetsutvalget i København og Föreläsningförbundets Riksorganisation i Eksjö, Sverige, gir departementet en rekke opplysninger om foredragsholdere som er villige til å besøke de to land og tale om nærmere angitte emner. Den vedlagte avskrift av brev til Universitetet i Oslo om saken (bilag 4b) inneholder bl. a. følgende avsnitt:

«Kirke- og undervisningsdepartementet har fått en henstilling fra den Nordiske Kulturkommisjon om å hjelpe til med å få i stand en større ut-

veksling av foredragsholdere i det frie opplysningsarbeidet. Departementet har stilt de nødvendige midler til disposisjon for at en slik utveksling kan finne sted. Også i de to øvrige land er det økonomiske spørsmål løst.»

Det skulle således være grunn til å anta at kulturkommisjonens henstillinger om økt utveksling av foredragsholdere har ført til visse resultater, selv om kommisjonens svenske avdeling opplyser at den siste uttalelse i ovennevnte sitat ikke gjelder for Sveriges vedkommende.

Punkt g.) Samarbeidet på dyphavsforskningens område kunne ikke tas opp igjen på kulturkommisjonens plenums møte i Helsingfors, da den endelige innstilling fra den nedsatte komité av sakkyndige ikke forelå. Sekretariatet mottok innstillingen 21. november 1953, og saken ble så ført opp på dagsordenen for undervisningsministermøtet i København i februar 1954.

Møtets resolusjon fikk denne ordlyd:

«Man vedtog at anmode komiteen om at træde sammen påny for at undersøge mulighederne for en mindre bekostelig samarbejdsplan end den i rapporten foreslåede. Man peger herved på muligheden for at nedsætte samarbejdsperioden fra 5 til 3 år, at indskrænke sig til 1 ekspeditionsområde i stedet for 2, at det til formålet udrustede danske skib «Galathea» vederlagsfrit stilles til rådighed af den danske stat, men således at driftsudgifterne og den nødvendige ombygning af skibet bæres af de nordiske land i forening.

Man anmoder om, at komiteen snarest afgiver sin indstilling til de respektive ministerier, således at endelig stilling kan være taget inden 1. maj 1954.»

Den sakkyndige komité kom sammen til et nytt møte i Gøteborg 22. februar s.å. I sin innstilling av 22. mars går komitéen inn for alternativet «Jetor» og for én ekspedisjon av 7½ måneds varighet begrenset til Atlanterhavet. Det endelige forslag med kostnadsberegninger finnes på de to siste sider i innstillingen. (Bilag 5.)

Punkt h.) En kartlegning av det nordiske lærestoffet i skolene i de enkelte land var blitt foretatt før plenums møtet i Helsingfors, i samarbeid med foreningene «Norden». Denne resolusjon ble vedtatt:

«N.K.K. anmoder foreningene «Norden» om å utarbeide konkrete planer med budsjettoverslag for de nye tiltak foreningene har bragt i forslag med tanke på å skaffe bedre hjelpemidler i nordisk undervisning i skolene. Foreningene «Norden» anmodes om å legge disse videre bearbejdede planer frem for kommisjonen så snart som mulig.»

Disse planer er hittil ikke mottatt, men ventes å foreligge før neste plenums møte. I tillegg til de ovennevnte utredninger om det nordiske lærestoffet foreligger det fra norsk side en «Tilråding med metodisk rettleiing om undervisninga i svensk og dansk i norske skolar», datert 25. mars

1953 og utarbeidet av et utvalg nedsatt av det norske Kirke- og undervisningsdepartement 8. oktober 1952.

Når det gjelder den gjensidige granskning av historielærebøker i de nordiske land, synes det arbeid som foreningene «Norden» utfører å være tilfredsstillende, både når det gjelder metoder og resultater. Til belysning herav gjengis et utdrag av den uttalelse som generalsekretariatet har mottatt fra den svenske foreningen «Norden»s historiske fagnemnd. (Bilag 6 a.) Derimot peker den geografiske fagnemnden i sin redegjørelse på en viss brist i samarbeidet mellom nemnden på den ene side og forlag og forfattere på den annen side. (Bilag 6 b.)

II.

Øvrige saker.

GENERELT

Den omfattende kartlegning av det kulturelle samarbeid i Norden er blitt videreført og nærmer seg sin avslutning. På plenumsmøtet i Helsingfors fikk presidiet dette oppdrag:

«Presidiet bør gjennom de nasjonale delegasjoner søke å skaffe midler til den endelige redaksjon av stoffet og i samråd med redaksjonsutvalget ansette en redaktør, med tanke på at arbeidet skal kunne gjøres ferdig i løpet av kort tid.»

Først i januar 1954 var arbeidet så langt fremskredet at presidiet fant det oppportunt å ta de nødvendige skritt for at den endelige redigering av stoffet kunne påbegynnes. I betraktning av det meget omfattende materiale som foreligger, ville det innebære en ytterligere forsinkelse, dersom det hele skulle bli bearbeidet og konsentrert i form av en håndbok. Av den grunn vil stoffet i første omgang bli gjennomgått med henblikk på å understreke hvilke samarbeidsoppgaver som ennå synes uløste. Det er meningen at en kortfattet rapport av denne art skal foreligge innen Det Nordiske Råds 2. sesjon.

UNIVERSITETS- OG HØYSKOLESAKER

Nordiske lektorer i utlandet.

På plenumsmøtet vedtok kommisjonen følgende:

«N.K.K. henstiller til regjeringene i de nordiske land å overveie en alminnelig forbedring av de utsendte lektorers økonomiske stilling. Hver nasjonalavdeling utformer henstillingen til sitt lands regjering, idet de spesielle forhold i vedkommende land tas i betraktning.»

Generalsekretariatet har hittil ikke mottatt noen meddelelse om hvorvidt disse henstillinger er tatt til følge.

Nordiske universitetskurser.

Kommisjonen har fortsatt interessert seg for denne sak og vedtok på plenumsrådet denne resolusjon:

«N.K.K. henstiller til regjeringene i de nordiske land å søke gjennomført en plan om organisering av universitetskurser i nordiske språk og litteratur, beregnet for nabolandenes fagstuderende i overensstemmelse med det forslag som ble framsatt av representanter for nordiske universitetslærere og studenter ved en konferanse i Århus juni 1951, samt å stille til rådighet de nødvendige midler til kursenes avholdelse i henhold til det foreliggende budsjettoverslag.»

Generalsekretariatet anmodet om at også denne sak måtte bli ført opp på dagsordenen for undervisningsministermøtet, men henstillingen ble ikke tatt til følge. Dersom det fremdeles er interesse for at saken fremmes, vil den bli behandlet på kommisjonens plenumsmøte i 1954.

Understøttelser til internordiske kongresser.

På det nordiske undervisningsministermøte ble det fra finsk side avgitt en redegjørelse om denne sak, og møtet vedtok følgende resolusjon:

«Man vedtok at overdrage det til NKK's seksjon for akademiske og videnskabelige spørsmål at undersøge spørsmålet og overfor undervisningsministrene fremkomme med forslag til ensartede regler for ydelsen af sådan støtte.»

SKOLER OG UNDERVISNING

Nordisk samarbeidsorgan innenfor pedagogisk forskning og forsøksvirksomhet.

Med skrivelse av 17. september 1953 fra Kirke- og undervisningsdepartementet mottok generalsekretariatet et forslag fra Pedagogisk Forskningsinstitutt om denne sak, fremkommet på grunnlag av en henstilling fra det nordiske skolemøte i Oslo.

Saken ble behandlet på undervisningsministermøtet, og følgende vedtak framkom:

a) Et sådant samarbejde skal indledes, således at der i hvert land nedsættes et ekspertudvalg, bestående af 4 medlemmer, der repræsenterer sagkundskaben indenfor forsøgsvirksomheden, den pædagogiske forskning samt de forskellige skoleformer. Disse ekspertudvalg nedsættes af undervisningsministrene, der samtidig anmoder NKK om at fremkomme med indstilling til arbejdsopgaver for udvalgene.

b) Samarbejde om enkelte opgaver kan af naturlige og praktiske grunde aftales mellom blot et par af landene. En sådan aftale bør meddeles til alle lande og rapporter og publikationer tilstilles også de lande, som ikke deltager i forsøgsarbejdet.»

Koordinert forsøksvirksomhet i skoler i UNESCO's medlemsland.

Undervisningsministermøtet vedtok om denne sak:

«a) Unescos plan for koordineret forsøgsvirksomhet anses for så interessant, at den fortjener grundig overvejelse.

b) Ved et eventuelt nordisk samarbejde om fælles forsøgsplaner må visse forbehold tages med hensyn til de enkelte landes skolelovgivning, gældende reglementer og undervisningsplaner.

c) Ligeledes må man tage et vist forbehold med hensyn til den praktiske gennemførelse af forsøkene, da visse klasser må siges at stå i en særstilling på grund af de velfærdsinteresser for eleverne og deres hjem, som knytter sig til eksamen.

d) Spørsmål om et nordisk samarbejde om forsøgsvirksomhet med udgangspunkt i Unescos plan, bilagt med foreliggende dokumenter i sagen, oversendes til NKK's sektion II.»

Fellesnordisk vitenskapelig husholdningsutdannelse.

Denne resolusjon ble vedtatt på undervisningsministermøtet:

«Det vedtoges at henskyde spørsmålet til NKK's seksjoner I og II, således at der i seksjonene tages nærmere stilling til den innstilling, der vil fremkomme fra et allerede nedsatt internordisk sakkyndigt udvalg.»

Fellesnordiske lærebøker i gymnastikk.

Et forslag om å ta dette spørsmål opp ble oversendt kulturkommissjonen av Tilsynsrådet for Statens Gymnastikkskole i brev av 8. mai 1953. I påvente av kommissjonens reorganisering har det ikke vært mulig å fremme saken, som det er meningen å behandle på det kommende plenums møte.

TEATER OG FILMSPØRSMÅL

Samarbeid om utveksling av dramatisk kunst.

Kommisjonen har fortsatt behandlingen av denne sak, og en henstilling til regjeringene ble vedtatt på plenums møtet:

«N.K.K. foreslår at det hvert år stilles til rådighet en sum svarende til sv.kr. 100 000.— til fremme av nordisk teatersamarbeid. Summen foreslås bevilget av de interesserte nordiske land i forhold til deres folketall. N.K.K. er av den oppfatning at samarbeidet bør kunne omfatte såvel utveksling av gjestespill med hele ensembler som opptreden av enkelte kunstnere, og at dette samarbeid bør kunne utstrekkes til å gjelde alle eksisterende verdifulle teaterformer. Ennvidere bør det kunne gis støtte til engagement av instruktører fra de øvrige nordiske land, til gjesteforelesninger, studieopphold, opplysningsarbeid og møter om teaterspørsmål.

Bevilgningen administreres for hvert lands vedkommende av den i disse spørsmål sakkyndige offentlige institusjon eller av det offisielt utpekte

sakkyndige organ, på den måte at et samarbeid mellom disse institusjoner trer i kraft ved disponering av midlene.»

Også denne sak ble tatt opp på undervisningsministermøtet, som vedtok:

«Undervisningsministermødet slutter sig til forslaget fra NKK til stimulering af samarbejdet på scenekunstens område. Gennemførelsen af NKK's forslag bør ske ved, at der i hvert nordisk land årlig stilles til disposition for dette formål midler, der svarer til 30 000 sv.kr. Midlerne forvaltes af vedkommende ministerium i det enkelte land efter retningslinier, udarbejdet af NKK's sektion for folkeoplysning og kunst, idet det forudsættes, at sektionen konsulterer sagkyndige organer på scenekunstens område.»

Samarbeid om produksjon og distribusjon av film.

Kulturkommisjonens norske avdeling fremsatte dette forslag på plenums-møtet:

«Den norske delegasjon av Nordisk Kulturkommisjon vil peke på betydningen av et samarbeid om å skaffe god film som høver for de forskjellige årsklasser av barn.

I de nordiske land er de lovbestemmelser som gjelder for fremvisning og kontroll av film, oppe til revisjon. I de innstillinger som er lagt fram fra de komitéer som har arbeidet med spørsmålet, blir det på forskjellig vis gitt uttrykk for nødvendigheten av å regulere tilgangen på film for barn, slik at de enkelte aldersgrupper får et filmstoff som passer for deres spesielle behov. Den norske komitéen og den svenske har foreslått at man foruten den øverste aldersgrense setter en mellomgrense og gir kontrollen høve til å skille det filmstoff som passer for større barn, ut fra det de mindre uten skade kan få se. Hvis en slik ordning blir vedtatt og satt ut i livet, vil det etter all sannsynlighet skjerpe de vansker man allerede har når det gjelder å skaffe passende og tilstrekkelig film for barn. Tilgangen på film for større barn kan bli noe bedre, fordi kontrollen, med en ordning som den foreslåtte, vil kunne slippe noe mer av voksenfilm når den ikke i alle tilfeller må ta hensyn til de små. Men film som er laget med tanke på større barn, og som er virkelig egnet til å treffe deres smak og møte de krav som foreldre, pedagoger og psykologer nå stiller, vil fremdeles mangle. Spørsmålet om en øket og mer målbevisst produksjon av film for barn er derfor særlig aktuelt nå.

Det viser seg imidlertid at det er vanskelig å få produksjon av barnefilm til å lønne seg. Det koster like mye å lage film for barn som å lage film for voksne, men da fremvisningen kaster mindre av seg, vil produksjon av barnefilm måtte bringe økonomisk tap dersom ikke det kan gis stønad til produsentene. Denne stønaden må være forholdsvis stor til hver enkelt film, om ikke markedet kan utvides til flere land. Det melder seg derfor her som en naturlig tanke at de nordiske land måtte kunne

samarbeide både om produksjon og distribusjon. Dersom en kan få i stand et slikt samarbeid, bør det offentlige gi stønad til slike barnefilmproduksjoner.

Den norske delegasjon foreslår derfor at det hvert år stilles til rådighet en sum som svarer til sv.kr. 200 000.— til fremme av barnefilmproduksjon som kan utnyttes i de nordiske land. Summen foreslås bevilget av de interesserte nordiske land i forhold til deres folketall, avrundet til nærmeste halve million. Bevilgningen administreres av det land som har presidiet i Nordisk Kulturkommisjon. Dersom det ikke finnes projekter som svarer til hensikten, går midlene tilbake til hvert enkelt land.»

Møtet fant at et slikt samarbeid kunne bli av stor betydning. Før saken kunne tas opp til endelig behandling, ønsket man imidlertid å innhente uttømmende opplysninger fra sakkyndige i de enkelte land. Uttalelser fra Norsk Filmsamfunn og Svenska Barnfilmkommittén ligger ved. (Bilag 7 a og b.)

Umiddelbart etter plenums møtet mottok generalsekretariatet et forslag om tollfri import av undervisnings- og opplysningsfilm. Også dette forslag var fremkommet fra norsk hold, ved Kommunenes Filmsentral A/S og Statens Filmsentral. (Bilag 7 c.)

Spørsmålet om filmsamarbeid vil i sin helhet bli behandlet på det neste plenums møte.

Bilag 1 a.

P.M. om den biologiske stasjon ved Bergen som ledd i et nordisk kulturelt samarbeid.

(Utarbeidet av dekanus ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Bergen februar 1953.)

Den biologiske stasjon ved Universitetet ligger på Espegrend i Fana, 20 km. fra Bergens sentrum.

En biologisk stasjon har to oppgaver. Først er den et ledd i utdannelsen av biologer som skal rekruttere stillingene i den høyere skole, den vitenskapelige forskning i de praktisk-biologiske offentlige etater og for næringslivet. Dernest gir den forskere fra universiteter og praktisk virksomhet muligheter for å løse slike forskningsoppgaver som melder seg under utforskningen av livet i havet, og hvis løsning i mange tilfelle er av avgjørende betydning for fangst og fiske.

Erfaringene fra B.M. tidligere biologiske stasjoner, ved Puddefjorden i selve byen 1892—1917, og på Herdla 1920—40, viser at en stasjon på Norges

vestkyst byr de beste vilkår for arbeidsmuligheter, også for folk utenfor landets grenser. Professorer fra nordiske universiteter har uttalt ønsket om at de må kunne komme til Bergen med sine spesialstuderende, eller få adgang til å sende slike studerende til Bergen for å delta i kursene der. Den ideelle ordning vil være at de øvrige biologiske stasjoner, i Oslo-fjorden, i Østersjøen eller i Øresund blir brukt til undervisning og til arbeid med de mer begrensede oppgaver som de etter sin geografiske beliggenhet er henvist til, mens stasjonen ved Bergen, som har enestående muligheter ved sin beliggenhet, blir stedet for felles nordisk spesialistutdannelse, og for løsning av de store forskningsoppgaver som krever lett adgang til fjorder eller åpen sjø i Nordsjøen.

Det er således innlysende at en utbygget stasjon ved Bergen vil by på fremragende muligheter for nordisk samarbeid, først og fremst på den marine biologis områder, men dernest også på andre biologiske områder. Skulle det til sine tider ikke være fullt belegg på stasjonen av biologer, vil den med et internat, messe og auditorium være meget vel skikket for andre vitenskapelige og kulturelle nordiske sammenkomster.

Det er, så vidt vi forstår, departementets hensikt å foreslå en etappevis utbygging av det betongbygg som forefinnes. 1. etappe er grovt kalkulert til *kr. 1 400 000.00*, hvorav bevilget og foreslått inntil 30. juni 1954 *kr. 471 000.00*. I denne etappe kommer med det vesentligste utstyr til en stasjons vitenskapelige arbeid. Det som vil stå igjen til 2. etappe er et auditorium og et permanent internat, og dertil et moderne fartøy. Dessuten vil det provisoriske internat som er forutsatt i 1. etappe legge beslag på rom som i 2. etappe er forutsatt disponert til ytterligere arbeidsplasser for forskere. Et internat er absolutt nødvendig ved en biologisk stasjon, da de som arbeider der må kunne være på stasjonen til alle døgnets tider, og stasjonen dessuten har en isolert beliggenhet. 2. etappe er beregnet å koste *kr. 400 000.00*, hvortil kommer en større og mer moderne båt som kan samle inn materiale og ha en ganske annen aksjonsradius enn det gamle fartøy man nå har, anslagsvis *kr. 300 000.00*.

Stasjonens drift er anslått til å koste *kr. 100 000.00* utenom lønnsutgifter på det ordinære budsjett. Hvis stasjonen ikke bare skal være en bergensk eller norsk stasjon, men en nordisk stasjon, regner man med et årlig driftsbudsjett på *kr. 150 000.00*.

Utbygging og drift av en slik stasjon til en felles nordisk stasjon skulle egne seg meget vel for et nordisk samarbeid. Det økonomiske samvirke kan tenkes på mange måter. Det kan bli samvirke ved utbygging, eller ved anskaffelse av fartøy. Det kan tenkes samvirke ved driften ved at de øvrige land leier rom og betaler en forholdsmessig andel av utgiftene mot prioritet til visse rom. Det kan også tenkes at den vitenskapelige assistent som må komme, etter tur lønnes av de andre land. En slik stilling er også

en utdannelsestilling, og det må antas å være en stor fordel for de andre land å ha folk som har arbeidet 3—5 år ved en slik sentralstasjon. Disse forhold skal her bare antydes, men er ikke ment som noe forslag.

F.t. har Norge gående et kursus i høyere fiskeriundervisning, og det er bare et tidsspørsmål når den høyere fiskeriundervisning blir fullt utbygd for biologer, oceanografer, teknologer og administratorer. Forskningen som er en nødvendig forutsetning for en effektiv utnyttelse av havets rikdommer, krever en stor biologisk stasjon. Det kan i denne forbindelse pekes på den form vår hjelp til underutviklede land kommer til å ta.

Det som først og fremst må kunne oppnåes ved et nordisk samarbeid på dette område, er en hurtigere utbygging av stasjonen til full kapasitet, og en sikkerhet for at driften vil kunne holdes på en forsvarlig høyde i fremtiden.

Bilag 1 b.

Nordisk samarbeid ved utbygging av vitenskapelige institusjoner.

(Utdrag av statsråd Birger Bergersens innledning på det nordiske undervisningsministermøte i København, 7.—10. februar 1954.)

Når det gjelder det marinebiologiske samarbeid i Norden, har vi for tiden en biologisk stasjon ved Universitetet i Bergen under utbygging. Stasjonen som ligger i Espeland i Fana utenfor Bergen, byr på enestående muligheter for marine-biologisk forskning. Erfaringene fra den gamle stasjonen på Herdla som ble nedlagt etter krigen, og fra den provisoriske drift av Espeland, viser at en slik Nordsjø-stasjon, med adgang også til fjorder og mer lukkede farvann, får et stort besøk av forskere og studerende utenfra. Universitetet i Oslo lar allerede nå et kursus ved stasjonen på Espeland gå inn i sin undervisning, og biologilærere fra andre nordiske universiteter har underhånden uttrykt ønske om å få gjøre det samme. Allerede under den nåværende provisoriske periode har stasjonen hatt mange besøk av nordiske og andre utenlandske forskere, og mange flere har måttet avvises.

Selve stasjonsbygningen er et betonghus med kjeller og fire etasjer, bebygd flate 596 kvm. Det er foreløpig hensikten i første etappe å innrede bare endel av huset. Det vil da bli innredet de nødvendige laboratorier, akvarier m. m. og skaffet arbeidsmuligheter for biologisk forskning og undervisning. Det vil således bli en kursussal med 12 plasser, 2 laboratorier, 1 bibliotek og 6 arbeidsrom for tilreisende forskere. Det vil videre bli et midlertidig internat, men uten messe. Det er videre planlagt en fremtidig

annen etappe, hvorved huset vil bli henimot fullt utnyttet. Den annen etappe vil skaffe stasjonen en meget større kapasitet m. h. t. forskerrom og internat, slik at stasjonen vil kunne ta et meget større belegg.

Hvis stasjonens arbeidsmuligheter skal utnyttes fullt ut og skal stasjonen ta imot dem som ønsker å komme til kurser eller spesialarbeid, bør annen etappe bygges ut, og et nytt forskningsfartøy anskaffes. Hvis det viser seg at det i de øvrige nordiske land er interesse for å bruke stasjonen til undervisning, og at forskere fra universiteter og andre institusjoner ønsker å arbeide ved stasjonen, er det rimelig å tenke seg et nordisk samarbeid med en fullstendig utbygging og innredning og ved den framtidige drift. Et slikt samarbeid måtte selvsagt innbefatte en bestemt prioritet for de samarbeidende land ved benyttelsen av stasjonen. Et slikt samarbeid vil ikke gjøre overflødig de andre eksisterende biologiske stasjoner, hverken i eller utenfor Norge. Disse stasjoner vil sikkert fylle sin oppgave i undervisning og forskning som før, og stasjonen ved Bergen vil i kraft av sin beliggenhet gi visse muligheter som de øvrige ikke har. Etter de endelige planer som er lagt fram for departementet, vil det første byggetrinn dekke det innenlandske behov og koste ca. 2.5 mill. kroner. Det annet byggetrinn vil koste ca. kr. 900 000.00. Byggearbeidet er kommet godt i gang, og byggekomité er oppnevnt. Til 1. juli 1955 vil det være anvendt kr. 471 000.00 til byggearbeid for første byggetrinn, som beregnes å være ferdig i 1956.

Bilag 2 a.

Forslag om opprettelse af et nordisk (internationalt) eventyrinstitut i København.

På basis af oplysninger fra professor, dr.phil. L. L. Hammerich, København, foreslår den danske delegation, at NKK søger gennemført indretningen af et nordisk (internationalt) eventyrinstitut i København.

Eventyrforskningen er efter sit væsen international. Eventyrene er på en måde menneskehedens ældste mundtlige «litteratur». De trives og lever i husligt og hjemligt milieu, i den snævraste familiekræds. De fortælles af voksne til børn eller af voksne indbyrdes, omkring ildstedet, under rast på lange rejser, ved fest og i fred. Men samtidigt med, at eventyr er naturligt prægede af, hvem der fortæller, og hvor der fortælles, er det gang på gang konstateret, at motiver og hele eventyr kan have en meget vid udbredelse. Denne kan gå over det meste af jorden, men følger ofte på særdeles karakteristisk vis kulturens veje. Studium af eventyr forudsætter

på en gang virkeligt lokalkendskab og den videst mulige adgang til kundskab om, hvordan forholdene er i andre lande, selv meget fjerne. Systematiske lister over eventyr og motiver er allerede for år tilbage blevet sammenstillede, især af skandinaviske og amerikanske forskere. Rundt om i landene er oprettet folkemindearkiver, der optegner og ordner eventyrene (og andre folkeminder). Den, der studerer eventyr, vil i reglen gå ud fra en traditionsgruppe, som han selv kender godt, og må dernæst skaffe sig det nødvendige sammenligningsmateriale ved at rejse til eller korrespondere med de forskellige folkemindearkiver. Det er klart, at dette kan være økonomisk vanskeligt, og at det enkelte folkemindearkiv tit nok kan mangle arbejdskraft til sådan korrespondance.

Den nu afdøde fremragende svenske folkemindeforsker Carl Wilhelm v. Sydow indså, at det eneste praktiske var oprettelsen af et internationalt eventyrinstitut, der kunde samle eventyroptegnelser alle vegne fra og kunne give oplysninger om eventyr til alle forskere, der måtte ønske det. Efter overvejelser og drøftelser med forskere fra alle de nordiske lande og fra en række andre for tiden i eventyrforskning særligt interesserede lande (Storbritannien, Irland, U.S.A., Holland, Belgien, Indien) foreslog v. Sydow, at eventyrinstituttet skulle lægges i København, der dels har de store traditioner fra Svend Grundtvig, Aksel Olrik, H. F. Feilberg o. fl., dels og navnlig har store samlinger, der kan danne et passende grundlag, vil kunne præstere egnet arbejdskraft til begyndelsesarbejdet, og har en gunstig geografisk beliggenhed.

Her i Danmark førtes tanken navnlig frem af fhv. rigsbibliotekar Svend Dahl som formand for Dansk Folkeminderåd og professor L. L. Hammerich som formand for foreningen Danmarks Folkeminder. C. W. v. Sydow, den nu ligeledes afdøde fremragende norske folklorist Knut Liestøl og professor Hammerich udsendte i 1949—50 til alle folkemindeinstitutioner og mange enkelte forskere en opfordring til at udtale sig om planen og eventuelt støtte den. Der var almindelig tilslutning fra så at sige alle sider, men det hele strandede på, at der ikke kunne opnås tilstrækkelige danske bevillinger. Ganske vist blev der et par år ydet noget, men langt mindre end ansøgt (i forholdet 9.000, hvor der var søgt om 20.000), og da der slet ikke kunne skaffes lokaler (en begyndelse i Dansk Folkemindesamlings overfyldte rum kunne kun være rent midlertidig), og da startbevillingen yderligere overførtes fra finansloven til de usikrede tipsmidler, opgav rigsbibliotekaren og professor Hammerich sagen. Der var også en *circulus vitiosus* i, at de danske bevilgende myndigheder krævede større og fastere tilsagn fra udlandet for at være villige til at yde af danske statsmidler, mens man i udlandet ikke kunne have megen respekt for et dansk tilbud om 9.000 kr. for et internationalt institut.

Der er dog stadig behov for et sådant eventyrinstitut, og ingen anden

synes at være i stand til eller villig til at løse opgaven. Eventyrinstituttet skulle for det første samle optegnelser af eventyr, d.v.s. fra de eksisterende folkemindearkiver få kopier (vel oftest fotokopier) af de der værende samlinger. Nutidens hjælpemidler (mikrofilm, læsemaskiner) vil her være af afgørende betydning. Det er en selvfølge, at instituttet skulle have et udstrakt bibliotek af trykte eventyrsamlinger og af bøger om eventyr, herunder særlig alle slags registre og indices. Forskere fra andre lande skulle dels mod en rimelig betaling kunne få udskrifter og kopier dels alle slags oplysninger og hjælp, herunder ikke mindst få foretaget oversættelser af eventyr til et verdenssprog, hvis sådanne ikke foreligger.

Oprettelse af et sådant institut vil kræve en ledelse, hvori en dansk må have sæde, og daglige arbejdere, hvoraf også nogle må være danske, samt nogen kontorassistance. Et sådant instituts lokalekrav er ikke særlig store; det er nødvendigt, at instituttet anbringes i nærheden af det kongelige bibliotek og dansk folkemindesamling. Lokalekravene vil omfatte: et brand- og bombesikkert magasin, skønsmæssigt af en størrelse, der ville svare til, at det kunne rumme en 40—50.000 bind bøger; et rum til fotokopiering; et maskinskrivningsrum; et almindeligt studierum med 10 siddepladser og et vist håndbibliotek; 4 eller 5 enkeltstudierum, hvoraf nogle for dem, der udfører det daglige arbejde. Et vist teknisk apparatur vil være nødvendigt, navnlig til lyd- og lyskopiering og reproduktion, altså båndoptager, grammofon, lyskopieringsapparat og læsemaskine(r). Personalet må formodentlig bestå af 4—5 mand; det vil rimeligvis være praktisk ikke at ansætte uakademisk kontorassistance, men at anvende studenter i folkemindeforskning. Udgifternes nærmere størrelse vil først kunne fastslås ved en ret indgående ekspertundersøgelse; men det er indlysende, at det vil være et meget billigt internationalt institut. Dog må man se i øjnene, at den danske stat vil synes, at det kan være et spørgsmål, om det er rimeligt, at den betaler det alene. Og dette synspunkt er ganske berettiget. Selvom organisationen af instituttet bør være således, at en del af driftsudgifterne dækkes ved bidrag udefra, så vil på den anden side international interesse være betinget af, at der ydes betydeligt på det sted, hvor instituttet ligger. Herved er det rimeligt at tænke på, at København ikke blot ligger i Danmark, men i Norden, og at initiativet til instituttets oprettelse udgik ikke fra dansk, men fra svensk side (og straks fik fuld støtte fra norsk, finsk og islandsk side).

Det vil være særdeles naturligt, om denne internationale opgave løses på fællesnordisk basis. Har vi end, som nævnt, gode traditioner, så er det ikke Danmark, men hele Norden, der indtager en ejendommelig og fremragende stilling i folkemindeforskningen. Institutet vil først få sine rette muligheder ved vel at ligge i det geografisk og på anden vis praktiske København, men være oprettet og ledet på fælles nordisk basis.

Institutets ledelse og arbejde bør være fællesnordisk, og udgifterne ved driften fordeles imellem landene på den måde, man kan blive enige om, hvilket vel iøvrigt kan skifte noget efter de arbejds kræfter, der fra hvert land kan stilles til rådighed. Men det er en selvfølgelig og ufravigelig betingelse, at Danmark stiller lokaler til rådighed, med hvad dertil hører af bygningsvedligeholdelse, rengøring, vagt, forsikring, belysning og opvarmning.

For øjeblikket findes der ikke i København lokaler, som er fuldt ud egnede til et sådant institut, og såfremt dette kan blive realiseret i den nærmeste fremtid, må man klare sig med midlertidige lokaler. Men da der er planer om opførelse af en særlig bygning for en række mer eller mindre sammenhørende videnskabelige danske institutioner (dansk folkemindesamling, udvalget for folkemål, stednavneudvalget, den Arnamagnæanske samling, m. m.), kunne det tænkes, at eventyrinstituttet kunne få plads i denne bygning, som det er tanken at søge placeret på en grund umiddelbart ved det kgl. bibliotek.

Den danske delegation stiller forslag om, at NKK snarest muligt forelægger de respektive regeringer nærværende skrivelse med forslag om, at der som første etape til sagens realisation nedsættes et udvalg bestående af en eller to særlig sagkyndige fra hvert nordisk land til at planlægge oprettelsen af instituttet i alle enkeltheder. Selv om det naturligvis må være overladt de enkelte regeringer at bestemme, hvilke repræsentanter der skal vælges til dette udvalg, vil man dog gerne til orientering pege på følgende personer, som må anses for særlig sagkyndige på området:

Danmark: professor, dr. phil. L. L. Hammerich, professor Kaj Barr, professor, dr. phil. Kaare Grønbech, inspektør ved Nationalmuseet, dr. phil. Axel Steensberg, alle København.

Finland: professor Martti Haavio, dr. Hautala, begge Helsingfors.

Island: professor, dr. phil. Einar Olafur Sveinsson, Reykjavik.

Norge: professor, dr. philos. Reidar Th. Christiansen, Oslo.

Sverige: professor, fil. dr. Sigfrid Svensson, Lund; professor, fil. dr. Dag Strömbäck, Uppsala; professor, fil. dr. Sigurd Erixon, Stockholm.

Man anbefaler, at der af de respektive landes regeringer stilles det fornødne beløb til rådighed til dækning af rejseudgifter foranlediget af udvalgets møde.

H. M. Hansen.

Olaf Waage.

Professor, dr. L. L. Hammerich,
 Studentergården. Tagensvej 15, N.

Den 17. februar 1954.

Den nordiske fagkonference om forslaget vedrørende et internationalt eventyrinstitut i København anbefaler den nordiske kulturkommission, at tanken søges virkeliggjort ved oprettelsen af et «Nordisk institut for folkedigtning» i København. På hovedsprogene kunne titelen være Northern Institute of Comparative Folklore, Institut nordique des traditions populaires, Nordisches Institut für vergleichende Volksdichtung.

Opgaven udvides derved, at området udstrækkes, således at foruden eventyr også sagn og i anden række viser kommer med, fordi stoffet i sagn — og tildels viser — er fælles med eventyrene og kan have en udbredelse, der kræver et tilsvarende, internationalt baseret studium.

Men opgaven indskrænkes derved, at der ikke foreslås et internationalt administreret institut, men et institut oprettet og styret af de nordiske lande. Dette skulle lettere kunne virkeliggøres og ville tillige muliggøre et samarbejde med lignende institutioner i andre lande.

Instituttet skal være en central og en hjælp for de i de nordiske lande eksisterende nationale institutter for indsamlingen og udforskningen af folkedigtningen. Det skal ikke foretage den direkte materialindsamling, men det skal bidrage til at samordne de enkelte institutters arbejde og til at styrke forbindelserne indbyrdes og med andre folk.

Instituttet skal for det første være et arkiv, hvori skal søges samlet kopier (afskrifter, fotostater og navnlig mikrofilms) af de registre over eventyr, sagn — og til en vis grad — viser, som findes i de nordiske (og, hvor det er praktisk, andre) landes institutter for studiet af folkedigtning. Der bør også stræbes efter, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, at få kopier af de enkelte nordiske institutters originalsamlinger, dels for at skabe en sikkerhed for disse mod katastrofer, dels for at lette og frugtbar gøre arbejdet i det fælles institut i København.

Instituttet skal for det andet, som de nationale institutter gør det i betydelig grad, give begærede oplysninger vedrørende folkedigtningen og dens studium. Det vil derved både aflaste de nationale institutter og vil kunne give oplysning, som ikke eller ikke let vil kunne fås i disse, og vil derved kunne spare såre megen tid for folkedigtningforskerne, navnlig i tilfælde, hvor en fortælling eller et motiv er udbredt over store dele af jorden. Instituttet skal også på begæring og mod en reguleret betaling give oversættelser til et hovedsprog af optegnelser.

Basis for instituttet er det studium af folkedigtningen (eventyr, sagn, viser), som drives i de nordiske lande. Dette drejer sig i første række om

folkedigtningen i de nordiske lande, men denne har dels sammenhæng med de vesteuropæiske lande, dels fra Finland en intens og vældig sammenhæng med folkedigtning over store dele af de østlige lande, langt ind i Asien. Fremdeles har man i Danmark fra gammel tid naturligt viet mange kræfter til udforskning af grønlandsk i nyere tid også anden eskimoisk folkedigtning, hvorved studierne geografisk langs Amerikas nordkyst når over til Sibirien. Endelig er der, ikke mindst i København, traditioner for studiet af folkedigtning i flere orientalske områder: Tyrkiet, Persien, Indien, Centralasien, Ægypten; og der er i København en stor samling af judaistisk litteratur. Alt dette antyder omfanget af institutets naturlige virkeområde og dets naturlige placering i København.

Institutet skal ikke stræbe efter at få et stort primært bibliotek af folklørelitteratur — det ville være økonomisk og praktisk uoverkommeligt. Men det må have et håndbibliotek og en meget fyldig samling bibliografier over folkedigtningens litteratur. Dertil kræves dels en eengangsbevilling, dels et annuum, dels gaver fra institutioner og private.

Institutet må have apparater til læsning af mikrofilm, men vil til at begynde med kunne få foretaget ønskede reproduktioner på de nationale instituter og på det kgl. bibliotek i København, således at et særligt reproduktionsapparat næppe skulle være nødvendigt. Installationer til aflytning af grammofonplader og båndoptagelser vil være ønskelige. Naturligvis må institutet have fornødent kontorudstyr, skrivemaskiner o.s.v.

Institutet må råde over et katastrofesikkert magasinrum, et kontorrum, et biblioteksrum og et par studierum. Ingen af delene behøver at være store.

Institutet må have en videnskabelig leder og fornøden kontorassistance og må kunne organisere løst videnskabeligt medarbejderskab bl. a. til oversættelser.

Den økonomiske basis for institutet skulle være, at Danmark stiller lokaler til rådighed (med disses møblering, opvarmning, belysning og vedligeholdelse), mens driftsudgifterne iøvrigt fordeles mellem samtlige nordiske lande — Danmark indbefattet, hvorved fornødent hensyn tages til dette lands bestridelse af udgifterne til lokaler; iøvrigt bliver den procentvise udgiftsfordeling et spørgsmål, der ikke her skal nærmere berøres.

Udover lokaleudgifterne, der må blive formål for en speciel dansk undersøgelse, skønnes der at måtte regnes med en eengangsudgift til etablering på 25.000 danske kr. — som eventuelt kan fordeles over nogle år —: indkøb af bøger, læseapparater, skrivemaskiner o.s.v. Den årlige driftsudgift beregnes skønsmæssigt til 50.000 kr. Heraf 18.000 kr. til den videnskabelige leder (med hvem pensionsforsikring aftales), 10 000 kr. til skrivehjælpen, resten til rengøring, kontorudgifter og lønning af løs videnskabelig medhjælp.

Institutets bestyrelse tænkes at skulle bestå af repræsentanter for samt-

lige nordiske universiteter, således at hvert nordisk universitet, efter eventuel aftale med faginstitutionerne udenfor universiteterne, kan udmelde een repræsentant. Forretningsudvalget skulle bestå af een dansk, een finsk, een norsk og een svensk valgt af bestyrelsesmedlemmerne fra vedkommende land. Formandsskabet skulle gå på omgang mellem Finland, Norge og Sverige med en treårig periode til hvert land; det danske medlem af forretningsudvalget skulle være fast viceformand. Nærmere ordning af styrelsesarbejdet må aftales, når bestyrelse og forretningsudvalg er udmeldt; men bestyrelsens forretninger tænkes afviklet skriftligt, og forretningsudvalget skulle normalt ikke behøve at mødes mere end to gange årligt.

Lederen — og eventuelt anden fast videnskabelig assistance — ansættes af bestyrelsen efter indstilling af forretningsudvalget; løs videnskabelig assistance og uvidenskabelig medhjælp antages af forretningsudvalget efter indstilling af lederen.

Bilag 3 a.

Nordisk samarbeid på folkehøyskolens område.

Uttalelse avgitt av Nordisk Kulturkommisjons arbeidsutvalg samlet til møte i København 7.—8. februar 1954.

Ifølge *Recommandation nr. 8 fra Det nordiske råds 1. sesjon* i februar 1953 anbefales medlemsstatenes regjeringer å «undersöka frågan om nordisk folkhögskolor och framlägga förslag i ärendet samt i övrigt främja ett vidgat samarbete beträffande folkhögskolor och frivilligt bildningsarbete».

Denne rekommandasjon ble behandlet på *Nordisk Kulturkommisjons plenumsmøte i Helsingfors* i mars samme år. Kommisjonen vedtok at før saken ble tatt opp til realitetsbehandling, skulle den forelegges folkehøyskolenes organisasjoner i de enkelte land så vel som foreningene «Norden» til uttalelse.

I påvente av den foreslåtte reorganisering av Nordisk Kulturkommisjon har de sittende medlemmer av kommisjonen støtt på praktiske vanskeligheter når det gjelder den endelige bearbeidelse av det innhentede materiale. For at disse spørsmål skulle kunne foreligge ferdig utredet innen Det nordiske råds neste møte i august 1954 har imidlertid kulturkommisjonens arbeidsutvalg på dette område funnet det nødvendig å komme sammen til et møte. Av praktiske grunner er dette møte henlagt til København umiddelbart før det nordiske undervisningsministermøte i februar 1954.

På Nordisk Kulturkommisjons utvalgsmøte 7.—8. februar var følgende representanter til stede:

Fra Danmark:

Høyskoleforstander Uffe Grosen,
Forretningsfører Oluf Bertolt,
Lektor, dr. Hakon Stangerup,
Direktør Jens Rosenkjær, Foreningen «Norden»,
Universitetssekretær Olaf Waage.

Fra Finland:

Generaldirektør Reino Oittinen.

Fra Island:

Minister Sigurdur Nordal.

Fra Norge:

Folkehøyskolestyrer Aslak Torjusson,
Sekretær Helene Andersen.

Fra Sverige:

Rektor Harald Elldin,
Direktør Arne F. Andersson, Foreningen «Norden»,
Sekretær, dosent Nils André.

I egenskap av utvalgets formann fungerte rektor Elldin som møteleder. Han fremla et P.M. hvor de viktigste momenter i *det foreliggende materiale ble oppsummert*. Etter utarbeidelsen av denne oversikt var det innkommet ytterligere materiale fra den danske og den finske høyskoleforening og fra den norske foreningen «Norden». Dessuten forelå et i 1952 utarbeidet P.M. fra den svenske foreningen «Norden» vedrørende prosjektet om et nordisk institutt, samt et dansk forslag om opprettelse av et «Nordens folkelige akademi», fremsatt ved fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen.

Debatten om de mange forskjellige synspunkter og planer som fremgikk av dette omfattende materiale konsentrerte seg om tre hovedpunkter:

- I. a) *Elevutvekslingen* mellom de eksisterende folkehøyskoler i de nordiske land bør aktiviseres, og dette kan best skje ved at myndighetenes bevilgninger til stipendier økes, slik at de stipendier som hvert år stilles til disposisjon blir større og flere enn hittil.
- b) *Utveksling av lærere over lengre perioder og forelesere* mellom folkehøyskoler og folkeopplysningsorganisasjoner i Norden bør videre utvikles, med henblikk på en bedre utbredelse av første-hånds kunnskaper om de enkelte land. Også en utveksling av denne art forutsetter tilskudd fra myndighetenes side.

- c) *Utbygging av lærer- og elevbibliotek innenfor folkehøyskoler og folkeopplysningsorganisasjoner* bør organiseres gjennom et samarbeid mellom lærerorganisasjonene og biblioteksmyndighetene i de enkelte land og ved hjelp av bidrag fra myndighetene.
- II. *En fortsatt utbygging av en eller flere av de eksisterende folkehøyskoler* i de enkelte land med henblikk på å styrke skolenes nordiske karakter blir å anse som et videre stadium i den ønskede utvikling. Planer av denne art bør imidlertid vokse naturlig fram, der hvor forutsetninger og behov ligger best til rette i de enkelte land. Det anses i første rekke å være en nasjonal oppgave å styrke de skoler som hittil er bygget opp etter et «nordisk» prinsipp, eller å støtte bestrebelsler i den retning. Ut fra dette syn må man under denne rubrikk også ta med den svenske foreningen «Norden»s prosjekt om opprettelse av et nordisk institutt, som dog undervisningsmessig sett har tilknytning til nedenstående forslag under punkt 3.
- III. *Forslaget om et felles nordisk akademi* på et høyere undervisnings-trinn enn de vanlige folkehøyskoler fortoner seg som det mest utpreget internordiske tiltak blant de mange forskjellige forslag og planer som har vært drøftet på dette område. Denne plan er så omfattende at den ikke hittil har latt seg løse på privat eller nasjonal basis. For at den skal kunne realiseres, må de interesserte lands myndigheter tre støttende til både når det gjelder den konkrete utforming av prosjektet og det økonomiske grunnlag. Det synes imidlertid å ligge i sakens natur at et sådant akademi bør bygges opp med henblikk på å etableres som en selveiende og selvstyrende institusjon med statsstøtte.

Konklusjon.

Det sittende arbeidsutvalg av Nordisk Kulturkommisjon har ikke mandat til å fremsette sitt syn overfor regjeringene før de enkelte spørsmål har vært forelagt den samlede kommisjon. I betraktning av at spørsmålet om samarbeid på folkehøyskolens område er tatt med på dagsordenen for undervisningsministermøtet, finner utvalget det riktig å gjøre rede for den fremgangsmåte som synes mest nærliggende.

De under I) og II) skisserte samarbeidsformer forutsetter i første rekke initiativ fra de interesserte kretser i de enkelte land. Det vil være tilstrekkelig for gjennomføringen av slike planer at myndighetene viser imøtekommenhet med hensyn til finansiell støtte. Kulturkommisjonens rolle består derfor vesentlig i å utforme henstillinger til regjeringene om å se med velvilje på søknader om statsbidrag til formål av denne art. Utvalget vil i denne forbindelse henvise til Nordisk Kulturkommisjons tidligere henvendelser til regjeringene om disse spørsmål.

For det tredje punkts vedkommende er det en nødvendig forutsetning for planens gjennomføring at regjeringene og parlamentene i de nordiske land deltar aktivt i utformingen av det konkrete prosjekt. Nordisk Kulturkommisjons utvalg antar at det fra dansk side fremsatte forslag bør kunne danne grunnlaget for drøftelser av en slik plan.

Dersom ministermøtet skulle beslutte at det foreliggende forslag bør nærmere utredes og bearbeides, ville det være ønskelig at dette skjer innen Det nordiske råds 2. sesjon i august 1954. Hvorvidt den eventuelle videre utforming av denne plan bør overlates til et særskilt nordisk utvalg av eksperter eller til den planlagte seksjon for folkeopplysningsspørsmål innenfor Nordisk Kulturkommisjon, anser det sittende utvalg seg ikke berettiget til å avgi noen uttalelse om.

København, 8. februar 1954.

Harald Elldin.

Helene Andersen.

Bilag 3 b.

Nordisk Kulturkommisjon,
Oslo.

Nordisk samarbeid på folkehøgskulen sitt område.

Styra i Noregs Ungdomsskulelærerlag og Noregs Høgskulelærerlag har fått rapporten frå møtet i «Nordisk Kulturkommisjons utvalg for folkeopplysning» 7. og 8. februar d. å. i København, og det danske framlegget om eit «Nordens folkelig akademi» til fråsegn, og vil med dette legge fram vårt syn på dei spørsmåla som Kulturkommisjonen bed om svar på.

Norsk folkehøgskule er sterkt interessert i å bygge ut det nordiske samarbeidet, og helsar med glede praktiske tiltak i den lei.

Vi vil då minne om dei svara vi før har sendt N.K.K. i denne saka der vi peika på at det gjeld å stø dei tiltak som alt er gjort med å reise nordiske folkehøgskular og legge vilkåra til rette såleis at det kan bli minst ein nordisk folkehøgskule i kvart land, fremje ei betre stipendordning for dei som vil gå folkehøgskule i grannelandet, og å betre vilkåra for utbyte av elevar og lærarar mellom nordiske folkehøgskular.

Når det gjeld framlegget om Nordens folkelige akademi, vil styra fyrst og fremst seie seg samde i det N.K.K.s arbeidsutval held fram under punkt I, II og III i fråsegna si frå møtet i København den 7. og 8. februar i år. Dette er og heilt i samsvar med det svaret som styret i N.H. har sendt N.K.K. den 8. januar 1954.

Med omsyn til punkt III, framlegg om eit sams nordisk folkeleg akademi, vil styra serleg streka under dette som N.K.K. held fram at «et sådant akademi bør bygges opp med henblikk på at etableres som en selveiende og selvstyrende institusjon med statsstøtte». Dette ser styra som eit sentralt og berande prinsipp som bør leggjast til grunn for utforminga og realiseringa av planen for eit slikt folkeleg akademi.

Med akademi meiner då styra ein institusjon der ein driv kursverksemd og granskingsarbeid.

Ut frå det synet som N.K.K. hevdar når det gjeld oppbygginga av dette akademiet, vil styra gjere desse merknadene og kome med desse framlegga til brigde i den danske planen som er lagt fram:

§ 1. Styra meiner at føremålsparagraffen må gjere det klårt at dette akademiet bør tuftast på folkehøgskulegrunn, slik som Foreningen Norden i Noreg har formulert det: «i pakt med folkehøgskolens grunnidé og tradisjon».

Styra gjer difor framlegg om at fyrste setningen i føremålsparagraffen får denne ordlyden: «Nordens folkelige akademi skal være et mødested på højskolegrund for de nordiske folk — —.»

§ 4. I samsvar med fråsegna frå N.K.K. om at akademiet må vere ein sjølveigande og sjølvstyrt institusjon med statsstønad gjer styra framlegg om dette tillegget til § 4: «Skolen skal være en selvvejende og selvstyrende institution. De deltagende lande opretter et driftsfond som er stort nok til at sikre skolens drift i fremtiden.»

§ 7. Styra meiner at i pakt med grunnprinsippet om sjølvstyre for skulen, bør rektor vere sjølvskriven medlem av styret. Dessutan er det grunn til å tru at det vil vanskeleg med å finne ei praktisk form for val av representantar frå «andre folkeopplysende organisasjonar i pågående lande». — I kvart land må framleggsretten leggast til eitt eller to samlande folkeopplysningsorgan. I Noreg vil det vere naturleg at «Statens Folkeopplysningsråd» innstillar desse styremedlemene. — Styra gjer framlegg om dette tillegget etter linje 7 —: «det pågående land — (I Norge efter indstilling fra Statens Folkeopplysningsråd, I Danmark —, i Sverige —, i Finland —.)

Rektor er medlem af styret og har stemmeret i alle sager som ikke vedkommer ham personlig.»

§ 8. I siste lina byter ein orda «forhandling med» ut med «indstilling fra».

§ 10. Styra gjer framlegg om dette tillegg slik at andre setningen kjem til å lyde:

«Han forestår skolens daglige ledelse efter de af styret givne retningslinjer, og til hvert styremøde fremlægger han sagerne med udredning og indstilling.»

§ 16. Styra meiner at ein heller ikkje bør seie noko om lengda på kursa ved akademiet för ein har fått noko røynsle å bygge på. Derimot bør ein ha fastsett ein minimumstid for den samla kursverksemda i året. Ein gjer derfor framlegg om at denne paragraffen kjem til å lyde slik:

«Akademiet skal tilsammen ha minst 8 — åtte — måneders kursvirk-somhed for året. Kursenes varighed blir til enhver tid fastsat af styret.»

Norheimsund og Øyslebø i mars 1954.

NOREGS HØGSKULELÆRERLAG

Norvald Dyrvik,
formann.

NOREGS UNGDOMSSKULELÆRERLAG

Olav Tveit,
formann.

Bilag 3 c.

Till Nordiska Kulturkommissionens Svenska Delegation.

Sedan undertecknad beretts tillfälle att inkomma med yttrande över vissa förslag till nordiskt samarbete på folkhögskolans område, får under-tecknad, sedan jag haft kontakt med styrelsens medlemmar och föredragit ärendet på styrelsens arbetsutskotts sammanträde den 15 mars, anföra följande:

- I. a) När det gäller frågan om elevutväxlingen mellan folkhögskolorna i de nordiska länderna bör denna befrämjas, så långt möjligt är. Detta torde bäst ske genom att de olika länderna öka anslagen till stipendier. Samtidigt bör undersökas, huruvida det inte vore organisatoriskt bättre, att de olika lärarorganisationerna inkopplades i detta sammanhang, då dessa organisationer ju ha direkt kontakt med varandra. Med detta ha vi inte velat underkänna den nuvarande ordningen, när det gäller fördelningen av stipendiaterna, men vi tro, att lärarföreningen har bättre möjligheter att överblicka läget inom folkhögskolorna, bättre förmåga att på ett lämpligt sätt fördela stipendiaterna samt att de ha större möjlig-heter att ta hänsyn till skolornas speciella förhållanden, vilka de känna bättre. Ett irritationsmoment skulle kunna bortfalla, nämligen detta, att somliga skolor reservera platser för s.k. Nordenstipendiater men sedan 14 dagar före kursens begynnelse få meddelande om att skolorna icke ha utsikt att erhålla någon.

- b) I fråga om utväxlingen av lärare över längre perioder ansluter sig lärarföreningen helt till Nordiska Kulturkommissionens arbetsutskotts förslag.
- c) Likaså finner lärarföreningen förslaget om en utbyggnad av lärar- och elevbibliotek inom folkhögskolan med ett mera allsidigt nordiskt bokbestånd väl värt att främjas.

II. Vad beträffar de s.k. samnordiska folkhögskolorna har styrelsen redan förut givit uttryck åt den meningen, att det tills vidare torde vara tillräckligt med en sådan i varje nordiskt land samt att dessa samnordiska folkhögskolor böra givas det stöd, som de ha behov av. Vad Sverige beträffar vill lärarföreningen varmt stödja Kungl. Skolöverstyrelsens framställning, att Kungälvskolan genom samnordiskt initiativ utbygges och stabiliseras. Styrelsen har tagit del av en framställning från Nordiska folkhögskolan i Kungälv och vill på det varmaste tillstyrka denna skolas äskanden, vilka alla synas väl styrkta och möjliga att genomföra. Lärarföreningens styrelse anser, att de samnordiska folkhögskolorna tills vidare böra erhålla statsunderstöd från de olika länderna för att de därigenom skola bli erkända som ett gemensamt nordiskt intresseområde.

Vad beträffar Föreningen Nordens projekt om upprättandet av ett nordiskt institut torde det kunna ställas under debatt, om detta är i linje med den nordiska anda, som lever inom den svenska folkhögskolan. Detta projekt har heller inte mottagits med någon större entusiasm inom svensk folkhögskola. Institutets uppgifter och målsättning äro också ganska dimmiga. Elevrekryteringen till institutet bör också utredas noggrant. Bara det förhållandet att institutet omnämnas under punkt II men säges undervisningsmässigt höra samman med det som nämnes under punkt III visar, att tveksamheten om projektets utformning tycks vara stor. Däremot kan man med visshet förutse, att det kommer att bli dyrbart och att det därigenom kan verka hämmande på andra nordiska samarbetsformer inom Sverige.

III. I fråga om den nordiska akademien har styrelsen förut uttalat sin mening. Styrelsen kan under inga förhållanden tillstyrka att denna fråga forceras utan hänsyntagande till vissa problem. Det problem, som framförallt måste uppmärksammas, när det gäller utformningen av en dylik institution, är frågan om elevrekryteringen. När det gäller en allmänbildande undervisning upp till den nivå, som motsvarar tredje årskursen vid folkhögskola, bör denna ske vid samnordiska folkhögskolor. Akademiens uppgift bör bli att dels ordna kurser för studerande med studieförutsättningar, jämförliga med högskole-elever,

även om man ej kräver studentexamen, dels kurser för folk inom olika yrken, beträffande vilka för deras eget arbete och för det nordiska kulturella samarbetet kursen vid skolan kan bli betydelsefull. Vidare skulle forskare och studenter som arbeta med ett ämne ur nordiska aspekter beredas tillfälle att vistas vid institutet och utnyttja dess resurser och den hjälp, det kan ge.

De yrkeskategorier det i första hand skulle röra sig om vid institutets kurser vore väl sådana som lärare, journalister, personer i ansvarig ställning i frivilligt folkbildningsarbete och föreningsliv, präster, socialarbetare, ledare för ungdomsgårdar och hemgårdar o.d. De komma att ha svårt att frigöra sig från sina vanliga uppgifter, i varje fall en längre tid, och det kommer oftast att vara förbundet med kännbara ekonomiska svårigheter med hänsyn till framförallt inkomstbortfall. För att man skall kunna tänka sig, att de över huvud skall komma till kurser längre än vanliga semesterkurser, måste det föreligga starka motiv och även finnas möjlighet till stipendier etc. av rätt betydande storleksordning. Kursen bör vara tillrättalagd så, att den anknyter till deras eget arbetsfält; om möjligt bör den ges ett visst meritvärde. Liknande synpunkter måste nog även anläggas när det gäller unga studerande, som ej ännu äro bundna vid uppgifter på arbetsplatser och i frivillig verksamhet, när det är fråga om kurser på ett avancerat plan.

Endast den praktiska erfarenheten kan utvisa vilka möjligheter, som här förefinnas, liksom hur själva verksamheten bör utformas. Detta pekar bestämt på att denna nordiska akademi bör börja med en försöksverksamhet av begränsad omfattning och successivt utbyggas.

Läraryöreningens styrelse ansluter sig till Kungl. Skolöverstyrelsens uppfattning, att man innanför den bestående folkhögskoleorganisationen skulle kunna upprätta en samnordisk folkhögskola utan fast förelägningsplats med ordentliga sommarkurser i likhet med Genève-skolan. Denna verksamhet skulle kunna bli en utgångspunkt för den s.k. folkakademin. Om en sådan skola finge ekonomiskt understöd till föreläsare och kursdeltagare, skulle den kunna bli av stor betydelse för samarbetet mellan Nordens länder. Härigenom bortfaller för tillfället frågan om institutets belägenhet. Däremot borde en samnordisk organisation skapas för dessa kurser. I denna organisation borde Föreningen Norden och de nordiska folkhögskolläraryorganisationerna vara företrädade. Om man i detta samarbete finner utgångspunkter för en nordisk folkakademi, bör dessa senare prövas.

I fall en sådan nordisk folkakademi skulle på allvar debatteras, bör det väl stå klart, att den bör ha en central förläggning i närheten av ett universitet med dess biblioteksresurser m. m. Akademin borde

t.v. endast ha en avlönad person, som hade hand om de organisatoriska uppgifterna. Lärare borde kallas för serieföreläsningar inom olika ämnesområden och endast tillfälligt bindas till akademien. Folkakademien kräver naturligtvis elevbostäder, en bostad för ledaren samt några bostäder för tillfälliga föreläsare samt dessutom lärosalar och ekonomiska avdelningar.

Det måste tagas med i beräkningen, att det hela blir en mycket dyrbar institution. Ekonomisk trygghet måste skapas för eleverna vid akademien, om en någorlunda gynnsam prognos för elevtillslutningen från Sverige skall kunna ställas. En juridiskt tillfredsställande form för äganderätt och ekonomiskt ansvar måste skapas.

På grund av vad vi sålunda anfört, finna vi en verksamhet liknande den som skolöverstyrelsen föreslagit mera ändamålsenlig som ett försök att så småningom nå fram till en nordisk folkakademi.

Ljungskile den 16 mars 1954.

B.-M. Hellerstedt.

Ordf. i Svenska Folkhögskolans Lärarförening.

Bilag 3 d.

ARBETARNAS BILDNINGSFÖRBUND

Sköldungagatan 3, Stockholm Ö, Tel. 23 79 10, Postgiro 170.

Doc. Nils Andrén, Drottninggatan 120, Stockholm Va.

I skrivelse daterad den 19 februari anmodas ABF att yttra sig i anledning av det danska förslaget om en Nordens folkliga akademi och den Nordiska Kulturkommissionens arbetsutskotts uttalande vid möte i Köpenhamn den 7—8 februari i år. I anledning härav ber vi få anföra följande:

1. Mellan ABF-organisationerna i de nordiska länderna existerar sedan lång tid tillbaka ett livligt och fruktbarande samarbete. Detta tar sig uttryck i en rad gemensamma initiativ, sådana som Nordiska Folkhögskolan i Genève, den s.k. brittisk-skandinaviska 3-månaderskursen, den brittisk-skandinaviska sommarkursen och den tysk-nordiska sommarkursen. Samarbetet består också i en kontinuerlig och nära kontakt mellan organisationerna och regelbundna gemensamma rådplägingar i kultur- och bildningsfrågor.

Detta samarbete betraktar Arbetarnas bildningsförbund i Sverige såsom en oskattbar tillgång och som en kraftkälla i sitt eget arbete.

- ABF förutser att detta samarbete under de närmaste åren ytterligare kan komma att utbyggas och vill för sin del på alla sätt bidra härtill.
2. Denna ABF:s positiva inställning till en nära kontakt med broderorganisationerna i de andra nordiska länderna är inte bara ett uttryck för känslan av nära ideologisk samhörighet med dessa organisationer utan har också sin grund i en bestämd övertygelse, att alla initiativ som kan leda till ett närmande mellan de nordiska folken är av största betydelse för kultur- och samhällslivets utveckling i vår del av världen. ABF ställer sig därför mycket välvillig till alla initiativ som särskilt på folkbildningens och folkrörelsernas område tages till samarbete i Norden.
  3. Planerna på upprättandet av en Nordens folkliga akademi har därför i princip vår starka sympati. De översända handlingarna ger oss emellertid inte en tillräckligt klar bild av projektet för att vi skall kunna bedöma dess verkliga värde eller uttala oss om formerna för dess organisation. ABF har inte haft tillfälle att delta i de överläggningar som förts kring det framlagda projektet.
  4. Den Nordiska Kulturkommissionens arbetsutskott gör vissa rekommendationer beträffande samarbete på folkhögskolans område. Redan i sitt yttrande till det s.k. folkhögskolebetänkandet har ABF för sin del starkt understrukit vikten av en livligare elevutväxling mellan folkhögskolorna i Norden och att stipendier i betydligt ökad utsträckning bör ställas till förfogande härför. I samma yttrande har ABF också yrkat på att myndigheterna i de olika länderna genom anslag bör underlätta möjligheterna att utväxla lärare för längre tid mellan folkhögskolorna i Norden. De synpunkter som i arbetsutskottets uttalande anföres i samma riktning vill ABF sålunda för sin del helt ansluta sig till.
  5. Riktlinjerna för att stärka den nordiska karaktären hos en eller flera redan existerande folkhögskolor i de olika länderna kan ABF också ge sin anslutning till. Man bör inte forcera denna utveckling utan låta den bli ett uttryck för ett intresse och en opinion för en starkare nordisk betoning av kursprogrammen.

I de synpunkter ABF anfört i denna sin skrivelse har de svenska ledamöterna i styrelsen för Nordiska Folkhögskolan i Genève förklarat sig instämma.

Stockholm den 30 mars 1954.

Arbetarnas Bildningsförbund.

Sven-Arne Stahre.

DET KONGELIGE
KIRKE- OG UNDERVISNINGS-DEPARTEMENT
Kulturavdelingen.

Oslo, 6. januar 1954.
Jnr II-87-K53 JS/IN

Den Nordiske Kulturkommissjon,
v/ sekretær Helene Andersen,
Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet,
Solplassen 1, Oslo.

Utveksling av professorer, lektorer og lærere. Møte i Den Nordiske Kulturkommissjon 13. og 14. mars i år. Resolusjon 3. Utveksling av foredragsholdere på folkeopplysningens område.

— Deres brev av 27. mai 1953. —

I løpet av budsjettåret 1952—53 ble det holdt om lag 2100 foredrag i norske folkeakademi. Av disse ble 238 eller vel 10 pct. holdt av foredragsholdere fra de andre nordiske land — 220 av danske og 18 av svensker.

Utvekslingen av foredragsholdere har for det meste vært formidlet av Kirke- og undervisningsdepartementet — Kontoret for kunst og kulturarbeid — som er sekretariat for Folkeakademienes Landsforbund. Departementet har gitt tilskott til utvekslingen i form av reisebidrag. Administrativt har en ordnet det slik at en har underrettet foredragsorganisasjonene i de øvrige nordiske land om norske foredragsholdere som ønsket å holde foredrag i nabolandene. En har til gjengjeld mottatt liknende meddelelser fra Danmark og Sverige.

En har hele tiden der det har vært praktisk mulig samarbeidet med foreningen «Norden».

Til orientering vedlegges avskrift av brev av 2. juli 1952 til Folkeuniversitetsutvalget i København og Föreläsningsförbundens Riksorganisation i Eksjö, Sverige.

En vedlegger og avskrift av brev av 17. april 1952 til Universitetet i Oslo. Samme brev ble sendt Universitetet i Bergen og til landets høyskoler.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil også for framtiden stille midler til rådighet som kan lette utvekslingen av foredragsholdere mellom de nordiske land.

Etter fullmakt:
Ingeborg Lyche.

Jon Stenklev.

1831/K/52/DA/BB

Oslo, den 17. april 1952.

Universitetet i Oslo,
Oslo.

Utteksling av foredragsholdere mellom folkeakademiene og tilsvarende institusjoner i de nordiske land.

Det har lenge vært arbeidet med å få i stand en større utveksling av foredragsholdere mellom de nordiske lands folkeakademi og tilsvarende institusjoner. Folkeuniversitetsutvalget ved København universitet, Föreläsningsförbundens Riksorganisation i Sverige og Folkeakademiens Landsforbund her i landet har i en viss utstrekning utvekslet foredragsholdere, men det har vært vanskelig å skaffe det nødvendige antall kvalifiserte foredragsholdere.

Kirke- og undervisningsdepartementet har fått en henstilling fra Den Nordiske Kulturkommisjon om å hjelpe til med å få i stand en større utveksling av foredragsholdere i det frie opplysningsarbeidet. Departementet har stilt de nødvendige midler til disposisjon for at en slik utveksling kan finne sted. Også i de to øvrige land er det økonomiske spørsmål løst.

Departementet vender seg med dette til Universitetet i Oslo for å anmode om Universitetets hjelp til å få kvalifiserte foredragsholdere som er villig til å ta en kortere eller lengre foredragsturné til Danmark og/eller Sverige i løpet av høstsemestret 1952 eller vårsemestret 1953. Emnene må ha almen interesse. Foredragsholdere som er villig til å ta en slik foredragsturné høsten 1952 vil en helst høre fra innen utgangen av mai måned. Meldingen bes sendt Kontoret for kunst og kulturarbeid, Kronprinsensgate 6, Oslo.

Honoraret er i Sverige kr. 55.00 pr. foredrag + diett og reise, i Danmark kr. 123.75 pr. foredrag + diett og reise. I Sverige får foredragsholderne godtgjørelse for reise på 2. klasse, i Danmark på 1. klasse. (2. klasse på reise fra Norge til Danmark og retur.) Diettgodtgjørelse er i Danmark d.kr. 30.00 pr. døgn, i Sverige godtgjørelse etter regning, opp til sv.kr. 27.00 pr. døgn.

Vedlagt 6 kopier av dette brevet.

Olaf Devik.

Ingeborg Lyche.

Utdrag av innstillingen fra den sakkyndige komité for utredning av spørsmålet om nordisk samarbeid på dyphavsforskningens område.

Förslag.

1. Det tillsättes en skandinavisk kommitté med uppgift att leda det nordiska samarbetet inom djuphavsforskningen. Kommittén sammanfattas förslagsvis av två vetenskapsmän från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige och en representant från vardera danska, norska och svenska marinen. Island inbjudes att låta sig representeras i kommittén med en medlem. För täckande av kostnaderna för sammanträden, sekretariat m. m. ställes ett anslag av inalles 30.000 norska kronor til kommitténs förfogande, fördelat över tre år.
2. Den nämnda kommittén får till uppgift att genomföra en djuphavsexpedition på 7½ månader enligt bilaga 1 och organisera bearbetningen av det under expeditionen insamlade materialet. Det må åligga kommittén att ingiva en rapport över de under försöksverksamheten vunna erfarenheterna samt ett förslag om hur ett eventuellt fortsatt nordiskt samarbete inom djuphavsforskningen bör organiseras, varvid särskilt möjligheten att utvidga detta samarbete till andra västeuropeiska länder bör beaktas.
3. För genomförande av den under punkt 2 angivna uppgiften inköpes högsjöbogserbåten «Jetor» av Dr Svindland, Oslo, för ett pris av 650.000 norska kronor, vilket inkluderar översyn och inredning enligt specifikation. Fartyget utrustas med fasta och lösa inventarier för sammanlagt 392.000 norska kronor.

Vid bemanning av fartyget med civil norsk besättning utgöra kostnaderna för en expedition i ekvatoriella och västra Atlanten av 7½ månaders varaktighet 500.000 norska kronor. Inklusive administrationskostnader under 3 år, norska kronor 30 000, samt kostnader för upprättande av konstruktionsritningar och detaljförslag med 28.000 norska kronor, utgöra sammanlagda kostnaderna (30.000 + 650.000 + 392.000 + 500.000 + 28.000) 1.600.000 norska kronor, vilket motsvarar 1.550.000 danska kronor och 1.170.000 svenska kronor.

Göteborg den 22 mars 1954.

*A. H. Vedel. E. C. Danielsen. H. Strömbäck. R. Spärck.
J. E. Fjeldstad. O. Nybelin. A. Bruun. H. Mosby. B. Kullenberg.*

*Utdrag av**Redogörelse för den historiska facknämndens verksamhet.*

Det av facknämnderna bedrivna granskningsarbetet tillgår på följande vis. När exempelvis ett svenskt läroboksförlag fått korrekturet till en lärobok i nordisk historia färdigt är det facknämndens förhoppning — i allmänhet också infriad — att det skall översända ett antal korrektur till den svenska facknämndens sekreterare, som i sin tur dels låter den svenska nämnden ta del därav, dels översänder exemplar till grannländernas facknämnder. Sedan dessa var för sig granskat korrekturet ur sitt lands synpunkt och den svenska nämnden likaledes granskat såväl dessa korrektur som sitt eget, återsändes samtliga korrektur med ev. förslag om ändringar eller tillägg av den svenska facknämndens sekreterare till förlaget. På motsvarande sätt går granskningsarbetet till de övriga länderna: den svenska nämndens sekreterare mottar alltså korrektur exempelvis från ett norskt förlag genom förmedling av den norska facknämnden, varefter den svenska nämnden granskar eller låter granska korrekturet, gör ev. påpekanden och sedan återsänder exemplaret till den norska nämnden f.v.b. till förlaget.

I Sverige gäller den bestämmelsen, att en lärobok inte får begagnas i skolorna, innan den blivit godkänd av Statens läroboksnämnd. Det granskningsarbete, som här skildrats, ligger som nyss antytts helt utanför denna officiella anordning; det bygger sålunda helt på förlagens frivilliga medverkan. Därav följer också att det uteslutande ankommer på förlagen och läroboksförfattarna att taga nämndernas påpekanden ad notam eller inte. Erfarenheten visar emellertid, att både förlag och författare varit angelägna att följa nämndernas förslag, i varje fall där förslagen til korrekturändringar hållit sig inom rimliga gränser. Att något lagligt tvång för förlagen att låta granska korrekturen skulle införas — i likhet med vad fallet är i Norge och Finland — har man i den svenska facknämnden ej ens velat ifrågasätta; hos oss liksom i Danmark vill man icke använda större våld än nöden kräver. Efter därom gjord hänvändelse från den svenska facknämndens sida har dock Statens läroboksnämnd den 14 januari 1954 uttalat, att den «funne det synnerligen önskvärt, att denna möjlighet till granskning genom facknämndens försorg utnyttjades av förlagen på ett så tidigt stadium som möjligt under läroböckernas framställande». Detta uttalande skall nu tillställas de svenska läroboksförlagen.

Under de år, som den svenska facknämnden varit verksam, har den i många fall kunnat påverka läroböckernas framställning av grannländernas relationer till vårt eget land och av deras inre utveckling. Dessa avsnitt ter sig nu i många hänseenden mera objektiva och förstående för mot-

parten än före facknämndens tid. Motsvarande torde kunna sägas om situationen i grannländerna. För ögonblicket råder åtminstone i Sverige en påtaglig stiltje i fråga om nya läroböcker i nordisk historia och det för alla skolans stadier. Nya böcker har emellertid signalerats, och facknämnden torde därför snart ånyo träda i funktion. I stort sett torde dock det *grundläggande* arbetet för att väcka intresset för den nordiska synpunkten hos läroboksförfattarna vara undangjort.

Vid sidan av det här skisserade löpande granskningsarbetet har facknämnderna i serien «Föreningarna Nordens historiska publikationer» utgivit hittills tre band, som anknyter till deras verksamhet.

Bilag 6 b.

Redogörelse för den geografiska facknämndens verksamhet.

Under starkt intryck av den framgång, som granskningsnämnderna för de historiska läroböckerna hade, föddes under 1940-talet tanken på att i samarbete granska och förbättra läroböckerna i geografi, för att folken i Norden skulle få en så riktig föreställning som möjligt om förhållandena just nu hos grannarna. Nämnder bildades 1948 i de olika nordiska länderna. Den svenska nämnden har följande sammansättning: lektor Josef Westin, ordförande, lektor Torsten Lagerstedt, sekreterare, lektor Lennart Dalén, professor Gerd Enequist, professor F. Hjulström, folkskollärare Folke Akesson och ämneslärare Ivar Åstrand.

Särskilt under åren 1949 og 1950 granskades mängder av läroböcker och atlaser, varvid man särskilt vinnlade sig om att granska grannarnas behandling av det egna landet. Så småningom blev man klar för ett gemensamt möte, som ägde rum i Oslo 4 och 5 november 1950.

Danmark representerades av lektor Sophie Petersen, Finland av undervisningsrådet L. Arvi P. Poijärvi, Norge av professor Fridtjov Isachsen och lektor Ellef Ellefsen, Sverige av lektorerna Josef Westin och Torsten Lagerstedt.

Nämnderna såg sin huvuduppgift i att granska och beivra felaktigheter och missvisande framställningar av grannländerna i de geografiska läroböckerna. Det kan inte förnekas, att ganska betydande missförhållanden framdrogos, men man var också på det klara med att felaktiga och framför allt föräldrade uppgifter ganska lätt kunde rättas till genom direkt till författare eller förlag gjorda påpekanden från geografinämnderna. Sådana påpekanden har också gjorts men knappast i full utsträckning. Det är naturligtvis bäst både för författare, förlag och den studerande ungdomen

själv, att riktiga oppgifter om grannländernas förhållanden komma in i nya opplagan av gamla läroböcker och att nya läroböcker icke starta med förvanskade eller, vilket är vanligt, föråldrade oppgifter. I en tid med så snabb förändring av næringsliv och kulturlandskap som vår, är det något av en kappløpning att hinna få in de senaste oppgifterna. Data, som forekomma i årsgamla böcker och tidskrifter, äro mycket ofta föråldiska. Endast fackmannen i det egna landet kan följa med någorlunda. Det är allt så bäst, om en bok, som skall tryckas, sändes över til grannländernas geografinämnder helst i tryckfärdigt manuskript eller i icke ombrutet korrektur. Men detta faller opppenbarligen lätt i glömska!

Avsiktligt felaktiga eller illvilliga framställningar av grannländerna i de nordiska geografiböckerna har ej påträffats av geografinämnderna. Man syndar mest av slentrian. Så småningom växte sig den tanken stark hos nämnderna, att man borde åstadkomma en gemensam framställning av de nordiska länderna av i dag, skriven av representanter för de olika länderna själva. Då skulle de tusentals lärarna i geografi få ett verkligt gott vapen i händerna för att ge goda och tidsenliga skildringer av grannländernas geografi. För en dylik hjälpbok har plan utarbetats och sannolikt kommer boken att foreligga färdig om något år.

Beträffande stavningen av geografiska namn kan det bli fråga om skarpa meningsmotsättningar mellan oss nordbor. På møtet i Oslo enades man om att namnen skulle stavas så, som det egna folket gjorde. Dock borde finska och isländska läroböcker stå något friare. Men stavningsfrågan och uttalsfrågan av nordiska namn är brännbar och blir det säkert länge än.

För mycket kort tid sedan blev den svenska opplagan av den nordiska läroverksatlasen färdig. Vid arbetet på denna ha de kontakter, som slutits mellan geografilärare från Nordens länder med foreningen Nordens hjälp, varit en stor tillgång icke minst när det gällt att opprätta de nya kartor över nordiskt næringsliv, som man hoppas skola underletta undervisningen om de nordiska länderna.

Torsten Lagerstedt.

Bilag 7 a.

Uttalelse om problemet «Barn og film» enstemmig vedtatt av Norsk Filmsamfunns representantskap på årsmøtet 17. april 1953.

Norsk Filmsamfunn betrakter løsningen av barnefilmspørsmålet som en viktig oppgave i kulturarbeidet i dag. Filmsamfunnet har derfor i samarbeid med de store kvinneorganisasjoner i arbeidsåret 1952—53 arrangert

to diskusjonsaftener om «Barna og filmen» i Oslo, og innenfor rammen av Filmsamfunnets foredragsservice har det vært holdt foredrag om dette problemet i Røyken og Bærum kommuner, og i Oslo, Sarpsborg og Trondheim. Kontakten med foreldre og lærere ved de forskjellige arrangementer har vist at problemet sterkt opptar disse to grupper.

Norsk Filmsamfunn er glad over at det fra en offentlig komité nå er lagt fram forslag til endring av barnefilmsensuren, slik at større hensyn blir tatt til modenheten og filmbehovet på forskjellige alderstrinn. Filmsamfunnet noterer også med tilfredsstillelse at den norske delegasjonen på den Nordiske Kulturkommisjonens møte i Helsinki i mars kom med et forslag om støtte til en nordisk produksjon av barnefilmer.

Norsk Filmsamfunns representantskap, samlet til årsmøte, vil uttrykke ønsket om at man under det videre arbeid med barnefilmsspørsmålet i den Nordiske Kulturkommisjonen og i andre organer legger vekt på å få løst følgende oppgaver:

1. Opprettelse av et nordisk barnefilmråd.
2. Skattefrihet i de nordiske land for filmer laget for barn under 12 år.
3. Samarbeid med Unesco for at filmer laget for barn under 12 år blir fritatt for toll.
4. En årlig bevilgning til produksjon av barnefilmer i de enkelte nordiske land og til filmer produsert i nordisk samarbeid.
5. Filmvisninger for barn på linje med skoleteater- og skolekonsertarrangementene.
6. Økt opplysning om barnefilmprogrammernes kvalitet og art gjennom pressen og på andre måter.

Bilag 7 b.

Svenska Barnfilmkommittén har med glädje uppmärksammat förslaget inom Nordisk Kulturkommission om att stimulera till samarbete för att få fram åtgärder i positiv riktning för lösning av problem, som rör barn och film.

De undersökningar som gjorts i de nordiska länderna och de erfarenheter, som vunnits under de senaste årens barnfilmarbete, har visat, att tidpunkten är synnerligen lämplig för att ta upp ett nordiskt samarbete på barnfilmområdet. Detta skulle lämpligen ske genom upprättande av ett *nordiskt barnfilmråd* enligt det förslag som framlagts av Norsk Filmsamfunn och de förslag, som skisserats av 1949 års svenska filmkommitté.

Det nordiska barnfilmrådets arbetsuppgifter skulle lämpligen kunna vara följande:

1. Att arbeta på gemensamma bestämmelser för visning av film för barn. Vid produktion av barnfilm och import av sådan är det av vikt, att gränsdragningen för barntillåtna filmer göres i möjligaste mån gemensam för de nordiska länderna. I 1949 års svenska filmbetänkande föreslås en höjning av åldersgränsen för barntillåten film från 15 till 16 år. Detta är ett steg till jämkning efter bestämmelser, som praktiseras i övriga nordiska länder. Den av 1949 års filmsakkunniga föreslagna åldersgränsen vid 11 år borde med hänsyn till övriga länder lämpligen sättas vid 12 år, vilket även överensstämmer med det norska förslaget samt med de erfarenheter, som det psykologiska arbetet i svenska barnfilmjuryen givit. (Se Betänkande över filmcensuren, avgivet av 1949 års filmkommitté, sid. 78.)
2. Att vidtaga åtgärder för att få nöjesskattbefrielse samt tullfrihet för barnfilm, som rekommenderats av det nordiska barnfilmrådet.
3. Att söka stimulera till produktion av barnfilm i respektive nordiska länder samt även till gemensam produktion. Varje land bör anslå en summa vart år till uppläggande av en fond för gemensamt barnfilmarbete. Ur denna fond utdelas även priser (se vidare punkt 4).
4. Att stimulera till tävlingar om det bästa barnfilmmanuskriptet och utdela priser till årets bästa nordiska barnfilm.
5. Att sammanställa och komplettera de undersökningar som gjorts i de skilda nordiska länderna över filmpåverkan på barn, så att man bättre kan utnyttja de erfarenheter som vunnits.
6. Att på grundval av i de olika länderna redan föreliggande förteckningar över barnlämpliga filmer sammanställa listor och övrigt upplysningsmaterial.
7. Att undersöka möjligheter för nedkopiering av barnfilm till 16 mm för att på så vis mera allsidigt kunna utnyttja filmerna.
8. Att ge anslag till psykologer och andra representanter för barnfilmarbetet, till studieresor och undersökningsarbete i de olika länderna.
9. Att vid behov sammankalla till nordisk filmkonferens och anordna kurser. Förslag om sådan konferens för sommaren 1954 har utarbetats av svenska Barnfilmkommittén i samarbete med representanter för Norge och Danmark. (Bil.)
10. Förslag till samarbete med Unesco i barnfilmfrågor.

Stockholm 17 november 1953.

Barnfilmkommittén.

Etti Widhe.

Generalsekretær Helene Andersen,
Nordisk Kulturkommissjon,
Hotell Societetshuset,
Helsinki.

På et møte i København 3.—4. desember 1952 mellom undervisnings- og opplysningsfilmprodusentene og distributørene, Dansk Kulturfilm, København, Finlandia Kuva, Helsinki, Kommunenes Filmcentral A/S, Oslo, Statens Filmcentral, København, Statens Filmsentral, Oslo, og Aktiebolaget Svensk Filmindustri, Stockholm, fikk de norske deltagerne i oppdrag og legge fram for Nordisk Kulturkommissjon en framstilling av forholdene ved utveksling av film mellom de nordiske land, og å be kommissjonen ta opp spørsmålet om lettelser for utveksling mellom landene.

De ovenfor nevnte organer har siden 1950 drevet et praktisk samarbeid med utveksling av filmer mellom landene og felles innkjøp av filmer fra andre land. I det siste tilfelle har man av praktiske og økonomiske grunner ønsket å importere utgangsmateriale til framstilling av kopier til felles bruk av alle interesserte. De nevnte organer har siden 1952 arbeidet med planer om sam-nordisk produksjon av undervisnings- og opplysningsfilmer til bruk for de nordiske land, og med tanke på å vise andre land ulike sider av Norden.

De bestående regler for innførsel og utførsel av filmer har imidlertid vanskeliggjort en utveksling i den grad det ville være ønskelig. En mener at det er av aller største betydning for forståelsen mellom de nordiske folk at filmer av den art de nevnte organer arbeider med, kan distribueres i hele Skandinavia med så små hindringer som mulig.

Ved anskaffelse av filmer til bruk i undervisnings- og opplysningsarbeid, må materialet alltid sendes til de interesserte parter til gjennomsyn og vurdering av fagfolk. Når en film er valgt ut, vil gjennomsynsmaterialet returneres, mens en til framstilling av kopier trenger annet utgangsmateriale.

Gjennomsynsmateriale fra ikke-skandinaviske land, sendes fra produksjonslandet til første mottakerland i Skandinavia, i regelen Sverige. Derfra sendes det videre i tur og orden til de øvrige land.

For gjennomsynsfilmen trengs ikke importlisens når det gjelder europeiske land. Derimot må filmen tollbehandles på vanlig måte, tollen blir deponert og tilbakebetalt dersom returen skjer innen bestemte frister i de ulike land. Dette medfører betraktelige utgifter til tollbehandling og transport, spedisjon, porto og andre utlegg som er forbundet med fortolling, selv om tollen ved et senere tidspunkt blir tilbakebetalt.

Det samme gjelder ved forsendelse av gjennomsynskopier mellom de nordiske land.

Ved import av utgangsmateriale til framstilling av kopier fra land utenfor Skandinavia må en alltid betale toll samt de andre utgifter som påløper ved tollbehandling og forsendelse. Dette gjelder ikke i Sverige, hvis enkeltkopier importeres til en vitenskapelig institusjon og utelukkende skal brukes av denne.

Alle de interesserte organer er enige om at den enkleste og billigste framgangsmåten ville være å innføre et sett utgangsmateriale til framstilling av kopier som kunne brukes av alle fire land. På grunn av de høye utgifter ved forsendelse mellom landene, har en imidlertid hittil funnet det mest økonomisk å importere slikt materiale hver for seg, noe som fordyrer det kulturarbeid de nevnte organer driver.

Ved utveksling av utgangsmateriale til framstilling av kopier mellom de nordiske land, påløper de samme utgifter, selv om materialet bare er utlånt, og vil bli returnert i samme stand som det er mottatt. Det kan ofte være tale om å få låne samme materiale til framstilling av kopier flere ganger. De samme utgifter vil da påløpe hver gang.

Under arbeidet med de nordiske samproduksjonene må en regne med at ulike slags materiale vil bli nødt til å sirkulere mellom alle de fire land flere ganger, noe som vil bety en øking av produksjonsutgiftene.

En er oppmerksom på at Kungl. Generaltullstyrelsen i Sverige har lagt fram for Finansdepartementet et forslag om tollfrihet for undervisningsfilm som importeres av organer som har fått rett til slik tollfri innførsel av film.

En tillater seg på vegne av de ovenfor nevnte organer å be Nordisk Kulturkommissjon ta opp spørsmålet om tollfri import av undervisnings- og opplysningsfilm med de forskjellige regjeringer, slik at film av denne type til bestemte mottakere ikke behøver å tollbehandles, men kan sendes som vanlig brevpost innen Skandinavia.

Oslo, 12. mars 1953.

Oliver Steigan (u).
Kommunenes Filmsentral A/S.

Jon Mathisen (u).
Statens Filmsentral.

Beretning

om nordisk samarbeid i kringkasting og fjernsyn.

Avgitt av den norske og den danske regjering.

A. Kringkasting.

Samarbeidet mellom de nordiske kringkastinger drives i fast organiserte former. Det gjelder både på det administrative, det programmessige og det programtekniske område.

1. Administrasjonen.

Samarbeidet på det administrative område omfatter forholdet til ymse kunstnerorganisasjoner og liknende institusjoner som kringkastingene har avtaler med. Men hovedtyngden ligger i administrative spørsmål av generell art. Det blir utvekslet opplysninger og informasjon, men noen alminnelig nordisk fellesopptreden er ikke gjennomført. Det kan videre nevnes at seg imellom er kringkastingene blitt enige om bl. a. å nytte samme regler for utbetaling av skuespillerhonorar for utlånte opptak av hørespill, for honorar m. v. for nordiske gjestedirigenter, og for gjensidig teknisk assistanse ved reportasjer i grannelandene. I spørsmål som vedkommer internasjonale avtaler, er det med hell søkt gjennomført en felles nordisk linje. Det samme gjelder forholdet til Den europeiske kringkastingunion, slik at f. eks. et av de nordiske land er representert i styret og de faste komitéer etter tur.

Administrative spørsmål av felles interesse drøftes og avgjøres på særskilte nordiske møter. Etter en avtale av 1950 har en to slag av disse møter:

- a) Årlige sjefkonferanser.
- b) Administrative konferanser annethvert år.

a) De årlige sjefkonferanser holdes i begynnelsen av året. Her møter kringkastingsjefene og fastsetter hovedlinjene i samarbeidet for kommende år. De bestemmer tid og sted for de møter og konferanser som de ulike avdelinger innen kringkastingene etter avtalen skal holde i året, og avgjør ellers aktuelle spørsmål av felles administrativ natur.

b) De *administrative konferanser* holdes hvert annet år og har en bredere ramme enn sjefmøtene, idet også lederne av programavdelingene og programtekniske avdelinger deltar. Til disse konferanser blir også de respektive styreverger innbudt. Tid, sted og sakliste for disse konferanser blir fastsatt på sjefmøtene. Saklisten kan omfatte spørsmål av administrativ, økonomisk, juridisk og teknisk art.

2. Programvirksomheten.

Det nordiske samarbeidet gir seg direkte utslag i programvirksomheten på alle felt. Også denne gren av samarbeidet er kommet inn i faste organisasjonsformer. Hvert annet år holdes de såkalte nordiske seksjonsmøter, der lederne av de enkelte programavdelingene drøfter hovedlinjene og de viktigste planene for det kommende samarbeidet. F. t. har en 7 slike seksjonsmøter, nemlig for:

Kortbølgeprogrammer.

Dagsnytt og reportasjer.

Opplysning og foredrag.

Barne- og ungdomsprogrammer, herunder skolekringkasting.

Musikk.

Underholdning.

Teater og litteratur (opplesing).

Ved seksjonsmøtene skal vedkommende kringkastingsjef eller avdelingsjef være møteleder. Vedtak som blir gjort, må godkjennes av kringkastingsjefene før de kan settes ut i livet.

Omfanget av den nordiske programvirksomhet varierer en del fra år til år. Men det viser seg likevel at tallet på programmer er noenlunde konstant. En viser for øvrig til vedlagte oversyn,¹⁾ der en vil finne oppgave over de nordiske programmer i tida 1. juli—31. desember 1953, fordelt på de ulike programavdelinger. Som en ser, besto sendingene dels i fellesprogrammer, dels i enkeltstående danske, svenske, finske og enkelte islandske innslag.

Det kan nevnes at skolekringkastinga i fjor begynte å utgi en ny serie hjelpeskifter med sikte på å støtte opplæringa i dansk og svensk. Det var publikasjonen «Nordiske sendinger» med tekster til en del av de aktuelle danske og svenske programmer. Om denne form for samarbeid kan en for øvrig vise til det framlegg til retningslinjer for undervisning i dansk og svensk i norske skoler som er utarbeidd av et særskilt utvalg.

¹⁾ Ikke trykt. Heller ikke de tilsvarende danske og svenske oversyn.

3. *Den programtekniske avdeling*

samarbeider like effektivt med tilsvarende avdelinger i grannelanda som programavdelinga. Seksjonsmøte holdes hvert annet år. Avdelingene tar sikte på mest mulig likt og standardisert utstyr, slik at opptak kan brukes i alle land. Regler og retningslinjer for samarbeidet er fastsatt også på dette området, og det blir gitt teknisk assistanse til reportere, foredragsholdere, opplesere og andre når det gjelder programopptak til bruk i en av de øvrige nordiske kringkastinger.

B. Fjernsyn.

Hittil har bare Danmark drevet fjernsyn i nevneverdig målestokk, og et nordisk samarbeid på dette område er derfor utelukket. Men både på sjefmøtene og på de administrative konferanser er det gitt orientering om stillingen i de ulike land, og det er enighet om å utnytte alle muligheter for samarbeid både når det gjelder anlegg og drift. Noen konkrete planer kan ikke legges fram fra norsk side om dette, da prøvesendingene bare så vidt er kommet i gang her i landet.

Som konklusjon på dette oversyn, kan en si at det nordiske samarbeidet i kringkasting drives på alle områder, at det er vel organisert, og at det gir seg utslag i en effektiv og allsidig programvirksomhet. Samtidig melder det seg stadig nye oppgaver, så både omfang og form kan skifte. Men de nordiske kringkastinger er alle klar over det ansvar de har, og en kan trygt regne med at de også heretter vil søke å fylle sin misjon som selvstendige nasjonale institusjoner i det nordiske samarbeids ånd.

P. M.

ang. televisionsfrågan i Sverige.

I sitt den 9 januari 1946 avgivna betänkande angående rundradion i Sverige framhöll 1943 års rundradioutredning beträffande televisionen, att telestyrelsen och Radiotjänst borde genom studium av den tekniska litteraturen och kontakt med utlandet följa utvecklingen och skaffa sig en klar uppfattning om när den tidpunkt vore inne, då frågan om försökssändningar för televisionsändamål borde upptagas.

Den 25 oktober 1947 beslöto försvarets forskningsanstalt, tekniska högskolan, Telefonaktiebolaget L M Ericsson och telestyrelsen att gemensamt påbörja en experimentverksamhet inom televisionsområdet och tillsatte för detta ändamål ett samarbetsorgan kallat «Nämnden för televisionsforskning». Arbetet skulle närmast inriktas på studium av hur man med hänsyn till svenska förhållanden borde tekniskt ordna television. Våren 1949 kompletterades televisionsnämnden med representanter dels för Radiotjänst och dels för en till organisationen Sveriges radioleverantörer ansluten grupp radiofabrikanter (bestående av de fem firmorna Aga, Centrum, Luxor, Philips och Svenska Radio AB). Tekniska högskolan har ställt lokaler och instrument m. m. till förfogande, och kontanta bidrag till verksamheten ha lämnats av de övriga intressenterna. Genom nämndens försorg har delvis inköpts, delvis i egen regi tillverkats två televisionssändare, som äro placerade på tekniska högskolan i Stockholm och med vilka regelbundna provsändningar företagas.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 november 1949 framhöll styrelsen för Radiotjänst, att tidpunkten vore inne att till diskussion upptaga frågan om televisionens framtida organisation i vårt land. Styrelsen förutsatte, att Kungl. Maj:t vid bedömandet av denna organisationsfråga komme att till Radiotjänst, i likhet med vad som skett beträffande rundradion, upplåta ensamsrätten till televisionens programtjänst. Då denna programtjänst i god tid måste förberedas, hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t snarast måtte fatta principbeslut om upplåtelse åt bolaget av televisionens programtjänst.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1950 med framställning om anvisande av investeringsanslag för budgetåret 1951/52 anförde telestyrelsen, att styrelsen dittills ansett sig böra intaga en avvaktande hållning till televisionen. De tekniska premisserna hade emellertid klarnat så, att det syntes styrelsen som om tidpunkten vore inne att påbörja mera ordnade televisionsförsök i Sverige. Ändamålet därmed skulle vara att skaffa underlag för ett kommande ställningstagande till frågan hur televisionsverksamheten borde organiseras på längre sikt i vårt land. Styrelsen föreslog därför, efter samråd med Radiotjänst, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till televisionsanläggningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2,2 milj. kronor.

Något dylikt anslag upptogs icke i Kungl. Maj:ts proposition. Den 19 januari 1951 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla högst sex utredningsmän för att utreda frågan om televisionens införande i Sverige m. m.

Utredningen, som tillsattes den 3 februari 1951, består av andra kammarens andre vice talman Anders Olsson i Mora, ordförande, kanslirådet A. Berger avdelningsdirektören E. Esping, direktören E. Mattson, direktören H. Nyström samt riksdagsmannen O. Sehlstedt. Sekreterare äro aktualitetschefen H. Hahr och förste byråsekreteraren T. Rosenlund.

Den 29 oktober 1952 överlämnade televisionsutredningen till chefen för kommunikationsdepartementet ett förslag om en svensk försöksverksamhet på televisionsområdet, vilket gick ut på att televisionssändare skulle anskaffas för Stockholm och Uppsala. Förslagets genomförande krävde för de tre åren 1953/54—1955/56 investeringsanslag av inalles 3 550 000 kr. och driftanslag av 2 225 000 kr.

Förslaget föranledde ingen proposition till 1953 års riksdag.

Den 14 oktober 1953 ingav ett konsortium i Stockholm till Kungl. Maj:t en ansökan om koncession för televisionsverksamhet därstädes. Konsortiet bestod av fyre ledande radiofirmor, Kooperativa förbundet, Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges lantbruksförbund. Avsikten var att verksamheten skulle finansieras med reklaminkomster.

Genom beslut den 12 februari 1954 lämnade Kungl. Maj:t konsortiets ansökning utan bifall.

Under tiden den 17—23 maj 1954 sände AB Sandrew-Ateljéerna i Stockholm en serie försöksprogram om sammanlagt 25 timmar över nämndens för televisionsforskning sändare. Programmet bestod av både «levande» upptagningar från studio, på film inspelade inslag samt utomhusupptagning. Vissa programpunkter voro av kommersiell natur.

En ansökning från AB Sandrew-Ateljéerna om tillstånd att anordna liknande provsändingar i Stockholm under tiden 1 september 1954—30 maj 1955 har den 23 juli 1954 av Kungl. Maj:t lämnats utan bifall.

I skrivelse til chefen för kommunikationsdepartementet den 11 mars 1954 hemställde Radiotjänst att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt bolaget att snarast möjligt igångsätta en utbildnings- och övningsverksamhet för programproduktion i television.

Radiotjänst avsåg icke att under början av övningsperioden distribuera programexperimenten till allmänheten, men verksamheten borde bedrivas så, att programmen snarast möjligt kunde utsändas i Stockholm över nämndens för televisionsforskning sändare.

Programproduktionen skulle ej lokaliseras endast till Stockholm utan var avsedd att utsträckas över andra delar av landet med hjälp av transportabel produktionsutrustning.

Kostnaderna beräknades för budgetåret 1954/55 uppgå till 450 000 kronor, vilket belopp förutsattes utgå av radiolicensmedel.

Genom beslut den 4 juni 1954 uppdrog Kungl. Maj:t åt Radiotjänst att i enlighet med de riktlinjer, som angivits i bolagets skrivelse, anordna utbildnings- och övningsverksamhet.

Televisionsutredningen beräknar att kunna avlämna sitt betänkande under instundande höst.

I utredningen har de internationella samarbetsproblemen på programområdet ägnats uppmärksamhet, icke minst vad beträffar ett nordiskt samarbete. Det är naturligt att man därvid i första hand tänkt Danmark, som redan har en reguljär televisionstjänst.

Stockholm den 5 augusti 1954.

III. Økonomiske saker

(Sakene nr. 9, 13, 28, 29, 35).

	Side
Sak nr. 9. Forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid	389
Sak nr. 13. Forslag om felles aksjon fra de nordiske land i De Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land	394
Sak nr. 28. Beretning angående økonomisk samarbeid	396
Sak nr. 29. Meldinger angående økonomisk samarbeid	555
Sak nr. 35. Forslag angående støtte til islandske sjøterritoriale frednings- bestemmelser	556

Forslag

om nærmere pengepolitisk samarbeid.

Framsatt av Frans Severin.

Danmark, Norge och Sverige voro från 1873 resp. 1875 fram till första världskrigets utbrott förenade i den s.k. skandinaviska myntunionen innebärande att de tre länderna hade ett gemensamt myntsysteem. Mynten voro präglade efter samma grunder och godtogos som betalningsmedel i samtliga länder oavsett präglingslandet.

Vägen åter till en dylik union torde vara lång och förutsätta en samordning av penningpolitiken i väsentliga avseenden. Det synes därför angeläget att, då nu en omprövning av grunderna för det nordiska ekonomiska samarbetet skall ske, jämväl det penningpolitiska samarbetet ägnas tillbörlig uppmärksamhet.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Nordiska rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att överväga lämpliga åtgärder syftande till närmare penningpolitiskt samarbete de nordiska länderna emellan.

Stockholm den 28 april 1954.

Frans Severin.

Forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid.

Uttalelse fra Danmarks Nationalbank.

Med skrivelse af 1. juli 1954 — jr.nr. 199-8-53 — har handelsministeriet tilsendt Danmarks Nationalbank en skrivelse (med bilag) af 17. maj 1954 fra statsministeriet vedrørende et af et svensk medlem af Nordisk Råd, fhv. statssekretær Frans Severin, fremsat forslag om et nærmere pengepolitisk samarbejde mellem de nordiske lande og samtidig anmodet om nationalbankens bemærkninger.

I denne anledning skal banken udtale, at den ser med sympati på bestræbelserne for at udvide de økonomiske forbindelser mellem de nordiske lande. Dette samarbejde har især i årene efter den anden verdenskrig gjort betydelige fremskridt, ikke mindst på grund af den saglige og realistiske måde, hvorpå de foreliggende problemer har været behandlet. En yderligere udvidelse af det økonomiske samarbejde er med rette ofte blevet fremhævet som ønskværdig. Det fremsatte forslag bygger på den opfattelse, at pengepolitikken er et naturligt område for samarbejdets udvidelse, og at en koordination af pengepolitikken skulle kunne bane vej for en eller anden form for genoplivelse af den skandinaviske møntunion.

Nationalbanken ønsker i denne anledning at fremhæve, at der lige siden den skandinaviske møntunions begyndelse har bestået intim kontakt mellem de nordiske centralbanker. Denne kontakt er bevaret og udbygget, også efter at møntunionen de facto er ophørt. Således afholdes årlige fællesmøder, hvor foreliggende aktuelle problemer gennemdrøftes, og desuden forekommer der hyppige personlige og skriftlige konsultationer bankerne imellem, regelmæssig udveksling af materiale o.s.v. Bankerne opretholder ligeledes nær føling, for så vidt angår forholdet til forskellige internationale organisationer såsom Den internationale Betalingsbank i Basel, Den internationale Valutafond og Den internationale Genopbygningsbank.

Den af hr. Severin udkastede tanke går imidlertid adskilligt videre, idet forslagsstilleren øjensynlig tænker sig et begyndende arbejde for ensartede retningslinier for selve den pengepolitik, der føres i de enkelte nordiske lande. Pengepolitikken er imidlertid ikke et fra den øvrige økonomiske politik løsrevet område, der kan gøres til genstand for tilnærmelse mellem de nordiske lande uafhængigt af denne, men er tvært-

imod først og fremmest den naturlige konsekvens af samfundets økonomiske tilstand og den førte politik på andre økonomiske områder.

Forudsætningen for, at der kan blive realitet i drøftelsen af et videregående pengepolitisk samarbejde må efter nationalbankens opfattelse være dels en vis ensartethed i de enkelte landes ydre stilling — man skal her blot pege på, at Sverige er et kreditorland, Danmark og Norge begge debitorlande —, dels at den økonomiske politik som helhed har ensartet målsætning og betjener sig af nogenlunde ensartede midler f.eks. på finanspolitikken, importpolitikken og løn- og prispolitikken områder.

Så længe denne forudsætning ikke er opfyldt, vil det efter nationalbankens formening være begrænset, hvad der vil kunne opnås ved et isoleret samarbejde for den rent pengepolitiske sektor, men det er en selvfølge, at nationalbanken til enhver tid vil være rede til at deltage i overvejelser om, hvorvidt der måtte være enkelte områder, der er modne til en sådan udbygning af samarbejdet, såvel som om mulighederne for allerede nu at overveje videregående planer, der eventuelt vil kunne realiseres på længere sigt, hvis det almindelige økonomiske samarbejde de nordiske lande imellem bliver udbygget.

Med hilsen

DANMARKS NATIONALBANK

Svend Nielsen. Svend Andersen.

Uttalelse fra Norges Bank:

Departementet melder i brev av 19. mai d.å. (j.nr. 6750-54 II) at det fra Det Nordiske Råd er mottatt et forslag om å få utredet spørsmålet om et nærmere pengepolitisk samarbeid mellom de nordiske land, og Departementet ber Norges Bank om å avgi en uttalelse om forslaget.

Det er et helt kompleks av problemer som reiser seg i denne forbindelse, og som henger nøye sammen med den økonomiske politikk og de økonomiske målsettinger som gjelder i hvert av de skandinaviske land. Grunnlaget for et nærmere pengepolitisk samarbeid mellom de nordiske land må i første rekke ha som sin forutsetning at det også er etablert et økonomisk samarbeid på meget bredt grunnlag. Det gjelder ikke her bare handels- og tollpolitikken, men ennå mer selve den økonomiske politikk således som denne søkes gjennomført av de respektive lands regjeringer og nasjonalforsamlinger for hele den økonomiske virksomhet og for de målsettinger som gjelder, f.eks. spørsmålet om inntektsfordeling, full sysselsetting, forholdet mellom konsum og investeringer, offentlig eller privat næringsvirksomhet, m.v.

Et nærmere pengepolitisk samarbeid mellom de nordiske land forut-

setter i første rekke at de tre land følger en felles linje i sin pris- og skattepolitikk, rente- og kredittpolitikk. Som kjent gjør det seg særlig på disse områder sterkt avvikende synspunkter gjeldende. Som eksempel kan nevnes at den norske prispolitikk som baserer seg på kostprisprinsippet istedenfor på gjenanskaffelsesprinsippet, er forskjellig fra den prispolitikk som føres i Sverige og Danmark. Det samme gjelder prinsippene for og omfanget av reguleringen av priser og avanse.

Når det gjelder rentepolitikken har statsmyndighetene i Norge gått inn for en lav og uforanderlig rente. Det samme gjelder, om enn ikke i samme grad, statsmyndighetene i Sverige, mens derimot Danmark holder en naturlig markedsrente, mens spesielle investeringer som boligbyggingen gis en lav rente ved rentesubsidier gjennom statens formidling.

Alle de forhold som det her er pekt på, og som bygger på prinsipielt forskjellige oppfatninger av de midler som bør brukes for å nå bestemte av statsmyndighetene oppsatte mål, gjør det vanskelig å finne et realistisk grunnlag for et nærmere pengepolitisk samarbeid mellom de nordiske land i dag.

Disse uoverensstemmelser i den generelle økonomiske politikk har dog ikke vært til hinder for at det har bestått en nær kontakt mellom de nordiske lands seddelbanker. Hvert år har det vært holdt nordiske seddelbankmøter, hvor økonomiske og pengepolitiske spørsmål av felles interesse er blitt drøftet. Det kan også nevnes det samarbeid som har bestått mellom de nordiske land innenfor Den europeiske økonomiske samarbeidsorganisasjon, og den interskandinaviske kontakt som er etablert i det nå så aktuelle konvertibilitetsspørsmål. Fra dette samarbeid av mer orienterende art å nå fram til noe som ligner den pengepolitiske enhet som besto før første verdenskrig under Den skandinaviske myntunion, forutsetter en koordinering av de nordiske lands prinsipielle retningslinjer for den økonomiske politikk på bredt grunnlag.

NORGES BANK

Gunnar Jahn. G. Kielland.

Uttalelse fra Sveriges Riksbank:

Genom skrivelse den 17 maj 1954 hava fullmäktige i riksbanken beretts tillfälle att uttala sig över ett inom Nordiska rådet väckt förslag angående åtgärder för närmare penningpolitiskt samarbete de nordiska länderna emellan.

Med anledning härav få fullmäktige anföra följande.

Det är självfallet önskvärt att det penningpolitiska samarbetet mellan de nordiska länderna bör vara så intimt som möjligt. En utvidgning av

detta kommer naturligt till stånd i händelse det ekonomiska samarbetet i övrigt blir mer utvecklat. Nära kontakter hållas redan nu de nordiska centralbankerna emellan och det ligger närmast till hands att en utvidgning av det penningpolitiska samarbetet, i den mån förutsättningar härför förefinnas, åstadkommes genom att dessa kontakter ytterligare ökas. Några särskilda åtgärder i ärendet synas med hänsyn härtill icke vara påkallade tillsvidare.

Stockholm den 24 juni 1954.

Å Fullmäktiges vägnar:

Mats Lemne. Karin Winberg.

Forslag

om felles aksjon fra de nordiske land i De Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land.

Fremsatt av Kjell Bondevik, Hans Borgen, Finn Moe, Bent Røiseland og K. O. Thestrup

De Forente Nasjoner og dets underorganer har sett det som en av sine viktigste oppgaver å heve levestandarden og bedre de sosiale forhold. Dette er slått fast i art. 55 i De Forente Nasjoners pakt. I første rekke betyr ikke dette bare at man skal skape stabile forhold i den vestlige del av verden, men også at De Forente Nasjoner har et moralsk ansvar for å heve de økonomisk tilbakeliggende lands levestandard. Den sosiale og politiske uro som hersker i mange av de underutviklede land kan skape en alvorlig trusel mot freden. Å fjerne disse misforhold er derfor en oppgave for alle land. Fredsprisvinneren dr. Bunch har uttalt: «Fred er ikke bare et spørsmål om menn som slåss eller ikke slåss. For å få mening for mange som bare har lidt vondt både i fred og krig må begrepet fred gis en videre betydning. Det må bety brød og ris, husrom, helse og undervisning så vel som frihet og menneskeverd. Hvis freden skal sikres, må de glemte folk i verden som lenge har lidt og sultet, de underernærte og rettløse snarest få oppleve begynnelsen på en ny dag og et nytt liv.»

President Truman var inne på de samme tanker da han la fram sitt pkt. 4 program i 1949: «Over halvparten av verdens befolkning lever under elendige forhold. For første gang i historien har menneskeheten kunnskap og dyktighet som kan avhjelpe disse folks lidelser. Vi må gå i gang med et dristig nytt program hvorved fordelene ved våre vitenskapelige og industrielle framskritt kan nyttiggjøres til å hjelpe fram og utvikle tilbakeliggende områder. Vi oppfordrer andre land til å slå sine ressurser sammen med våre tiltak. Det må bli en verdensomspennende anstrengelse for å oppnå fred, velstand og frihet».

I 1949 vedtok De Forente Nasjoner sitt utvidede tekniske hjelpeprogram.

De nordiske land har bidratt til De Forente Nasjoners forskjellige hjelpeprogrammer og dessuten yttet hjelp direkte til enkelte økonomisk tilbakeliggende land. Norge har således siden 1950 bevilget 2 $\frac{1}{4}$ mill. kr. til det

utvidede hjelpeprogram og kr. 800 000 til det internasjonale barnefonds virksomhet. De planer som De Forente Nasjoner har lagt opp var på mange måter mer beskjedne enn man opprinnelig hadde tenkt, og de enkelte hjelpeprogrammer som de forskjellige land som USA og Storbritannia hadde lagt opp, har heller ikke fått det omfang som man opprinnelig hadde håpet. Representanter fra de underutviklede land har derfor stadig i De Forente Nasjoners organer framhevet at de har behov for langt større teknisk og økonomisk hjelp.

Formannen for De Forente Nasjoners rådgivende utvalg for teknisk bistand framholdt på De Forente Nasjoners 8. ordinære generalforsamling at programmet i løpet av 1953 hadde stått overfor alvorlige finansielle vanskeligheter. På grunn av at bidragene til fondet ikke var kommet inn, var man nødt til å redusere programmet for 1953 med 1,8 mill. dollar og stanse forskjellige tiltak.

På denne bakgrunn kunne det derfor være naturlig at de nordiske land tar et initiativ gjennom De Forente Nasjoner for å få sterkere markert den store oppgave FN har på dette felt og for å få økt bevilgningene til hjelpeprogrammet. De nordiske land har rike tradisjoner både når det gjelder fredsarbeid og arbeid for å hjelpe andre land. De Forente Nasjoners hjelpeprogram har den fordel at alle land i FN er med, og dette program er ikke på samme måte som andre spørsmål preget av motsetningene mellom øst og vest. De nordiske land står også på mange måter i en særstilling og de vil derfor være godt egnet til å ta et initiativ i denne sak. Hjelpen til de underutviklede land vil ikke bare bidra til å løse disse landenes problemer, men også våre egne og dessuten i det lange løp være den beste fredsgaranti. Man må også være oppmerksom på at de underutviklede land har satt sitt håp til økonomisk hjelp fra den øvrige del av verden og til det program som De Forente Nasjoner har lagt opp. Det vil derfor kunne få alvorlige konsekvenser om disse landene skulle bli skuffet i sine forhåpninger.

Det vil derfor være av stor betydning om spørsmålet om økt hjelp til de underutviklede land kunne bli gjenstand for et felles nordisk initiativ i De Forente Nasjoner, og vi henstiller derfor til Rådet å vedta følgende anbefaling:

Det Nordiske Råd anbefaler at regjeringene overveier en felles nordisk aksjon i De Forente Nasjoner for økt bidrag til hjelpeprogrammene for de tilbakesliggende deler av verden.

Kjell Bondevik. Hans Borgen. Finn Moe. Bent Røiseland. K. O. Thestrup.

Beretning

angående økonomisk samarbeide.

(Det Nordiske Råds tilråding nr. 5, 1953.)

Oversendt av den svenske regjering.

I sine meldinger henviser alle regjeringene til denne beretningen.

NORDISK ØKONOMISK SAMARBEID

ET FELLES MARKED

Rapport

**til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige
fra Det felles nordiske utvalg
for økonomisk samarbeid**

Mars 1954

INN H O L D :

	Side
I. Utvalgets mandat og sammensetning	399
II. Noen særlige spørsmål.	
A. Jordbruket og et felles marked	401
B. Tollnomenklaturarbeidet	405
C. Nordisk patentsamarbeid	407
D. Dobbelbeskatning av arv	407
III. Utvalgets bransjeundersøkelser.	
A. Opplegget av bransjeundersøkelsene	408
B. De enkelte bransjer:	
1) Grønnsak- og frukthermetikkindustri	411
2) Fiskehermetikkindustri	413
3) Møbelindustri	416
4) Tung kjemisk industri	420
5) Plastindustri	430
6) Farge- og lakkindustri	433
7) Porselensindustri	436
8) Glassindustri	441
9) Sementvareindustri	446
10) Teglverkindustri	448
11) Gummiindustri	451
12) Lær- og skotøyindustri	454
13) Tekstilindustri	461
14) Konfeksjonsindustri	473
15) Metall- og metallhalvfabrikataindustri	478
16) Jern- og stålindustri	482
17) Ferrolegeringsindustri	487
18) Jern- og metallvareindustri	491
19) Maskinindustri	499
20) Radioindustri	508
21) Annen elektroteknisk industri	515
C. Elektrisitetspriser	519
D. De bransjesakkyndiges innstilling	521
IV. Fagbevegelsen og det nordiske økonomiske samarbeid	524
V. Forhold av betydning for et felles nordisk marked	531
VI. Sammenfatning, konklusjon og forslag:	
De norske medlemmers sammenfatning og konklusjon	543
De danske og svenske medlemmers konklusjon og forslag	550

—————

Følgende statistiske symboler er brukt i tabeller:

.. betyr: oppgave mangler.

· , : kan ikke forekomme.

- , : null.

0 , : ubetydelig (mindre enn ½ av den brukte enhet).

Kapitel I. Utvalgets mandat og sammensetning.

Da regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige i 1948 satte ned Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid, fikk Utvalget i oppdrag, som et bidrag til den alminnelige økonomiske gjenoppbygging etter krigen, å ta opp til undersøkelse slike spørsmål som var av felles interesse for de nordiske lands økonomi. Utvalget skulle i første rekke undersøke mulighetene for:

å etablere en felles nordisk tolltariff som en forutsetning for fortsatt arbeid henimot en nordisk tollunion,

en nedsettelse av tollsatsene og en begrensning av de kvantitative restriksjoner mellom de nordiske land,

en utvidet arbeidsdeling og økt spesialisering mellom de nordiske land i samarbeid med de enkelte næringsgrener og de næringsmessige og faglige organisasjoner. I forbindelse hermed skulle også spørsmålet om fremme av ny produksjon til komplettering av de nordiske lands næringsliv undersøkes, og

en utbygging av det allerede bestående samarbeid på det handelspolitiske område utad.

Utvalget avga den 3. januar 1950 en foreløpig rapport med titelen «Nordisk økonomisk samarbeid» til de nordiske lands regjeringer. I rapporten ble det konstatert at det «ikke nå er grunnlag for å gjennomføre en tollunion omfattende alle fire land, Danmark, Island, Norge og Sverige».

I november 1950 fikk Utvalget et nytt direktiv fra regjeringene, idet Utvalget nå skulle undersøke de prinsipielle og tolltekniske forutsetninger for å avskaffe tollsatsene mellom de nordiske land innenfor visse næringsområder eller for visse varegrupper. Utvalget ble bedt om å peke på de vareområder hvor et slikt samarbeid kunne antas å være av felles interesse og som derfor i første rekke burde tas opp til nærmere undersøkelse.

Etter en drøftelse av Utvalgets arbeid ¹⁾ vedtok Det nordiske råd på

---

¹⁾ Jfr. sak nr. 9 og sak nr. 12 ved Det nordiske råds første sesjon.

sin første sesjon i København i februar 1953 følgende anbefaling til de fire lands regjeringer:

«I tilknytning til de redegjørelser som foreligger for Det nordiske råd vedrørende de undersøkelser som Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid har foretatt, uttaler Rådet sin forvissning om, at et nærmere økonomisk samarbeid mellom de nordiske land innebærer muligheter for å styrke de nordiske lands økonomi.

Rådet er imidlertid fullt oppmerksom på at de undersøkelser som hittil er foretatt viser at et slikt samarbeid støter på en rekke kompliserte problemer, særlig av handelspolitisk og produksjonsmessig karakter, og at derfor enhver forandring må foregå på grunnlag av inngående undersøkelser, og slik at de forandringer som tilstrebes må ta sikte på å bli til fordel for samtlige land.

Rådet henstiller til regjeringene å be Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid om å fullføre sine undersøkelser og — så snart forholdene tillater det, eventuelt innen utgangen av året — å legge fram en rapport til regjeringene med en redegjørelse for resultatene og med Utvalgets konklusjoner.

Rådet vil i denne forbindelse peke på betydningen av at Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid i de siste år har arbeidet i kontakt med de nordiske lands næringsliv, noe som har bidratt til å øke forståelsen av samarbeidets verdi. Rådet vil videre peke på at bransjeundersøkelsene har vist at et samarbeid på flere områder av næringslivet kan medføre fordeler.

Rådet forutsetter at regjeringene legger fram Utvalgets rapport for Rådet, slik at saken eventuelt kan bli gjenstand for drøftelser på Rådets neste sesjon.»

Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid ble deretter i mai 1953 av regjeringene bedt om innen utgangen av mars 1954 å legge fram en rapport med redegjørelse for resultatene av de undersøkelser som er foretatt på grunnlag av direktivene av november 1950 og med Utvalgets konklusjoner.

Ved fremleggelsen av denne rapport består Utvalget av følgende medlemmer:

For Danmark: Fhv. nasjonalbankdirektør C. V. Bramsnæs, kontorsjef E. Carstens, ekspedisjonssekretær P. Gersmann og avdelingssjef J. V. Thygesen. Videre har fra dansk side fullmektig Tyge Dahlgaard deltatt i Utvalgets arbeid.

For Island: Direktør Birgir Kjaran.

For Norge: Kontorsjef Odd Gjelsvik og professor R. Mork. Generaldirektør F. Vogt deltok i Utvalgets arbeid til utgangen av 1953. da han av personlige grunner ble fritatt.

For Sverige: Kanselliråd K. von Horn, overdirektør Karin Kock (Utvalgets formann) og Fil. lic. J. Nordenson.

Ekspedisjonssekretær P. Gersmann er sekretær for Utvalgets danske avdeling, sekretær Kjell Christiansen og fg. byråsjef J. Skutle for den norske avdeling, og kansellisekretær L. Frisk for den svenske avdeling.

Fra islandsk side har man som følge av landets økonomiske struktur ikke funnet grunn til å delta i de bransjeundersøkelser som omtales i denne rapport. Islands representant har derfor ikke deltatt i de senere møter i Utvalget hvor rapporten er blitt til.

Kapitel II. Noen særlige spørsmål.

A. Jordbruket og et felles nordisk marked.

1. På et tidlig tidspunkt av drøftelsene i Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid om spørsmålet om en nordisk tollunion ble de problemer som henger sammen med jordbrukets stilling tatt opp til behandling. Som omtalt i rapporten av januar 1950 mente imidlertid Utvalget at disse spørsmål, så vel fra økonomiske og sosiale som politiske synspunkter var av en slik karakter at de burde gjøres til gjenstand for en undersøkelse av særlig sakkyndige, — ikke minst på grunn av de særlige jordbruksordninger som finnes i Norge og Sverige og som det ikke består noe motstykke til i Danmark. Etter at de respektive regjeringer var blitt orientert om dette, anmodet Utvalget jordbruksorganisasjonene i Danmark, Norge og Sverige om i fellesskap å undersøke hvorledes jordbruket ville kunne innpasses i en eventuell nordisk tollunion.

De nordiske jordbruksorganisasjoner etterkom Utvalgets anmodning om i fellesskap å undersøke jordbrukets stilling i en nordisk tollunion og overdrog arbeidet med dette til Nordens Bondeorganisasjoners Centralråd (NBC). Som særlig sakkyndig ble fra Danmark utpekt statskonsulent Viggo Andersen og avdelingssjef N. Kjærgaard, fra Norge direktør Olav Borgan og direktør Johan R. Lindstrøm, og fra Sverige agronom G. Lundgren og professor K. F. Svärdström.

2. Ekspertkomitéen, som fikk visse direktiver fra NBC, utarbeidet en redegjørelse som faller i tre hovedavsnitt.¹⁾

Første del gjør rede for alminnelige synspunkter i forbindelse med jordbruket og denne nærings særstilling ved dannelsen av en nordisk tollunion. Dette hovedavsnitt gir en alminnelig orientering om jordbruket og dets stilling i de tre nordiske lands økonomi og om de nordiske

¹⁾ Interesserte kan få rapporten ved henvendelse til Det kgl. norske utenriksdepartement.

lands utenrikshandel og samhandel med varer som er av betydning for jordbruket. Videre behandles de forhold som gjør det nødvendig at jordbruket får en særstilling ved arbeidet med å opprette en nordisk tollunion. Endelig blir det også gjort rede for jordbrukspolitikken i de nordiske land og for reglene i Generalavtalen for Handel og Tolltariffer (GATT) om reguleringen av utenrikshandelen med jordbruksvarer.

De forhold som gjør det nødvendig at jordbruket får en særstilling i en tollunion, kan ifølge NBC's ekspertkomité ses dels fra tekniske og dels fra sosiale synspunkter. De tekniske forhold henger sammen med at en tilpasningsprosess i jordbruket må foregå langsomt, noe som forklares ved de driftsøkonomiske forhold i jordbruket, særlig de store faste kostnader og vanskelighetene med å tilpasse produksjonen raskt til endringer i markedsforholdene. Til dette kommer at produksjonen er delt opp på mange små driftsenheter og er avhengig av klimaet. De sosiale forhold henger sammen med at det, særlig i Norge og Sverige, har vært gjort bruk av ordninger med prisstøtte for jordbruksprodukter for å jevne ut inntektene mellom industri og jordbruk.

Det gis en omtale av hovedtrekkene i jordbrukspolitikken i Danmark, Norge og Sverige. I Norge og Sverige føres det en jordbrukspolitikk som bl. a. innebærer at prisene til produsentene stort sett er gjort uavhengig av de internasjonale prissvingninger. Prisordninger, subsidier, toll og andre importavgifter og direkte importregulering er ledd i denne politikk for å beskytte jordbruket. Danmarks stor eksport av jordbruksvarer og den avhengighet av verdensmarkedets priser som dette medfører, har gjort at en slik politikk for det danske jordbruk ikke har vært ønsket.

Betenkningens *annen del* handler om tiltak for å sikre at det blir tatt hensyn til jordbrukets særstilling ved dannelsen av en nordisk tollunion eller et nordisk frihandelsområde.

Ekspertkomitéen gjør rede for mulighetene for å regulere samhandelen med jordbruksvarer mellom deltakerlandene innbyrdes og mellom disse og utenforstående land. For å gjøre reguleringene så smidige som mulig, forutsettes det at jordbrukets organisasjoner skal ha en avgjørende innflytelse ved gjennomføringen av reguleringene, etter retningslinjer godkjent av myndighetene. Det er derfor gitt en oversikt over jordbruksorganisasjonenes muligheter for å medvirke til dette.

Det fremsettes også synspunkter på en felles tolltariff. Det pekes på at tollbeskyttelsen i de tre land er meget forskjellig. Danmark har tollfrihet for de viktigste jordbruksvarer, og det danske jordbruk ønsker å opprettholde denne tollfrihet av prinsipielle og handelspolitiske grunner. Norge har forholdsvis høye tollsatser for de fleste jordbruksvarer, mens Sverige inntar en mellomstilling. Det konstateres at man ikke må regne med at det norske og svenske jordbruk vil være innstilt på å gi opp sin

tollbeskyttelse overfor land som ikke er med i en tollunion, selv om tollfrihet overfor deltakerlandene godtas. Dette vil som tidligere nevnt bare være tilfelle under forutsetning av at samhandelen mellom landene i tollunionen blir underlagt kvantitativ regulering. Ekspertkomitéen har ment å burde ta med visse deler av hagebruket under jordbruket ved vurderingen av om det er nødvendig med kvantitative restriksjoner for å beskytte jordbrukets økonomiske stilling. For alle de viktigste jordbruksvarer vil tollene mellom de nordiske land kunne oppheves, idet full kontroll over samhandelen med disse varer kan oppnås gjennom kvantitativ regulering, i første rekke ved tiltak i importlandet. Som eksempel på slike varer nevner Ekspertkomitéen melk og melkeprodukter, slakte- dyr, kjøtt og flesk, egg, ull, korn, mel, kraftfôr, poteter og viktigere grønnsaker, som kål og gulrøtter og endelig frukt. For viktigere varer som ikke egner seg for kvantitativ regulering, må tollene bestå inntil videre.

En tollunion forutsetter prinsipielt ensartede tollsatser utad. Ekspertkomitéen anser det for meget vanskelig å oppnå enighet om felles satser for jordbruksvarer. Det tilrådes derfor at man under det fortsatte arbeid med spørsmålet om nordisk økonomisk samarbeid bare tar sikte på å undersøke muligheten for å fjerne tollene på jordbruksvarer mellom de nordiske land, samtidig med at de direkte reguleringer beholdes.

I redegjørelsens *tredje del* omtales tiltakene for å øke samarbeidet på jordbruksområdet i de nordiske land og for på lang sikt å skape bedre forutsetninger for jordbrukets innpassing i en nordisk tollunion. Det gis en sammenfattende vurdering av hvilken betydning en nordisk tollunion vil ha for jordbruket i de nordiske land. Ekspertkomitéen fremhever at det for jordbruket i de nordiske land vil være fordelene å oppnå ved en nordisk tollunion, selv om fordelene vil være begrenset og bare gjøre seg gjeldende på noe lengre sikt. Det fremheves at tanken om en tollunion først får sitt rette perspektiv når tollunionen ses som sluttsteinen på en tilpasningsprosess. Det er derfor gjort rede for det samarbeid som allerede finner sted på jordbrukets område og pekt på mulighetene for å utvide dette samarbeid.

3. Etter at Ekspertkomitéen hadde avgitt sin redegjørelse til Nordens Bondeorganisasjoners Centralråd, har både den danske, norske og svenske avdeling av NBC i september 1951 gitt en uttalelse til redegjørelsen.

Fra den danske avdelings side fremheves den stigende proteksjonisme i den internasjonale handel med jordbruksvarer. Fra et dansk synspunkt gjør denne proteksjonisme det særlig betydningsfullt å vinne tilslutning for det prinsipielle syn at alle hindringer for den internasjonale samhandel, også samhandelen med jordbruksvarer, bør avskaffes. De danske jordbruksorganisasjonene kan likevel godta den redegjørelse som Ekspert-

komitéen har gitt ut fra det syn at dannelsen av en nordisk tollunion i seg selv er et viktig skritt i retning av å skape stadig større markeder, noe som særlig for de små nasjoner er av så avgjørende betydning. Videre forutsettes det fra dansk side at det praktiske samarbeid mellom organisasjonene i Danmark, Norge og Sverige blir styrket, spesielt når det gjelder avsetningen av jordbruksvarer til land utenfor de tre nordiske land.

Den *norske* uttalelse fremhever at det norske jordbruk ikke kan ventes å oppnå noen fordeler av en eventuell nordisk tollunion forsåvidt angår avsetningen av jordbruksvarer. På den andre side erkjennes det at etablering av et større økonomisk område som omfatter de tre nordiske land vil kunne gi muligheter for spesialisering og rasjonalisering av andre næringsgrener. Norsk jordbruk kan derved indirekte oppnå fordeler. Man mener ikke å burde stille seg i veien for arbeidet med et sterkere økonomisk samarbeid mellom de nordiske land, forutsatt at det for jordbruksvarenes vedkommende innføres visse særordninger slik som omtalt i redegjørelsen. Man er også enig i at denne redegjørelsen gir grunnlag for løsningen av de vanskeligheter som vil melde seg ved jordbrukets innpassning i en nordisk tollunion.

Den *svenske* avdeling understreker at de svenske jordbruksorganisasjoner kan slutte seg til tanken om en nordisk tollunion ut fra det syn at der bør skapes bedre forutsetninger for økt handelssamkvem og annet økonomisk samarbeid mellom de nordiske land. På den andre siden kan det svenske jordbruk ikke gi sin tilslutning til en løsning på vilkår som ville hindre gjennomførelsen av det svenske jordbruksprogram som ble utformet i 1947. De tekniske regulerings tiltak, som er skissert i Ekspertkomitéens redegjørelse forsåvidt angår samhandelen med jordbruksvarer, synes i hovedsaken å kunne danne grunnlag for jordbrukets innpassning i en nordisk tollunion. Den svenske avdeling har dog merket seg at det blant de reguleringsforanstaltninger som er foreslått i redegjørelsen, ikke er nevnt importavgifter til utlikning av forskjellen mellom importpris (eventuelt inkl. toll) og innenlandsk pris, for om nødvendig å hindre at det oppstår uberettigede fortjenester i importørleddet. Slike utliknende importavgifter anses fra den svenske avdelings side å være et nødvendig supplement til de tiltak som er foreslått i redegjørelsen.

4. Da Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid, på grunnlag av det direktiv som ble gitt i 1950, i de senere år har konsentrert seg om å undersøke mulighetene for å etablere et felles nordisk marked innen visse industrigrener, har Utvalget funnet det mest hensiktsmessig å begrense seg til å gi det foranstående referat av hovedpunktene i den rapport som er avgitt. Man er på jordbruksområdet nemlig stillet overfor ordninger som i to av landene er fastsatt på politisk basis, ved beslutninger henholdsvis i Det Norske Storting og Den Svenske Riksdag. NBC-

redegjørelsen inneholder en meget verdifull analyse av de problemer som melder seg innenfor jordbrukssektoren i hvert av de tre land ved økonomisk samarbeid med andre land.

B. Tollnomenklaturarbeidet.

Som nærmere omtalt i rapporten av januar 1950 ble det allerede i 1948 gitt noen særlig sakkyndige fra de nordiske lands tolladministrasjoner i oppdrag å utarbeide et forslag til en felles nordisk tollnomenklatur, basert på verditollprinsippet og med felles regler for anvendelse av nomenklaturen. Dette arbeidet var et ledd i utvalgets arbeid med å undersøke mulighetene for å innføre en felles nordisk tolltariff som en forutsetning for fortsatt arbeid med sikte på en nordisk tollunion. Videre fikk disse sakkyndige i oppdrag å utarbeide en sammenliknende oversikt over tollsatsene på de forskjellige vareslag i Danmark, Norge og Sverige.

Dette arbeid, som har foregått på grunnlag av utkast til den såkalte Brysselomenklatur, ble ført så langt fram som etter forholdene mulig. I forbindelse hermed fikk de sakkyndige i 1950 i oppdrag av regjeringene å foreta en felles gjennomgåelse av Brysselomenklaturens hovedposisjoner, i første rekke for — ut fra nordiske synspunkter — å øve innflytelse på utformingen av den foreslåtte konversjonstekst og de forklarende noter til denne.

Etter at Utvalget hadde begynt på sitt arbeid etter de nye direktiver fra regjeringene av november 1950 anmodet Utvalget tolladministrasjonene i de nordiske land om å utvide deres samarbeid om Brysselomenklaturen til også å omfatte forberedelsene til å ta i bruk denne nomenklatur i Danmark, Norge og Sverige. En forutsetning for at et slikt samarbeid om en tollrevisjon kunne gi resultater var at man i samtlige land hadde det samme grunnlag for beregningen av toll. Utvalget henstilte derfor til regjeringene å skaffe klarhet over om det i de nasjonale tolltariffer, som eventuelt måtte fremkomme som et resultat av et revisjonsarbeid, skulle anvendes verditoll eller spesifikk toll. Det ble fremhevet at en felles nomenklatur basert på verditoll måtte antas å ha betydning både for arbeidet med å skape et felles nordisk marked og for arbeidet med å gjøre tollsatsene i de nordiske land ens.

I begynnelsen av 1952 satte den danske regjering ned en parlamentarisk komité for å revidere tollavgiftene. Den svenske regjering satte ved kgl. resolusjon den 9. mai 1952 ned en komité til revisjon av tolltariffen. Etter mandatet for den svenske tollkomité skal hovedposisjonene i en ny svensk tolltariff tilpasses Brysselomenklaturen. Det skal også overveies om en mer alminnelig bruk av verditollsats kan bety en mer hensiktsmessig

utforming av tollsystemet. Den svenske komité skal ta kontakt med tilsvarende komitéarbeid i de øvrige nordiske land for om mulig å søke å oppnå at tolltariffene i disse landene blir ens.

Nedsettelsen av disse tollkomitéer foranlediget Utvalget til i oktober 1952 å rette henvendelse til den danske utenriksminister og den norske finansminister.

I brev til den danske finansminister, herr Thorkil Kristensen, heter det bl. a.:

Utvalget har gjort seg kjent med de direktiver som er utarbeidet for den svenske komité, og har særlig heftet seg dels ved den betydning som tillegges Bryssel-nomenklaturen som grunnlag for en ny svensk tolltariff, og i denne forbindelse muligheten for å gå over til verditollsystemet, og dels at komitéen ved utformingen av denne tolltariff skal søke kontakt med tilsvarende komitéer i de andre nordiske land.

Det felles nordiske utvalg tillater seg herved å forespørre ministeren i Deres egenskap av formann for den danske tollovskomité, om De vil foranledige at komitéen — med utgangspunkt i disse bemerkninger i det svenske mandat — tar spørsmålet om prinsippene for utformingen av en ny dansk tolltariff opp til drøfting med den svenske komité og en eventuell norsk komité.

Det tilføyes at man samtidig også har rettet en forespørsel til den norske finansminister om han vil foranledige at det i Norge settes ned en komité og at denne komité, på tilsvarende måte som den danske og svenske komité, får til oppgave å foreta en egentlig tollovsrevisjon og — med henvisning til det svenske mandat — slik at dette skjer i samarbeid med de to andre lands komitéer.

Den danske finansminister svarte på denne henvendelse at han ville foreslå at det utvalg av den danske tollovskomité som arbeider med spørsmålet om nomenklatur og verditoll m. v., drøfter prinsippene for tolltariffens oppbygning med de tilsvarende organer i Sverige og Norge.

Den norske utenriksminister svarte på sin regjerings vegne «at det i forholdsvis nær fremtid vil være nødvendig å nedsette en komité eller kommisjon, som kan forestå en generell revisjon av den norske tolltariff som ikke har undergått noen alminnelig revisjon siden 1927 og som må anses for å være helt foreldet. Det antas at en revidert norsk tolltariff bør baseres på Bryssel-nomenklaturen av 1950, uten at det ennå er truffet noen beslutning herom. En slik ny komité vil derfor antakelig få til oppgave å forberede overgang til denne nomenklatur, samtidig som den bl. a. vil måtte overveie spørsmålet om økt bruk av verditoll.

Det anses naturlig at denne nye komité, når den blir oppnevnt, får et liknende pålegg som den svenske komité om å holde seg i kontakt med

komitéene i de andre nordiske land for, så langt omstendighetene tillater det og det for øvrig finnes hensiktsmessig, å søke å tilveiebringe uniformitet i landenes nomenklaturer».

C. Nordisk patentsamarbeid.

I skrivelse av 24. mai 1940 henstilte Utvalget til Danmarks, Islands, Norges og Sveriges utenriksministre at regjeringene i de respektive land måtte oppnevne medlemmer i en felles nordisk komité for å undersøke mulighetene for å gjennomføre et nærmere samarbeid mellom de nordiske land på patentvesenets område.

Utvalgets henstilling ble etterkommet og medlemmer i en slik komité ble oppnevnt i begynnelsen av 1950.

Komitéen avga i november 1952 en uttalelse med foreløpig betenkning og forslag om nordisk patentsamarbeid. I uttalelsen gjorde komitéen rede for ulike samarbeidsalternativer og fremholdt bl. a. at komitéen var kommet til det resultat at alternativet med felles nordisk patent var det som i første rekke kunne anbefales til nærmere utredning.

I skrivelse til regjeringene den 17. februar 1953 fremholdt Utvalget at det tillegger et nærmere samarbeid mellom de nordiske land på patentvesenets område stor betydning. Utvalget uttalte det håp at komitéens forslag måtte bli gjennomført så snart som mulig.

D. Dobbelbeskatning av arv.

Islands tidligere representant i Utvalget, kommitteret Jon Krabbe, har festet oppmerksomheten på at de avtaler som er inngått mellom de nordiske land for å unngå dobbeltbeskatning, ikke inneholder bestemmelser med sikte på å unngå dobbel arveavgift. Heller ikke forekommer slike bestemmelser i de avtaler som er inngått i 1934 mellom de fem nordiske land om arveskifte etter nordisk statsborger som ved sin død er bosatt i et annet nordisk land.

Mellom Norge og Sverige ble det i 1950 sluttet en tosidig avtale om unngåelse av dobbeltbeskatning av arv, men det forhold at en slik avtale ikke består mellom de øvrige nordiske land kan medføre urimelige resultater, særlig fordi Danmark og Island i motsetning til Norge og Sverige, savner mulighetene for på administrativ vei helt eller delvis å fjerne dobbelt beskatning.

Utvalget har den 27. mars 1952 i brev til regjeringene henstilt at det i nødvendig utstrekning sluttet tosidige nordiske avtaler for å unngå dobbelt beskatning ved erleggelse av arveavgift, og at Danmark og Island ved revisjon av lovene om arveavgift åpner muligheter til administrativ behandling på samme måte som nevnt ovenfor.

Kapitel III. Utvalgets bransjeundersøkelser.

A. Opplegget av undersøkelsene.

Etter mandatet av november 1950 skulle Utvalget undersøke de prinsipielle og tolltekniske forutsetninger for å avskaffe tollsatsene mellom de nordiske land innenfor visse næringsområder eller visse varegrupper. I sin innstilling ble Utvalget bedt om å peke på de vareområder, hvor et slikt samarbeid måtte antas å være av felles interesse, og som derfor i første rekke burde tas opp til nærmere undersøkelse.

Utvalget har tolket første del av dette mandat slik at det skulle undersøke forutsetningene for en utvidet arbeidsdeling og spesialisering for visse varegrupper der toll og andre hindringer for samhandelen, f. eks. kvantitative importrestriksjoner, for tiden legger hindringer i veien for en slik utvikling. Med utgangspunkt i denne tolking har Utvalget for ulike vareområder undersøkt mulighetene for frie varebevegelser ved å fjerne toll, kvantitative restriksjoner og andre hindringer for samhandelen mellom Danmark, Norge og Sverige, dvs. forutsetningene for et felles nordisk marked for disse områder.

Ved sine undersøkelser har Utvalget i første rekke tatt sikte på et felles marked for varer som produseres i de tre land. Det felles marked skulle således ikke omfatte tilsvarende varer som fremstilles i utenforstående land. Dette betyr at toll og andre hindringer for samhandelen mellom de tre nordiske land oppheves, samtidig som de respektive land kan beholde sine egne tollsatser og restriksjoner overfor andre land. Med ulike tollsatser og importrestriksjoner overfor ikke-nordiske land oppstår det bl. a. transiteringsproblemer. Utvalget har ment at disse problemer er av en slik betydning at de burde drøftes ved bransjeundersøkelsene.

I sine bransjeundersøkelser har Utvalget forutsatt at et felles nordisk marked skulle kunne etableres innenfor rammen av GATT.

Utvalget har sett det naturlig og hensiktsmessig å gjennomføre undersøkelsene i nær kontakt med vedkommende bransjer innen næringslivet. I de respektive land har Utvalget derfor tatt kontakt med ledende industrimenn eller andre særlig sakkyndige, som arbeider i vedkommende bransje eller har nær tilknytning til denne. Under Utvalgets ledelse har det vært holdt et stort antall felles møter, vekselvis i København, Oslo og Stockholm.

Disse bransjemøter har hatt til formål å skaffe til veie opplysninger om konkurranseforholdene og de sakkyndiges synspunkter på og innstilling til et felles nordisk marked. De sakkyndige fra de forskjellige bransjer har ikke vært utstyrt med fullmakter fra bransjeorganisasjonene. Deres uttalelser har således bare gitt uttrykk for deres egen personlige mening og de har ikke vært ansett som bindende.

Utvalget mener at slike personlige uttalelser fra personer som har inngående kjennskap til vedkommende bransjes problemer har gitt Utvalget verdifull veiledning for å bedømme forutsetningene for og nytten med et felles nordisk marked på de respektive områder.

Erfaringene fra Utvalgets bransjeundersøkelser har vist at den konfrontasjon av de nasjonale bransjeinteresser som har funnet sted gjennom de frie og uformelle drøftelser på bransjemøtene har vært nyttig, — ikke bare for dette utredningsarbeidet, men også på lengre sikt ved at det har bidratt til økt kontakt mellom industriene i de tre land.

Etter mandatet skulle Utvalget angi de vareområder hvor fri innbyrdes handel kunne tenkes å være av felles interesse.

Som følge av de foran nevnte særlige økonomiske, sosiale og politiske synspunkter som kan legges på spørsmålet om konsekvensene av et felles nordisk marked for jordbruksvarer, har Utvalget ikke nærmere behandlet de problemer som henger sammen med et slikt marked for jordbruksvarer. Den tidligere gjengitte redegjørelse, som har vært foranlediget utført gjennom Nordens Bondeorganisasjoners Centralråd (NBC), gir imidlertid et rikt materiale for å bedømme problemene. Utvalget har heller ikke behandlet industrigrener som står jordbruket nær, f. eks. meierier, slakterier, møller og sukkerfabrikker.

Selv om man for hagebrukets vedkommende ikke kan anlegge helt de samme synspunkter som ovenfor nevnt for jordbruket, har Utvalget likevel ikke ansett at det burde behandle denne næring fordi liknende problemer gjør seg gjeldende i denne.

Utvalget har heller ikke behandlet slike næringsgrener som skogbruk, fiske, handel, samferdsel, sjøfart og håndverk.

Utvalget har i stedet konsentrert seg om undersøkelser av forutsetningene for et felles nordisk marked innen visse industrigrener. Dette har vært naturlig, først og fremst fordi nytten av den arbeidsdeling og spesialisering som utvidelsen av markedet ventes å medføre, blir særskilt merkbar innen industrien.

Utvalget har ikke behandlet slike industrier som produserer utelukkende for lokale markeder. For disse industrier ville et felles nordisk marked ikke innebære noen direkte forandringer i deres konkurranseforhold uten i den utstrekning et større marked medfører prisendringer for deres råvarer, utstyr eller liknende. Heller ikke er — annet enn i spesielle tilfelle — behandlet slike industrier som fremstiller primære råvarer. Disse råvarer er som regel tollfrie og ikke underlagt handelsrestriksjoner og industriene kan derfor allerede dra fordel av et stort marked.

Endelig bør nevnes at Utvalget ikke har behandlet visse store eksportindustrier som er særlig avhengige av forholdene på verdensmarkedet.

Utvalget har således ikke undersøkt betydningen av et felles nordisk marked for bl. a. trelast-, cellulose- og papirindustrien, på tross av disse bransjers store andel av Norges og Sveriges totale produksjon. Om cellulose- og papirindustrien kan i denne sammenheng nevnes at papirmasse og avispapir er tollfritt og ikke underlagt handelsrestriksjoner i noen av de tre land, mens annet papir og papp er belagt med toll.

De undersøkte industribransjer er valgt med tanke på at de skal representere ulike typer av produkter, som halvfabrikata og ferdigvarer. I den sist nevnte gruppe er det valgt ut varer både for produksjonsformål og for konsumformål.

I visse bransjer med et stort antall produkter har man av arbeidstekniske grunner valgt ut visse produkter som man har ment kunne belyse viktige forhold i disse bransjer.

Det materiale som er fremkommet ved bransjeundersøkelsene har bl. a. gitt de industrisakkyndiges synspunkter på et felles nordisk marked for de forskjellige undersøkte bransjer. Ved et møte med ledelsen for de tre lands faglige hovedorganisasjoner har Utvalget videre fått belyst visse alminnelige spørsmål som henger sammen med et felles marked også fra industriarbeidersynspunkt og fra mer alminnelige lønnstakersynspunkter.

Før Utvalget går over til å redegjøre for det som er kommet fram ved undersøkelsene av de enkelte industribransjer, skal man peke på at de statistiske opplysninger som er gjengitt i det følgende, ofte ikke er helt sammenliknbare på grunn av visse ulikheter i de tre lands statistikk. Særlig gjelder dette produksjonsstatistikken.

Det skal her pekes på at produksjonsstatistikken som regel ikke omfatter bedrifter med mindre enn 5 ansatte, og at den således, særlig for industrier med mange bedrifter under denne grense, ikke gir et fullstendig bilde av produksjonen.

Videre skal nevnes at samtlige eksporttall gjelder fob-verdier, mens importtallene gjelder cif-verdiene. Statistikken gjelder i de fleste tilfelle året 1951, som har vært det seneste året der tall har vært tilgjengelige for alle tre land. Det pekes på at særlig utenrikshandelen i dette år var sterkt påvirket av de ekstraordinære forhold som følge av krigen i Korea.

At en vare er «på friliste» betyr at varen ikke er underlagt kvantitativ importregulering, i første rekke overfor vesteuropéiske land og de tilhørende valutaområder. Derimot vil en vare «på friliste» som hovedregel være underlagt importregulering overfor dollarområdet.

B. De enkelte bransjer.

1. Grønnsak- og frukthermetikkindustri.

a. Industriens struktur.

I tabell 1 er det gitt opplysninger om industriens produksjon og arbeidertall m. v. i 1951.

Tabell 1. Grønnsak- og frukthermetikkindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige 1952
Antall bedrifter	58	28	40
» arbeidere	1752	843	1615
» funksjonærer	483	204	371
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive			
lands valuta	87	43	96
Mill. norske kr.	90	43	133

De tall som er gitt for den *danske* industri omfatter fremstilling av frukt- og grønnsakkonserver i videste forstand, også marmelade. På den egentlige hermetikkindustri falt bare 38 mill. d. kr. av den nevnte produksjonsverdi på 87 mill. d. kr. Av de 38 mill. d. kr. falt 22 mill. d. kr. på grønnsakhermetikk og 16 mill. d. kr. på frukthermetikk. Industriens produksjon er konsentrert på 9 bedrifter som alle er sterkt rasjonalisert. Til dette kommer et stort antall små bedrifter som bl. a. fremstiller marmelade til lokal avsetning blant bakere m. v.

I lovgivningen om matvarer er gitt visse retningslinjer for fremstillingen.

Opplysningene om den *norske* industri gjelder både den egentlige frukt- og grønnsakkonservering, dvs. hermetisk nedlegging av frukt, bær og grønnsaker og annen konservering av frukt og bær (f. eks. saft og marmelade). De nevnte varer fremstilles også på endel fiskehermetikkfabrikker. Den egentlige hermetikkproduksjon hadde en samlet verdi på 12 mill. n. kr., som fordelte seg med 8 mill. n. kr. på grønnsakhermetikk og 4 mill. n. kr. på frukthermetikk. Den norske frukt- og grønnsakhermetikkindustri arbeider helt for hjemmemarkedet. Landbruksdepartementet fører etableringskontroll med den vegetabiliske hermetikkindustri og det er også en offentlig kvalitetskontroll.

Tallene for den *svenske* industri omfatter foruten fremstilling av frukt- og grønnsakhermetikk også fremstilling av fruktmos, saft og marmelade. Den svenske hermetikkindustri er ikke underlagt offentlig kvalitetskontroll.

b. Råvarer.

Omkostningselementene i grønnsak- og frukthermetikkindustriens produksjonsverdi går fram av tabell 2. Tallene bygger på den norske produksjonsstatistikk for 1950.

Tabell 2. Produksjonsverdiens omkostningselementer for vegetabilsk hermetikk.

	Råvarer %	Emballasje %	Lønn %
Hermetisk konservering	42	16	15
Annen konservering	48	15	14

Råvareprisene er således av særlig betydning for produksjonsomkostningene. I denne forbindelse pekes det på at den norske industri har høyere råvarepriser enn industrien i Danmark og Sverige, bl. a. som følge av importrestriksjoner og høye tollsatser som er fastsatt av jordbrukspolitiske grunner.

c. Toll og importrestriksjoner.

Tollsatsene for noen av grønnsak- og frukthermetikkindustriens produkter går fram av tabell 3.

Tabell 3. Tollsatser i respektive lands valuta, kr. pr. kg.

	Danmark	Norge	Sverige
Erter (hermetiske)	0,40	2,40	0,75
Asparges »	1,00	0,60	0,50
Epler »	0,65	1,40	0,75
Pærer »	0,65	0,60	0,35

Det er for Norges vedkommende opplyst at tollene for friske bær og frukter på enkelte områder er høyere enn for hermetiske varer.

I Danmark og Norge er frukt- og grønnsakhermetikk underlagt importregulering, mens importen av de tilsvarende varer i Sverige er frilistet.

d. Utenrikshandel.

Danmark importerte i 1951 hermetisk frukt for 0,9 mill. d. kr., hovedsakelig sydfrukt, og eksporterte for 1,4 mill. d. kr., hovedsakelig pærer. Danmark innførte marmelade og fruktpulp for 0,4 mill. d. kr., mens utførselen gikk opp i 26,6 mill. d. kr. Av grønnsakhermetikk importerte

Danmark for 0,9 mill. d. kr. og eksporterte for 2,1 mill. d. kr. Handelen med Norge og Sverige var meget beskjeden.

Norge importerte i 1951 tomatpuré (tollfri) for 1 mill. n. kr. fra ikke-nordiske land. For øvrig var både importen og eksporten av vegetabilsk hermetikk helt ubetydelig.

Fra Sverige ble eksportert frukt- og grønnsakhermetikk for i alt 8,1 mill. s. kr., mens importen kom opp i 8,7 mill. s. kr.

e. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De sakkyndige fra den danske frukt- og grønnsakhermetikkindustri har ikke hatt betenkeligheter ved et felles nordisk marked. De sakkyndige fra den norske frukt- og grønnsakindustri har derimot gitt uttrykk for betenkeligheter, bl. a. på grunn av at råvareprisene avhenger av den norske jordbrukspolitik. De sakkyndige fra den svenske industri var positivt interessert i et felles nordisk marked. De svenske sakkyndige var også interessert i å kunne importere sine råvarer fra Danmark, iallfall i visse situasjoner. En slik import kunne imidlertid tenkes å skape visse problemer for de svenske produsenter av frukt- og grønnsaker. Selv uten full frihet på råvaremarkedet var de svenske sakkyndige imidlertid prinsipielt positivt innstilt til tanken om å opprette et felles marked på dette området.

2. Fiskehermetikkindustri.

a. Industriens struktur.

I tabell 4 er det gitt opplysninger om industriens produksjon og arbeidertall m. v. For Norges vedkommende omfatter statistikken også kjøtt-hermetikk, men fiskehermetikken er den dominerende gruppen.

Tabell 4. Fiskehermetikkindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige 1952
Antall bedrifter	74	191	85
» arbeidere	1862	8135	2280
» funksjonærer	274	667	276
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive			
lands valuta	65	199	76
Mill. norske kroner	67	199	105

Av produksjonsverdien på 65 mill. d. kr. som er oppgitt for den danske industris foredling av fisk, falt 30 mill. d. kr. på fremstilling av konserver.

Konserverfremstillingen foregår på 28 hermetikkfabrikker, hvorav 21 også har autorisasjon til å fremstille halvkonserver. Videre finnes 19 be-

drifter som fremstiller halvkonserver. En større del av disse bedrifter er av håndverksmessig karakter. De viktigste vareposter var brisling-sardiner, sildesardiner, makrell og gaffelbiter. Varenes kvalitet kontrolleres av det offentlige.

Den *norske* hermetikkindustri er lagt an på eksport. Av produksjonsverdien som er gitt opp i tabell 4 utgjør fiskehermetikkproduksjonen 170 mill. n. kr. De viktigste varene er røkt småsild i olje, røkt brisling i olje, kippers, fiskeboller, fiskekaker, halvkonserver av ansjos og sildedelikatesser.

Varene kvalitetskontrolleres i medhold av lov. For tiden finnes tre sentraler, nemlig A/S Hermetikkfabrikkenes brislingsentral, A/S Hermetikkfabrikkenes sildesentral og A/S Hermetikkfabrikkenes kippersentral. Disse sentralenes viktigste oppgave er å bidra til å finansiere hermetikkproduksjonen og å regulere den. Sentralene ble organisert i 1930 som private aksjeselskaper hvor styreformannen utnevnes av staten, som også fastsetter visse retningslinjer for sentralenes virksomhet. Staten yter ikke tilskudd til sentralene. I sin nåværende form vil sentralene opphøre i april 1954. Det ble vinteren 1953—54 forhandlet om en ny sentralordning som i motsetning til den gamle ordning også forutsettes å stå åpen for nye fabrikker.

Hermetikkfabrikkene kjøper sitt råstoff gjennom fiskernes salgslag, som i henhold til lov har salgsmonopol. Prismyndighetene fastsetter faste salgspriser på fisk foran hver sesong etter forhandlinger med de respektive organisasjoner.

Den *svenske* fiskehermetikkindustri er temmelig uensartet. Det finnes således både store, velrasjonaliserte bedrifter og små fabrikker. Heller ikke i Sverige foregår det noe samarbeid mellom produsentene om produksjon og finansiering, slik som tilfellet er i Norge (sentralene). Det er en skarp priskonkurrans, særlig mellom Kooperative Förbundets fabrikker og de private bedrifter.

b. Råvarer

For å belyse råvareprisenes betydning, gjengis i tabell 5 en oversikt over produksjonsverdiens omkostningselementer i kjøtt- og fiskehermetikkindustrien. Opplysningene bygger på den norske produksjonsstatistikk for 1950.

Tabell 5. Produksjonsverdiens omkostningselementer i kjøtt- og fiskehermetikkindustrien.

Råvarer	37 prosent
Emballasje	22 »
Lønn	22 »

Om den *danske* industris fremstilling av hermetikk av brislingsardiner kan det opplyses at fisken må fanges i åpen sjø med trål og befries for tarminnholdet m. v. før nedleggingen finner sted på fabrikkene. I Norge fanges derimot brislingen i fjordene og settes i steng, og den befrir seg selv for tarminnholdet. Det medfører at den danske hermetikkindustri ikke har et så gunstig råvaregrunnlag som ønskelig. Til dette kommer at de brislingsardiner som benyttes av den danske industri knapt er av så god kvalitet som de norske brislingsardiner.

For øvrig konkurrerer den danske hermetikkindustri om fangstene på like fot med så vel danske som utenlandske avtakere. Det finnes ingen prisordning for fisk. Prisene fastsettes på auksjon.

For den *svenske* industris vedkommende fastsettes råvareprisene på auksjon, men med hjemmel i fiskereguleringen fastsettes det for enkelte fiskeslag visse minste-priser som gjelder for hver sesong. Som et ledd i støtten til de svenske fiskerier opprettholdes det også kvantitative begrensninger av importen av sild og annen fisk, og dette medfører at den svenske hermetikkindustri får begrenset adgang til f. eks. å kjøpe norske råvarer.

Utvalget har innhentet opplysninger om prisene på noen råvarer i 1951 og 1952 hvorav det går fram at prisene ligger høyere i Norge enn i Sverige.

c. Toll og importrestriksjoner.

Om de tre lands tollsatser og kvantitative restriksjoner for fiskehermetikk skal det gis følgende opplysninger:

Danmark: Den viktigste tollsats er 24 d.øre pr. kg. Dette svarer for de forskjellige varer til tollincidenser (i 1951) på mellom 5 og 15 prosent. Hermetikk av laks og ørret er belagt med en toll på 80 d.øre pr. kg. Fiskehermetikk er på bunden liste.

Norge: I Norge er den viktigste tollsatsen for fiskehermetikk 24 n.øre pr. kg. På grunn av den ubetydelige import kan incidensen vanskelig beregnes. I praksis finnes det ingen importrestriksjoner for fiskehermetikk, men varene er ikke på friliste.

Sverige: Av de svenske tollsatser kan nevnes at hermetikk av sardiner, tunfisk og brisling fortolles med 25 s.øre pr. kg (ca. 6 prosent a.v.), ansjos og kokt laks med 50 s.øre pr. kg. Annen hermetikk av fisk og skalldyr fortolles med 75 s.øre pr. kg. Tollincidensen for laks og annen hermetikk av fisk og skalldyr er gjennomsnittlig 12 prosent. Det er ingen importrestriksjoner.

d. Utenrikshandel.

Danmarks import av fiskehermetikk var i 1951 på 1,3 mill. d. kr., mens eksporten kom opp i 17 mill. d. kr. Samhandelen med Norge og Sverige var minimal.

Norge eksporterte i 1951 fiskehermetikk for 146 mill. n. kr. Bare en liten del av eksporten gikk til Danmark (0,4 mill. n. kr.) og Sverige (1,2 mill. n. kr.). Det var praktisk talt ingen import.

Sverige eksporterte i 1951 fiskehermetikk for 5,6 mill. s. kr. og importerte for 5,8 mill. s. kr.

e. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Sakkyndige fra den *danske* fiskehermetikkindustri har betenkeligheter ved et felles marked uten toll og importrestriksjoner, idet de venter sterk konkurranse fra den norske industri. Dette gjelder særlig brisling-sardiner hvor de norske fabrikker har et forsprang forsåvidt angår råvarene. De er også i noen grad bekymret for fremstillingen av halvkonserver. Her skyldes frykten særlig konkurranse fra Sverige. For hermetikk av makrell er frykten for norsk og svensk industri minst.

Sakkyndige fra den *norske* fiskehermetikkindustri har ingen betenkeligheter ved å sløyfe tollsatser og importrestriksjoner mellom de nordiske land.

På grunn av den svenske fiskeriregulerings virkning på hermetikkfabrikkenes råvarekjøp, særlig når det gjelder priser, men også når det gjelder kvalitet, er sakkyndige fra den *svenske* fiskehermetikkindustri stort sett meget negativt innstilt til tanken om et felles nordisk marked. Betenkelighetene er størst for helkonserver.

3. Møbelindustri.

a. Industriens struktur.

I tabell 6 er gitt en oversikt over møbelindustriens struktur i 1951.

Tabell 6. Møbelindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	276	341	835
» funksjonærer	563	724	1635
» arbeidere	4598	6371	13400
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive			
lands valuta	112	154	ca. 260
Mill. norske kroner	116	154	» 360

I tilknytning til de opplysninger som er gitt i tabell 6 skal det nevnes at det foregår en betydelig produksjon av møbler ved bedrifter som har mindre enn 5 ansatte og derfor ikke kommer med i industristatistikken.

Grensen mellom industri og håndverk er i utpreget grad flytende i møbelindustrien. Det finnes heller ingen klar grense mellom møbelfabrikker og trevarefabrikker. Således fremstiller møbelfabrikkene i noen grad også andre trevarer, mens trevarefabrikker også fremstiller møbler.

Møbelindustriens struktur kan sies i hovedsaken å være lik i alle tre land. I Norge er det dog relativt flere små bedrifter enn i Danmark og Sverige. Den norske møbelindustrien er i betydelig grad lokalisert til Vestlandet, hvor lønningene tidligere var relativt lave. Denne differanse i lønningene til vestlandsindustriens fordel har imidlertid etter hvert blitt utjevnet. Da det på Vestlandet ikke er særlig god tilgang på trevirke, og da avstanden er stor til det viktigste norske avsetningsområde, nemlig området omkring Oslo, ligger industrien ugunstig til fra et lokaliseringssynspunkt.

Fra gammel tid har møbelproduksjonen i Sverige vært konsentrert til Götaland og mer enn 75 prosent av industrien ligger fortsatt i denne delen av landet. Konsentrasjonen er særlig sterk i Småland, Östergötland og Vestergötland, idet hele 43 prosent av bedriftene med 47 prosent av arbeidertallet hører hjemme i de nevnte områder.

b. Råvarer.

Tilgangen på råvarer er stort sett like god i alle tre land, selv om treslagene varierer. Således har Danmark god tilgang på bøk og eik, mens Norge og Sverige har rikelig tilgang på furu og bjørk. Danmark importerer bjørkefinér fra Sverige og Finnland. Også Sverige importerer mindre mengder finsk bjørkefinér.

Ved utvalgets bransjemøte med de sakkyndige fra dansk, norsk og svensk møbelindustri konstaterte de sakkyndige at den norske møbelindustrien ikke hadde samme gode tilgang på innenlandske tekstilstoffer i moderne mønster og gode kvaliteter som den danske og svenske møbelindustri. Det nye stopningsmateriale skumgummi ble ansett for å være billigere i Sverige enn i Danmark og Norge, mens forutsetningene for de andre stopningsmaterialer ble ansett for å være like. De norske tekstiltollene er høyere enn de tilsvarende danske og svenske toller. For øvrig ble det ikke antatt at tollene på møbelindustriens råvarer skapte noen problemer for et felles nordisk marked for møbler.

De norske bransjesakkyndige fremholdt at importrestriksjonene for enkelte råvarer hadde en viss betydning. Disse spørsmål omtales senere.

c. Lønsspørsmål.

Arbeidslønningene i Danmark og Norge er omtrent like, muligens ligger de danske noe høyere. De bransjesakkyndige anslo gjennomsnittslønnen i Norge til ca. 9000 n.kr. pr. år og i Danmark til ca. 10 000 d.kr. pr. år. De svenske arbeidslønningene ble antatt å ligge opptil 20 prosent høyere enn de danske.

I Sverige er systemet med individuelle stykkakkorder meget utbredt. Også i Danmark benyttes i stor utstrekning stykkakkord, mens man i Norge som regel har fellesakkord. Denne forskjell mente de bransjesakkyndige bidro til en høyere arbeidsintensitet i Sverige.

d. Importrestriksjoner.

I *Danmark* er uimpregnert virke av bl. a. furu, gran og bjørk på friliste. Annet virke og alle møbler er derimot på bunden liste og det samme gjelder også beslag. Den gjeldende dansk-svenske handelsavtale inneholder en kontingent for eksport av svenske møbler til Danmark.

I *Norge* er møbelindustriens råvarer på friliste unntatt kryssfinér, møbelplater og beslag. Importrestriksjonene for kryssfinér og møbelplater har vært i kraft siden 1930-årene for å beskytte den innenlandske produksjon av disse varer. Møbler er ikke frilistet. Den gjeldende dansk-norske handelsavtale inneholder en kontingent for dansk møbeleksport til Norge.

I *Sverige* er både trevirke og møbler på friliste, dog ikke antikke møbler.

e. Toll.

De *danske* tollsatser for møbler er lave, incidensen er bare 2—3 prosent, unntatt for møbler med silkeovertrekk hvor det er luksustoll på 35 prosent.

De *svenske* tollsatser gir en incidens på gjennomsnittlig 5—7 prosent.

De *norske* tollsatser ligger gjennomgående omtrent dobbelt så høyt som de tilsvarende svenske satser.

Ved en vurdering av de foran nevnte gjennomsnittlige incidenstill må man være oppmerksom på at den virkelige incidens varierer sterkt som følge av vektollsatsene, avhengig av om det gjelder billige og tunge eller dyre og lette møbler.

f. Utenrikshandel.

Av tabell 7 fremgår det at det foregår en viss innbyrdes handel med møbler og at Danmark og Sverige har en viss eksport til andre land.

Tabell 7. Utenrikshandel med møbler 1951,
mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	3,60	1,81	7,60
Import	1,60	0,33	1,80
Herav fra Danmark	.	..	0,86
Norge	0,05	.	—
Sverige	0,85	0,19	.

g. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Danske industrisakkyndige har uttalt at de er interessert i at toll og kvantitative restriksjoner oppheves mellom de tre land. Selv om visse problemer kan tenkes å oppstå vil disse dog ikke være av alvorlig art. Mulighetene for på kort sikt å oppnå noen nevneverdig økt spesialisering innen den danske møbelindustrien ble likevel antatt for å være relativt små.

Norske industrisakkyndige har pekt på at man i Norge i 1949 anslo at en øyeblikkelig gjennomføring av et fritt marked mellom Danmark, Norge og Sverige ville medføre at norsk møbelproduksjon til en verdi av ca. 30 mill. n.kr. ville falle bort. Senere hadde imidlertid prisnivåene i de tre land blitt mer like. Det tilsvarende tall skulle derfor i dag være lavere. De norske sakkyndige pekte også på at et samarbeid allerede var opprettet mellom de danske, norske og svenske møbelindustriorganisasjoner. Man hadde vært enig om å søke å få regjeringene til å gå med på gjensidige kontingenter på en halv million kroner på de tosidige handelsavtaler. Derved skulle et første skritt være tatt mot en friere innbyrdes handel. Den norske regjering hadde imidlertid ikke kunnet gå med på dette.

De norske industrisakkyndige mente at Norge var et altfor lite marked for en rasjonell, dvs. mer spesialisert møbelproduksjon. Et felles nordisk marked ville derfor bety en verdifull utvidelse. Norsk industri trengte imidlertid en viss tid for å kunne rasjonalisere sin produksjon og komme på linje med Danmark og Sverige med hensyn til produktivitet. Rent teknisk var en større del av den norske industrien sikkert på nivå med tilsvarende dansk og svensk industri. Man hadde imidlertid i Norge ikke slike, store og små, sterkt spesialiserte foretagender som man ofte finner for eksempel i Sverige og som muliggjøres av det større marked. De topografiske forholdene bidro til den svake spesialiseringen i Norge idet de medfører mange lokalt avgrensede markeder. I Norge var det videre visse organisatoriske mangler som man håpet delvis kunne rettes på gjennom utdanning av konsulenter.

De norske industrisakkyndige understreket imidlertid at den norske

møbelindustrien stort sett ikke delte deres positive innstilling til tanken om fri nordisk handel. På grunn av at økt spesialisering i den norske møbelindustri ville kreve omstilling av produksjonen, opprettelse av nye salgskontakter og en ikke ubetydelig kapitalinnsats mente de norske sakkyndige at en eventuell fjerning av innbyrdes toll og handelsrestriksjoner burde skje suksessivt i løpet av en overgangsperiode. De sakkyndige fremholdt til slutt at det økonomiske klimaet i Norge var hårdere enn i Danmark og Sverige. Særlig var beskatningen strengere, og selvfinansieringsmulighetene ble derved dårligere.

De sakkyndige fra den *svenske* møbelindustri mente at forutsetningene var gode for et felles marked for møbler mellom Danmark, Norge og Sverige, ikke minst fordi teknisk samarbeid allerede nå forekom mellom møbelindustriens organisasjoner. I Sverige hadde Möbelindustriförbundet ansatt konsulenter som skulle hjelpe industriene til en mer rasjonell produksjon. Også her forelå visse muligheter til et fruktbart nordisk samarbeid.

De sakkyndige fra møbelindustrien har ment at det er liten risiko for transitthandel over Danmark, selv om de tre landene har ulike tollsatser overfor andre land. De sakkyndige var enige om at møbler burde belegges med verditoll.

Kjemisk industri.

Utvalgets undersøkelser omfatter den tunge kjemiske industri, som fremstiller grunnkjemikalier, plastindustrien og farge- og lakkindustrien. Blant de undergrupper av den kjemiske industri som ikke er behandlet kan særlig nevnes olje- og fettindustri, farmasøytisk industri, såpeindustri, kosmetisk industri og teknisk kjemisk industri.

4. Tung kjemisk industri.

a. Industriens struktur.

I tabell 8 er gjengitt tall fra produksjonsstatistikken i Danmark, Norge og Sverige. Tabellen viser antall bedrifter, sysselsetting og produksjonsverdi i de respektive land for tung kjemisk industri.

Tabell 8. Tung kjemisk industri i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	34	33	80
Antall funksjonærer	278	1475	2000
Antall arbeidere	1061	5384	6500
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta	115	377	300
Mill. norske kr.	119	377	415

De produkter som fremstilles av den tunge kjemiske industri kan hensiktsmessig deles opp i fire grupper. De to første grupper omfatter uorganiske produkter, de to andre organiske. Den uorganiske gruppe kan i denne sammenheng hensiktsmessig deles opp i produkter ved hvis produksjon elektrisk kraft spiller stor rolle og i andre produkter. De organiske produkter kan også hensiktsmessig deles i to grupper, nemlig de som er basert på foredling av sprit og andre.

Gruppe I. Uorganiske produkter hvor elektrisk kraft spiller en særlig rolle.

De viktigste varer i denne gruppe er ammoniakk og produkter herav. Produktene i gruppen omfatter bl. a.:

Ammoniumnitrat (35 % kvelstoff), ammoniumsulfat (20—21 % kvelstoff), kalkammoniumsulpeter (20,5 % kvelstoff), kalksulpeter (15,5 % kvelstoff), karbamid og salpetersyre. Kalsiumkarbid og kalsiumcyanamid (kalkkvelstoff, 20 % kvelstoff) samt produkter herav: Acetylen, trikloretylen, dicyandiamid og melamin. Kaliumhydroksyd (kalilut), kaliumklorat, kaliumpermanganat, natriumhydroksyd (natronlut), klor, natriumklorat, natriumperborat, natriumperklorat, vannstoffsperoksyd, silisiumkarbid, korund (elektrokorund).

Råvarene for gruppe I som koksalt, kaliumklorid, kull og koks må importeres til alle tre land, mens det viktigste innenlandske råstoff er kalkstein og dessuten luft og vann.

I *Danmark* er produksjonen av varene i denne gruppe helt ubetydelig. Det foregår dog en viss produksjon av klor og alkali.

I *Norge* er gruppe I dominert av fremstillingen av kvelstoff-produkter (produksjonsverdi i 1951 ca. 330 mill. n.kr., men det fremstilles også store kvanta karbider, klor, alkali og kalkkvelstoff samt klorater, melamin og trikloretylen. Den norske produksjon av kvelstoffgjødning er gjenstand for utvidelse, her kan særlig nevnes fullgjødselproduksjonen.

Sverige har i denne gruppe en mer allsidig produksjon, som ikke på samme måte som i Norge er dominert av en enkelt produksjonsgren. Av viktige produkter kan nevnes kalsiumkarbid og produkter derav, klor og alkali samt kvelstoffprodukter. Den svenske kvelstoffproduksjon er basert dels på elektrolytisk vannstoff og dels på koks.

I Sverige har vært diskutert en utvidelse av kvelstoffproduksjonen basert på utnyttelse av restgassene fra Svenska Skifferolje A/B's anlegg ved Kvarntorp. Disse planer har vært drøftet i Utvalget.¹⁾ Det er ennå ikke avgjort om dette prosjekt vil bli realisert.²⁾

¹⁾ For nærmere opplysninger herom vises til sak nr. 9 ved Det nord. råds første sesjon.

²⁾ Etter at denne rapport var sendt til trykning har Kooperativa Förbundet og Svenska Skifferolja-aktiebolaget inngått avtale om å utnytte de nevnte restgasser for produksjon av ammoniakk. Av ammoniakken vil det bli fremstilt kvelstoffgjødning ved Kooperativa Förbundets kvelstoff-fabrikk i Köping.

Gruppe II. Uorganiske grunnkjemikalier hvor den elektriske kraft ikke spiller en avgjørende rolle for fremstillingen.

Denne gruppe omfatter i det vesentlige følgende produkter:

Svovelsyre, sulfater (aluminiumsulfat, jernsulfat, kaliumkromsulfat, kopparsulfat, natriumsulfat/glaubersalt, sinkulfat). Saltsyre, klorider (ammoniumklorid/salmiak og kalsiumklorid). Fosforsyre, fosfater (kalsiumfosfat, natriumfosfat, superfosfat). Karbonater (kaliumkarbonat, natriumkarbonat/soda). Oksyder (blyoksyd, titanoksyd og sinkoksyd).

Utenom de råstoffer som er nevnt foran spiller her også andre mineralske råstoffer en stor rolle. Et viktig råstoff for en rekke av de produkter som er nevnt er svovelsyre, som i alle tre land fremstilles vesentlig av svovelkis. Sverige og særlig Norge har en betydelig produksjon av svovelkis, og Norge eksporterer også betydelige kvanta utenom de nordiske land. Soda (natriumkarbonat) blir bare fremstilt i Norge, men produksjonen er forholdsvis beskjedent sammenliknet med det totale behov i de nordiske land.

Produksjonen av superfosfat er i alle tre land basert på importert råfosfat. Produksjonen i Danmark og Sverige er omtrent av samme størrelsesorden og dekker det innenlandske behov. Norge må for tiden komplettere sin produksjon med en betydelig import, som antakelig vil falle bort når den planlagte utvidelse av fullgjødselproduksjonen er gjennomført.

Produksjonen av sinkoksyder i Norge (1951 ca. 5500 tonn) og Sverige (i 1951 ca. 3300 tonn) er forholdsvis betydelig, men ikke tilstrekkelig for det innenlandske forbruk. Forbruket er dog i tilbakegang på grunn av anvendelse av nye maling- og lakktyper.

Gruppe III. Sprit samt organiske kjemikalier som er basert på foredling av sprit.

Produktene i denne gruppe omfatter bl. a.:

Butylalkohol (butanol), oktylalkohol (oktanol), eddiksyre og eddiksyreanhydrid, kloreddiksyrer, acetater, (butyl-, amyl- og metylacetat), etylenoksyd, glykoler (dietylenglykol, etyldiglykol, etylenglykol og polyglykoler), aceton (inkl. acetonolje, metyletylketon), etylklorid, trietanolamin, krotonaldehyd.

Foruten som råvare for fremstilling av organiske kjemikalier anvendes sprit også som råvare (løsningsmiddel) innen en rekke andre grener av kjemisk industri, som farge- og lakkindustri, teknisk-kjemisk industri og kosmetisk industri.

Sprit for industribruk fremstilles i Sverige utelukkende av sulfitavlut. Det samme er i det alt vesentlige tilfelle i Norge. Danmarks produksjon

av industrisprit er basert på melasse. Det er dog ved København under bygging et pyrolyseverk, basert på mineralolje som råstoff. Det foreligger planer om i tilknytning til dette å bygge en spritfabrikk basert på etylen fra verket. Den samlede produksjon av industrisprit i de tre nordiske land er i dag mer enn tilstrekkelig til å dekke behovet. Produksjonen av kjemikalier basert på sprit er imidlertid under utbygging.

De produkter som er nevnt i gruppe III kan også fremstilles av gasser fra petroleumsraffineriene. Denne produksjon har gjennomgått en meget rask utvikling i de senere år, men er foreløpig ikke tatt opp i de nordiske land. Det foreligger også muligheter for å fremstille disse produkter av kalsiumkarbid over acetylen.

Produksjonen av varer i gruppe III ble tatt opp i Sverige i begynnelsen av 1940-årene, mens den norske produksjon først startet for få år siden. Den svenske produksjon er vesentlig større enn den norske og omfatter også et større antall produkter. Danmark har ingen nevneverdig produksjon av varer basert på sprit.

Produktene finner vesentlig sin anvendelse i farge- og lakkindustrien og plastindustrien. Etylenglykol er en viktig råvare for sprengstoffindustrien og anvendes i store mengder som kjølevæske for biler etc.

Gruppe IV. Andre organiske kjemikalier som ikke er basert på sprit.

Produktene i denne gruppe omfatter bl. a.:

Bensol, toluol, xylo, fenol, metanol, formaldehyd, hexametylentetramin, pentaerytritt, naftalin, ftalsyreanhydrid, ftalater (dibutyl-, dioktyl-), kresylfosfat (trikresylfosfat), glyserin, sprengstoff.

Noen av produktene i gruppe IV kan fremstilles som biprodukter ved gassverkene, og dette gjøres i en viss utstrekning ved de større gassverk i Danmark og Sverige. Dessuten finnes i Sverige et anlegg med beredskapsmessig karakter for produksjon av syntetisk fenol. Metanol fremstilles i mindre kvantiteter i Sverige og Norge som biprodukt ved produksjonen av sulfitsprit. Unntatt for bensol er produksjonen av varer i gruppe IV i de nordiske land ikke tilstrekkelig og må kompletteres med en betydelig import.

Også produktene i gruppe IV kan fremstilles av jordgasser eller petroleumsgasser, men produksjonen på dette grunnlag har hittil ikke vært aktuell i de nordiske land.

Nitrocellulose er viktig for produksjonen av sprengstoff og krutt, samt for farge- og lakkindustrien og fremstilles i Norge og Sverige i kvanta som mer enn tilsvarende behovet i de nordiske land.

Sprengstoffer fremstilles delvis av de råvarer som er nevnt i gruppe IV. For produksjonen av sprengstoffer spiller militære hensyn, sikkerhetsregler m.v. større rolle enn tollforholdene, og denne varegruppe har derfor ikke vært behandlet.

b. Toll og importrestriksjoner.

I tabell 9 er gitt en oversikt over tollforhold og handelsrestriksjonene for de varer som er nevnt under gruppe I—IV. Tabellen gir ikke noe fullstendig bilde av forholdene i den kjemiske industrien, idet det ikke er mulig i en kort fremstilling å medta de hundrevis av kjemikalier som er gjenstand for internasjonal handel. Tabellen omfatter imidlertid de viktigste varer og tør være representativ.

Tabell 9.

Tollforhold og restriksjoner for en del varer fra den kjemiske industri.

Hvor intet annet er angitt er tollsatsene oppgitt i øre pr. kg i de respektive lands valuta.

R — foran det tall som angir tollsatsen betyr at vedkommende vare er gjenstand for kvantitativ importregulering. Hvor det ikke er anført noe er varen frilistet overfor OEEC-land.

Varens navn	Danmark Tollsats	Norge Tollsats	Sverige Tollsats
<i>Gruppe I.</i>			
Ammoniakk	0	0	5
Ammoniumnitrat	0	0	10
Ammoniumsulfat	0	0	3
Kalkammonsalpeter	0	0	10
Kalksalpeter	0	0	0
Karbamid	0	R 30 % ¹⁾	15 %
Salpetersyre	0	0	2,2
Kalsiumkarbid	0	0	2,5
Kalsiumcyanamid (kalkkvelstoff)	0	0	0
Acetylen, dicyandiamid	10	R 30 %	5
Triklöretylen	0	0	15 %
Melamin	10	R 30 %	15 %
Kaliumhydroksyd (kalilut)	0	0	2,5
Kaliumklorat	0	0	0
Kaliumperklorat	10	R 0	15 %
Kaliumpermanganat	10	0	0
Natriumhydroksyd (natronlut)	0	0	2,5
Natriumklorat	0	0	0
Natriumperborat	10	R 0	0
Natriumperklorat	10	0	15 %
Vannstoffsperoksyd (over 10 %)	0	R 0	8 %
Silisiumkarbid	0	0	0

(Forts.)

Varens navn	Danmark Tollsats	Norge Tollsats	Sverige Tollsats
(Fortsatt.)			
Klor	R 10	0	5
Korund	0	0	0

Gruppe II.

Svovelsyre	1	0	0,6
Aluminiumsulfat	0	0	1
Jernsulfat	0	0	0,5
Kaliumkromsulfat (kromalun)	0	0	0
Koppersulfat	0	0	5
Natriumsulfat (glaubersalt)	0	0	0
Sinksulfat	0	0	0
Saltsyre	0	0	0,6
Ammoniumklorid (salmiak)	0	0	0
Kalsiumklorid (vegsalt)	0	R 0	0
Fosforsyre	0	0	1,5
Kalsiumfosfat (dikalsiumfosfat)	0	0	0
Natriumfosfater	0	R 0	1,5
Superfosfat	R 0	0	0
Kaliumkarbonat (pottaske)	0	0	0
Natriumkarbonat (soda)	0	R 0	0
Blyoksyd	0	0	0
Titanoksyd (titanhvitt)	1	20	0
Sinkoksyd (sinkhvitt)	1	24	0
Arsenikkforbindelser	0—10	R 0	0
Svovelkullstoff (kulldisulfid)	0	0	0
Natriumsilikater (inkl. vannglass)	0	0	1
Kaliumxantogenater	10	R 30 %	2,5

Gruppe III.

Etylalkohol (sprit pr. l 50 %)	45.5	252	100
Butylalkohol (butanol)	60 ¹⁾	R 30	15 %
Oktylalkohol (oktanol)	10	R 30 % ¹⁾	30
Eddiksyre	40 ¹⁾	60	50
Eddiksyreanhydrid	10	R 60	15 %
Kloreddiksyrer	10	R 30	15 %

(Forts.)

Varens navn	Danmark Tollsats	Norge Tollsats	Sverige Tollsats
(Fortsatt.)			
Acetater	Amyl-	100 ¹⁾ R	30
	Butyl-	100 ¹⁾ R	30
	Etyl-	100 ¹⁾ 30	30
	Metyl-	100 ¹⁾ R	30
Etylenoksyd	100 ¹⁾ R	30 %	0
Glykol	Dietylen-	100 ¹⁾ R	30 %
	Etyldi-	100 ¹⁾ 30	30
	Etylen-	10 15 % ¹⁾	4
	Poly-	100 ¹⁾ R	30 %
Aceton (inkl. acetonolje, metyletylketon)	0—10	0	15
Etylklorid	100 ¹⁾ R	0	5
Trietanolamin	10	30 % ¹⁾	15 %
Krotonaldehyd	10	R 0	15 %
<i>Gruppe IV.</i>			
Bensol	0	0	0
Toluol	0	0	0
Xylol	0	0	0
Fenol	0	0	0
Metylalkohol (metanol)	60 ¹⁾	0	10
Formaldehyd	0	R 10 %	15
Hexametylentetramin	10	R 30 %	15 %
Pentaerytritt	10	30 %	15 %
Naftalin	10	0	0
Ftalsyreanhydrid	R 10	0	15 %
Ftalater	Dibutyl-	10	R 30
	Dioktyl-	100 ¹⁾ R	30
Kresylfosfat (trikresylfosfat)	5	R 30	15 %
Glyserin	0	0	4
Sprengstoff	R 20	R 48	12—50

¹⁾ I Danmark og Norge gis for en rekke kjemikalier lempninger i tollene etter anvendelsen. I så fall er den sats som står oppført i tolltariffen anført og notetegnet viser at spesielle fortollingsregler tillempes for vedkommende vare.

Av de varene som er oppført under gruppe I og II er bortimot halvparten tollfrie i alle tre land. Av de varer som er belagt med toll i et av de tre land er flere varer tollbelagt i Sverige enn i Danmark og Norge.

Varene i gruppe III og IV er for en overveiende del tollbelagt i alle tre land, og det er bare et fåtall tollfrie varer. De danske satser ligger lavest og de norske høyest. Ved vurderingen av de norske satser må en dog ta i betraktning at en rekke varer fortolles som «unevnt vare», hvor tollen nominelt er 30 prosent. I mange tilfelle settes imidlertid tollene ned eller bortfaller helt, avhengig av varens anvendelse.

Av tabell 9 går det videre fram at en stor del av de kjemikalier som er nevnt er frilistet overfor OEEC-land. Dette gjelder kanskje i særlig grad produkter som kvantumsmessig er store. Sverige har ikke lenger noen importrestriksjoner på tunge kjemikalier.

c. Utenrikshandel.

Tabell 10 viser utenrikshandelen for gruppe I—IV for de tre nordiske land og samhandelen mellom dem i 1951.

Tabell 10. Import og eksport av de oppregnede tunge kjemikalier i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	8,3	285,1	43,8
Import	188,6	69,6	190,6
Herav fra:			
Danmark	.	1,8	2,4
Norge	92,2	.	62,2
Sverige	4,4	5,0	.

Av tabell 10 går det fram at Norges eksport av varer fra den tunge kjemiske industri spiller en betydelig rolle både i Danmarks og Sveriges import av slike varer. Nær halvparten av Danmarks og nær tredjeparten av Sveriges totale import av varer fra den tunge kjemiske industri kom fra Norge. Norge dekket derimot bare en beskjeden del av sitt importbehov for slike varer fra Danmark og Sverige. Det er den norske eksport av kvelstoffprodukter som er utslagsgivende i tallene. Nær 60 prosent av Norges eksport av varer fra den tunge kjemiske industri går til de nevnte land.

For en vurdering av betydning av et tollsamarbeid er det imidlertid av større interesse å se på de tollbelagte varer. I tabell 11 er gitt en oppstilling som viser importen av tollbelagte tunge kjemikalier til de tre land. Av tabellen går det fram at bare en beskjeden del av importen av tollbelagte varer kommer fra et annet nordisk land.

Tabell 11. Importen av tollbelagte tunge kjemikalier i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Import	23,8	3,2	56,7
Herav fra:			
Danmark	.	0	2,3
Norge	1,9	.	4,1
Sverige	1,2	0,2	.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De fleste betydelige produkter i den tunge kjemiske industri er frilistet både i Danmark, Norge og Sverige og importrestriksjonene synes derfor for tiden ikke å være noen avgjørende hindring for et felles marked på dette område. Etter de bransjesakkyndiges mening synes det hverken i Danmark, Norge eller Sverige å foreligge betenkeligheter mot å sløyfe de kvantitative restriksjoner eller tollene mellom de tre land for de fleste varer i gruppe I—II.

Visse sakkyndige fra *svensk* kjemisk industri har imidlertid fremført betenkeligheter mot at tollene i Sverige faller bort for de produkter hvor produksjonskostnadene i større grad er avhengige av prisen på elektrisitet, nemlig i første rekke for ammoniakk, ammoniumnitrat, kalkammonsalpeter og kalsiumkarbid. Det kan her anføres at elektrisiteten i Norge er ikke uvesentlig billigere enn i Sverige. Det kan derfor ventes en vesentlig skjerpning av den norske konkurranse på det svenske marked hvis tollene i Sverige faller bort for de nevnte varer ved import fra Norge. Også for den *danske* produksjon av klor er det fremholdt betenkeligheter.

Til belysning av hvilken rolle kostnadene til elektrisitet spiller for den nevnte produksjon kan nevnes at en forskjell på 1 norsk øre pr. kWh svarer til en forskjell i produksjonsprisen på ca. 20 prosent for kalksalpeter, ca. 7 prosent for kalsiumkarbid og ca. 10 prosent for klor og alkali.

Den nåværende norske eksport til Sverige består for en overveiende del av kalksalpeter som er tollfri i Sverige. Derimot fortolles ammoniumnitrat og alle varer som inneholder over 10 prosent ammoniumnitrat, herunder bl. a. kalkammonsalpeter og fullgjødsel med 100 svenske kroner pr. tonn. Denne toll anses å være prohibitiv.

Fra *norsk* side ønskes det at tollene på kvelstoffprodukter blir opphevet for å fremme en arbeidsdeling, basert på lavest mulige produksjonskostnader. Videre er det pekt på at den norske eksport av kvelstoffgjødsning utgjør ca. $\frac{1}{3}$ av den samlede norske vareeksport til Danmark og henimot $\frac{1}{5}$ av vareeksporten til Sverige. Et felles marked for kvelstoffgjødsning ville derfor være et viktig ledd i utviklingen av samhandelen. Det er også frem-

hevet at den norske eksport til Danmark og Sverige har funnet sted til priser som har vært lavere enn prisene på verdensmarkedet.

Fra svensk produsenthold er fremholdt at spørsmålet om fjernelse av tollene særlig på ammoniumnitrat, må ses i sammenheng med den pågående ekspansjonen av annen svensk kjemisk industri. En av de viktigste forutsetningene for at denne ekspansjon skal kunne fortsette er at produksjonskapasiteten for ammoniakk kan utnyttes slik at fremstillingen av høyt foredlede kvelstoffprodukter som melamin og karbamidplaster får en naturlig økonomisk basis. Også av beredskapsmessige grunner anses det nødvendig med en beskyttelse for produksjonen av ammoniumnitrat, som er en viktig råvare for fremstillingen av sprengstoff.

En fjernelse av tollene på ammoniumnitrat anses å bringe hele denne produksjon i alvorlig fare. Fra visse svenske produsenter er videre fremholdt at den svenske toll for ammoniumnitrat ikke har økt prisen på kvelstoffgjødning i Sverige, ettersom prisen på svensk kvelstoffgjødning tilpasses prisen på tollfri importert gjødning. De forskjellige kvelstoffgjødninger er nemlig til en viss grad utbyttable innbyrdes. Ved stort sett ens priser på kvelstoffgjødninger foretrekker visse forbrukere å kjøpe kalkkammonsalpeter. Gjennom den høye tollbeskyttelsen får derved den innenlandske kvelstoffprodusent garantert avsetningen for svensk-produsert kalkkammonsalpeter.

Når det gjelder tollsatsene overfor ikke-nordiske land har de sakkyndige bemerket at et felles marked for de uorganiske produkter (gruppe I og II) med ulike tollsatser utad neppe vil være heldig. Selv om man f. eks. gjennom opprinnelsesbevis kunne prøve å hindre transitt over det land som hadde den laveste toll utad, ville en slik ordning være av forholdsvis liten verdi fordi en rekke kjemiske produkter kan endre karakter ved en relativ beskjeden bearbeidelse. Et felles marked for slike varer bør derfor i de fleste tilfelle utformes med ens tollsatser utad eller med generell tollfrihet.

De norske og svenske bransjesakkyndige har pekt på at en utjevning av tollnivåene i de tre land kan medføre betydelige problemer på grunn av den forskjell i tollsatsene man nå har for varene i gruppe I og II mellom Norge og Sverige.

De organiske produkter i gruppe III, som omfatter industrisprit og kjemikalier basert på foredling av sprit, er tollbelagt i alle tre land i større utstrekning enn de uorganiske produkter, men det er også her en del varer som er tollfrie. En viktig forutsetning for et felles marked på dette område er at omsetningsrestriksjoner ikke medfører skjevheter i prisforholdene mellom landene eller ulikheter på andre måter for vedkommende spritforbrukende industris adgang til å kjøpe sprit (etylalkohol). Omsetningen av sprit er i alle tre land underkastet en meget inngående regulering, og er monopolisert i Norge og Sverige. Under forutsetning av tilgang på industri-

sprit på like vilkår, noe som teknisk er mulig, er det etter de sakkyndiges mening ikke noen betenkeligheter ved et innbyrdes tollfritt marked for produktene i gruppe III.

Heller ikke for produktene i gruppe III kan man etter de sakkyndiges mening ha ulike tollsatser overfor ikke-nordiske land. Relativt mange av produktene i denne gruppe er tollbelagt i alle tre land, og tollnivåene synes å være relativt like.

De fleste produkter i gruppe IV er belagt med toll i alle tre land. Varer — ofte viktige grunnråvarer (bensol, toluol, naftalin) — som ikke produseres i nevneverdig utstrekning i noen av landene er dog tollfrie. Betenkelighetene hos de sakkyndige mot å sløyfe tollene mellom de nordiske land synes å være små for varene i gruppe IV.

Også på dette område mener de sakkyndige at det vil være hensiktsmessig med like tollsatser overfor ikke-nordiske land. For en rekke av varene kan generell tollfrihet gjennomføres uten produksjonsmessige betenkeligheter; dette gjelder særlig produkter med utpreget råvarekarakter.

Når det gjelder produksjonen av organiske kjemikalier skjer utviklingen raskt, og den er basert på til dels meget store enheter. For en rekke produkters vedkommende er de enkelte nordiske lands markeder for små til å danne basis for en produksjon av lønnsom størrelse. Det kan tenkes at et felles nordisk marked kan danne basis for å ta opp ny produksjon på dette område.

Fra de norske sakkyndige er det pekt på at det vil være betenkelig — av hensyn til industriens konkurransedyktighet — å bygge opp produksjon i ly av en felles tollbeskyttelse, når de naturlige forutsetninger ikke er tilstede. Slik produksjon bør derfor tas opp bare hvor det foreligger andre viktige grunner, f. eks. beredskapsmessige.

Som eksempel på områder hvor et felles nordisk marked kan tenkes å danne basis for ny produksjon, har under bransjediskusjonene vært nevnt produksjon av titanoksyd som finner økende anvendelse som pigment. Denne produksjon må foregå i store enheter og vil ha et naturlig råstoffgrunnlag i de norske forekomster av ilmenitt. På det organiske område kan nevnes syntetisk metanol hvor et felles nordisk marked kan gi basis for lønnsom produksjon. Produksjon av syntetisk metanol har også beredskapsmessig betydning.

5. *Plastindustri.*

a. *Industriens struktur.*

Plastindustrien er en forholdsvis ung industri som særlig etter den annen verdenskrig har gjennomgått en meget rask ekspansjon både i volum og vareutvalg. Den kan naturlig deles i to hovedgrupper, nemlig produksjonen av plastråstoff (basplaster) og produksjonen av ferdigvarer av plast.

Tabell 12. Plastindustrien i 1950.

	Danmark		Norge		Sverige	
	Bas-plast	Ferdig-varer	Bas-plast	Ferdig-varer	Bas-plast	Ferdig-varer
Antall bedrifter	3	300	6	56	30	250
» funksjonærer	15	525	50	175	500	800
» arbeidere	30	3000	120	750	800	3700
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta	4	125	16	80	40	150
Mill. norske kr.	4	130	16	80	55	207

Råstoffer for visse basplaster og produksjonen av visse basplaster er tidligere behandlet i avsnittet om tung kjemisk industri. Fremstillingen av basplaster er en typisk kjemisk industri, mens derimot produksjonen av halvfabrikata og ferdigvarer av plast nærmest er å anse som mekanisk industri. Basplastene deles i to hovedgrupper, nemlig de herdende som etter opphetning og pressing ikke igjen kan bli myke, og de termoplastiske som ved fornyet oppvarming mykner og igjen kan formes. De viktigste typer er angitt nedenfor:

Herdende plaster:

Alkyder, fenoplaster, karbamidplaster, melaminplaster.

Termoplaster:

Polyakrylplaster (inkl. polymetakrylplaster), celluloseacetat, cellulosenitrat (nitrocellulose), etylcellulose, polyetylen, polystyren, polyvinylplaster.

Av ovennevnte plaster anvendes alkyder, fenoplaster, karbamidplaster, melaminplaster, celluloseacetat, cellulosenitrat, polyvinylplaster i lakk- og malingindustrien.

Feno-, melamin- og karbamidplaster finner en utstrakt anvendelse til en rekke deler for den elektriske- og mekaniske industri, samtidig som de anvendes for allslags bruksgjenstander. Polyakrylplaster anvendes i stor utstrekning som uknuselig glass og for øvrig til bruksgjenstander. Celluloseacetat, etylcellulose og polyetylen anvendes som folier for emballasjeførmål og for øvrig til bruksgjenstander. Polyetylen har videre en utstrakt anvendelse som isolasjon for elektriske spesial-kabler. Polystyren anvendes til allslags bruks- og utstyrsgjenstander. Polyvinylplaster, særlig PVC finner stadig økende anvendelse til behandling av tekstiler, folier, kabelisolasjon, gulvbelegg etc.

Av viktige råvarer fremstilles fenol, karbamid, melamin og ftalsyreanhydrid i Sverige, mens Danmark har en viss produksjon av fenol og ftalsyreanhydrid. I Norge fremstilles betydelige kvanta karbamid og melamin. Sverige og Norge har produksjon av formalin.

Produksjonen av basplaster er særlig vel utviklet i Sverige hvor samtlige nevnte herdende plaster og dessuten cellulosenitrat og polyvinylplaster fremstilles i større kvanta. Dessuten fremstilles mindre kvanta polyakryl- og polystyrenplaster.

I Norge fremstilles alkyder samt fenol- og karbamidplaster, videre cellulosenitrat og polyvinylplaster. Produksjonen av basplaster i Danmark er ubetydelig. Såvel i Norge som i Sverige er det muligheter for å utvide produksjonsprogrammet, særlig når det gjelder plaster på cellulosebasis, som celluloseacetat og etylcellulose hvor råvaregrunnlaget er tilstede. Produksjonen av basplaster er kapitalkrevende og må for å være lønnsom foregå i stor skala. En stor del av produksjonen av basplaster går inn som råstoff for farge- og lakkindustrien, som i stigende grad baserer sin produksjon på kunstige harpikser til foretrengsel for naturlige harpikser, kopaler.

Også syntetiske fibre og kunstig gummi kan henføres til dette område. De hører imidlertid intimt sammen med tekstil- henholdsvis gummiindustrien, og skal derfor ikke behandles her. I korthet skal dog nevnes at rayonull og rayon er de eneste fibre som fremstilles i de nordiske land, og at undersøkelser vedrørende mulighetene for å fremstille nylon, orlon etc. pågår.

På grunn av produksjonens art skjer tilvirkingen av basplaster i få og store bedrifter, mens derimot bearbeidelsen av basplastene til ferdigprodukter er spredt på en mengde bedrifter. Produsentene av basplaster fremstiller, særlig i Sverige, også halv- og helfabrikata som stenger, rør, plater o. l. og ferdig lim. Produksjonen av halv- og helfabrikata er vanskelig å belyse statistisk. Utvalget har ikke behandlet denne meget varierte industrigruppe.

b. Toll og importrestriksjoner.

Basplastene er i Danmark i alminnelighet tollfrie, i Sverige er tollen som regel 10 prosent. Forholdene i Norge er en del mer komplisert, idet de basplaster som kan henføres til «kunstharpikser» midlertidig blir fortollet som naturlige harpikser og er tollfrie. Dette gjelder f. eks. polyvinylklorid og faste alkyder samt karbamidharpikser og fenolharpikser. Derimot fortolles enkelte flytende harpikser som ferniss med en toll av 28 n. øre pr. kg. Forøvrig henføres en rekke basplaster til gruppen «unevnt vare» med en toll på 30 prosent, som dog i alminnelighet ikke er effektiv, idet en rekke

industrier får varene til nedsatt toll, f. eks. farge- og lakkindustrien til 30 n. øre pr. kg, som svarer til en incidens på 10—15 prosent.

Ferdigvarer av plast utgjør en meget heterogen gruppe og fortolles etter sin anvendelse. I Danmark synes tollsatsen for plastartiklene i alminnelighet å ligge mellom 5 og 10 prosent, i Sverige vanligvis rundt 15 prosent og i Norge mellom 15 og 30 prosent av verdien. Plastartikler som inngår som del i maskiner og apparater blir fortollet som disse.

Alle plaster er i Norge underlagt importrestriksjoner. I Sverige er plastene frilistet, i Danmark er halvfabrikata og de fleste ferdigvarer på den bundne liste.

c. Utenrikshandel.

Utenrikshandelen med disse varer fremgår av tabell 13 som også viser handelen mellom de nordiske land.

Tabell 13. Import av basplaster i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Import	28	15,8	23,6
Herav fra:			
Danmark	.	0,3	0,1
Norge	5	.	0,4
Sverige		1,9	.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Utviklingen innen plastindustrien går meget hurtig. Når det gjelder opp-takelse av ny produksjon vil et stort hjemmemarked være fordelaktig og ofte nødvendig.

Ved bransjedrøftelsene om et felles nordisk marked ble det forutsatt at ikke bare innbyrdes toll tas bort, men også andre restriksjoner på sam-handelen. Det ble videre pekt på forskjellen mellom de nordiske land når det gjelder lønn, sosiale ytelser, skiftarbeid samt skatter.

Det synes ikke å foreligge vesentlige betenkeligheter fra produsenthold mot et felles nordisk marked. På grunn av den meget skarpe konkurranse fra ikke-nordiske land må man regne med at produsentene ønsker en felles tollbeskyttelse utad.

Forholdene vedrørende halvfabrikata og ferdigvarer av plast har som allerede nevnt, ikke vært nærmere undersøkt.

6. Farge- og lakkindustri.

a. Industriens struktur.

I tabell 14 er gitt en oversikt over antall bedrifter, sysselsetting og pro-duksjonsverdi i farge- og lakkindustrien i Danmark, Norge og Sverige.

Tabell 14. Farge- og lakkindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	43	30	60
» funksjonærer	1026	439	1200
» arbeidere	1165	883	1600
Produksjonsverdi, ¹⁾ mill. kr. i respektive lands valuta	113	86	140
Mill. norske kr.	117	86	194

Farge- og lakkindustrien er i de tre land temmelig lik i sin oppbygging, idet den praktisk talt utelukkende arbeider for hjemmemarkedet og dekker hovedparten av behovet. Produksjonen er spredt på mange bedrifter, og en rekke av disse har av konkurransegrunner et omfattende produksjonsprogram, selv om det finnes bedrifter som til en viss grad har spesialisert seg. Farge- og lakkindustrien er meget råvareintensiv, idet råvarekostnadene i alminnelighet utgjør omkring $\frac{2}{3}$ av produksjonsverdien.

Hovedproduktene innen industrien er følgende:

Oljefarger, oljelakker (klare og pigmenterte), syntetiske lakkfarger (klare og pigmenterte), trykkfarger, celluloselakker (klare og pigmenterte), skipsbunnfarger.

Hovedråvarene for fremstilling av produktene innen bransjen er bindemidler, pigmenter, harpikser (naturlige og kunstige), løsnings- og fortynningsmidler samt mykningsmidler. En rekke av disse råvarer kommer fra den tunge kjemiske industri og er omtalt i forbindelse med denne. Mange av disse råvarer fremstilles ikke i de nordiske land, dette gjelder særlig pigmenter, men også visse løsningsmidler, spesialharpikser og bindemidler.

Linolje er fremdeles det viktigste bindemiddel i farge- og lakkindustrien. Behovet dekkes i Danmark og Sverige til dels gjennom egen avl av oljelin, mens Norge er helt avhengig av importert linfrø. Tendensen i Danmark og Sverige synes dog de senere år å gå i retning av minsket dyrkning av oljelin og økende import av linfrø eller linolje.

I alle tre land er linfrø og linolje underlagt importregulering. En vesentlig del av importen av linfrø til Norge betales i dollar. Det er dog i de senere år lettere å få kjøpt linfrø i annen valuta.

b. Toll og importrestriksjoner.

Tollsatsene i de nordiske land synes for denne gruppe i alminnelighet ikke å være vesentlig forskjellige og incidensene ligger i alminnelighet på 5—15 prosent. De danske satser ligger gjennomgående noe lavere enn de norske, som igjen er noe lavere enn de svenske.

¹⁾ Produksjonsverdien er oppgitt eksklusive pigmenter.

I Danmark og Norge er varene innen denne gruppe gjenstand for importrestriksjoner. I Sverige er oljefarger, oljelakker, asfaltlakker og andre lakker og lakkfarger enn sprit- og celluloselakker underlagt importregulering. Lisensieringen der er dog meget liberal.

c. Utenrikshandel.

Utenrikshandelen og samhandelen mellom de nordiske land fremgår av tabell 15.

Tabell 15. Utenrikshandel i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	16,7	2,7	4,7
Import	5,0	8,3	12,5
Herav fra:			
Danmark	.	0,7	0,7
Norge	0,1	.	0,7
Sverige	0,5	1,2	.

Samhandelen mellom de tre land var liten og av omtrent samme størrelsesorden i hvert av landene. Trolig utgjør storparten av samhandelen maling- og lakkvarer for skipsbruk. Det gjelder her i samtlige lands spesielle regler for tollfrihet i forbindelse med skipsverftenes bruk av tollbelagte importvarer (verftsrestitusjon).

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

På grunn av den betydning råvarekostnadene har vil et felles marked for ferdigprodukter kreve et felles marked også for råvarer og halvfabrikata. Samtidig må toll og importrestriksjoner overfor ikke-nordiske land gjøres ens. Videre har vært forutsatt at subsidier for råvarer og halvfabrikata i de tre land faller bort. Det vises her til avsnittene om tung kjemisk industri og plastindustrien. For produkter hvor det kreves sprit til fremstillingen er det nødvendig med adgang til sprit på like vilkår. Hva spesielt angår linolje er det pekt på at det er nødvendig med et fritt linoljemarked som innebærer at industrielle forbrukere kan kjøpe denne viktige råvare til verdensmarkedets pris.

De *danske* bransjesakkyndige var positive til tanken om et felles nordisk marked.

Fra *norsk* bransjehold er det hevdet at farge- og lakkindustrien i Norge sto dårligere enn i Danmark og Sverige, særlig når det gjaldt modernisering og rasjonalisering av bedriftene, og at de norske bedrifter ikke hadde hatt tilstrekkelig mulighet for å drive forskning. Dette gjaldt særlig de

nye syntetiske produkter og celluloselakker, mens forholdet når det gjaldt oljemaling og oljelakker, spritlakker og trykkfarger samt skipsbunnfarger var bedre. De norske industrisakkyndige antok at den norske industri etter noen års forløp ville være bedre rustet for et felles marked. En suksessiv avvikling av tollbeskyttelsen på syntetiske lakker og celluloselakker i løpet av en overgangsperiode ville derfor være gunstig.

De *svenske* bransjesakkyndige hadde ingen innvending mot et felles nordisk marked.

Konkurransen innen bransjen er i dag meget skarp, samtidig som nye malingtyper, f. eks. latexmalinger finner stadig økende anvendelse. Det er mulig at et felles nordisk marked vil medføre en øket spesialisering.

De bransjesakkyndige anser det ønskelig med ensartede tollsatser utad for maling- og lakkvarer. Det forhold at de nåværende tollsatser er relativt like i de tre land letter mulighetene for enighet om felles satser utad.

7. Porselensindustri.

a. Industriens struktur.

Grensen mellom porselensindustri og keramikkindustri er ikke skarp. En har her behandlet porselens- og fajansevarer. Denne produksjon faller hovedsakelig på husholdningsvarer, sanitærvarer og tekniske varer. I tillegg til dette kommer glaserte fliser og kunstporselen.

I tabell 16 er gitt en oversikt over porselensindustrien.

Tabell 16. Porselensindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	16	7	12
» funksjonærer	.	211	825
» arbeidere	2678	1603	5357
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta	51 ¹⁾)	24	96
Mill. norske kr.	53	24	133

b. Produksjon og forsyning av porselensvarer.

I tabell 17 er gitt en oversikt over produksjon, import og eksport av porselensvarer i Danmark, Norge og Sverige i 1951.

¹⁾ Inklusive kunstporselen og kunstfajanse med ca. 8 mill. d.kr.

Tabell 17. Produksjon, import og eksport av porselensvarer i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
<i>Husholdningsvarer:</i>			
Produksjon	27	14	30 ¹⁾
Import	5	6	26
Eksport	6	0	2
<i>Sanitærvarer:</i>			
Produksjon	0	3	18
Import	5	2	3
Eksport	0	0	5
<i>Tekniske varer:</i>			
Produksjon	14	7	23
Import	0	8	5
Eksport	6	0	1
<i>Gulv- og veggfliser:</i>			
Produksjon	2	0	19
Import	10	2	2
Eksport	0	0	3

Av tabell 17 går det fram at det er visse ulikheter mellom de enkelte lands behovsdekning ved egen produksjon for de forskjellige typer av porselensvarer.

I *Danmark* faller hovedtyngden av produksjonen på husholdningsvarer, og det er også en betydelig produksjon av kunstporselen. Totalt sett svarer den danske produksjon til forbruket av husholdningsporselen. Det er ingen dansk produksjon av sanitærporselen. Teknisk porselen fremstilles i Danmark og 40—45 prosent av produksjonen eksporteres. Der er ingen import. Danmark har en forholdsvis beskjeden produksjon av fliser.

I *Norge* ble 70 prosent av forbruket av husholdningsporselen dekket ved innenlandsk produksjon og for sanitær- og teknisk porselen ca. 50 prosent. Det var ingen eksport. Fliser fremstilles ikke i Norge.

For *Sveriges* vedkommende ble vel 50 prosent av forbruket av husholdningsporselen dekket av innenlandsk produksjon. Produksjonen av sanitærporselen, teknisk porselen og fliser dekket storparten av forbruket.

¹⁾ Produksjonen av kunstporselen er medregnet i tallene, men kan ikke spesifiseres. Importen av kunstporselen var i 1951 ca. 7 mill. s.kr. og eksporten ca. 0,6 mill. s.kr.

I Norge og Sverige er produksjonen bygget sterkt ut i den senere tid. I 1950 og 1951 kom det til to nye bedrifter i Norge.

Råvarekostnadene utgjør en mindre del av produksjonskostnadene og de har liten betydning for lokaliseringen av bedriftene.

c. Importrestriksjoner.

I *Danmark* er sanitærporselen på friliste, alle andre varer er på bunden liste.

I *Norge* er sanitærporselen og teknisk porselen som isolatorer og isolatortorgjenstander m. v. på friliste. For andre porselens- og fajansevarer er det importrestriksjoner.

I *Sverige* er samtlige her behandlede porselens- og fajansevarer frilistet.

d. Toll.

I tabell 18 er gitt en oversikt over tollsatsene for porselens- og fajansevarer.

Tabell 18.

Tollen for en del porselens- og fajansevarer. Incidensene gjelder for 1951.

	Danmark		Norge		Sverige	
	D.øre pr.kg	Incidens i 1951	N.øre pr.kg	Incidens i 1951	S.øre pr.kg	Incidens i 1951
<i>Husholdningsvarer:</i>						
Dekorert porselen	100	15	22,5 % a. v. dog minst 140 øre pr. kg.		75	13
Udekorert porselen	32	6	22,5 % a. v. dog minst 110 øre pr. kg.		45	8
Dekorert fajanse	25	10	60	12	25	8
Udekorert fajanse	12,5	8	40	12	20	9
<i>Sanitærvarer av fajanse:</i>						
Dekorert	25	10	120	..	16	..
Udekorert	12,5	5	80	..	10	6
<i>Tekniske varer av porselen:</i>						
Lavspenningsisolatorer	32	6	80	..	20	5
Høyspenningsisolatorer	32	6	120	..	20	5
Elektriske installasjons- artikler sammensatt av porselen og metall ..	40	..	..	..	60	13
<i>Fliser:</i>						
Glasserte	fri	0	10	8	0,35—28	5—20
Uglasserte	fri	0	2	2		

e. Utenrikshandel.

I tabell 19 er vist den totale eksport og import og samhandelen med porselens- og fajansevarer i 1951.

Tabell 19. Utenrikshandel i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	12	0	6
Import	26	18	36
Herav fra			
Danmark	.	1	2
Norge	0	.	0
Sverige	2	3	.

Av tabell 19 går det fram at samhandelen med porselensvarer m. v. er forholdsvis liten.

f. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Husholdningsporselen.

De danske sakkyndige har uttalt at de store bedrifter som representerer den største del av produksjonen ikke har noen betenkeligheter, mens dette derimot kan være tilfelle for enkelte mindre produsenter som har konsentrert seg om billigere varer.

Fra norske bransjesakkyndige er det pekt på de mer generelle forutsetninger industrien arbeider under. Bl. a. er skattene høyere og avskrivningsreglene ugunstigere enn i Danmark og Sverige. Det er også pekt på at flere av bedriftene i Norge er startet forholdsvis nylig og derfor ikke har konsolidert sin økonomiske stilling. De norske bransjesakkyndige anser en relativt høy tollbeskyttelse for å være nødvendig, særlig ut fra hensynet til den sterke konkurransen fra ikke-nordiske land. Spørsmålet om tollforhøyelser er derfor tatt opp med de norske myndigheter.

Det er fra norske bransjesakkyndige uttrykt engstelse for følgene av etableringen av et nordisk marked. Disse betenkeligheter gjør seg særlig gjeldende for tre bedrifter som ligger i Rogaland. Disse bedriftene ligger ugunstig til i forhold til de andre lands markeder. To av bedriftene er også forholdsvis nye. Flere av de norske bedriftene har en forholdsvis beskjedne kapasitet og kan ikke tilby et så variert utvalg som anses nødvendig for å konkurrere på et større marked. De har for tiden heller ikke noe salgsapparat i de andre nordiske land. Selv om flere av bedriftene er forholdsvis små, spiller de en betydelig rolle for sysselsettingen i de distrikter der de er lokalisert. Også fra den største norske bedrift er det

gitt uttrykk for betenkeligheter ved å etablere et felles nordisk marked, i alle fall i den nærmeste fremtid.

Norske bransjesakkyndige er enige om at et felles nordisk marked for husholdningsvarer ikke kan etableres i den nærmeste fremtid. Om et felles marked senere skal etableres må det være en forutsetning at det skjer gradvis, at beskyttelsen overfor ikke-nordiske land opprettholdes, at de norske bedrifter får tid til å avvikle sin gjeld fra oppbyggingsperioden og at de blir behandlet på like fot med industrien i Danmark og Sverige, når det gjelder skatter og offentlige restriksjoner.

Fra *svenske* bransjesakkyndige er det gitt uttrykk for interesse for et felles nordisk marked. Det er pekt på at behovet for husholdningsporselen for tiden i betydelig grad dekkes ved import fra ikke-nordiske land og at en gjensidig nordisk preferanse derfor burde være av interesse for alle de berørte land. Mindre bedrifter vil trolig ha lettere for å gjennomføre en tilpasning til endrede markedsforhold og spesialisering enn større bedrifter som allerede har bygget opp et komplisert teknisk utstyr.

Sanitærporselen.

Norske bransjesakkyndige har fremholdt de samme generelle synspunkter som for husholdningsporselenets vedkommende, men mente for øvrig at forholdene ligger bedre til rette for å etablere et felles nordisk marked for sanitærporselen enn for annet porselen.

Svenske bransjesakkyndige har gitt uttrykk for en positiv interesse.

Teknisk porselen.

Danske bransjesakkyndige har betenkeligheter ved å etablere et felles marked for teknisk porselen.

Fra *norske* bransjesakkyndige er det fremholdt betenkeligheter med samme begrunnelse som for husholdningsvarene. En hindring for nordisk arbeidsdeling og spesialisering er at Danmark, Norge og Sverige bruker forskjellige isolatortyper, slik at innføring av tollfrihet mellom de tre land neppe vil føre til noen særlig utvidelse av markedet. Spørsmålet om standardisering har vært drøftet, men uten at man var kommet fram til noe resultat. Det er for øvrig pekt på at det også arbeides med en internasjonal standardisering på dette område.

Svenske bransjesakkyndige har ingen betenkeligheter ved å etablere et felles nordisk marked. Et slikt marked ventes ikke å medføre noen alvorligere ulemper da fabrikkene i alle tre land nå er godt rasjonaliserte.

Kunstporselen.

De bransjesakkyndige er enige om at det kunstneriske særpreg ved kunstporselen medfører at tollsatsene for denne vare har liten betydning.

Fliser.

De bransjesakkyndige er enige om at det ikke er noen produksjonsmessige betenkeligheter ved et felles marked.

Felles ytre tollsatser.

Bortsett fra fliser merkes alle porselensvarer av fabrikantene i de tre land, slik at de kan identifiseres. Det har derfor vært mulig å drøfte tollfrihet på dette område mellom Danmark, Norge og Sverige uten å ta standpunkt til spørsmålet om felles toll utad. De bransjesakkyndige har imidlertid pekt på at en ved felles ytre tollsatser ville unngå det tolltekniske transiteringsproblem å skjelne mellom varer produsert i de nordiske land og varer produsert i andre land. De norske sakkyndige fant det vanskelig å si om det ville være mulig å ha felles ytre tollsatser som er lavere enn de norske.

8. Glassindustri.

a. Industriens struktur.

Glassindustrien deles vanligvis i to grupper, nemlig glassverkene, som selv fremstiller sitt glass av kvartssand, soda og andre råstoffer, og annen glassindustri, som bruker innkjøpt glass eller glassprodukter som hovedråstoff i sin produksjon, f. eks. glassliperier og speilfabrikker.

Tabell 20. Glassindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter:			
Glassverk	7	7	56
Annen glassindustri	22	14	58
Antall funksjonærer:			
Glassverk	116	189	564
Annen glassindustri	64	46	168
Antall arbeidere:			
Glassverk	2 041	1 382	5 675
Annen glassindustri	323	164	773
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta:			
Glassverk	45,5	38,0	104,8
Annen glassindustri	7,5	5,4	16,6
Mill. norske kr.:			
Glassverk	47,1	38,8	144,9
Annen glassindustri	7,8	5,4	23,0

Da produksjonsstatistikken i de tre land ikke omfatter bedrifter med mindre enn 5 mann, er en stor del mindre bedrifter innenfor «annen glassindustri» ikke kommet med i tallene. I det følgende behandles hovedsakelig glassverkene store produksjonsartikler: vindusglass, flasker, emballasjegglass, serviseglass og belysningsglass. «Annen glassindustri» er ikke behandlet, idet den for en stor del arbeider på et lokalt begrenset marked.

Av de syv danske glassverk fremstillet ett verk utelukkende vindusglass og ett utelukkende flasker, mens de fem øvrige hadde blandet produksjon, f. eks. flasker, emballasjegglass, husholdningsglass, prydglass, belysningsglass og teknisk glass.

Antallet av verk gir dog ikke det rette bilde av industriens organisasjon, idet ett selskap eier 4 verk, således at produksjonen kun er fordelt på fire selskaper, og ser man bort fra produksjonen av vindusglass, som er en spesialitet, er produksjonen fordelt på to store og et mindre selskap.

De danske glassverks produksjon var i 1950 dobbelt så stor som før krigen. Noen anlegg er fullt moderne, men i Danmark er glassverkene ikke så store som de største verkene i Sverige, hvor det f. eks. på et enkelt verk finnes like mange helautomatiske flaske- og emballasjegglassmaskiner som i hele den danske industri.

Glassverkene i Norge produserer praktisk talt bare for hjemmemarkedet. Utviklingen har ført til at produksjonen er blitt samlet ved større bedrifter. En av de syv bedrifter som er ført opp i tabell 20 har senere innstillet driften. Det har funnet sted en betydelig arbeidsdeling mellom verkene. Flasker produseres således ved én bedrift, vindusglass og konserverglass ved en annen, fiskegarnsbøyer (glasskavler) ved en tredje. Husholdnings- og serviseglass kan sies å danne et unntak; disse varer produseres ved tre bedrifter. Etter krigen har det foregått betydelige moderniserings- og utvidelsesarbeider ved de norske bedriftene, først for produksjonen av flasker og vindusglass, senere også for husholdningsglass. Den samlede produksjon var i 1950 32 500 tonn mot 21 000 tonn i 1937.

I Sverige har glassindustrien fra gammelt av en sterk forankring i Småland. Av de i tabell 20 nevnte 56 glassverk, ligger således ikke mindre enn 43 i Småland. De øvrige verk ligger spredt i Sør- og Mellom-Sverige.

Nærmere 75 prosent av bedriftene i Sverige med ca. 50 prosent av den totale produksjonsverdi er glassverk med manuell tilvirkning. Disse verk arbeider ikke sjelden under meget enkle forhold. De har sin styrke i sin grundige erfaring, sin høye glasskvalitet og kunstneriske standard.

b. Råvarer.

Blant råvarene dominerer glassand og soda. Rundt halvparten av Danmarks forbruk av glassand dekkes med innenlandsk sand. Norge impor-

terer hele sitt forbruk av glassand, fortrinnsvis fra Belgia og Holland. I avsperringstider kan Sverige sies å være selvforsørgende med glassand. Normalt anvendes imidlertid svensk sand bare til enklere glasskvaliteter, som flasker o. l. Kalsinert soda må importeres i Danmark og Sverige, mens de norske glassverk for tiden dekker sitt forbruk med norsk soda.

Råvarene er stort sett tollfrie i alle tre land.

I Norge er det importrestriksjoner for kalsinert soda, for øvrig er de vesentligste råvarene på friliste i alle tre land.

c. Forsyningsforholdene for glassvarer.

Norge og Danmark dekker 55—60 prosent av det samlede glassforbruk ved innenlandsk produksjon og har bare en liten eksport. Den norske eksport består vesentlig av importerte flasker, som brukes til emballasje ved øleksport. Normalt svarer den svenske glassproduksjon til ca. 90 prosent av det innenlandske forbruk, dog eksporteres ca. $\frac{1}{5}$ av den totale svenske produksjon.

I alle tre land utgjør vindusglass, flasker samt servise- og husholdningsglass den største del av produksjonen.

Danmark har en fabrikk for vindusglass som dekker ca. 90 prosent av forbruket av vindusglass under 4 mm. Den norske fabrikk har i de senere år dekket 65—75 prosent av forbruket av vindusglass. I de første etterkrigsår ble produksjonen konsentrert om glass under 4 mm, men nå er også produksjonen av tykkere glass (opp til 7 mm) tatt opp igjen. Forbruket av vindusglass antas å gå noe ned når den store byggevirk-somheten avtar. Før krigen dekket den norske produksjon 80—90 prosent av forbruket. Trådglass produseres ikke i Danmark og Norge.

Sverige har overskuddskapasitet for vindusglass under 4 mm, men importerer størstedelen av forbruket av tykkere glass, trådglass samt glass i spesielt store dimensjoner. Det svenske marked anses for lite for slik produksjon.

Produksjonen av flasker m. m. dekker i alle tre land storparten av forbruket. Importen består vesentlig av småflasker til medisinske og kosmetiske formål, glassampuller, glassrør m. m.

Den danske produksjon av servise- og husholdningsglass som prydglass dekket i 1950 og 1951 ca. 65 prosent av forbruket. En fjerdedel av produksjonen består av slepne varer, mens importen særlig omfatter farge-løst uslepet serviseglass.

Den norske produksjon har i etterkrigsårene, da importen var sterkt begrenset, dekket det vesentligste av forbruket, men i de siste år har importen fått en bredere plass. Den norske produksjon på området består for størstedelen av manuelt eller halvautomatisk fremstilte glassvarer.

I Sverige har produksjonen av servise- og husholdningsglass stor betydning. Servise- og prydglass er en ikke ubetydelig eksportartikkel. Fra gammelt av er Danmark og Norge blant de viktigste avsetningsmarkeder. Den nær beslektede oppfatning i smakspørsmål spiller her en stor rolle.

Belysningsglass fremstilles i alle tre land. Sverige har en viss eksport til Danmark og Norge.

I Norge er det en mindre bedrift på Vestlandet som produserer fiskegarnsbøyer (glasskavler).

d. Toll.

Tolltariffene i de tre land er spesifisert på forskjellig måte, og en nøyaktig sammenlikning av tollsatsene er det derfor vanskelig å gjøre. I tabell 21 er gjengitt tollsatsene for en del av de viktigste varer.

Tabell 21. Tollsats for en del glassvarer, øre pr. kg i respektive lands valuta og tollincidenser.

	Danmark		Norge		Sverige	
	D.øre pr.kg	Incidens i 1951	N.øre pr.kg	Incidens i 1951	S.øre pr.kg	Incidens i 1951
Alminnelig vindusglass	6	8	24	23	10—12	ca. 25
Slepet speilglass, uten kant- og fasettslipning	30	12	50	17	20—30	11
Alminnelige flasker av:						
mørk masse	5	12	10	23	6	..
lys masse	7	11	16	..	12	4
Medisinflasker, konser- vesglass m. v.	25	7	40	8	..	..
Kolber, retorter o. l. uten slipning og matting	25—28	5	fri ¹⁾	0	100	7
Servise- og hushold- ningsglass:						
slepet	25 % a.v.	25	160	15	90	5
andre av farveløs masse	25	11	80	15	65	24

Norge har stort sett de høyeste tollsats, men har også tollfrihet for enkelte glassvarer som er tollbelagt i de andre land. Mange av de norske tollsats er avtalebundet og ble ikke endret ved den midlertidige tollforhøyelse i januar 1952.

¹⁾ I Norge hører fiskegarnsbøyer (glasskavler) også inn under denne gruppe.

e. Importrestriksjoner.

I Danmark er planglass, unntatt speilglass og vindusglass under 4 mm, på friliste eller undergitt fri bevillingsutstedelse. Andre glassvarer er på bunden liste, dog med unntagelse av kolber til glødelamper, ballonger og visse tekniske glassvarer.

I Norge er det importrestriksjoner for bl. a. flasker, husholdningsglass og lampeglass, mens bl. a. vindusglass, trådglass, ballonger og endel spesielle glassvarer ellers er frilistet.

I Sverige er alle glassvarer frilistet.

f. Utenrikshandel.

Tabell 22.

Utenrikshandelen med glassvarer i 1951, mill. kroner i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	2,3	2,5	16,4
Import	44,5	27,1	27,5
Herav fra:			
Danmark	.	..	0,2
Norge	..	.	..
Sverige	3,4	2,6	.

Den nåværende nordiske samhandel utgjør for tiden en liten del av landenes samlede utenrikshandel. Fra Sverige kom i 1951 8 prosent av Danmarks og 10 prosent av Norges import av glassvarer.

g. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Det har ikke vært holdt noe bransjemøte for glassindustrien, men Utvalget har underhånden tatt kontakt med sakkyndige fra bransjen i de respektive land for å få klarlagt deres synspunkter på konkurranseforholdene på et felles nordisk marked.

De *danske* bransjesakkyndige mener at de for tiden må stille seg avvisende til tanken om et felles marked fordi man ikke ser seg i stand til å møte konkurransen fra den svenske industri på et slikt marked. Hvis situasjonen skulle bedres på eksportmarkedene, slik at særlig den svenske overskuddsproduksjon kan eksporteres til ikke-nordiske land, vil betenkelighetene muligens bli mindre.

I *Norge* er produksjonen av fiskegarnsbøyer ikke tollbeskyttet. Denne produksjon foregår på Vestlandet og har en transportmessig fordel fremfor utenlandske konkurrenter på sitt marked.

Sakkyndige fra norske glassverk er av den oppfatning at den norske industri ikke vil kunne hevde seg på et felles marked og advarer sterkt mot en slik ordning. De mener at den svenske industri i så fall ville få en sterk øking i sitt salg på det norske marked, mens de norske verkene på sin side ikke ville kunne få solgt noe av betydning på det danske og svenske marked. De sakkyndige peker på at norsk industri arbeider med høyere kostnader enn svensk industri. De norske fabrikker må f. eks. kjøpe dyrere norsk soda og må importere sand. Videre er det fremholdt at de strenge norske skatteregler gir de norske verkene en svakere stilling enn de tilsvarende danske og svenske verk.

For flaskeproduksjonen er det hevdet at den bare kan eksistere med tollbeskyttelse. Utvalget har mottatt en sammenstilling av priser på ølflasker som viser at den norske pris (uten toll) ligger klart over den svenske. En av årsakene til at de norske priser er høyere, ligger i at den norske produksjon på grunn av det begrensede hjemmemarked må skje i kortere serier. Den norske produsent mente dog at et felles marked ikke ville bety nevneverdig økte salgsmuligheter i Sverige, bl. a. fordi visse svenske ølbryggerier har egne flaskefabrikker.

For varegruppen servise- og husholdningsglass frykter man på norsk produsenthold særlig konkurransen fra de mange svenske verk i Småland. Det regnes ikke med at et felles marked ville gi økte salgsmuligheter, bl. a. fordi man mener at svenske kjøpere foretrekker svenske varer under ellers like forhold.

Sakkyndige fra *svensk* glassindustri har uttalt sin interesse for et felles marked, som skulle muliggjøre produksjon i større serier enn nå. De har fremholdt at de tre land har en felles interesse i å bedre sine konkurranseforutsetninger overfor land med lave lønnsnivåer.

Det er videre fremholdt at den nåværende store import av glassvarer viser at det i Sverige finnes et betydelig marked for glassvarer av forskjellige slag, under forutsetning av konkurransekraftige priser og kvaliteter.

9. Sementvareindustri.

a. Produksjon og forsyningsforhold.

Med sement som utgangspunkt fremstilles det industrielt en rekke forskjellige varer for bygge- og anleggsvirksomheten. En betydelig del av produksjonen finner sted i små bedrifter som faller utenfor statistikken.

I Danmark finnes ca. 380 betongstøperier o. l., hvorav $\frac{2}{3}$ sysselsetter mindre enn 6 arbeidere. Tilsammen sysselsetter de bortimot 1500 arbeidere. Produksjonsverdien kommer opp i ca. 50 mill. d. kr., og sementforbruket er knapt 90 000 tonn pr. år. Dessuten er det et titall store be-

drifter som fremstiller bygge- og isolasjonsmaterialer og byggeplater. Produksjonsverdien er på ca. 30 mill. d. kr. og sementforbruket på nesten 100 000 tonn pr. år. Produksjonen dekker for alle varers vedkommende fullt ut behovet. Det ble i 1951 importert asbest-sement-varer for ca. 0,1 mill. d. kr., men det var samtidig en eksport av disse varer på 0,7 mill. d. kr., hvorav nesten alt gikk til Norge og Sverige.

Ifølge den *norske* produksjonsstatistikken — som for denne gruppen omfatter bedrifter ned til 6000 timeverk pr. år — var det i 1951 116 sementstøperier, betongblanderier m. v. og 12 bedrifter som produserte treullsementplater. Disse 128 bedrifter sysselsatte 1610 arbeidere, og produksjonsverdien kom opp i nær 51 mill. n. kr. Det samlede sementforbruk i disse fabrikker var på vel 103 000 tonn. Stort sett dekker produksjonen i Norge behovet, men det importeres mindre kvanta sementvarer som enten ikke produseres i Norge eller hvor produksjonen for tiden er for liten til å dekke behovet, f. eks. vannverksrør av asbestsement og lett-betongstein.

Den *svenske* industristatistikken for 1951 omfatter 281 sementvarefabrikker med 700 funksjonærer og 4400 arbeidere. Produksjonsverdien kom opp i 139 mill. s. kr. I Sverige har produksjonen av sementvarer steget suksessivt, og behovet er dekket. Import og eksport av sementvarer forekommer bare i ubetydelige mengder.

b. Toll og importrestriksjoner.

I *Danmark* er sementvarer ikke på friliste. Murstein, takstein, formstein, fliser, plater, rør o. l. byggematerialer er tollfrie, mens de øvrige varer i regelen fortolles med 4 d. øre pr. kg. For betongplater er tollen imidlertid 7,5 prosent a. v.

I *Norge* er fliser og rør av sement på friliste, mens treullsementplater og avstøpninger og former av sement er underlagt importregulering. Tollen for sementvarer m. v. er fra 0,8—1,6 n. øre pr. kg.

I *Sverige* er alle sementvarer frilistet. For de fleste sementvarer er tollen 0,8 s. øre pr. kg.

c. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Det har ikke vært holdt noe bransjemøte for sementvareindustrien, men gjennom kontakt med bransjen i de respektive land har Utvalget fått dens synspunkter på et felles marked.

Fra *dansk* side er det ikke gitt uttrykk for betenkeligheter ved et felles nordisk marked for sementvarer.

Visse *norske* bransjesakkyndige har gitt uttrykk for at det ikke er noen betenkeligheter, mens andre har hevdet at tiden ennå ikke er moden

til å innføre et felles marked. Det er i denne forbindelse pekt på at bestemmelsene om normer og kvalitet er forskjellige i landene.

Fra de norske produsentene av lettbetongvarer er det pekt på at produksjonen av slike varer er forholdsvis ny i Norge. Tollsatsen er lav (incidens ca. 2 prosent) og lettbetongindustrien kan dessuten for tiden ikke dekke behovet på det norske marked. Samtidig er lettbetongindustrien i andre nordiske land godt beskjeftiget. Det fremheves imidlertid at man ikke kan se bort fra at konkurransen fra de andre nordiske land i fremtiden kan bli besværlig fordi industrien i disse land er eldre og mer konsolidert. Etter industriens oppfatning er det derfor betenkelig å ta bort beskyttelsen så lenge den norske lettbetongindustri ennå er ny og før man vet hvor mye det norske marked normalt kan absorbere.

Svenske bransjekyndige har uttalt at de ikke har noen betenkeligheter ved å innføre et felles nordisk marked for sementvarer. Det er pekt på at det ved vurderingen av sannsynligheten for økning i den internordiske samhandel må tas i betraktning at det til dels gjelder ulike kvalitets- og dimensjonsnormer i de enkelte land. Bransjeorganisasjonene i Danmark, Norge og Sverige (samt Finland) arbeider imidlertid med spørsmålet med sikte på å komme fram til større enhet i bestemmelsene på dette området.

De bransjesakkyndige synes å være enige om at de produksjonsmessige fordeler ved et felles marked for sementvarer sannsynligvis er små. De varer som sementvareindustrien fremstiller, har jevnt over stor vekt i forhold til verdien og deres evne til å bære transportomkostninger er derfor begrenset. For enkelte varer og i enkelte grenseområder vil imidlertid en opphevelse av tollene mellom de nordiske land kunne føre til en viss forskyvning i avsetningsområdene.

10. Teglverksindustri.

a. Industriens struktur.

Teglverkene viktigste produkter er murstein og takstein, drenerør og avløpsrør. I det følgende omtales også den beslektede produksjon av ildfast stein, steintøyrør, klinker og en rekke ildfaste og syrefaste spesialprodukter for spesielle formål i industrien.

I tabell 23 er gitt endel statistiske opplysninger om teglverksindustrien.

De danske teglverk ligger jevnt fordelt over hele landet og har en varierende teknisk standard. Endel verk er blitt modernisert etter krigen og moderniseringen pågår også for tiden ved endel verk. Ildfast stein fremstilles av én produsent.

Tabell 23. Teglverksindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	249	43	213
» funksjonærer	393	125	821
» arbeidere	5601	1316	6712
Produksjonsverdi, mill. kroner i respektive			
lands valuta	100	22	114
Mill. norske kroner	104	22	158

Enkelte av de *norske* teglverkene anses å være moderne og rasjonelt arbeidende bedrifter. Det gjelder bl. a. den eneste norske bedrift som produserer ildfast stein og spesialstein for industrien. For øvrig anses den tekniske standard ved de fleste teglverk ikke å være så god som ønskelig.

Tyngdepunktet av den norske teglverksproduksjonen ligger i områdene omkring Oslo, men en mindre konsentrasjon også i området omkring Stavanger.

De *svenske* teglverkene kan i alminnelighet sies å være moderne og fra teknisk synspunkt tilfredsstillende.

b. Forsyningsforhold og utenrikshandel.

Danmark er selvforsynende med teglprodukter, og det foregår en betydelig eksport av molerstein og drensrør bl. a. til Norge. Forbruket av ildfast stein og klinker er ca. 18 mill. d. kr. årlig. Importen herav var i 1951 ca. 11 mill. d. kr. og eksporten ca. 1 mill. d. kroner.

I *Norge* er omsetningen av murstein regulert. Det har til tider vært en ganske betydelig import av teglstein. For øvrig er teglstein i betydelig grad blitt erstattet av andre produkter som f. eks. treullsementplater og lettbetongsteiner m. v.

Glasert takstein og syrefast stein produseres stort sett ikke i Norge. Det er en betydelig import av forskjellige produkter av ildfast og syrefast materiale.

Sverige er selvforsynende med vanlig teglstein for byggevirkomheten. En viss eksport og import forekommer av ildfaste og syrefaste teglverksprodukter, som ofte fremstilles i spesialkvaliteter og spesialdimensjoner. Sveriges eksport til Danmark og Norge består hovedsakelig av ildfaste og syrefaste produkter.

Tabell 24 viser verdien av import og eksport av teglverksprodukter i 1951 i de tre land.

Tabell 24. Import og eksport av teglverksprodukter i 1951,
mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Total eksport	3,6	0,1	4,5
Import i alt	20,9	11,1	12,0
Herav fra:			
Danmark	.	0,6	0,4
Norge	0,2	.	0,1
Sverige	3,0	2,9	.

c. Toll og importrestriksjoner.

Teglverksprodukter er ikke frilistet i Danmark, bortsett fra ildfast stein.

Teglverksprodukter er ikke frilistet i Norge, bortsett fra glaserte rør, syrefast stein til industrielt bruk, ildfast stein og chamottevarer o. l.

Teglverksprodukter er frilistet i Sverige.

I tabell 25 er gitt en oversikt over tollforholdene for teglverksprodukter i Danmark, Norge og Sverige.

Tabell 25. Tollen for visse teglverksprodukter,
øre pr. kg i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Alminnelig murstein	fri	fri	0,1
Uglasert fasadestein	fri	1,6	0,25
Glasert fasadestein	fri	3,2	1,0
Uglasert takstein	fri	2 ¹⁾	0,3
Glasert takstein	fri	6 ¹⁾	1,0
Ild- og syrefast tegl	fri	0,3-0,8	0,25

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Det har ikke vært holdt noe bransjemøte for teglverksindustrien, men gjennom kontakt med bransjen i de respektive land har Utvalget fått dens synspunkter på et felles marked.

I Norge er av vanlige teglverksprodukter for byggeindustrien bare takstein belagt med toll. For slike teglverksprodukter er verdien pr. vekt-enhet forholdsvis liten, og transportkostnadene setter derfor forholdsvis trange grenser for avsetningsområdet.

Ildfast stein og spesialstein til industrien har et betydelig større avsetningsområde. Den norske tollsats gir bare en beskjeden beskyttelse.

¹⁾ Pr. stk.

Den norske produsent mener at beskyttelsen har en viss betydning, selv om den er liten. Den sterkeste konkurranse for den norske produksjon kommer fra Danmark og Sverige, hvor bedriften har fordel av å ha sin egen leire, mens den norske produsent må importere den fra utlandet. Om den norske toll sløyfes, vil det i noen grad lette salget av svensk og eventuelt dansk stein i Norge, mens den norske produsent ikke regner å kunne selge noe i de to andre land.

Fra de *danske* og *svenske* produsenter av bygningstegl er hevdet at et felles marked ikke kan ventes å medføre nevneverdig økning i samhandelen. For ildfast stein og liknende produkter er det fra dansk side gitt uttrykk for sterk interesse for et felles marked. De svenske produsenter av ild- og syrefast tegl regner ikke med noen betydelig økning av samhandelen, men mener at et felles marked ville medføre en viss spesialisering.

11. Gummiindustri.

a. Industriens struktur.

I tabell 26 er det gitt opplysninger om industriens produksjon og arbeidertall m. v. i 1951.

Tabell 26. Gummiindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	26	13	28
» arbeidere	ca. 4000	3147	7090
» funksjonærer	» 550	511	1887
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive			
lands valuta	142	134	344
Mill. norske kroner	147	134	474

Gummiindustrien i de nordiske land er vel utbygd, og det finnes i alle tre land store og rasjonelle bedrifter. I Danmark, Norge og Sverige fremstilles nesten alle slags gummivarer. I Danmark fremstilles dog ikke dekk og slanger til motorkjøretøyer. De viktigste varene er: Dekk og slanger til motorkjøretøyer og sykler, drivremmer m. v., plater, slanger (bl. a. trykkluftslanger), fottøy, bekledningsvarer og tekniske varer. Der foregår en viss produksjon av gummivarer utenfor gummiindustrien, f. eks. på kabelfabrikkene.

b. Råvarer.

De viktigste råvarer for industrien er rågummi, gummiavfall, regenerert gummi og syntetisk gummi samt lerret og kjemikalier, særlig carbon black.

Rågummi m. v. er tollfri i alle tre land. Industriene er likt stilt ved anskaffelsen av denne råvare.

For de tekstilvarer som benyttes (særlig cord av bomull og rayon), spiller det en viss rolle at tollsatsene er forskjellige. Forskjellen er størst for rayon. For visse gummivarers vedkommende faller bortimot halvdelen av kostprisen på tekstilvarene. Til fremstilling av motorsykkeligummi anvendes rayoncord, og det er særlig for denne vare at tekstiltollen er av betydning. I Sverige er cord til automobildekk tollbelagt med 250 s. øre pr. kg, noe som i 1951 svarte til en incidens på ca. 25 prosent. I Norge er den samme vare tollfri.

c. Toll og importrestriksjoner.

Om *importrestriksjonene* kan gis følgende opplysninger: I *Danmark* er nesten alle ferdigvarer på bunden liste. Det viktigste unntak er motorgummi.

I *Norge* er dekk, slanger, maskinremmer og medisinske varer m. v. på friliste. Såler, gummihæler, fottøy og bekledning er underlagt importregulering. Rågummisåler er imidlertid på friliste.

I *Sverige* er alle varer unntatt tekstilsko med gummisåle på friliste. Importrestriksjonene er imidlertid meget liberale for slike sko.

I tabell 27 er oppgitt *tollsats* for visse gummiprodukter.

Tabell 27. Tollsats og tollincidens for de viktigste gummiprodukter.

	Danmark		Norge		Sverige	
	D.øre pr. kg	Incidens i 1951 %	N.øre pr. kg	Incidens i 1951 %	S.øre pr. kg	Incidens i 1951 %
Sykkeldekk	50	4,7	60	5	120	14—16
Sykkelslanger, helt av gummi	fri		120	..	120	14—16
Automobildekk- og slanger	80	ca. 8	60	5—6	100	12—13
Drivremmer:						
hovedsakelig av gummi ..	16	0,8	10 % a. v. ¹⁾	}	35	3.2
hovedsakelig av bomull ..	70	3,3	10 % a. v. ¹⁾			
Transportbånd:						
hovedsakelig av gummi ..	16	0,8	20 % a. v. ¹⁾	}	60	10—15
hovedsakelig av bomull ..	70	3,3	20 % a. v. ¹⁾			
Gummiplater	fri		fri		30	2
Trykkluftslanger av gummi	50	5,5	60	..	120	21,8
Støvler	50	5,3	320	..	150	15.4
Stoffsko med gummisåler .	150	10,4	500	..		

¹⁾ Varen er tollfri hvis den ikke produseres i Norge.

d. Utenrikshandel.

I tabell 28 er gitt opplysninger om de tre lands utenrikshandel med gummiprodukter.

Tabell 28. Utenrikshandel med gummiprodukter i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	13,5	8,7	12,0
Import (ikke råvarer)	74,0	28,7	85,0
Herav fra: Danmark	.	0,7	5,0
Norge	0,25	.	3,3
Sverige	3,7	3,5	.

For alle tre lands vedkommende er det dekk og slanger for motorkjøretøyer som betyr mest på importsiden. Ser man bort fra importen av slike varer, var Danmarks import av samme størrelse som eksporten.

e. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Sakkyndige fra den danske og svenske gummiindustri er av den mening at det skulle være gode muligheter for å etablere et felles nordisk marked uten innbyrdes toll og kvantitative restriksjoner. Hvor det foreligger importbehov og særlig hvor man står overfor en ekspansjon skulle det være utviklingsmuligheter som kan fremmes og støttes ved etablering av et felles marked. På de områder hvor landene for tiden er selvforsynte antas det at de enkelte lands gummiindustrier stort sett vil beholde hvert sitt marked. Sakkyndige fra den danske gummiindustri har dog uttalt at det i en overgangsperiode eventuelt kan bli nødvendig å opprettholde visse kvantitative restriksjoner mellom de nordiske land.

Norske industrisakkyndige har fremhevet at det innen gummiindustrien ikke var noen stemning for tanken om å opprette et felles nordisk marked. De har bl. a. pekt på at den stramme pris- og reguleringspolitikk som føres i Norge og den strenge skattepolitikk med meget ugunstige avskrivningsregler setter den norske industri i en betydelig svakere stilling enn industrien i nabolandene. Til dette kommer at den vanskelige valutasituasjon og de meget knappe byggekvoteer ennå ikke har gjort det mulig å gjennomføre den nødvendige rasjonalisering av den norske gummiindustri. Det er grunn til å tro at de norske gummifabrikker i teknisk henseende ennå ikke har innhentet det forsprang som særlig svensk, men også dansk industri fikk på grunn av den forskjellige utvikling i de tre land under krigen.

Om de enkelte gummivarer kan for øvrig nevnes:

For *sykkelgummi* kan der ifølge de danske og svenske bransjesakkyn- diges oppfatning neppe ventes noen vesentlige virkninger av at det etab- leres et felles nordisk marked.

For *motorgummi* vil Norge og Sverige kunne regne med eksport til Danmark som selv ikke fremstiller denne vare. Ved dette skulle de norske og svenske eksportører oppnå en tollfordel som svarer til den danske toll mot eksportørene i andre land.

For *andre gummivarer* har danske og svenske industrieksperter i flere tilfelle uttalt interesse for at det etableres et felles nordisk marked og ikke i noe tilfelle har de gitt uttrykk for alvorlige betenkeligheter.

For *fottøy* venter man fra norsk industrihold sterk konkurranse fra de andre land, særlig fra Sverige. Under like økonomiske vilkår frykter man imidlertid ikke en slik konkurranse. Det foreligger ikke uttalelser om andre gummivarer fra de norske bransjesakkyndige.

Om tollsatsene mellom de nordiske land og ikke-nordiske land har de sakkyndige uttalt: Hvis tollsatsene ikke gjøres ens utad, vil det være nød- vendig å ha en ordning med opprinnelsesbevis for å unngå transitthandel over det land som har den laveste toll. En slik ordning er i seg selv van- skelig å administrere og kontrollere og den måtte understøttes med et merkningsystem. Noen gummivarer (f. eks. fottøy og motorgummi) ville trolig lett kunne merkes med den nordiske bedrifts navn og hjemsted, andre varer (f. eks. gummiplater, gummigulv og slanger) vil ikke kunne merkes på denne måten. For de varer som ikke kan merkes vil det være nødvendig at de tre nordiske land har ens tollsatser utad.

Hvis tollsatsene skal gjøres ens utad, vil det oppstå visse problemer bl. a. fordi tollsatsene på gummiprodukter varierer sterkt fra land til land.

12. Lær- og skotøyindustri.

Den beskrivelse som i det følgende er gitt av lær- og skotøyindustrien i de nordiske land omfatter garverier og skotøyfabrikker. Lærwareindu- strien, dvs. fremstillingen av vesker, mapper, reiseeffekter, hansker, lær- tøy, galanterivarer etc. utgjør den tredje og minste gruppe i industrien. Utvalget har bare behandlet den rent periferisk og den er ikke tatt med i fremstillingen.

a. Industriens struktur. Garveriene.

Av tabell 29 går det fram at den svenske garveriindustri målt etter pro- duksjonsverdi er vesentlig større enn garveriindustrien i Norge og Dan- mark. Den norske garveriproduksjon er noe mindre enn den danske. I denne forbindelse skal det pekes på at de tre lands produksjonsstatistikk, som tallene i tabellen er hentet fra, ikke omfatter bedrifter som sysselsetter mindre enn 5 arbeidere.

Tabell 29. Garveriindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	42	41	38
» arbeidere	1259	1068	2547
» funksjonærer	262	173	481
Produksjonsverdi,			
mill. kr. i respektive lands valuta	97	80	181
Mill. norske kroner	100	80	250
Verdi av anvendte råstoffer,			
mill. kr. i respektive lands valuta	68	63	..
Mill. norske kroner	70	63	..

Av tabell 29 går det videre fram at lærproduksjonen i Sverige foregår på garverier som gjennomsnittlig er betydelig større enn bedriftene i de to andre land. Den svenske garveriindustrien har da også i løpet av de siste 50 år gjennomgått en sterk konsentrasjonsprosess, og særlig i de siste 10 år er det foretatt store investeringer.

Selv om garveriproduksjonen også i Norge i forholdsvis betydelig grad er konsentrert på forholdsvis store virksomheter, finnes det fremdeles et betydelig antall små norske garverier.

Det er en forholdsvis betydelig unyttet produksjonskapasitet i alle tre land. F. eks. er det fra de norske garverienes side opplyst at de har en årlig produksjonskapasitet som svarer til ca. 7000 tonn bunnlær, mens produksjonen i Norge i de siste år bare har gått opp i 2700 tonn.

Selv om det i alle land forekommer en viss spesialisering av produksjonen slik at noen bedrifter konsentrerer seg om fremstilling av bestemte lærtypen — bunnlær, overlær, bekledningsskinn mv. — arbeider likevel garveriene som regel med blandet produksjon. Denne produksjonsstruktur er dels begrunnet i hensynet til en rasjonell utnyttning av råhudene. Den enkelte hud er nemlig ofte best egnet til oppskjæring i forskjellige deler og opparbeiding til forskjellige bruksformål.

Skotøyindustrien.

I 1951 ble det i Danmark fremstilt 6,8 mill. par sko, i Norge 4,8 mill. par og i Sverige 10,8 mill. par. I forhold til andre industrier utgjør råvareforbruket en høy andel av produksjonsverdien. For 1951 utgjorde forbruket av råvarer henimot 60 prosent av produksjonsverdien.

Sammenholdt med de fleste andre industrier spiller både sesongvariasjoner og konjunktorene en betydelig rolle for skotøyindustrien. Dens karakter av «bestillingsindustri» med utpreget sesonggetterspørsel gjør det vanskelig å holde en jevn sysselsetting over hele året. Videre har skotøy-

industrien en betydelig konjunkturfølsomhet som i noen grad henger sammen med de sterke prissvingninger som er karakteristisk for huder og skinn.

Tabell 30. Skotøyindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	198	121	258
» arbeidere	5754	5266	10304
» funksjonærer	843	733	1625
Produksjonsverdi,			
mill. kr. i respektive lands valuta	176	181 ¹⁾	293
Mill. norske kr.	182	181	405
Verdi av anvendte råstoffer,			
mill. kr. i respektive lands valuta	102	106	...
Mill. norske kroner	106	106	...

I skotøyindustrien anvendes i betydelig grad kvinnelig arbeidskraft. I alle tre land utgjør sysselsettingen av kvinner mer enn $\frac{1}{3}$ av den totale sysselsetting i bransjen.

Produksjonen av fottøy er i Sverige i høyere grad enn i Danmark og Norge konsentrert i store bedrifter. Målt etter tallet på produserte sko foregår 70—75 prosent av den totale skotøyproduksjon i Sverige i bedrifter med over 50 arbeidere, mens den tilsvarende prosent for Danmarks vedkommende er 45 og for Norge ca. 65.

I motsetning til den danske og norske skotøyindustrien er det i Sverige en forholdsvis betydelig integrering mellom produsent og detaljhandelsleddet. Denne integrasjon forekommer såvel innenfor den private sektor (først og fremst Oscariakonsernet) som i kooperasjonen og omfatter anslagsvis bortimot 40 prosent av fottøysalget i Sverige.

I alle tre land er det typisk at bedriftene arbeider med blandet produksjon, dvs. at herre-, dame- og barnefottøy fremstilles i forskjellige modeller og med forskjellige fremstillingsmetoder i en og samme bedrift. Dette er dels en følge av at behovet nødvendiggjør et forholdsvis stort antall variasjoner p. g. a. klima, passform og mote. Dels er det en følge av at hjemmemarkedene i Danmark, Norge og Sverige ikke er store nok til å gi grunnlag for spesialfabrikker slik som en ser det f. eks. i De forente stater. Den økte konjunkturrisiko som henger sammen med en spesialisert produksjon spiller trolig også en viss rolle.

Spesielt i den svenske skotøyindustri har det imidlertid i årene etter 1938 foregått en utvikling i retning av større konsentrasjon og større spesi-

¹⁾ Herav 5,8 mill. kr. i avgift til staten.

sering. Både tallet på fremstillingsmetoder og tallet på modeller pr. bedrift har gått ned siden den gang.

De enkelte operasjoner i skotøyfremstillingen, f. eks. utstansing av såler, skjer bare i liten grad på spesialiserte bedrifter. Slik spesialisering er ennå bare lite utviklet i de tre nordiske land.

I tillegg til den fremstilling av fottøy som skjer på skotøyfabrikkene fremstiller gummifabrikkene et betydelig antall sko, enten helt av gummi eller med gummisåle og lerretsoverdel.

Forbruket av fottøy, inklusive gummifottøy, var i Sverige i 1948 2,5 par pr. person, herav 1,4 par lærsko. I Norge og Danmark var forbruket av fottøy noe mindre. Til sammenlikning kan nevnes at forbruket av lærsko i De forente stater og England i en rekke år har ligget noenlunde fast på ca. 3 par om året pr. person.

Det er karakteristisk for skoforbruket at det bare endrer seg langsomt. En undersøkelse som er foretatt i Sverige viser at endringene over inntektsgruppene er forholdsvis liten, dvs. at forbruket har en lav inntektselastisitet. Også priselastisiteten er forholdsvis liten. For så vidt angår utviklingen av forskjellige kvaliteter er det mest karakteristiske trekk stigningen i forbruket av sko med gummisåler. Dette har medført at etterspørselen etter bunnlær har gått ned.

b. Import og eksportrestriksjoner.

Danmark opprettholder eksport- og importkontroll både på råhuder og beredte huder.

Norges import av råhuder er på friliste, for beredte huder er importen av overlær liberalisert, mens bunnlær er underlagt importkontroll. Det er eksportkontroll med råhuder.

Sveriges import av råhuder og beredte huder er på friliste. Eksporten av beredte huder er i det vesentlige fri. Eksporten av råhuder er underkastet kontroll.

Importen av skotøy er regulert i alle tre land.

I tillegg til de nevnte restriksjoner opprettholdes det i de tre land en kvalitetskontroll med skotøy og lær. Disse forskriftene — papp og betyngningsbestemmelsene — er av noe forskjellig omfang i de tre land, og fastsetter visse begrensninger med hensyn til lærets innhold av visse uorganiske stoffer og skotøyets innhold av papp og kunstlær.

c. Toll.

Huder og skinn.

Tollsatsene for huder og skinn går fram av tabell 31, neste side.

Tabell 31. Tollsatsene for huder og skinn, kr. pr. kg i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Råhuder	fri	fri	fri
Sålelær, beste kvalitet	0,40	1,80	0,35
Ufarget skinn over 1 kg	0,40	1,20	0,65
Fargede skinnstykker under 1 kg	0,60	7,50	0,90
		-9,00	-2,00

Råhuder er tollfrie i alle de tre nordiske land. Danmark og Sverige har et meget lavt tollnivå for sålelær og overlær. Danmark ligger lavest. De norske satser for sålelær ligger betydelig høyere, for overlærrets vedkommende meget betydelig høyere.

S k o t ø y.

Tollsatsene for skotøy i de tre land er illustrert i tabell 32.

Tabell 32. Tollsatsene for skotøy, kr. pr. kg i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Skotøy med overdel av lær eller skinn og med lærsåle:			
a) Barneskotøy	1,50	10,00	6,00
	+ 10 % a.v.		
b) Vekt over 600 gr pr. par (Sverige 750 gr)	1,50	13,00	4,50
	+ 10 % a.v.		
c) Annet	1,50	16,00	6,00
	+ 10 % a.v.		

Tollsatsene for skotøy ligger vesentlig høyere i Norge enn i Sverige og Danmark, hvor satsene synes å ligge på omtrent samme nivå. Som ovenfor nevnt ligger også de norske satsene for lær og skinn betydelig høyere enn i de to andre land. Dette kan tyde på at nettotollbeskyttelsen for skotøy ikke avviker særlig sterkt i de tre land. En beregning som er gjort for et par typiske herre- og damesko viser således en vesentlig mindre forskjell for nettotollbeskyttelsen enn for bruttotollens vedkommende. Nettotollen er imidlertid bare av begrenset verdi som indikator for den relative konkurranseevne.

d. Utenrikshandel. Rå huder og skinn.

I Danmark kan i realiteten bortimot 100 prosent av forbruket av råvarer dekkes av innenlandske huder og skinn. Det importeres imidlertid betydelige mengder tunge huder (dels fra Syd-Amerika, men også fra Syd- og

Mellom-Europa), i første rekke til reparasjonssålelær. Denne import motsvares imidlertid av en tilsvarende eksport av lette danske huder som med større fordel kan gjøres bruk av til andre formål enn sålelær.

Norge og Sverige importerer ca. 50 prosent av råvareforbruket, herunder størstedelen av behovet for huder til sålelær. I alle tre land dekker innenlandske huder og skinn størstedelen av overlærforbruket. De siste års nedgang i den norske garveriproduksjon har medført en betydelig økning av den norske eksport av huder og skinn.

Garvede huder og skotøy.

Det finner sted en betydelig nettoimport av garvede huder i alle tre land. I 1951 var således nettoimporten av garvede huder til Danmark vel 13 mill. d. kr., til Norge vel 40 mill. n. kr. og til Sverige 40 mill. s. kr. Mens Danmarks og Norges eksport av garvede huder bare er forholdsvis liten, eksporterer Sverige for betydelige beløp. Således var den svenske eksport av garvede huder i 1951 ca. 9 mill. s. kr. Norge importerte garvede huder fra Sverige for ca. 5 mill. n. kr.

Risikoen for statssubsidiert dumping-eksport av garvede huder til det nordiske marked fra andre vest-europeiske land, særlig fra Frankrike, synes å spille en betydelig rolle for garveriene. Norge har i øyeblikket beskyttet seg mot dette gjennom relativt høye tollsatser, Danmark gjennom importrestriksjoner, mens Sverige ikke opprettholder importhindringer av denne art.

Skotøyindustrien er i alle tre land en typisk hjemmemarkedsindustri. Importen og eksporten av fottøy er ubetydelig, og består for det vesentligste av gummifottøy, fremstilt av gummifabrikkene. Samhandelen mellom de tre nordiske land med fottøy er tilsvarende liten. Mellom Danmark og de to andre land er det praktisk talt ingen samhandel. I 1951 eksporterte Norge for vel 100 000 n. kr. til Sverige, mens Sverige eksporterte for 1,3 mill. s. kr. til Norge. Eksporten fra begge land besto for det vesentligste av fottøy som helt eller delvis var av gummi.

e. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid har drøftet mulighetene for å etablere et felles nordisk marked for garveriprodukter og fottøy med sakkyndige fra de tre lands lærindustrier. Videre hadde Utvalget høve til å ta del i en konferanse som var sammenkalt av den nordiske lærindustriarbeiderunion i Stockholm i mai 1953. På dette møte drøftet representanter for arbeidere og arbeidsgivere fra de nordiske lands lærindustrier mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid mellom lærindustrien i de tre land. De sakkyndiges vurdering av mulighetene for å etablere et felles nordisk marked under disse drøftelser kan sammenfattes slik:

På bakgrunn av at omkostningene til rå huder utgjør en så betydelig del av de samlede produksjonsomkostninger i garveriene, er der enighet om at et felles nordisk marked for lær må forutsette noenlunde ensartede forsyningsvilkår i de tre land for rå huder, både når det gjelder priser og kvaliteter. Det er videre enighet om at opprettelsen av et slikt felles marked for rå huder ikke medfører noen betenkeligheter, iallfall sett fra de hudforbrukende industriers synspunkt.

Ut fra de samme synspunkter er det alminnelig enighet om at forutsetningen for et felles nordisk marked for fottøy og lærvarer må være ensartede forsyningsforhold i de tre land for garvede huder og skinn. Da det rent teknisk neppe vil være mulig å forsyne garvede huder og skinn med opprinnelsesmerke, vil et felles nordisk marked for slike varer kreve ens tollsatser og kvantitative restriksjoner utad i de tre nordiske land.

De *danske* og *svenske* sakkyndige har ingen betenkeligheter ved at det opprettes et felles nordisk marked for *garvede huder og skinn*. Man har dog fra dansk side pekt på at det i så fall vil være rimelig om kvalitetsforskriftene i de tre land (papp- og betyngningsbestemmelsene) gjøres ens.

Selv under de foran nevnte forutsetninger har de *norske* sakkyndige gitt uttrykk for betenkeligheter. De har særlig vist til den norske investeringspolitikk, avskrivningsreglene og priskontrollen som stiller den norske garveriindustri ugunstigere enn garveriene i Danmark og Sverige. Den norske garveriindustri industrielle miljø anses for å være mindre utviklet enn de to andre lands. Man frykter fra norsk side videre for at selv en mindre reduksjon i sysselsettingen i de norske garverier vil kunne medføre forholdsvis betydelige lokale sysselsettingsproblemer på grunn av industriens geografiske beliggenhet. Det er imidlertid pekt på at en videre konsentrasjon av den norske bunnlærgarving på samme måte som det allerede har funnet sted i Sverige også trenger seg på som følge av den innenlandske overkapasitet i forhold til behovet.

Det er enighet om at et felles marked for de andre lærarbeidende industrier, særlig for skotøyfabrikkene, vil muliggjøre en mer effektiv produksjon gjennom lengre produksjonsserier og mer utstrakt spesialisering. En slik markedsutvidelse kan imidlertid også medføre økte salgs- og reklamekostnader som i en viss grad vil oppveie de kostnadsbesparelser som kan oppnås ved en mer rasjonell produksjon.

Som middel til å forhindre en overdreven oppdeling i et stort antall forskjellige modeller med derav følgende korte produksjonsserier, er det pekt på muligheten for å innføre nordisk mønsterbeskyttelse for nye skomodeller.

Danske og *svenske* sakkyndige har stilt seg positivt til tanken om etableringen av et felles nordisk marked for skotøy. Man har dog fra dansk side anført at den integrering mellom produsent og detaljhandelsleddet

som foreligger i Sverige vil kunne virke til å begrense betydningen av en fri nordisk samhandel med skotøy.

Ut fra tilsvarende synspunkter som ovenfor nevnt vedrørende garveriindustrien har de *norske* sakkyndige gitt uttrykk for betenkeligheter ved for tiden å etablere et felles marked for skotøy.

På en rekke områder foregår det et nærmere bransjesamarbeid mellom de nordiske lands garveri- og skotøyindustrier. Det er således opprettet et nordisk moteråd. Garverskolen i København og den svenske formannsskole som ble opprettet i 1946 tar imot studerende fra alle tre nordiske land. Det foreligger også forslag om å utvide dette samarbeidet ved å opprette en nordiske fagskole i Örebro for skotøyindustrien. Garverikjemikerne i de tre nordiske land er sammensluttet i Nordisk lærkjemikerforening og det svenske skoforskningsinstitutt har utført en rekke undersøkelser i samarbeid med den norske skotøyindustri. Representanter fra de nordiske bransjeorganisasjoners sekretariat holder med jevne mellomrom faglige bransjemøter.

Mellom de bransjesakkyndige er det enighet om at det er ønskelig å utvide dette bransjesamarbeidet, særlig med hensyn til felles forskning, faglig utdanning og felles propaganda for færre skomodeller. Det er også pekt på betydningen av et slikt samarbeid som vilkår for at de økonomiske fordeler ved et felles nordisk marked kan nyttiggjøres fullt ut.

13. Tekstilindustri.¹⁾

a. Industriens struktur.

I dette avsnitt behandles ullvareindustri, bomullsvareindustri, rayonindustri, lin-, hamp- og juteindustri samt trikotasjeindustri. Tekstilindustriens struktur i 1951 i de tre nordiske land er belyst i tabell 33.

Tabell 33. Tekstilindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	484	291	463
» arbeidere	27 448	19 636	47 015
» funksjonærer	4 463	2 515	7 242
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta	1 211	835	1 662
Mill. norske kroner	1 255	835	2 299

¹⁾ Dette avsnitt er delvis utarbeidet på grunnlag av materiale som er sammenstilt av Samarbeidsutvalget for de nordiske tekstilindustrier.

Tekstilindustrien er en typisk forbruksvareindustri. I alle tre land utgjør forbruket av tekstilvarer 12—14 prosent av det totale private forbruk. Tekstilindustrien sysselsatte i 1951 i Danmark 11 prosent, i Norge 8,2 prosent og i Sverige 6,5 prosent av samtlige ansatte i industrien. I tillegg til det arbeidertallet som er gitt opp i tabell 33 ble det i Sverige sysselsatt ca. 5 100 hjemmearbeidere, herav ca. 3 200 i trikotasjeindustrien. Tekstilindustriens struktur er meget lik i de tre land.

Markedsforholdene for tekstilvarer i 1951 var ekstraordinære, bl. a. som følge av Korea-krigen og de tall som i det følgende er oppgitt for importen er høyere enn normalt.

I denne sammenheng skal det også nevnes at tekstilimporten i 1951 viser en annen fordeling på leverandørland enn de tilsvarende tall for f. eks. 1953. Importen til tekstilindustrien i de tre land av andre fiberråvarer enn rayonull kommer hovedsakelig fra ikke-europeiske land. Innkjøpsmarkedene for disse varer varierer sterkt med importlandenes tilgang på visse valutaer og med differanser i pris mellom de ulike salgsland. Importen av halvfabrikata og ferdigvarer kommer for den overveiende delen fra OEEC-land. De tre lands fordeling av importen på de forskjellige land hadde i 1951 enda ikke stabilisert seg. De opplysninger som er gitt om hovedleverandørlandene er derfor trolig ikke representative for et normalår.

b. Ullvareindustri.

Ullvareindustrien i Danmark, Norge og Sverige har mange felles trekk. I alle tre land har den således utviklet seg fra produksjon av tyngre varer, først og fremst kardegarnsvarer, mot produksjon av lettere varer. Selvforsyningsgraden er også vesentlig høyere for kardegarnsvarer enn for kamgarnsvarer. For kardegarnsvarer er nemlig selvforsyningsgraden bortimot 100 prosent i alle tre land, mot for kamgarnsvarer ca. 70 prosent i Danmark, 30—35 prosent i Norge og ca. 65 prosent i Sverige. Til slutt skal også nevnes at kjemmingskapasiteten er underdimensjonert i forhold til kamgarnsspinneriene og at disse igjen er underdimensjonert i forhold til kamgarnsveveriene og trikotasjefabrikkene.

Forsyningen av ull og ulltops (kjemmet ull) i 1951 er belyst i tabell 34.

Tabell 34. Produksjon og forsyning av råull og ulltops. Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Råull (vasket vekt)			
Produksjon	250	2 350	400
Forsyning	2 200	3 800	6 050
Ulltops			
Produksjon	650	200	900
Forsyning	2 100	1 050	2 700

Danmark og Sverige importerer hovedparten av behovet for råull og ulltops. Den norske ullvareindustrien inntar en særstilling, idet dens produksjon for en stor del er basert på innenlandsk ull. Danmark har et forholdsvis høyt forbruk av ulltops.

Forsyningen av ullgarn går fram av tabell 35.

Tabell 35. Produksjon og forsyning med kamgarn og kardegarn. Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
K a m g a r n			
Produksjon	2 400	1 300	3 350
Forsyning	3 550	3 900	5 050
Selvforsyningsgrad	68 %	33 %	66 %
K a r d e g a r n			
Produksjon	4 850	7 000	12 600
Forsyning	5 350	7 000	12 700
Selvforsyningsgrad	91 %	100 %	99 %

Ca. halvparten av den danske kamgarnsproduksjon består av håndstrikkegarn. Produksjonen omfatter hovedsakelig kamgarn i grove nummer.

Den internasjonale konkurranse er hard, særlig for kamgarn. Spinnerienes sterkeste konkurrenter er Storbritannia, Belgia og Frankrike og andre OEEC-land. Samhandelen mellom Danmark, Norge og Sverige er meget liten.

Produksjon og forsyning med ullmetervarer av kam- og kardegarn er vist i tabell 36.

Tabell 36.

Produksjon og forsyning av ullmetervarer (eksklusive tepper). Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Produksjon	5 350	5 850	12 600
Forsyning	7 350	6 650	16 300
Selvforsyningsgrad	73 %	88 %	77 %

Ullveverienes fremste konkurrenter, så vel kvalitativt som kvantitativt, er veveriene i Storbritannia, Belgia og Frankrike. Konkurransen er særlig følbar for kamgarnsmetervarer, særlig lettere varer. Samhandelen mellom Danmark, Norge og Sverige er ubetydelig og har i kvantum ennå ikke nådd opp til førkrignivået.

c. Bomullsindustri.

Bomullen inntar fremdeles en dominerende stilling i forsyningen av tekstilvarer i Danmark, Norge og Sverige. I alle tre land er det en utviklet bomullsindustri som dekker en betydelig del av forsyningen. Spinnerikapasiteten er relativt mindre utbygd enn veverikapasiteten.

Importen av råbomull gikk i 1951 i Danmark opp i 11 000 tonn, i Norge til 4700 tonn og i Sverige til 25 500 tonn. Importbehovet for alle tre land under ett dreier seg ved full kapasitetsutnyttning om 40 000—45 000 tonn. Råbomull kjøpes normalt hovedsakelig fra Nord-Amerika. Som følge av dollarmangel har imidlertid bomullsindustrien måttet søke å dekke sitt behov fra andre markeder. Til enkelte tider har dette medført en økonomisk belastning som følge av pris- og kvalitetsforskjell mellom nord-amerikansk og annen bomull.

Forsyningen av bomullsgarn går fram av tabell 37.

Tabell 37. Produksjon og forsyning med bomullsgarn. Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Produksjon	9 400	4 300	28 200
Forsyning	14 600	11 600	33 700
Selvforsyningsgrad	64 %	37 %	84 %

Som det går fram av tabell 37 dekker den innenlandske produksjon av bomullsgarn i Norge en relativt mindre del av forbruket enn i Danmark og Sverige. En utbygging av kapasiteten har imidlertid funnet sted i Norge. Danmark har ingen produksjon av sytråd.

Produksjonen pr. spindel var i 1951 i Danmark 81 kg, i Norge 48 kg og i Sverige 60 kg. Foruten av produktiviteten påvirkes størrelsen av disse tall først og fremst av de to faktorer gjennomsnittlig garnnummer og antall skift. For den siste faktors vedkommende foreligger det betydelig ulikhet mellom de tre land. Bomullsspinneriene i Danmark arbeider gjennomsnittlig på 2½ skift, i Norge på 1 skift og i Sverige på 1½ skift.

Tradisjonelt har Storbritannia levert halvparten av det bomullsgarn som importeres. I årene etter krigen har imidlertid andre européiske land, først og fremst Belgia og Italia, i økende grad vunnet innpass på de tre lands markeder. Importen av bomullsgarn omfatter i noen grad slike garnnummer og kvaliteter som ikke fremstilles i Danmark, Norge og Sverige, bl. a. fordi det innenlandske marked er for lite.

De tre lands forsyning med bomullsmetervarer i 1951 er belyst i tab. 38.

Tabell 38.

Forsyningen med bomullsmetervarer (eksklusive tepper). Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Produksjon	8 000	5 700	23 400
Forsyning	15 400	13 650	36 100
Selvforsyningsgrad	52 %	42 %	65 %

Også på dette område var Storbritannia tidligere den største leverandør til Danmark, Norge og Sverige. Storbritannias dominerende stilling er imidlertid svekket etter krigen.

d. Syntetiske fibrer (rayon, nylon, orlon m. v.).

På grunnlag av cellulose har Norge og Sverige gode forutsetninger for å fremstille råvaren rayon, og produksjonen har økt sterkt siden 1930-årene. Danmark har ingen slik produksjon. Syntetiske fibrer som nylon, orlon m. v. fremstilles ikke i noen av de tre land.

Produksjons- og forsyningsforholdene er belyst i tabell 39. Tallene for rayon omfatter samtlige syntetiske fibrer.

Tabell 39. Forsyning med rayon og rayonvarer i 1951. Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Rayonull			
Produksjon	—	13 600	14 300
Import	2 000	250	1 900
Eksport	25	11 650	5 100
Forsyning	1 975	2 200	11 100
Rayonullgarn (ublandet)			
Produksjon	200	170	3 600
Import	425	600	2 800
Eksport	25	0	150
Forsyning	600	770	6 250
Selvforsyningsgrad	33 %	22 %	58 %
Rayonsilkegarn			
Produksjon	—	970	3 100
Import	2 000	700	3 200
Eksport	—	110	400
Forsyning	2 000	1 560	5 900
Selvforsyningsgrad	—	62 %	53 %

Både i Norge og Sverige er industriens kapasitet for fremstilling av rayonsilkegarn blitt utbygd i de seneste år. Fremdeles utgjør imidlertid først og fremst Danmark, men ikke i liten grad også Norge og Sverige et marked for import av rayonsilkegarn fra ulike europeiske produsentland.

Produksjonen av rayonull har i Norge vært sterkt utbygget i de senere år og spinnerikapasiteten for rayonullgarn er fortsatt under utbygging. For øyeblikket (1953—54) kan spinnerikapasiteten anslås til ca. 1 700 tonn pr. år og man kan regne med en fordobling i løpet av årene fram til 1957.

Forbruket av rayonmetervarer har økt betydelig siden årene før krigen, delvis som følge av økt forbruk i gummiindustrien. Produksjonen i Danmark er bare lite utbygget; det økte forbruk er blitt dekket gjennom import. Dette har også vært tilfelle i Norge, men produksjonen er nå under utbygging, og trolig kommer etterspørselen til å kunne dekkes i stigende grad med innenlandske varer. Det økende forbruk i Sverige motsvares av økt innenlandsk produksjon. Produksjon og forsyning i 1951 går fram av tabell 40.

Tabell 40. Forsyningen med rayonmetervarer.¹⁾ Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
R a y o n u l l m e t e r v a r e r			
Produksjon	400	..	3 200
Import	1 300	1 050	3 000
Eksport	—	..	300
Forsyning	1 700	1 050	5 900
Selvforsyningsgrad	23 %	..	54 %
R a y o n s i l k e m e t e r v a r e r			
Produksjon	900	600	4 300
Import	850	900	750
Eksport	0	0	100
Forsyning	1 750	1 500	4 950
Selvforsyningsgrad	51 %	40 %	87 %

Importen kommer først og fremst fra Frankrike, Italia og Storbritannia.

e. Lin, hamp og jute.

Den industrien som bearbeider råvarene lin, hamp og jute utgjør ikke en ensartet gruppe på samme måte som de som er behandlet tidligere. Unntatt for linvareindustrien omfatter produksjonen således ikke bare

¹⁾ Rayonmetervarer er ikke spesifisert i statistikken for bomullsveveriene. Av tilgangen på rayongarn (770 tonn 1951) antas størstedelen å ha gått til bomullsveveriene.

forbruksvarer, men også i betydelig grad tyngre varer for industrielt bruk. Spesielt nevnes det at forbruket av disse varer spiller en forholdsvis betydelig rolle i fiskerinæringen i Norge. Da råvarene for disse industriene forekommer i flere ulike produksjonsstadier, er de vanskelig å belyse statistisk.

Forsyningen med garn og meterverer av lin, hamp og jute i 1951 går fram av tabellene 41 og 42.

Tabell 41. Forsyning med lin-, hamp- og jutegarn. Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Lin- og hampgarn			
Produksjon	1 650	4 750	7 000
Import	200	1 800	1 300
Eksport	750	..	15
Forsyning	1 100	6 550	8 285
Jutegarn			
Produksjon	1 250	750	5 100
Import	1 850	1 500	50
Eksport	250	—	140
Forsyning	2 850	2 250	5 010

Tabell 42. Forsyning med meterverer av lin, hamp og jute. Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Meterverer av lin og hamp			
Produksjon	700	300 ¹⁾	3 300
Import	1 000	700	1 300
Eksport	50	..	50
Forsyning	1 650	1 000 ¹⁾	4 550
Meterverer av jute			
Produksjon	..	..	5 500
Import	4 800	4 050	800
Eksport	25	..	800
Forsyning	..	..	5 500

f. Trikotasjeindustri.

I alle tre land og særlig i Danmark inntar trikotasjeindustrien en fremtredende stilling i tekstilindustrien.

Forsyningen med trikotasjevarer er vist i tabell 43.

¹⁾ Bare meterverer av lin.

Tabell 43. Forsyning med trikotasjevarer. Tonn.

	Danmark	Norge	Sverige
Ulltrikotasje			
Produksjon	1 360	1 530	2 450
Forsyning	1 370	1 980	2 730
Bomullstrikotasje			
Produksjon	2 200	2 110	4 620
Forsyning	2 200	2 180	5 080
Trikotasje av rayon og nylon m. m.			
Produksjon	1 900	780	1 900
Forsyning	1 890	850	2 200

Ved vurderingen av tallene i tabell 43 må man være oppmerksom på at de kvantitative importrestriksjoner som gjaldt i 1951 i alle tre land, medførte en relativt hårdere begrensning av importen av ferdigvarer — som trikotasje — enn av importen av garn og meterverer. Den selvforsyningsgrad som fremgår av tabell 43 er derfor trolig unormalt høy. Det kan likevel nevnes at man også før den annen verdenskrig hadde en forholdsvis høy selvforsyningsgrad for trikotasjevarer.

g. Lønnsnivåene i de tre land.

Lønnsnivåene i de tre land våren 1952 er belyst i tabell 44. Tallene gjelder akkord- og ukelønn.

Tabell 44. Lønnsnivåene i tekstilindustrien i 1952. Danske kr. pr. time.

	Menn			Kvinner		
	Danmark	Norge	Sverige	Danmark	Norge	Sverige
Bomullsindustri	3,54	3,30	4,03	2,50	2,56	3,27
Ullvareindustri	3,57	3,30	4,03	2,50	2,50	3,26
Trikotasjeindustri	3,78	3,38	4,14	2,63	2,52	3,26

h. Toll og importrestriksjoner.

I Danmark er garn for industrien på friliste. Garn pakket for detaljsalg, meterverer og bearbejdede tekstilvarer er formål for fri lisensiering i samsvar med bestemmelsene i den såkalte deponeringsordning.

I Norge er de fleste tekstilvarer frilistet. Ferdigvarer, konfeksjon m. v. er imidlertid underlagt kvantitativ importregulering.

I Sverige er samtlige tekstilvarer på friliste, bortsett fra slike varer som fremstilles av lin og hamp.

Både Danmark, Norge og Sverige har tidligere hatt vekt toll på tekstil-

varer. Internasjonalt sett var disse tollene allerede før krigen relativt lave. Som følge av prisstigning og overgang til lettere tekstilvarer er imidlertid tollbeskyttelsen senere ytterligere redusert. Fra og med 1952 har Norge gått over fra vekt- og verditoll og samtidig gjenopprettet en betydelig del av den beskyttelse som gjaldt før krigen. I tabell 45 er det gitt en summarisk oversikt over de tre lands nåværende tollnivåer. Tabellen gjør ikke krav på å være nøyaktig.

Tabell 45. Tekstiltollene.

	Danmark Incidens 1952	Norge Gjeldende tollsats	Sverige Incidens 1952
Ull	0	40 n.øre/kg	0
Kardegarn	ca. 1 %	8 %	1,5 %
Kamgarn	ca. 1 %	8 %	0,8 %
Metervarer av ull	4—5 %	18 %	5 %
Bomullsgarn	ca. 1 %	5 %	2 %
Metervarer av bomull	4—6 %	10—16 %	5 %
Lingarn	ca. 1 %	5 %	2,5 %
Metervarer av lin	5—10 %	10—15 %	4,5 %
Metervarer av jute	0	12—14 %	3 %
Rayonull	0	20 n.øre/kg	3 %
Rayonullgarn	ca. 2 %	5 %	5 %
Rayonsilkegarn	..	4 n.kr./kg	15 %
Metervarer av rayonsilke	16—23 %	20 %	16 %
Ulltrikotasje	2,5 %	17 %	4 %
Bomullstrikotasje	4 %	16 %	6 %
Trikotasje av rayonsilke	11 %	25 %	18 %

Av tabell 45 går det fram at de norske tollsatsene for ullgarn, metervarer av ull og ulltrikotasje ligger høyere enn de tilsvarende danske og svenske tollsats. I noen grad skyldes dette at råull belegges med en toll på 40 n.øre pr. kg ved import til Norge. I 1951 svarte dette til en incidens på 1—2 prosent. Denne toll er en støtte til de norske saueholdere, dvs. et ledd i støtten til jordbruket i Norge. Om ulltollen skulle falle bort eller erstattes av en annen form for støtte til ullprodusentene, skulle dette, under ellers like forhold, medføre at tollbeskyttelsen skulle kunne reduseres med ca. 1 prosent, noe mindre for lette og ferdige bearbejdede varer og noe mer for tyngre varer. Den norske tolltariffen er imidlertid bygd opp på en slik måte at en utskilling etter varens art bare kan gjennomføres i noen få tilfelle.

Rayonull er i Norge belagt med en toll på 20 n.øre pr. kg og i Sverige med 15 s.øre pr. kg, noe som svarer til en incidens på 3 prosent. Rayonull er tollfri i Danmark. Bomull, lin, hamp og jute er tollfri i alle tre land.

i. Utenrikshandel.

Utenrikshandelen og den nordiske samhandel er belyst i tabell 46.

Tabell 46. Utenrikshandelen med tekstilråvarer og tekstilvarer i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport i alt	92	71 ¹⁾	124
Import i alt	1 039	902	1 525
herav fra:			
Danmark	.	17,4	23,8
Norge	5,3	.	4,3
Sverige	25,6	29,0	.
Import av:			
1. <i>Fibre</i>	273	152	451
herav fra:			
Danmark	.	2,5	3,4
Norge	3,8	.	2,6
Sverige	1,5	1,5	.
2. <i>Garn og tråd</i>	234	305	283
herav fra:			
Danmark	.	5,4	2,8
Norge	0,4	.	0,1
Sverige	6,3	5,1	.
3. <i>Tøy og bånd m. m.</i>	463	338	667
herav fra:			
Danmark	.	3,3	4,4
Norge	0	.	1,6
Sverige	15,0	18,4	.
4. <i>Andre tekstilvarer</i> (ekskl. konfeksjon, men inkl. trikotasjevarer)	69	107	124
herav fra:			
Danmark	.	6,2	13,2
Norge	0,3	.	—
Sverige	3,3	4,0	.

¹⁾ Herav 59 mill. n.kr. rayonullsilkefibre.

j. Tollbeskyttelsen overfor andre land.

Ved bransjeundersøkelsene i tekstilindustrien har det vært forutsatt at en innbyrdes tollfrihet på et felles marked bare skal gjelde for varer som er produsert i Danmark, Norge eller Sverige. En ordning med ulike tollsatser utad vil da reise problemet om hva en skal forstå med «at en vare er produsert i et land». En entydig definisjon av hvilken foredlingsgrad dette skal forutsette er meget vanskelig å gi. De sakkyndige fra tekstilindustrien har foreslått at begrepet «produsert i Danmark, Norge eller Sverige» bare skulle omfatte slike varer som er foredlet fra fiberstadiet i dette område. En slik definisjon vil imidlertid skape et kontrollproblem, idet f. eks. importert og hjemmeprodusert garn i meterverer og trikotasjevarer ikke kan skilles.

En ordning med et felles marked for tekstilvarer med ulike tollsatser utad kan derfor etter de bransjesakkyndiges oppfatning ikke gjennomføres i praksis.

Det har vært pekt på at en eventuell utjevning av tollsatsene vil skape de største problemer i det land som har de høyeste tollsatser — i dette tilfelle Norge.

På et felles marked vil den norske ulltoll by et spesielt problem. Det gjelder også tollene på rayonull i Norge og Sverige. For at ikke ulike priser på ull og rayonull skal medføre vanskeligheter må, etter de bransjesakkyndiges mening, disse tollsatsene fjernes og eventuelt erstattes med en annen form for støtte.

k. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Sakkyndige fra tekstilindustrien i *Danmark* og *Sverige* har uttalt interesse for et felles nordisk marked. Etableringen av et slikt marked, i første omgang for tekstilråvarer og garn og i annen omgang for ferdige tekstilvarer anses ikke å medføre andre vanskeligheter for dansk og svensk industri enn de som kan oppstå som følge av ulike ytre tollsatser.

Sakkyndige fra *norsk* tekstilindustri har derimot fremholdt den grunnleggende forskjell i økonomisk-politiske forutsetninger som foreligger mellom på den ene siden Danmark og Sverige og på den andre siden Norge. Det har vært pekt på at den norske tekstilindustri ikke har hatt muligheter til en fri og smidig prissetning på sine varer og til å konsolidere bedriftenes økonomi. Dette anses å ha gitt den norske tekstilindustrien en svak utgangsposisjon og alvorlig vanskeliggjort den rasjonalisering av produksjonsapparatet og den finansielle konsolidering som er nødvendig for å opprettholde en høy og jevn sysselsetting også under avsetningskriser eller perioder med sterke svingninger i råvareprisene.

På dette grunnlag har de sakkyndige fra den norske tekstilindustri gitt

uttrykk for en klart negativ innstilling til etablering av et felles nordisk marked så lenge disse dårligere økonomisk-politiske forutsetninger består i Norge, på tross av at industriens tekniske utgangsstilling er forbedret i de senere år.

14. Konfeksjonsindustri.

a. Industriens struktur.

Under konfeksjonsindustri er her medregnet fremstillingen av herre- og guttekonfeksjon, dame- og pikekonfeksjon, barnekonfeksjon og fremstillingen av skjorter, pyjamas m. v. Derimot er fremstillingen f. eks. av oljeklær, hatter, luer og hansker ikke tatt med.

Tabell 47. Konfeksjonsindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	535	376	824
» arbeidere	17 000	12 250	41 810
» funksjonærer	3 450	1 640	6 918
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta	600	332	1 144
Mill. norske kroner	622	332	1 582

Det kan ikke trekkes noen klar grense mellom konfeksjonsindustri og skreddervirksomhet. Man må også være oppmerksom på at fremstilling av konfeksjonsvarer forekommer ved bedrifter med mindre enn 5 arbeidere og derfor ikke kommer med i industristatistikken. I tillegg til de oppgitte tall for arbeidere og funksjonærer og de som sysselsettes ved de mindre bedrifter som i Danmark kalles «hjemmesystuer», sysselsettes det også andre hjemmearbeidere. I 1951 var tallet i Danmark ca. 3400, i Norge ca. 5000 og i Sverige 8500. Statistikken på dette området er imidlertid ufullstendig.

Dansk konfeksjonsindustri har gjennomgått en rask utvikling etter at krigsårenes mangel på metervarer og andre råvarer ble overvunnet i løpet av årene 1950 og 1951. I forhold til førkrigsårene har bedriftenes gjennomsnittlige størrelse gått ned. Under og etter krigen er det nemlig kommet til et betydelig antall små bedrifter. Den gjennomsnittlige sysselsetting pr. bedrift har således gått ned fra 48 arbeidere i 1938 til 38 arbeidere i 1949. Som følge av mangel på arbeidskraft i København har tallet på konfeksjonsbedriftene i landet for øvrig økt forholdsvis sterkt. I en lang rekke år har dansk konfeksjonsindustri dekket storparten (i 1952 92 prosent) av landets totale forbruk av konfeksjonsvarer. Eksporten har vært forholdsvis ubetydelig, bare noen få prosent av produksjonen.

Norsk konfeksjonsindustri har økt betydelig i omfang sammenholdt med de siste år før krigen. De første årene etter krigen var det i denne bransjen betydelige råvareproblemer. Siden 1950 er imidlertid råvareforsyningen sterkt bedret og den kan nå karakteriseres som normal. Den sterke prisstigning som samtidig har funnet sted for råvarene har imidlertid redusert likviditeten i mange av bedriftene, som for øvrig i alminnelighet ikke er særlig vel konsoliderte.

Den gjennomsnittlige størrelsen på bedriftene i den norske konfeksjonsindustri har gått opp fra 31 arbeidere i 1938 til 35 i 1951. I løpet av dette tidsrom er det kommet til mange nye bedrifter.

Konfeksjonsindustrien dekker nå en stor del av behovet på det norske marked, men det forekommer også import, først og fremst av damekonfeksjon.

Siden 1930-årene har svensk konfeksjonsindustri gjennomgått en rask utvikling, og produksjonen har vært gjenstand for en planmessig rasjonalisering. Særlig i løpet av 1940-årene kan man i Sverige, på samme måte som i Danmark, se en tydelig tendens til desentralisering av produksjonen. Tallet på bedrifter med mindre enn 100 arbeidere økte således med ca. 75 prosent, samtidig som tallet på sysselsatte i disse bedriftene ble fordoblet. Tallet på bedrifter med over 100 arbeidere økte riktignok i samme periode med ca. 40 prosent, men tallet på de sysselsatte i disse bedrifter gikk ned med 5 prosent. Utviklingen gir et bilde av at konfeksjonsindustrien gjennom å spre bedriftene utover landsbygden har søkt å trekke inn ny arbeidskraft, i første rekke kvinner. Den gjennomsnittlige sysselsetting pr. fabrikk gikk ned fra 62 arbeidere i 1940 til 49 arbeidere i 1950. Av forbruket av ferdige klær i Sverige regnes det at konfeksjonsindustrien dekker 80—85 prosent for herreklær, ca. 60 prosent for dameklær og ca. 95 prosent for undertøy. Resten av forbruket dekkes av håndverket og ved hjemmesøm. Importen av ferdige klær er ubetydelig og utgjorde i 1951 bare ca. 3 prosent av produksjonsverdien i konfeksjonsindustrien.

b. Råvarer.

Ved drøftingen av mulighetene for et felles nordisk marked for konfeksjonsvarer må stilles opp som forutsetning at tilgangen på råvarer, dvs. for den overveiende del tekstilvarer, stor sett må være lik i alle tre land. Dette er ikke tilfelle for øyeblikket, først og fremst som følge av ulikheter i priser og kvaliteter, noe som skyldes forskjell i toll og kvantitative restriksjoner.

c. Lønnsforholdene.

Lønnsforholdene i konfeksjonsindustrien i 1953 belyses i tabell 48.

Tabell 48. Lønnsforholdene i konfeksjonsindustrien i 1953,
kr. pr. time i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Lønn voksne menn	4,33	3,92	3,56
» voksne kvinner	2,76	3,03	2,75

d. Produksjon.

Tallene for fremstillingen av endel viktige konfeksjonsvarer er gitt i tabell 49.

Tabell 49. Produksjonen av endel viktige konfeksjonsvarer i 1951,
mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Herre- og guttekonfeksjon	313 ¹⁾	199	422
Barnekonfeksjon	190	105	382
Dame- og pikekonfeksjon			
Skjorter, pyjamas m. v.	96	107	122

e. Toll og importrestriksjoner.

I *Danmark* får importørene av konfeksjonsvarer importlisenser i ubegrenset utstrekning for import av konfeksjon fra OEEC-land mot deponering av 45 prosent av varenes importverdi.

I *Norge* er konfeksjonsvarer som regel gjenstand for importrestriksjoner, i motsetning til trikotasjevarer, som er frilistet.

I *Sverige* er konfeksjonsindustriens varer frilistet.

Ved en redegjørelse for *tollen* på disse varene må man som nevnt ovenfor ta hensyn til at tollene på garn, meterverer og andre råvarer som inneholder silke bl. a. er pålagt av fiskale grunner. Med disse forbehold er i tabell 50 gjengitt tollincidenser for 1952 for endel viktigere konfeksjonsvarer. Tabellen gjør ikke krav på å være nøyaktig.

¹⁾ Herav ca. 30 mill. d. kr. for leieforedling av tøy som er innlevert til fabrikkene.

Tabell 50. Tollsatsar og tollincidensar for visse konfeksjonsvarer.

	Danmark		Norge	Sverige	
	D. kr. pr. 100 kg	Incidens 1952	Tollsats %	S. kr. pr. 100 kg	Incidens 1952
Herredresser av ull	900	12,0	25	618,75	8
Herrefrakker av ull	900	11,3	25	330,—	9
Damedrakter av ull	900	5,9	25	1 091,25	9
» » bomull og rayonull	600	..	23	..	..
» » silke	2 800	} 6,5	} 30 ¹⁾	4 600,—	..
» » rayonsilke	1 350			2 750,—	..
Damekapper av ull	900	8,5	25	1 091,25	9
Kjoler av ull	450	3,2	25	393,75	8
» » bomull	300	1,4	} 23	250,—	5
» » lin	400	..		350,—	..
» » rayonull	400	5,8	23	393,75 (høy)	
» » silke	2 800	4,0	30 ¹⁾	4 600,—	} 20
» » rayonsilke	1 350	5,9	30 ¹⁾	2 750,—	
Skjorter med fast snipp og pyjamas av bomull	300	3—6	23	250,—	3—4
Arbeidsklær av bomull	300	15,0	23	200,—	10

f. Utenrikshandel.

Tallene for Danmarks, Norges og Sveriges utenrikshandel med konfeksjonsvarer er gitt i tabell 51.

Tabell 51.

Utenrikshandel med de konfeksjonsvarer som her er behandlet i 1951, mill. kroner i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	14,4	1,1	4,8
Import	17,2	12,1	38,8
Herav fra:			
Danmark		0,8	1,5
Norge	0,03		0,6
Sverige	1,8	1,1	

g. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De sakkyndige fra den danske konfeksjonsindustri uttalte ved bransjemøtet at man var positivt innstilt til et felles nordisk marked. Det ble

¹⁾ Dog minst 31,— n. kr. pr. kg.

imidlertid tatt forbehold for visse grener av konfeksjonsindustrien som ikke var representert på møtet.

Sakkyndige fra den norske konfeksjonsindustri uttalte at de var motstandere av tanken om å fjerne toll og kvantitative restriksjoner overfor Danmark og Sverige. Grunnen til dette var at man mente at et slikt tiltak ville medføre skadelige virkninger for den norske konfeksjonsindustri og bare ville være til fordel for Danmark og Sverige. Bare for sportskonfeksjon kunne et større marked gi norsk industri grunnlag for spesialisering og derved innebære noen fordel. Visse forutsetninger måtte oppfylles for at man skulle kunne godta et felles marked. Særlig mente man at visse økonomiske og næringspolitiske forhold i Norge måtte endres. Som eksempel på de vanskeligere forholdene som den norske konfeksjonsindustri hadde å arbeide under, ble det bl. a. nevnt at beskatningen av norske aksjeselskapers nettofortjeneste går opp i 65—70 prosent, at overprisavskrivninger ikke har vært tillatt og at den norske industri til og med 1. januar 1954 ble beskattet for utgifter til reparasjoner og vedlikehold av fabrikkbygninger. Det ble nevnt at visse beløp ble sperret av aksjeselskapers avskrivninger og at avskrivningene som helhet er meget ugunstigere i Norge enn i Danmark og Sverige. Videre er det utbyttebegrensning, og aksjeselskaper må betale skatt av foregående års skatt. I Norge ble det etter krigen utskrevet en engangsskatt, og for en rekke konfeksjonsfabrikker ble betydelige beløp sperret. Til slutt ble nevnt at man i Norge har omsetningsskatt på visse driftsmidler og tilbehørsartikler.

Videre nevnte de sakkyndige fra den norske konfeksjonsindustri også de gjeldende prisforskrifter. For konfeksjonsindustrien hadde man til og med 1953 særlig strenge prisforskrifter, og bedriftenes fortjeneste var begrenset til 5 prosent. Disse 5 prosent inkluderte bl. a. skatter, avskrivninger, renter på lånt kapital og tantième. Riktignok var disse særbestemmelsene nå opphevet, men forutsetningen for dette var at konfeksjonsindustrien ikke satte opp sine priser. I sammenheng med dette var det innført en meget inngående kontroll, og myndighetene hadde uttalt at nye og strengere bestemmelser ville bli innført, om denne forutsetningen viste seg ikke å holde stikk.

Om de produksjonsmessige forutsetninger for et felles nordisk marked uttalte de sakkyndige for den norske konfeksjonsindustri at deres industri ikke hadde kunnet bygges ut under okkupasjonsårene, mens tilsvarende industri i Sverige hadde gjort raske fremskritt og hadde kunnet fortsette sin tekniske utvikling. Siden 1950 hadde imidlertid den norske produksjon av konfeksjonsvarer steget betydelig. Ved at hjemmemarkedsindustrien etter krigen hadde fått prioritet etter sjøfart, eksportindustri og gjenoppbyggingen av de krigsherjede landsdeler, var den norske kon-

feksjonsindustri mindre rasjonalisert enn tilsvarende dansk og svensk industri. En rasjonalisering ville ikke kreve mange år, men den forutsatte tilgang på kapital. Bl. a. som følge av den førte pris- og skattepolitikk var imidlertid industrien svakt konsolidert og hadde ikke kapital.

De sakkyndige fra den norske konfeksjonsindustri fremholdt videre at på grunn av forholdene under krigen og de nærmeste årene etterpå var spørsmålet om utdannelsen av arbeidskraft ikke viet tilstrekkelig oppmerksomhet. Videre hadde Norge innført tre ukers ferie tidligere enn nabolandene og man hadde først etter krigen oppnådd avtaler med arbeiderne om rasjonalisering. Selv om de norske arbeidslønningene nominelt var lavere enn f. eks. de svenske, var lønnskostnaden pr. produsert enhet høyere. Til slutt ble fremholdt at den norske tekstilindustri ikke var utbygd i samme grad som f. eks. tekstilindustrien i Sverige. Derved ble de norske konfeksjonsfabrikkene i større grad henvist til å kjøpe importerte tekstilvarer. Som følge av bl. a. den høyere toll var konfeksjonsindustriens råvarer derfor dyrere i Norge enn i Danmark og Sverige.

De norske tollsatsene på konfeksjonsvarer må ses i sammenheng med at tollene på tekstilmetervarer ligger høyere i Norge enn i de andre land.

De sakkyndige fra den *svenske* konfeksjonsindustri fremholdt at et utvidet marked ville være til stor fordel for konfeksjonsindustrien og gi bedre muligheter for spesialisering. Fordelene ved et større felles marked var særlig fremtredende i denne industri, bl. a. fordi bedriftstørrelsen var forholdsvis lik i alle tre land. I den svenske konfeksjonsindustri var man klart positivt innstilt til tanken om et felles marked og håpet at dette skulle bli opprettet så snart som mulig. Man fremholdt at den svenske konfeksjonsindustri som helhet på ingen måte var like velrasjonalisert som de ledende bedrifter. Man mente at den norske frykt for den norske konfeksjonsindustri fremtid var overdreven og fremholdt at den hadde visse spesialiteter som sikkert ville komme til å hevde seg på et felles marked. En rasjonalisering av konfeksjonsindustrien var mer et organisasjons- og utdannelsesspørsmål enn et investeringsspørsmål. I den svenske konfeksjonsindustri var således i 1952 ikke investert mer enn tilsammen 27 000 kroner pr. arbeider. Dette beløp inkluderte bygninger, varer i arbeid, råvarer og maskiner. Investeringene i maskiner var bare 4000 kroner pr. arbeider. Om utdannelsen ble det uttalt at man i Sverige tidligere hadde kunnet rekruttere arbeidsledere fra håndverket. Som følge av den minskede tilgang til håndverket var dette imidlertid ikke lenger mulig. Dette hadde ført til at konfeksjonsindustrien for en tid tilbake selv tok opp utdannelsen av arbeidsledere ved den såkalte konfeksjonsskole i Göteborg. Videre hadde man i den senere tid i Sverige også inngående begynt å drøfte spørsmålet om utdannelsen av arbeiderne. Denne utdanning hadde hittil hovedsakelig foregått ved særlige elev-

avdelinger ved hver enkelt fabrikk. Om dette spørsmål skulle kunne løses, var det tenkelig at utdannelsen på en eller annen måte også skulle kunne komme til å stå åpen for dansker og nordmenn.

De sakkyndige fra alle tre land var enige om at et eventuelt felles marked for konfeksjonsvarer forutsatte et felles marked også for tekstilvarer. Det ville også medføre betydelige vanskeligheter om tollene utad for konfeksjonsvarer ikke var lik i alle tre land.

15. Metall- og metallhalvfabrikataindustri.

Utvalgets undersøkelser på dette område dekker råaluminiumindustrien og halvfabrikata av aluminium, kopper og messing.

I. Råaluminiumindustrien.

a. Produksjon.

Av de tre nordiske land er det bare Norge og Sverige som produserer råaluminium. Norges produksjon var i 1951 på 52 000 tonn til en verdi av 140 mill. n.kr. Industrien beskjeftiget vel 3000 arbeidere og funksjonærer. Produksjonskapasiteten er under sterk utvidelse. Det nye Sunndal Verk, som kommer i drift i 1954/55, får en årskapasitet på 40 000 tonn. Også andre verk foretar eller planlegger utvidelser. Det regnes med at produksjonskapasiteten i 1955 vil komme opp i over 100 000 tonn, derav ca. 65 000 tonn ved det statseide A/S Årdal og Sunndal Verk.

Sveriges produksjon av råaluminium, som i 1951 var på 6000 tonn til en verdi av ca. 15 mill. s.kr., er likeledes under utvidelse og antas å ville være ca. 12 000 tonn i 1955.

b. Råvareforsyning.

Råaluminium fremstilles i Norge og Sverige av aluminiumoksyd, som enten importeres eller produseres i disse landene av importert bauxitt. I en avsperringssituasjon vil det foreligge visse muligheter for å erstatte bauxitten med innenlandske råstoffer, som andalusitt eller labradoritt. Produksjonen av aluminiumoksyd på dette grunnlag faller imidlertid betydelig kostbarere. Produksjonskapasiteten for aluminiumoksyd i de tre nordiske land er ikke tilstrekkelig til å dekke behovet. Ved produksjonen av råaluminium kreves også mineralet kryolitt, som i naturlig form importeres fra Grønland, men som også kan fremstilles syntetisk.

For produksjon av råaluminium kreves meget store mengder elektrisk kraft, og kraftprisen blir derfor av avgjørende betydning for produksjonskostnadene.

c. Forbruk, eksport og import.

I 1951 var forbruket av råaluminium i Danmark ca. 3300 tonn, i Norge ca. 10 000 tonn og i Sverige 18 000—19 000 tonn. Forbruket har stadig økt i løpet av de siste ti-år. Det ventes imidlertid ikke å øke i samme takt som de nordiske lands totale produksjon av råaluminium. I 1955 vil det derfor antakelig være nødvendig å eksportere noe over halvparten av den samlede produksjon til ikke-nordiske land. Den norske eksporten vil for en del være bundet til betaling av importert aluminiumoksyd og avdrag på lån.

Bare Norge eksporterer råaluminium. Eksporten var i 1951 omkring 42 000 tonn, hvorav ca. 9000 tonn til Sverige og ca. 3000 tonn til Danmark. Den norske eksporten var i 1953 steget til ca. 50 000 tonn, hvorav 2700 tonn til Danmark og noe over 11 000 tonn til Sverige. Danmark dekket storparten av sitt behov for råaluminium fra Norge, mens Sverige kjøper visse kvanta også fra Canada, Frankrike og Storbritannia. Importen fra andre land enn Norge er imidlertid redusert alt ettersom de norske leve- ransemuligheter er blitt bedret.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Ingen av de tre land har toll på råaluminium. Det er heller ingen importrestriksjoner som hindrer et felles nordisk marked. En felles tollbeskyttelse mot ikke-nordiske land vil neppe kunne komme på tale.

Til den svenske produksjon av råaluminium blir det for 1949—1970 utbetalt subsidier med s.kr. 30.00 pr. tonn for et kvantum på 8 000 tonn. (Aluminiumprisen er for tiden ca. 2 400 s.kr. pr. tonn.) Subsidiene årlige maksimumsbeløp er således 240 000 s.kr. Fra svensk side er fremholdt at subsidieringen for råaluminium er tidsbegrenset, og at den er fremtvunget av beredskapshensyn. Det er videre pekt på at det eneste alternativ, nemlig opplegg av reservelager, utvilsomt ville ha vært betydelig kostbarere. Denne svenske subsidieringen vil antakelig ikke få noen vesentlig betydning for utviklingen av den norske produksjon, idet storparten av denne i alle tilfelle må eksporteres til ikke-nordiske markeder. Fra norsk side er det imidlertid fremholdt at den kan få betydelige konsekvenser for betalingsforholdet mellom Norge og Sverige, dvs. for Norges eksport til Sverige og dermed for Norges muligheter for å kjøpe svenske varer.

II. Halvfabrikata av aluminium.

a. Produksjon.

Den danske produksjon av aluminium halvfabrikata var i 1951 ca. 3 000 tonn, hvorav omkring 2 500 tonn plater, bånd, rondeller og tråd, og omkring 500 tonn aluminiumfolie. Utvidelser er planlagt slik at produksjonskapasiteten skulle komme opp i 5 000 tonn årlig.

Den norske industri produserer både for hjemmemarkedet og for eksport. Ved Nordisk Aluminiumindustri A/S's anlegg var produksjonen i 1951 omkring 8 500 tonn plater, rondeller og bånd, 2 500 tonn valset tråd for kabler, samt 650 tonn i legeringer for støperier. Produksjonskapasiteten ble betydelig utvidet i 1953, nemlig til 12 500 tonn for plater, rondeller og bånd, og ca. 3 000 tonn tråd for kabler.

Praktisk talt all svensk produksjon av aluminium halvfabrikata foregår i Svenska Metallverken A/B. Produksjonskapasiteten for valsede og presede materialer ventes utbygget til ca. 20 000 tonn årlig. Kapasiteten for aluminiumtråd er ca. 15 000 tonn, slik at den samlede produksjonskapasitet i nær fremtid blir ca. 35 000 tonn.

b. Toll og importrestriksjoner.

De danske tollsatser for aluminium halvfabrikata representerer gjennomgående omkring 5 prosent av importverdien. Rå utvalset aluminiumtråd er imidlertid tollfri. De svenske tollsatser tilsvarer ca. 2 prosent av importverdien. I Norge er bare aluminiumrør tollbeskyttet. Tollen svarer til ca. 5 prosent av importverdien.

Aluminium halvfabrikata er frilistet i Norge og Sverige, men ikke i Danmark.

c. Eksport og import.

Under bransjemøtet ble det opplyst at Danmarks import av aluminium halvfabrikata dreide seg om ca. 3000 tonn årlig, og Sveriges om ca. 4000 tonn.

I motsetning til Danmark og Sverige har Norge et eksportoverskudd for aluminium halvfabrikata. Eksporten til Danmark og Sverige dreide seg i 1951 om ca. 1900 tonn til en verdi av ca. 8 mill. n.kr. Den samlede eksport var i samme år på omkring 10 mill. n.kr. De norske bransjesakkyndige antar at eksporten til Danmark og Sverige vil kunne øke til nærmere 3 000 tonn årlig.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Under bransjemøtet ble det fra de danske bransjesakkyndiges side uttrykt visse betenkeligheter i forbindelse med en opphevelse av toll- og importrestriksjonene for aluminium halvfabrikata mellom de tre land. Det ble henvist til at den danske industri må dekke hele sitt forbruk av råaluminium ved import, og at dette forhold reduserte konkurransemulighetene. Likeledes ble det pekt på at den danske industri ikke har samme gunstige betingelser når det gjelder elektrisk kraft som den tilsvarende industri i Norge og Sverige.

De norske og svenske bransjesakkyndige regner ikke med noen ugunstige virkninger for deres respektive lands industrier som følge av et felles nordisk marked for aluminium halvfabrikata.

Når det gjelder en eventuell tollbeskyttelse mot ikke-nordiske land i det tilfelle at et felles nordisk marked blir opprettet, synes de norske og svenske bransjesakkyndige å være av den mening at den nåværende lave tollbeskyttelse ikke for tiden er av særlig stor betydning som beskyttelse for de to lands industrier. På dansk industrihold stiller man seg tvilende til muligheten for å oppheve tollbeskyttelsen også utad.

III. Halvfabrikata av kopper og messing.

a. Forsyningsforholdene for kopper og sink.

Messing er en legering av kopper og sink. I Danmark produseres ingen av disse to metaller, bortsett fra omsmelting av avfallsmetall. I Norge ble det i 1951 produsert ca. 6 000 tonn elektrolytisk kopper og ca. 40 000 tonn sink. Til dette kommer ca. 9 000 tonn kopper som sendes til Tyskland for raffinering og gjeninnføres. I samme år ble det i Sverige produsert ca. 30 000 tonn kopper, mens det her ikke forekommer noen sinkproduksjon. Forbruket av kopper og kopperavfall var i 1951 ca. 16 000 tonn i Danmark, ca. 18 000 tonn i Norge og ca. 55 000 tonn i Sverige. De tilsvarende tall for sink var 6 000 tonn, 13 000 tonn og 14—15 000 tonn.

b. Forsyningsforholdene for halvfabrikata (inklusive rå utvalset koppertråd).

Danmarks forbruk av halvfabrikata av kopper var i 1951 12 000 tonn, herav 9 200 tonn rå utvalset koppertråd, som for størstedelens vedkommende (5 000 tonn) ble leieforedlet i Sverige. Det forbrukes ca. 8 000 tonn halvfabrikata av kopperlegeringer. Den norske produksjon er vesentlig rør og plater og kom i 1951 opp i 4 750 tonn. I tillegg til den norske produksjon importeres årlig ca. 11 000 tonn halvfabrikata vesentlig fra Sverige, Storbritannia, Tyskland og Belgia. Importen fra Sverige består vesentlig av rå utvalset koppertråd. Den svenske produksjonen av kopper og messing halvfabrikata var ca. 50 000 tonn og dekker i det vesentlige det innenlandske forbruk.

c. Toll og importrestriksjoner.

Kopper og sink er tollfri i alle tre landene. Den danske toll på halvfabrikata av kopper og messing varierer fra d.kr. 0,08—0,10 pr. kg, bortsett fra rå utvalset tråd som er tollfri. I Norge er koppertråd tollfri, mens stenger og plater er belagt med en toll på n.kr. 0,06 pr. kg og rør n.kr. 0,32

pr. kg. De svenske tollsatser varierer for de viktigste produkter fra s.kr. 0,10—0,15 pr. kg.

Halvfabrikata av kopper og messing er frilistet i Norge og Sverige, men ikke i Danmark.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Det ble under bransjemøtet både fra de danske og de norske bransjesakkyndige gitt uttrykk for at en hadde visse betenkeligheter ved et felles nordisk marked på dette område. Det ble i den forbindelse henvist til den svenske industris sterke stilling. Det synes likevel som om de betenkeligheter som ble fremført fra dansk side var noe mindre sterke for halvfabrikata av kopper og messing enn for halvfabrikata av aluminium.

De svenske bransjesakkyndige ga uttrykk for sin interesse for et felles nordisk marked. De fremholdt at den nåværende produksjon ved de svenske bedrifter ganske visst var stor og meget konkurransedyktig, men at også det svenske forbruket er meget betydelig. En regnet derfor ikke med for store forskyvninger i markedsforholdene som følge av et slikt marked.

Det synes for øvrig å herske enighet om at spørsmålet om en felles tollsats for halvfabrikata av kopper og messing overfor ikke-nordiske land neppe ville by på særlige vanskeligheter.

16. Jern- og stålindustri.

a. Industriens struktur.

Jern- og stålindustrien belyses i tabell 52.

Tabell 52. Jern- og stålindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	2	8	46
» arbeidere	1 084	1 884	30 140
» funksjonærer	223	362	6 090
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta	87	120	1 274
Mill. norske kroner	90	120	1 762

De danske jern- og stålverker arbeider nesten helt med dansk skrapjern som råvare. Foruten de to danske verkene som er nevnt i tabellen, fremstiller enkelte skipsbyggerier og verkstedsbedrifter støpejern m. v. på grunnlag av skrapjern. Denne produksjon kommer opp i ca. 25 000 tonn ferdige produkter pr. år.

I alle tre land fremstilles både handelsjern og kvalitetsstål. I Danmark er det imidlertid ingen produksjon av valset kvalitetsstål.

b. Forsyningsforhold.

Forsyningen med valset og smidd jern og stål og stålstøpegods i de tre land er belyst i tabell 53.

Tabell 53. Forsyningen av stål i Danmark, Norge og Sverige, 1 000 tonn.

	Danmark	Norge	Sverige	I alt
<i>1951—1952:</i>				
Produksjon	135	85	1 090	1 310
Import	400	395	780	1 575
Eksport	30	10	170	210
Forbruk	ca. 500	470	1 700	ca. 2 670
<i>Anslag 1955:</i>				
Produksjon	160	250	1 500	1 910
Import	440	250	500	1 190
Eksport	50	20	200	270
Forbruk	550	480	1 800	2 830

Tallene for 1955 i tabell 53 gir en vurdering av produksjonskapasiteten på det tidspunkt da de større utbygninger av jernverkene som nå foregår er fullført. Av tabellen går det fram at det sammenlagte forbruk i de tre land i 1951—1952 for størstedelen ble dekket ved import. Når de omfattende utbyggningsarbeider (først og fremst ved Norsk Jernverk i Norge og ved Domnarfvet, Norrbottens Järnverk og Fagersta i Sverige) er kommet i full drift i løpet av de nærmeste år, endres situasjonen; den innenlandske produksjons andel av forbruket blir større enn importen og kommer til å dekke ca. 70 prosent av totalforbruket.

Selv om utviklingen mot økt selvforsyning med jern og stål i de tre land kommer til å fortsette er det sannsynlig at en ikke ubetydelig import av varmvalset jern og stål kommer til å bestå også i fremtiden. Så lenge de tre lands totale forbruk bare dreier seg om noen millioner tonn, kommer nemlig markedet for enkelte produkter til å være for lite til at det vil lønne seg å bygge slike store og spesialiserte produksjonsenheter som er typisk for produksjonen i de store stålproduserende land.

Denne import er en vesentlig faktor for vurderingen av spørsmålet om et felles nordisk marked for jern og stål. Et slikt marked ville herved prinsipielt skille seg fra Den europeiske kull- og stålunion som har et betydelig eksportoverskudd.

c. Toll og importrestriksjoner.

Danmark har importrestriksjoner for importen av valset rustfritt stål, trukken tråd, rør (men ikke fittings) og for alt stålstøpegods.

Norge og Sverige har ikke importrestriksjoner for jern og stål eller for råvarer for fremstillingen av slike varer.

Rujern og skrapjern er tollfritt i alle tre land.

Danmark har tollfrihet på alt ubearbeidet stål, både handelsjern og kvalitetsstål. For trukken tråd med diameter under 5 mm er det dog toll med 3 d.øre pr. kg og for trukken tråd over 5 mm er tollen 2 d.øre pr. kg.

Handelsjern og kvalitetsstål er i prinsippet tollfritt i Norge. Visse produkter som fremstilles innenlands er imidlertid belagt med toll, nemlig:

Verktøystål og legert stål som nikkel-, mangan-, krom- og wolframstål	12½ % a.v.
Annet stål, stang- og boltjern over 10 mm i største dimensjon av tverrsnittet, plattjern over 3 mm tykkelse og inntil 150 mm bredde samt sveiset armeringsnett:	
sveiset armeringsnett	12 n.øre/kg
annet	4 » »
Den siste tollsatsen har Tolldepartementet fullmakt til å sette ned til 2 n.øre pr. kg. Dette er også gjort. Tollfrihet kan også innvilges for de ovennevnte varer i den utstrekning de ikke er gjenstand for innenlandsk produksjon. Tollfrihet kan også tilstås for jern som er bestemt til fremstilling av kjettinger, lenker m. m. Rør og rørforbindelser m. m.:	
Med godstykkelse ikke over 1,8 mm	12 » »
andre	1 » »

Av en total norsk import i 1954 på 444 mill. n.kr. var det for 333 mill. n.kr. tollfrie varer. For gruppen verktøystål og stang- og boltjern var importen ca. 47 mill. n.kr. med et beregnet tollbeløp på ca. 1,6 mill. n.kr. og en gjennomsnittlig tollincidens på 3,4 prosent. Resten av den tollbelagte import, ca. 64 mill. n.kr., var diverse rør av jern og stål. Det beregnede tollbeløp for denne gruppe var knapt 600 000 n.kr. og tollincidensen således under 1 prosent. Det bemerkes imidlertid at den faktiske betalte toll lå betydelig lavere som følge av Tolldepartementets ovenfor nevnte fullmakt til i visse tilfelle å senke eller å ta bort tollene.

For storparten av det handelsjern som importeres til Sverige, er det vektoller på 15—25 s.kr. pr. tonn. Visse vareslag er tollfrie og andre betinger en toll på opptil 75 s.kr. pr. tonn. Den svenske tollbeskyttelse omfatter storparten av importen og svarer for øyeblikket (jan. 1954) til en incidens på om lag 3—5 prosent, mot 5—7 prosent i 1950 og 10—17 prosent før krigen. De svenske tollincidensene for kvalitetsstål er gjennomgående lavere enn incidensen for handelsjern.

d. Utenrikshandel.

Utenrikshandelen og samhandelen med jern og stål mellom Danmark, Norge og Sverige er belyst i tabell 54.

Tabell 54. Utenrikshandelen med jern og stål i 1951.

	Danmark		Norge		Sverige	
	Tonn	Mill d.kr.	Tonn	Mill. n.kr.	Tonn	Mill. s.kr.
Eksport	37 400	30,2	45 000 ¹⁾	24,0	158 700	316,4
Import	447 400	473,5	448 000	444,1	769 500	502,6
Herav fra:						
Danmark	.	.	6 750	5,3	14 650	7,7
Norge	3 000	3,7	.	.	500	0,6
Sverige	12 400	25,0	20 850	30,7	.	.

Den svenske import fra Danmark besto for største delen av plater for skipsbygningsindustrien. Den svenske eksporten til Danmark og Norge omfattet hovedsakelig rustfritt jern og stål og annet kvalitetsstål. De sakkyndige fra dansk, norsk og svensk jernindustri har ansett det for sannsynlig at den pågående utbygging av jernindustrien kommer til å medføre økt samhandel.

e. Tollforholdene overfor andre land.

I forbindelse med spørsmålet om tollforholdene overfor andre land for jern og stål skal det nevnes at storparten av Danmarks jern- og stålimport er tollfri og at det samme gjelder ca. $\frac{3}{4}$ av Norges import.

Sett fra industriens synspunkt kan man si at det i realiteten allerede består et felles marked for produkter fra jern- og stålindustrien, idet den eneste av de tre lands industrier som har mer betydelige eksportinteresser, nemlig den svenske jern- og stålindustri, ikke møter noen tollhindringer i Danmark og heller ikke i noe særlig omfang i Norge.

Visse av produktene fra jern- og stålindustrien merkes på en slik måte at de kan identifiseres. Dette gjelder f. eks. skinner og profiljern. For slike produkter er det derfor ikke nødvendig med ens tollsats utad for at varer som produseres i et av de tre land skal kunne innføres tollfritt i de andre land. For andre produkter som ikke kan identifiseres er det imidlertid ved et felles marked nødvendig enten at de ytre tollsatsene er like eller at de varer det er spørsmål om er tollfrie i alle tre land, forutsatt at et system med opprinnelsesbevis ikke kan praktiseres.

¹⁾ Herav ca. 40 000 tonn rujern til en verdi av 16,5 mill. n.kr.

f. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Sakkyndige fra *dansk* jern- og stålindustri har uttalt at de er sterkt interessert i et felles marked og ikke har noen større betenkeligheter mot at det opprettes ens tollsatser utad.

Sakkyndige fra den *norske* jernindustri har fremholdt at det både ved planleggingen av og ved beslutningen om reisingen av det statseide A/S Norsk Jernverk har vært en forutsetning at verkets produksjon ikke beskyttes ved toll. Hensynet til den jernforbrukende norske industri har i denne forbindelse vært tillagt stor vekt. Sett fra den norske jern- og stålindustriens interesser som produsent, mente man imidlertid ved bransjemøtet at spørsmålet om toll for handelsjern kunne bli aktuelt i fremtiden. Fra et produsentsynspunkt kunne spørsmålet i Norge bedømmes omtrent på samme måte som i Sverige. Da de tre nordiske land både enkeltvis og under ett dekker en forholdsvis betydelig del av sitt jern- og stålbehov ved import fra andre land, hadde man ikke særlig store betenkeligheter ved en gjensidig tollfrihet for handelsjern mellom de tre land.

De norske sakkyndige konstaterte videre at den norske produksjon av kvalitetsstål hovedsakelig består av verktøystål. Denne produksjon er i og for seg like vel rasjonalisert som den tilsvarende produksjon i Sverige, men den er yngre enn denne og foregår også i mindre skala som følge av det mindre norske hjemmemarked. Om tollene mellom Norge og Sverige skulle falle bort, fryktet man at den svenske eksporten av kvalitetsstål til Norge skulle øke, mens derimot det norske kvalitetsstål trolig ikke ville finne nevneverdig avsetning på det svenske marked, først og fremst som følge av at den norske produsent ikke hadde noe salgssapparat i Sverige. Forutsetningene ville kanskje bli bedre om en gjensidig tollfrihet ble gjennomført gradvis, f. eks. i løpet av en omstillingsperiode på 10 år.

Sakkyndige fra *svensk* jernindustri har uttalt at de er interessert i et felles marked både for handelsjern og kvalitetsjern. Det ble sterkt gitt uttrykk for at man i så fall måtte ha ens tollsatser utad. Med hensyn til de synspunkter som var fremført fra norsk side, burde den innbyrdes tollfrihet gjennomføres gradvis for de typer og kvaliteter av kvalitetsstål som fremstilles i Norge.

g. Teknisk samarbeid.

Etter forslag fra Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid har Jernkontoret i Sverige tatt initiativ til en fortløpende utveksling av opplysninger mellom dansk, norsk og svensk jernindustri. Denne utveksling av opplysninger tar først og fremst sikte på produksjonsforholdene, men også f. eks. utviklingen av organisasjonstiltak i utlandet, først og fremst i Kull- og stålunionen.

Av særlig betydning er gjensidig utveksling av opplysninger om planlagt utbygging og omlegging av produksjonen som er av slikt omfang at produksjonen av visse vareslag øker vesentlig i forhold til forbruket. På denne måten kan man i fremtiden unngå en alt for ensidig utvikling som kan føre til skjevheter i produksjonen. Eventuelt kan slik gjensidig utveksling av opplysninger føre til mer eller mindre presiserte avtaler om felles planlegging, spesialisering eller kommersielt eller teknisk samarbeid på visse områder.

h. Spørsmålet om et nordisk blikk- og tynnplate- valseverk.

Fra norsk side er det tatt opp til drøftelse i Utvalget om det kunne finnes en plattform for samarbeid om reisingen av et valseverk for å dekke behovet for blikk og tynnplater i Danmark, Norge og Sverige. I Norge overveies mulighetene for å reise et slikt verk for å dekke det norske behov.

I årene 1949—1951 var den gjennomsnittlige årlige import av blikk og tynnplater til de tre land noe over 300 000 tonn pr. år. Fra norsk side mente man at det var mulig å bygge et valseverk med denne kapasitet som et kontinuerlig varmvalseverk, og at et slikt verk kunne drives som en rasjonell og konkurransedyktig produksjonsenhet.

Dette spørsmål ble drøftet ved et møte mellom Utvalget og sakkyndige fra jern- og stålindustrien. Ved dette møte ble det av de sakkyndige fra den danske og svenske jernindustri hevdet at det var tvilsomt om et slikt verk ville kunne bli konkurransedyktig. Dertil kom at reisingen av et slikt verk ville stille store krav til kapital fra industriens side. Man viste også til den sterke utbygging av store produksjonsenheter i en rekke land og den risiko for overproduksjon som derfor er til stede.

Utvalget har ikke funnet å kunne foreta noen vurdering av den norske plan om å reise et blikk- og tynnplatevalseverk, men vil henlede regjeringenes oppmerksomhet på spørsmålet.

17. Ferrolegeringsindustri.

For produksjon av ferrolegeringer kreves rikelig tilgang av billig elektrisitet. Slik industri finnes derfor ikke i Danmark. Derimot har Norge og Sverige en betydelig produksjon.

a. Industriens struktur.

I Norge er det for tiden 8 bedrifter som fremstiller ferrolegeringer. Av disse ligger 4 på Østlandet, 2 på Vestlandet og 2 i Trøndelag. I 1951 brukte den norske ferrolegeringsindustrien ca. 1210 mill. kWh.

De viktigste ferrolegeringer som fremstilles i Norge er ferrosilicium, siliciummetall, ferromangan, ferrosilicomangan og ferrokrom. Når markedsforutsetningene har vært gunstige, har det til tider også vært fremstilt andre ferrolegeringer.

Kapasiteten for fremstilling av ferrosilicium har vært utbygd sterkt i de senere år. Produksjonskapasiteten kan nå anslås til å være over 100 000 tonn pr. år, beregnet på basis av et siliciuminnhold på 45 prosent (1952 86 000 tonn). Også for andre ferrolegeringer er kapasiteten bygd ut.

I Sverige fremstilles ferrolegeringer av 6 selskaper (8 fabrikker). Forbruket av elektrisitet for denne produksjon var i 1950 ca. 550 mill. kWh.

Ferrosilicium og ferrosilicomangan fremstilles i Sverige bare av to bedrifter som selv ikke produserer elektrisitet. Disse to bedrifter fremstiller også andre ferrolegeringer som mangan-, wolfram- og kromlegeringer.

En tredje bedrift dekker en betydelig del av den svenske produksjon av siliciummetall. Denne bedrift har imidlertid sin hovedproduksjon innrettet på helt andre varer, nemlig ammoniakk, salpetersyre, kvelstoffgjødning, visse plaster m.m. Bedriften dekker en del av sitt behov for elektrisitet fra egne verk.

Produksjonen i 1951 går fram av tabell 55.

Tabell 55. Produksjonen av ferrolegeringer i 1951.

	Norge		Sverige	
	Tonn	Mill. n. kr.	Tonn	Mill. s. kr.
Ferrosilicium				
inkl. siliciummetall (45 % Si) ...	68 480	40,5	25 300	16,0
Ferrosilicomangan			2 925	2,8
Ferrokrom	122 390	158,7	19 060	28,2
Ferromangan			9 460	10,1
Ferromolybden	—	—	690	6,9
Andre ferrolegeringer	—	—	1 010	35,3
I alt	190 870	199,2	53 805	99,3
I alt, mill. n. kr.		199,2		137,3

b. Råvarer og energispørsmål.

Råvareforutsetningene for fremstillingen av ferrolegeringer er temmelig like i Norge og Sverige. Blant ferrolegering-industriens viktigste råvarer — ved siden av elektrisitet — finnes bare kvarts, jernmalm og skrapjern i Norge og Sverige. Krommalm og manganmalm importeres. Molybdenmalm brytes i beskjeden skala i Norge og eksporteres til Sverige. Det kan nevnes at såkalt elektrodemassee for Söderberg-elektroder

som anvendes i smelteprosessen, fremstilles av en av de norske bedriftene som fremstiller ferrolegeringer og eksporteres til en rekke land.

Norges produksjonsmessige fordeler ligger først og fremst i billig elektrisitet. Som eksempel kan nevnes at det for produksjonen av 1 tonn ferrosilicium av standardkvalitet (45 prosent Si) som i dag koster vel 800 n. kr. pr. tonn, medgår ca. 6000 kWh. Om en forutsetter en differanse mellom norsk og svensk elektrisitetspris på 1 n. øre pr. kWh, utgjør differansen i kraftkostnad altså ca. 60 n. kr. pr. tonn eller 7—8 prosent av salgsverdien. Under denne forutsetning og for øvrig like forhold kan de norske produsenter således fremstille ferrosilicium 7—8 prosent billigere enn de svenske produsenter.

c. Toll og importrestriksjoner.

Ferrolegeringer er ikke belagt med toll eller importrestriksjoner i Danmark og Norge.

I Sverige er det en toll på 70 s. kr. pr. tonn for ferrosilicium og ferrosilicomangan som inneholder mer enn 15 prosent silicium (Si) og 350 s. kr. pr. tonn for ferrowolfram. Med dagens priser er tollincidensen for standardkvaliteten for ferrosilicium (45 prosent Si) ca. 12 prosent. Incidensen synker til ca. 3,5 prosent for siliciummetall med 99 prosent Si. Tilsvarende incidens for ferrosilicomangan av standardkvalitet (20 prosent Si og 70 prosent Mn) er 4,3 prosent. For ferrowolfram, som ikke fremstilles i Norge, er incidensen meget lav, bare ca. 1 prosent. Andre ferrolegeringer er tollfrie.

Ferrolegeringer er på friliste i Sverige.

d. Utenrikshandel.

De tre lands utenrikshandel med ferrolegeringer går fram av tabell 56.

Danmarks forbruk av ferrolegeringer dekkes ved import hovedsakelig fra Norge. I 1951 var den danske importen fra Norge 4600 tonn.

Bare en ubetydelig del av den norske ferrolegeringsproduksjon finner avsetning på det norske hjemmemarked. Storparten av produksjonen eksporteres. Norge er et av verdens ledende eksportørland når det gjelder ferrosilicium. Praktisk talt hele denne eksport selges gjennom De norske ferrosiliciumprodusenters sentralkontor. Fordelingen av Norges eksport på land varierer noe for de forskjellige ferrolegeringer. De viktigste avtakerlandene er De forente stater, Storbritannia, Belgia-Luxembourg og Vest-Tyskland. Mindre mengder eksporteres imidlertid også til en rekke andre land.

I 1951 eksporterte Norge ferrolegeringer til Danmark for ca. 5,6 mill. n. kr. og til Sverige for 5,7 mill. n. kr. Til Sverige eksportertes hovedsakelig ferrokrom, som er tollfritt.

Tabell 56. Utenrikshandel med ferrolegeringer i 1951.

	Danmark		Norge		Sverige	
	Tonn	Mill. kr.	Tonn	Tonn	Tonn	Mill. kr.
<i>Eksport:</i>						
Ferrosilicium	..	..	50 135 ¹⁾	36,0	4 871 ²⁾	9,0
Ferrosilicomangan ..	..	..	22 843	25,3	224	0,2
Ferromangan	..	..	80 431	110,8	375	0,7
Ferrokrom	..	..	21 971	50,1	5 233	9,0
Andre ferrolegeringer	..	..	347	0,3	1 166	15,6
I alt	13	0	175 727	222,5	11 869	34,5
<i>Import:</i>						
Ferrosilicium	4 018	3,1	..	..	171	0,3
Ferrosilicomangan ..	2 277	2,6	..	..	50	0,0
Ferromangan			..	..	2 364	2,2
Ferrokrom	239	0,6	..	..	2 502	4,2
Andre ferrolegeringer	239	1,8	..	..	700	1,4
I alt	6 773	8,1	49	0,4	5 787	8,1

e. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De norske produsenter av ferrolegeringer og særlig produsentene av ferrosilicium mener at innføringen av et felles nordisk marked for ferrolegeringer skulle medføre fordeler og være et naturlig ledd i en rasjonell arbeidsdeling mellom Norge og Sverige.

Ved et felles marked for siliciummetall, ferrosilicium og ferrosilicomangan vil, etter de svenske produsenters mening, den norske konkurransen bli meget hard og til og med kunne føre til at den svenske produksjon av disse varer må opphøre. Tollen på ferrowolfram skulle derimot etter deres opfatning kunne tas bort overfor Norge uten at dette skulle medføre noen vanskeligheter. Det har vært fremholdt at en nedlegging av den svenske produksjon av siliciumlegeringer sett fra et beredskapssynspunkt kunne medføre en viss risiko for forsyningen til den svenske stålindustri.

På grunn av det begrensede tallet på produsenter og forbrukere av ferrolegeringer er det på et nordisk marked mulig å ha ulike tollsatser utad.

1) Omregnet til 45 prosent siliciuminnhold.

2) Dette tall er hentet fra den offisielle handelsstatistikk. Omregnet til 45 prosent siliciuminnhold er den svenske eksport av ferrosilicium beregnet til bortimot 10 000 tonn.

18. *Jern- og metallvareindustri.*

I dette vareområde inngår et meget stort antall produkter, for hvilke produksjonsforholdene i mange henseender er likeartet. Utvalget har derfor valgt å behandle enkelte grupper av produkter, som i alle tre land produseres i større målestokk, nemlig spiker, skruer og bolter, armatur, beslag og låser, bestikkvarer samt verktøy og redskaper.

I. Spiker, skruer og bolter.

a. Produksjon og forsyningsforhold.

Danmarks produksjon av spiker, skruer og bolter var i 1951 på 47 mill. d. kr., mens nettoimporten i samme år dreide seg om 10 mill. d. kr., hvorav 2 mill. d. kr. fra Sverige.

Norges produksjon var i 1951 på 38 mill. n. kr. Denne produksjonen dekker ikke hele forbruket. I 1951 ble det importert spiker, skruer og bolter for vel 12 mill. n. kr., hvorav fra Sverige for omkring 3,3 mill. n. kr.

Sveriges produksjon av disse produktene var i 1951 på 126 mill. s. kr. Her er bare medtatt produkter av jern. Produksjonen er betydelig større enn det innenlandske forbruk. Således ble det i 1951 eksportert for 25,8 mill. s. kr., mens importen samme år var 7,0 mill. s. kr. Det ble eksportert for vel 3,2 mill. s. kr. til Danmark og Norge, mens importen fra disse to landene var helt ubetydelig.

b. Toll og importrestriksjoner.

Tollsatsene for spiker, skruer og bolter fremgår av tabell 57.

Tabell 57. Tollsatser, kr. pr. kg i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Spiker	0,03—0,04	0,16—0,40	0,07—0,15
Skruer (av jern)	0,03	0,08—0,80	0,06—0,60
Skruer (av messing)	0,10	0,40	0,50
Bolter	0,03	0,08—0,20	0,06—0,60

Bortsett fra for spiker ligger de svenske tollsatser på det høyeste nivå, mens de danske tollsatser er betydelig lavere enn både de norske og svenske.

Spiker, skruer og bolter er gjenstand for importregulering i Danmark. I Norge og Sverige er disse produktene frilistet, for Norges vedkommende med unntakelse av spiker.

c. Råvareforsyningen.

De svenske innenlandsprisene på jern og stål har i enkelte knapphets-situasjoner vært lavere enn prisene på verdensmarkedet, noe som har gitt den svenske industri visse fordeler. De svenske industrisakkyndige regner imidlertid med at det på lengre sikt vil skje en utjevning på dette området og at en slik utvikling vil kunne fremskyndes av et felles marked.

Hva særlig produksjonen av spiker angår, skaper det forhold at valset tråd leveres fra ikke-nordiske land til praktisk talt samme pris som trukken tråd, store vanskeligheter for de nordiske trådtrekkerier, hvis produksjon er basert på import av valset tråd. Dette forhold synes for tiden å gjøre seg gjeldende i alle tre land.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Svenske industrisakkyndige er av den mening at et felles nordisk marked for spiker, skruer og bolter vil ha gunstige virkninger, idet det vil føre til en spesialisering av produksjonen og dermed til lavere produksjonskostnader. Det er fra svensk side henvist til at konkurransen fra ikke-nordiske land antakelig vil bli meget hard, idet de med et stort hjemmemarked vil kunne eksportere til meget lave priser.

Danske og norske industrisakkyndige har sterke betenkeligheter ved et felles nordisk marked under de nåværende forhold. Dette skyldes særlig den svenske industriens sterke stilling. Fra norsk side er det også ytret tvil om et felles nordisk marked vil medføre en mer effektiv norsk produksjon.

Det synes å være enighet om at et nærmere nordisk samarbeid når det gjelder produksjonsteknikk, teknisk forskning og omsetning vil være ønskelig.

Som følge av at det er vanskelig å konstatere opprinnelseslandet for de produkter det her er tale om, vil en felles tollsats overfor andre land måtte være en forutsetning for et felles nordisk marked.

II. Armatur.

a. Produksjon og forsyningsforhold.

Danmarks produksjon av armatur var i 1951 på omkring 43 mill. d.kr. Importen av armatur beløp seg i samme år til 10 mill. d.kr., mens det ble eksportert for omkring 2 mill. d.kr. I handelen med Norge og Sverige under ett, var det et mindre dansk eksportoverskudd.

Norges produksjon av armatur beløp seg i 1951 til omkring 20 mill. n.kr. Denne produksjonen dekket bare noe over halvparten av forbruket. Fra Sverige dreide importen seg om 4 mill. n.kr., mens den fra Danmark var 1,3 mill. n.kr.

Sveriges produksjon er omkring 80 mill. s.kr. årlig. I 1951 var den samlede eksport av armatur på omkring 20 mill. s.kr. Av denne eksporten gikk vel 4 mill. s.kr. til Norge og Danmark. Importen var i samme år på ca. 17 mill. s.kr., hvorav 2,6 mill. s.kr. fra Norge og Danmark.

b. Toll og importrestriksjoner.

Tabell 58 gir en oversikt over tollforholdene i de tre land for ventiler som er et hovedprodukt.

Tabell 58. Tollsatsler, kr. pr. kg i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Ventiler av jern og stål	0,03—0,10	0,40	0,10—0,25 ¹⁾
Ventiler av metall:			
Overflatebehandlet	0,70	2,00—4,00	0,75 ¹⁾
Ikke overflatebehandlet	0,30	2,00—4,00	0,50 ¹⁾

Armatur er frilistet i Norge og Sverige. I Danmark er importen gjenstand for regulering.

c. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Fra dansk og norsk industrihold er det uttrykt sterke betenkeligheter overfor etablering av et felles nordisk marked for armatur. Den svenske industrisakkyndige stiller seg derimot positivt. Industrien i Danmark og Norge ble ansett for ikke å være på samme utviklingstrinn som den svenske.

Armaturfremstillingen krever i mange tilfelle meget kostbare maskiner. Det synes å være grunnlag for et samarbeid på inter-nordisk grunnlag for best mulig å utnytte disse maskiners produksjonskapasitet. Et slikt samarbeid er for øvrig allerede i en viss utstrekning etablert mellom svenske og norske bedrifter.

III. Beslag og låser.

a. Produksjon og forsyningsforhold.

Danmarks produksjon av beslag og låser var i 1951 ca. 25 mill. d.kr. Eksporten og importen dreide seg om 4 mill. d.kr. hver vei. Overfor Norge og Sverige hadde Danmark i 1951 et mindre eksportoverskudd, idet det ble eksportert for ca. 1 mill. d.kr., mens importen beløp seg til 0,3 mill. d.kr.

Norges produksjon dreide seg i 1951 om 17 mill. n.kr. I 1952 var det en

¹⁾ Dog minst 15 prosent av verdien.

nettoimport av beslag og låser på ca. 2 mill. n.kr., hvorav fra Danmark og Sverige 0,6 mill. n.kr.

Sveriges produksjon, ca. 38 mill. s.kr. i 1951, er større enn det innenlandske forbruk. Således ble det i 1951 eksportert beslag og låser til en verdi av ca. 13 mill. s.kr., mens importen bare var ca. 2 mill. s.kr.

b. Toll og importrestriksjoner.

I tabell 59 er angitt tollsatsene for låser og beslag.

Tabell 59. Tollsats, kr. pr. kg i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Låser og beslag helt av jern	0,10	1,00—1,40	0,15—0,30
Låser og beslag helt av messing	0,30	2,00—4,00	0,50—0,75

Importen av beslag og låser er regulert både i Danmark og Norge, mens importen i Sverige er fri.

c. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De danske og norske industrisakkyndige er av den mening at et felles nordisk marked vil føre til betydelige vanskeligheter for beslag- og låseindustrien i Norge og Danmark. Fra svensk side synes det ikke å være noen betenkeligheter ved en opphevelse av toll og importrestriksjoner mellom de tre land.

Det er for øvrig allerede etablert et nordisk samarbeid for beslag- og låseindustrien når det gjelder produksjonsspesialisering og utveksling av lisenser og patenter. Dette har i visse tilfelle ført til en bedre utnyttelse av maskinkapasiteten. Også når det gjelder standardisering er et nordisk samarbeid innledet.

IV. Bestikkvarer.

a. Produksjon og forsyningsforhold.

Danmarks produksjon av bestikkvarer beløp seg i 1951 til ca. 34 mill. d.kr. Herav var omkring 20 mill. d.kr. bestikkvarer av edle metaller. Eksporten var i 1951 ganske betydelig, nemlig ca. 7 mill. d.kr., hvorav ca. 6 mill. d.kr. representerte bestikkvarer av edle metaller. Importen dreide seg om vel 1 mill. d.kr. Både eksporten til og importen fra Norge og Sverige var liten.

Norges produksjon var i 1951 vel 20 mill. n.kr., hvorav vel 4 mill. n.kr. var bestikkvarer av andre metaller enn sølv eller plett. Importen var i 1952 ca. 2 mill. n.kr. Importen fra Danmark og Sverige var temmelig ubetydelig, nemlig 0,2 mill. n.kr.

Sveriges produksjon av spisebestikk av uedle metaller, i første rekke rustfritt stål, var i 1951 ca. 10 mill. s.kr. Opplysninger foreligger ikke om produksjonen av bestikkvarer av edle metaller. Som følge av manglende statistisk spesifikasjon kan oppgaver over eksport og import ikke gis for Sveriges vedkommende.

b. Toll og importrestriksjoner.

I tabell 60 er gitt en oversikt over tollforholdene.

Tabell 60. Tollsats, kr. pr. kg i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Rustfritt bestikk	0,10	3,00— 5,00	0,50—0,55
Forsølvvet eller plettert bestikk	25 % a.v.	8,00—10,00	2,30—2,55
Bestikk av sølv	25 % a.v.	32,00	35,00

Importen av bestikkvarer er fri i Sverige, mens den derimot er regulert i Danmark og Norge.

c. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Danske industrisakkyndige er av den oppfatning at et felles nordisk marked for bestikkvarer på lengre sikt vil by på betydelige fordeler.

Uttalelsene fra de norske og svenske industrisakkyndige dekker bare bestikkvarer av ikke edle metaller.

Den norske produksjon av bestikkvarer er av temmelig ny dato. De norske sakkyndige fra denne industri er av den oppfatning at industrien må få anledning til å konsolidere sin stilling og at det nordiske samarbeid på dette område i alle fall i første omgang bør ta sikte på en utveksling av erfaringer når det gjelder produksjonen.

Sakkyndige fra den tilsvarende svenske industri stiller seg positivt til et felles nordisk marked, idet de understreker de økte muligheter for spesialisering som et større marked vil medføre.

Det er enighet blant de bransjesakkyndige i de tre land om at en koordinering av merkningsbestemmelsene vil være ønskelig. De norske bransjesakkyndige var interessert i økt spesialisering ved produksjonen av halvfabrikata.

V. Verktøy og redskaper.

a. Produksjon og forsyningsforhold.

De statistiske opplysninger om industriens produksjon er mangelfulle, men tabell 61 gir et inntrykk av produksjonens størrelsesorden for de viktigste redskap- og verktøyslag i de tre nordiske land.

Tabell 61. Produksjon 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Økser	0,2	1,4	5,8
Hamrer	1	0,2	3,4
Sager	1,5	2	34,1
Skrutrekker, tener, stemjern	1	1	7,3
Skiftenøkler	1	1	6,2
Spader, skuffer, greip, høygafler	6	3,5	7,5
Ljåer	0,1	0,4	0,9

Storparten av den *danske* produksjon av økser og hamrer og en rekke andre verktøyslag foregår på én bedrift. Der finnes dessuten en fabrikk som er hovedprodusent av sager og et mindre antall fabrikker som har spesialisert seg på forskjellige sorter verktøy.

Der finnes fire fabrikker som fremstiller spader, greip, skuffer m. v. Denne produksjon har etter krigen stått overfor en fallende etterspørsel på grunn av den stigende mekanisering i jordbruket. Den samme utvikling kan man konstatere i Norge og Sverige.

Den *norske* produksjon er konsentrert på forholdsvis få, store bedrifter. Produksjonen av hamrer er liten. Den vesentligste del av forbruket dekkes ved import. Produksjon av tener, skiftenøkler m. v. foregår på Kongsberg Våpenfabrikk. Fremstilling av sager foregår på én bedrift, og omtrent halvparten av produksjonen eksporteres.

Produksjonen av spader, skuffer og greip er stort sett konsentrert på én bedrift, ljåer fremstilles av et par bedrifter og det samme er tilfelle for økser. Produksjonskapasiteten for økser er vesentlig større enn behovet på hjemmemarkedet og en stor del av produksjonen eksporteres til ikke-nordiske land.

Den *svenske* produksjon av hamrer, skrutrekker, skrunøkler, tener, stemjern og ljåer er konsentrert hovedsakelig på få og store fabrikker, mens de andre varene fremstilles både av små og store bedrifter.

Råvarene, først og fremst stål, er tilgjengelige på like vilkår og til ens priser i de tre land. Oftest anvendes svensk spesialstål, men norske redskaper og visse norske verktøyslag fremstilles av norsk stål.

b. Toll og importrestriksjoner.

I *Danmark* er det vekt toll for verktøy og redskaper med satser fra 3 til 10 d.øre pr. kg. Dette svarer til incidenser fra 0,1 til 3 prosent av verdien.

I *Norge* er toll for de fleste sorter verktøy og redskap 20 prosent av verdien. For de fleste sager er toll 15 prosent og for økser 1,30 n.kr. pr. kg (incidens 1951 ca. 16 prosent).

I *Sverige* er tollsatsene fra 10 til 20 s.øre pr. kg. Dette svarer til tollincidenser på 2 til 4 prosent av verdien.

I *Danmark* er landbruksredskaper og barneverktøy underlagt importrestriksjoner, mens verktøy og redskaper ellers er på friliste. I *Norge* og *Sverige* er alle slags redskaper og verktøy på friliste.

c. Utenrikshandel.

Tabell 62. Utenrikshandelen i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
<i>Verktøy</i> (økser, hamrer, sager, skrutrekkere, tenger, stemjern og skiftenøkler).			
Eksport	2,3	..	41,8
Import	4,9	7,8	7,6
Herav fra:			
Danmark	..	0,1	0
Norge	0,1	..	0
Sverige	2,7	4,0	..
<i>Redskaper</i> (spader, skuffer, greip, høygafler, ljàer).			
Eksport	0,6	0,2	2,1
Import	0,2	0,2	0,2
Herav fra:			
Danmark	..	0,1	0
Norge	0	..	0
Sverige	0	0,1	..

Av tabell 62 går det fram at Sverige eksporterer betydelige mengder av de her nevnte varer, mens Danmark har en mindre og Norge en nesten ubetydelig eksport. Samhandelen mellom de nordiske land begrenser seg til svensk eksport av hamrer, sager, skrutrekkere, tenger, stemjern og skiftenøkler til Danmark og Norge.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De *danske* sakkynndige er positivt innstilt til tanken om et felles marked for de varer som er behandlet. For verktøy og for de større artiklene innen redskapsområdet — spader, skuffer og greip — har man pekt på at et felles marked trolig ikke vil føre til noen vesentlig øking i den nordiske samhandel. Produksjonen av disse varene er i betydelig grad tilpasset til ønskene på de lokale markeder. Håndverkerne vil ha de særlige typer som de er vant til og vil bare i liten grad være tilbøyelige til

å kjøpe utenlandske typer. For de fleste sorter verktøy og for de viktigste redskaper gjelder det at en økt produksjon neppe vil redusere omkostningene fordi produksjonen allerede har oppnådd en optimal størrelse for de fleste vareområdene. Produksjonen krever mye arbeidskraft, og det kan ikke vinnes inn noe vesentlig ved ytterligere mekanisering.

For de mindre spesialartiklene innenfor redskapsområdet kan det imidlertid vinnes inn betydelige fordeler ved en spesialisering. De sakkyndige har uttalt at etableringen av et felles marked både er en forutsetning for og et naturlig grunnlag for eventuelle avtaler om fordeling av produksjonen. Nedgangen i etterspørselen etter landbruksredskaper, som skyldes mekaniseringen i landbruket, vil for øvrig før eller senere tvinge produsentene i de nordiske land til å samarbeide om spesialisering.

Norske sakkyndige har uttalt at de ikke kan gå med på et felles nordisk marked for hamrer, skrutrekkere, tenger, stemjern og skiftengøkler. Produksjonen av verktøy på Kongsberg Våpenfabrikk var opprinnelig en utfyllingsproduksjon ved en rent militær virksomhet. I dag er den imidlertid lagt an på å tilfredsstille det norske marked. Verktøyet er nå en av bedriftens sikreste produkter. Det pågår en rasjonalisering av produksjonen som vil være avsluttet om 2 til 3 år. Hverken produksjonens størrelse eller den rasjonaliseringsgrad som man hittil har nådd, gjør det mulig for bedriften på det nåværende tidspunkt å ta opp konkurransen med de betydelig større svenske og danske bedrifter. Etter de norske sakkyndiges erfaring vil det dessuten, med det godt utbygde salgsapparat disse bedrifter har i sine egne land, være så å si umulig å konkurrere selv med sterkt reduserte priser. Før bedriften har rasjonalisert produksjonen og utbygd salgsapparatet på tilsvarende måte som konkurrentene i de øvrige nordiske land vil opphevelse av tollsatsene etter de norske sakkyndiges mening derfor kunne medføre alvorlige konsekvenser.

På liknende måte stiller de norske sakkyndige seg forsåvidt angår økser. For sager er man derimot interessert i et felles marked.

De svenske sakkyndige stiller seg positive overfor tanken om et felles marked for alle sorter verktøy og redskaper. For verktøy mener de at et felles marked vil by på store fordeler. De regner med at svenske produsenter vil kunne overta en del av den omsetning som produsenter i utenforstående land i dag har i Danmark og Norge. På denne måten kan det skapes et verdifullt grunnlag for eksporten til den øvrige verden. Også for redskapenes vedkommende mener de at et felles marked vil være en fordel, men virkningene vil neppe bli så store på dette området.

Det er enighet blant de sakkyndige om at ens tollsatser utad vil være å foretrekke, men at det likevel vil være mulig å opprettholde forskjellige tollsatser da varene forholdsvis lett kan merkes.

19. Maskinindustri.

I maskinindustrien har Utvalget foretatt bransjeundersøkelser for landbruksmaskiner, forbrenningsmotorer, verktøymaskiner og vaskemaskiner.

I. Landbruksmaskiner.
a. Industriens struktur.

Produksjonen av de viktigste landbruksmaskiner 1951 går fram av tabell 63.

Tabell 63. Produksjonen i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Skurtreskere	—	—	22,6
Slåmaskiner og selvbindere	1,0 ¹⁾	—	27,8
Ploger	5,3	1,9	11,9
Harver	2,7	1,7	7,9
Såmaskiner	6,7	—	5,8
Radrensere	5,2	1,3	5,1
Gjødselspredere	6,9	1,1	11,8
Treskeverk og halmpressere	17,9	1,2	9,6
Kverner	7,3	—	..
Mjølkekaskiner	28,5	0,8	29,0
Arbeidsvogner	13,0	4,5	..
Andre landbruksmaskiner og redskaper	21,2	10,3	..
I alt	ca. 115	23	..

Den danske produksjon av landbruksredskaper og landbruksmaskiner omfatter treskeverk, kverner, radsåmaskiner, ploger, jordbearbeidingsmaskiner, roeopptakere m. m. Skurtreskere og endel selvbindere importeres bl. a. fra Sverige. En enkelt fabrikk tok i 1950 opp produksjonen av selvbindere. Den har i dag en betydelig produksjon, hvorav 60 prosent eksporteres, bl. a. til Norge. Produksjonen er ellers fordelt på et halvt hundre fabrikker spredt over hele landet. De fleste fremstiller flere forskjellige typer landbruksmaskiner. I tillegg til dette er det ca. 15 fabrikker som fremstiller mjølkekaskiner. Endel av disse er imidlertid samlefabrikker, bl. a. for deler som importeres fra Sverige. Traktorer er hittil ikke fremstilt i Danmark, men en fabrikk forbereder seg for tiden på å ta opp produksjonen.

I Norge foregår det bare en mindre produksjon av egentlige landbruksmaskiner, men det fremstilles endel treskeverk, mjølkekaskiner, potet-

¹⁾ Senere år ca. 6 mill. d.kr.

opptakere og gjødselspredere. Produksjonen av traktorredskaper er mer utviklet og dekker forbruket. Tilsammen er det ca. 20 fabrikker, men de fleste er temmelig små. En fabrikk dekker imidlertid ca. halvparten av den norske produksjon. Storparten av den norske industri ligger på Vestlandet, og da fraktomkostningene er forholdsvis store, vil en vesentlig del av det norske marked eventuelt kunne forsynes billigere fra Sverige. I Norge er det ikke som i Sverige mindre lokale markeder, som naturlig forsynes av lokale produsenter.

I *Sverige* er det endel store fabrikker for landbruksmaskiner, men en vesentlig del av produksjonen foregår på små bedrifter. De mindre verkstedene tar ofte opp fremstillingen av en eller annen særlig maskin- eller redskapstype som har slått an på det lokale marked. Sverige har en betydelig produksjon av traktorer, men industrien er ikke i stand til å dekke det svenske hjemmemarked fullt ut. Den betydelige svenske eksport omfatter først og fremst skurtreskere, selvbindere og mjølkemaskiner.

b. Toll og importrestriksjoner.

I *Danmark* er ploger, harver, tromler, hesteriver o.l. redskaper belagt med en toll på 3 d.øre pr. kg. Dette svarer til en incidens på 0,5—1,5 prosent. Såmaskiner, selvbindere og deler er tollfrie, mens tollen for andre maskiner uten elektrisk motor er 5 prosent av verdien, med elektrisk motor 7,5 prosent av verdien. Traktorer er belagt med en toll på 5 prosent av verdien.

I *Norge* er tollen for håndredskaper og hesteredskaper 20 prosent av verdien. For kunstgjødselspredere, treskeverk, mjølkemaskiner, traktorredskaper m. m. er tollen 10 prosent av verdien. Traktorer er tollfrie. De fleste andre landbruksmaskiner (f. eks. slåmaskiner) som ikke fremstilles i Norge, kan innføres tollfritt etter den såkalte maskinanmerkning i tolltariffen. Om en norsk produsent kan godtgjøre at hans produksjon dekker minst 10 prosent av det norske forbruk, kan denne tollfrihet falle bort.¹⁾

I *Sverige* er treskeverk, såmaskiner, gjødselspredere, slåmaskiner, kløverhamser, kornrensere m. v. belagt med en toll på 15 prosent av verdien. Ploger, skurtreskere, selvbindere, avleggere, silolastere, hesteriver, høyvendere, høsteapparater og potetopptakere er belagt med en toll på 10 prosent av verdien. Tollen for reservedeler for de forskjellige slag er 6—20 s.øre pr. kg. Tollen på traktorer er 10 prosent.

Alle landbruksmaskiner er på friliste i de tre land, unntatt ploger, harver og river, som er på bunden liste i Danmark.

¹⁾ Tollfrihet ifølge maskinanmerkningen er imidlertid suspendert for bl. a. landbruksmaskiner, forbrenningsmotorer og verktøymaskiner for tidsrommet 17. februar 1954 til 30. juni 1955.

c. Utenrikshandel.

Tabell 64. Utenrikshandelen i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
<i>Skurtreskere og andre slåmaskiner m. v.:</i>			
Eksport	0,5	—	23,8
Import	15,7	8,7	2,5
Herav fra:			
Danmark	—	—	—
Norge	—	—	—
Sverige	7,2	5,7	—
<i>Ploger, harver, såmaskiner, treskeverk:</i>			
Eksport	2,0	—	3,6
Import	8,6	2,1	3,1
Herav fra:			
Danmark	—	0,3	0,1
Norge	—	—	—
Sverige	0,1	1,1	—
<i>Mjølkemaskiner:</i>			
Eksport	15,5	—	14,8
Import	1,0	0,9	0,2
Herav fra:			
Danmark	—	0,1	0,1
Norge	—	—	—
Sverige	0,1	0,6	—

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

Fra de *danske* sakkyndige er det hevdet at et felles marked vil være særdeles nyttig. For tiden pågår det en kraftig modernisering av jordbruket i alle tre land, og utviklingen har skapt nye maskiner og redskaps typer. Dette gir gode muligheter for spesialisering og arbeidsdeling mellom de nordiske land. Et stort felles hjemmemarked vil gi muligheter for å arbeide mer rasjonelt med større serier. Derved vil konkurransevnen på eksportmarkedene bedres, samtidig som mulighetene for å møte utenlandsk konkurranse blir bedret.

De *norske* sakkyndige er i prinsippet tilhengere av et friest mulig handelssamkvem, men har uttalt at det etter deres mening ennå er for tidlig å opprette et felles marked fordi norsk industri er for ung. De mener at opphevelsen av tollsatsene overfor Danmark og Sverige i første omgang vil være meget farlig for den norske industri, fordi det i Norge er et utpreget «snobberi» for utenlandske varer. Ved en reklameinnsats over

en rekke år vil norske landbruksmaskiner imidlertid kunne vinne innpass på det danske og svenske marked. En annen svakhet ved den norske industri er, som nevnt foran, at den ligger langt fra hovedmarkedene. Man kan derfor ikke gå med på et felles marked nå, men stiller seg positivt hvis det blir tale om en overgangsperiode på f. eks. 10 år.

De *svenske* sakkyndige har uttalt at det på lang sikt vil være meget store fordeler med et felles marked. Visse deler av bransjen, især de små bedrifter, stiller seg imidlertid for tiden litt tvilende. Man frykter i første omgang en hard konkurranse fra danske maskiner i Syd-Sverige, mens man for de enklere landbruksmaskiner og redskaper ikke mener å ha særlig store muligheter for eksport til Danmark. Den svenske kapasiteten er for øyeblikket for stor i forhold til etterspørselen, og arbeidslønningene er høyere enn i Danmark og Norge.

De danske, norske og svenske sakkyndige er enige om at det ville være nyttig å få standardisert de krav som prøveinstituttene for landbruksmaskiner stiller i de tre land.

II. Forbrenningsmotorer.

a. Industriens struktur.

Produksjonsverdien for forbrenningsmotorer kom i *Danmark* i 1951 opp i 56 mill. d.kr. Det er ca. 20 bedrifter som fremstiller motorer. En av disse bedriftene er forholdsvis stor og fremstiller både stasjonære motorer og motorer til maritimt bruk med en motorkraft på opptil 30 000 HK. Noen andre fabrikker fremstiller større stasjonære og maritime motorer. Visse av bedriftene har spesialisert sin produksjon på visse motortyper som vesentlig eksporteres, mens hovedvekten hos de andre ligger i fremstillingen av mindre motorer til fiskerflåten.

Produksjonsverdien i *Norge* for forbrenningsmotorer kom i 1951 opp i 26 mill. n.kr. Det fremstilles hovedsakelig forbrenningsmotorer for båter. Produksjonen omfatter først og fremst semi-dieselmotorer og forgassermotorer, mens produksjonen av dieselmotorer har vært forholdsvis liten. Produksjonen av dieselmotorer er i de siste år imidlertid tatt opp av en rekke fabrikker, og den er nå i sterk vekst. Motorproduksjonen går nesten utelukkende til forsyning av den norske fiskerflåten (35 000 båter) og lystfartøyer.

Den *svenske* produksjon av forbrenningsmotorer kom i 1951 opp i en produksjonsverdi på 144 mill. s.kr. Det er ca. 10 bedrifter som fremstiller alle størrelser og typer av motorer.

Bedriftene i alle tre land har adgang til *råvarene* på like vilkår. Norge importerer visse deler til motorene, bensinpumper, aksler m. v., bl. a. fra Tyskland og England. Tollen på disse delene spiller ingen nevneverdig rolle.

b. Toll og importrestriksjoner.

Den *danske* toll er 5 prosent av verdien, men det ytes tollgodtgjørelse for motorer som settes inn i skip.

I *Norge* er tollen 10 prosent av verdien for båtmotorer, stasjonære motorer og deler til slike motorer. Etter «maskinanmerkingen»¹⁾ tilstås det tollfrihet for motortyper som ikke fremstilles i *Norge*.

I *Sverige* er tollen 10 prosent for motorer under 1,5 tonn, 15 prosent for motorer over 1,5 tonn. Alle motorer til skip over en viss størrelse er tollfrie.

I *Danmark* og *Norge* er forbrenningsmotorer underlagt importregulering, mens de er på friliste i *Sverige*.

c. Utenrikshandel.

Tabell 65. Utenrikshandel 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	64	1	51
Import	25	42	36
Herav fra:			
Danmark	—	8	6
Norge	—	—	—
Sverige	2	30	—

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De *danske* sakkyndige har stilt seg positive overfor tanken om et felles marked. Et større hjemmemarked vil være en vesentlig støtte for eksporten til utenforstående land.

De *norske* sakkyndige har uttalt at de i prinsippet er tilhengere av den størst mulige liberalisering, men hevder at den norske industri ennå er for liten til å klare seg uten toll. Avsetningsmulighetene for norske motorer vil ikke bli økt ved et felles marked. Forutsatt at tollene opprettholdes har man ingen ting imot at de kvantitative restriksjoner tas bort.

Under forutsetning av mer ensartede skattebestemmelser, avskrivningsregler m. m. mener man at man etter en overgangsperiode trolig også vil kunne oppheve tollene. Man kan imidlertid ikke uttale seg nærmere om lengden av overgangsperioden.

De *svenske* sakkyndige er positivt interesserte, idet de har fremhevet at den vesentligste innførsel til *Sverige* allerede er fri på grunn av regelen om tollfri import av motorer til skip. De danske og norske bestemmelser om at lån fra de offentlige fiskeribanker bare gis til fartøy som har instal-

¹⁾ Jfr. side 500 med note.

lert motor som er produsert i hjemlandet, bør forandres til å omfatte motorer fremstilt i alle de tre nordiske land.

Det er enighet om at felles tollsatser utad vil være nødvendig av hensyn til mulighetene for at utenlandske produsenter kan etablere samlefabrikker i Danmark, som har den laveste toll.

III. Verktøymaskiner.

a. Industriens struktur.

Den *danske* produksjon av verktøymaskiner kom i 1951 opp i ca. 30 mill. d.kr. Produksjonen foregår dels på ca. 40 spesialfabrikker, dels på et vekslende antall blandede maskinfabrikker. Der er ingen bedrifter av samme størrelsesorden som de største svenske bedriftene, men en del av spesialfabrikkene har en middels størrelse på 100—200 arbeidere. Noen av disse spesialfabrikkene har spesialisert seg på bestemte maskintyper, f. eks. eksenterpresser, fresemaskiner og visse dreiebenker m. v. De har en produksjon av kvalitetsmaskiner med stor konkurransevne. De fleste bedriftene har imidlertid en størrelse på 20—50 arbeidere, er mindre spesialisert og har en forholdsvis liten årsproduksjon av hver maskintype.

I *Norge* er det 3 egentlige verktøymaskinfabrikker, som tilsammen sysselsetter 300—400 mann. I 1951 fremstilte de maskiner for ca. 3,5 mill. n.kr. Ved siden av den egentlige maskinfremstilling påtar de seg imidlertid service og reparasjonsarbeider. En av disse fabrikker er en spesialfabrikk for dreiebenker, som fremstilles i de fleste størrelser. Utover dette er det en beskjedent produksjon av fresemaskiner, visse boremaskiner, slipemaskiner, mindre høvel- og shapingsmaskiner og blikkbearbeidingsmaskiner. Større og mer kompliserte maskiner fremstilles ikke.

I tillegg til de tre egentlige fabrikker for verktøymaskiner har en del verksteder ved siden av sin normale reparasjonsvirksomhet tatt opp maskinproduksjon i mindre omfang.

Den *svenske* verktøymaskinindustri hadde i 1951 en produksjonsverdi på 70 mill. s.kr. I den svenske verktøymaskinindustrien kan en fremheve to forskjellige typer virksomheter, men der finnes også forskjellige overgangsformer mellom disse. Det dreier seg dels om store, sterkt spesialiserte og rasjonaliserte bedrifter som fremstiller kompliserte maskiner, og har en meget betydelig eksport, dels om mindre fabrikker som ikke er så spesialiserte og fremstiller enklere maskiner. Den siste bedriftstypen arbeider i høyere grad for hjemmemarkedet.

b. Toll og importrestriksjoner.

I *Danmark* er tollen på verktøymaskiner med elektromotorer 7,5 prosent av verdien, uten elektromotorer 5 prosent av verdien.

I Norge er storparten av verktøymaskinene tollfrie etter «maskinanmerkningen»¹⁾, men for dreiebenker, fresemaskiner, slipemaskiner, boremaskiner, blikkbearbeidingsmaskiner m. v. er det en toll på 15 prosent av verdien, for jernhøvelmaskiner er tollen 20 prosent.

I Sverige er tollen for maskiner under 10 tonn 15 prosent av verdien, for maskiner over 10 tonn 5 øre pr. kg (ca. 1 prosent av verdien).

I Norge og Sverige er verktøymaskiner på friliste, i Danmark er de på bunden liste.

c. Utenrikshandel.

Tabell 66. Utenrikshandelen i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	21	0	42
Import	26	20	50
Herav fra:			
Danmark	.	1	2
Norge	—	.	—
Sverige	2	5	.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De danske sakkyndige har enstemmig uttalt at de er meget interessert i et felles nordisk marked. På grunn av det meget store antall forskjellige maskiner og maskintyper som finnes er selvforsyning umulig. Det er nødvendig å spesialisere seg og selge sine spesielle maskiner på verdensmarkedet. Som støtte for en slik eksport vil et felles nordisk marked være av stor betydning. Den økte spesialisering på et felles marked vil gjøre maskinene billigere, noe som den øvrige industri som bruker verktøymaskiner må være interessert i. Videre er det fremhevet at de nordiske land vil stå sterkt i handelsforhandlinger og bedre sine muligheter for felles nordiske eksportfremstøt på de oversjøiske markeder, hvis et felles marked etableres.

De norske sakkyndige har fremhevet at det i Norge foreløpig er arbeidsoppgaver nok på hjemmemarkedet og at industrien derfor ikke er interessert hverken i eksport eller i å utvide hjemmemarkedet til de andre nordiske land. Den alvorlige mangel på kvalifisert arbeidskraft i denne bransje i Norge bidrar til å styrke denne oppfatning. Den norske produksjon dekker for øyeblikket ca. 15 prosent av hjemmemarkedet, og det foreløpige mål for den norske industri må være å nå opp i en betydelig høyere selvforsyning med hensyn til verktøymaskiner.

¹⁾ Jfr. side 500 med note.

Den norske verktøymaskinindustrien er av disse grunner negativt innstilt til et felles nordisk marked. Hvorvidt forholdene stiller seg annerledes hvis det blir tale om en lengre overgangsperiode kan en ikke si noe om, for det er umulig å bedømme utviklingen f. eks. 10 år fram i tiden.

Fra *svensk* side har en understreket de betydelige fordeler som et felles nordisk marked vil medføre for alle tre land. Et stort felles hjemmemarked vil bli en nødvendighet under den stadig skjerpede konkurranse med de store industriland.

De sakkyndige var enige om at felles tollsatser utad ville være å foretrekke, men at det ikke ville by på uoverstigelige vanskeligheter at hvert land beholdt sine tollsatser på et felles marked. Maskinene vil kunne identifiseres og det vil være mulig å unngå transitering gjennom det land som har den laveste tollsats.

IV. Vaskemaskiner.

a. Industriens struktur.

Den *danske* produksjon av vaskemaskiner og vaskerimaskiner var i 1951 på 19 mill. d.kr. Produksjonen av husholdningsvaskemaskiner foregår på 25 fabrikker med varierende størrelse. De større fabrikker fremstiller både husholdningsvaskemaskiner og vaskemaskiner til vaskeriindustrien. For 3—4 av bedriftene ligger hovedvekten på større vaskerimaskiner.

I *Norge* var produksjonen i 1952 24 mill. n.kr. Det fremstilles vaskemaskiner på en rekke bedrifter, og et par av disse er forholdsvis store. En bedrift dominerer fremstillingen av mindre husholdningsmaskiner og hadde i 1952 en eksport til *Sverige* på ca. 2,2 mill. n.kr. Større husholdningsmaskiner og vaskemaskiner for fellesvaskerier og vaskeriindustrien fremstilles også i *Norge*, og også på dette område er det en bedrift som dekker storparten av den norske produksjon.

Den *svenske* produksjon av vaskemaskiner var i 1951 på 29 mill. s.kr.

b. Toll og importrestriksjoner.

I *Danmark* er tollen på vaskemaskiner med elektrisk motor 7,5 prosent av verdien, uten elektromotor 5 prosent av verdien.

I *Norge* er tollen 20 prosent, i *Sverige* 10 prosent av verdien.

Vaskemaskiner er på bunden liste i *Danmark*. I *Norge* er vaskemaskiner med innhold under 7 kg på friliste og i *Sverige* er importen av alle vaskemaskiner fri.

c. Utenrikshandel.

Tabell 67. Utenrikshandelen i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	1,6	—	2,7
Import	0,5	2,1	0,7
Herav fra:			
Danmark	.	0,1	—
Norge	—	.	—
Sverige	0,2	0,3	.

Den norske importen økte sterkt fra 1951 til 1952, idet de mindre vaske-maskiner ble ført på friliste. Produksjonen økte også betydelig og det ble i 1952 som nevnt eksportert for 2,2 mill. n.kr. til Sverige.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De *danske* sakkyndige har uttalt at de for mindre husholdningsmaskiner ubetinget kan gå inn for et felles nordisk marked, men har dog fremhevet som en forutsetning at det må etableres ensartede priser og innkjøpsmuligheter for råvarene i alle tre land. For de større husholdningsmaskiner, industrielle vaskemaskiner og vaskerimaskiner har de danske sakkyndige derimot gitt uttrykk for betenkeligheter, spesielt med tanke på konkurransen fra Sverige.

De *norske* sakkyndige er også positive i sin innstilling forsåvidt angår de *mindre husholdningsvaskemaskiner*. Man tar imidlertid det forbehold at det først må skapes noenlunde ensartede regler for skatter, avskrivninger m. v., samtidig som råvarene, først og fremst rustfritt stål, må kunne kjøpes på ens vilkår i de tre land. For de større *vaskemaskiner* og for *vaskerimaskiner* kan man imidlertid bare slutte seg til tanken hvis det blir tale om en meget lang overgangsperiode og under de foran nevnte forutsetninger om skatter, avskrivningsregler og råvareforsyning m. v.

De *svenske* sakkyndige mener at et felles nordisk marked vil medføre store fordeler.

De bransjesakkyndige er enig om at de tre lands materialprøvningsmyndigheter må stille de samme krav til de elektriske vaskemaskiner ved etablering av et felles marked.

De er videre enige om at det er nødvendig å ha ens tollsatser utad for at ikke utenlandske produsenter skal kunne opprette samlefabrikker i Danmark som har den laveste toll.

20. Radioindustri.

Innledningsvis skal det nevnes at begrepet «radioindustri» vanskelig kan defineres eksakt. Grensene er flytende både overfor den del av elektroindustrien som fremstiller elektroniske apparater av forskjellig slag f. eks. måleinstrumenter og overfor telefonindustrien.

a. Industriens struktur.

I tabell 68 er det gitt visse oversiktstall for radioindustrien i Danmark, Norge og Sverige.

Tabell 68. Radioindustrien i 1951.

	Danmark	Norge	Sverige
Antall bedrifter	51	32	18
» arbeidere	ca. 3 400	2 070	ca. 3 100
» funksjonærer	ca. 710	790	ca. 1 030
Produksjonsverdi, mill. kr. i respektive lands valuta	95	74	102
Mill norske kr.	98	74	141

Under og etter den siste krig har den svenske radioindustri gjennomgått en rask utvikling, og det samme har etter krigen vært tilfelle i Danmark og Norge. I Norge har ekspansjonen i noen grad vært en følge av den akutte mangel på kringkastingsmottakere etter den tyske okkupasjonen. Den norske produksjon av kommunikasjonsradio har imidlertid også økt sterkt.

I alle tre land foregår produksjonen både ved mindre og større bedrifter. I Sverige finner imidlertid hovedparten av produksjonen av kringkastingsmottakere og kommunikasjonsradio sted ved store bedrifter, mens produksjonen av forsterkere o. l. i en viss utstrekning foregår ved små bedrifter som kan ligge under grensen for de som omfattes av den offisielle industristatistikk — 5 ansatte.

Produksjonen i de enkelte bedrifter i radioindustrien er i alminnelighet delt opp på et flertall ulike typer av produkter. I de senere år har imidlertid spesialiseringstendenser gjort seg gjeldende på enkelte hold. For øvrig skal det nevnes at det i Danmark har vokst opp visse industribedrifter som har spesialisert seg på fremstilling av såkalte radiokomponenter, dvs. deler og tilbehør til radioapparater av forskjellig slag. I Norge har fem bedrifter konsentrert seg om produksjon av kommunikasjonsradio, mens tolv andre bedrifter bare produserer kringkastingsmottakere og elektro-akustiske anlegg.

Den tekniske standard er god i alle tre land og tilgangen på yrkesutdannet arbeidskraft er lik. Lønningene for teknisk personale er oppgitt å ligge betydelig høyere i Sverige enn i Norge og sannsynligvis også i Danmark.

b. Toll og importrestriksjoner.

I Danmark er radioindustriens produkter gjenstand for importrestriksjoner. Dette gjelder imidlertid ikke navigasjonsutstyr. I Norge er alle radioprodukter bortsett fra ekkolodd frilistet. Samtlige radioprodukter er frilistet i Sverige.

I tabell 69 er gitt en oversikt over tollene på radiomateriell i Danmark, Norge og Sverige.

Tabell 69. Tollene på radiomateriell.

	Danmark	Norge	Sverige
Radiomottakere	20 %	25 %	20 %
Deler til radiomottakere	20 %	25 %	20 %
Elektronrør	1,50 d.kr./st.	50 n.øre/st.	20 %
Forsterkere	20 %	25 %	20 %
Andre apparater for trådløs telegrafi og telefoni	7,5 %	2,80 n.kr./kg	10 %
Elektroniske måleapparater	70 d.øre/kg	20 %	15 %
Ekkolodd	70 d.øre/kg	f.t. tollfri	10 %
Radar	70 d.øre/kg	f.t. tollfri	10 %

c. Utenrikshandel.

Den innbyrdes handel med radioprodukter mellom Danmark, Norge og Sverige er belyst i tabell 70.

Av tabell 70 går det fram at den innbyrdes handel med radioprodukter for øyeblikket er av liten betydning.

Tabell 70. Utenrikshandelen med radioapparater og radioprodukter i 1951, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	41,8	4,3	14,0
Import	17,5	21,1	33,3
Herav fra:			
Danmark	.	0,8	1,9
Norge	.	.	0,4
Sverige	.	1,2	.

I det følgende kommenteres visse hovedgrupper av radioindustriens produkter.

d. Kringkastingsmottakere.

Produksjonen av kringkastingsmottakere var i 1951 i Danmark 52 mill. d.kr., i Norge 40 mill. n.kr. og i Sverige 70 mill. s.kr. Den innenlandske produksjon dekker behovet i de respektive land.

Den nordiske samhandel med kringkastingsmottakere er meget liten. Delvis kan dette bero på at materiellkontrollen i de enkelte land stiller opp ulike krav, noe som leder til at det i hvert land fremstilles apparater som er konstruert særlig for hjemmemarkedet. Også ulike metoder for utsending av radiosignaler, f. eks. den danske utsending av ultrakorte bølger — FM — medfører ulike krav til apparatene. Kringkastingsmottakere kan også anses for å være et typisk hjemmemarkedsprodukt der de innarbeidede innenlandske fabrikkmerkene har fått fortrinn hos det kjøpende publikum. Av denne grunn har de sakkyndige fra radioindustrien ikke regnet med noen større virkninger av en friere nordisk samhandel for ferdige apparater. De har uttalt at et felles nordisk marked, under forutsetning av innbyrdes tollfrihet også for deler til kringkastingsmottakere og stort sett ens toll utad, trolig ikke skulle medføre større forskyvninger i avsetningen enn 5—10 prosent. Imidlertid får mindre apparater, heri også medtatt batterimottakere, stadig større avsetning i Norge og Sverige. Disse mindre apparater har man ment lettere kunne bli formål for samhandelen.

Sakkyndige fra norsk radioindustri har fremholdt som en absolutt forutsetning for å oppheve de innbyrdes tollene på kringkastingsmottakere at man får ens tollsatser mot ikke-nordiske land på de varer det her er tale om. Videre ble forutsatt at de kvantitative reguleringer oppheves gjensidig og at de blir like overfor ikke-nordiske land. De samme forutsetninger gjelder også deler og materiell for produksjon av radioapparater.

Sakkyndige fra norsk radioindustri har uttalt at den norske tollene for radiomottakere og deler ville kunne senkes til 20 prosent for at man på et felles nordisk marked kunne oppnå ens tollsatser utad.

Ved en vurdering av et felles marked på dette område er også den interne materiellkontroll av betydning. Norge gjør hovedsakelig bruk av apparater som er bygd bare for vekselstrøm, mens Danmark i alminnelighet og Sverige i en viss utstrekning (høyst 20 prosent) gjør bruk av mottakere for både likestrøm og vekselstrøm. Disse apparatene er både fra tekniske og sikkerhetsmessige synspunkter mindre gode. Elektrisitetsnettene er utbygd delvis for ulike spenninger i de tre land. Kontrollforholdene behandles nærmere under punkt m.

e. Deler til kringkastingsmottakere.

Deler til kringkastingsmottakere, såkalte komponenter, fremstilles i alle tre land, men omfanget varierer. Som ovenfor nevnt har Danmark en betydelig produksjon av komponenter, delvis for eksport. Eksportverdien gikk i 1951 opp i 28 mill. d.kr. Den danske produksjon av komponenter dekker 85 prosent av det innenlandske forbruk. Sverige er i høyere grad enn Danmark avhengig av import av komponenter. Sveriges import fra Danmark og Norge er imidlertid av liten betydning. Den svenske produksjon omfatter blant annet transformatorer, høyttalere, omkopplere og kondensatorer. I Norge fremstilles blant annet transformatorer, høyttalere, bølgelengdeomkopplere, og variable kondensatorer. Norge er liksom Sverige avhengig av import for å kunne dekke behovet for radiodeler. Den norske importen omfatter i første rekke små motstand og visse kondensator typer. Ved normal utnyttning av den innenlandske produksjonskapasitet kommer importen opp i 6—7 mill. n.kr. pr. år.

Atskillige typer av radiokomponenter fremstilles ikke i Danmark, Norge og Sverige fordi de respektive hjemmemarkeder er for små. De tre land tilsammen skulle derimot kunne by et tilstrekkelig stort avsetningsområde for slike produkter. På tross av at den norske radiokomponentindustrien fremdeles anses for å være relativt svak har sakkyndige fra norsk radioindustri fremholdt at et felles nordisk marked for komponenter ville være til fordel på noe lengre sikt. Den innenlandske norske produksjon av radiodeler er under utbygging.

f. Elektronrør.

Noen få store verdenskonserner dominerer på markedet for elektronrør. Stordrift er en nødvendig forutsetning for denne produksjon. I hver av disse storbedriftene produseres imidlertid ofte et stort antall rørtyper. Man regner for eksempel med at det i den svenske kringkastingsmottakerindustri og måleinstrumentindustrien gjøres bruk av 700—800 ulike typer av elektronrør. Samtidig som nye og bedre rørtyper etter hvert fremstilles, må produksjonen av eldre rørtyper opprettholdes i lang tid for å dekke utskiftningsbehovet.

Et felles nordisk marked anses ikke for å være tilstrekkelig stort til at en rørfremstilling med nødvendig sortering skal kunne bygges opp. Derimot ville muligens en produksjon som også var internasjonalt konkurransedyktig kunne tenkes i sammenheng med en viss eksport til andre land.

Elektronrør fremstilles i Sverige i et 30-tall typer. Elektronrør fremstilles også i Danmark, men ikke i Norge.

Storparten av den danske rørproduksjon eksporteres. Danmarks import av elektronrør gikk i 1952 opp i 4,9 mill. d.kr. og eksporten det samme år

til 0,5 mill. d.kr. Den norske importen av radiatorer var i 1949 3,5 mill. n.kr. Det ble bare importert for ubetydelige beløp fra Danmark og Sverige. Sveriges produksjon av radiatorer var i 1951 1,9 mill. s.kr. Den svenske importen av elektronrør var i 1951 11,1 mill. s.kr. og eksporten 0,5 mill. s.kr.

g. Lydforsterkere.

Lydforsterkere fremstilles for en stor del av mindre bedrifter. Et felles nordisk marked kan, etter de industrisakkyndiges mening, ikke ventes å medføre uheldige konsekvenser av noe større omfang. En økt konkurranse på dette område skulle kunne frembringe produkter med bedre kvalitet.

h. Kommunikasjonsradio.

Begrepet «kommunikasjonsradio» omfatter bl. a. faste radiostasjoner, fartøysradio, mobilradio, militærradio, radiofyr og radiopeileapparater.

På dette område fremstilles forskjellige spesialiteter, og et fritt varebytte mellom de tre nordiske land ville være til fordel både for produsenter og forbrukere. Spesialitetene synes å være fordelt mellom Danmark, Norge og Sverige. Disse tre land er hver for seg et altfor lite marked for å muliggjøre fremstilling i store serier.

Som følge av den såkalte verftsrestitusjonen i Danmark og Sverige har innbyrdes toll på radiomateriell ikke noen betydning for slikt materiell som monteres inn på fartøyer. Restitusjon innvilges imidlertid ikke i Sverige på fartøyer med en drektighet på under 70 brt. I Norge består en lignende ordning med restitusjon av betalt toll på visse sorter radiomateriell som norske rederier installerer på fartøyer i utenriks fart.

i. Ekkolodd og radar.

I Norge fremstilles ekkolodd og produksjonen dekker omlag 50 prosent av det innenlandske forbruk. I Sverige fremstilles ekkolodd ved et par bedrifter. I Danmark fremstilles ekkolodd beregnet for større fartøyer.

Fremstillingen av radar er satt i gang ved én bedrift i Danmark, én bedrift i Norge og et par bedrifter i Sverige.

j. Elektroniske måleinstrumenter.

Selv om fremstillingen av elektroniske måleinstrumenter ikke direkte hører til radioindustrien bør den likevel behandles i denne sammenheng. I denne produksjon inngår nemlig i betydelig grad de samme komponenter som i radioindustrien.

Elektroniske måleinstrumenter fremstilles i betydelig omfang i Danmark og i begrenset omfang i Sverige. I Norge er det liten produksjon. Den danske industri ekspanderte sterkt under den siste verdenskrig på

grunnlag av det nordiske marked. Produksjonsverdien i Danmark er for 1950 anslått til 3,5 mill. d.kr. og har steget etter det. Ca. 80 prosent av produksjonen eksporteres.

Det er her spørsmål om spesialinstrumenter, hvor også mindre bedrifter har muligheter for å konkurrere om de bare har et tilstrekkelig stort marked.

k. Fjernsyn.

Etter beregninger som er utført skulle det bli nødvendig med mer enn en fordobling av produksjonskapasiteten i radioindustrien for å møte etterspørselen etter fjernsynmottakere når fjernsynet tar til for alvor. Da fjernsynapparatene er kompliserte, er et stort hjemmemarked av avgjørende betydning på dette område. Fremstillingen egner seg sannsynligvis godt for et system med underleverandører. Et stort hjemmemarked ville muliggjøre en omfattende arbeidsdeling og spesialisering mellom underleverandørene.

Som kjent er det i Danmark allerede satt i gang fjernsynsendinger i begrenset skala. Tekniske forsøkssendinger er også satt i gang i Norge og Sverige, men forsøkssendinger med programmer er ennå ikke tatt opp.

Ved et møte med sakkyndige fra radioindustriene i de nordiske land ble det fra norsk side gitt uttrykk for betenkeligheter ved et felles nordisk marked for fjernsynsmottakere. Man var nemlig redd for at fjernsyn skulle komme i gang i Norge først flere år senere enn i Danmark og Sverige. Derved ville dansk og svensk industri få et visst forsprang.

l. Visse patentspørsmål.

På radioområdet består det en rekke patenter som ikke er uttatt i alle tre land eller som er ulike i de enkelte land. Videre foreligger det ikke samme muligheter for å utnytte tidligere tyske patenter, idet Danmark og Norge har undertegnet den såkalte Londonavtalen, mens Sverige ikke har sluttet seg til denne avtale.

De *danske* og *svenske* bransjesakkyndige har uttalt at de mener at disse problemer ikke vil være en vesentlig hindring for et felles nordisk marked.

De *norske* sakkyndige har derimot hevdet at disse forhold er av meget stor betydning for radioindustrien. I en tid da teknikken endres raskt og en mengde patenter tas ut kommer man her til å stå overfor problemer som kan få betydelige konsekvenser for utviklingen på et felles nordisk marked. De sakkyndige forutsetter derfor at det gjøres særlige tiltak for å rette opp de misforhold som kan oppstå, ved f. eks. å utsette etableringen av tollfrihet på visse områder. De norske sakkyndige minner for øvrig om behovet for et system med felles og likelydende nordiske patenter og mener at dette bør gjennomføres ved et nordisk patentverk.

m. Materiellkontroll.

Av større rekkevidde enn patentspørsmålene er de allerede nevnte problemer som kan oppstå som følge av at reglene for kvalitetskontroll og merking av elektrisk materiell er forskjellige i Danmark, Norge og Sverige. Fjernelsen av innbyrdes toll og andre handelsrestriksjoner vil naturligvis være av liten verdi om materiellprøvningsreglene har en så spesiell utforming eller håndheves slik at man ikke kan få de lengre produksjonsserier som et større marked gjør mulig.

Internasjonale prøvningsbestemmelser er utarbeidet i International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment (CEE). Disse bestemmelser er innført i Norge og Sverige og ventes også å bli innført i Danmark.

I denne sammenheng skal det nevnes at det allerede består et nært samarbeid mellom materiellkontrollene i Danmark, Norge, Sverige og Finland.

n. Sammenfatning av de bransjesakkyndiges synspunkter på et felles marked.

Sakkyndige fra Danmarks, Norges og Sveriges radioindustrier har ment at et felles nordisk marked ville medføre en rekke fordeler for radioindustrien i alle tre land.

Dette gjelder således for fremstillingen av kommunikasjonsradio, forsterkere og radiokomponenter og, i mindre grad, også for vanlige kringkastingsmottakere. På det sistnevnte område forutsettes at ensartede regler etableres for kontroll og merking av radiomateriell.

De bransjesakkyndige anser det for tvilsomt om bare et felles nordisk marked ville være tilstrekkelig for produksjon av elektronrør i tilstrekkelig sortering. En internasjonalt sett konkurransedyktig produksjon kan imidlertid tenkes i kombinasjon med en viss eksport til andre land.

De sakkyndige har fremholdt at innføringen av fjernsyn kommer til å bety store muligheter for ekspansjon i radioindustrien. Et felles marked kan derfor medføre fordeler på dette område. Norske bransjesakkyndige har imidlertid fremholdt at de problemer som kan oppstå som følge av at fjernsynet innføres på forskjellige tidspunkter i de tre land kan tenkes å medføre krav om særlige tiltak for å hindre en skjev utvikling av produksjonen.

De norske sakkyndige har videre fremholdt at særlige tiltak kan komme til å bli nødvendige som følge av de patentproblemer som kan oppstå for visse viktigere radioprodukter.

De tre lands bransjesakkyndige har uttalt at det bør etableres felles tollsatser overfor utenforstående land, så vel for ferdige radioprodukter

som for viktigere deler og materiell for radioindustrien. Dette anses nødvendig, blant annet som følge av at radioprodukter lett kan fremstilles av importerte deler ved sammensetningsfabrikker i det land som har lavest toll overfor ikke-nordiske land.

21. *Annen elektroteknisk industri.*

I den elektrotekniske industri har Utvalget, foruten radioindustrien som er behandlet i foranstående avsnitt 20, undersøkt elektromotorindustrien og to mindre områder som omfatter produksjon av elektrisitetsmålere og elektriske måleapparater.

I. Elektromotorer.

a. Industriens struktur.

I Danmark ble det i 1951 fremstilt elektromotorer til en samlet verdi av 50 mill. d.kr. Den overveiende delen av produksjonen finner sted på to store fabrikker som fremstiller motorer opp til de største størrelser. Utover dette er det et 20-tall små bedrifter som bare fremstiller mindre motorer, ofte til ganske spesielle formål.

Den norske produksjon var i 1951 på 17 mill. n.kr. Dette tallet omfatter imidlertid i motsetning til det danske både elektriske motorer, generatorer og omformere m. v. Storparten av produksjonen foregår på én bedrift. Den arbeider på grunnlag av utenlandsk lisens som bare tillater den å selge sin produksjon i Norge.

Den svenske produksjon foreligger det ingen oversikt over da den svenske statistikk ikke er tilstrekkelig spesifisert. Det er én meget stor bedrift og et 10-tall mindre. Et par av de små bedriftene er imidlertid tilknyttet den store bedriften.

Den største svenske bedrift har sitt eget stålvalseverk for fremstilling av dynamoplater og vil derfor erfaringsmessig i tider med vanskelige forsyningsforhold være bedre stilt med hensyn til råvarer enn de danske og norske bedrifter.

b. Toll og importrestriksjoner.

Elektromotorer er på bunden liste i Danmark, men er på friliste i Norge og Sverige. Alle tre land har verditoll på elektriske motorer. Tollsatsene er 7,5 prosent i Danmark og 10 prosent i Norge og Sverige.

c. Utenrikshandel.

Tabell 71. Utenrikshandel i 1951 med elektromotorer, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	7	0,6	..
Import	9	44	..
Herav fra:			
Danmark	..	2,6	..
Norge	-	..	..
Sverige	0,6	9,7	..

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De *danske* sakkyndige stiller seg positivt til tanken om å etablere et felles marked, men mener at det ikke vil medføre særlig store endringer i samhandelen.

De *norske* sakkyndige har fremhevet, at det vil skape vanskeligheter for den norske produksjon av elektromotorer hvis tollene og restriksjonene overfor Danmark og Sverige blir fjernet. Den foran omtalte lisensavtale er til hinder for at den norske fabrikk kan selge til Danmark og Sverige. Man kan derfor ikke gi sin tilslutning til tanken, heller ikke etter en eventuell overgangsperiode.

De *svenske* sakkyndige har på samme måte som de danske gitt uttrykk for positiv innstilling, men har fremhevet at reglene om teknisk prøving av elektromotorer må gjøres ens i de tre land.

II. Elektrisitetsmålere.

a. Industriens struktur.

Den *danske* produksjon av elektrisitetsmålere foregår på én bedrift og var i 1951 på 7 mill. d.kr.

I *Norge* ble det i 1951 fremstilt elektrisitetsmålere til en verdi av ca. 4 mill. n.kr. Produksjonen foregår dels på én virksomhet som fremstiller størsteparten av delene selv, dels på 2 fabrikker som i større omfang importerer delene, hovedsakelig fra Sverige og Vest-Tyskland.

Den *svenske* produksjon foregår på én bedrift, og var i 1951 på 17 mill. s.kr.

b. Toll og importrestriksjoner.

Elektrisitetsmålere er på friliste i Danmark og Sverige, men på bunden liste i Norge. Danmark har vektoll for elektrisitetsmålere med en tollsats på 70 d.øre pr. kg (incidens ca. 2 prosent), mens Norge og Sverige har verditoll med tollsatter på henholdsvis 17,5 prosent og 10 prosent.

c. Utenrikshandel.

Tabell 72. Utenrikshandel i 1951 med elektrisitetsmålere, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	0,3	0,1	4,9
Import	2,8	6,4	5,7
Herav fra:			
Danmark	.	0,5	-
Norge	0,2	.	-
Sverige	-	1,7	.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De *danske* sakkyndige har stilt seg positive til tanken om å etablere et felles nordisk marked, men de mener at en opphevelse av tollsatser og restriksjoner ikke vil få noen vesentlig betydning. I Danmark er importen fri, og tollene spiller så å si ingen rolle. De tre land bruker for en stor del forskjellige elektrisitetstariffer, og dette blir bestemmende for hvilke måler typer som benyttes. Samhandelen på et felles marked vil derfor neppe bli av større omfang. Det er imidlertid ingen ting i veien for at man i Danmark kan ta opp produksjonen av de måler typer som brukes i de to andre land.

Fra de *norske* sakkyndige er det gitt uttrykk for delte meninger. Den sakkyndige fra den virksomhet som fremstiller de fleste av delene selv har således understreket at den norske produksjonen er ny, og at den derfor ennå ikke er blitt så rasjonell som produksjonen i Sverige og Danmark. Men mener derfor at tiden ennå ikke er inne til å ta bort tollsatser og restriksjoner mellom de tre land.

En sakkyndig fra en av de virksomheter som i høyere grad importerer delene, har på den annen side hevdet at det ville være meget store fordeler forbundet med et felles marked.

På *svensk* side har man uttalt at man vil anse et felles nordisk marked for et stort fremskritt.

De sakkyndige er enige om at et felles marked av tolltekniske grunner må etableres med ens tollsatser overfor utlandet, idet det ellers kan friste til opprettelse av samlefabrikker i Danmark, som for øyeblikket har de laveste tollsatser.

III. Elektriske måleinstrumenter.

a. Industriens struktur.

I 1951 ble det fremstilt elektriske måleinstrumenter i *Danmark* for mer enn 10 mill. d.kr. Produksjonen foregår på et titall bedrifter av varierende størrelse (fra 10 til 100 arbeidere). 5—6 av bedriftene har spesialisert seg på fremstilling av kommersielle instrumenter til måling av strøm, spenning, effekt, temperatur, motstand osv., mens fire bedrifter hovedsakelig fremstiller elektroniske måleinstrumenter, først og fremst til vitenskapelige laboratorier. En fabrikk fremstiller utelukkende isolasjonsmålere.

De fleste av bedriftene har en betydelig direkte eksport, som i noen tilfelle kommer helt opp i $\frac{3}{4}$ av produksjonen. Resten av produksjonen omfatter for en betydelig del instrumenter som går inn i andre eksportindustriens produkter.

Elektriske måleinstrumenter fremstilles ikke i *Norge*.

Den *svenske* produksjon var i 1951 på 7 mill. kr. og foregår på én stor og noen små fabrikker.

b. Toll og importrestriksjoner.

Elektriske måleinstrumenter er på bunden liste i *Danmark*, men er på friliste i *Norge* og *Sverige*. *Danmark* har en vekt toll på 70 d.øre pr. kg (incidens 0,5—2,5 prosent), mens *Norge* og *Sverige* har en verditoll på 15 prosent. For ampèremetere og voltmetere er tollsatsen i *Norge* 20 prosent.

c. Utenrikshandel.

Tabell 73. Utenrikshandelen i 1951 med elektriske måleinstrumenter, mill. kr. i respektive lands valuta.

	Danmark	Norge	Sverige
Eksport	6,0	-	1,2
Import	4,9	..	5,0
Herav fra:			
Danmark	.	..	0,4
Norge	-	.	-
Sverige	-	..	.

d. Synspunkter på et felles nordisk marked.

De *danske* sakkyndige har uttalt at de er tilhengere av et felles nordisk marked, under forutsetning av at tollsatsene over ikke-nordiske blir ens.

De *svenske* sakkyndige har heller ikke noe imot et felles marked, selv om de på grunn av den høyere svenske arbeidslønn (5 s.kr. i timen) frykter den konkurranse som kan ventes fra *Danmark*.

C. Elektrisitetsprisen og den fremtidige elektrisitetsforsyning i Danmark, Norge og Sverige.

a. Nåværende elektrisitetspriser.

Ved endel tilfelle under Utvalgets bransjedrøftelser har svenske bransjesakkyndige pekt på forskjellen i elektrisitetsprisene i Danmark, Norge og Sverige. Særlig er en prisforskjell mellom Norge og Sverige av betydning, fordi begge disse land har stor produksjon av visse varer som krever store mengder elektrisitet i produksjonen. For produksjonen av slike varer kan elektrisitetsprisen sies å være avgjørende for produksjonskostnadene.

Siden årene før krigen har forholdet mellom prisen på elektrisitet fremstilt på basis av vannkraft og elektrisitet fremstilt på basis av dampkraft, dvs. i siste hånd på fast og flytende brensel, endret seg til vannkraftens fordel. Denne endring i prisforholdet antas å være av strukturell og varig natur, selv om forholdet kan variere noe fra tid til tid.

Prisen for elektrisitet i *Danmark*, som nesten helt savner vannkraft og derfor er henvist til å gjøre bruk av dampkraft, er for alle forbrukergrupper vesentlig høyere enn i Norge og Sverige. I København betaler således industrielle forbrukere av høyspent elektrisitet mellom 7 og 16 d.øre pr. kWh, avhengig av forbrukets størrelse og brukstiden. Utenfor Sjælland ligger prisene vesentlig høyere, ofte mellom 10 og 23 d.øre pr. kWh.

Visse tilskudd til den danske elektrisitetsforsyning oppnås gjennom import av overskuddskraft fra Sverige.

Det er vanskelig å gi representative kraftpriser for *norsk* storindustri. Et betydelig antall bedrifter har nemlig egne kraftverk og kjøper derfor ikke elektrisitet. Som eksempel på prisene i Norge kan nevnes at den norske stats normale kraftpris i dag ved salg etter fast kontrakt, levert som høyspent strøm og i større kvanta, for tiden ligger på 1,17 n.øre pr. kWh ved 6000 timers årlig brukstid. Denne pris er fastsatt på grunnlag av gjennomsnittskostnadene ved gamle anlegg som er bygd ved lavere prisnivå og nye dyrere anlegg. Ved beregningen av selvkost er det regnet med en rentefot på 3 prosent p. a. og en amortiseringsperiode på 30 år. Hvis dette kalkyleprinsipp opprettholdes, vil elektrisitetsprisene komme til å stige etter hvert som produksjonen ved nye verk, som bygges ved det nåværende høyere prisnivå, kommer til å dekke en økende del av elektrisitetsforbruket.

Spørsmålet om den fremtidige prispolitikk for elektrisitet har vært diskutert i Norge. Det foreligger nå forslag om å sette prisen opp til 1,5 n.øre pr. kWh for kraft fra statens elektrisitetsverk fra 1. juli 1954.

I *Sverige* var den svenske Vattenfallsstyrelsens gjennomsnittspris på

industrikraft i 1951 på 2,2 og 1952 på 2,36 s.øre pr. kWh. De priser som nå gjelder ga i 1952 de gjennomsnittspriser som er oppgitt i tabell 74 for kraftleveranser i forskjellige kvanta.

Tabell 74. Den svenske Vattenfallsstyrelsens priser på industrikraft i 1952.

Abonnert mengde kW	Utnyttelsestid timer pr. år	Elektrisitetspris i s.øre pr. kWh.	
		I Mellom-Sverige	I Norrland
500	3 000	5,5	5,2
4 000	6 000	3,2	2,3
10 000	8 000	2,2	1,6

De priser som Vattenfallsstyrelsen holder, tar sikte på å dekke kostnadene for nyutbygd kraft etter en rentefot på 4 prosent p. a. med visse tillegg. Dette bidrar til at den svenske elektrisitetspris er høyere enn den norske.

Både i Norge og Sverige har staten lagt visse avgifter på elektrisitetsprisen. Dette kommer i tillegg til de ovenfor oppgitte priser. I Norge er det således en skatt på 0,1 n.øre pr. kWh på all produsert elektrisitet. På grunn av overføringstapet blir avgiften noe større pr. kWh etter overføringen. For industrier som bruker mer enn 40 000 kWh pr. år er det i Sverige en elektrisitetsskatt på 10 prosent av deres totale utgifter til elektrisitet.

b. Konkurransforholdene for elektrisitets- krevende industrier.

Norsk elektrometallurgisk og elektrokjemisk industri har i langt større grad enn tilsvarende svensk industri egne kraftverk. De ovenfor nevnte priser for elektrisitet fra statens kraftverk har derfor bare begrenset verdi for bedømmelsen av de innbyrdes konkurranseforhold mellom disse industrier i Norge og Sverige.

Mange av de norske industriverkene er ikke tilknyttet det alminnelige elektrisitetsforsyningsnett, bortsett fra at de lokale elektrisitetsbehov dekkes. Bedriftenes interne kostnadsfordeling blir derfor avgjørende for hvilken pris bedriftene setter på den elektrisitet som produseres i egne kraftverk. De bedrifter som har kraftverk som er bygd under et lavere prisnivå enn det nåværende, får derved en fordel. I prinsippet har enhver bedrift som har bygninger og anlegg som er bygd under et lavere prisnivå, en tilsvarende fordel, sammenliknet med bedrifter som må kalkulere med dagens byggekostnader. For prisen på elektrisitet har imidlertid dette særlig betydning fordi en forholdsvis stor del av kostnadene ved produksjon av elektrisitet består av faste amortiseringskostnader.

Også visse svenske elektrometallurgiske og elektrokjemiske industribedrifter har imidlertid egne kraftverk. Disse anlegg er nå trolig i betydelig grad nedskrevet. Slike bedrifter har således i realiteten, og ikke bare rent kalkylemessig, større muligheter for å konkurrere med de norske produsenter enn bedrifter som må kjøpe all sin elektrisitet etter gjeldende tariffer.

c. Elektrisitetsprisene i fremtiden.

For de større kraftverk som i dag bygges i Norge og Sverige, er trolig kostnadene ved reisingen av selve kraftverket og reguleringsanleggene av om lag samme størrelsesorden i begge land. Da de svenske vannkraftressurser gjennomgående ligger lengre fra forbruksstedene enn tilfellet er i Norge, faller imidlertid kraftoverføringen dyrere i Sverige enn i Norge. Til dette kommer også større energitap ved overføringen. Priskalkylene for elektrisitet i Sverige er basert på en høyere rentefot, og det regnes dessuten med kortere amortiseringstid. Alt dette medfører at forbrukerne for tiden må betale en høyere elektrisitetspris i Sverige enn i Norge.

Det foreligger ikke noe helt sikkert grunnlag for å bedømme den fremtidige utvikling i forholdet mellom elektrisitetsprisene i Norge og Sverige. Det skal imidlertid pekes på at hittil er vel $\frac{1}{3}$ av Sveriges, men bare $\frac{1}{6}$ av Norges utbyggbare vannfall utbygd. Utbyggingen har naturlig nok i første hånd omfattet de mest fordelaktige prosjektene. Om den nåværende takt i utbyggingen opprettholdes, må det forutsettes at Sverige innen forholdsvis kort tid vil stå overfor sterkt stigende kostnader. Etter alt å dømme disponerer imidlertid Norge fortsatt betydelige vannkraftressurser som kan bygges ut uten stigende reelle kostnader.

D. De bransjesakkyndiges innstilling.

a. Danmark og Sverige.

Ved Utvalgets drøftelser med sakkyndige fra de enkelte industribransjer har de danske og svenske sakkyndige som regel vist en klart positiv interesse for tanken om å etablere et felles nordisk marked. De har således i mange tilfelle ment at et større hjemmemarked med like konkurransevilkår ville medføre fordeler for sine respektive industrier. Også i en rekke tilfelle der en fjernelse av innbyrdes hindringer for handelen ikke ventes å medføre noen umiddelbar forandring i den bestående industris avsetningsforhold, har man, med tanke på fremtiden og ut fra mer allmennelige synspunkter, stilt seg positivt til et felles marked.

Det har imidlertid vært unntak fra dette. På grunn av frykt for sterkt økt konkurranse, er det for Danmarks vedkommende gitt uttrykk for be-

tenkeligheter fra produsentene av fiskehermetikk, teknisk porselen, glassvarer, metallhalvfabrikata, visse jern- og metallvarer samt enkelte maskiner. For Sveriges vedkommende er det av samme grunner gitt uttrykk for betenkeligheter, først og fremst fra visse elektrisitetsforbrukende industriens side, nemlig fra visse sakkyndige fra kvelstoffindustrien og fra produsentene av visse ferrolegeringer. Også beredskapshensyn er gitt som begrunnelse. Sakkyndige fra den svenske sild- og fiskehermetikkindustrien har gitt uttrykk for at de frykter hard konkurranse fra Norge.

Noen industrimenn har fremholdt sin interesse for at et felles nordisk marked ikke må betraktes som et sluttmaal, men som et skritt på veien mot et større europeisk marked.

b. Norge.

De sakkyndige har bare vist interesse for et felles marked på relativt få av de undersøkte vareområder. I første rekke gjelder dette varer fra fiskehermetikkindustrien, den tunge kjemiske industri, samt aluminiumhalvfabrikata og ferrolegeringer. Flere av disse varer er tollfrie i Norge, og det er ikke uttalt betenkeligheter ved å sløyfe tollene for de øvrige varer overfor Danmark og Sverige.

I radioindustrien og produksjonen av basplaster, som er særlig preget av ekspansjon på lengre sikt, regner de sakkyndige med visse produksjonsmessige fordeler, men også med visse overgangsvansker som antas å være av mindre omfang eller vanskelig å bedømme på forhånd.

I de øvrige undersøkte bransjer, som representerer en betydelig større del av industrien og hvor den norske produksjon vesentlig tar sikte på hjemmemarkedet, er betenkelighetene hos de norske sakkyndige overveiende større enn interessen for et felles marked, unntatt for enkelte mindre varegrupper som sagblad og små husholdningsvaskemaskiner.

De betenkeligheter som gjør seg gjeldende i de undersøkte hjemmemarkedsindustrier i Norge er av noe forskjellig karakter og varierer fra bransje til bransje.

For tungt transportable produkter som sementvarer og teglverksprodukter spiller tollene liten rolle, og om den tas bort, vil virkningen på produksjonen neppe bli betydelig.

I grønnsak- og frukthermetikkindustrien, møbelindustrien, glassverkene, porselens- og fajanseindustrien, lær- og skotøyindustrien, tekstil- og konfeksjonsindustrien og en stor del av de undersøkte områder i jern- og metallvareindustrien og maskin- og verkstedindustrien regner de sakkyndige med at norsk industri vil ha vanskelig for å opprettholde sin produksjon ved etableringen av et felles marked, og i endel tilfelle gå tilbake. På disse områder er produksjonen i Norge som regel beskyttet med en høyere toll enn i Danmark og Sverige. Det er pekt på at den

danske og særlig den svenske industri på disse områder er sterkere utbygd og at den for en stor del allerede er på eksportbasis, mens den norske produksjon som regel bare er beregnet på å dekke en større eller mindre del av det norske hjemmemarked og oftest ikke har noe salgsapparat i Danmark og Sverige. Norske bransjesakkyndige har fremholdt at det under disse forhold er vanskelig å opparbeide salget i de andre land for mange produkter, selv om de er konkurransedyktige i pris og kvalitet. Det er også i enkelte bransjer hevdet at nasjonale kjøpevaner, integrasjon mellom produsent- og omsetningsledd og liknende forhold vil vanskeliggjøre salg av norske varer på det svenske marked. Et spesielt forhold gjør seg gjeldende for elektriske motorer, hvor den overveiende del av produksjonen skjer på utenlandsk lisens som ikke tillater eksport til Danmark og Sverige. På grunn av de nevnte forhold mener endel av de sakkyndige at et felles marked bare for spesielle varegrupper vil skape økt avsetning for norsk produksjon.

Betenkelighetene fra endel sakkyndige har imidlertid også sammenheng med at en større eller mindre del av bedriftene for tiden ikke antas å være konkurransedyktige på et felles marked.

Det er for det første pekt på at enkelte industrier i Norge er forholdsvis nye eller ikke har nådd samme utviklingstrinn som i Danmark eller Sverige.

Dernest er det i noen industrier pekt på ulikheter i forsyningsvilkårene for råvarer og produksjonsmidler som følge av ulike tollsatser, importrestriksjoner og avgifter m. v. For grønnsak- og frukthermetikk er det f. eks. pekt på at den norske produksjon ikke er konkurransedyktig fordi råvarene i Norge bl. a. som følge av jordbrukspolitikken er dyrere enn i de to andre land.

Videre har de sakkyndige i enkelte bransjer henvist til at industrien i Norge i motsetning til den svenske stagnerte under krigen, og under gjenreisingsperioden har utbyggingen av handelsflåten, eksportindustrien og oppbyggingen av de krigsherjede strøk hatt prioritet foran en stor del av hjemmemarkedsindustrien. Den fikk derfor bare investere i begrenset omfang. I de siste år har forholdene endret seg, særlig når det gjelder maskiner og annet produksjonsutstyr. I flere industrier har de sakkyndige imidlertid pekt på at bygge- og importrestriksjoner fremdeles hindrer moderniseringen.

Endelig er det fra endel bransjesakkyndige hevdet at de høye skattesatser og strenge avskrivningsregler og til dels også prispolitikken i Norge har vanskeliggjort den finansielle konsolidering av bedriftene, og at dette har virket til å gi disse industrier et svakere startgrunnlag, særlig i forhold til den svenske industri.

I enkelte bransjer er det pekt på at lokaliseringen av industrien kan reise

særlige problemer. Bl. a. er det i lærindustrien, porselens- og fajanseindustrien, møbelindustrien og tekstil- og konfeksjonsindustrien en rekke bedrifter som ligger i betydelig avstand fra hovedmarkedene og på steder hvor de er av vesentlig betydning for stedets økonomi. Hvis konkurransen som følge av et felles marked skulle føre til at bedriftene må innskrenke, vil det ofte være sterkt begrensede muligheter for annen beskjeftigelse i det lokale område.

I noen industrier har de norske sakkyndige gitt uttrykk for at betenkelighetene vil være mindre dersom det felles marked kunne innføres på et senere tidspunkt eller etter en overgangstid. Dette har bl. a. vært nevnt av de sakkyndige fra maling- og lakkindustrien, møbelindustrien, produksjonen av kvalitetsstål og landbruksmaskiner, men de har som regel ikke kunnet si noe bestemt om hvor lang tid det kan dreie seg om.

Endel bransjesakkyndige har gitt uttrykk for at de er interessert i teknisk og faglig samarbeid mellom industriene, i utveksling av halvfabrikata mellom bedriftene, i faglig opplæring m. v. som et første skritt i et samarbeid mellom de tre land.

Et synspunkt som også har vært fremholdt, er at et felles marked, med preferanse for de andre nordiske land, kan utløse motforholdsregler som vil virke uheldig for Norges eksport til ikke-nordiske land.

Kapitel IV. Fagbevegelsen og det nordiske økonomiske samarbeid.

Etter at Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid hadde avgitt sin rapport til regjeringene i januar 1950, besluttet de nordiske lands faglige hovedorganisasjoner på en konferanse i mai s. å. å sette ned et ekspertutvalg som besto av økonomene Jørgen Paldam, Danmark, Odd Gøthe, Norge og Nils Kellgren, Sverige. De fikk i oppdrag å undersøke mulighetene for et nærmere økonomisk samarbeid ut fra faglige utgangspunkter. Dette økonomutvalg avga i september 1951 en rapport til De samvirkende fagforbund i Danmark, Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Norge og Landsorganisasjonen i Sverige. I det følgende omtales innholdet av Økonomutvalgets rapport.¹⁾

1. Det faglige økonomutvalgs prinsipielle utgangspunkt.

Det faglige økonomutvalg har sett på spørsmålet om nordisk økonomisk samarbeid ut fra et synspunkt som særlig legger vekt på sysselsettingsproblemet. Om dette sier Økonomutvalget:

¹⁾ «Økonomisk samarbeid i Norden», utgitt av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Norge 1952.

«Vi forutsetter at de tre lands faglige organisasjoner er enig i at hovedformålet med den økonomiske politikken skal være høy, jevn og produktiv sysselsetting. Det synes dessverre som om denne målsetting har spilt en altfor liten rolle i de praktiske diskusjoner om europeisk og annet internasjonalt samarbeid. Den risiko foreligger at fordelene ved en internasjonal arbeidsdeling tapes, fordi landene importerer arbeidsløshet i stedet for velstand.

Enighet når det gjelder målet for den økonomiske politikk er spesielt utpreget innen de faglige organisasjonene i Norden. Dette skaper særdeles gode forutsetninger for et økonomisk samarbeid, men det betyr selvsagt ikke at de nordiske land vil isolere seg fra det internasjonale samarbeid. Det er tydelig at den relativt høye levestandard en har i Norden, i relasjon til internasjonale forhold, har sin årsak i at en her har kunnet utnytte i større grad enn i andre land, fordelene ved en internasjonal arbeidsdeling.

Det sterke avhengighetsforhold som Norden har overfor utlandet, minsker på den andre siden selvfølgelig også mulighetene for å opprettholde den fulle sysselsettingen ved en internasjonal depresjon. Det synes derfor å være en nærliggende oppgave å samordne de forholdsregler som må tas for å møte en slik depresjon. En nedgang i sysselsettingen må møtes ved Nordens grenser, og ikke som i tidligere nedgangstider ved hvert enkelt lands grense. Dersom en fremmet slike forholdsregler under gode konjunkturer ved et utvidet økonomisk samarbeid, skulle dette skape muligheter for å motvirke en depresjon med mer effektive midler enn de som inntil nå er nyttet».

2. *Det økonomiske hovedspørsmål i de nordiske land.*

Økonomiutvalget har stilt seg selv følgende spørsmål: Hvilket reelt økonomisk grunnlag har de tre land for på lengre sikt å kunne høyne levestandarden og opprettholde full sysselsetting?

I *Danmark* er det vanskeligste økonomiske problem å få den utenlandske valuta til å strekke til for den nødvendige import. Høy sysselsetting og en bedring av levestandarden for tidligere lavt lønte befolkningsgrupper f. eks. jordbruksarbeidere, småbrukere og fiskere har brakt forbruket og derved importen opp på et nivå som vanskelig kan forenes med landets nåværende økonomiske struktur. Det blir sagt at løsningen på lengre sikt synes å ligge i en strukturendring med større industrialisering og større industrieksport samtidig som produksjonen effektiviseres.

For *Norges* vedkommende har det etter den annen verdenskrig foreligget ekstraordinære investeringsbehov, som er blitt dekket gjennom valutatilskudd fra andre land og gjennom en forsiktig innenlandsk forbrukspolitikk.

I fremtiden vil Norge ha investeringsbehov som i betydelig grad bare vil

kunne dekkes gjennom valutatilskudd fra utlandet. Gjennom stigende produksjon og full sysselsetting forsterkes samtidig kravet om en høyere levestandard. Betalingsproblemet overfor utlandet vil fortsatt bestå til Norge har fått bygd ut sine vannkraftressurser og fått bygd opp en industri som har spesielle forutsetninger i billig elektrisitet.

For *Sveriges* vedkommende sier Økonomutvalget at det er sannsynlig at betalingsbalansen ikke vil skape større vanskeligheter i fremtiden. Her synes det sentrale spørsmål særlig å være hvorledes den fulle sysselsetting med de krav som følger om standardhøyning på alle områder — investering og forbruk — kan forenes med kravet om en stabil pengeverdi.

3. Forslag om en nordisk investeringsbank for industri og jordbruk.

Ved behandlingen av spørsmålet om det nordiske økonomiske samarbeid har det vært klart for Økonomutvalget at det er langt større muligheter for å løse de langtidsproblemer som er nevnt foran ved et utvidet industrielt samarbeid enn det i alminnelighet har gått fram av den tidligere diskusjon omkring tollunionsspørsmålet.

Ved industrielt samarbeid (og i noen grad også i jordbruket) er det, etter Økonomutvalgets mening, i praksis mer å vinne enn gjennom tollpolitisk samarbeid, selv om betydningen f. eks. av å fjerne toll og kvantitative restriksjoner ikke må undervurderes. Fjernelsen av toll og kvantitative restriksjoner ser Økonomutvalget på som noe som må komme som et supplement til og en støtte for industrielt samarbeid.

Økonomiutvalget er av den mening at Sverige er det av de tre nordiske land som med noen sikkerhet synes å kunne løse de ytre betalingsproblemer og derfor vil kunne opprettholde en høy økonomisk aktivitet. Det er også det land som må bære hovedbyrdene når det gjelder finansieringen av investeringer i de to andre land. For *Sveriges* vedkommende behøver dette ikke å medføre ulemper, hverken på kort eller lang sikt. Ut fra et svensk indre økonomisk synspunkt kan det være fordelaktig, i en situasjon med begrenset tilgang på arbeidskraft, å utvide den økonomiske aktivitet i de nordiske naboland, hvor den produktive befolkning ikke synes å ha en så rasjonell sysselsetting som i Sverige. Det forutsettes imidlertid at de bestående hindringer på arbeidsmarkedet fjernes slik at arbeidskraften fritt kan bevege seg mellom de tre nordiske land.

Et samarbeid på investeringsområdet tenkes å kunne ha to former: enten kan Sverige yte direkte kreditter til de to andre land eller også sammen med disse land søke å legge til rette slike vilkår for det industrielle samarbeid at næringslivet i de tre land blir interessert i og oppmuntret til å handle slik at samarbeidet fremmes. Økonomutvalget tilrår en kombinasjon av begge disse typer av tiltak. I visse tilfelle kan det f. eks. være å foretrekke at man gjennom langtidskontrakter med statsgaranti sikrer utbyg-

gingen av visse industrier og avsetningen av produksjonen. I andre tilfelle kan det f. eks. være hensiktsmessig at bedriftene selv finansierer sine investeringer. Den mest effektive måte å fremme et praktisk samarbeid på forekommer imidlertid Økonomutvalget å være at det opprettes en *nordisk investeringsbank*, hvor statlige og private interesser skyter inn kapital for på rimelige vilkår å finansiere nordiske investeringsprosjekter. Et alminnelig lånevilkår må være at det kommer i stand en faktisk arbeidsdeling på det industrielle område, såvel mellom eldre som nyere bedrifter.

Økonomutvalget understreker at mulighetene for å fjerne tollhindringene mellom de nordiske land for en stor del avhenger av mulighetene for å effektivisere slik virksomhet som i særlig grad påvirkes av konkurransen fra andre land. Investeringsvirksomheten i hvert enkelt land må derfor tillegges stor betydning også for en løsning av tollspørsmålet. Det er rimelig at de respektive regjeringer i sin alminnelige politikk tar hensyn til de prosjekter som finansieres gjennom banken. Bankens virksomhet bør også omfatte jordbruket. Et større samarbeid over grensene vil sikkert kunne fremme jordbruket i de nordiske land, samtidig med at forbrukerne i Norge og Sverige ville få større garanti for at støtten til jordbruket får en rasjonell utforming.

Et utkast til forslag om en nordisk investeringsbank er vedlagt Økonomutvalgets rapport.

4. Økonomutvalgets henstilling i tollspørsmålet.

Økonomutvalget peker i sin rapport på visse ulikheter i den økonomiske lovgivning i de tre nordiske land og sier at hvis man skal skape større ensartethet, må man gå skrittvis fram. Større likhet må i høy grad anses for ønskelig, og er også en vesentlig forutsetning for et nærmere nordisk økonomisk samarbeid. Det første område som her melder seg, er å fjerne de bestående hindringer for nordisk samhandel. Blant slike hindringer nevner Økonomutvalget tollene og likestilt med denne de kvantitative handelsrestriksjoner.

Økonomutvalget rår til at tollsatsene fjernes snarest på områder hvor dette kan skje med små ulemper. Økonomutvalget mener videre at det vil være hensiktsmessig samtidig å ta bort tollene på andre områder hvor forholdene er mer ømtålelige og diskutabile, for at det derved kan vinnes praktisk erfaring med sikte på å bedømme tollspørsmålets faktiske innhold og rekkevidde.

I denne forbindelse gir Økonomutvalget uttrykk for at det er ønskelig at de faglige organisasjoner trekkes inn i drøftelsene av tollspørsmålet.

5. Yrkessekretariatenes syn på Økonomutvalgets rapport.

Økonomutvalgets rapport har vært drøftet i flere av de nordiske yrkessekretariater. De synspunkter som er fremkommet kan sammenfattes slik:

Samtlige yrkessekretariater har vist en positiv interesse for et utvidet nordisk økonomisk samarbeid, og sluttet seg til rapportens hovedlinjer, både når det gjelder tollspørsmålet og forslaget om et nordisk investeringsfond. I flere tilfelle har man vedtatt å ta opp tollspørsmålet til nærmere og mer inngående behandling ved felles møter. Dette gjelder i særlig grad de fagforbund hvor medlemmene er sysselsatt i de respektive hjemmemarkedsindustrier. Fra flere yrkessekretariaters side er det pekt på betydningen av et fritt nordisk arbeidsmarked. I noen tilfelle har man gitt uttrykk for at det er ønskelig at det opprettes et særlig, faglig sekretariat, som skal ta seg av behandlingen av spørsmål som henger sammen med nordisk samarbeid.

B. Det felles nordiske utvalgs konferanse med de faglige hovedorganisasjoner.

Høsten 1953 innbød Det felles nordiske utvalg representanter for de faglige hovedorganisasjoner i Danmark, Norge og Sverige til en konferanse.¹⁾

Fra Utvalgets side ble det gitt en redegjørelse for hensikten med og innholdet av et felles nordisk marked og om opplegget av Utvalgets arbeid. De faglige representanter ble bedt om å fremkomme med sine synspunkter på et felles nordisk marked og virkningene av dette på sysselsetting og lønnspolitikk i de tre land. De uttalelser som fremkom er gjengitt i det følgende. I avsnitt 1 er det gitt en omtale av de synspunkter på et felles nordisk marked og virkningene på sysselsettingen som fagorganisasjonenes ledere fremkom med. Lønsspørsmålet er omtalt i avsnitt 2.

1. Et felles nordisk marked og sysselsettingen.

- Fra dansk side ble det uttalt at den danske fagbevegelsen stilte seg positivt til arbeidet med å skape et felles nordisk marked, og ga uttrykk for håp om at man i dette spørsmål nå ville komme fra teorien til virkeligheten. Et felles arbeidsmarked var et verdifullt grunnlag for et felles varemarked. Et felles arbeidsmarked var også i seg selv verdifullt som middel

¹⁾ Fagorganisasjonens representanter på møtet som ble holdt i København den 16. desember 1953 var:

Danmark: formannen for De samvirkende fagforbund, Eiler Jensen, nestformann i D. s. f., Ejnar Nielsen og kontorsjef Jørgen Paldam, Arbejderbevægelsens erhvervsråd.

Norge: formannen i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Konrad Nordahl, viseformann i A.F.L., P. Mentsen og cand. oecon. Kjell Holler, A.F.L.

Sverige: formann i Landsorganisationen, Axel Strand, fil.kand. Nils Kellgren, L.O., og forbundsformann i Metallindustriarbetarförbundet, Arne Geijer.

til å høyne levestandarden og til å opprettholde full sysselsetting i forskjellige konjunktursituasjoner. Det ville være en alt for skjematisk bedømmelse av konkurranseforholdene på et felles marked å tro at f. eks. all metallindustri ville bli lagt til Sverige og at norske industrigrener i sin helhet ville forsvinne. Forskyvningene i den nåværende industristruktur vil antakelig bli relativt små, iallfall på kort sikt.

Fra *norsk* side ble det fremhevet at spørsmålet om å oppheve tollsatser og kvantitative restriksjoner mellom Danmark, Norge og Sverige for å skape et felles varemarked for Norges vedkommende i første rekke var et sysselsettingsspørsmål. I Norge fryktet man for at økt konkurranse fra Danmark og Sverige ville medføre arbeidsløshet i flere norske hjemmeindustrier. Særlig fryktet man konkurransen fra den svenske industri som hadde kunnet bygges ut og rasjonaliseres, bl. a. takket være det større svenske hjemmemarked og det forhold at en stor del av den svenske industri også arbeidet for eksport. I den norske fagforeningsbevegelsen var man imidlertid ikke bare negativ overfor tanken om et felles nordisk marked, og man mente at det kunne tas et konkret skritt ved at det som et forsøk ble etablert et felles marked for noen av de bransjer hvor de innbyrdes konkurranseforhold var noenlunde ens.

Fra *svensk* side ble det gitt uttrykk for det syn at et felles nordisk marked ville medføre fordeler for alle parter. Levestandarden ville komme til å stige og mulighetene for å føre en konjunkturutjevnenende politikk ville øke. Man mente at fordelene ved et felles nordisk marked snart ville bli synlige. Da ca. $\frac{2}{3}$ av de arbeidere som i Sverige var tilsluttet Landsorganisasjonen ikke ville bli berørt av et felles marked (bl. a. treindustri, stats- og kommuneansatte, handel og transportvesen, grafisk industri og bygningsindustri), kunne man ikke se at det på kort sikt kunne oppstå større vanskeligheter. Derimot ville det på litt lengre sikt bli betydelige fordeler i form av muligheter for en mer rasjonell produksjon. Innenfor den svenske landsorganisasjon var man både i prinsippet og i praksis positivt innstilt til et felles marked mellom Danmark, Norge og Sverige. Dette innebar imidlertid ikke at man var blind for de vanskeligheter som kunne oppstå på enkelte steder, men man mente at disse vanskeligheter burde kunne overvinnes hvis de innbyrdes tollsatser og kvantitative restriksjoner ble opphevet gradvis.

2. Det felles nordiske marked og lønnsforholdene.

På Utvalgets møte med fagbevegelsen ble som nevnt også lønsspørsmålet drøftet.

Fra *dansk* side ble uttalt at fagbevegelsen ikke mente at de nåværende forskjeller i lønningene mellom Danmark, Norge og Sverige kunne ventes å innebære alvorlige ulemper ved opprettelsen av et felles nordisk

markert. Det ble pekt på at det allerede besto betydelige forskjeller i lønningene innen de enkelte land. Da Danmark, Norge og Sverige i hovedsaken hadde samme lønnsnivå, mente man derfor fra dansk side at de nåværende lønnsforhold ikke kunne være en hindring for et felles marked.

Fra norsk side ble det pekt på at bortsett fra at det i Oslo ble gjort bruk av akkordlønn i noe større grad enn i resten av landet, hadde man samme nominelle lønninger over alt. Imidlertid var levekostnadene ikke sjelden vesentlig lavere i landdistriktene enn i Oslo, og reallønningen derfor høyere. Også andre forhold måtte tas i betraktning, som de forskjellige måter for betaling av overtidsarbeide, «skjeve» helligdager, ferie og arbeidstidens lengde. Alle disse forhold måtte tas i betraktning ved sammenligning av de forskjellige lands lønnsnivå og nivået for produksjonskostningene. Fra norsk side ble det også pekt på at Norge hadde visse generelle avgifter som ble regnet med i prisindeksen. Dette medførte en tendens til høyere prisnivå, selv om statens inntekter av disse avgifter delvis hadde sitt motstykke i utbetalte subsidier.

Fra svensk side ble hevdet at de forskjeller som besto i lønnsnivåene mellom Danmark, Norge og Sverige ikke ville medføre alvorlige problemer på et felles marked. I Sverige var det således allerede nå en betydelig spennvidde mellom industriarbeiderlønnene i de forskjellige deler av landet. For ansatte i staten utgjorde spennvidden i lønningene mellom høyeste og laveste «dyrort» således 16 prosent, fra og med 1. januar 1954 12 prosent. For industriarbeiderlønnene var den tilsvarende spennvidde ca. 25 prosent. Lønningene var særlig lave i landdistriktene i Skåne og i visse deler av Småland. Ettersom de tre lands faglige hovedorganisasjoner tok sikte på i det vesentlige å holde en felles takt i lønnsbevegelsene, trodde man fra svensk side at forskjellen i lønnsnivåene ikke ville volde vanskeligheter for etableringen av et felles varemarked.

3. Resolusjon fra de nordiske faglige landsorganisasjoner.

Etter møte med Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid vedtok de nordiske lands faglige landsorganisasjoner å sende Utvalget en uttalelse der det heter:

«I forbindelse med drøftingene i København den 16. desember 1953 med det statlige fellesutvalg for økonomisk samarbeid i Norden skal de nordiske landsorganisasjoner uttale sin positive tilslutning til at det skapes et utvidet nordisk marked.

Fagbevegelsen i de nordiske land uttaler sin anerkjennelse av det arbeid som det statlige utvalg har utført, og er for sitt vedkommende parat til å gjøre en innsats for å gi det nordiske økonomiske samarbeid et konkret innhold og en positiv retning.

De praktiske forutsetninger for dette samarbeid er kommet til uttrykk

i den rapport som det nordiske faglige økonomutvalg har avgitt til landsorganisasjonene.

Vi henstiller at det statlige utvalg tar hensyn til de synspunkter som inneholdes i rapporten og at selve rapporten blir publisert i utvalgsprotokollen.

Landsorganisasjonene finner det naturlig at det opprettholdes stadig kontakt mellom Økonomutvalget og Det felles nordiske statlige utvalg.»

Kapitel V. Forhold av betydning for et felles nordisk marked.

A. Betydningen av et felles marked.

Med begrepet «felles nordisk marked» forstår Utvalget et system der varer som er fremstilt i Danmark, Norge og Sverige fritt kan passere grensene mellom de tre land uten å hindres av toll (og importavgifter) eller kvantitative restriksjoner. Et felles marked i denne betydning kan innføres for alle varer eller bare for et utvalg av varer.

For de nordiske lands bestående næringsliv medfører etableringen av et felles marked en utvidelse av hjemmemarkedet til å omfatte også de øvrige deltakende land. Dette betyr økt konkurranse på det tidligere nasjonalt avgrensede marked, hvis dette marked tidligere ble beskyttet av toll eller importrestriksjoner. Det betyr også muligheter for økt arbeidsdeling og spesialisering mellom landene. I hvilken grad disse muligheter kan utnyttes kommer til å variere fra vareområde til vareområde og fra land til land. Et annet viktig forhold er at det felles marked byr større muligheter for å ta opp ny produksjon på områder hvor det nåværende hjemmemarked er altfor lite for produksjon i konkurransedyktig omfang. Det forhold at det ikke består toll og andre handelshindringer mellom de tre landene kan også komme til å begunstige felles investeringer, f. eks. ved at en stor industri som opprettes ved kapitalinnskudd fra de tre land og tar sikte på å dekke behovet på det felles marked, kan forlegges til det av de tre land som kan anses for å ha de relativt beste forutsetninger. På disse forskjellige måtene kan et felles marked bidra til å styrke de tre lands internasjonale konkurransevne.

Om toll og kvantitative restriksjoner i et av de nordiske land oppheves overfor de andre nordiske land samtidig som de opprettholdes overfor utenforstående land, kommer de varer som produseres i de nordiske landene til å få en gunstigere stilling enn varer fra andre land. Dette kan medføre en tendens til at importen av varer fra utenforstående land erstattes ved import fra nabolandene, noe som kan medføre forskyvninger i landenes bytteforhold i utenrikshandelen. På grunn av den store betyd-

ning som de internasjonale økonomiske forbindelser har for de tre land er det viktig at et felles marked utformes slik at det ikke medfører skadelige konsekvenser for disse forbindelsene. Utviklingen av den nordiske handel med utenforstående land kommer i første rekke til å avhenge av tollsatsenes høyde og av omfanget av de kvantitative restriksjoner som disse landene omgir det felles marked med. På lengre sikt behøver et slikt marked ikke å medføre at de tre nordiske lands samlede handel med andre land blir mindre enn den ellers ville ha vært. Formålet med et felles nordisk marked er nemlig å øke de deltakende lands produksjonsevne gjennom en effektivisering av deres næringsliv. Den økning i det nordiske lands nasjonalinntekt som derved kan ventes vil trolig få en positiv virkning på handelen med utenforstående land.

Etableringen av et felles marked må således bedømmes med utgangspunkt dels i den betydning et felles marked kan få for effektiviseringen av produksjonen i hvert enkelt av de tre nordiske land og dels i de virkninger den kan få for samhandelen mellom de nordiske land, og mellom disse land og utenforstående land. Betydningen av et felles marked kan derfor ikke bedømmes bare med utgangspunkt i den større eller mindre økningen i den innbyrdes handel.

Enhver sammenslåing av flere nasjonale markeder kommer til å medføre tilpasningsproblemer, fordi en beskyttelse på hjemmemarkedet som har bestått gjennom lang tid har påvirket den økonomiske struktur. Tilpasningsvanskene blir mindre jo mer ensartet de deltakende land er med hensyn til levestandard, økonomisk lovgivning og økonomisk politikk. Internasjonalt sett er forskjellene mellom de nordiske land på disse områder utvilsomt forholdsvis små. På mange områder er det allerede innledet et nært samarbeid. Det er også klart at fullstendig likhet mellom de deltakende land i de nevnte henseender ikke med rimelighet kan stilles opp som en forutsetning for en sammenslåing av markedene. Allerede nå består det i de enkelte landsdeler i hvert av de nordiske land forskjell i skatetrykk, lønninger, levestandard osv. uten at dette anses for å være noen større hindring for et fritt marked innen landet.

Ved Utvalgets bransjeundersøkelser og diskusjoner med de industrisakkyndige har det vært mulig å få et konkret grunnlag for å bedømme visse av de problemer som henger sammen med et felles marked.

I det følgende diskuteres først visse generelle økonomisk-politiske forhold som er av betydning for næringslivet som helhet. Deretter omtales visse spesielle forhold som er av betydning bare for enkelte bransjer. I et særlig avsnitt er omtalt visse administrative og økonomiske problemer som henger sammen med bruken av toll og kvantitative restriksjoner overfor omverdenen for de varer som omfattes av det felles nordiske marked.

B. Alminnelige økonomiske forhold av betydning for et felles marked.

Når mulighetene for å innføre et felles marked drøftes, hender det ikke sjelden at debatten blir konsentrert omkring vanskelighetene på kort sikt. De gunstige forutsetninger og de mer langsiktige virkninger av et felles marked kommer derimot lett i bakgrunnen. Her skal derfor kort angis visse av disse gunstige forutsetninger som fremstår som særlig verdifulle.

I Danmark, Norge og Sverige tales praktisk talt samme språk, og det er et nært fellesskap på det kulturelle område. På sivillovgivningens område har samarbeidet gamle tradisjoner, særlig gjelder dette handelsretten. Det består nå passfrihet mellom landene, og i praksis er det et felles arbeidsmarked. På sosiallovgivningens område er det en betydelig overensstemmelse, og ved avtaler mellom landene er de sosiale ytelser i betydelig grad blitt gjort gjensidig gjeldende i de tre nordiske land. Mellom de tre lands politiske partier, fagforeningsbevegelser og industriorganisasjoner består det gode forbindelser og et nært samarbeid forekommer også mellom enkelte næringsgrener og bedrifter.

Den forskjell som består mellom lønnsnivåene for industriarbeidere i Danmark, Norge og Sverige ved de gjeldende valutakurser må anses som relativt liten, sammenholdt med de ulikheter i lønnsnivåene som man kan konstatere for en rekke andre grupper av land. Denne relative likhet i lønnsnivåene er av den største betydning for en friksjonsfri sammenføring av de tre lands økonomiske liv i sammenheng med innføringen av et felles marked.

Foreliggende statistiske opplysninger viser at industriarbeiderlønnene gjennomgående er høyest i Sverige, og at de danske lønninger i flere industrier er høyere enn de norske. Tallene synes ikke å forrykke det helhetsinntrykk at forskjellene ikke er særlig store.

I nedenforstående tabell ¹⁾ er vist den relative timefortjeneste i 1952 for visse grupper av arbeidere i Danmark og Sverige sammenholdt med lønningene for tilsvarende arbeidergrupper i Norge (Norge = 100). Lønningene er omregnet etter følgende kurser: d.kr. = 1,036 n.kr., s.kr. = 1,383 n.kr.

	Danmark	Sverige
Næringsmiddelindustri	99,7	121,0
Herav:		
Slakteriarbeidere	84,4	112,0
Bakere og konditorer	93,6	115,8
Arbeidere i sjokolade og dropsfabrikker	83,2	106,3

(Forts.)

¹⁾ Beregningene er utført av Norges Statistiske Sentralbyrå som peker på at de foreliggende tall ikke for alle grupper kan gi grunnlag for sikre sammenlikninger.

	Danmark	Sverige
(Fortsatt.)		
Drikkevareindustri	98,8	110,1
Herav:		
Arbeidere i øl- og mineralvannfabrikker	105,5	119,4
Tekstilindustri	102,8	111,0
Skotøy- og annen bekledningsindustri	109,2	116,4
Treforedlingsindustri	94,3	118,7
Herav:		
Arbeidere ved papir- og pappfabrikker	95,9	118,0
Arbeidere i papirvare- og pappvareindustri	90,9	110,0
Lærindustri	110,0	116,5
Herav:		
Arbeidere i lærvareindustri	101,8	108,0
Gummivareindustri	106,3	121,5
Kjemisk-teknisk industri	90,1	115,9
Herav:		
Arbeidere i olje- og fettindustri	90,9	114,0
Arbeidere i farge- og lakkindustri	102,3	130,2
Metallindustri	101,9	126,5

Både denne lønnsstatistikk og de tidligere gjengitte uttalelser fra fagforeningsbevegelsens ledende menn viser at lønnsforholdene, med deres store betydning for prisnivåene, er en gunstig faktor når man skal bedømme mulighetene for å innføre et felles nordisk marked. Svenske industrisakkyndige har, med enkelte unntak, heller ikke gitt uttrykk for noen betenkeligheter på grunn av det høyere lønnsnivå i Sverige. I Benelux synes en betydelig forskjell i lønns- og prisnivåene mellom Belgia og Nederland å ha medført store vanskeligheter for en friksjonsfri tilpasning til det felles marked.

Til slutt skal det også særlig fremheves at opprettholdelsen av full sysselsetting er et av de fremste mål for den økonomiske politikk i alle tre land. Denne likhet i den primære målsetting er et meget viktig grunnlag for et felles marked.

I Utvalgets bransjeundersøkelse er det pekt på visse ulikheter i de tre lands økonomiske stilling og politikk som kan vanskeliggjøre innføringen av et felles nordisk marked. Oppmerksomheten er i denne forbindelse særlig rettet mot visse økonomiske forhold i Norge.

Som allerede omtalt i kap. III er det fra forskjellige norske industrisakkyndiges side gitt uttrykk for betenkeligheter, bl. a. under henvisning til at norsk industri stagnerte under krigen, at den bare har kunnet inves-

tere i begrenset omfang, at beskatningen og særlig avskrivningsreglene er strengere enn i Danmark og Sverige og at prisreguleringen på enkelte områder har vært særlig streng i Norge.

Det faller utenfor Utvalgets oppgave å vurdere de enkelte lands økonomiske politikk. De norske medlemmer av Utvalget har imidlertid gitt følgende opplysninger om den økonomiske utvikling i Norge etter krigen:

«Norge hadde ved krigens slutt som følge av de betydelige direkte krigsskader og slit på realkapitalen en generelt sett dårligere utgangsstilling enn Danmark og Sverige. Den økonomiske politikk under gjenreisingsperioden tok i første rekke sikte på å konsentrere investeringene i næringslivet om skipsfarten og eksportindustrien. Da det var nødvendig å begrense de totale investeringer, fikk en stor del av hjemmemarkedsindustrien derimot bare adgang til å investere i begrenset utstrekning.

I de siste årene har forholdene bedret seg betydelig når det gjelder investeringer i maskiner og annet produksjonsutstyr, men bare i mindre grad for bygninger. Disse investeringer har imidlertid funnet sted til et betydelig høyere prisnivå enn i de første etterkrigsår, samtidig med at adgangen til skattefrie avskrivninger er blitt begrenset og satsene for selskapsbeskatningen er økt. Visse hjemmemarkedsindustrier har derfor bare i en liten grad kunnet nytte det lave omkostningsnivå og de gunstige avsetningsforhold i den første etterkrigstid til modernisering og raske avskrivninger.»

Av bransjeundersøkelsene går det fram at hjemmemarkedsindustrien i Norge — uansett hva grunnen kan være — på en rekke områder av de bransjesakkyndige ble antatt å være mindre modernisert og utbygd enn de tilsvarende industrier i Danmark og Sverige. For at et felles marked ikke skal medføre alvorlige forstyrrelser for den norske økonomi, f. eks. i form av beskjeftigelses- og betalingsvanskeligheter, bør det etter Utvalgets mening skapes muligheter for nødvendige investeringer i norsk industri. Det kan ikke ventes at det kapitalbehov som herved oppstår helt skal kunne dekkes av norske ressurser.

Når det gjelder landenes alminnelige økonomiske politikk i forbindelse med et felles marked, vil Utvalget fremheve at man ikke kan stille det krav at politikken skal utformes helt ensartet. Valuta- og handelspolitikk, investerings- og beskjeftigelsespolitikk og dermed penge- og finanspolitikken er ledd i landenes alminnelige økonomisk politikk og må vurderes i lys av deres samlede virkninger på samfunnsøkonomien, herunder på lønns- og prisnivået. Det er imidlertid klart, at det vil skape problemer på et fremtidig felles nordisk marked, hvis den økonomiske politikk i de tre land i sine virkninger avviker så meget fra hverandre, at det medfører en radikal forskyvning i konkurransevilkårene mellom de tre lands indu-

strier. Det vil derfor være nødvendig at landene i høyere grad enn hittil også utformer den alminnelige økonomiske politikk ut fra hensynet til det felles marked.

C. Spesielle forhold.

a. Råvareforutsetninger.

Både Danmark, Norge og Sverige må importere storparten av sitt forbruk av en rekke viktige råvarer. De forhold de tre land kjøper disse råvarene under er stort sett like, både når det gjelder priser, kvaliteter og mengder.

Ved bransjemøtene er det imidlertid på enkelte vareområder pekt på ulikheter i råvareforsyningen, nemlig:

1. *Naturgitte ulikheter.* Ulikhetene i naturgrunnet kan f. eks. være ulike tilganger av vannkraftressurser med derav følgende lavere priser på elektrisitet, eller det kan være rikere forekomster av jernmalm og tømmer. Naturgitte ulikheter i råvareforsyningen forekommer bl. a. i hermetikkindustrien, kjemisk industri og jern- og metallindustrien.

2. Ulikheter kan oppstå som følge av at de tre land har *ulike tollsatser eller kvantitative restriksjoner* overfor ikke-nordiske råvareleverandører. Som eksempel kan nevnes at ull er tollfri i Danmark og Sverige. Den norske toll på ull vil derfor på et felles nordisk marked stille den norske tekstilindustri ugunstigere enn tekstilindustrien i de to øvrige land.

3. Ulikheter kan oppstå såfremt det felles nordiske marked ikke bringes til å omfatte de bransjer som fremstiller *råvarer og halvfabrikata* for de vareområder som åpnes for fri innbyrdes konkurranse. Således er f. eks. tekstilindustrien råvareleverandør for konfeksjonsindustrien og for gummiindustrien, som anvender tekstilcord ved fremstilling av bil- og sykkeldekk. Videre er garveriindustriens produkter et vesentlig kostnadselement ved fremstillingen av skotøy.

4. Ulikheter kan oppstå som følge av *statlig prisdiskriminering* mellom hjemmemarkedspriser og import- eller eksportpriser for råvarer. Som eksempel på *lavere* hjemmemarkedspriser kan nevnes de «dobbeltpriiser» som under råvareknappheten i 1950—1951 besto for bl. a. stål og papirmasse som følge av at regjeringene i de råvareproduserende land, ved eksportkontroll eller eksportavgifter i samband med maksimalpriser på hjemmemarkedet, sikret hjemmemarkedet lavere råvarepriser. Som eksempel på *høyere* hjemmemarkedspriser kan nevnes at de prissystemer for sild og fisk som benyttes i Norge og Sverige kan medføre at hermetikkindustrien i ett av landene kan måtte betale høyere råvarepriser enn i det andre.

Etter Utvalgets oppfatning bør de tre lands ulike naturgitte konkurranseforutsetninger, i alle fall på lengre sikt, tillates å slå gjennom på et felles nordisk marked. De bør derfor ikke være noen hindring for et slikt marked. Om ulikheter i råvareforsyningene skal det ellers sammenfatningsvis kort anføres:

1. Betydningen av slike ulikheter varierer med råvarenes andel av de totale produksjonskostnader.

2. Det er ønskelig med et felles nordisk marked for slike råvarer og halvfabrikata som benyttes i produksjonen av varer som det etableres et felles nordisk marked for. I så fall vil også prisforskjeller for råvarer og halvfabrikata som produseres i de nordiske land falle bort.

3. De tre nordiske land bør ta sikte på at tollsatser og importrestriksjoner for råvarer og halvfabrikata overfor ikke-nordiske land gjøres like.

b. Subs id i e r m. v.

Ved produksjonssubsidier som gir den innenlandske produksjon en beskyttelse som svarer til virkningene av en toll kan statsmaktene påvirke konkurranseforutsetningene. Dette er imidlertid i strid med den arbeidsdeling og spesialisering som er et viktig formål ved innføringen av et felles nordisk marked. Slike subsidier kan ha blitt til ut fra forskjellige motiver. Bl. a. kan formålet være av beredskapsmessige grunner å støtte en bestemt produksjon eller å stimulere næringslivet i en bestemt landsdel ved å legge en basisindustri dit. På de undersøkte vareområder forekommer det således subsidier til aluminiumproduksjonen i Sverige. En annen form for støtte er at staten dekker tap ved visse industribedrifter; det kan f. eks. være tale om løpende driftsunderskudd eller kostnader ved investeringer i visse industribedrifter som f. eks. det statlige norske jernverk i Mo i Rana, Norrbottens Järnverk og Skifferoljebolaget ved Kvarntorp i Sverige. For subsidier av den art som det er nevnt eksempler på har beredskapssynspunkter utvilsomt vært en vesentlige begrunnelse.

I den utstrekning frakttarifene ved jernbanene gir fordelaktigere vilkår til innenlandske befraktere enn til utenlandske innebærer også dette en støtte til den innenlandske industri. Dette forhold har ikke vært fremme ved Utvalgets bransjeundersøkelser.

Produksjonssubsidier medfører en svekkelse av tendensen til at produksjonen på et felles marked vil bli lagt til de mest effektive bedrifter. Etter at et felles marked er etablert bør tiltak av den art som er nevnt ovenfor derfor bare innføres etter samråd med deltakerlandenes regjeringer.

c. Kvalitetsforskrifter, tekniske sikkerhetsbestemmelser og standardisering.

Administrative bestemmelser eller lovbestemmelser som foreskriver visse kvalitets- eller sikkerhetskrav som vilkår for at varene kan selges på det innenlandske marked, kan, i den utstrekning disse bestemmelser har forskjellig innhold i de tre land, hindre arbeidsdelingen og spesialiseringen mellom landene.

Således har de sakkyndige fra lær- og skotøyindustrien fremholdt at de respektive lands papp- og betyngningsbestemmelser bør gjøres ens som et ledd i innføringen av et felles nordisk marked for lær og skotøy. For elektroindustrien og radioindustrien og for den del av verkstedindustrien som i sine maskiner bygger inn elektriske motorer eller lignende, er en samordning av de respektive lands sikkerhetsbestemmelser og regler for prøvning av elektrisk materiell av vesentlig betydning for et felles marked.

Utvalget har fått det inntrykk at forutsetningene for en samordning av de her nevnte bestemmelser er til stede. Bestemmelsene har til formål å beskytte forbrukerne og har fått forskjellig utforming i de tre land fordi de respektive myndigheter ved innføringen av dem helt enkelt ikke hadde anledning til å se problemene fra nordiske synspunkter.

De problemer som disse og lignende bestemmelser kan medføre bør etter Utvalgets oppfatning tas opp til prøvning i den utstrekning de blir aktuelle på det felles marked.

Ved diskusjonen om teknisk porselen fremholdt de sakkyndige at Danmark, Norge og Sverige gjør bruk av forskjellige isolatortyper. Dette kunne bety en hindring for nordisk arbeidsdeling og spesialisering. Det har også ved visse andre bransjemøter vært pekt på den manglende standardisering av materiell som anvendes i alle tre land. Utvalget mener at arbeidet med å gjennomføre en nordisk standardisering bør intensiveres på alle de områder hvor dette er mulig.

I alle tre land er tatt opp arbeid med sikte på å innføre merking av varer fra forbruksvareindustriene. På et felles marked vil det være ønskelig med standardisering av metodene for slik varemerking.

d. Andre administrative bestemmelser og lovbestemmelser.

På mange viktige områder har de nordiske land ved nært samarbeid gjennomført en enhetlig lovgivning. Særlig gjelder dette på handelsrettens område, der kjøps-, avtale-, gjeldsbrev-, sjekk-, veksel- og patentlovene m. fl. i det vesentlige er like i alle tre land. Denne likhet i lovverket er av verdi for et felles marked.

Ved Utvalgets bransjeundersøkelser er det pekt på visse ulikheter i gjeldende lovgivning eller administrative bestemmelser som påvirker de inn-

byrdes konkurranseforhold. Det har således vært fremholdt at myndighetene ved sine innkjøp ikke sjelden begunstiger den innenlandske industri. For visse deler av den offentlige utlånsvirksomhet finnes bestemmelser om at lånesummen helt eller delvis skal benyttes til kjøp av innenlandske produkter. I Danmark og Norge gjelder dette for visse lån til fiskerinæringen. Slike bestemmelser bør tas opp til prøving etter som de blir aktuelle på det felles marked.

I denne sammenheng vil Utvalget fremholde at importavgifter eller lignende ordninger (f. eks. den danske «deponeringsordningen» for import av tekstilvarer) i sine virkninger på samhandelen kan likestilles med toll.

e. Konkurransbegrensede avtaler.

Utvalget mener at man ikke kan se bort fra mulighetene for at grupper i næringslivet ved avtaler om markedsdeling eller andre konkurransebegrensede tiltak kan hindre en arbeidsdeling og produksjonsspesialisering som det tas sikte på ved det felles marked.

For å skape noenlunde like konkurransevilkår for de tre lands næringsliv er det på et felles nordisk marked av betydning at de tre lands politikk samordnes når det gjelder kontrollen med truster og konkurransebegrensende avtaler.

D. Toll og importrestriksjoner overfor ikke-nordiske land.

Som allerede nevnt forutsetter et felles nordisk marked at toll og importrestriksjoner oppheves mellom de nordiske land. Det er derimot i prinsippet ikke nødvendig at tollsatser og restriksjoner overfor ikke-nordiske land blir berørt.

Dette innebærer at varer som importeres direkte fra et ikke-nordisk land belegges med vanlig toll og undergis de importrestriksjoner som gjelder i de respektive land. Varer som importeres fra et annet nordisk land og er fremstilt i et nordisk land er derimot tollfrie og kan føres inn uten restriksjoner.

Det forekommer imidlertid at varer som er produsert i et ikke-nordisk land importeres til et nordisk land over et annet nordisk land. Derved oppstår det visse problemer. Det enkleste ville være å behandle disse varene på samme måte som varer fremstilt i de nordiske land, og altså fritt la dem passere grensene. For slike varer hvor forskjellene mellom de tre lands tollsatser er store, jevnført med den økning i transportkostnader m. v. som oppstår på grunn av den indirekte importen, og for slike varer hvor de tre land har vesentlig ulike importrestriksjoner ville imidlertid dette få konsekvenser som ikke er ønskelige. Man kan nemlig da omgå den høyere tollsats eller den strengere lisensiering ved å importere slike varer i transit

over det land som har den laveste tollsats eller den mest liberale importpolitikk. Tollnivået for en slik vare ville derved i realiteten bli senket for alle tre land til et nivå som omtrent motsvarer det som gjelder i det land som har de laveste tollsatser. En vare som er liberalisert i ett land blir også automatisk liberalisert i hele området.

Om de tre land, etter at et felles marked er etablert, skal opprettholde ulike tollsatser og importrestriksjoner overfor tredje-land blir det nødvendig med spesielle regler for transittvarer. Disse regler kunne da for tollens vedkommende utformes slik at det ved import av en vare fra et nordisk land med lavere tollsats til et annet med høyere tollsats pålegges toll med et beløp som svarer til differansen mellom de to lands tollsatser. Hvis det er importrestriksjoner skulle varen være undergitt de samme restriksjoner som det endelige innførselslandet praktiserer overfor opprinnelseslandet.

En slik behandling forutsetter imidlertid at det er mulig å konstatere om varen er fremstilt i de nordiske land eller ikke. Dette innebærer at det må være mulig å identifisere varen og det må gis en klar definisjon av hva man skal forstå med at en vare er «produsert i et nordisk land». Dette betyr at man må avgjøre hvor stor del av varens verdi som skal ha vært tilført varen i de nordiske land, for at varen skal kunne gis nordisk opprinnelsesbetegnelse.

Spørsmålet om identifisering av varene kan løses for slike varer som uten større kostnader klart og tydelig kan merkes ved produksjonen. Det kan løses også på slike områder der tallet på produsenter i det nordiske land som har den laveste tollsats er så lite at et system med opprinnelsesbevis kan håndheves med en viss sikkerhet og uten større besvær. For store vareområder kan slike bestemmelser imidlertid være vanskelig å gjennomføre i praksis.

Spørsmålet om hva som skal kreves for at en vare skal kunne gis nordisk opprinnelsesbetegnelse får betydning i de tilfellene da tollene på halvfabrikata eller råvarer er lavere i et deltakerland enn i et annet, eller når landene har ulike importrestriksjoner for disse varene. Uansett om ferdigvarene kan merkes eller forsynes med opprinnelsesbevis kan det nemlig i visse tilfelle være mulig å omgå bestemmelsene om toll og kvantitative restriksjoner, såfremt det ikke tas særlige åtgjerder for å hindre det. I det land hvor råvarene eller vedkommende halvfabrikata lettest slipper inn kan det f. eks. opprettes samlefabrikker for maskiner eller elektrisk materiell. Det kan også opprettes bedrifter for emballering av visse forbruksvarer, og deretter kan det ferdige produkt forsynes med nordisk opprinnelsesbetegnelse. Man kan også la varene gjennomgå en overfladisk bearbeiding, slik at de fremstår som nordiske varer og derved kan selges tollfritt og uten importrestriksjoner i de to andre land.

Det kommer derfor ikke bare til å være vanskelig å fastslå hva som skal kreves av en vare for at den skal kunne anses som en nordisk vare. Det kommer også til å medføre et betydelig administrativt arbeid og stort besvær for produsentene av slike varer om de fra tilfelle til tilfelle skal måtte dokumentere hvor stor del av varens verdi som er tilført den i et av de nordiske land.

I slike tilfelle og i de tilfellene da varer ikke kan merkes eller forsynes med opprinnelsesbevis på en slik måte at det kan kontrolleres, blir det nødvendig å utjevne forskjellene i tollsatser og kvantitative restriksjoner mellom de tre land.

Nødvendigheten av dette er særlig understreket av de sakkyndige fra den kjemiske industri, gummiindustrien, garveriene, tekstilindustrien, visse deler av jern- og metallvareindustrien og verkstedindustrien. I flere andre industribransjer har det vært fremholdt at selv om ens tollsatser utad ikke er nødvendige, så er de i alle fall særdeles ønskelige. En i og for seg betydningssløs transitering når en ser på de økonomiske virkningene, kan nemlig få psykologiske virkninger som kan medføre betydelig friksjon i samarbeidet mellom deltakerlandene.

I de tilfellene hvor forskjellene i de nåværende tollsatser er ubetydelige bør en utjevning kunne finne sted uten større vanskeligheter. I enkelte tilfelle er imidlertid forskjellene så store at en utjevning av tollsatsene utad krever offer fra deltakerlandene. Som regel har Danmark de laveste tollsatser og Norge de høyeste, mens Sveriges tollsatser ligger på et mellomnivå. Fra denne hovedregel er det imidlertid viktige unntak, hvor Sverige på grunn av den større bredde i den svenske industris produksjonsprogram har toll, mens Danmark og Norge ikke har det, eller hvor Sverige har høyere toll enn de to andre land. Som eksempel på dette kan nevnes visse deler av den tunge kjemiske industri og jern- og stålindustrien.

Ved Utvalgets bransjeundersøkelser har de ovenfor nevnte spørsmål om transiteringsproblemene vært drøftet med de sakkyndige. De økonomiske og politiske spørsmålene som henger sammen med en utjevning av tollsatsene overfor ikke-nordiske land har derimot ikke vært diskutert i hele sin bredde med de bransjesakkyndige, bl. a. fordi disse spørsmål også berører andre samfunnsøkonomiske interesser.

Det som er sagt om tollsatsene gjelder også importrestriksjonene. Disse restriksjonene har hovedsakelig til formål å sikre balanse i landenes utenriksøkonomi, eller de er et ledd i investeringspolitikken. I realiteten gir de imidlertid en effektiv beskyttelse for hjemmemarkedet. I løpet av de siste årene er stadig større deler av importen blitt liberalisert. Overfor OEE-land var således den 1. januar 1954 91.2 prosent av Sveriges ikke-statlige import frilistet. Det tilsvarende tall for Norge var 75.1 prosent

og for Danmark 76.0 prosent. Sveriges importregulering, som stort sett er opphevet overfor andre land enn dollar-land, har i det hele tatt vært mer liberal enn tilfellet har vært i Danmark og Norge. Så lenge importreguleringen består er det imidlertid nødvendig med en samordning på en rekke vareområder.

E. Tilpasningstiden og de problemer som henger sammen dermed.

For å lette omstillingen til de endrede markedsforutsetninger som blir en følge av et felles nordisk marked, bør det felles marked innføres i løpet av en viss tilpasningstid. I prinsippet skulle dette innebære at innbyrdes toll og importrestriksjoner tas bort samtidig med at det gjøres tiltak for å lette tilpasningen. En slik tilpasningstid ville gi bedriftene muligheter bl. a. for å rasjonalisere produksjonen, og til eventuelt å gjennomføre den nødvendige omlegging av distribusjonen av deres produkter.

Utvalget har ved diskusjoner med industrisakkyndige antydnet muligheten for en gradvis tilpasning i løpet av en periode på opp til ti år. Uten at utformingen av eventuelle tilpasningstiltak har vært nærmere presisert har denne tanke likevel i flere tilfelle vist seg å medføre at de sakkyndige har lagt an et mer langsiktig perspektiv, og derved mer positive synspunkter, på virkningene av et felles nordisk marked.

Fjernelsen av innbyrdes toll og importrestriksjoner kan tenkes å foregå på flere måter. En måte er en gradvis nedsettelse av tollsatsene med f. eks. 10 prosent av de respektive tollsatser hvert år, eller med 20 prosent annet hvert år. En annen måte er allerede fra begynnelsen å sette ned tollsatsene ganske sterkt, f. eks med 40 prosent, for å gi et temmelig sterkt incitament til vurdering og rasjonalisering av produksjons- og distribusjonsmetoder, men uten å påføre de berørte bedrifter slike vanskeligheter at deres eksistens blir truet. Om denne fremgangsmåte velges kan man, hvis virkelige vanskeligheter oppstår, vente noen år med neste serie av tiltak. En tredje måte ville det være straks å ta bort samtlige tollsatser, mens samtidig konkurransen i tilpasningsperioden ved importrestriksjoner eller på annen måte begrenses til å omfatte visse maksimale mengder av vedkommende vare.

Av det som er sagt går det fram at det felles marked ville kunne innføres i løpet av tilpasningsperioden på flere forskjellige måter. Utvalget anser det imidlertid ikke nødvendig hverken at samme fremgangsmåte velges for samtlige varer der et felles marked skal etableres, eller at tollsatsene og restriksjonene tas bort i samme takt mellom de enkelte deltakerland. Utvalget mener således at utformingen av bestemmelsene elastisk bør tilpasses forholdene i de berørte bransjer. Dette bør ikke bare gjelde fremgangsmåten ved fjernelsen av de innbyrdes hindringer for han-

delen, men også de positive tiltakene for på forskjellige måter å støtte og hjelpe bedriftene i deres tilpasningstiltak.

En slik tilpasning kan kreve kapitaloverføringer fra ett land til et annet, et spørsmål som også er behandlet i rapporten fra Det faglige økonomiutvalg.

Kapitel VI. Sammenfatning, konklusjon og forslag.

I Utvalget er det ikke oppnådd enighet om de konklusjoner som kan trekkes av dets undersøkelser og overveielser. Av hensyn til den fortsatte behandling av disse spørsmål har man funnet det riktig å gjøre rede for de forskjellige oppfatninger hver for seg. I de norske medlemmers uttalelse er også behandlet visse spørsmål som etter deres oppfatning ikke er tilstrekkelig utførlig behandlet foran. I stedet for å gjøre merknader under de enkelte avsnitt i rapporten har de valgt å omtale dem her. I det følgende er først tatt inn de norske medlemmers sammenfatning og konklusjon. Deretter følger de danske og svenske medlemmers sammenfatning og konklusjon.

De norske medlemmers sammenfatning og konklusjon.

I Utvalgets foreløpige rapport av 3. januar 1950 er det gjort rede for spørsmålet om opprettelse av en nordisk tollunion omfattende Danmark, Norge og Sverige. I den foreliggende rapport er det gjort rede for Utvalgets senere arbeid og særlig for de undersøkelser som er utført i henhold til det mandat Utvalget fikk fra sine regjeringer i november 1950, nemlig å undersøke de prinsipielle og tolltekniske forutsetninger for å avskaffe tollsatsene mellom de nordiske land innenfor visse næringsområder eller visse varegrupper, samt å peke på de vareområder hvor et samarbeid må antas å være av felles interesse og som derfor i første rekke bør tas opp til nærmere undersøkelse.

Ved siden av dette har Utvalget i henhold til punkt 3 i sitt mandat av 1948 også drøftet visse spørsmål vedrørende produksjons- og investerings-samarbeid på konkrete områder. Spørsmålet om samarbeid i aluminium- og kvelstoffproduksjonen, som man fra norsk side tok opp til drøftelse i Utvalget, førte som det fremgår av de norske medlemmers rapport av 20. november 1952¹⁾ ikke til positive resultater. Fra norsk side i Utvalget er også spørsmålet om et kontinuerlig valseverk for blikk og tynnplater tatt opp til drøftelse. Det vises her til redegjørelsen i kap. III B 16.

Fremgangsmåten ved og resultatet av de bransjeundersøkelser som Ut-

¹⁾ Jfr. sak nr. 9, bilag 2, ved Det nordiske råds første sesjon.

valget har gjennomført med utgangspunkt i det ovenfor siterte mandat er gjort rede for i kapitel III.

Som tidligere nevnt har Utvalget begrenset seg til undersøkelser i industrien. Undersøkelsene dekker ikke alle de industrigrener hvor et felles marked kan være av interesse. De omfatter imidlertid en betydelig del av dem, og kan sies å belyse karakteristiske trekk i de tre lands industrier.

Ved drøftelsene med sakkyndige for de respektive bransjer, har Utvalget søkt å få et bilde av de synspunkter som gjør seg gjeldende innen de industribransjer som vil bli direkte berørt av et felles marked.

Av bransjeundersøkelsene fremgår det at mulighetene for å få fordeler ved et felles marked er meget forskjellige for de enkelte lands industrier.

Undersøkelsene viser at de områder hvor norske bransjesakkyndige mener at norske industrier vil kunne få fordeler ved at tollsatser og restriksjoner oppheves mellom de nordiske land, i første rekke omfatter eksportnæringer som fiskehermetikkindustri, tung kjemisk industri (særlig visse kvelstoffprodukter), produksjon av aluminium halvfabrikata og visse ferrolegeringer. På disse områder har imidlertid danske eller svenske sakkyndige i de fleste tilfelle stilt seg negative fordi de venter hard konkurranse fra Norge. For den svenske produksjon av visse kvelstoffprodukter og visse ferrolegeringer er også beredskapssynspunkter anført. Betenkelighetene fra dansk og svensk side gjelder dog ikke de deler av den kjemiske industri hvor kostnadene til elektrisitet er av mindre betydning.

For et par vareområder som er særlig preget av ekspansjon på lengre sikt, radioindustrien og produksjonen av basplaster, antar de sakkyndige i alle tre land at man kan regne med visse fordeler, men også visse overgangsvanskeligheter som er av mindre omfang eller vanskelig å bedømme på forhånd.

De øvrige undersøkte vareområder omfatter en betydelig større del av industrien. På disse områder mener de svenske og, med visse unntak, også de danske sakkyndige at deres industrier vil få fordeler ved et felles marked, mens de norske sakkyndige som regel har stilt seg negative eller uinteresserte. For noen mindre varegrupper som sager og små vaske-maskiner er det imidlertid også vist interesse fra norsk side. Sannsynligvis vil et felles marked også være av interesse for enkelte andre spesielle varegrupper, selv om det ikke er kommet helt klart til uttrykk ved bransjeundersøkelsene. Videre har norske sakkyndige bl. a. møbelindustrien, maling- og lakkindustrien og enkelte mindre varegrupper ellers gitt uttrykk for at interessen vil være større eller at betenkelighetene vil være mindre dersom det felles marked kunne innføres på et senere tidspunkt eller etter en overgangstid.

Grunnene til at de norske sakkyndige på de fleste av de undersøkte områder ikke har vist interesse for et felles marked, er som det fremgår av

bransjeundersøkelsene av forskjellig karakter og varierer fra bransje til bransje.

Utvalgets norske medlemmer vil, som sin vurdering av de problemer man her vil stå overfor i Norge, bemerke følgende:

De områder hvor norsk produksjon vil få vanskeligheter ved etableringen av et felles marked synes særlig å være tekstil- og konfeksjonsindustriene, lær- og skotøyindustriene, møbelindustrien, glassverkene, porselens- og fajanseindustrien samt de fleste av de undersøkte grupper i jern- og metallvareindustrien og maskin- og verkstedindustrien. Riktignok er det også innenfor disse områder en rekke norske bedrifter som vil være konkurransedyktige på et felles marked, og det er her også en del norske produkter som må antas å kunne hevde seg godt. Likevel må en regne med at industriene som helhet vil ha vanskelig for å opprettholde sin produksjon og i en del tilfelle gå tilbake hvis tollsatser og restriksjoner oppheves mellom de tre nordiske land.

Den norske industri er på de fleste av disse områder beskyttet med en høyere toll enn den danske og svenske industri. Man må derfor på et felles marked for disse vareområder vente større omstillingsproblemer i Norge enn i de to andre land. På de fleste områder må det dessuten finne sted en utjevning mellom de tre lands tollsatser overfor ikke-nordiske land. Norsk industri vil da i tillegg til den økte konkurranse på sitt hjemmemarked fra dansk og svensk industri, også få skjerpet konkurranse fra ikke-nordiske land, mens iallfall dansk industri vil få økt beskyttelse overfor ikke-nordiske land på sitt hjemmemarked. Det er under disse forhold ikke å vente at de norske industrier uten kompensasjon vil oppgi den beskyttelse de norske statsmakter har funnet det riktig å gi dem.

Dansk og særlig svensk industri er relativt sterkt utbygd på de nevnte områder. De er for en stor del allerede på eksportbasis og er innarbeidet på det norske marked hvor de utvilsomt lett vil øke sitt salg hvis toll og restriksjoner oppheves. Den norske produksjon er derimot overveiende beregnet på å dekke en større eller mindre del av det norske hjemmemarked, og oftest har den ikke noe salgsapparat i Danmark og Sverige. Uttalelsene fra norske sakkyndige går ut på at det under disse forhold er vanskelig å innarbeide salget i de andre land for mange produkter, selv om disse er konkurransedyktige i pris og kvalitet, og iallfall vil det kreve tid og penger. På enkelte områder er det også pekt på særlige forhold som antas å vanskeliggjøre salg av norske varer på det svenske marked.

Selv om det er vanskelig å vurdere rekkevidden av de forhold som er nevnt, er det rimelig å anta at de iallfall for en tid fremover vil begrense mulighetene for et økt salg av en del norske produkter.

Innstillingen innen en del industribransjer henger imidlertid også sam-

men med at en større eller mindre del av bedriftene for tiden ikke antas å ville være konkurransedyktige på et felles marked.

Konkurranseforholdene i noen industrier er ulike som følge av ulikheter i forsyningsvilkårene for råvarer og andre produksjonsmidler. For flere norske industrier spiller det en stor rolle at råvareprisene som følge av høye tollsatser og importrestriksjoner er høyere enn i Danmark og Sverige. De enkelte lands industrier må stilles noenlunde ens på dette felt hvis det etableres et felles marked. Før slike ulikheter er utjevnet, kan det imidlertid være vanskelig å bedømme industriens konkurransemessige stilling. Ved Utvalgets undersøkelser har det f. eks. ikke latt seg gjøre å vurdere skotøyindustriens og konfeksjonsindustriens konkurransemessige stilling tilstrekkelig klart på grunn av de store ulikheter det er i tollsatsene på lær og tekstilvarer, som er råvarer for disse industrier. Noe tilsvarende gjelder også grønnsak- og frukthermetikkindustrien, hvor de høyere råvarepriser i Norge for en stor del skyldes beskyttelsen av hageproduksjonen.

De ulike konkurranseforhold skyldes dog oftest at en del norske hjemmeindustrier ikke er så modernisert og utbygd som de tilsvarende industrier i de to andre land. Grunnene til dette er av teknisk og økonomisk art, likesom den økonomiske utvikling i Norge under og etter krigen også har medvirket til at enkelte hjemmeindustrier står i en svak konkurransemessig utgangsstilling.

Uansett hva grunnen kan være til at hjemmeindustrien i Norge på en rekke områder er mindre modernisert og utbygd enn i de to andre land, vil etableringen av et felles marked som omfatter slike industrier skape særlige problemer av sosial og økonomisk karakter i Norge. Det vil således oppstå et særlig kapitalbehov for effektivisering og omstilling av produksjonen eller til utbygging av ny produksjon for sysselsetting av arbeidskraft som måtte bli ledig.

I denne forbindelse kan også lokaliseringen av industrien i Norge reise spesielle problemer. Bl. a. i lærindustrien, porselens- og fajanseindustrien, møbelindustrien og tekstil- og konfeksjonsindustrien er det en rekke bedrifter, særlig i det vestlige Norge, som ligger i betydelig avstand fra hovedmarkedene og på steder hvor de er av vesentlig betydning for den lokale økonomi. Hvis konkurransen som følge av et felles marked skulle føre til at bedriftene må innskrenke, vil det ofte være sterkt begrensede muligheter for annen sysselsetting i det lokale område.

De fordeler som på lengre sikt kan tenkes å vise seg for norsk hjemmemarkedsindustri ved et felles nordisk marked, er bare i mindre grad kommet fram ved bransjeundersøkelsene. Det er imidlertid klart at de vil fremstille seg som tvilsomme for bedriftene hvis det ikke kan påvises positive fordeler på kort sikt. Til dette kommer at de fordeler som kan

vise seg for norsk industri, kan falle på helt andre grupper enn de som får ulempe.

De fordeler som et felles nordisk marked kan gi de enkelte industrier ved større produksjon m. v. behøver ikke å være fordeler samfunnsøkonomisk sett. De samfunnsøkonomiske virkninger av et felles marked kan ikke vurderes uten at tollforholdene og eventuelt restriksjoner overfor ikke-nordiske land er klarlagt. Disse forhold kan det bare ses bort fra på noen vareområder hvor de nordiske lands import fra andre er ubetydelig, f. eks. for møbler. Ved drøftelsene med de sakkyndige er tollforholdene og restriksjonene overfor utenforstående land ikke inngående behandlet, bl. a. fordi de oftest berører samfunnsmessige interesser utover de enkelte industribransjer.

Et felles marked vil på de fleste av de undersøkte vareområder bety at varer som er produsert i de nordiske land får en fortrinnsstilling i samhandelen mellom de tre land fremfor varer fra ikke-nordiske land. En slik preferanseordning vil medføre forskyvninger også i handelen med utenforstående land, og påvirke prisforholdet mellom landenes eksport- og importvarer. Disse forskyvninger vil bl. a. avhenge av hvor høy beskyttelsen er rundt det felles marked. De økonomiske og handelspolitiske spørsmål som her kommer inn i bildet, er ikke nærmere behandlet i Utvalgets rapport.

Særlig for Norges vedkommende må virkningene av beskyttelsen utad tillegges stor vekt, både på grunn av den store betydning det økonomiske samkvem med ikke-nordiske land har for landets økonomi og på grunn av den spesielle struktur vareproduksjonen har.

Utvalgets norske medlemmer har derfor funnet det nødvendig å peke på noen av de forhold som er av betydning her.

De relativt få vareområder hvor norsk eksportindustri er interessert i opphevelse av tollsatser og restriksjoner mellom de nordiske land omfatter særlig råvarer og halvfabrikata for annen produksjon samt andre varer som vanligvis er lavt tollbelagt eller delvis tollfrie. Norges eksport til Danmark og Sverige kan derfor bare i liten grad få fordeler ved beskyttelse overfor ikke-nordiske land. Da produksjonen her er basert på Norges utpregede naturlige forutsetninger, knytter det seg neppe særlig sterke norske produsentinteresser til beskyttelse overfor ikke-nordiske land. Spesielt gjelder dette kvelstoffprodukter og ferrolegeringer som er tollfrie både i Danmark og Norge, mens visse kvelstoffprodukter og visse ferrolegeringer er belagt med toll i Sverige.

Innenfor en betydelig del av de andre varegrupper, hvor svensk og oftest også dansk industri er interessert i et felles marked, men hvor norsk industri har små interesser, omfatter produksjonen for en stor del ferdigvarer eller varer med høy bearbeidelsesgrad som gjennomgående er be-

lagt med høyere toll. Man må regne med at et eventuelt felles marked for slike varer måtte ha toll overfor andre land, bl. a. fordi en av forutsetningene for produksjonen i de nordiske land ofte er en viss tollbeskyttelse. Som nevnt må man på de fleste områder også regne med at tollsatsene må gjøres ens overfor ikke-nordiske land.

Den billigere produksjon gjennom arbeidsdeling og spesialisering på et felles marked skulle gjøre det mulig å ha lavere beskyttelse overfor ikke-nordiske land for å sikre forbrukerne andel i fordelene og for å tilgodese hensynet til den internasjonale arbeidsdeling. De synspunkter som er fremkommet under bransjeundersøkelsene tyder imidlertid på at det ofte kan bli vanskelig å få produsentene til å akseptere en lavere beskyttelse utad.

På disse forholdsvis høyt tollbelagte vareområder vil beskyttelsen overfor ikke-nordiske land sannsynligvis føre til at en del av Norges import fra disse land vil bli erstattet av tollfri import av danske og svenske varer. Da den norske industri her ikke har den bredde og det omfang som dansk og svensk industri, vil den derimot inntil videre bare kunne få små fordeler av den ytre beskyttelse på det danske og svenske marked. En slik utvikling må antas å medføre en forverring av Norges bytteforhold.

Disse virkninger er av særlig betydning på områder hvor den norske import fra ikke-nordiske land er stor, og hvor man også berører eksportinteressene til flere av Norges viktigste handelspartnere utenom de nordiske land. Det gjelder i første rekke tekstil- og konfeksjonsvarer, men også porselens- og glassvarer, maskiner m. fl. Videre vil de gjøre seg gjeldende på områder hvor det bare er en betydelig eller ingen norsk produksjon, og hvor Norge bare har forbrukerinteresser. Dette er tilfelle innenfor flere av de undersøkte vareområder. Tollsatsene er her av fiskal karakter, bl. a. for en del produkter i den kjemiske industri, porselensindustrien, jern- og metallvareindustrien, maskin- og annen verkstedindustri og den elektrotekniske industri.

Særlige problemer vil oppstå på slike områder hvor Norge ikke har toll, men hvor det er tollbeskyttet produksjon i Sverige og tildels også i Danmark. Det gjelder først og fremst produkter fra jern- og stålindustrien hvor $\frac{3}{4}$ av den norske import er tollfri, videre en del produkter i den kjemiske industri og de varer som tilståes tollfritt etter den såkalte maskinanmerkning i den norske tolltariff. Her er det altså ingen tollhindringer for dansk og svensk industri på det norske marked. Å innføre tollsatter i Norge overfor ikke-nordiske land ved etableringen av et felles marked vil her ikke være rasjonelt fra norsk synspunkt.

Ser man alle de undersøkte vareområder under ett, vil det fremgå at norsk industri for tiden bare i relativt begrenset utstrekning vil kunne få fordeler ved et felles nordisk marked, og da særlig på områder hvor be-

skyttelsen overfor ikke-nordiske land er av mindre betydning. Dansk og svensk industri vil derimot i langt større utstrekning få fordeler ved et felles marked, og da særlig på vareområder med en høyere beskyttelse utad. Et felles marked som omfatter alle disse vareområder vil derfor medføre en forskyvning i Norges handels- og betalingsforhold ved at importen fra Danmark og Sverige vil øke, mens den går ned overfor andre land. Videre vil det bety en viss forverring av Norges bytteforhold.

Grunnen til at norsk eksportindustri for tiden i langt mindre utstrekning enn den danske og svenske kan dra nytte av et større felles marked, henger også sammen med ulikheter i produksjonsstrukturen. Dette har i betydelig grad sin årsak i forskjellige naturlige forutsetninger. I sterkere grad enn i de to andre land har forutsetningene for industriproduksjonen i Norge ligget best til rette for produksjon av råvarer og mindre foredlede varer som er tollfrie eller lavt tollbelagt i Danmark og Sverige, eller som finner sitt vesentlige avsetningsmarked i andre land. Disse strukturelle trekk i industriproduksjonen endrer seg etter hvert, men det skjer relativt langsomt. Det kan ikke ventes at et felles marked i løpet av 5—10 år vil medføre en radikal endring i dem. Så lenge de gjør seg såvidt sterkt gjeldende, kan norsk industri bare få begrensede fordeler ved et felles nordisk marked for høyt foredlede varer.

Det forhold at et felles marked må ventes å få størst virkning på de områder som er relativt høyt beskyttet, bør vies nærmere oppmerksomhet ved drøftelsen av den ytre beskyttelse. Slik som tolltariffene i de nordiske land er bygd opp, har de ofte ingen eller en lav toll på områder hvor produksjonen i de nordiske land har særlig gode forutsetninger. Tollen er derimot relativt høy, særlig i Norge og Sverige, på en del områder hvor produksjonen internasjonalt sett ikke kan sies å ligge så godt til rette. Hvis denne tollstruktur beholdes rundt et felles marked, kan den gi grunnlag for en særlig ekspansjon av produksjon på de sistnevnte områder. For å hindre at en slik ekspansjon kan komme til å skje på bekostning av den øvrige utbygging av næringslivet, kan det bli nødvendig med en betraktelig senking av beskyttelsen på de områder hvor forutsetningene internasjonalt sett ikke ligger så godt til rette i de nordiske land, eller eventuelt med en streng investeringskontroll på disse områder.

Under henvisning til det som er anført foran, vil Utvalgets norske medlemmer sammenfatte resultatet av undersøkelsene om de muligheter som foreligger for etablering av et felles marked for de tre nordiske land således:

Bransjeundersøkelsene viser at det bare er på noen få felter det foreligger positiv interesse for et felles marked fra de industrisakkyndige i alle tre land. En ordning som er basert på det prinsipp at industrien i alle tre land skal ha gitt uttrykk for felles interesse, vil således bli av et beskje-

dent omfang. En vil dog nevne at det fra representanter fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har vært nevnt at man burde overveie å gjøre et forsøk med noen få bransjer hvor konkurranseforholdene var noenlunde ens for at man derved kunne vinne erfaring.

En begrenset tollordning vil imidlertid ikke falle inn under unntaksbestemmelsene fra bestevilkårsprinsippet i Generalavtalen for Handel og Tolltariffer (GATT).

Spørsmålet om etableringen av et felles nordisk marked kan også ses på et bredere grunnlag. Ved vurderingen av hvorvidt et felles marked kan være til fordel for de enkelte land er det ikke rimelig å stille kravet om at alle land skal kunne få fordeler på alle områder, idet formålet med et felles marked er å fremme en arbeidsdeling og spesialisering både mellom de nordiske land og en tilpasning til den internasjonale arbeidsdeling. En avveining av de enkelte lands interesser på bredere grunnlag kan skje gjennom forhandlinger mellom de respektive lands ansvarlige organer ved at ett land gir de andre land en fordel for deres eksport mot å få en tilsvarende fordel for sin eksport. En kan her nevne at norsk industri har vist interesse på flere andre områder enn de hvor det er interesse i alle tre land. Det vil også kunne være tilfelle for områder som ikke er undersøkt. Også en slik ordning på et rent tollmessig grunnlag vil imidlertid for tiden måtte bli av et forholdsvis begrenset omfang dersom fordeler og ulemper skal fordeles noenlunde likt mellom landene.

Videre vil en peke på at etableringen av et felles marked vil skape et særlig kapitalbehov i Norge for omstilling av industrien og for utbygging av ny produksjon for å skaffe sysselsetting til den arbeidskraft som måtte bli ledig. Dersom man kan forutsette kredittgivning, f. eks. langsiktige investeringslån mellom landene, kan det skapes muligheter for et felles marked på videre områder. En slik forutsetning har dog ikke vært drøftet med de industrisakkyndige.

En avveining av de enkelte lands interesser på bredere grunnlag vil by på problemer av politisk karakter, og berører bl. a. landenes beredskapspolitikk, valutapolitikk og handelspolitikk. Etter sitt mandat og sin sammensetning har Utvalget bare i begrenset grad kunnet gå inn på disse forhold. På en rekke avgjørende punkter kan de kun behandles på reell basis av de ansvarlige politiske organer, og de norske medlemmer har derfor sett det som Utvalgets oppgave å legge til rette grunnlaget for de vurderinger som her må finne sted.

De danske og svenske medlemmers konklusjon og forslag.

Resultatet av de bransjeundersøkelser som Utvalget, i samsvar med det foran gjengitte mandat, har utført for å undersøke forutsetningene for et felles nordisk marked for visse områder av næringslivet er omtalt i kapitel

III. Disse undersøkelser har tatt sikte på dels å stille sammen slike opplysninger vedrørende produksjons- og markedsforhold som er av betydning for å vurdere mulighetene for å etablere et felles nordisk marked, og dels å få et bilde av innstillingen hos de samfunnsgrupper som i de respektive land direkte berøres av et slikt marked.

Av tidligere nevnte grunner har Utvalget begrenset sine undersøkelser til industrien i de nordiske land. Selv om undersøkelsene ikke dekker hele industriproduksjonen, omfatter de likevel betydelige deler av den. Etter vår oppfatning er utvalget av undersøkte områder slik at de konklusjoner som vi mener å kunne trekke av bransjeundersøkelsene kan ha en viss gyldighet også for de produksjonsområder som ikke er spesielt undersøkt.

Under vårt arbeid er vi kommet fram til den alminnelige konklusjon at den oppfatning som det er gjort rede for i Utvalgets foreløpige rapport i januar 1950 om fordelene på lang sikt for Norden i sin helhet ved et felles nordisk marked, er blitt bekreftet for et stort antall vareområder gjennom de undersøkelser som Utvalget har utført etter at den nevnte rapport ble avgitt. De mer kortsiktige ulemper og overgangsvanskeligheter som i 1950 ble ansett som en hindring for å innføre frie varebevegelser mellom de nordiske land, kan nå ikke lenger tillegges samme betydning.

Som nevnt foran består fordelene på lengre sikt i økt arbeidsdeling mellom de nordiske land med derav følgende større konkurranseevne og i at ny produksjon kan tas opp på områder hvor de nåværende hjemmemarkeder er for små. En slik utvikling kommer til å muliggjøre en høyere levestandard i Norden.

Overgangen til et felles nordisk marked vil — blant annet som følge av ulikhetene i de naturlige produksjonsforutsetninger i de tre land — virke inn på de tre lands utenrikshandel på ulik vis. Trolig kommer hvert lands eksport til de andre nordiske land til å øke, om enn ikke i samme grad. Handelen med ikke-nordiske land vil også bli påvirket i ulik grad i hvert av de tre land.

Størrelsen av den preferanse som Nordens næringsliv kommer til å få på et felles marked får avgjørende betydning for størrelsen av de forskyvninger som kommer til å finne sted i produksjon og samhandel innen Norden og i handelen med ikke-nordiske land. Utvalget har tidligere uttalt at som følge av den store betydning som de internasjonale økonomiske forbindelsene har for de tre land, er det viktig at man tar sikte på å utforme det felles marked slik at disse forbindelser ikke skades. Under denne forutsetning mener vi at den arbeidsdeling og spesialisering som det gjennom et felles marked skapes grunnlag for i Norden på lengre sikt kommer til å lette det nordiske næringslivs tilpasning til økt internasjonal arbeidsdeling.

De alminnelige konklusjoner som det ovenfor er gjort rede for endres

etter vår mening ikke av det forhold at Utvalget ved bransjeundersøkelsen også har truffet på visse problemer, både på spesielle vareområder og av mer almen natur, hvor en løsning i vesentlig grad ville bidra til at et felles marked kunne fungere uten friksjoner og til fordel for samtlige land. Vår oppfatning er at de hindringer, som er behandlet og gjort nærmere rede for i kapitel V, kan fjernes. I visse tilfelle kan dette skje umiddelbart ved tiltak av de respektive regjeringer. I andre tilfelle, hvor det er nødvendig med tidkrevende tiltak eller tilpasningsprosesser for å fjerne hindringene, kan de ønskelige vilkår for det felles marked skapes ved at et slikt marked gjennomføres fullt ut først etter en viss periode med særlige overgangsbestemmelser.

Ved sin vurdering av muligheten for å etablere et felles marked på visse vareområder har Utvalget gått ut fra at et forslag herom bør forutsette at samtlige deltakerland venter fordeler ved et slikt marked. Dette vilkår kan dog ikke oppfylles for hvert enkelt vareområde, fordi fordelene ved det felles marked oppnås gjennom arbeidsdeling mellom deltakerlandene. Hvert enkelt land må derfor være beredt til på visse områder å gjøre innrømmelser for å oppnå et resultat som er verdifullt ut fra alminnelige synspunkter. Det enkelte lands standpunkt må basere seg på de samfunnsøkonomiske fordeler ved et felles marked som omfatter et flertall vareområder. Det er også sannsynlig at det enkelte lands fordeler ved et felles nordisk marked vil bli større jo flere vareområder dette marked kommer til å omfatte.

Disse synspunkter bør tas for øye ved bedømmelsen av de uttalelser som er gjort av de sakkyndige fra de enkelte industribransjer. Deres uttalelser har hatt stor betydning for Utvalget ved at de har festet oppmerksomheten på problemer som i dag kan antas å oppstå hvis et felles marked straks etableres på forskjellige områder. Ved en vurdering av de enkelte lands interesse av et felles nordisk marked for et stort antall vareområder må imidlertid de industrisakkyndiges synspunkter føyes inn i en videre samfunnsøkonomisk sammenheng.

Som det går fram av kapitel III har danske og svenske industrisakkyndige fra et stort antall bransjer gitt uttrykk for en positiv innstilling til etableringen av et felles nordisk marked, mens de norske industrisakkyndige har vært positive bare i et fåtall bransjer.

Av særlig interesse er at de nordiske lands faglige hovedorganisasjoner har gitt uttrykk for en positiv innstilling til et utvidet nordisk marked.

De forskjellige betenkeligheter som det er gitt uttrykk for, særlig av de norske industrisakkyndige liksom de norske utvalgmedlemmenes uttalelse i kapitel V, har festet vår oppmerksomhet på betydningen av at fjernelsen av de innbyrdes handelshindringer kan finne sted på ulike måter og i varierende takt i de enkelte bransjer og mellom de enkelte land. Like

elastisk som utformingen av de konkrete bestemmelsene om tilpasningsperioden bør være, like elastisk bør derfor også tidsplanleggingen være, blant annet med hensyn til konjunkturutviklingen. Det tidsrom en bestemt bransje i ett eller flere land etter felles avtale får beholde visse tollsatser eller importrestriksjoner bør etter vår mening dog ikke overstige ti år.

I tillegg til disse muligheter for å opprettholde visse tollsatser og importrestriksjoner i en overgangsperiode bør en avtale om et felles marked åpne muligheter for at et enkelt land, ved alvorlige økonomiske vanskeligheter, kan innføre midlertidige handelsrestriksjoner overfor de andre deltakerlandene, både under overgangsperioden og senere. Slike tiltak bør imidlertid ikke settes i verk før etter samråd med de andre landene, og de bør oppheves så snart den økonomiske situasjonen er bedret.

Den tilpasningstid som er foreslått bør ikke bare være karakterisert av at de innbyrdes hindringer for handelen gradvis eller etappevis tas bort mellom deltakerlandene, men også av at særlige tiltak settes i verk for å lette de berørte bransjers tilpasning til det forandrede markedsforhold. Blant slike positive tiltak vil vi særlig fremheve betydningen av kreditttyting, f. eks. langsiktige investeringslån for å modernisere bedrifter i de berørte bransjer, og kortsiktige kreditter for å utjevne temporære underskudd i de innbyrdes betalinger. Det kan ventes at langsiktige kreditter i første rekke vil bli nødvendige fra Sverige til Norge.

De gunstige virkninger av et felles marked støttes og påskyndes om regjeringene i de tre land i sin økonomiske politikk tar hensyn til de krav det felles marked stiller. Å ta slike gjensidige hensyn bør være forholdsvis lett i Danmark, Norge og Sverige, hvor den alminnelige økonomiske målsetting er likeartet. Da Utvalget har fått i oppdrag å gjøre de undersøkelser som her er gjort rede for, har vi også ment å kunne forutsette at det foreligger alminnelig vilje til å ta slike gjensidige hensyn.

Med hensyn til de spesielle problemer som kan oppstå under og etter overgangsperioden forutsetter vi at de tre land finner hensiktsmessige former for kontinuerlig samråd mellom representanter for de respektive lands regjeringer og næringsliv.

Utvalget har undersøkt følgende bransjer:

Grønnsak- og frukthermetikk-industri.	Teglverksindustri.
Fiskehermetikkindustri.	Gummiindustri.
Møbelindustri.	Lær- og skotøyindustri.
Kjemisk industri m. m.	Tekstilindustri.
Porselensindustri.	Konfeksjonsindustri.
Glassindustri.	Metall- og metallhalvfabrikat-industri.
Sementvareindustri.	Jern- og stålindustri.

Ferrolegeringsindustri.
Jern- og metallvareindustri.
Maskinindustri.

Radioindustri.
Annen elektrisk industri.

På bakgrunn av det som er sagt foran foreslår vi at regjeringene tar opp konkrete forhandlinger med det formål å etablere et felles nordisk marked, i første omgang for de industrigrene som har vært omfattet av Utvalgets undersøkelser, men med sikte på senere å følge opp disse forhandlinger over et større område. Med en slik plan kan det være mulig å få det nordiske økonomiske samarbeidet inn under bestemmelsene i GATT.

Av rent praktiske grunner kan disse forhandlinger ikke tas opp samtidig for alle eller flertallet av industrier. Vi mener at det er viktig at forhandlingene allerede fra først av omfatter visse bransjer som er av sentral betydning for næringslivet i de tre land, for at det derved kan vinnes erfaring for de fortsatte forhandlinger på bred front. Det er videre naturlig at forhandlinger allerede med en gang tas opp for slike bransjer der de sakkyndige fra alle tre land har vist positiv interesse ved bransjeundersøkelsene, eller hvor betenkelighetene må antas å være forholdsvis små, og at man i hensiktsmessig rekkefølge behandler slike vareområder som produksjonsmessig hører sammen.

Med utgangspunkt i disse overveielser vil vi foreslå at forhandlinger i første omgang tas opp for følgende bransjer som en innledning til forhandlinger over bred front:

Møbelindustri.	Tekstilindustri.
Tung kjemisk industri.	Landbruks- og verktøymaskin- industri.
Farge- og lakkindustri.	Radioindustri.
Porselensindustri.	
Lær- og skotøyindustri.	

København, Oslo, Stockholm
i mars 1954.

Karin Kock,
(formann).

C. V. Bramsnæs. E. Carstens. P. Gersmann. Odd Gjelsvik.
Knut von Horn. Jonas Nordenson. R. Mork. J. V. Thygesen.

Lars Frisk.
Johan Skutle.
Kjell Christiansen.

Det Nordiske Råd
Sak nr. 29

2. SESJON
August 1954

Økonomisk samarbeid.

(Det Nordiske Råds tilråding nr. 5, 1953.)

Meldinger fra den danske, den norske og den svenske regjering.

I sine meldinger henviser regjeringene til beretningen om økonomisk samarbeid (sak nr. 28).

Forslag

angående støtte til islandske sjöterritoriale fredningsbestemmelser.

*Fremst av Sigurdur Bjarnason, Bernhard Stefánsson,
Hannibal Valdimarsson og Gísli Jónsson.*

Det er bekendt, at ethvert samfund har sit erhvervsgrundlag. I Norden har således Danmark landbrug som sit hovederhverv. I Sverige suppleres dette erhverv med en storindustri, som støtter sig til de rige malmforekomster rundt om i landet. Men på den anden fløj står Norge og Island, som for en stor del må bygge deres eksistens på havet. Af Islands eksport består således ca. 95 pct. af fiskeriprodukter.

Medens ingen vil bestride Danmarks og Sveriges adkomst til deres naturressourcer, så eksisterer den opfattelse, navnlig blandt nationer, som traditionelt fisker i fremmede farvande, at havets rigdomme, uden for et meget snævert bælte, er hvermands eje.

Trods den betydning, som fiskeriet har for Island, gjaldt der indtil for nylig helt utilfredsstillende regler på dette område. Man var bundet af en overenskomst fra 1901 med England, ifølge hvilken Islands fiskeriområde blev fastsat til 3 mil fra kysten, og alle landets bugter og fjorde var åbne for fiskeri. Da denne overenskomst blev affattet, anede man ikke, hvilke moderne hjælpemidler ville blive taget i brug i de nærmeste årtier. Efter den første verdenskrig udbyggede de forskellige nationer deres fiskeflåde, som først og fremmest var beregnet på at frekventere de rige fiskebanker omkring Island. I tyverne forbedrede man de mest effektive fiskeriredskaber. Siden er fiskeskibenes drægtighed gået op i mange tilfælde til 600—700 tons, samtidig med at maskinkapaciteten i tilsvarende grad blev forøget. Alt dette betyder en enorm ekspansion af den bestræbelse, som er lagt frem for at fange fisk.

I tidligere tider mente man, at fiskebestanden i de såkaldte store oceaner var omtrent uopøselig, men resultatet af de to sidste menneskealdres forskning er, at man imidlertid er kommet på andre tanker. Det viste sig f. eks., at kullerbestanden ved Island i mellemkrigsperioden decimeredes fra at give over 20 cwt (per unit of effort) til 5 i begyndelsen af sidste

verdenskrig, altså med 80 pct. Lignende skæbne overgik mange af de andre fiskebestande, f. eks. rødspætten, som blev reduceret fra 5 til 1 cwt (per unit of effort).

Island bestræbte sig for at underbygge sit erhverv ved hjælp af internationale overenskomster angående fiskeri. Disse bestræbelser kom imidlertid til kort. Som et resultat af udviklingen tog Island skridt i overensstemmelse med sine interesser. I alvorlig erkendelse af det faktum, at hvis man ikke gjorde de nødvendige foranstaltninger, ville det utvivlsomt føre til fiskebestandens ødelæggelse og dermed nationens ruin, opsagde Island i 1949 overenskomsten med England, der udløb i 1951. Med støtte i Haagdommens konklusioner vedrørende den norsk-engelske fiskerikonflikt mente den islandske regering endvidere at være kompetent til at handle på egen hånd. Derfor udstedte regeringen i 1952 et reglement, hvori det bestemmes, at brug af trawl og snurrevod, af islændinge såvel som fremmede, skal forblive forbudt i Islands fjorde og bugter og indenfor 4 mil fra kysten, d.v.s. ifølge den skandinaviske regel, der da også gjaldt i Island før overenskomsten fra 1901 trådte i kraft.

For at efterfølge disse bestemmelser har man iværksat kostbare fiskeriundersøgelser til belysning af, hvilke resultater de nye fredningsbestemmelser ville føre til. Disse eksperimenter har allerede ført til et resultat, som vore forhåbninger havde stillet. Fiskemængden på steder, som har været videnskabelig undersøgt i over 30 år, har vist sig at være flere gange større end tidligere. Blandt andet har de videnskabelige undersøgelser og fiskeristatistikken godtgjort, at det allerede nu drejer sig om betydelige gevinster af fredningen også udenfor den nye grænse.

Trods dette har de islandske dispositioner mødt en vis modstand. Det er imidlertid blevet bestemt, at de islandske bestemmelser vil blive behandlet i Europarådet i den nærmeste fremtid. Da det her drejer sig om et af de nordiske folks eksistensmuligheder, er det nødvendigt at diskutere disse problemer i Det Nordiske Råd som et led i forberedelserne for sagens behandling i Europarådet. Ud fra islandsk opfattelse kan behandlingen af denne sag indenfor Europarådet blive en prøvesten for nordisk samarbejde i praksis.

Under henvisning til ovenstående tillader vi os derfor at foreslå, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de undersøger, på hvilken måde Island kan ydes støtte i dets bestræbelser for at frede fiskebankerne ved Islands kyster.

Reykjavik, i juni 1954.

*Sigurdur Bjarnason, Bernhard Stefánsson,
Hannibal Valdimarsson, Gísli Jónsson.*

IV. Samferdselssaker

(Sakene nr. 17, 12, 24, 31, 27).

	Side
Sak nr. 17. Melding angående samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område	561
Sak nr. 12. Beretning fra den Nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m.m.	564
Sak nr. 24. Forslag om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land	569
Sak nr. 31. Melding angående friere samferdsel mellom de nordiske land ..	611
Sak nr. 27. Melding angående fast forbindelse mellom Danmark og Sverige i Øresund	622

Samarbeid

på post-, telegraf- og telefonvesenets område.

(Det Nordiske Råds tilråding nr. 2, 1953.)

Melding fra den danske, den norske og den svenske regjering.

Melding fra den norske regjering.

Spørsmålet om et nærmere nordisk samarbeid på telegraf- og telefonvesenets område ble drøftet på den nordiske telekonferanse i Ribe i mai 1953. Det var på konferansen full enighet om i videst mulig omfang å imøtekomme ønskene fra Det Nordiske Råd, som etter de delegertes oppfatning i hovedtrekkene faller sammen med de retningslinjer som har vært fulgt i samarbeidet mellom de nordiske teleadministrasjoner.

På møtet i Ribe ble det imidlertid understreket at teleadministrasjonene i de nordiske land til enhver tid måtte ha for øye de økonomiske konsekvenser av samarbeidet, idet de ikke kunne se bort fra hensynet til en riktig og forsvarlig økonomi. Det ble derfor funnet nødvendig å foreta en nærmere ekspertundersøkelse av telefonspørsmålene og en del av de berørte telegrafspørsmål, og det ble besluttet å drøfte saken på ny mellom administrasjonene når disse undersøkelser var avsluttet.

En rekke av de takst- og trafikkproblemer som saken reiser, ble utredet av eksperter under møter i Oslo 16.—18. november 1953 og ble deretter behandlet av lederne for teleadministrasjonene i Danmark, Finland, Norge og Sverige under møter i Stockholm 11.—12. februar 1954. Det ble på møtene i Stockholm besluttet å understreke overfor regjeringene at man i det nordiske telegraf- og telefonsamarbeidet alltid har forsøkt å nå frem til så lave og enhetlige takster som mulig for fjernmeldingstrafikken mellom de nordiske land. Det har således lenge vært arbeidet etter de retningslinjer som Det Nordiske Råd anbefaler i sin rekommandasjon nr. 2. På grunn av landenes ulike forhold har det imidlertid vært umulig å oppnå full ensartethet i takstene for telegraf-, telefon- og telextrafikken.

Etter at de forhold som for tiden gjør det umulig å nå frem til felles takster, var konstatert, ble det på telekonferansen i Stockholm oppnådd enighet om å fremlegge visse fellesforslag for de respektive fagdeparte-

menter. Disse forslag tar sikte på en omlegging og justering av takstene som skal lette samtrafikken mellom de nordiske land.

I overensstemmelse med Det Nordiske Råds rekommandasjon nr. 2 er disse fellesforslag av de enkelte lands fagmyndigheter oversendt Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel til videre behandling.

Det Nordiske Råds rekommandasjon nr. 2 har, for så vidt angår spørsmålet om et nærmere nordisk samarbeid innenfor *postvesenets* område, vært drøftet av representanter for postmyndighetene i de nordiske land. Også på dette område er det oppnådd enighet om visse fellesforslag, som i likhet med forslagene angående telegraf- og telefonsamarbeidet er oversendt Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel.

Regjeringen vil ta endelig standpunkt til saken når Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel har lagt frem sin innstilling.

MELDING FRA DEN SVENSKA REGJERING

Rekommendationen är för närvarande, såsom framgår av i utdrag bifogade skrivelse från kommunikationsdepartementet den 31 mars 1954, föremål för utredning inom Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel.

Avskrifter av remissyttranden från generalpoststyrelsen den 30 april och den 18 december 1953 samt från telestyrelsen den 3 mars 1954 närslutas tillika.*)

Ett första betänkande avseende brevportona samt telegramtaxorna väntas bli avlämnat före rådets nästa session.

TILL UTRIKESDEPARTEMENTET

Angående rekommendation nr 2.

I skrivelse den 8 juli 1953 har utrikesdepartementet överlämnat protokollsutdrag från utrikesministermötet i Oslo den 18—19 maj 1953 samt det i samband därmed hållna sammanträdet mellan utrikesministrarna och Nordiska rådets presidium avseende rekommendation nr 2. Såsom av handlingarna framgår uppnåddes vid sammanträdet enighet om att resultatet av fackmyndigheternas undersökningar i de av rekommendation nr 2 berörda frågorna borde avvaktas samt att därefter den Nordiska kommittén för friare samfärdsel m.m. i överensstämmelse med rådets rekommendation skulle fortsätta utredningen av frågan, varvid förutsattes att kommittén skulle anlita tekniska experter från fackmyndigheterna i sitt utredningsarbete. Kungl. Maj:t har sedermera uppdragit åt kommitténs

*) Ikke trykt.

svenska medlemmar att för Sveriges del verkställa den utredning i frågan, som vid utrikesministermötet förutsatts skola företagas av Nordiska kommittén för friare samfärdsel m. m.

Beträffande vad vederbörande svenska fackmyndigheter — generalpoststyrelsen och telestyrelsen — i utlåtande till kommunikationsdepartementet anfört beträffande rekommendation nr 2 har jag äran meddela följande.

Rekommendationen har, bland annat, behandlats på internordiska konferenser, som av teleförvaltningarna hållits i Ribe den 12—15 maj 1953 och av postförvaltningarna i Reykjavik den 13—17 juli 1953.

Enligt utlåtande från *telestyrelsen* den 3 mars 1954 har, sedan frågan utretts av en i Ribe tillsatt expertkommitté, de danska, norska och svenska teleförvaltningarna förklarat sig beredda att, därest vederbörande regeringar anbefaller en sådan åtgärd, i enlighet med rådets rekommendation tillämpa i vardera landet gällande inrikestaxor på sådana telegram, som befordras till de båda övriga länderna. Beträffande den telegramtrafik, som berör Finland och Island, har de nordiska förvaltningarna förklarat sig beredda att, i vad på dem ankommer, medverka till en viss utjämning av taxorna i den internordiska trafiken.

Förutsättningar att, i enlighet med rådets rekommendation, införa gemensamma zonberäkningar i den internordiska telefontrafiken anses, åtminstone för närvarande, icke föreligga. I den mån ledningstillgången förbättras beräknas dock en reduktion av telefontaxorna för vissa förbindelser kunna genomföras.

Generalpoststyrelsen har i utlåtande den 18 december 1953 berört de praktiska svårigheterna att genomföra den av Nordiska rådet ifrågasatta taxepolitiken. En mera allmän tillämpning av de inrikes taxorna i den nordiska postutväxlingen kan icke komma till stånd utan en samordning av de i många hänseenden skiljaktiga interna bestämmelserna i de nordiska länderna. De fem postförvaltningarna är emellertid beredda att, när helst möjligheter därtill erbjuder sig, vidtaga alla de åtgärder, som kan innebära en fortsatt utveckling och förbättring av de internordiska kommunikationerna. Såsom framhölls vid postkonferensen i Reykjavik är man dock inom Nordiska postföreningen ense om att sådana åtgärder bör vidtagas i den mån, som de kan biträdas av samtliga föreningsländer.

Stockholm den 31 mars 1954.

Enligt uppdrag:

/u/ Per Åsbrink.

Den danske regering henviser i sin melding til det samarbeid som er igang mellom den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel og de danske telegraf- og post-myndigheter.

Beretning

fra den Nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m.m.

Den nordiska parlamentariska komittén för friare samferdsel m. m., som tillsattes år 1951, har hittills avlämnat sex betänkanden med förslag till lättnader i reselivet mellan de nordiska länderna.

Pass- och arbetsmarknadsfrågor.

Av kommitténs förslag har betänkande nr. 1, som avsåg passfriheten för nordbor, genomförts. Efter överenskommelse mellan de nordiska ländernas regeringar befriades sålunda från den 12 juli 1952 medborgare i de nordiska länderna från passkontroll vid passerandet av de internordiska gränserna samt från skyldighet att vara i besittning av pass under upphåll intill tre månader i annat nordiskt land. Det föreslagna upphävandet av bostadsanmälningsskyldigheten för nordbor vid uppehåll utan vederlag i privata hem har emellertid endast realiserats i Danmark.

Kommitténs förslag i betänkande nr. 4 om fullständig passfrihet för nordbor, innefattande befrielse från skyldigheten att vid vistelse i annat nordiskt land än hemlandet vara försedd med pass — oavsett vistelsens längd — samt de därtill knutna förslagen om slopande av uppehålls- och arbetstillståndstvånget, har varit föremål för förhandlingar. Dessa resulterade i upprättande av en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad jämte ett därtill hörande protokoll samt ett protokoll angående befrielse från pass- och uppehållstillståndstvång. Dessa förslag har därefter underställts respektive regeringar för godkännande med sikte på att den fullständiga passfriheten för nordbor skulle kunna genomföras till den 1 juli innevarande år.

Redan i sitt första betänkande hade kommittén uttalat sig för att all passkontroll vid de internordiska gränserna upphäves och att dylik kontroll endast utövas vid inresa till och utresa från det nordiska området. I betänkande nr 6 har sedan framlagts förslag til en dylik fullständig pass-

frihet, varigenom de fyra nordiska länderna skulle komma att utgöra ett passområde.

Kommittén har genom sin utredning funnit, att den tilltänkta ordningen skulle kunna genomföras utan att den erforderliga utlänningskontrollen eftersättes och utan att det skulle bli nödvändigt att omorganisera utlänningskontrollen i de skilda länderna i någon högre grad.

Kommittén föreslår sålunda att det sker en samordning av utlänningskontrollen på följande punkter:

1. Bestämmelser införes om att viseringsfria ickenordbor ej äger uppehålla sig i det nordiska området utöver en bestämd tidsperiod (3 månader) utan att ansöka om uppehållstillstånd i något av länderna.
2. Inreseföreskrifterna ändras sålunda, att en icke-nordbo, som blivit utvisad från ett nordiskt land, icke äger inresa till annat nordiskt land utan särskilt tillstånd.
3. Ländernas spärrföretäckningar samarbetas till en gemensam lista.
4. Avvisningsbestämmelserna koordineras i syfte att skapa största möjliga överensstämmelse.
5. Kontrollkort skall tills vidare avlämnas av ickenordbor vid inresa till och utresa från det nordiska området; närmare avtal träffas om kortregistreringen etc.
6. Utlänningskontrollmyndigheterna åläggas att lämna varandra upplysningar om anmälda utlänningars flyttning från det ena landet till det andra.

Kommittén lägger avgörande vikt vid att Norden snarast möjligt kommer att utgöra ett samlat område, innanför vars gränser någon passkontroll icke äger rum. En samordning av yttergränskontrollen på så sätt att samtliga icke-nordbor (med undantag för sydslesvigbor) avlämnar in- och utresekort vid passerandet av Nordens yttergränser torde enligt kommittén vara den ordning, som på det hela taget är bäst förenlig med de nordiska ländernas nuvarande utlänningskontrollsystem och som i praktiken är genomförbar på kortast möjliga tid. Kommittén är sålunda enig om att rekommendera införandet av en dylik ordning. Det har dock icke varit utan betänkligheter som den danska gruppen anslutit sig till förslaget eftersom viseringsfria icke-nordbor i detta land — i motsats till vad förhållandet är i Finland, Norge och Sverige — ej behöver lämna in- och utresekort vid passerandet av nationsgränsen. För resande som besöker även andra nordiska länder än Danmark innebär reformen i intet fall ökat besvär, och i de fall besöket gäller flera länder uppstår en lättnad, enär ju avlämnandet av kontrollkort vid de internordiska gränserna bortfaller.

Ett kontrollsystem, baserat på vid yttergränserna avlämnade in- och utresekort, förutsätter att in- och utreseuppgifterna kollationeras mot varandra på visst överenskommet sätt, oavsett var inresorna till och utresorna från det nordiska området ägt rum. Kommittén föreslår att samarbetet mellan länderna i detta avseende organiseras antingen genom ett gemensamt utlänningskontrollorgan med vissa begränsade funktioner eller genom ett ömsesidigt utbyte av upplysningar. Kommittén uttalar sig icke om vilken av ordningarna, som bör föredras, utan anser det mest ändamålsenligt att de nordiska ländernas regeringar slutligen avgör frågan, sedan densamma varit föremål för förhandlingar mellan länderna.

Kommittén har genom avgivandet av sistnämnda betänkande, vilket f. n. ligger hos regeringarna för behandling, i huvudsak slutfört sitt uppdrag att utreda möjligheterna att åstadkomma pass- och legitimationslättnader mellan de nordiska länderna. Därefter återstår endast frågan om ytterligare lättnader för gränsbefolkningarnas resor. Kommittén kommer att inom kort avlämna förslag härom, avseende bl. a. slopande av kravet på gränsvisering för befolkningen i Tornedalen.

Tull- och valutafrågor.

Av betänkande nr. 2 och 3 avseende tull- och valutalättnader har förslaget om införande av en tull- och licensfri värdegräns på av resande medförda varor om 275 svenska och 350 danska och norska kronor respektive 10 000 finska mark genomförts i samtliga länder. Förslaget om valutalättnader har i allt väsentligt realiserats; vissa länder har även haft möjlighet att medge större tilldelning av valuta; däremot kvarstår på något håll passet som grund för valutatilldelning. Genomförandet av vissa detaljförslag, såsom höjda in- och utförselkvantiteter för vin, sprit och tobaksvaror, har varit föremål för överläggningar mellan respektive länders tullmyndigheter.

Motorfordonsfrågor.

Kommitténs förslag i betänkande nr. 5 rörande lättnader i motorfordonstrafiken (bl. a. avseende slopande av gränskontroll mellan de nordiska länderna samt skapandet av ett nordiskt carnet-område) är fortfarande föremål för överläggningar på regeringsplanet. Danmark har emellertid redan upphävt kravet på skriftlig utfästelse vid inresa till Danmark att inom viss tid återutföra motorfordonet.

Kommittén har även framlagt förslag i ett antal mindre, speciella frågor berörande lättnader ifråga om in- och utförsel av jakt- och tävlingsvapen, hundar, levande växter, om tullfrihet för yrkesutensilier och upphävande av viss stämpelskatt. Dessa förslag har redan realiserats i vissa fall.

Post- och telefrågor.

I enlighet med Nordiska Rådets rekommendation nr 2 har kommittén påbörjat undersökningar av möjligheterna att införa större enhetlighet i de nordiska ländernas post-, telegraf- och telefontaxor i syfte att i så stor utsträckning som möjligt göra inrikestaxorna tillämpliga för hela det nordiska området. Dessa undersökningar bedrivs i samarbete med de nordiska ländernas post- och telegrafförvaltningar.

Kommittén har lagt upp sitt arbete med sikte på att avgiva ett första betänkande i post- och telefrågorna under loppet av sommaren.

Tilläggsförslag

till sak nr 12.

av herrar Edberg, Bundvad och Johnsen.

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att snarast möjligt genomföra de förslag som framlagts av den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. i post- och telefrågorna, varigenom

- 1) inrikesportoet i samtliga länder skulle ges nordisk giltighet för brev upp till 500 gr;
- 2) ett speciellt nordisk porto skulle införas för viktgruppen 500—1000 gr;
- 3) inrikestaxorna skulle tillämpas för telegram mellan Danmark, Norge och Sverige; samt
- 4) enhetliga taxor skulle fastställas för telegram mellan å ena sidan Finland och Island och å andra sidan övriga nordiska länder.

Oslo den 10 augusti 1954.

Rolf Edberg   Kaj Bundvad
Håkon Johnsen

Forslag

om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land.

(*Det Nordiske Råds tilråding nr. 9, punkt 2, 1953.*)

Fremsatt av den danske regjering.

Den 5. marts 1954 afgav Den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel til regeringen 3. del af sin betænkning om nordisk pasfrihed, omhandlende ophævelse af al paskontrol på grænserne mellem de nordiske lande.

I betænkningen stiller komiteen forslag om, at pasfriheden mellem de nordiske lande snarest muligt udvides til at omfatte ikke-nordiske statsborgere. I så fald vil al paskontrol på grænserne mellem de nordiske lande helt kunne bortfalde, således at paskontrollen alene bevares ved det nordiske områdes ydergrænser. Dette vil med andre ord betyde, at Norden i turist- og rejsemæssig henseende kommer til at udgøre en enhed.

Betænkningen gør nærmere rede for, hvordan en sådan ordning vil kunne tilvejebringes og administreres ved en koordinering og et nærmere samarbejde mellem de nordiske landes paskontrol- og fremmedkontrolmyndigheder.

Idet den danske regering herved indbringer den parlamentariske komités betænkning for Nordisk Råd, udbeder man sig rådets udtalelse om de forslag, der indeholdes i betænkningen.

INNSTILLING VI

AVGITT AV

DEN NORDISKE PARLAMENTARISKE KOMITÉ
FOR FRIERE SAMFERDSEL M. M.

OM

OPPHEVELSE
AV ALL PASSKONTROLL PÅ GRENSENE
MELLOM DE NORDISKE LAND

INNHold

	Side
<i>Innledning</i>	573
<i>Fremmedkontrollens fremtidige oppbygging</i>	575
I. <i>En fellesnordisk fremmedkontrollmyndighet</i>	575
II. <i>Koordinering fra de enkelte lands kontroll med ikke-nordboere</i>	576
1. <i>Visumfrie ikke-nordboere</i>	577
2. <i>Visumpliktige ikke-nordboere</i>	578
a) <i>Visumpliktens omfang</i>	578
b) <i>Visum for det enkelte land eller for det nordiske område</i>	579
3. <i>Ikke-nordboere med opphold i de nordiske land.</i>	581
4. <i>Felles retningslinjer for passkontrollen på yttergrensene</i>	584
a) <i>Felles avvisningsbestemmelser</i>	584
b) <i>Utvisning, «förpassning», (hjemsendelse)</i>	591
III. <i>Registrering av utlendinger</i>	594
1. <i>Någjeldende regler for registrering av ikke-nordboeres inn- og utreise</i>	594
2. <i>Registreringen av ikke-nordboeres inn- og utreise ved opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser</i>	596
3. <i>Fellesnordisk register for inn- og utreisekontrollsedler eller samordning av de enkelte lands registre</i>	600
IV. <i>Omfanget av kontrollsedlenes anvendelse</i>	603
<i>Konklusjon</i>	605
—————	
<i>Vedlegg</i>	607

Innledning.

Som det går fram av komitéens innstilling I om nordisk passfrihet og innstilling IV om fullstendig passfrihet for nordboere, avgitt henholdsvis den 9. januar 1952 og 9. januar 1953, har komitéen sett det som sitt endelige mål på pass-spørsmålets område at all passkontroll på grensene mellom de nordiske land oppheves. De nordiske land vil derved i turist- og reisemessig henseende bli en enhet.

For så snart som mulig å få påbegynt gjennomføringen av denne mangesidige oppgave, har komitéen funnet det hensiktsmessig å løse oppgaven skritt for skritt.

I de to foran nevnte innstillinger har komitéen lagt fram forslag om visse lettelser i passkontrollen m. v., som først og fremst tar sikte på å komme nordboere til gode.

Komitéen foreslo i innstilling I at statsborgere i de nordiske land fritas for all pass- og reiselegitimasjonskontroll ved grensepassering mellom landene, samt for plikten til å være i besiddelse av pass under opphold av inntil tre måneders varighet i annet nordisk land. Komitéens forslag herom er fra 12. juli 1952 gjennomført i samtlige de land som deltar i komitéens arbeid.

Videre foreslo komitéen i innstilling IV at nordboere fritas for å være i besiddelse av pass uten tidsbegrensning under opphold i annet nordisk land, samt for å erverve oppholds- og arbeidstillatelse. Med henblikk på å få gjennomført dette forslag fra 1. juli 1954 pågår det for tiden forhandlinger mellom de nordiske land.

De noenlunde like økonomiske og sosiale forhold i de nordiske land har i årene etter den siste verdenskrig ført til at de enkelte land hver for seg har utviklet en ensartet og liberal praksis med hensyn til kontrollen med de andre nordiske lands statsborgere, som derved fikk en relativ fri adgang til å reise inn og ta opphold og arbeid i de fire land. Under disse forhold hadde fremmedkontrollen, når det gjelder nordboere, vesentlig til oppgave å søke å holde forbrytere og asosiale elementer utenfor landenes grenser. Under hensyn hertil hadde komitéen ingen betenkeligheter ved de foreslåtte og allerede delvis gjennomførte lempninger i kontrollen med nordboere.

Komitéen har på den annen side hatt for øye at fremmedkontrollens oppgaver er mer omfattende når det dreier seg om ikke-nordboere. For det første er de økonomiske og sosiale forhold i en rekke land, hvorfra reise-

strømmen til de nordiske land er av noen betydning, så avvikende fra forholdene i de nordiske land, at det ut fra rent immigrasjonspolitiske hensyn er påkrevet at kontrollen med innreise og opphold opprettholdes overfor alle ikke-nordboere. Komitéen vil i denne forbindelse peke på at det i de vesteuropéiske land finnes et stort antall statsløse og flyktninger, hvis innreise til og opphold i de nordiske land en må ha nøye innseende med. Dessuten er forholdene i en rekke land av en sådan art, at det anses påkrevd å ha kontroll med personer som reiser inn fra disse land. Disse og en rekke andre hensyn, f. eks. de særlige forhold som har gjort seg gjeldende for Danmark og Norge som følge av den tyske okkupasjon, medfører at det fortsatt må opprettholdes en effektiv kontroll med ikke-nordboere.

De her nevnte forhold er i hovedsaken forklaringen på at de nordiske land — i likhet med andre land — ikke anerkjenner pass alene som tilfredsstillende innreiselegitimasjon for statsløse og statsborgere fra en rekke land. Overfor disse må man stadig opprettholde kravet om at de ved innreise skal være i besiddelse av en spesiell tillatelse (visum) som er utstedt av innreiselandet.

Under de nåværende forhold kan de enkelte nordiske land således ikke oppgi kontrollen med ikke-nordboere. Komitéen, som er oppmerksom på at denne kontroll hittil i stor utstrekning har bygget på passkontrollen ved de internordiske grenser, mener at denne del av grensekontrollen bare kan falle bort, såfremt det enkelte land på annen måte kan sikre seg en tilfredsstillende kontroll med ikke-nordboere. Komitéen er imidlertid av den mening at det ikke foreligger avgjørende hindringer for løsningen av dette problem. De hensyn som er bestemmende for de nordiske lands fremmedkontroll er nemlig stort sett av samme karakter. Den kontroll det enkelte land utøver, vil derfor i det store og hele virke til ivaretagelse av de andre lands interesser. Derfor kan det etter komitéens mening ikke være uoverkommelig å samordne de nordiske lands kontroll med ikke-nordboere således at den utelukkende bygger på passkontrollen ved yttergrensene og det enkelte lands indre kontroll. En slik samordning er ønskelig fordi den nåværende kontrollordning ved de internordiske grenser, hvor nordboere passerer fritt og andre reisende underkastes passkontroll, må sies å ha visse uheldige sider. Under den nåværende ordning kan ikke-nordboere på de mere trafikerte overgangsteder ved de internordiske grenser ha en viss mulighet for å nytte inngangen for nordboere. Dessuten knytter det seg den ulempe til ordningen at passpolitiet på togene av hensyn til kontrollen med ikke-nordboere til en viss grad også må kontrollere de nordiske passasjerer. Som anført i komitéens innstilling I (side 20), vil en samordning av kontrollen med ikke-nordboere, i videre omfang enn de foreslåtte lettelsener i kontrollen med nordboere kreve visse om enn mindre omfattende endringer i de nordiske lands fremmedlovgivning. Komitéen vil imidlertid fremheve

at endringene vil være et skritt på veien til å skape fellesnordiske regler på fremmedlovgivningens område og at de faller i tråd med det arbeid som på en rekke felter allerede er gjort, f. eks. innen statsborgerrettslovgivningen, for å etablere ensartede lovregler i de nordiske land.

Fremmedkontrollens fremtidige oppbygging.

I det følgende behandler komitéen de problemer som vil oppstå ved at passkontrollen på de internordiske grenser oppheves, samt hvilke foranstaltninger den vil foreslå for å løse disse.

I. En fellesnordisk fremmedkontrollmyndighet

Myndighetene i de enkelte nordiske land skal hver for seg påse at lovgivningens bestemmelser om utlendingers innreise til, samt opphold og arbeid i vedkommende land overholdes. De avgjørelser myndighetene treffer, har etter sakens natur kun virkning for det enkelte lands og dettes territorium, hva enten det dreier seg om meddelelse eller nektelse av visum, oppholds- og arbeidstillatelse eller om avvisning eller utvisning av en utlending. Passkontrollen på grensene og den indre kontroll i landene har i hovedsaken til oppgave under de nåværende forhold å skape nødvendig sikkerhet for at bestemmelsene i de enkelte lands fremmedlovgivning etterleves av utlendingene.

Som nevnt foran kan de enkelte land for tiden ikke gjennomføre den påkrevde kontroll med ikke-nordboere bare på grunnlag av den indre kontroll, men må støtte seg til grensekontrollen, som dels i betydelig grad tilveiebringer grunnlaget for den sentrale fremmedkontroll og dels har viktige selvstendige funksjoner med henblikk på å holde uønskede utlendinger ute. Ved opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser, avskjæres de enkelte lands myndigheter fra å føre en direkte kontroll med ikke-nordboeres bevegelser fra det ene nordiske land til det andre etter at disse først er kommet inn i det nordiske område. De enkelte lands nåværende kontrollsystemers effektivitet vil således bli vesentlig svekket, hvis det ikke treffes særlige foranstaltninger.

Det er innlysende at det såvel av hensyn til de fremmede som gjester de nordiske land i kortere eller lengre tid, som ut fra kontrolltekniske synspunkter ville være den ideelle løsning om de enkelte land når det gjelder fremmedkontrollen, avga sin myndighet til et felles organ som kunne treffe avgjørelser på samtlige deltakende lands vegne, slik at trufne avgjørelser vedrørende innreise, opphold og arbeid m. v. hadde gyldighet for hele det nordiske område. Passkontrollen på det nordiske områdes yttergrenser ville derved få de samme funksjoner for hele området som den nåværende passkontroll har for det enkelte land, likesom dens stilling i forhold til den

felles sentrale fremmedkontrollmyndighet ville komme til å svare til den stilling som de enkelte lands passkontroll nå inntar i forhold til den sentrale fremmedmyndighet i det enkelte land. De nærmere regler for passkontrollens utøvelse på de enkelte lands yttergrenser måtte under en slik ordning fastsettes av det felles organ.

En sådan løsning støtter imidlertid på den vanskelighet at det knytter seg så betydelige politiske og økonomiske interesser til en rekke av de avgjørelser som treffes på fremmedkontrollens område at det på det nåværende tidspunkt må anses sannsynlig at de enkelte land ikke vil avgi sin myndighet til et felles organ. Komitéen finner derfor at forutsetningene for å fremme forslag herom ikke er til stede.

Komitéen har under arbeidet med løsningen av de problemer som knytter seg til opphevelsen av passkontrollen på de internordiske grenser, gått ut fra at fremmedkontrollen fortsatt må være et nasjonalt anliggende. Den ønsker dog å fremheve at en viss koordinering av de nordiske lands fremmedlovgivning og dennes praktiske gjennomføring vil være både ønskelig og påkrevd ved en opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser. Det er neppe tvil om at samordningen av fremmedkontrollen forutsetter et intimt samarbeid mellom fremmedkontrollmyndighetene, ikke minst i den første tid.

II. Koordinering av de enkelte lands kontroll med ikke-nordboere.

Etter de gjeldende bestemmelser i de nordiske land kan ikke-nordboere som er forsynt med pass, i stor utstrekning reise inn i og midlertidig oppholde seg i landet i inntil 3 måneder uten særskilt tillatelse. Denne ordningen er begrunnet i ønsket om å fritta det store antall av utlendinger som bare kommer på kortvarige forretnings-, besøks- eller turistreiser for ulemperne med å skulle innhente spesielle tillatelser. Dessuten fritas fremmedkontrollen for en oppgave som ikke står i noe rimelig forhold til den interesse det kan ha ved mer inngående å overvåke de nevnte kategorier av reisende. Derimot tilsier immigrasjonspolitiske hensyn at det føres en nøye kontroll med alle utlendinger som akter å ta arbeid, varigere eller fast opphold i landet. Dessuten har det vist seg nødvendig å føre en nøyere kontroll med statsborgere fra en rekke land og med de statsløse. Som nevnt i innledningen må disse for å kunne reise inn være i besiddelse av innreise-tillatelse (visum) som er utstedt av landets myndigheter før innreisen.

Da det gjelder forskjellige regler for visumfrie og visumpliktige utlendingers innreise i de nordiske land, behandles nedenfor problemene vedrørende kontrollen med disse kategorier av utlendinger hver for seg.

1. *Visumfrie ikke-nordboere.*

Som nevnt foran, kan alle visumfrie ikke-nordboere uten videre reise inn i alle de nordiske land og oppholde seg der midlertidig i inntil 3 måneder. Teoretisk sett vil derfor en visumfri ikke-nordboer lovlig kunne oppholde seg i praktisk talt ubegrenset tid i de nordiske land uten oppholdstillatelse hvis han flytter fra land til land uten å oppholde seg i det enkelte land i mer enn 3 måneder om gangen. Ved den nåværende ordning kan man påse overholdelsen av 3-måneders regelen på grunnlag av passet, idet en ikke-nordboer skal ha dette påtegnet ved hver grensepassering. Ved opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser, bortfaller dette kontrollgrunnlag, og myndighetenes overvåking av 3-måneders regelen vil derfor bli vesentlig vanskeligere enn hittil.

De kontrollmessige vanskeligheter ved opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser må etter komitéens mening tale for at de nordiske land gjennomfører nye, felles regler for det tidsrom visumfrie ikke-nordboere kan oppholde seg i landene uten oppholdstillatelse. Reglene bør gå ut på at ikke-nordboere uten hensyn til varigheten av oppholdet i det enkelte land skal søke om oppholdstillatelse ved opphold av en viss varighet i hele det nordiske område. Dette tidsrom bør antagelig settes til 3 måneder. En slik bestemmelse vil normalt ikke medføre noen reell innskrenkning i de visumfrie ikke-nordboeres bevegelsesfrihet. De aller fleste kommer nemlig til de nordiske land på besøks-, forretnings- eller turistreiser som vanligvis ikke strekker seg utover et tidsrom av 3 måneder, selv om besøket gjelder flere nordiske land. Reiser en ikke-nordboer inn i et av de nordiske land av andre årsaker, er det nesten alltid for å søke arbeid, og vedkommende skal i så fall etter de gjeldende regler enten før innreisen eller straks etter søke oppholds- og arbeidstillatelse. For denne kategori av ikke-nordboere vil derfor en 3-måneders regel for det nordiske område ikke bety noen skjerpelse.

Komitéen foreslår derfor at samtidig med at man opphever passkontrollen på de internordiske grenser, innføres det bestemmelser i de deltakende land om at visumfrie ikke-nordboere ikke kan oppholde seg i det nordiske område i mer enn 3 måneder uten å søke om oppholdstillatelse i ett av landene. Visumfrie ikke-nordboere med oppholdstillatelse i ett av landene kan da være i de andre land i samme utstrekning som andre visumfrie ikke-nordboere.

I de enkelte nordiske lands fremmedlovgivning (unntatt Norges) finnes bestemmelser som hindrer omgåelse av 3-måneders regelen. Etter de danske regler skal en visumfri utlending, som innenfor et tidsrom av 6 måneder har oppholdt seg i Danmark i 3 måneder, søke tillatelse hvis han ønsker å reise inn pånytt innen det er gått 3 måneder fra hans siste utreise. I Finland og Sverige har man liknende, men noe strengere regler til fore-

byggelse av 3-måneders regelens omgåelse. Det vil etter komitéens mening være mest hensiktsmessig at det etableres en felles regel på dette område.

Av de nordiske land er Danmark det land som har den største trafikk til og fra det européiske kontinent. De omhandlede bestemmelser har således størst praktisk betydning der. Da de danske bestemmelser er noe lempeligere enn de gjeldende finske og svenske, finner komitéen det naturlig å legge de danske bestemmelser til grunn ved utformingen av en felles regel.

2. Visumpliktige ikke-nordboere.

a) Visumpliktens omfang.

Under verdenskrigen 1914—18 ble det i samtlige nordiske land innført bestemmelser om innreisetillatelse (visum). I mellomkrigsårene ble disse bestemmelser i ganske stor utstrekning opphevet. Under den siste verdenskrig måtte de nordiske land atter innføre visumtvang overfor alle utlendinger — herunder også overfor statsborgere i annet nordisk land. Etter krigens slutt har de nordiske land pånytt gått til opphevelse av visumtvangen overfor en rekke land, dog ikke i samme utstrekning.

Hvor langt en er nådd i så henseende går fram av nedenstående tabell 1, som inneholder en oversikt over i hvilket omfang visumtvangen på det nåværende tidspunkt er opphevet av de nordiske land.

Tabell 1. Oversikt over de land hvis statsborgere er fritatt for visum i ett eller flere av de nordiske land. Ingen visumtvang (+), visumtvang (÷).

	Danmark	Finnland	Norge	Sverige
<i>Européiske land.</i>				
Belgia	+	+	+	+
England og Nord-Irland	+	÷	+	+
Frankrike	+	÷	+	+
Grekenland	+	÷	+	+
Holland	+	+	+	+
Irland	+	÷	+	+
Island	+	+	+	+
Italia	+	÷	+	+
Lichtenstein	+	+	+	+
Luxembourg	+	+	+	+
Monaco	+	÷	+	+
Sveits	+	+	+	+
Tyrkia	+	÷	+	+

(Forts.)

	Danmark	Finnland	Norge	Sverige
(Fortsatt.)				
<i>Andre land.</i>				
Australia	+	÷	+	+
Britiske besiddelser	+	÷	+	+
Canada	+	÷	+	+
Sydafrikanske Union	+	÷	÷	+
Sydamerikanske og mellom- amerikanske land	+	÷	÷ ¹⁾	÷ ¹⁾
New Zealand	+	÷	+	+
Pakistan	÷	÷	+	÷
USA	+	÷	+	+

Danmark, Norge og Sverige har i vid utstrekning og stort sett i samme omfang opphevet visumtvangen, mens Finland hittil bare har gjort dette overfor enkelte européiske land. Etter det som foreligger for komitéen, skulle det imidlertid nå være en mulighet for å etablere overensstemmelse mellom alle de 4 land på dette område.

b) *Visum for det enkelte land eller for det nordiske område.*

Det vil på mange måter by på fordeler om et utstedt visum ga en utlending rett til å reise inn i hele det nordiske område. Da man som nevnt foran ikke kan regne med at det opprettes noe felles fremmedkontrollorgan, kunne man tenke seg at visa gjeldende for hele området ble utferdiget av hvert enkelt land. Forutsetningene for en slik ordning måtte dog være at det var full overensstemmelse mellom de enkelte lands viseringspolitikk og mellom den stilling de enkelte land ville ta til den enkelte søknad. Disse forutsetninger kan det imidlertid ikke regnes med. Det vil bl. a. i en viss utstrekning forekomme tilfelle, hvor ett av landene vil gi innreisetillatelse f. eks. av forretningsmessige grunner eller av hensyn til familieforhold m.v., men hvor ett eller flere av de andre land vil nekte denne ut fra andre hensyn. Det kan også tenkes at en søknad av rent politiske grunner kan bedømmes forskjellig i de enkelte land. En ordning hvor søknader om innreisetillatelse skulle passere alle land, må av praktiske grunner anses for ugjennomførlig.

Som følge herav kan man — i et hvert fall ikke for tiden — gjennomføre en ordning hvoretter et visum utstedt av ett nordisk land gjelder for hele området. Den någjeldende ordning hvoretter hvert land utsteder visum som gjelder for innreise til eget område, må opprettholdes uansett opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser.

¹⁾ Opphevet for Chile og Cuba.

Ved en slik ordning skal en visumpliktig utlending som vil reise inn i det nordiske område, ha innreisevisum til det land over hvis grense han akter å reise inn. Dessuten skal han for lovlig å kunne reise videre til et annet nordisk land også ha innreisevisum til dette.

Teksten på visumstemplene bør være slik at det tydelig går fram av det innstemplede at det bare gis rett til innreise i vedkommende land. Av hensyn til kontrollen med visumpliktige utlendinger som oppnår visum i flere nordiske land, bør det fastsettes en bestemt dato i visumet for dets utløp. Den nåværende praksis, hvoretter visum gis for innreise til og opphold i et visst tidsrom fra innreisen, vil nemlig ikke kunne opprettholdes under en ordning hvor utlendinger kan reise inn fra annet nordisk land uten å få passet stemplet ved grensepasseringen.

En opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser medfører at man ved innreise fra annet nordisk land ikke stanser en visumpliktig utlending på grensen, selv om han ikke har den nødvendige tillatelse. Har landene visumtvang i samme omfang, forminskes ulempene hermed. Hva angår landenes praksis med hensyn til meddelelse av visum, gjør på tilsvarende måte det forhold seg gjeldende at jo mer ensartet de enkelte lands praksis er på dette område, og jo lettere adgang det er til å erverve visum, dess mindre tilskyndelse har utlendingene til å benytte et visum til ett nordisk land til ulovlig å reise inn i ett av de andre. Han stanses nok ikke på grensen, men han risikerer på den annen side at han på grunnlag av landenes indre kontroll blir oppdaget og straffet for å ha reist inn ulovlig. Den indre kontroll med utlendinger på grunnlag av hotellskjema, bostedsmeldinger, arbeidsmeldinger, melding til folkeregistre o. l. gir myndighetene store muligheter for å konstatere utlendingers opphold i landet og gripe inn overfor dem. Faren for straff for overtredelse av fremmedloven og utvisning av landet kan, især hvis utvisningen avskjærer ham fra senere igjen å reise inn til samtlige nordiske land uten spesiell tillatelse, antas å avholde de fleste visumpliktige utlendinger fra å reise til andre nordiske land enn det eller de som de har visum til. Komitéen er på den annen side klar over at hvis det består en betydelig forskjell mellom landenes viseringspolitikk, må man regne med at de viseringspliktige som bare oppholder seg mer kortvarig i landene, i en noe større utstrekning enn hittil vil nytte en opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser til å passere disse ulovlig.

Komitéen har måttet gi opp tanken om å la alle visa til innreise i Norden være gjeldende for hele det nordiske område og ikke bare for det enkelte land. Det skulle dog etter komitéens mening ikke utelukke anvendelse av fellesvisering på begrensede felter. Den antar at alle de nordiske land vil være enig i, at et visum som er utferdiget av et av landene til statsborgere av nærmere bestemte nasjonaliteter, til f. eks. turistreisei

eller lignende kortvarige reiser, også bør gi adgang til innreise i de andre land. For tiden er det imidlertid ikke noen mulighet for å la en slik ordning gjelde for nasjoner som er sterkest representert blant de viseringspliktige ikke-nordboere som besøker de nordiske land. I så fall vil fellesviseringen få meget liten praktisk betydning og komitéen går derfor ikke nærmere inn på dette.

Komitéen foreslår at alle de nordiske land i det vesentlige anvender visumtvang i samme omfang, og søker å få ensartet praksis for visum til forretnings-, studie-, turistreiser og liknende kortvarige reiser. Med en slik koordinering av viseringspolitikken som utgangspunkt finner komitéen at det er praktisk mulig å organisere en kontroll med de visumpliktige utlendinger uten passkontroll på de internordiske grenser.

3. *Ikke-nordboere med opphold i de nordiske land.*

Skal man oppheve passkontrollen på de internordiske grenser, må i mangel av et felles nordisk fremmedkontrollorgan, oppholds- og arbeidstillatelse for ikke-nordboere — i likhet med visering — fortsatt være det enkelte lands eget anliggende. På samme måte vil de gitte tillatelser bare gjelde det enkelte land. Dette volder etter komitéens oppfatning ingen vesentlige betenkeligheter. Det dreier seg om et forholdsvis begrenset antall personer som er undergitt en meget nøye indre kontroll.

Det samlede antall utlendinger som har varigere opphold i landene, utgjør ifølge tabell 2 vel 90 000, hvorav ca. 75 000 er visumpliktige og ca. 16 000 visumfrie. I tallet for de visumpliktige inngår tyske statsborgere med ca. 30 000, baltere og andre statsløse med ca. 35 000. Hovedparten av balterne oppholder seg i Sverige, og det må antas at endel av disse i løpet av et kortere åremål vil bli svenske statsborgere. Befolkningen i de nordiske land utgjør ca. 20 mill. tilsammen. De fremmede med varigere opphold utgjør således et beskjedent befolkningselement. Ved bedømmelsen av tallene må det forøvrig tas i betraktning at en meget betydelig del av de nevnte utlendinger har vært så lenge i oppholdslandet at de har fått en fast tilknytning til det.

Etter de gjeldende regler er utlendinger med varigere opphold — enten de er visumfri eller visumpliktige — undergitt en mer inngående kontroll i alle de nordiske land enn de utlendinger som besøker landene for kortere tid. Bortsett fra utlendinger som har oppholdt seg i vedkommende land i en lang årrekke, skal de alle ha sin oppholds- og arbeidstillatelse fornyet med relativt kort mellomrom. Fremmedkontrollmyndighetene har således til stadighet et nøye innseende med denne kategori av utlendinger. Selv om den internordiske passkontroll oppheves, vil de for en lengre tid ha vanskelig for å slå seg ned i annet nordisk land enn oppholdslandet uten at dette lands fremmedkontrollmyndigheter blir kjent med det og

Tabell 2. Ikke-nordboere med varigere opphold i de nordiske land.

Nasjonalitet	Danmark pr. 10. okt. 1952 ca.	Finnland pr. 1. sept. 1952 ca.	Norge pr. 30. sept. 1952 ca.	Sverige pr. 1. jan. 1953 ca.	I alt ca.
<i>Visumpliktige.</i>					
Baltere	—	—	200	18 900	19 100
Polakker	850	120	1 150	4 300	6 420
Tsjekkere	60	10	540	950	1 560
Tyskere	7 000	650	2 250	18 400	28 300
Ungarere	90	10	150	1 100	1 350
Østerrikere ..	200	50	250	1 700	2 200
Øvrige, herunder statsløse ...	4 300	5 000 ¹⁾	150 ³⁾	5 000	14 450
I alt visumpliktige	12 500	5 840	4 690	50 350	73 380
<i>Visumfrie.</i>					
Amerikanere .	868	—	1 987	1 100	3 955
Belgiere	106	20	87	100	313
Canadiere	—	—	264	90	354
Englendere ..	1 377	—	933	880	3 190
Franskmenn .	396	—	258	570	1 224
Hollendere ...	493	85	489	1 340	2 407
Italienere	183	—	150	2 460	2 793
Sveitsere	497	220	152	900	1 769
I alt visumfrie	3 920	325 ²⁾	4 320	7 440	16 005
I alt ikke-nordboere	16 420	6 165	9 010	57 790	89 385

kan underrette myndighetene i de andre land. For øvrig vil en utlending som har ervervet tillatelse til varigere opphold eller til å ta arbeid i et av de nordiske land, vanligvis ikke ha større interesse av å slå seg ned i de andre land.

Som et ledd i fremmedkontrollen i de nordiske land er det pålagt utlendinger som tar opphold for kortere eller lengre tid, å melde flytning til politiet eller andre myndigheter, så vel ved flytning innen landet som

1) Herav 3 350 statsløse, 210 statsborgere i USSR, samt 700 statsborgere i vesteuropeiske land, USA og Canada.

2) Det bemerkes at Finland bare har opphevet visumtvangen med de nordiske land samt Belgia, Holland, Lichtenstein, Luxembourg og Sveits.

3) Polakker m. fl. ikke medregnet.

ved avreise til utlandet. I en viss utstrekning skal politiet videresende flyttemeldingen til den sentrale fremmedmyndighet samt — ved flytning til annet politidistrikt — til det politidistrikt hvortil flytning skjer. Kontrollen med at utlendinger som flytter fra et nordisk land til et annet, også melder seg i det land som de flytter til, vil øke sterkt såfremt denne melding utvides til å pålegge fremmedkontrollmyndighetene å sende den til myndighetene i det nordiske land som utlendingen melder flytning til.

Om en utlending med oppholdstillatelse foretar reiser av kortere varighet til annet nordisk land, kan oppholdslandets myndigheter som regel ikke føre noen kontroll med det. Etter komitéens mening må det også anses for å være av mindre betydning. Alle utlendinger som ikke skal ha visum for å reise inn i det eller de nordiske land som de ønsker å besøke, har lovlig adgang til å foreta slike kortvarige reiser uten særlig tillatelse. For de visumpliktige gjelder ikke dette, selv om de er bosatt i ett av de nordiske land. Skal de lovlig avlegge besøk i annet nordisk land, må de før innreisen skaffe seg visum. Når passkontrollen på de internordiske grenser oppheves, vil naturligvis overholdelsen av denne bestemmelse ikke umiddelbart kunne påses. Men selv i dette tilfelle er man ikke avskåret fra enhver kontrollmulighet, idet vedkommende bl. a. som følge av de gjeldende bestemmelser om bostedsmeldinger m. v. vil løpe risikoen for å bli oppdaget og sendt tilbake. I alvorligere tilfelle kan det bli tale om straff og utvisning. Det må her erindres at de utlendinger som har oppholds- og arbeidstillatelse, har en særlig interesse i å overholde de gjeldende regler, — ikke minst av hensyn til at de kan komme til å få vanskeligheter med sine fremtidige søknader om oppholds- og arbeidstillatelse. Selv om disse utlendinger i en viss utstrekning skulle foreta ulovlige reiser over de internordiske grenser, er faren herved ikke stor, da den alt overveiende del av dem ikke volder politimessige problemer. De fleste har vært underkastet gjentatte undersøkelser i de respektive land. De enkelte uheldige elementer som myndighetene derfor vil ha kjennskap til, kan overvåkes uten støtte av passkontrollen på de internordiske grenser.

Etter komitéens mening er det ut fra immigrasjonspolitiske synspunkter ikke noe til hinder for — selv om passkontrollen på de internordiske grenser oppheves — at oppholds- og arbeidstillatelser fortsatt gis av det enkelte land og bare med gyldighet i dette. Komitéen har med dette gått ut fra at man ikke kan forutsette at de nordiske land vil følge en fullstendig ensartet politikk ved meddelelsen av oppholds- og arbeidstillatelser. Komitéen anser heller ikke dette for nødvendig, da den indre fremmedkontroll i de enkelte land må antas å være tilstrekkelig effektive til å sikre de gjeldende bestemmelser på området overholdes.

Ved å bygge ut samarbeidet mellom fremmedkontrollmyndighetene i de nordiske land, bl. a. ved å pålegge disse myndigheter å gi underretning til

myndighetene i det land som utlendingen melder flytning til, vil den indre kontroll i de enkelte land i større utstrekning enn nå, komme til å virke som kontroll for hele området.

4. Felles retningslinjer for passkontrollen på yttergrensene.

Passkontrollen på de nordiske lands grenser har ifølge de enkelte lands lovgivning og administrative bestemmelser en rekke forskjellige oppgaver av kontrollmessig karakter. Da en opphevelse av passkontrollen ved de internordiske grenser medfører at hvert enkelt land i en viss utstrekning må bygge sin kontroll med fremmedlovgivningens overholdelse innenfor sitt landområde på den passkontroll de andre land utøver på områdets yttergrenser, er det av stor interesse å få klarlagt hvilke oppgaver som er henlagt til det enkelte lands passkontroll.

Det er felles for passkontrollen i de nordiske land at den skal påse at de reisende er i besiddelse av fornødent pass og eventuelt visum, samt at vedkommende ellers er berettiget til å passere grensen. Passkontrollen skal videre forsyne de reisendes pass med datostempel som danner grunnlaget for å slå fast om en reisende lovlig er reist inn (resp. reist ut) over en grensestasjon, samt om en innreist utlending i rett tid melder seg, reiser ut eller søker oppholdstillatelse. Likeledes påhviler det de enkelte lands passkontroll — om enn i forskjellig omfang — å avkreve de reisende inn- og utreisekontrollsedler (skjema E), samt å sende dem til landets sentrale fremmedmyndighet, jfr. herom nedenfor under avsnitt III. Som ledd i politiets alminnelige arbeid skal passkontrollen også påse om de reisende er etterlyst eller ettersøkt, f. eks. for begåtte forbrytelser, til avsoning av straff eller betaling av bøter, underholdningsbidrag eller liknende.

a. Felles avvisningsbestemmelser.

I hvert land er det tillagt passkontrollen en selvstendig håndhevelse til i visse — i fremmedloven nevnte — tilfelle å avvise utlendinger som ønsker å reise inn eller som påtreffes umiddelbart etter grensepassering.

Etter den *danske* fremmedlov av 7. juni 1952 bør passkontrollen avvise en utlending som vil reise inn:

- 1) når han ikke oppfyller bestemmelsene vedrørende pass og visering,
- 2) når det må antas at han ikke har de fornødne midler til sitt underhold for opphold i landet,
- 3) når det må antas at han akter å ta arbeid, fast opphold eller opphold av lengre, ubestemt varighet, uten i forveien å ha innhentet fornøden tillatelse til det,
- 4) når det må antas at han helt eller delvis vil ernære seg på ulovlig eller uhederlig måte,

- 5) når politiet kjenner ham som ervervs- eller vanemessig forbryter eller han etter det foreliggende må antas å ville reise inn for å begå forbrytelser,
- 6) når hans innreise på grunn av begåtte borgerlige forbrytelser ikke er ønskelig,
- 7) når han tidligere er utvist og på ny forsøker å reise inn uten å være i besiddelse av den nødvendige tillatelse.

I visse tilfelle må avvisning bare finne sted etter justisministerens avgjørelse. Dette gjelder, hvis utlendingen påberoper seg at han er politisk flyktning, eller hvis han ønskes avvist fordi det skjønnes at hans innreise av hensyn til statens sikkerhet eller opprettholdelse av ro og orden eller som følge av deltakelse i foranstaltninger som har en fiendtlig karakter mot den danske stat eller dens institusjoner, ikke er ønskelig, eller når hans forhold for øvrig måtte gi anledning til det.

Etter den *finske* fremmedforordning av 30. januar 1942 bør en utlending avvises av politiet:

- 1) hvis han ikke er forsynt med påbudt passlegitimasjon eller visum,
- 2) hvis han tidligere er utvist,
- 3) hvis han i forbindelse med nektelse eller tilbakekallelse av oppholdstillatelse eller ved utsendelse (förpassning) har fått tilhold om ikke å vende tilbake til landet,
- 4) hvis han nekter å vise sitt pass eller å gi personlige opplysninger eller forsettlig gir uriktige personlige opplysninger,
- 5) hvis han åpenbart har til hensikt å betle eller å ernære seg som omvandrende musiker eller ved å omføre verdiløse varer e.l.,
- 6) hvis det med rimelighet kan antas at han sakner mulighet for å ernære seg på lovlig måte,
- 7) hvis politiet kjenner ham som ervervs- eller vaneforbryter,
- 8) hvis det med rimelighet kan antas at han kommer til landet i forbrytersk øyemed, eller
- 9) hans ankomst av hensyn til statens sikkerhet eller liknende grunn ikke er ønskelig.

Utlendinger som har visum eller som påberoper seg at de søker asyl, eller at avvisningen åpenbart vil volde dem urimelig ulempe, må ikke avvises uten at spørsmålet har vært forelagt innenriksministeriet.

Den *norske* fremmedlov av 22. april 1927 tar i § 3 opp endel tilfelle hvoretter en utlending som regel skal nektes adgang til landet (avvises), nemlig når han:

- 1) ikke har gyldig pass eller annet påbudt legitimasjonspapir,
- 2) uten arbeidstillatelse «kommer til riket for å søke eller motta erverv», eller
- 3) er sigøyner eller annen omstreifer (skal da alltid avvises).

I samme paragraf heter det at selv med gyldig pass kan en utlending avvises av politimesteren eller annen myndighet som Justisdepartementet bemyndiger. Denne myndighet er gjennom praksis i stor utstrekning gått over til passkontrollørene, som i samarbeid med distriktets politimester for øvrig avviser på omtrent samme måte som den finske passkontroll.

Det følger for øvrig av Kongens myndighet til å gi utvist utlending adgang til landet, at passkontrollen alltid skal avvise en sådan utlending når han ikke har fått slik tillatelse.

Den *svenske* fremmedlov av 15. juni 1945 hjemler at en utlending avvises:

- 1) hvis han er sigøyner, eller hvis han åpenbart har til hensikt å betle eller å ernære seg som omvandrende musiker, ved forevisning av dyr eller ved annen liknende beskjeftigelse,
- 2) hvis han har til hensikt å søke sitt utkomme i landet samt at det med rimelighet kan antas at han sakner mulighet for å ernære seg på hederlig vis,
- 3) hvis han har vært dømt for falsk, tyveri, bedrageri, underslag eller heleri eller ervervsmessig har drevet hasardspill eller utukt, utnyttet en annens utukt, eller ervervsmessig foretatt ulovlig inn- eller utførsel av varer, og det med rimelighet må antas at han vil fortsette en slik forbrytersk eller usedelig virksomhet i Sverige,
- 4) hvis han ikke er forsynt med påbudt passlegitimasjon,
- 5) hvis han ikke er besiddelse av fornødent visum, arbeidstillatelse eller oppholdstillatelse,
- 6) hvis han unnlater å foreta påbudt melding eller gi politiet opplysninger om personlige forhold eller mot bedre vitende gir uriktige opplysninger herom,
- 7) hvis han tidligere er utvist og ikke har fått tillatelse til å vende tilbake.

Utlendinger som har visum, må bare avvises av passkontrollen på egen hånd, hvis de under 6) nevnte grunner foreligger. Mens avvisningsbeslutningen som regel treffes av politiet, skal avgjørelsen treffes av Utlänningskommissionen, hvis utlendingen gir noen grunn for at han skal anses som politisk flyktning, eller det for øvrig er tvilsomt om avvisning bør finne sted.

Som det vil ses av det foranstående, har passkontrollen i samtlige nordiske land i en rekke tilfelle ensartet myndighet med hensyn til å avvise utlendinger. I alle land kan en utlending således avvises:

- a) hvis han ikke er i besiddelse av behørig passlegitimasjon eller gyldig visum, hvor dette kreves,

- b) hvis det må antas at utlendingen er ubemidlet og bare kan klare seg ved betleri, omstreiferi eller for øvrig på uhederlig måte, og
 c) hvis utlendingen tidligere er utvist eller utsendt med forbud mot å vende tilbake.

På en rekke punkter er det imidlertid ikke helt ubetydelige uoverensstemmelser mellom landenes lovgivning på dette området. Således kan de danske og norske passkontrollmyndigheter avvise enhver som vil søke arbeid, hvis han ikke før innreisen har innhentet tillatelse, mens de finske og svenske myndigheter bare kan avvise hvis det må antas at vedkommende arbeidssøkende utlending sakner mulighet for å ernære seg på hederlig vis. Som det går fram av tabell 5, side 590, er forskjellen dog mer av teoretisk enn av praktisk natur.

Til belysning av avvisningsinstituttets praktiske anvendelse har komitéen innsamlet en rekke opplysninger som er sammenstilt i de etterfølgende tabeller 3—5.

Tabell 3. Ikke-nordboere avvist i 1951 og 1952 på de viktigste grenseovergangssteder i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Nasjonalitet	Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952
Belgiere	—	1	—	—	—	—	—	—
Englendere	4	3	—	—	1	3	—	10
Franskmenn	17	5	—	—	—	1	—	13
Hollendere	16	13	—	2	—	1	—	35
Italienere	55	42	—	1	5	—	—	37
Sveitsere	1	2	—	—	—	—	—	—
Tyskere	652	839	4	4	8	—	—	84
Østerrikere	26	24	—	—	—	—	—	8
Andre nasjonaliteter	24	83	—	2	2	10	—	106
Statsløse	59	46	—	—	—	—	—	—
I alt	854	1 058	4	9	16 ¹⁾	15 ¹⁾	397 ²⁾	293 ³⁾

Oversikten i tabell 3 viser at det i de fire land i 1951 og 1952 i alt er avvist henholdsvis 1271 og 1375 ikke-nordboere, og at mer enn $\frac{2}{3}$ av samtlige avvisninger er foretatt av de danske myndigheter. Avvisningene er i tabellen oppdelt etter de avviste personers nasjonalitet, og herav fremgår det at hovedparten av de avviste var av tysk nasjonalitet. For Danmarks vedkommende avvistes det i 1951 og 1952 henholdsvis 652 og

1) Hertil kommer et antall ikke registrerte avvisninger.

2) Noen oppdeling av materialet etter nasjonalitet foreligger ikke.

3) Herav 28 avvist etter Utlänningskommissionens bestemmelse.

Tabell 4. Avviste ikke-nordboere i Danmark i 1951 og 1952 fordelt på grenseovergangssteder.

Nasjonalitet	København ¹⁾		Helsingør ¹⁾		Gedser		Kruså		Padborg		Tønder		Sæd	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952
Belgiere	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Englendere	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Franskmenn	—	2	2	—	—	—	14	3	1	—	—	—	—	—
Hollendere	4	2	5	3	—	—	7	5	—	3	—	—	—	—
Italienere	4	3	1	—	—	—	6	7	44	32	—	—	—	—
Sveitsere	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—
Tyskere	156	121	23	125	11	31	170	277	270	233	—	—	—	—
Østerrikere	4	7	—	1	—	—	9	5	13	11	—	—	—	—
Andre nasjonaliteter	5	39	—	—	—	2	3	4	16	23	—	—	—	—
Statsløse	6	6	5	3	1	1	3	1	44	35	12	15	10	37
I alt	180	182	38	132	12	34	212	304	389	338	12	15	10	37

¹⁾ Øresundstrafikken.

839 tyske statsborgere, mens det samlede antall avviste i de samme år var henholdsvis 854 og 1058. Sett i forhold til reisestrømmen av ikke-nordboere over grensene er antallet avviste ganske lite. Det er dog klart at dette ikke er noen målestokk for passkontrollens praktiske betydning, da denne etter sakens natur i utpreget grad må være av preventiv karakter.

Det ses av oversikten i tabell 4 at det i 1951 og 1952 ble avvist henholdsvis 218 og 314 ikke-nordboere på de to grensestasjoner mot Sverige (København, Helsingør), mens det på de 5 grenseovergangssteder på yttergrensene (Gedser, Kruså, Padborg, Tønder, Sæd) ble avvist henholdsvis 635 og 728 ikke-nordboere.

Oversikten i tabell 5 (se side 590), som omfatter de i 1952 foretatte avvisninger av ikke-nordboere ved 5 danske og 3 svenske grenseovergangssteder, belyser hvilken praktisk betydning de forskjellige avvisningsgrunner har.

Av de 826 personer som i alt ble avvist ved de 5 danske grensestasjoner, ble 792 avvist på grunn av manglende eller ugyldige pass og manglende visum. De resterende 34 ble avvist fordi de ble ansett som ubemidlet. Ved de 3 svenske stasjoner ble 93 avvist på grunn av manglende eller ugyldige pass, 121 på grunn av manglende visum eller arbeidstillatelse og 65 fordi de ble ansett som ubemidlet og ute av stand til å ernære seg på ærlig vis. Bare 3 personer ble avvist av andre grunner.

Av dette ses at det alt overveiende antall avvisninger skjer av grunner som det praktisk talt er likelydende regler om i de nordiske lands fremmedlover. Avvisning av andre grunner forekommer i praksis meget sjelden. Det viser at passkontrollen på de enkelte lands yttergrenser allerede nå, hvor man administrerer på grunnlag av ulik fremmedlovgivning og hvor en samordning av kontrollen ennå ikke er skjedd, til en viss grad virker i landenes felles interesse ved å forhindre at utlendinger som av alle landene anses for uønsket, holdes utenfor det nordiske område. Allerede derved overflødiggjøres i noen grad passkontrollen på de internordiske grenser.

Det må dog straks bemerkes at uansett likheten i de nordiske lands fremmedlovgivning med hensyn til avvisningsgrunner, forekommer det en rekke tilfelle, hvor avvisningsgrunner kan foreligge ved innreise til ett land uten at de foreligger ved innreise til et annet. Ved alle de nordiske lands grenser kreves i alminnelighet at den reisende ved innreise skal være i besiddelse av gyldig pass. Med hensyn til kravet om gyldig visum, hvor dette er nødvendig, stiller saken seg noe annerledes. Som nærmere omhandlet i foranstående avsnitt II, punkt 2 om kontrollen med visumpfiktige ikke-nordboere, kan nemlig en sådan ikke avvises når han har gyldig visum til det nordiske land over hvis yttergrenser han reiser inn.

Passkontrollen på yttergrensen kan derfor ikke hindre at vedkommende eventuelt reiser videre til de andre nordiske land uten å ha visum til disse. Etter komitéens mening kan imidlertid de ulemper, som på dette punkt vil følge av å legge passkontrollen til det nordiske områdes yttergrenser, kunne imøtegås ved den koordinering av de nordiske lands visumpolitikk som omtales i foran nevnte avsnitt. Med hensyn til personer som tidligere er utvist av et av de nordiske land, gjør det samme seg gjeldende som for de visumpliktige. Den omstendighet at en utlending er utvist i et annet nordisk land enn det han ønsker å reise inn i, kan etter gjeldende bestemmelser ikke føre til at han avvises av innreiselandets passkontroll. Ved avgjørelsen av om en slik utlending kan avvises, må de enkelte land legge sine egne avvisningsbestemmelser til grunn. Hvis utlendingen etter disse bestemmelser anses for uønsket, f. eks. fordi han er kjent som kriminell eller er ubemidlet, kan han avvises.

Tabell 5. Avvisninger av ikke-nordboere i 1952 ved noen danske og svenske grenseovergangssteder.

	Kruså	Pad- borg	Tøn- der	Sæd	Hel- singør	Malmø	Hel- sing- borg	Gøte- borg
Manglende eller	280	34	1	1	3	16	19	58
ugyldig pass								
manglende visum		298	14	36	125	101	3	17
Manglende arbeids- tillatelse	—	—	—	—	—		—	—
Subsistensløse	24	6	—	—	4	62	1	2
Tidligere utvist	—	—	—	—	—	—	—	1
Avgitte uriktige opplysninger	—	—	—	—	—	—	1	—
Begåtte forbrytelser ..	—	—	—	—	—	—	1	—
	304	338	15	37	132	179	25	78

Hvis passkontrollen på de internordiske grenser oppheves, er de her nevnte forhold en slik svakhet ved kontrollen på yttergrensene at den etter komitéens mening bør søkes avhjulpet. I det følgende avsnitt om utvisning m. v. redegjør komitéen for de foranstaltninger den anser for hensiktsmessig i så henseende.

Når passkontrollen på de internordiske grenser oppheves, vil det etter komitéens mening være et vesentlig ledd i det nære samvirke som må etableres mellom de nordiske lands fremmedkontrollmyndigheter at passkontrollens myndighet til å avvise uønskede utlendinger i så vid utstrekning som mulig blir de samme i alle nordiske land. For å oppnå dette, vil

det være hensiktsmessig å revidere de gjeldende fremmedlovers avvisningsbestemmelser med sikte på å skape størst mulig overensstemmelse mellom dem. Når det enkelte lands passkontroll kommer til å inngå som ledd i passkontrollkjeden på det nordiske områdes yttergrenser, må det videre være en naturlig konsekvens at de nordiske lands fremmedkontrollmyndigheter søker å tilrettelegge den praktiske utøvelse av passkontrollen slik at den ikke bare kommer til å ivareta sitt eget lands interesser. Den må så vidt mulig også ivareta de andre lands. Det samme bør også gjelde de mer spesielle tilfelle hvor bemyndigelsen til å avvise er henlagt til overordnet myndighet.

b) Utvisning, «förpassning» (hjemsendelse).

Fremmedlovene i alle de nordiske land inneholder hjemmel for at myndighetene kan fjerne en uønsket utlending fra landet, samtidig som han kan eller skal gjøres merksam på at han ikke kan reise inn i landet pånytt uten særskilt tillatelse (innreiseforbud). Overtredelse herav kan medføre straff og fornyet utvisning.

I Danmark kjenner man bare utvisning, men denne skjer med eller uten «tilhold» (innreiseforbud). I Finland, Norge og Sverige anvender man dels utvisning, hvortil det alltid er knyttet et forbud mot innreise, og dels «förpassning» (i Norge hjemsendelse). I Finland meddeles — i forbindelse med en förpassningsbeslutning — et tidsbegrenset innreiseforbud av høyst 5 års varighet, mens «förpassning» i Sverige kan meddeles så vel med som uten innreiseforbud. Til hjemsendelse er det i Norge ikke knyttet noe innreiseforbud.

Som nevnt foran under punkt a) vil man ikke kunne avvise en utlending bare fordi han er utvist i et av landene, når han ønsker å reise inn i et av de andre. Da det ved en opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser følger at en ikke-nordboer som først er reist inn til ett av landene uten noen hindring på grensen, kan reise inn i et av de andre, bør det utformes regler hvoretter det til et innreiseforbud som er meddelt av ett av landene, også gis den virkning at en utvist ikke-nordboer skal ha særskilt tillatelse til å reise inn i et av de andre.

I alminnelighet vil man nære betenkeligheter ved å tillegge utenlandske myndigheters avgjørelser virkning i annet land. Disse betenkeligheter har imidlertid ikke samme vekt her, hvor inngrepet innskrenker seg til at vedkommende skal søke om en tillatelse. Ordningen vil således ikke i og for seg avskjære en ikke-nordboer som er utvist (förpassat) av ett nordisk land fra å kunne oppnå innreise- og oppholdstillatelse i de andre land. Hvor tillatelse gis, må det land som innrømmer den, gjennom bestemmelser om meldeplikt søke å overvåke at en ikke-nordboer ikke reiser inn til det land som han er utvist («förpassat») fra, likesom det bør gis dette

land melding om tillatelsen. Dette betyr i virkeligheten at en utlending som er utvist («förpassat») i ett av landene, stilles likt med visumpliktige som skal ha særskilt innreisevisum før de kan reise inn i de andre.

En slik ordning har bl. a. sin rimelige begrunnelse i at utvisningsbeslutninger m. v. stort sett, treffes etter de samme retningslinjer i alle de nordiske land. I samtlige land kan en utlending utvises («förpassas») hvis han har begått straffbare handlinger av alvorligere karakter eller er reist ulovlig inn til eller oppholder seg ulovlig i landene, eller har unnlatt å overholde landenes meldingsbestemmelser. Likeledes kan en utlending utvises når hans opphold i landet må anses for uønsket av hensyn til statens sikkerhet eller interesse for øvrig.

Til belysning av utvisningsbestemmelsenes praktiske betydning er i tabell 6 gitt en oversikt over antall ikke-nordboere som er utvist («förpassat») i de fire land i 1951 og 1952.

I 1951 og 1952 ble det i samtlige nordiske land i alt utvist med eller uten tilhold om ikke å vende tilbake og «förpassat» henholdsvis 447 og 289 ikke-nordboere. I Danmark ble knapt halvdel utvist med tilhold om ikke å vende tilbake (innreiseforbud). I Sverige ble bare ca. $\frac{1}{3}$ utvist, mens $\frac{2}{3}$ ble «förpassat». Det må antas at bare en mindre del av de «förpassade» har fått innreiseforbud. Det ses videre at i Danmark ble det utvist henholdsvis 235 og 194, mens antallet utviste og «förpassade» i de 3 andre land tilsammen utgjorde henholdsvis 212 og 95.

I denne forbindelse vil det være av interesse å se hvor mange ikke-nordboere som er utvist m. v. i de nordiske land. Tabell 9 i komitéens innstilling I (side 10), som er utarbeidet på grunnlag av utvisningslister, inneholder opplysninger om utvisninger inntil siste halvår 1951. I Danmark var det ca. 9000 (skjønnsmessig), i Finland ca. 400, i Norge ca. 1250 og i Sverige godt og vel 2000 ikke-nordboere som var utvist eller utsendt («förpassat») med tilhold om ikke å reise inn påny.

Mange av disse utvisninger lå så langt tilbake i tiden at de ikke hadde noen praktisk betydning. Komitéen foreslo derfor i sin innstilling I (side 17) at de enkelte lands fortegnelser over de utviste burde gåes igjennom med sikte på å skille ut navnene på utviste som ikke hadde aktuell interesse. En slik revisjon av fortegnelsene er nå avsluttet i Danmark, Norge og Sverige. I Finland har en revisjon ikke vært påkrevd. Revisjonen har ført til at antallet av de personer som er oppført i utvisningslistene, er minket sterkt. For Danmarks vedkommende er antallet minsket med ca. $\frac{2}{3}$, for Norges vedkommende med ca. $\frac{1}{3}$. Man kan etter dette regne med at en felles utvisningsliste over ikke-nordboere som er utvist i ett eller flere av de nordiske land, ikke vil omfatte mer enn 7—8 tusen navn. Den vil således bli betydelig redusert og den skulle derfor ikke bli så omfattende at den blir uhåndterlig. Hvis en sådan fellesliste utarbeides,

Tabell 6. Ikke-nordboere utvist «förpassat» med eller uten «tilhold» i Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1951 og 1952. Utvist med «tilhold» = m. t. Utvist uten «tilhold» = u. t.

Nasjonalitet	Danmark				Finland		Norge ¹⁾		Sverige			
	1951		1952		1951	1952	1951	1952	1951		1952	
	m. t.	u. t.	m. t.	u. t.	m. t. + för- passat	m. t. + för- passat	m. t.	m. t.	m. t.	för- passat	m. t.	för- passat
Belgiere	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—
Englendere . . .	6	13	4	22	9	3	1	1	2	—	—	4
Franskmenn ..	4	2	4	4	—	1	—	—	—	—	1	2
Hollendere . . .	9	7	6	8	4	1	—	—	—	—	—	4
Italienerne	15	24	4	2	38	5	5	5	—	—	—	—
Sveitsere	2	2	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Tyskere	54	48	30	41	5	2	8	6	6	—	4	14
Østerrikere . . .	3	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—
Andre nasjo- naliteter	25	20	25	34	7	1	2	3	32	—	10	26
Statsløse	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—
	119	116	78	116	64	15	16	15	40	92 ²⁾	15	50

1) Over hjemsendelse (oppholdsnektelse) føres ikke statistikk. 2) Noen oppdeling etter nasjonalitet finnes ikke.

oppnår man derfor at passkontrollen på hvert lands yttergrenser får det samme materiale å bygge på og kan på grunnlag herav avvise en utlending som er utvist av ett av landene og som ikke har innhentet særskilt tillatelse til å reise inn.

Komitéen foreslår derfor:

- 1) at de enkelte lands fremmedlovgivning endres således at en ikke-nordboer, som er utvist i et av de andre nordiske land, ikke kan reise inn i noe nordisk land uten særskilt tillatelse, og
- 2) at det utarbeides en felles utvisningsliste for de nordiske land.

III. Registrering av utlendinger.

1. Någjeldende regler for registrering av ikke-nordboers inn- og utreise.

Myndighetene fører kontroll med at utlendinger som har lovlig adgang til å reise inn i et land, overholder dets bestemmelser om oppholdstidens lengde og om plikten til å søke oppholdstillatelse hvis oppholdet er av varigere karakter. Passkontrollen har derfor å påse at alle, eller nærmere bestemte kategorier av ikke-nordiske reisende, fyller ut og leverer innreise- og utreisekontrollsedler (skjema E) med opplysning om den reisesendes navn, nasjonalitet og bestemmelsessted, samt om varigheten av vedkommendes eventuelle visum. I Danmark er anvendelsen av kontrollsedler begrenset til visumpliktige utlendinger, mens Finland, Norge og Sverige avkrever alle ikke-nordboere kontrollsedler.

I Danmark fant man i 1919 det påkrevd å opprette et register over utlendinger, samtidig som det ble innført inn- og utreisekontrollsedler for visumpliktige. Denne ordning gjelder fremdeles, dog med den endring at tyske statsborgere som bor i Sydslesvig og som har fått visum til gjentatte reiser eller har et særskilt grensepass, fra desember 1951 er fritatt for å fylle ut kontrollsedler. Disse utgjør storparten av de innreiser som faller på tyske statsborgere. Tilsynet med at visumfri utlendinger overholder fremmedlovens regler om melding, påhviler de lokale politimyndigheter. Samtidig fører det sentrale fremmedregister en viss kontroll ved samarbeid med det statistiske departement, hvortil folkeregistrene sender melding om utlendinger som anmelder seg fra utlandet eller melder utreise.

I Finland innførte man i 1920 forskrifter, hvoretter samtlige utlendinger skulle avgi kontrollsedler ved innreise. Etter den andre verdenskrigen innførte man også kontrollsedler ved utreise. Fra 1952 er forskriftene endret slik at alle nordboere er fritatt for å avgi kontrollsedler.

Norge anvendte ikke inn- og utreisekontrollsedler i tiden før den siste verdenskrig. Ved krigsutbruddet (den 2. september 1939) ble det pålagt alle utlendinger, bortsett fra nordboere, å avgi inn- og utreisekontroll-

sedler. Under og i en kortere overgang etter krigen har kontrollsedlene også funnet anvendelse overfor nordboere.

Sverige innførte i 1926 inn- og utreisekontrollsedler for alle utlendinger med unntak av danske, norske og islandske statsborgere. For finske statsborgere bortfalt kontrollsedler fra 1934.

De forskjellige revisjoner av fremmedlovgivningen som har funnet sted i Sverige siden 1926, har ikke ført til noen prinsipiell endring med hensyn til anvendelsen av kontrollsedler.

Etter den nå gjeldende utlendingskunngjøring av 15. juni 1945 skulle opprinnelig alle utlendinger, herunder også nordboere, fylle ut inn- og utreisekontrollsedler, men i august samme år ble danske og norske statsborgere fritatt for dette. Det samme er fra 1952 tilfelle for finske statsborgere.

I Danmark og Sverige foregår innsamling og registrering av kontrollsedler hovedsakelig på følgende måte: Passkontrollen forsyner kontrollsedlene med et stempel som viser hvor og når vedkommende utlending er reist inn eller ut. Kontrollsedlene sendes daglig til landets sentrale fremmedregister som fører et personregister (hovedkartotek) over utlendinger hvis opphold i landet eller hvis bevegelser inn og ut av landet myndighetene har interesse av å ha nøyere oppsyn med. Ved mottakelsen av kontrollsedlene sammenholder registret dem med hovedkartoteket og foretar notering av inn- eller utreisen på vedkommende utlendings hovedkort såfremt han tidligere er registrert eller skal registreres i hovedkartoteket. Innreisesedlene oppbevares inntil de tilsvarende utreisesedler mottas, hvorefter de arkiveres eller tilintetgjøres. Utløper oppholdstiden for en utlending som har avgitt innreisekontrollseddel, uten at fremmedregistret har fått melding om at han er reist ut igjen eller at han har fått oppholdstiden forlenget, settes det i gang en nærmere undersøkelse. I Finland og Norge har man et system som på uvesentlige punkter avviker fra det foran nevnte.

Registreringen av utlendingers- inn- og utreiser tjener en rekke forskjellige formål. Den er således et middel til å kontrollere om utlendinger tar opphold uten å innhente fornøden tillatelse. Videre er man i stand til å føre en skjerpet kontroll med enkelte utlendinger eller grupper av utlendinger hvor kontroll anses for særlig nødvendig. Hvis det antas påkrevd, kan en treffe kontrollforanstaltninger så snart fremmedregistret er i besiddelse av innreisekontrollsedlen. I den utstrekning opplysningene om en utlendings inn- og utreiser noteres på et personkort i fremmedregistrets hovedkartotek, vil registret være i stand til å gi opplysning om vedkommende utlendings tidligere opphold i landet, tid og sted for inn- og utreise samt oppholdssted. Dessuten kan passkontrollen ved markering på kontrollsedlen underrette de sentrale fremmedkontrollmyndigheter

om at utlendingen ved innreisen er blitt gjort kjent med de gjeldende regler f. eks. vedrørende adgang til å ta arbeid, meldeplikt og plikt for handelsreisende til å løse handelspass m. m.

2. Registrering av ikke-nordboeres inn- og utreiser ved opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser.

Etter en avskaffelse av passkontrollen på de internordiske grenser vil de nordiske land hver for seg ikke kunne opprettholde den nå anvendte registrering av ikke-nordboeres inn- og utreiser ved hjelp av kontrollsedler som avleveres til passkontrollen, fordi alle — også ikke-nordboere — vil kunne reise fra det ene nordiske land til det andre uten å passere noen passkontroll.

Som nevnt foran anvender Danmark inn- og utreisekontrollsedler bare når det gjelder visumpliktige utlendinger, mens de øvrige nordiske land lar *alle* ikke-nordboere avgi kontrollsedler. Dette må man ha for øye når man skal ta stilling til hvorvidt de nordiske land ved en opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser skal registrere ikke-nordboeres inn- og utreiser ved passering av de nordiske lands yttergrenser, samt hvilket omfang en slik registrering i bekreftende fall skal ha.

Tabell 7 (side 597)) inneholder en oversikt over det samlede antall innreiser til hvert av de nordiske land i årene 1951 og 1952, fordelt på de forskjellige kategorier av reisende og med en oppdeling av de visumpliktiges innreiser på de viktigste nasjonaliteter.

Tabellen viser at strømmen av ikke-nordiske reisende er meget større til Danmark enn til noe annet nordisk land. De danske innreisetall er preget av at reisetrafikken til og fra det nordiske område i stor utstrekning går over Danmark, idet reisende som besøker et nordisk land og reiser ut og hjem gjennom Danmark, foretar to innreiser til Danmark, men bare en til det land de besøker.

Tabell 8 viser for *Danmarks* vedkommende hvor mange av de innreiser som ikke-nordboere i årene 1951 og 1952 har foretatt, har gått over de viktigste danske grensekontrollsteder ved yttergrensen med en oppdeling av de samlede tall på de enkelte overgangsteder. Ifølge tabellen passerte det inn i de 2 år henholdsvis 365 000 og 613 000 ikke-nordboere over yttergrensen, hvilket svarer til 77—78 pct. av samtlige innreiser til Danmark foretatt av ikke-nordboere i de nevnte år.

Tabell 7. Innreiser til Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1951 og 1952.

Innreiser av:	Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952	1951	1952
Portugal	500	900	10	482	170	171	400	550
Spania	1 200	1 600	90	254	320	359	1 200	1 250
Tyskland	189 200 ¹⁾	431 000 ¹⁾	2 540	8 081	3 735	5 471	38 900	64 250
Østerrike	7 600	9 500	260	694	525	759	4 000	5 500
Øvrige nasjonaliteter ..	6 000	9 000	11 810	32 259	3 500	6 045	10 800	10 100
Statsløse	10 500	9 000	290	453	1 750	982	7 300	8 000
I alt	215 000	461 000	15 000	42 223	10 000	13 787	62 600	90 000
Visumfri ikke-nordboere	258 000	304 000	4 000	5 148	72 000	84 137	150 000	181 000
Ikke-nordboere i alt	473 000	765 000	19 000	47 371	82 000	97 924	212 600	271 000
Nordboere, herunder egen nasjonalitet	2 854 000	3 666 000	218 000	275 834	394 774 ²⁾	505 684 ²⁾	3 240 000	3 700 000
Samlet sum	3 327 000	4 431 000	237 000	323 205	476 774	603 608	3 453 000	3 971 000

¹⁾ Tallene innbefatter sydslesvigere, som som regel ikke avgir inn- og utreisekontrollsedler. Sydslesvigere har i 1952 skjønns-
messig foretatt 250—280 000 innreiser.

²⁾ Egne (norske) ikke medregnet.

Tabell 8. Innreiser av ikke-nordboere til Danmark i 1951 og 1952 fordelt på kontrollsteder ved yttergrensen.

	I alt ikke-nordboere		Herav statsborgere i:			
	1951	1952	Tyskland 1951	1952	Østerrike 1951	1952
Kastrup	41 000	45 000	2 000	2 300	300	250
Esbjerg	16 000	17 000	50	60	17	6
Gedser	4 000	16 000	2 500	9 600	40	220
Korsør	3 000	3 000	2 000	2 000	11	30
<i>Landgrensen</i>						
Sæd	9 800	16 000	9 300	15 000	4	6
Oksevejen	15 900	52 000	15 500	50 000	3	8
Padborg	120 000	137 000	53 200	64 000	4 200	5 200
Kruså	149 000	294 000	70 000	212 000	470	530
Tønder	6 300	14 500	6 300	14 500	5	—
Kollund	—	19 000	—	14 000	—	—
I alt innreist over yttergrensene	365 000	613 500	160 850 ¹⁾	383 460 ¹⁾	5 050	6 250

Tabell 8 viser dessuten at den overveiende del av ikke-nordboeres innreiser til Danmark over yttergrensene for tiden finner sted ved den dansk-tyske landegrense og at trafikken her konsentrerer seg på de to hovedkontrollsteder, Padborg (jernbanetrafikken) og Kruså (landevegstrafikken). Bestemmer man seg for en registrering av alle ikke-nordboere eller for slike grupper av disse, som utgjør en betydelig større andel av innreisende ikke-nordboere til Danmark enn de visumpfiktige, kan det ha til følge at grensepasseringen ved Danmarks sydgrense, som danner inn- og utfallsporten for størsteparten av reisetrafikken mellom de nordiske land og det europeiske kontinent, blir vanskeligere enn hittil. Det kan under de gitte forhold reise store trafikkmessige problemer. Gedser har dog fått stigende betydning, da fergefarten på ruten Gedser—Grossenbrode stadig utvides. Det vil først og fremst redusere den internasjonale Jernbanetrafikk over Padborg. Åpningen av en fergeforbindelse mellom Trelleborg og vesttysk havn vil også virke i samme retning.

Hva angår de andre nordiske land, gir de foreliggende statistiske opplysninger ikke noen tilsvarende mulighet for å sondre mellom internordisk og yttergrense-trafikk.

Antallet av innreiser av ikke-nordboere til *Finnland* utgjorde i 1951 og

¹⁾ Tallene innbefatter sydslesvigere, der som hovedregel ikke avgir inn- og utreisekontrollsedler. Sydslesvigere har i 1952 skjønsmessig foretatt 250—280 000 innreiser.

1952 henholdsvis 19 000 og 47 000. Av tabell 9 går det fram hvorledes ikke-nordboeres innreiser til Finland i 1952 har fordelt seg på de viktigste kontrollsteder.

Tabell 9. Ikke-nordboeres innreiser til Finland i 1952 over de viktigste kontrollsteder.

Med skip:	Helsingfors	10 981		
	Åbo	10 059		
	Andre havner	1 025		
			—————	22 065
Med fly:	Helsingfors	19 182		
	Øvrige	363		
			—————	19 545
Andre steder:	Vainikkala	2 829		
	Torneå	2 052		
	Andre veger	880		
			—————	5 761
				—————
			Tilsammen	47 371
				—————

Tabell 10 viser at innreiser til Norge av ikke-nordboere i 1951 og 1952 var henholdsvis ca. 82 000 og ca. 98 000. Jernbane- og landeveistrafikken representerer i sin helhet internordisk trafikk. Det samme er tilfelle for en del av skips- og lufttrafikken. Det vil derfor neppe være galt å regne med at mindre enn halvparten av ikke-nordboeres innreiser til Norge er foretatt over yttergrensene.

Tabell 10. Ikke-nordboeres innreiser til Norge i 1951 og 1952 over de viktigste kontrollsteder.

	I alt		Herav statsborgere i:			
	ikke-nordboere		Tyskland		Østerrike	
	1951	1952	1951	1952	1951	1952
Med jernbane	20 569	24 129	1 766	3 038	332	464
» skip	31 264	40 380	619	770	74	42
» fly	16 082	19 496	780	1 049	76	166
Ad landevegen	14 552	13 919	568	609	43	87
Tilsammen	82 467	97 924	3 733	5 466	525	759

Fordelingen av ikke-nordboeres innreiser til Sverige på de viktigste grensek kontrollstedene fremgår av omstående tabell 11. Den viser at det samlede tall for innreiser til Sverige av ikke-nordboere i årene 1951 og 1952 var henholdsvis 198 000 og 266 000, altså vesentlig mindre enn de tilsvarende danske tall.

Tabell 11. Ikke-nordboeres innreiser til Sverige i 1951 og 1952
over de viktigste kontrollsteder.

	I alt		Herav statsborgere i			
	ikke nordboere 1951	1952	Tyskland		Østerrike	
			1951	1952	1951	1952
Stockholm	6 400	16 700	850	3 464	150	216
Bromma	26 400	31 200	2 600	3 139	300	363
Malmö	58 700	71 500	18 600	26 690	1 900	2 602
Bulltofta	2 300	2 600	500	460	20	28
Helsingborg	53 800	84 000	12 100	23 225	900	1 581
Göteborg	19 100	24 400	300	889	40	36
Torslanda	7 600	6 900	500	624	60	62
Mon	11 400	14 500	1 900	2 968	400	395
Charlottenberg	8 800	10 300	250	364	60	72
Eda	1 100	1 500	10	18	7	2
Riksgrensen	2 100	2 200	100	153	15	11
I alt	197 700	265 800	37 710	61 994	3 852	5 368

Mere enn halvdel av innreisene i 1951 og 1952, henholdsvis vel 112 000 og 155 000, gikk over Helsingborg og Malmö og dreier seg stort sett om innreiser fra Danmark. Innreiser over de andre svenske kontrollsteder er også, helt eller delvis, internordisk trafikk. Man kan derfor gå ut fra at yttergrensetrafikken neppe utgjør mer enn $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ av det samlede antall innreiser av ikke-nordboere. Det må dog merkes at åpningen av en fergeforbindelse mellom Trälleborg og en vest-tysk havn vil bety en ny viktig innfallspport for den direkte trafikk mellom Sverige og kontinentet.

3. Fellesnordisk register for inn- og utreisekontrollsedler eller samordning av de enkelte lands registre.

Oppheves passkontrollen ved de inter-nordiske grenser, vil man ikke i alle tilfelle ved hjelp av inn- og utreisekontrollsedler som leveres til passkontrollen, kunne registrere ikke-nordboeres innreise til og utreise fra det enkelte nordiske land. Kontrollsedler skal bare kunne samles inn ved de nordiske lands yttergrenser hvor passkontrollen fortsatt bevares. Sedlenes anvendelse må innskrenkes til en kontroll med utlendingers innreise til og utreise fra det nordiske område. Da utreise fra Norden også kan foretas fra et annet nordisk land enn det hvor innreisen fant sted, vil anvendelsen av kontrollsedler forutsette en ordning som sikrer at inn- og utreisemeldingen for hver enkelt reisende går til samme sentralorgan, uansett hvor innreise til og utreise fra det nordiske område foregår.

Komitéen går i det følgende nærmere inn på hvordan dette problem tenkes løst.

Komitéen har i denne forbindelse bl. a. overveiet hvorvidt det måtte være hensiktsmessig å foreslå opprettet et fellesnordisk sentralregister som ikke bare samlet inn- og utreisekontrollsedlene, men også fikk til oppgave å vareta de funksjoner som nå utføres av de enkelte lands registre. Man er imidlertid her, som ved spørsmålet om opprettelse av en fellesnordisk fremmedkontrollmyndighet, kommet til det resultat at en slik løsning ikke kan foreslås gjennomført nå.

For at fellesregistret skulle kunne virke på samme måte som de enkelte lands, måtte det få anledning til å få alle de opplysninger som nå gis til hvert av disse. Inn- og utreisekontrollsedlene utgjør imidlertid bare en del av de opplysninger om utlendinger som samles i de enkelte lands registre. Fra de enkelte land måtte fellesregistret til stadighet ha underretning om alle meddelte visa og oppholdstillatelser samt forlengelser av disse. Registret måtte opprette hovedkartotek med personkort over alle utlendinger som er bosatt i hvert av de nordiske land. Hvis fellesregistret i likhet med de enkelte lands registre skulle etterkomme ønsker fra landenes fremmedkontrollmyndigheter om opplysninger vedrørende nærmere bestemte utlendingers inn- og utreiser av det nordiske område gjennom en lengre periode, måtte registret også opprette kort i hovedkartoteket for slike personer, og fortløpende notere foreliggende inn- og utreise-meldinger. Skulle fellesregistret, i likhet med den svenske Utlänningskommissions register, ytterligere være i stand til på egen hånd å finne fram til hvor de utlendinger oppholder seg som ikke er reist ut og som ikke har oppholdstillatelse, ville det være nødvendig at alle bostedsmeldinger, hotellskjemaer m. v. fra samtlige land ble sendt til fellesregistret og anbrakt i særskilte kartoteker. I motsatt fall måtte fellesregistret nøye seg med som sitt bidrag til etterforskningen å sende de enkelte lands fremmedkontrollmyndigheter en fortegnelse over de ikke-utreiste utlendinger med opplysning om de på innreisekontrollsedlene anførte bestemmelsessteder.

Man vil allerede av dette se at et fellesnordisk fremmedregister som forutsettes å skulle virke på tilsvarende måte som de enkelte lands registre, måtte bli en omfattende og kostbar institusjon. Hvis man til gjengjeld kunne legge ned de enkelte lands registre eller innskrenke deres virksomhet kunne de besparelser en ville oppnå, gjøre tanken om et fellesnordisk fremmedregister finansielt sett mindre betenkelig. En slik nedleggelse er imidlertid ikke mulig.

Som nevnt foran under avsnitt II, er komitéen av den mening at såvel innreisetillatelse (visum) som oppholds- og arbeidstillatelse — også etter en opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser — bør med-

deles av det enkelte land og med gyldighet bare for dette. Ved en slik ordning vil de enkelte land vanskelig kunne unnvære et eget sentralregister over de utlendinger, hvis innreise og opphold er betinget av visum, eller som har varigere opphold i landet. Dertil kommer at det enkelte land ut fra beredskapshensyn vil kunne nære betenkeligheter ved utelukkende å bygge fremmedkontrollen på et fremmedregister som har hjemsted utenfor landets grenser.

Under disse omstendigheter vil opprettelsen av et fullt utbygget felles nordisk fremmedregister være ensbetydende med en vidtgående dobbeltregistrering, hvorved man etter komitéens mening ikke vil oppnå fordeler som står i noe rimelig forhold til hva det koster.

Det foreligger da den mulighet å opprette et felles-nordisk fremmedregister med den oppgave utelukkende å motta og sammenholde samtlige kontrollsedler om ikke-nordboeres innreise i og utreise fra det nordiske område. Selv et slikt fellesregister vil ikke kunne nøye seg med inn- og utreisemeldingene, men må fra de enkelte land også få opplysninger om nye oppholdstillatelser og forlengelser av visa for å kunne avvikle innreisekontrollsedler fra utlendinger som på denne måte får forlenget sitt opphold.

Endelig har man den mulighet å samordne de enkelte lands registre slik at registrene selv sammenholder inn- og utreisekontrollsedlene. Det kan gjøres på den måte at sentralregistret i det land, over hvis yttergrense en utlending reiser inn til området, oppbevarer innreisekontrollsedlen og får tilsendt utreisekontrollsedlen uansett hvor utlendingen reiser ut av det nordiske område. Utreisemeldingen måtte i så fall være forsynt med opplysning om hvor og eventuelt når innreisen har funnet sted. I likhet med det foran omtalte fellesregister måtte registret i innreiselandet få opplysning fra de andre nordiske land om alle oppholdstillatelser og forlengelser av visa.

I den utstrekning man vil anvende inn- og utreisekontrollsedler på ikke-nordboere, vil begge de nevnte fremgangsmåter sikre de nordiske land oversikt over hvor mange kategorier utlendinger som befinner seg innenfor de nordiske lands grenser. På begge måter har man oversikt over hvilke av de registrerte ikke-nordboere som ikke reiser ut i rett tid, slik at en kan etterlyse dem. Begge systemer vil altså først og fremst tilgodese landenes immigrasjonspolitiske interesser, samtidig som de i en viss utstrekning også tjener til støtte for fremmedkontrollen for øvrig. Hvis man lar den nevnte sammenholden av inn- og utreisekontrollsedlene foregå i de enkelte lands registre, som hver for seg på annen måte mottar opplysninger som befinner seg i vedkommende land, vil man som hittil ha den største mulighet for på personkort i hovedkartotekene å samle opplysningsmateriale om den enkelte utlending. Hvis det ønskes at de enkelte

land straks skal få underretning om nærmere angitte utlendingers innreise til det nordiske område, vil også fellesregistret kunne løse oppgaven, f. eks. ved hjelp av sperrekort eller sperrelister.

Fordelene ved å la inn- og utreisekontrollsedlene samles i de enkelte lands registre, vil først og fremst være at man kan bygge på det allerede bestående kontrollapparat. Det er i denne forbindelse verd å peke på at en ordning som gjør det nødvendig å oversende utreisemeldinger fra det ene land til det andre, ikke vil by på noe stort problem og heller ikke foranledige noe særlig merarbeid. Av det foranstående går det nemlig fram at når det gjelder fremmedtrafikken til de nordiske land, er Danmark det land som for tiden besøkes av det største antall ikke-nordboere, likesom den overveiende del av alle ikke-nordboere som skal til de nordiske land, reiser inn og ut over danske kontrollsteder. Forsåvidt det ikke skjer noen avgjørende endring heri, vil den danske passkontroll — uansett hvor denne sammenholden av inn- og utreisekontrollsedlene finner sted — komme til å samle inn størsteparten av kontrollsedlene. Lar man de enkelte lands registre sammenholde sedlene, vil derfor det danske sentrale fremmedregister faktisk komme til å utføre den største del av arbeidet og på en viss måte komme til å virke som et fellesregister. Selv om det i mindre grad gjelder de andre land, vil dog også en stor del av de reisende som besøker disse, reise ut over yttergrensen i det land hvor innreisen til de nordiske land foregår. En sammenholden av inn- og utreisekontrollsedlene vil således i stor utstrekning kunne finne sted uten at en oversendelse av utreisemeldingen fra det ene land til det andre vil være nødvendig.

Enten man lar kontrollsedlene sammenholde i et felles nordisk register som opprettes med det for øye, eller man som nevnt foran, lar dem sammenholde i de enkelte lands registre, blir resultatet stort sett det samme. Den ene ordning byr etter komitéens mening ikke på noen avgjørende fordeler framfor den annen. *Komitéen* finner derfor for sitt vedkommende ikke grunn til å uttale seg om hvilken av ordningene er å foretrekke. En vil anse det mest hensiktsmessig at de nordiske lands regjeringer etter forhandling treffer endelig bestemmelse om dette.

IV. Omfanget av kontrollsedlenes anvendelse.

Som nevnt foran anvender ikke de nordiske land kontrollsedler i samme utstrekning. I Danmark brukes de bare overfor visumpliktige, mens de 3 andre land avkrever alle ikke-nordboere kontrollsedler ved grensepasing. En opphevelse av passkontrollen på de internordiske grenser medfører imidlertid at det må tilveiebringes enighet mellom landene om i hvilken utstrekning ikke-nordboere skal levere kontrollsedler ved pasasing av de nordiske lands yttergrenser.

Komitéen har ut fra sin alminnelige målsetting å skape reiselettelse

i de nordiske land overveiet om det er mulig å sløyfe kontrollsedlene. Selv om Danmark i øyeblikket bruker kontrollsedler til visumpliktige utlendinger, vil en ordning uten kontrollsedler for dette lands vedkommende ikke føre til en svekkelse av fremmedkontrollen som kan tillegges avgjørende vekt. I Danmark anser man i hovedsaken meldingsreglene og politiets lokale tilsyn med utlendingene for tilstrekkelig effektive. Det er de danske fremmedkontrollmyndigheters erfaring at det kan føres en tilfredsstillende kontroll med utlendinger uten bruk av kontrollsedler. Man har hverken i tiden fra 1919 til 1939 eller i tiden etter 1945 konstatert at nordboere og visumfri ikke-nordboere som ikke avgir kontrollsedler, har overtrådt fremmedlovens bestemmelser om oppholds- og arbeidstillatelse i noen nevneverdig grad. Det samme gjelder for øvrig også sydslesvigere, som uansett visumplikten for tyske statsborgere fra desember 1951 er blitt fritatt for å avgi kontrollsedler.

Stillingen er ikke den samme i de andre nordiske land. Ved hjelp av kontrollsedlene utgjør registreringen av ikke-nordboeres inn- og utreise i disse land et viktig ledd i fremmedkontrollen. Ut fra kontrollmessige og immigrasjonspolitiske synspunkter legger man her avgjørende vekt på å ha en sikker oversikt over hvor mange og hvilke ikke-nordiske utlendinger som til en hver tid befinner seg innenfor landets grenser, samt å ha nøye oversikt over at de pånytt forlater landet, hvis de ikke har fått oppholdstillatelse. Det er neppe tvil om at registreringen av inn- og utreiser er den sikreste måte å oppnå dette på. Systemet har i de enkelte land muliggjort at de lokale myndigheter er blitt avlastet fra å føre en nøyere kontroll med det stadig voksende antall utenlandske turister og liknende reisende, slik at fremmedkontrollen kan konsentrere seg om det forholdsvis mindre antall personer som ikke er reist ut i rett tid, og som derfor kan tenkes å ville forsøke å oppholde seg ulovlig i landet.

Det skal endelig pekes på at en ordning uten kontrollsedler vil nødvendigvis gjøre en vesentlig omlegging av fremmedkontrollen i Finland og Sverige og i noen utstrekning i Norge, mens anvendelsen av kontrollsedler for alle ikke-nordboere (bortsett fra sydslesvigere) ikke vil føre til noen endring i den danske fremmedkontrolls organisasjon.

Komitéen legger avgjørende vekt på at de nordiske land kommer til å utgjøre ett samlet område uten noen passkontroll innenfor sine grenser. Etter det foreliggende vil en samordning av yttergrensekontrollen, hvortil alle ikke-nordboere (bortsett fra sydslesvigere) ved inn- og utreise over de nordiske lands yttergrenser skal avgi inn- og utreisekontrollsedler, være den ordning som er mest forenlig med de nordiske lands nåværende fremmedkontrollsystemer og som må antas å være praktisk gjennomførlig på kortest mulig tid. *Komitéen* foreslår derfor at en slik ordning gjennomføres. Dette betyr ganske visst at en del ikke-nordboere — nemlig de

visumfrie — når de reiser inn eller reiser ut fra det nordiske område i Danmark — i motsetning til tidligere — må avlevere kontrollsedler.

Komitéens danske medlemmer har ønsket å fremheve at man ikke har vært uten betenkeligheter ved å gå med på dette, men at man for å imøtekomme de øvrige land, ikke har villet motsette seg en slik ordning. Det bør i denne forbindelse også fremheves at det bare er for visumfri ikke-nordboere, som bare besøker Danmark, at ordningen kan sies å være mindre fordelaktig. For dem som også skal besøke andre nordiske land, vil ordningen ikke i noe tilfelle bety økt besvær. Gjelder besøket flere av landene, blir det en lettelse, da passkontrollen og avleveringen av kontrollsedler ved de internordiske grenser faller bort.

Komitéen er klar over at den intensive trafikk over den danske landegrense gjør det særlig maktpåliggende at passkontrollen kan skje hurtig. For å lette kontrollen finner komitéen at det vil være av betydning at man gjør formularene til inn- og utreisekontrollsedlene så enkle som mulig.

Komitéen ønsker å uttale at det ville være ønskelig om man på lengre sikt kunne finne utvei til å sløyfe inn- og utreisekontrollsedlene. Som et skritt i denne retning bør det etter komitéens mening overveies om det foreligger praktiske muligheter for ikke å kreve kontrollsedler av reisende som er statsborgere i land, hvorfra det ikke kan ventes å skje innvandring til de nordiske land av noen betydning.

Ved behandlingen av innst. I, IV og VI har følgende vært tilknyttet komitéen som sakkyndige: Fra Danmark: landsrettsdommer *Povl Hansen*, fra Finland: byråsjef *Aarne Kovero*, fra Norge: ekspedisjonssjef *Eivind Rognlien* og fra Sverige: byråsjef *Olov Wiman*.

Komitéens medlemmer statsminister *Hans Hedtoft* og folketingsmann *Helge Madsen*, er trådt ut av komitéen. Som nytt medlem og formann for den danske gruppe i stedet for Hedtoft, er oppnevnt folketingsmann *Kaj Bundvad*. *Komitéens* medlemmer, professor *Bruno Suviranta*, Finland, og stortingsmann *Hans Borgen*, Norge, har vært forhindret fra å delta i behandlingen av denne innstilling.

Konklusjon.

Under sitt arbeid for friere samferdsel m. v. mellom de nordiske land har komitéen som før nevnt sett det som sitt endelige mål på passfrihetens område å nå fram til en ordning hvor all passkontroll ved grensene mellom disse land er avskaffet, slik at passkontroll bare finner sted ved innreise til og utreise fra det nordiske område. Ved de foretatte nærmere undersøkelser er komitéen kommet til det resultat at denne ordning er

mulig å gjennomføre uten å svekke den fremmedkontroll som det er nødvendig å opprettholde for landene, såfremt disse i en viss utstrekning samordner kontrollen. Etter komitéens mening kan man istandbringe en slik ordning uten store inngripende endringer i fremmedkontrollens oppbygging i det enkelte land.

Under henvisning til dette foreslår komitéen:

at passkontrollen ved grensene mellom de nordiske land avskaffes,
 at alle land i det vesentlige anvender visumtvang i samme omfang og søker å følge en ensartet praksis med hensyn til meddelelse av visum til forretnings-, studie-, turistreiser og liknende kortvarige reiser, og
 at der for øvrig skjer en samordning av fremmedkontrollen på følgende punkter:

- 1) Det innføres bestemmelser om, at visumfri ikke-nordboer ikke må oppholde seg i det nordiske område i mere enn et bestemt tidsrom (3 måneder), uten at det søkes om oppholdstillatelse i et av landene.
- 2) Bestemmelsene om innreise endres således at en ikke-nordboer som er utvist i et nordisk land, ikke må innreise til noe nordisk land uten tillatelse.
- 3) De enkelte lands utvisningslister samles i en fellesliste.
- 4) Avvisningsbestemmelsene samordnes med henblikk på å skape full overensstemmelse.
- 5) Kontrollsedler skal inntil videre avgis av ikke-nordboere ved innreise til og utreise fra det nordiske område, og det treffes nærmere avtale om sedlenes registrering m. v.
- 6) Det pålegges fremmedkontrollmyndighetene å gi hverandre underretning om anmeldte utlendingers flytning fra det ene land til det andre.

Gøteborg, den 9. januar 1954.

	<i>Olavi Kajala.</i>		<i>Rolf Edberg.</i>
<i>Kaj Bundvad.</i>	<i>Uuno Hannula.</i>	<i>Hj. Larsen.</i>	<i>Leif Cassel.</i>
<i>Niels Elgaard.</i>	<i>Eino Kilpi.</i>	<i>Paul Ingebretsen.</i>	<i>J. F. Grym.</i>
<i>Einar P. Foss.</i>	<i>Yrjö Soini.</i>	<i>Håkon Johnsen.</i>	<i>Filip Kristensson.</i>
<i>Oluf Steen.</i>	<i>Ebba Östenson.</i>	<i>Sven Nielsen.</i>	<i>Olof Pålsson.</i>
<i>Hans P. Götrik.</i>	<i>Ilkka Pastinen.</i>	<i>Alf Gunstrøm.</i>	<i>Sten Aminoff.</i>

Vedlegg.**Fremmedkontrollens utforming i en rekke europeiske land.***Belgia:*

Ved innreise til og utreise fra Belgia skal utlendinger ikke avgi kontrollsedler eller andre opplysninger. Det kreves bare forevist pass eller annet for grensepassering foreskrevet dokument. Etter henstilling fra det belgiske luftfartsselskap Sabena og de belgiske luftfartsmyndigheter skal det dog avgis kontrollsedler ved inn- og utreise med fly.

Utlendinger som ønsker å oppholde seg i landet mer enn 8 dager, men under 14 dager, skal innen 48 timer etter innreisen gi melding herom til de kommunale myndigheter. Ønsker utlendingen å bli mer enn 14 dager, skal han innen de 14 dager er gått, søke om å bli opptatt i de kommunale registre og å bli fritatt for å søke oppholdstillatelse. Slik fritakelse gis vanligvis for inntil en måned ved forretningsreiser og for inntil 2 måneder ved turistreiser. Henvendelse om opptakelse i de kommunale registre skjer til «Administration de la Sureté Publique», som forlanger opplysninger slik at myndighetene kan bedømme om vedkommende anses for ønskverdig.

Enhver som overnatter på hotell, pensjonat e. l., skal utfylle en blankett som straks skal sendes til de lokale myndigheter.

Frankrike:

Ved innreise til og utreise fra Frankrike skal de reisende forevise gyldig pass, eventuelt forsynt med visum.

Reisende som ankommer til og reiser ut av Frankrike med fly, skip eller sovevogn anmodes om å avgi visse opplysninger på en særskilt blankett. Ved reiser til og fra Algier, Marokko og Tunis kreves det ikke sådanne opplysninger. Ordningen har ikke hjemmel i den franske lovgivning. Setter en reisende seg imot å fylle ut en slik blankett, antas det ikke å avskjære ham fra adgangen til å reise inn eller ut. Ordningen er innført av praktiske grunner og har til formål å forenkle og fremme passkontrollen. Det ligger således i den reisendes egen interesse å utfylle (fly-, skips- og sovevognpassasjerer), som avkreves blanketter, sondres det ikke etter nasjonalitet. Så vel franske statsborgere som utlendinger avkreves blanketter som innsamles i god tid før passkontrollen begynner. Innen de reisende passerer passkontrollen, får passkontrollørene derved mulighet

for å foreta en første undersøkelse og kontrollere om noen av de reisende finnes i politiets lister.

Blankettene arkiveres på grensestasjonene.

Italia:

Ved innreise til og utreise fra Italia er utlendinger ikke pliktige til å utfylle kontrollsedler. Den italienske grensekontroll foretar bare en summarisk undersøkelse av passets og eventuelt visumets gyldighet.

Innen 3 dager etter ankomsten til bestemmelsesstedet, skal utlendingen melde seg til politiet (questuren) og forevise passet. Meldingen behøver dog ikke å skje personlig. Politiet meddeler oppholdstillatelse etter visse nærmere fastsatte retningslinjer.

Ved flytning skal utlendinger som oppholder seg mer enn 2 måneder i landet, melde seg til politiet på det nye oppholdssted.

Hotelleiere skal registrere enhver gjest straks etter ankomsten og stille de gitte opplysninger til politiets rådighet. Dette gjelder så vel innvånere som utlendinger.

Holland:

For tiden krever man ikke særlige opplysninger av utlendinger ved innreise til og utreise fra Holland. I tiden fra 1935—39 anvendte man kontrollsedler, men dette system er opphevet, hovedsakelig på grunn av omkostningene. Ved enhver grensestasjon, havn og flyplass er det en liste over uønskede eller mistenkelige personer som ønskes kontrollert.

Reisende fra visse land samt visse mindre grupper av mistenkelige personer skal fylle ut særskilte blanketter.

Ifølge de hollandske regler skal alle visumpliktige utlendinger melde seg hos politiet senest en uke etter ankomsten. Personer fra visse land skal dog melde seg innen 2 dager. Alle andre utlendinger skal melde seg innen 30 dager etter innreisen. Hoteller og pensjonater skal straks melde en utenlandsk gjests ankomst og avreise. I de større byer finnes særlige politiavdelinger, som utelukkende har til oppgave å kontrollere hotellere og pensjonaters utenlandske gjester.

Hvert år reiser ca. 20 mill. personer gjennom Holland. Tross den store gjennomreisetraffikk anses det nåværende kontrollsystem i det store og hele for å være tilfredsstillende.

Sveits:

Ved innreise til Sveits skal utlendinger forevise sin reiselegitimasjon for passkontrollen som, såfremt innreisen tillates, forsynes legitimasjonen med innreisestempel. Innreisekontrollsedler eller liknende anvendes derimot

ikke. Ved utreisen kontrolleres reiselegitimasjonen kun unntaksvis. Den forsynes derfor som regel ikke med utreisestempel.

Under opphold i landet skal utlendinger registreres. Alle hoteller, pensjonater eller private losjier skal melde utlendinger til de lokale politimyndigheter.

England:

Kontrollen med utlendinger (hertil regnes ikke statsborgere i dominions, koloniene og den irske republikk) varetas av innenriksministeriet (Home Office) som høyeste myndighet. Det daglige arbeid utføres av Immigration Officers (her benevnt I. O.) og politiet. I. O. er sammensluttet i en organisasjon som i likhet med politiet hører under Home Office.

Ved inn- og utreise — bortsett fra innreise fra og utreise til Irland — passerer enhver utlending en I. O. som i det store og hele selvstendig bestemmer om innreise skal tillates eller ei. Immigration Officers som utgjør et korps på ca. 300 mann, og som er spesielt utdannet, rådspør bare i mer kompliserte tilfelle Home Office. Ved sin avgjørelse er I. O. helt ubundet av om utlendingen eventuelt har fått innreisevisum. Et slikt visum er derfor bare et bevis for at innreiseansøkingen allerede har vært prøvet av fremmedmyndighetene, og at I. O. derfor kan ta lettere på sin egen undersøkelse. Utlendinger skal ved inn- og utreisen avlevere til vedkommende I. O. et kontrollkort (hhv. «landing» — og «embarkation card») med anførsel av personalia og passnummer. Når I. O. har undersøkt kortet og truffet sin beslutning, påstemples kortet dato for inn- eller utreisen, likesom de eventuelle vilkår som er forbundet med innreise-tillatelsen angis med code. Kortet sendes deretter til et sentralregister under Home Office. De særlige vilkår som kan fastsettes i forbindelse med tillatelsen til innreisen kan gjelde oppholdets varighet, arbeidstillatelse e. l.

England og Irland opprettholder ikke passkontroll ved grenseovergangsstedene og passasjerrutene mellom de to land. Utlendinger som reiser inn til et av de to land fra det annet, undergis følgelig ikke den foran beskrevne passkontroll. Fremmedmyndighetene i hvert av landene må derfor i en viss utstrekning støtte seg til den kontroll som er foretatt i det annet land.

Etter den gjeldende lovgivning skal en utlending senest 3 måneder etter innreisen anmelde seg hos den nærmeste politimyndighet. Det er imidlertid intet til hinder for at en I. O. kan foreskrive at anmeldelsen skal skje straks eller før 3 måneders periodens utløp. Gjennom et nært samarbeid mellom Home Office's registreringsavdeling og politiet føres kontroll med at melding til politiet virkelig foretas og at utlendingen ikke overtrer meddelte vilkår. Hvis et «embarkation card» ikke kommer fram en måned etter at utlendingens oppholdstillatelse er utløpt, anmelder Home

Office forholdet til politiet. En slik anmeldelse resulterer som regel i at utlendingen anmodes om å søke oppholdstillatelsen forlenget eller å forlate landet.

Det beskrevne kontrollsystem, som i sin nåværende utforming er anvendt siden den første verdenskrig, skal etter opplysning fra Home Office virke tilfredsstillende. En av fordelene ved systemet er at det i vanskelige tider lett kan skjerpes gjennom forskrifter om at melding til politiet skal skje straks etter innreisen og at etterfølgende melding til politiet skal skje med korte mellomrom.

Den vesttyske forbundsrepublikk:

Etter den siste verdenskrig har først de allierte myndigheter og senere den vesttyske forbundsrepublikk gjennomført en ordning hvorefter samtlige utlendinger ved innreise skal fylle ut og levere en kontrollseddel (Zählkarte) samt en tilsvarende kontrollseddel ved utreisen. Kontrollseddene stemples av passkontrollen med datostempel og sendes den sentrale fremmedkontrollmyndighet som overvåker at en innreist utlending reiser ut eller søker om oppholdstillatelse.

Friere samferdsel mellom de nordiske land.

(*Det Nordiske Råds tilråding nr. 9, 1953.*)

Melding fra den danske, den norske og den svenske regjering.

Til punktene 1—4.

Den danske regjering meddeler:

Vedrørende de i rekommandationen under nr. 1, 3 og 4 nævnte spørsmål er der den 22. maj 1954 undertegnet overenskomster mellem Danmark, Norge og Sverige, hvorefter pasfriheden for nordboere udvides til at gælde uden tidsbegrænsning ved ophold i andet nordisk land, og hvorefter nordboere fritages for pligten til at søge opholdstilladelse i andet nordisk land, uanset opholdets varighed, og for pligten til at søge arbejdstilladelse, når de tager arbejde i andet nordisk land. Overenskomsterne er ratificeret fra dansk side, og justitsministeriet er for tiden ved at gennemføre den af overenskomsterne nødvendiggjorte ændring i bekendtgørelse nr. 438 om pas og visum, opholds- og arbejdstilladelse samt anmeldelsespligt for udlændinge m. v., således at lempelserne får virkning fra 1. juli 1954.

Vedrørende det i rekommandationen under nr. 2 omhandlede spørgsmål om bortfald af al paskontrol ved de fællesnordiske grænser, således at al paskontrol sker ved indrejse til og udrejse fra det nordiske område, har justitsministeriet udbedt sig udtalelser fra rigspolitichefen, politiets efterretningstjeneste, foreningen af politimestre i Danmark samt fra politimestrene i Åbenrå, Gråsten og Tønder, men har endnu ikke modtaget alle de udbedte udtalelser.

Den norske regjering meddeler angående punktene 1 og 3 at den har fremmet proposisjon om gjennomføring av overenskomsten av 22. mai 1954.

Angående punkt 2 om Norden som et felles passområde heter det: Spørsmålet ble tatt opp av Den nordiske parlamentariske komité for friere fasmusferdsel, som avga en innstilling om saken (Innstilling VI) 9. januar 1954. Komitéen foreslo at all passkontroll ved de internordiske grenser avskaffes, at de nordiske land fører en ensartet visumpraksis og at det for øvrig skjer en samordning av de nordiske lands fremmedkontroll med

hensyn til ikke-nordboeres opphold, avvisning, utvisning, gjensidig underretning m. v.

Innstillingen ble referert i Stortinget 5. mars 1954 og besluttet oversendt Regjeringen.

Spørsmålet vil nå bli grundig gjennomdrøftet av fagmyndighetene før det fra norsk side kan tas noe endelig standpunkt til forslaget.

Hva angår punkt 4 om felles nordisk arbeidsmarked heter det:

En overenskomst med tilleggsprotokoll mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige om fritagelse fra plikten til å søke arbeidstillatelse for borgere i ett av landene som tar arbeid i et av de andre, ble underskrevet i København 22. mai 1954. For Norges vedkommende er det ved kgl. resolusjon av 28. mai 1954 fremsatt proposisjon om innhentelse av Stortingets samtykke til rafifikasjon av overenskomsten med tilleggsprotokoll. Regjeringen har samme dag fremsatt proposisjon for Stortinget om å foreta de nødvendige endringer i lov av 22. april 1927 om utlendingers adgang til riket. Den foreslåtte ordning vil kunne iverksettes så snart Stortinget har behandlet saken.

Regjeringen mener at overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked er et betydningsfullt skritt i retning av et nærmere økonomisk samarbeid i Norden og et viktig ledd i utviklingen mot et felles nordisk marked.

En friere adgang for nordboere til å søke arbeid i grannelandene vil også ha den virkning at følelsen av samhørighet mellom de nordiske land vil øke.

Skal overenskomsten nå sitt mål, må imidlertid visse grunnleggende betingelser oppfylles. Dersom det ikke føres en ensartet sysselsettingspolitikk i de nordiske land, vil overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked i stedet for å løse problemer kunne skape problemer. Om overenskomsten skal bli til beste for alle land, er det viktig at det føres en ensartet sysselsettingspolitikk i medlemslandene både når det gjelder sesongsvingningene og når det gjelder konjunktursvingningene.

Den norske regjering anser full sysselsetting som et hovedmål i den norske politikken. Den har konstatert med tilfredshet at det i innledningen til overenskomsten om det felles arbeidsmarked er uttalt at regjeringene i alle de nordiske land har til hensikt å opprettholde full sysselsetting og er overbevist om at overenskomsten vil være til gagn for Norden.

Den svenske regjering meddeler:

Nordiska interparlamentariska kommitténs betänkande nr 4 (Nordisk passfrihet II) remissbehandlades våren 1953. De ämnen, som berörs i betänkandet, ha varit föremål för överläggningar mellan delegater från Sverige, Danmark, Finland och Norge vid möten i Stockholm (juni 1953), Oslo (januari 1954) och Köpenhamn (mars 1954). Därvid har utarbetets förslag till överenskommelser mellan de fyra länderna om gemensam arbetsmarknad och om befrielse för deras medborgare från skyldighet att inneha pass och uppehållstillstånd under uppehåll i annat nordiskt land, avsedda att träda i kraft den 1 juli 1954. Inom inrikesdepartementet pågår f.n. arbete med att, sedan överenskommelserna antagits, genomföra de ifrågavarande lättnaderna med verkan från sistnämnda dag. Detta avses skola ske genom bestämmelserna i en ny utlänningskungörelse i anslutning till den nya utlänningslag, varom förslag förelagts innevarande års riksdag.

Nordiska interparlamentariska kommitténs betänkande nr. 6 (Nordisk passfrihet III) är f.n. föremål för remissbehandling. Remisstiden utgår först den 1 juni 1954.

I detta sammanhang kan nämnas, att inom inrikesdepartementet pågår arbete för att genomföra ett av Nordiska parlamentariska kommittén genom P. M. den 9 juni 1953 framlagt förslag till lättnader beträffande in- och utförsel av jakt- och tävlingsvapen med ammunition. Avsikten är att de ändringar i vapenförordningen m.m. som föranledas av förslaget skola, sedan ställning tagits till ett annat förslag om revision av vapenförordningen, underställas 1955 års riksdags prövning.

Til punktene 5—7.

Den danske regjering meddeler:

ad 5. Der foretages i almindelighed ikke længere valutakontrol ved de danske ind- og udrejsesteder fra og til de nordiske lande.

ad 6. Efter at pas i 1952 blev afskaffet for rejser til Finland, Sverige og Norge, bortfaldt muligheden for i passet at foretage notering af køb af valuta til brug for rejse i de nævnte nordiske lande. Det blev derfor bestemt, at den tidligere anvendte notering i passet blev erstattet af en af køberen af valutaen til de danske valutahandlere afgiven erklæring om, at valutaen kun vil blive anvendt til rejsebrug.

ad 7. Fra 1. januar 1954 består der ikke længere nogen begrænsning i udleveringen af valuta til brug ved rejser i de nordiske lande.

Den norske regjering meddeler:

Punkt 5: Det foretas på norsk side ingen regelmessig valutakontroll ved reiser til og fra andre nordiske land.

Punkt 6: En har nøye overveiet muligheten av å sløyfe pass som grunnlag for tildeling av og kontroll med reisevaluta ved norske statsborgeres reiser til andre nordiske land, og har herunder overveiet å erstatte passene med valutakort. Så lenge det av valutamessige grunner er nødvendig å opprettholde faste grenser for tildeling av reisevaluta også innenfor Norden, er det imidlertid påkrevet å ha et kontrollmiddel. Norge står for så vidt i en annen stilling enn Danmark og Sverige, hvor valutatildelingen for reiser til de andre nordiske land er vesentlig friere. For kontrollen er passene uten sammenlikning det mest praktiske og effektive middel, samtidig som anskaffelsen av pass for de reisende bare er forbundet med forholdsvis ubetydelige ulemper og utgifter.

Passene vil dessuten være til nytte også for andre formål enn kjøp av valuta, og vil være nødvendig for alle reisende som skal besøke land utenfor Norden.

Etter en overveing av de forskjellige hensyn som her gjør seg gjeldende, har en derfor funnet å burde opprettholde passene som kontrollmiddel ved tildeling av valuta til reiser innen Norden, på samme måte som ved reiser til andre land. For reiser innen Norden gjelder imidlertid den lettelse at en inntil videre også kan bruke pass hvis gyldighetstid er utløpet.

Punkt 7: Reisevalutaen er for så vidt angår turistreiser forhøyet generelt for alle land som omfattes av turistvalutaordningen fra kr. 500.00 til kr. 700.00 pr. år, med virkning fra 16. mars 1953. For forretningsreiser er tildelingen pr. dag forhøyet fra 9. juni 1954.

Det er innvilget tilleggskvoter for kjøp av bensin ved bruk av egne befordringsmidler i de andre nordiske land, etter samme satser som ved reiser utenfor Norden.

Den svenske regjering meddeler:

Den regelmässiga valutakontrollen vid utresa från Sverige till annat nordiskt land eller vid inresa till Sverige från sådant land består i princip men utövas numera endast stickprovsvi.

Resande från Danmark, Finland eller Norge, vilken ej är underkastad legitimationstvång vid gränspassage, behöver numera ej avgiva särskild valutadeklaration för att kunna återutföra medhavda betalningsmedel från Sverige till annat nordiskt land under förutsättning att de betalningsmedel, som skola återutföras från Sverige, icke äro av andra slag eller överstiga de belopp, som enligt vad nedan sägs fritt må utföras från Sverige av resande, som ovan sagts.

Kravet på innehav av pass för tilldelning och kontroll av resevaluta har numera slopats beträffande resande till Danmark, Finland och Norge, vilka icke äro underkastade legitimationstvång vid gränspassage. Sådana resande kunna utföra — förutom svenska eller utländska betalningsmedel

till ett värde av högst 100 kronor, som en var resande må utföra — huvudsakligen dansk, finsk eller norsk valuta till ett sammanlagt värde av högst 500 kronor. Överstiger värdet av de medförda valutorna 500 kronor gäller en av auktoriserat försäljningsställe för resevaluta avstämplad inköpsanmälan som utförelsetillstånd. Inköpsanmälan skall avlämnas till tullmyndigheten vid utresan (Riksbankens Meddelande nr 42 den 12 juli 1952).

Til punkt 8.

Den danske regering meddeler:

Der er med virkning fra 1. april 1953 fastsat lempeligere regler om toldbehandling af rejsegods m.v., som i det store og hele svarer til de af den nordiske parlamentariske komite for friere samfærdsel m.m. foreslåede, (jfr. vedlagte bekendtgørelse af 31. marts 1953.*)

Det var dog på grund af provianteringen med afgiftsfri varer på de internordiske ruteforbindelser ikke muligt fuldt ud at gennemføre de af komiteen foreslåede bestemmelser for så vidt angår spiritus, vin og tobaksvarer, (jfr. bekendtgørelsens § 3, stk. 3.

Der blev derefter dels i september 1953 i København, dels i april 1954 i Stockholm afholdt møder mellem toldstyrelserne i Danmark, Finland, Norge og Sverige bl. a. om forudsætningerne for den fuldstændige gennemførelse af komiteens forslag om toldbehandling af rejsegods m. v. Man er i det store og hele nået til enighed vedrørende provianteringsspørgsmålet, og man regner med, at der skulle være mulighed for, at de lempelige bestemmelser vedrørende toldbehandling af rejsegods vil kunne gennemføres fuldt ud til efteråret, også for så vidt angår spiritus, vin og tobaksvarer. Der vedlægges et eksemplar af det på mødet i Stockholm udarbejdede forslag til fælles nordiske regler for rejsendes toldfrihed med hensyn til tobaksvarer, spiritus og vin.*)

Fra 1. maj 1953 at regne har man derhos som led i gennemførelsen af komiteens forslag om lettelse i toldbehandlingen m. v. af motorkøretøjer fastsat lempelser for så vidt angår finske, norske, svenske og færøske personmotorkøretøjer, der er indrettet til befordring af 7 personer eller derunder (jfr. vedlagte cirkulærskrivelse E.nr. 5/1953.*)

Problemer i forbindelse med den videre gennemførelse af forslaget om lettelse i toldbehandlingen af motorkøretøjer blev også drøftet på de nævnte møder i Stockholm. Man var i princippet enige om hovedspørgsmålene.

Den fuldstændige gennemførelse af forslaget beror for Danmarks vedkommende på en gensidig aftale mellem de nordiske lande om ophævelse af kørselsafgiften for lastautomobiler og omnibusser.

*) Ikke trykt.

Uanset at spørgsmålet tager sigte på den af toldvæsenet udøvede toldkontrol, finder man dog anledning til at henlede opmærksomheden på, at rejsende i medfør af de gældende fra 1. april 1953 gennemførte undtagelsesbestemmelser for indførsel af varer uden at fremlægge indførselsbevilgning foruden rejseudstyr og rejseproviant kan medbringe varer til et beløb af højst 350 kr. regnet efter varens detailpris i købslandet. Den frie indførsel fra de nordiske lande er ikke gjort betinget af opholdets varighed. Om de nærmere regler tillader man sig at henvise til vedlagte meddelelse fra direktoratet for vareforsyning af 15. april 1953, side 3 og 4.*)

På samme måde kan skandinaviske rejsende ved udrejse fra landet medbringe rejseudstyr og andre rejsefornödenheder samt endvidere varer til en værdi af højst 350 kr. regnet efter varernes detailpris.

Midlertidig indførsel af motorkøretøjer, der tilhører udlændinge, vil kunne ske uden tilladelse, når de pågældende befordringsmidler ikke under opholdet her anvendes til transport mod betaling mellem indenlandske steder. Ligeledes vil i udlandet indregistrerede motorkøretøjer, der midlertidigt har været indført her til landet, kunne udkøres frit.

Udførsel af her i landet indregistrerede motorkøretøjer, der midlertidigt udkøres til udlandet, og indførsel af her i landet indregistrerede køretøjer, der har været anvendt under et midlertidigt ophold i udlandet, vil kunne ske uden tilladelse.

Den norske regjering meddeler:

Ved Finans- og Tolldepartementets rundskriv til tollkamrene av 17. juli 1953 og 23. februar 1954 ble det iverksatt en rekke nye bestemmelser vedrørende tollvesenets behandling av reisegods. Bestemmelsene i disse rundskriv om hvilke gjenstander og varer som reisende toll- og avgiftsfritt kan medbringe ved innreise til Norge, og reglene om tollettersyn av reisende, svarer stort sett til de tollbestemmelser som ble anbefalt i Innstilling II fra Den nordiske parlamentariske komite for friere samferdsel. Avvikelsene fra komitéens forslag består i at reisende bosatt i et av de nordiske land toll- og avgiftsfritt bare kan medføre inntil 1 flaske på høyst 1 liter vin eller brennevin, og reisende bosatt i Norge bare 40 stkr. sigaretter eller 50 gram andre tobakksvarer.

Under de nordiske tollforhandlinger som fant sted i København i september 1953 og i Stockholm i april 1954 har bl. a. spørsmålet vært drøftet om å gjennomføre også Den parlamentariske komités forslag til nye bestemmelser angående reisendes adgang til å medbringe slike høyt beskattede varer som vin, brennevin og tobakksvarer. Det ble oppnådd enighet om å søke innført ensartede bestemmelser i de nordiske land på dette område, svarende til komitéens forslag.

*) Ikke trykt.

En har dog ikke nådd helt fram til *endelige* resultater med hensyn til de spesielle tolltekniske spørsmål som har reist seg i denne forbindelse, f. eks. tildeling av ubeskattet proviant til fartøyer i nordisk trafikk, salg av slike varer ombord, tollmyndighetenes kontrollmessige samarbeid m. v.

På møtet i Stockholm ble det også påbegynt drøftelser angående forslaget om lettelse i tollbehandlingen av *motorkjøretøyer* i internordisk trafikk m. v., som ble fremsatt i Innstilling V fra Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel.

Det ble herunder for Norges vedkommende fremholdt at tilgangen på personbiler, innelukkede varevogner og motorsykler på grunn av valuta-situasjonen for tiden var atskillig mindre enn etterspørselen, og at en derfor måtte anta at iverksettelsen av lettelse vil kunne medføre tallrike forsøk på overtredelse av tollbestemmelsene og reglene for inn- og utførsel på dette område.

Selv om de norske fagmyndigheter likevel, etter en vurdering av de valuta- og forsyningsmessige samt de toll- og avgiftsmessige forhold, skulle finne det forsvarlig å lempe på tollkontrollen slik som komitéens forslag tar sikte på, vil selve gjennomføringen av forslagets bestemmelser kreve visse endringer i motorvognloven, hvortil Stortingets medvirkning er nødvendig.

Når det gjelder den delen av forslaget som angår kontrollen med *ikke-nordiske* motorkjøretøyers innpassering til et «nordisk carnet-område», er gjennomføringen fremfor alt avhengig av at bilorganisasjonene vil utvide sitt garantiansvar for riktig erleggelse av toll og andre avgifter overfor tollmyndighetene, til å gjelde samtlige nordiske land. Likeledes må forsikringsselskapene bl. a. omlegge ansvarsforsikringssystemet for slike motorkjøretøyer derhen at forsikringskontrollen bare skal foretas ved yttergrensen av det nordiske carnet-området og at forsikringen skal gjelde hele dette område.

Representantene på møtet i Stockholm ble enige om å anbefale for tollmyndighetene i sine hjemland at det blir rettet henvendelser til de nevnte institusjoner for å bringe på det rene deres standpunkt til de her omhandlede spørsmål.

Det fremgår av det foran anførte at det på det nåværende tidspunkt ikke er mulig å uttale noe om *når* en eventuell gjennomføring av Den parlamentariske komité's forslag kan finne sted. På konferansen i Stockholm ble det imidlertid drøftet en rekke forhold av *teknisk* betydning for en slik gjennomføring.

De rekommandasjoner som ble utarbeidet på tollkonferansen i Stockholm, vil bli oversendt de respektive fagdepartementer til videre forføyning.

Den svenske regjering meddeler:

Från och med den 1 januari 1953 har resandes rätt att åtnjuta tullfrihet för reseutrustning — härunder inbegripet camping-, sport-, jakt- och fiskeutrustning — utvidgats, varjämte tullfrihet införts för andra varor än reseutrustning och reseproviant till ett sammanlagt värde av 275 svenska kronor (SFS 1952: 707 och 709). I fråga om rätten för resande, hemmahörande i Sverige eller i Danmark, Finland eller Norge, att tullfritt medföra rusdrycker och tobaksvaror har tills vidare icke vidtagits någon ändring. En utvigning av sistberörda förmån i enlighet med Nordiska parlamentariska kommitténs förslag torde förutsätta, att möjligheten för resande att inköpa skattefria rusdrycker och tobaksvaror begränsas. I syfte att ernå enhetliga regler om dylik begränsning ha underhandlingar förts mellan generaltullstyrelsen och övriga nordiska länders tullmyndigheter vid ett tullmöte i Stockholm den 5—10 april 1954.

Vad angår nordiska parlamentariska kommitténs förslag om tullåttnader för motorfordon ha de administrativa förutsättningarna för förslagets genomförande diskuterats vid nyssnämnda tullmöte. Generaltullstyrelsen har för avsikt att inom den närmaste tiden förelägga Kungl. Maj:t förslag till de författningsändringar, som erfordras för genomförande för Sveriges del av kommitténs förslag i vad det avser i nordiskt land hemmahörande motorfordon. Innan förslaget kan genomföras beträffande i andra länder hemmahörande motorfordon erfordras, att motororganisationerna (passersedelsgaranterna) i de nordiska länderna gentemot respektive tullmyndigheter åtaga sig ett vidsträcktare ansvar för tull än vad nu gäller. Vidare synes det önskvärt, att viss omläggning av gränsförsäkringssystemet kommer till stånd. Generaltullstyrelsen har för avsikt att med det snaraste upptaga spørsmålet om ansvarigheten för tull till närmare behandling med berörda motororganisationer i Sverige. I försäkringsfrågan har tidigare samråd under hand ägt rum med Trafikförsäkringsföreningen, som förklarar sig vilja arbeta vidare på frågans lösning.

Overenskomst

mellom

Norge, Danmark, Finland og Sverige om felles arbeidsmarked.

Regjeringene i Norge, Danmark, Finland og Sverige som har til hensikt å opprettholde full sysselsetting i sine respektive land,

som er av den mening at adgang til fri bevegelse for arbeidskraften mellom de nordiske land vil være til gagn for den økonomiske og sosiale utvikling i disse land og

som ønsker å fastsette nærmere regler om samarbeid mellom landene om saker som har betydning for det felles nordiske arbeidsmarked er blitt enige om:

Artikkel 1.

I de kontraherende land skal det ikke kreves arbeidstillatelse for statsborgere i noen av de øvrige kontraherende land.

Artikkel 2.

De sentrale myndigheter for arbeidsformidling i de kontraherende land skal samarbeide slik at arbeidskraften i størst mulig omfang blir formidlet gjennom den offentlige arbeidsformidling og til gagn for de respektive land.

Artikkel 3.

Hvert av de kontraherende land vil regelmessig gi melding til de øvrige kontraherende land om statistikk over sysselsetting og arbeidsløyse, oversikter over den sannsynlige utvikling på arbeidsmarkedet, samt opplysninger om planer for tiltak til å motvirke forhold som kan sette opprettholdelsen av den fulle sysselsetting i fare. De vil om nødvendig drøfte tiltak av felles interesse for å opprettholde den fulle sysselsetting.

Artikkel 4.

Hvert av de kontraherende land vil utarbeide og tilstille de øvrige land oppgaver over de aktuelle sysselsettingsmuligheter samt andre forhold som er av betydning for arbeidssøkere fra de øvrige land.

Artikkel 5.

Det nedsettes et utvalg bestående av to representanter for hvert av de kontraherende lands regjeringer. De enkelte lands representanter er berettiget til å tilkalle sakkyndige i det omfang de finner det nødvendig.

Artikkel 6.

Utvalget skal i første rekke ha følgende oppgaver:

- a) å følge utviklingen på arbeidsmarkedet innen de enkelte kontraherende land og arbeidskraftens bevegelser mellom landene,
- b) å utforme retningslinjer for samarbeidet mellom arbeidsformidlingsorganene i de kontraherende land,
- c) å drøfte og fremsette forslag om tiltak av felles interesse for arbeidsmarkedet i de kontraherende land,
- d) å fastsette nærmere regler om de opplysninger som skal utveksles etter denne overenskomst,
- e) å legge fram forslag om grunnlag for sammenlikning av de enkelte kontraherende lands statistikk over sysselsetting og arbeidsløyse.

Artikkel 7.

Hvis statsborgere i et land sysselsettes i et annet land på mindre gunstige vilkår enn de som er vanlige for det sistnevnte lands egne borgere, kan dette lands regjering, etter at forholdet har vært oppe til drøfting i det i artikkel 5 nevnte utvalg, bestemme at borgere fra det førstnevnte land bare skal kunne sysselsettes i vedkommende fag etter særlig tilatelse.

Artikkel 8.

Denne overenskomst skal ikke være til hinder for at et land har bestemmelser om

- a) arbeidsmarkedet, når bestemmelsene ikke setter statsborgere fra de øvrige kontraherende land i ugunstigere stilling enn landets egne borgere.
- b) anmeldelsesplikt for arbeidstakere fra annet nordisk land.

Artikkel 9.

Overenskomsten skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene deponeres i København.

Overenskomsten trer i kraft så snart samtlige ratifikasjonsdokumenter er deponert, dog tidligst den 1. juli 1954.

Hvert av de kontraherende land kan si opp overenskomsten med en frist av 6 måneder til opphør 1. juli eller 1. januar.

Hvert av de kontraherende land kan med øyeblikkelig virkning sette

overenskomsten ut av kraft overfor ett eller flere av de øvrige land i tilfelle av krig, krigsfare eller såfremt andre særlige internasjonale eller nasjonale forhold gjør det nødvendig. De berørte lands regjeringer skal straks underrettes om innholdet av vedtaket.

Til bekreftelse på dette har de respektive lands befullmektigede underskrevet nærværende overenskomst og forsynet den med sine segl.

Utferdiget i København den 22. mai 1954 i ett eksemplar på norsk dansk, finsk og svensk, hvorav det danske utenriksministerium skal tilstille bekreftede gjenparter til de øvrige kontraherende lands regjeringer.

Protokoll.

Samtidig med undertegningen av den overenskomst om felles arbeidsmarked som er datert i dag, er vi, undertegnede, som er behørig bemyndiget dertil, blitt enige om følgende:

- 1) Fritakelse for arbeidstillatelse gjelder bare for arbeidstakere og ikke for selvstendig næringsdrivende.
  - 2) Overenskomsten er ikke til hinder for
    - a) at et land har bestemmelser om sysselsetting av utlendinger ved anlegg eller i virksomhet der det kreves konsesjon, eller i yrker der det kreves autorisasjon,
    - b) at arbeider som blir satt i gang med støtte fra det offentlige for å fremme sysselsettingen, forbeholdes landets borgere,
    - c) at det utferdiges spesielle bestemmelser for sysselsetting innenfor områder og i virksomhet der særlige sikkerhets- eller forsvarshensyn gjør seg gjeldende.
  - 3) Det utvalg som er nevnt i artikkel 5 i overenskomsten, bør undersøke hvilke tiltak som kan treffes for å hindre at arbeidsgivere driver privat verving av arbeidskraft i et av de andre kontraherende land.
  - 4) Overenskomsten omfatter ikke Grønland og Færøyene.
  - 5) Den danske og den svenske regjering er enige om at den konvensjon som ble inngått mellom de to land 18. november 1946 om formidling av arbeidskraft m. v., fortsatt skal være i kraft i den utstrekning den ikke strider mot den overenskomst som er datert i dag.
  - 6) Ved noteveksling og under forutsetning av gjensidighet kan den islandske regjering slutte seg til den overenskomst som er datert i dag.
- Til bekreftelse på dette har vi, som har fått fullmakt dertil, underskrevet denne protokoll og forsynt den med våre segl.

Utferdiget i København den 22. mai 1954 i ett eksemplar på norsk, dansk finsk og svensk, hvorav det danske utenriksministerium skal tilstille bekreftede gjenparter til de øvrige kontraherende lands regjeringer.

Fast forbindelse mellom Danmark og Sverige i Øresund.

(*Det Nordiske Råds tilråding nr. 4, 1953.*)

Melding fra den danske og den svenske regjering.

MELDING FRA DEN DANSKE REGJERING

Til brug for Nordisk Råds 2. session i Oslo i august d. å. skal man, for så vidt angår rådets henstilling nr. 4 om bro- eller tunnelforbindelse mellem Danmark og Sverige, meddele, at der under 12. marts 1954 er blevet nedsat et udvalg, bestående af departementschefen i ministeriet for offentlige arbejder, der er formand, generaldirektøren for statsbanerne, vejdirektøren og chefen for det økonomiske sekretariat.

Under samme dato er af den svenske regering ligeledes nedsat et udvalg, bestående af viceformanden for 1. kammeret, generaldirektøren for statsbanerne, generaldirektøren for vejvæsenet og ekspeditionschefen i kommunikationsdepartementet.

De to udvalg, hvis opgave i henhold til kommissoriet er «nøje at undersøge alle problemer af økonomisk og trafikal art, der er forbundet med gennemførelsen af en fast forbindelse mellem Danmark og Sverige», har efter en række indledende nationale møder den 11. maj 1954 holdt et fællesmøde i Stockholm.

Der var på dette møde enighed om, at udvalgenes centrale opgave ville blive at undersøge, 1) om den trafikale udvikling vil nødvendiggøre en fast forbindelse over Øresund, 2) om der, selv om dette ikke skulle være tilfældet, er tilstrækkelige fordele forbundet med en sådan forbindelse til at retfærdiggøre udgifterne, 3) hvilken teknisk og geografisk mulighed der bør vælges, og 4) hvornår anlægget i givet fald med fordel kan tænkes iværksat.

Det blev endvidere på mødet vedtaget, at man snarest skal nedsætte nogle fælles svensk-danske ekspertgrupper med henblik på at få påbegyndt detaillerede tekniske, trafikøkonomiske og samfundsøkonomiske undersøgelser og studier. Herunder var der enighed om, at man snarest muligt må indlede et forarbejde vedrørende en eventuel geologisk undersøgelse.

Endelig blev det vedtaget, at man straks i indeværende sommer vil påbegynde en systematisk tælling og analyse af trafikken over Sundet, og i den anledning har en nedsatt fælles svensk-dansk arbejdsgruppe holdt en række møder i København, hvor denne tælling er blevet planlagt. Arbejdsgruppens indstilling vil antagelig i løbet af få dage blive godkendt af de to nationale udvalg, hvorefter tællingen og analysen kan forventes iværksat i juli måned og vil strække sig hen i september med tælleperioder på ca. 2×4 dage i hver måned.

Det tilføjes, at man påregner at kunne nedsætte de foran omtalte ekspertgrupper straks *efter ferien*, men at det ikke på indeværende tidspunkt vil være muligt at angive nogen termin for gruppernes afslutning af det prelimære arbejde.

MELDING FRA DEN SVENSKKE REGJERING

Som bilaga närslutes utdrag ur kommunikationsdepartementets skrivelse i ärendet av den 31 mars 1954, Kungl. brev den 12 mars 1954 med förordnande av svenska medlemmar i den delegation som skall utreda frågan, samt en presskommuniké*) från den svensk-danska delegationens första sammanträde den 11 maj 1954.

TILL UTRIKESDEPARTEMENTET

Angående rekommendation nr 4.

Beträffande Nordiska rådets rekommendation nr 4 vill jag erinra om att, efter överläggningar mellan representanter för de svenska och danska regeringarna i februari 1954, har tillsatts en svensk och en dansk utredningsdelegation, med uppgift att i samarbete utreda alla frågor av ekonomisk och trafikmässig natur, som är förenade med anordnandet av en fast Öresundsförbindelse. Den svenska delegationen har utsetts genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 mars 1954.

Stockholm den 31 mars 1954.

Enligt uppdrag:

/u/ *Per Åsbrink.*

I brevet av 12 mars heter det bl. a.:

I januari 1954 har ett konsortium av tre svenska och tre danska entreprenörföretag till kommunikationsdepartementet överlämnat ett genom konsortiets försorg utarbetat förslag till motorvägsförbindelse Sverige—Danmark mellan Malmö och Köpenhamn.

*) Ikke trykt.

I överensstämmelse med riksdagens i förenämnda skrivelse uttalade önskan och i anledning av Nordiska rådets rekommendation har den 8 februari 1954 en överläggning om Öresundsförbindelsen ägt rum i Köpenhamn mellan representanter för svenska och danska regeringarna, varvid bl. a. följande gemensamma uttalanden och rekommendationer gjorts, nämligen

att en fast Öresundsförbindelse framstode som önskvärd såväl ur allmän nordisk synpunkt som ur ren kommunikationssynpunkt,

att det slutliga ställningstagandet till frågan om en sådan förbindelse i betydande grad komme att bliva beroende dels av huru spörsmålen om en fortsatt förbindelse till kontinenten komme att lösas, dels av möjligheterna att samtidigt med en vägförbindelse också åstadkomma en järnvägsförbindelse över Öresund och vidare till kontinenten,

att en kommitté borde tillsättas med uppgift att utreda alla frågor av ekonomisk och trafikmässig natur, som vore förenade med anordnandet av en fast Öresundsförbindelse, däribland frågan om linjesträckningen, finansieringen, utförande av förbindelsen såsom bro eller tunnel och såsom enbart vägförbindelse eller kombinerad väg- och järnvägsförbindelse samt företagsformen för förbindelsens förvaltning.

att kommittén borde vara sammansatt av en delegation av fyra ledamöter från vardera landet samt kunna bedriva sitt arbete dels vid gemensamma sammanträden mellan delegationerna och dels vid skilda delegations-sammanträden,

att vardera landet borde svara för kostnaderna för sin delegation

samt att utgifterna för särskilda, mera kostnadskrävande undersökningar och dylikt borde fördelas efter överenskommelse i varje särskilt fall.

Det fremgår videre av brevet at den svenske delegasjon har fått følgende sammensetning: Første vice-talmanden i riksdagens första kammare A. W. Strand, ordfører, generaldirektørene E. G. J. Upmark og K. G. M. Hjort og ekspedisjonssjef E. F. Hagstrand.

V. Sosialpolitiske saker

(Sakene nr. 1, 4, 20, 5, 8, 10, 15).

	Side
Sak nr. 1. Melding angående konvensjoner under den Internasjonale Arbeidsorganisasjon, som ikke er ratifisert	627
Sak nr. 4. Melding angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område ..	693
Sak nr. 20. Melding angående samarbeid på det sosialpolitiske område	697
Sak nr. 5. Beretning fra Den nordiske sosialpolitiske komité	698
Sak nr. 8. Forslag om ensartet nordisk abortlovgivning	701
Sak nr. 10. Forslag angående innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus	707
Sak nr. 15. Melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område ..	709

Det Nordiske Råd
Sak nr. 1

2. SESJON
August 1954

Konvensjoner

under den Internasjonale Arbeidsorganisasjon, som ikke er ratifisert.

Melding fra den danske, islandske, norske og svenske regjering.

Det Nordiske Råds tilråding nr. 6 1953 punkt c.

INN H O L D

	Side
Melding fra den islandske regjering	629
Melding fra den danske regjering	630
Melding fra den norske regjering	642
Melding fra den svenske regjering	661
Översikt ang. Finlands ställning	677

Melding

fra den islandske regering 1954.

Oversikt pr. 1. februar 1954.

Indtil nu har Island kun ratificeret 3 konventioner under foranførte organisation, nemlig:

1. Konvention nr. 87, angående foreningsfrihed og beskyttelse af retten til at organisere sig.
2. Konvention nr. 91, angående ferie med hyre for søfarende.
3. Konvention nr. 98, angående gennemførelsen af principperne for retten til at organisere sig og føre kollektive forhandlinger.

Grunden til, at ikke flere konventioner er blevet ratificeret, er først og fremmest den, at man ikke har haft tid til grundigt at undersøge, hvilke konventioner kan ratificeres uden ændringer af den gældende lovgivning. Det kan dog med sikkerhed fastslås, at bestemmelserne i forskellige af disse konventioner opfyldes her i landet, selv om de, af foranførte grunde, ikke endnu er blevet ratificeret.

Melding

fra den danske regering.

*Oversigt pr. 1. februar 1954 over internationale arbejdskonventioner,
som ikke er ratificeret af Danmark.*

I det følgende skal gives en oversigt over de på internationale arbejds-konferencer vedtagne konventioner, som ikke er ratificeret af Danmark, tillige med en kortfattet redegørelse for årsagen til, at Danmark hidtil ikke har kunnet ratificere disse.

Konvention nr. 1, hvorved arbejdstiden i industrielle virksomheder be-grænses til 8 timer om dagen og 48 timer om ugen (1919).

Denne konvention kan ikke ratificeres af Danmark, da der ikke i Danmark findes almindelige lovbestemmelser om arbejdstidens længde i industrielle virksomheder, hvorimod arbejdstidens længde reguleres ved kollektive arbejdsoverenskomster mellem arbejdsgiver- og arbejderorganisationer.

Konvention nr. 3 angående kvinders arbejde før og efter barnefødsel (1919).

Danmark har hidtil ikke kunnet ratificere konventionen, idet fabrikk-loven ikke giver regler om en barselhvile af det omfang, der fore-skrives i konventionen, og da konventionen iøvrigt ikke er begrænset til industriarbejdere.

Konventionen er iøvrigt nu revideret ved konvention nr. 103 ved-rørende moderskabsbeskyttelse (ændret 1952).

Konvention nr. 4 angående kvinders anvendelse til arbejde om natten (1919).

Der findes ingen lovgivning i Danmark, der forbyder eller begrænser natarbejde specielt for kvinder. De danske kvindeorganisationer har desuden hidtil modsat sig gennemførelsen af sådanne særbestemmel-ser for kvinder.

Konventionen er senere revideret ved konvention nr. 41 angående kvinders natarbejde (revideret 1934) og ved konvention nr. 89 angående kvinders anvendelse til natarbejde i industrien (revideret 1948).

Konvention nr. 10 angående børns beskæftigelse ved landbrugsarbejde (1921).

De i Danmark gældende bestemmelser om skolebørns adgang til beskæftigelse opfylder ikke konventionens krav.

Konvention nr. 13 angående anvendelse af blyhvidt i maling (1921).

Såfremt et forslag til ny arbejderbeskyttelseslov, der for tiden er til behandling i folketinget, vedtages, er der mulighed for ad administrativ vej at træffe de fornødne foranstaltninger til at gennemføre en ordning, der stemmer med konventionens krav.

Konvention nr. 17 angående erstatning for følger af ulykkestilfælde, indtrufne under arbejdet (1925).

Den danske ulykkesforsikringslovgivning stemmer ikke overens med konventionens bestemmelser med hensyn til den frist, inden hvilken erstatningsydelsen begynder at løbe.

Konvention nr. 20 angående natarbejde i bagerier (1925).

Den gældende danske lovgivning om arbejde i bagerier stemmer ikke med konventionen. Såfremt lovforslaget om arbejderbeskyttelse gennemføres, vil reglerne blive overensstemmende med konventionens bortset fra, at bageriejereren selv efter det danske lovforslag vil have adgang til natarbejde. Der vil således heller ikke efter forslaget eventuelle gennemførelse være mulighed for dansk ratifikation af konventionen.

Konvention nr. 21 om indførelse af forenklinger i tilsynet med udvandrere om bord i skibe (1926).

Der vil i nærmeste fremtid i folketinget blive fremsat forslag om tilslutning til Danmarks ratifikation af denne konvention.

Konvention nr. 22 angående søfolks forhyringskontrakt (1926).

Konventionens bestemmelser om adgangen til opsigelse af søfolk, der ikke er forhyret for bestemt tid, stemmer ikke med den danske sømandslov.

Konvention nr. 23 angående søfolks hjemsendelse (1926).

Ifølge konventionens bestemmelser har søfolk, der afmønstres i fremmede havne, ret til hjemsendelse i større udstrækning end efter den danske sømandslov.

Konvention nr. 24 angående sygeforsikring for arbejdere i industri og handel og for huslig medhjælp (1927).

Da konventionen foreskriver indførelse af en obligatorisk sygeforsikring, og da den danske sygeforsikring er frivillig, kan konventionen ikke ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 25 angående sygeforsikring for landarbejdere (1927).

Konventionen kan ikke ratificeres af Danmark, da den foreskriver obligatorisk sygeforsikring.

Konvention nr. 26 angående indførelse af metoder til fastsættelse af minimumlønninger (1928).

Da der ikke findes danske lovbestemmelser om minimumlønninger, og da lønfastsættelsen i Danmark i det hele taget ikke reguleres ad lovgivningsvejen, men ved kollektive overenskomster, kan konventionen ikke ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 28 angående beskyttelsesforanstaltninger mod ulykkestilfælde, for så vidt angår arbejdere, der er beskæftiget ved lastning og losning af skibe (1929).

Konventionen har ikke kunnet ratificeres, da den gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning ikke giver regler på det pågældende område. Konventionen er iøvrigt nu afløst af konvention nr. 32 angående beskyttelsesforanstaltninger mod ulykkestilfælde, for så vidt angår arbejdere, der er beskæftiget ved lastning og losning af skibe (revideret 1932).

Konvention nr. 30 angående regulering af arbejdstiden i handels- og kontorvirksomheder (1930).

Da arbejdstidens længde i Danmark ikke fastsættes ad lovgivningsvejen, kan konventionen ikke ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 31 angående arbejdstiden i kulminer (1931).

Da der ikke findes lovbestemmelser om arbejdstidens længde, og da der iøvrigt ikke findes kulminearbejde af betydning i Danmark, vil konventionen ikke kunne ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 32 angående beskyttelsesforanstaltninger mod ulykkestilfælde, for så vidt angår arbejdere, der er beskæftiget ved lastning og losning af skibe (revideret 1932).

Den hidtil gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning giver ikke regler på det her omhandlede område, hvorfor konventionen hid-

til ikke har kunnet ratificeres af Danmark. Såfremt lovforslaget om arbejderbeskyttelse gennemføres, vil der imidlertid være mulighed for at indføre administrative bestemmelser, der opfylder konventionens krav.

Konvention nr. 33 angående lavalderen for børns arbejde i ikke-industrielle erhverv (1932).

Den gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning opfylder ikke konventionens krav, hvorfor Danmark hidtil ikke har kunnet ratificere konventionen.

Konventionen er iøvrigt nu afløst af konvention nr. 60 angående lavalder ved ikke-industrielle arbejder (revideret 1937).

Konvention nr. 34 angående arbejdsanvisningskontorer, der tager betaling (1933).

Da den danske private arbejdsanvisning ikke er tilrettelagt i overensstemmelse med konventionens forskrifter, kan Danmark ikke tiltræde konventionen, som iøvrigt nu er afløst af konvention nr. 96 angående arbejdsanvisningskontorer, der foretager anvisning mod betaling (revideret 1949).

Konvention nr. 35 angående tvungen aldersdomsforsikring for personer, der har lønnet beskæftigelse i industri- og handelsvirksomheder og i liberale erhverv, samt for hjemmearbejdere og tyende (1933).

Uanset at den danske aldersrentelovgivning må antages at være i overensstemmelse med konventionens krav, kan man fra dansk side ikke ratificere konventionen under hensyn til, at den danske aldersrente ikke finansieres ved bidrag fra forsikrede, men ved offentlige midler, og idet Danmarks ratifikation af konventionen automatisk ville give statsborgere i andre lande, som har ratificeret konventionen, ret til dansk aldersrente ved ophold i Danmark.

Konvention nr. 36 angående tvungen aldersdomsforsikring for personer, der har lønnet arbejde i landbrugsvirksomheder (1933).

Under hensyn til det i bemærkningerne vedrørende konvention nr. 35 anførte vil Danmark ikke kunne ratificere denne konvention.

Konvention nr. 37 angående tvungen invalideforsikring for personer, der har lønnet beskæftigelse i industri- og handelsvirksomheder og i liberale erhverv, samt for hjemmearbejdere og tyende (1933).

Uanset at den danske invaliderentelovgivning i det væsentlige stemmer overens med konventionens krav, vil Danmark ikke kunne ratifi-

cere konventionen, idet retten til ydelser fra invalideforsikringen ifølge konventionen også tilkommer udenlandske lønmodtagere, hvorimod dansk invaliderente kun kan ydes danske statsborgere samt sådanne fremmede statsborgere, med hvis hjemland regeringen har sluttet overenskomst under forudsætning af gensidighed.

Konvention nr. 38 angående tvungen invalideforsikring for personer, der har lønnet beskæftigelse i landbrugsvirksomheder (1933).

Under hensyn til det i bemærkningerne vedrørende konventionerne nr. 35 og 37 anførte vil Danmark ikke kunne ratificere denne konvention.

Konvention nr. 39 angående tvungen efterladteforsikring for personer, der har lønnet beskæftigelse i industri- og handelsvirksomheder og i liberale erhverv, samt for hjemmearbejdere og tyende (1933).

Da der ikke findes nogen dansk lovgivning om en tvungen efterladteforsikring, kan Danmark ikke ratificere konventionen.

Konvention nr. 40 angående tvungen efterladteforsikring for personer, der har lønnet beskæftigelse i landbrugsvirksomheder (1933).

Under hensyn til det i bemærkningerne vedrørende konvention nr. 39 anførte vil Danmark ikke kunne ratificere denne konvention.

Konvention nr. 41 angående kvinders natarbejde (revideret 1934).

Under henvisning til det i bemærkningerne vedrørende konvention nr. 4 anførte vil Danmark ikke kunne ratificere denne konvention.

Konvention nr. 43 angående arbejdstiden i automatiske rudeglasfabriker (1934).

Da der ikke i Danmark findes nogen lovgivning på dette område, kan Danmark ikke ratificere konventionen.

Konvention nr. 44 der sikrer uforskyldt arbejdsløse erstatning eller understøttelse (1934).

Da der ikke i Danmark findes nogen tvungen arbejdsløshedsforsikring, kan Danmark ikke ratificere konventionen.

Konvention nr. 45 angående kvinders beskæftigelse ved underjordiske arbejder i miner af enhver art (1935).

Da der ikke findes nogen lovgivning på dette område i Danmark, og da beskæftigelse af kvinder ved de i konventionen omhandlede arbejder i det hele taget ikke forekommer i Danmark, kan konventionen ikke ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 46 angående arbejdstiden i kulminer (revideret 1935).

Under henvisning til det i bemærkningerne vedrørende konvention nr. 31 anførte vil Danmark ikke kunne ratificere denne konvention.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 47 angående nedsættelse af arbejdstiden til 40 timer ugentlig (1935).

Under henvisning til det i bemærkningerne vedrørende konvention nr. 1 anførte vil Danmark ikke kunne ratificere denne konvention.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 48 angående indførelse af en international ordning om bevarelse af rettigheder inden for invaliditets-, alderdoms- og efterladteforsikringen (1935).

Da der ikke findes nogen dansk lovgivning på dette felt, kan Danmark ikke ratificere konventionen.

Konvention nr. 49 angående arbejdstiden i glasværker for fremstilling af flasker (1935).

Da der ikke i Danmark findes nogen lovgivning på dette område, kan Danmark ikke ratificere konventionen.

Konvention nr. 50 angående regulering af visse særlige systemer for hvervning af arbejdere (1936).

Der findes ingen dansk lovgivning om de af konventionen omhandlede spørgsmål, som efter deres art er danske forhold fremmede, og Danmark vil således ikke kunne ratificere konventionen.

Konvention nr. 51 angående arbejdstidens nedsættelse ved offentlige arbejder (1936).

Da der ikke i Danmark findes almindelige regler om arbejdstidens længde ved offentlige arbejder, og da arbejdstiden ved offentlige arbejder i almindelighed overstiger det ved konventionen fastsatte timeantal, 40 timer ugentlig, kan konventionen ikke ratificeres af Danmark.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 54 angående årlig ferie med hyre for søfolk (1936).

Denne konvention, som ikke er trådt i kraft, er nu afløst af konvention nr. 91 angående ferie med hyre for søfarende (1949).

Konvention nr. 55 angående rederens ansvar i tilfælde af søfolks sygdom, tilskadekomst eller død (1936).

Da de i konventionen foreskrevne bestemmelser om rederens ansvar ikke stemmer med de tilsvarende bestemmelser i den danske sømandslov, vil Danmark ikke kunne ratificere konventionen.

Konvention nr. 56 angående søfolks sygeforsikring (1936).

Da konventionen foreskriver en obligatorisk sygeforsikring, og da den danske sygeforsikring er frivillig, vil Danmark ikke kunne ratificere konventionen.

Konvention nr. 57 angående arbejdstid ombord og skibes bemanning (1936).

Da der ikke i Danmark findes lovbestemmelser om arbejdstidens længde for søfolk, vil konventionen ikke kunne ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 58 angående lavalder for børns arbejde til søs (revideret 1936).

Et forslag til beslutning om Danmarks tiltrædelse af konventionen kan i løbet af kort tid ventes fremsat i folketinget.

Konvention nr. 59 angående lavalder for adgangen til arbejde i industri (revideret 1937).

Da hverken den gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning eller det nu foreliggende forslag til ny arbejderbeskyttelseslov opfylder konventionens forskrifter om en lavalder på 15 år for adgangen til arbejde i industrien, kan Danmark ikke ratificere konventionen.

Konvention nr. 60 angående lavalder ved ikke-industrielle arbejder (revideret 1937).

Under hensyn til det i bemærkningerne vedrørende konvention nr. 59 anførte vil Danmark ikke kunne ratificere konventionen.

Konvention nr. 61 angående arbejdstidens nedsættelse i tekstilindustrien (1937).

Da der ikke findes almindelige danske lovbestemmelser om arbejdstidens længde i tekstilindustrien, og da den gennemsnitlige arbejdstid i tekstilindustrien iøvrigt overstiger det ved konventionen foreskrevne timetal (40 timer ugentlig), vil Danmark ikke kunne ratificere konventionen.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 62 angående sikkerhedsforskrifter inden for bygningsindustrien (1937).

Den gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning indeholder ikke bestemmelser, der opfylder konventionens krav. Såfremt det i folketinget fremsatte forslag til ny arbejderbeskyttelseslov gennemføres, skulle der være mulighed for at gennemføre sådanne administrative forskrifter, at konventionens krav kunne opfyldes.

Konvention nr. 64 angående skriftlige arbejdskontrakter for indfødte arbejdere (1939).

Da Danmark efter gennemførelsen af grundloven af 5. juni 1953 ikke længere har kolonier eller afhængige territorier, er konventionen efter sit indhold danske forhold uvedkommende.

Konvention nr. 65 angående straffebestemmelser for brud på arbejdskontrakter fra indfødte arbejders side (1939).

Da Danmark efter grundloven af 5. juni 1953 som nævnt ikke har kolonier eller afhængige territorier, er også denne konvention efter sit indhold danske forhold uvedkommende.

Konvention nr. 66 angående hvervning og anvisning af og arbejdsvilkår for vandrende arbejdere (1939).

Den danske lovgivning om ind- og udvandring stemmer ikke med konventionens krav, og som følge af karakteren og omfanget af indvandringen til og udvandringen fra Danmark har der ikke været behov for tilvejebringelse af bestemmelser som de i konventionen omhandlede.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 67 angående arbejds- og hviletid inden for vejtransport (1939).

Da der ikke i Danmark findes lovbestemmelser om arbejdstidens længde ved transportvirksomhed, kan konventionen ikke ratificeres af Danmark.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 68 angående kost og forplejning for besætningerne om bord i skibe (1946).

Spørgsmålet om muligheden for Danmarks ratifikation af konventionen er for tiden genstand for overvejelse.

Konvention nr. 69 angående udstedelse af duelighedsbeviser for skibskokke (1946).

Efter at der den 16. maj 1950 er gennemført en lov om skibskokkes uddannelse, må det antages, at Danmark vil kunne ratificere denne konvention, når det dertil fornødne antal skibskokke er uddannede.

Konvention nr. 70 angående social sikkerhed for søfarende (1946).

Spørgsmålet om muligheden for Danmarks ratifikation af konventionen er for tiden genstand for overvejelse.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 71 angående søfarendes pension (1946).

Konventionens bestemmelser er ikke opfyldt i dansk lovgivning.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 72 angående ferie med hyre for søfolk (1946).

Denne konvention, som ikke er trådt i kraft, er nu afløst af konvention nr. 91 angående hyre for søfarende (revideret 1949), hvortil der henvises.

Konvention nr. 73 om lægeundersøgelse af søfarende (1946).

Efter gennemførelsen af sømandsloven af 1952 synes muligheden for Danmarks ratifikation af konventionen at være til stede, og konventionens ratifikation er for tiden genstand for overvejelse.

Konventionen er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 74 angående udstedelse af duelighedsbeviser for matroser (1946).

Der har inden for de danske søfolks organisation været modstand imod ratifikationen, og der er ikke foretaget skridt med henblik på Danmarks tiltrædelse af konventionen.

Konvention nr. 75 angående skibsmandskabets opholdsrum om bord (1946).

Denne konvention, som ikke er trådt i kraft, er nu afløst af konvention nr. 92 angående skibsmandskabets opholdsrum om bord (revideret 1949), som er ratificeret af Danmark.

Konvention nr. 76 angående hyre, arbejdstid om bord og skibes bemanning (1946).

Denne konvention, som ikke er trådt i kraft, er nu afløst af konvention nr. 93 angående hyre, arbejdstid om bord og skibes bemanning (revideret 1949), hvortil der henvises.

Konvention nr. 77 angående lægeundersøgelse af børn og unge mennesker med henblik på deres egnethed i industrien (1946).

Den gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning opfylder ikke konventionens krav. For så vidt et i folketinget fremsat forslag til ny arbejderbeskyttelseslov skulle blive gennemført, synes der at foreligge mulighed for ratifikation af konventionen.

Konvention nr. 78 angående lægeundersøgelse af børn og unge mennesker med henblik på deres egnethed til beskæftigelse i ikke-industrielle erhverv (1946).

Der henvises til bemærkningerne vedrørende konvention nr. 77.

Konvention nr. 79 angående begrænsninger i natarbejde for børn og unge mennesker, beskæftiget i ikke-industrielle erhverv (1946).

Der henvises til bemærkningerne vedrørende konvention nr. 77.

Konvention nr. 81 angående arbejdstilsyn inden for industri og handel (1947).

Den gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning opfylder ikke konventionens krav, hvorimod det er muligt, at en dansk ratifikation af konventionen vil kunne finde sted efter gennemførelsen af den ovennævnte revision af arbejderbeskyttelseslovgivningen.

Konvention nr. 82 angående socialpolitik i afhængige territorier (1947).

Da der efter gennemførelsen af grundloven af 5. juni 1953 ikke længere findes afhængige territorier, for hvilke den danske regering er ansvarlig, er konventionen, der ikke er trådt i kraft, nu efter sit indhold danske forhold uvedkommende.

Konvention nr. 83 angående gennemførelse af internationale minimumskrav til arbejdslovgivningen i afhængige territorier (1947).

Der henvises til bemærkningerne til konvention nr. 82.

Denne konvention er ikke trådt i kraft.

Konvention nr. 84 angående foreningsret og bilæggelse af arbejdsstridigheder i afhængige territorier (1947).

Der henvises til bemærkningerne til konvention nr. 82.

Konvention nr. 85 angående arbejds- og fabriktilsyn i ikke-selvstændige territorier (1947).

Der henvises til bemærkningerne til konvention nr. 82.

Konvention nr. 86 angående den længste varighed af arbejdskontrakter for indfødte arbejdere (1947).

Der henvises til bemærkningerne til konvention nr. 64.

Konvention nr. 88 angående organisationen af arbejdsanvisningen (1948).

Da konventionen ikke stemmer med dansk lovgivning, særlig for så vidt angår konventionens krav om, at anvisning skal foretages af offentlige myndigheder, vil Danmark ikke kunne ratificere konventionen.

Konvention nr. 89 angående kvinders anvendelse til natarbejde i industrien (revideret 1948).

Under henvisning til det i bemærkningerne vedrørende konvention nr. 4 anførte, vil Danmark ikke kunne ratificere denne konvention.

Konvention nr. 90 angående unge menneskers anvendelse til natarbejde i industrien (revideret 1948).

Den gældende danske arbejderbeskyttelseslovgivning opfylder ikke konventionen. Såfremt det i folketinget fremsatte lovforslag om arbejderbeskyttelse skulle blive gennemført, foreligger der mulighed for, at Danmark vil kunne ratificere konventionen.

Konvention nr. 91 angående ferie med hyre for søfarende (revideret 1949).

Spørgsmålet om muligheden for Danmarks ratifikation af denne konvention, der ikke er trådt i kraft, er for tiden genstand for overvejelse.

Konvention nr. 93 angående hyre, arbejdstid om bord og skibes bemanning (revideret 1949).

Spørgsmålet om ratifikation er for tiden til overvejelse. Konventionen, der ikke er trådt i kraft, vil dog næppe kunne ratificeres af Danmark, da de i konventionen omhandlede rettigheder i Danmark alene er tilsikret søfolk ved kollektive overenskomster.

Konvention nr. 94 angående arbejdsklausuler i offentlige kontrakter (1949.)

Der kan i løbet af kort tid ventes fremsat forslag i folketinget om dettes samtykke til Danmarks ratifikation af denne konvention.

Konvention nr. 95 om lønbeskyttelse (1949).

Da der ikke findes nogen dansk lovgivning, der regulerer de af konventionen omfattede forhold, vil konventionen ikke kunne ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 96 angående arbejdsanvisningskontorer, der foretager anvisning mod betaling (revideret 1949).

Den danske lovgivning om regulering af private arbejdsanvisningskontorers virksomhed stemmer ikke med konventionen, idet den danske lovgivning fra de regulerende bestemmelser undtager en række erhverv, der omfattes af konventionen, og idet konventionens regler om tidsbegrænsning af godkendelsen af kontorerne og om kontrol med gebyrerne ikke er opfyldt i den danske lovgivning. Danmark vil derfor ikke kunne ratificere konventionen.

Konvention nr. 97 angående migration med henblik på lønnet beskæftigelse (1949).

Da den danske lovgivning — særlig vedrørende indvandring her til landet — ikke stemmer med konventionens forskrifter, vil konventionen ikke kunne ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 98 angående gennemførelse af principperne for retten til at organisere sig og føre kollektive forhandlinger (1949).

Der kan i løbet af kort tid ventes fremsat forslag i folketinget om dettes samtykke til Danmarks ratifikation af denne konvention.

Konvention nr. 99 angående et organ til fastsættelse af minimumslønninger i landbruget (1951).

Da der ikke findes danske lovbestemmelser om minimallønninger, kan konventionen ikke ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 100 angående lige løn til mandlige og kvindelige arbejdere for arbejde af samme værdi (1951).

Der henvises til bemærkningerne til konvention nr. 1.

Konvention nr. 101 angående ferie med løn i landbruget (1952).

Da den danske lovgivning om retsforholdet mellem husbond og medhjælper ikke opfylder konventionens krav, vil konventionen ikke kunne ratificeres af Danmark.

Konvention nr. 102 angående minimumsnormer for social tryghed (1952).

Der kan i løbet af kort tid ventes fremsat forslag i folketinget om dettes samtykke til Danmarks ratifikation af denne konvention.

Konvention nr. 103 angående moderskabsbeskyttelse (revideret 1952).

Den danske lovgivning opfylder ikke konventionens betingelser, jfr. det ovenfor vedrørende konvention nr. 3 anførte, og Danmark vil derfor ikke kunne ratificere konventionen.

Melding

fra den norske regjering.

Norges stilling pr. 1. februar 1954 til de konvensjoner som er vedtatt på de internasjonale arbeidskonferanser i årene 1919—1952.

G e n e r e l t .

Av de 103 konvensjoner som hittil er vedtatt av internasjonale arbeidskonferanser har Norge ratifisert 36. Til sammenlikning kan nevnes at Danmark har ratifisert 22, Finland 37, Island 3, Sverige 35, Storbritannia 55, Frankrike 66, Belgia 51 og Nederland 39 konvensjoner.

For Norges vedkommende kan det nevnes at Stortinget har gitt fullmakt til ratifikasjon av ytterligere 3 konvensjoner (nr. 16, 32 og 73). Videre har Regjeringen overfor Stortinget foreslått ratifikasjon av ytterligere 4 konvensjoner (nr. 97, 98, 101 og 102).

Av de øvrige gjelder 7 konvensjoner ikke selvstyrte områder eller innfødte arbeidere, og ratifikasjonsspørsmålet har i disse tilfelle ikke vært drøftet i Norge.

Tre konvensjoner (nr. 28, 33 og 36) kan ikke lenger ratifiseres fordi reviderte konvensjoner om de samme spørsmål har trådt i kraft. Fem andre konvensjoner er revidert, men kan likevel være gjenstand for ratifikasjon (nr. 3, 6, 54, 57 og 76). Imidlertid er disse 5 konvensjoner ikke av interesse for Norge, da vi ikke har ratifisert den reviderte utgave av konvensjonene.

For de gjenstående 45 konvensjoner er ratifikasjonsspørsmålet drøftet i denne oversikt.

Tre av disse konvensjonene (nr. 32, 67 og 93) er for tiden under revisjon i forskjellige av ILO's organer. Fire andre konvensjoner kommer også i en særstilling. Det er konvensjonene 4, 41, 45 og 89 som inneholder forskjellige verneregler spesielt for kvinner. Som kjent har en rekke større kvinneorganisasjoner i Norge vært imot en slik særbeskyttelse og ratifikasjonsspørsmålet er derfor for disse konvensjoners vedkommende blitt stilt i bero.

Tjueseks av ILO-konvensjonene gjelder sjøfolk, og Norge har ratifisert 11 av disse. Dessuten har Stortinget gitt fullmakt til å ratifisere ytterligere 3.

De enkelte konvensjoner.

Konvensjon nr. 1 (1919). *8-timers dag i industrien.*

Konvensjonen er nå ratifisert av 29 stater. Norge har ikke ratifisert til tross for at 8-timersdagen er gjennomført i vår industri. Årsaken til dette er at vår arbeidervernlov på to områder avviker fra konvensjonens regler.

For det første kan gjennomsnittsberegning av den ukentlige arbeidstid etter konvensjonen i alminnelighet bare anvendes når det foreligger overenskomst mellom arbeidere og arbeidsgiver, og ordningen godkjennes av rette myndighet. For det andre hindrer den regelmessig bruk av overtid. Någjeldende lov tillater imidlertid andre ordninger. Etter § 17, punkt 3 og 4, kan nemlig departementet på nærmere angitte forutsetninger gi samtykke til å bruke gjennomsnittsberegning av arbeidstiden etter at arbeiderne eller deres organisasjoner har hatt høve til å uttale seg, men uten at det behøver å foreligge noen avtale mellom dem og deres arbeidsgiver. Ved § 17, punkt 5 har Kongen fått adgang til å fastsette arbeidstiden på samme måte for anlegg, drift og vedlikehold av samferdselsmidler som drives av Staten, etter at vedkommende tjenestemenns organisasjoner har hatt høve til å forhandle om arbeidsordningen. Etter § 19, punkt 1 e, kan myndighetene i en viss utstrekning tillate bruk av overtid når det gjelder Statens transportbedrifter. Om lovens § 17, punktene 3 og 4 uttaler komiteen til revisjon av Arbeidervernloven i sin innstilling av desember 1953 (s. 53) at den «ikke har funnet noe reelt grunnlag» for å foreslå endring av disse punkter.

Når det gjelder fastsetting av arbeidstid ved Statens transportbedrifter, antar komiteen at det heller ikke i dag vil være tilrådelig å gjøre ordningen av arbeidstiden, og herunder overtidsarbeid, betinget av forhåndsavtale med arbeidernes organisasjoner.

Konvensjon nr. 2 (1919). *Arbeidsløyse,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 3 (1919). *Kvinnens arbeid før og etter nedkomst.*

Hittil 19 ratifikasjoner.

Konvensjonen revidert 1952, se konvensjon nr. 103.

Konvensjon nr. 4 (1919). *Kvinnens nattarbeid i industrien.*

Hittil 35 ratifikasjoner.

I samsvar med en rekke norske kvinneorganisasjoners motstand mot regler om særbeskyttelse for kvinner, har Sosialdepartementet ikke foreslått lovgivning med sikte på ratifikasjon (St.prp. nr. 27 for 1921 og St.prp. nr. 22 for 1935).

Konvensjonen revidert 1934 (se konvensjon nr. 41).

Konvensjon nr. 5. *Lavalder for sysselsetting av barn i industrien,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 6. *Nattarbeid for ungdom i industrien.*

34 ratifikasjoner. Konvensjonen er behandlet i St.prp. nr. 36 for 1937 og i St.prp. nr. 24 for 1948, s. 8.

Konvensjonen revidert 1948 (se konvensjon nr. 90).

Konvensjon nr. 7. *Lavalder for sysselsetting av barn til sjøs,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 8. *Erstatning for arbeidsløse ved skipsforlis,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 9. *Arbeidsformidling for sjøfolk,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 10. *Lavalder for sysselsetting av barn i jordbruk.*

22 ratifikasjoner, deriblant Sverige.

Som det framgår av St.med. nr. 26 for 1923 har ratifikasjonen vært stilt i bero på grunn av en viss uklarhet ved fortolkningen av artikkel 2 i.f., som gjelder omfanget av den årlige skoletid. Sosialdepartementet undersøker for tiden dette spørsmål i samarbeid med Kirke- og Undervisningsdepartementet.

Konvensjon nr. 11. *Organisasjonsretten i landbruket,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 12 (1921). *Skadebot for arbeidere i landbruket.*

Konvensjonen er ratifisert av 25 stater, deriblant Danmark, Finland og Sverige.

Ratifikasjonsspørsmålet er behandlet i St.med. nr. 26 for 1923, side 13. I jordbruket er ulykkestrygden begrenset til å omfatte det arbeid som utføres ved hjelp av mekanisk drivkraft. Videre er virksomheter som til slikt arbeid utlønner mindre enn kr. 50.— pr. år unntatt fra tryg-

den. Vår ulykkestrygdlov er på dette område ikke endret siden spørsmålet var oppe til drøfting i 1923. Uten endring av gjeldende lovgivning kan derfor ikke Norge tiltre denne konvensjonen.

Konvensjonens krav vil først bli tilfredsstilt når ulykkestrygden blir gjort gjeldende for alle lønsmottakere i jordbruket. Sosialdepartementet undersøker for tiden mulighetene for ratifikasjon i samband med den pågående revisjon av vår lovgivning om ulykkestrygd.

Konvensjon nr. 13. *Bruk av blyhvitt ved innvendig maling,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 14. *Ukentlig hvile i industrien,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 15. *Lavalder for sysselsetting av unge personer som fyrbøtere og kull-lempere,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 16. *Tvungen legeundersøking av barn og ungdom som skal til sjøs.*

Ratifisert av 36 stater.

Stortinget ga i juni 1949 samtykke til at konvensjonen kan ratifiseres så snart det ved kgl. res. er gitt de nødvendige forskrifter. Disse ble fastsatt ved kgl. res. av 2. oktober 1953, og trådte i kraft 1. januar 1954. Konvensjonen skulle derfor nå kunne ratifiseres.

Konvensjon nr. 17. *Skadebot for arbeidsulykker.*

Hittil 23 ratifikasjoner. Ratifikasjonsspørsmålet er behandlet i St.med. nr. 27 for 1926, side 11—13.

Denne konvensjon er ikke ratifisert fordi den omfatter flere grupper av arbeidstakere som ikke er dekket av de norske lover om ulykkesstrygd. Vår lovgivning på dette område er for tiden under revisjon.

Konvensjon nr. 18. *Skadebot for yrkessykdommer,*

Konvensjon nr. 19. *Like rett for et lands egne og for dets utenlandske arbeidere til å få skadebot for ulykker.*

Begge konvensjonene er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 20 (1925). *Nattarbeid i bakerier.*

Hittil 13 ratifikasjoner, deriblant Finnland og Sverige.

Ratifikasjonsspørsmålet er behandlet i St.med. nr. 27 for 1926, s. 5—10. Hindringen for norsk ratifikasjon er at konvensjonens verne-regler omfatter også de bakere som er arbeidsgivere.

Konvensjon nr. 21. *Forenkling av tilsynet med utvandrere ombord på skip.*

Ratifisert av 25 stater, deriblant Finnland og Sverige. Behandlet i St.med. nr. 16 for 1947.

Industridepartementet uttalte 19/4 1948 at det ikke er behov for nye inspeksjonsregler vedkommende norske emigrantskip. Imidlertid har ILO-komiteen senere henstilt at konvensjonen må søkes ratifisert.

Konvensjon nr. 22. *Sjømenns hyreavtaler,*

er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 23. *Hjemsending av sjøfolk.*

Konvensjonen er nå ratifisert av 19 land, deriblant Frankrike, Belgia og Holland, men ikke av Storbritannia, U.S.A. og de nordiske land.

Spørsmålet om ratifikasjon og eventuelle lovendringer ble behandlet i samband med revisjonen av sjømannsloven. Den komité som forberedte denne revisjon uttaler i sin innstilling om denne konvensjon (desember 1950):

«Spørsmålet om ratifikasjon av denne konvensjon ble meget inngående drøftet av Sjømannslovkomiteen av 1938/39, hvis egentlige mandat var å behandle spørsmålet om ratifikasjon av visse konvensjoner. I sin innstilling uttalte den nevnte komité blant annet:

«Etter konvensjonens art. 3 skal derimot enhver sjømann som fratreder under tjenestetiden eller ved dens utløp, ha rett til å bli sendt tilbake enten til sitt eget land eller til forhyringshavnen eller den havn hvor reisen begynte. Dette skal etter artikkelens siste ledd også gjelde utenlandske sjømenn som er forhyrt i sitt hjemland, mens det ellers er overlatt til skibets hjemlandslov å bestemme i hvilke tilfelle utlendinger skal ha krav på fri reise. Art. 4 oppregner visse tilfelle hvor utgiften ikke kan pålegges sjømannen. Men for øvrig er det etter art. 3 overlatt til skibets hjemlandslov å bestemme om utgiftene skal bæres av sjømannen, rederen eller staten. Det er dog klart at konvensjonen ikke ville kunne gjennomføres uten at der ble påført rederne og staten store og uberegnelige utgifter. For statens vedkommende ville dette allerede følge av art. 6, som pålegger de offentlige myndigheter i fornødent fall å forskyte reiseutgiftene uten hensyn til sjømannens nasjonalitet. Da vår handelsflåte for den alt overveiende del går i fart mellom fremmede land, ville konvensjonen for Norges vedkommende medføre langt større vanskeligheter og utgifter enn for land, hvis skibsfart vesentlig er knyttet til hjemlandet. Dertil kommer at der er langt flere utenlandske sjømenn på norske skib enn der er norske sjømenn på utenlandske skib. Nogen virkelig gjensidighet vilde derfor ikke opnåes.»

Etter hva komiteen har brakt i erfaring viste en nylig foretatt telling at det var tilsatt ikke mindre enn ca. 6400 utlendinger ombord i norske skip, hvilket svarer til ca. 20 % av det samlede antall arbeidstakere. De betenkeligheter som er pekt på ovenfor, må derfor med samme vekt kunne anføres i dag. Under disse omstendigheter har komiteen ikke funnet å kunne ta opp forslag om slike endringer i sjømannsloven at Norge vil kunne ratifisere denne konvensjon.»

Det syn komiteen gir uttrykk for har Industridepartementet og senere Stortinget gitt sin tilslutning til, og den nye sjømannslov gir således ikke noe grunnlag for ratifikasjon.

Konvensjon nr. 24. *Sykestrygd for arbeidere i industri, handel og husarbeid.*

Konvensjonen er ratifisert av 19 stater, men ingen av de nordiske land er blant disse.

Ratifikasjons spørsmålet er behandlet i St.med. nr. 6 for 1928 og i Sosiallovkomiteens innstilling VI til lov om sykestrygd av 4/3 1939, side 15 under avsnittet konvensjoner.

Sosialdepartementet undersøker for tiden om vår sykestrygdordning etter de siste endringer fra juli 1953 fyller konvensjonens krav med omsyn til ytelse av medisin og terapeutiske hjelpemidler.

Konvensjon nr. 25. *Sykestrygd for arbeidere i landbruket.*

Konvensjonen er ratifisert av 13 stater. En viser til merknadene til konvensjon nr. 24.

Konvensjon nr. 26. *Minstelønnsordning*

og

Konvensjon nr. 27. *Merking av vekten på tunge kolli som fraktes med skip* er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 28 (1929). *Vern mot ulykker under lasting og lossing av skip.*

Konvensjonen kan ikke lenger ratifiseres, er avløst av konvensjon nr. 32.

Konvensjon nr. 29. *Tvangsarbeid for innfødte arbeidere,* er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 30 (1930). *Regulering av arbeidstida i handels- og kontorvirksomhet,* er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 31. *Avgrensing av arbeidstida i kullgruver.*
(Se konvensjon nr. 46.)

Konvensjon nr. 32. *Vern mot ulykker under lasting og lossing av skip.*
Konvensjonen er omhandlet i St.prp. nr. 45 (1933), og nå ratifisert av 16 stater. Stortinget ga i juni 1949 samtykke til ratifikasjonen, så snart visse forskrifter er gitt med hjemmel i Sjømannsloven.

Imidlertid har Kommunal- og arbeidsdepartementet og Direktoratet for Arbeidstilsynet under utarbeidingen av disse forskrifter kommet til at konvensjonen bør revideres før vi ratifiserer den.

Konvensjonen vil bli tatt opp til revisjon på Arbeidskonferansen i løpet av de nærmeste år.

Konvensjon nr. 33 (1932). *Lavalder for sysselsetting av barn i ikke-industriell virksomhet.*

Kan ikke lenger ratifiseres. Er avløst av konv. nr. 60.

Konvensjon nr. 34 (1933). *Avvikling av arbeidskontorer som tar betaling,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 35. *Alderstrygd i industri, handel, de frie yrker, utearbeid og husarbeid.*

Hittil 7 ratifikasjoner. Behandlet i St.meld. nr. 8 for 1934.

Den norske alderstrygdlov tilfredsstillter ikke konvensjonens krav. Dette gjelder særlig kravet i art. 4 om at pensjonsrett skal inntre senest når den trygdede fyller 65 år. Konvensjonen forutsetter for øvrig at land som ved konvensjonens ikrafttreden ikke hadde tvungen alderstrygd, skal innføre en slik bygget på premiesystemet. Den norske lov bygger som kjent på helt andre prinsipper. Konvensjonen kan derfor ikke ratifiseres.

Konvensjon nr. 36 (1933). *Alderstrygd for landarbeidere.*

Hittil 7 ratifikasjoner. Kan ikke ratifiseres av Norge, jfr. merknadene om konvensjon nr. 35.

Konvensjon nr. 37 (1933). *Uførhetstrygd for de grupper som er nevnt i konvensjon nr. 35.*

Hittil 8 ratifikasjoner. Behandlet i St.med. nr. 8 for 1938. Omfang og ytelser i vår blinde- og vanføretrygd gir for tiden ikke noe grunnlag for norsk ratifikasjon. Ratifikasjonsspørsmålet må utstå i påvente av den videre behandling av folketrygdordningen.

Konvensjon nr. 38 (1933). *Uførhetstrygd for landarbeidere.*

Hittil 7 ratifikasjoner. Norsk ratifikasjon må utstå av de grunner som er nevnt for konvensjon nr. 37.

Konvensjon nr. 39 (1933) og konvensjon nr. 40 (1933). *Trygd for enker og foreldreløse barn etter arbeidere i de grupper som er nevnt i konvensjon nr. 35 og 36.*

Hittil henholdsvis 6 og 5 ratifikasjoner.

Behandlet i St.med. nr. 8 for 1934.

Kan ikke ratifiseres av Norge, da vi ikke har andre landsomfattende tiltak til trygging av enker og barn enn ulykkestrygdene og pensjonstrygdene for sjømenn og skogsarbeidere.

Konvensjon nr. 41 (1934). *Kvinnens nattarbeid i industrien.*

Hittil 22 ratifikasjoner. Norsk ratifikasjon ikke aktuell, se merknad til konvensjon nr. 4.

Konvensjon nr. 42. *Skadebot for yrkessykdommer (revidert)*
og

Konvensjon nr. 43. *Regulering av arbeidstida i automatiske vindusglassverk,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 44 (1934). *Utbetaling av premie eller stønad til ufrivillig arbeidsledige.*

8 ratifikasjoner. Behandlet i St.prp. nr. 22 for 1935, s. 2.

Det har på visse punkter vært fortolkningsvansker eller uoverensstemmelse mellom norsk lovgivning og denne konvensjon. Den viktigste uoverensstemmelse er imidlertid nå fjernet ved at skogsarbeiderne er kommet inn under den norske arbeidsløysetrygd. Ratifikasjonsspørsmålet blir for tiden på ny gransket av Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Konvensjon nr. 45 (1935). *Kvinnens arbeid under dagen i gruver.*

36 ratifikasjoner, bl.a. Finland og Sverige. Behandlet i St.prp. nr. 50 for 1936, s. 2, og St.prp. nr. 36 for 1937, s. 2.

Konvensjonen inneholder et forbud mot å bruke kvinner til gruvearbeid under jorda. Et framlegg om å ta et slikt forbud inn i den norske arbeidervernlov ble i sin tid forkastet av Stortinget. Konvensjonen kan sannsynligvis derfor ikke ratifiseres, enda det faktiske forhold er at kvinner i vårt land ikke brukes til denne slags arbeid. En viser også til merknadene til konvensjon nr. 4.

Konvensjon nr. 46 (1935). *Avgrensning av arbeidstida i kullgruver* (revidert, jfr. konvensjon nr. 31).

2 ratifikasjoner. Den har for vårt lands vedkommende betydning for gruvedriften på Svalbard. På grunn av de meget spesielle forhold på Svalbard, har det ikke latt seg gjøre for Norge å ratifisere konvensjonen.

Konvensjon nr. 47 (1935). *40 timers uke*.

I ratifikasjon. Konvensjonen er ikke trådt i kraft. Norges stilling behandlet i St.prp. nr. 50 for 1936.

Før krigen var spørsmålet om korting av arbeidstida under utgreiing i hele sin bredde, og det ole bl.a. nedsatt et utvalg til utredning av dette i 1935. Etter krigen har situasjonen på arbeidsmarkedet vært slik at spørsmålet om korting av arbeidstida er kommet mer i bakgrunnen.

Konvensjon nr. 48 (1935). *Vedlikehold av opparbeidede rettigheter i uførhets- og alderstrygd og i trygd for enker og foreldreløse ved flytting fra ett land til et annet*.

Ratifisert av 7 stater, deriblant Danmark og Finland. Konvensjonen inneholder en rekke regler som tar sikte på å sikre at en trygdet skal beholde sine opparbeidede pensjonsrettigheter når han flytter fra et land som har ratifisert konvensjonen til et annet land som også har tiltrådt den. Konvensjonen forutsetter imidlertid alminnelig uføretrygd og dessuten alderstrygd for personer over 65 år. Da vårt lands lovgivning ikke oppfyller disse krav, kan heller ikke denne konvensjon ratifiseres.

Konvensjon nr. 49. *Avkorting av arbeidstida i flaske-glassverk*
og

Konvensjon nr. 50. *Regler for verving av innfødte arbeidere*,
er begge ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 51 (1936). *Avkorting av arbeidstida i offentlige arbeider*.

1 ratifikasjon. Konvensjonen er ikke trådt i kraft.

Behandlet i St.med. nr. 8 for 1937. Se merknad ovenfor til konvensjon nr. 47.

Konvensjon nr. 52 (1936). *Ferie med lønn*.

Hittil 12 ratifikasjoner.

Norges stilling til ratifikasjonsspørsmålet første gang behandlet i St.med. nr. 8 for 1937.

Til tross for at vår ferielov av 14/11 1947 gir arbeidstakerne rett til 3 ukers ferie, har vi ikke kunne ratifisere denne konvensjon som bare krever en ukes ferie. Årsaken er at vi i vårt land ikke har funnet grunn til å innføre de detaljerte regler konvensjonen inneholder om plikt for arbeidsgiverne til å føre liste over alle arbeidstakere med oppgave over bl.a. ferietid og feriegodtgjøring.

Konvensjon nr. 53. *Minstekrav til faglig dyktighet hos skipsførere og offiserer ombord på handelsskip,*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 54 (1936). *Ferie med lønn for sjøfolk.*

5 ratifikasjoner, men ikke trådt i kraft. Se de reviderte konvensjoner nr. 72 og nr. 91. Norge har ratifisert konvensjon nr. 91.

Konvensjon nr. 55. *Rederes ansvar i tilfelle av sjømanns sykdom, skade eller død.*

Konvensjonen er ratifisert av 5 land. Konvensjonen ble behandlet i Stortinget i samband med St.med. nr. 8 (1937).

Spørsmålet om ratifikasjon av denne konvensjon ble meget utførlig drøftet av Sjømannslovkomiteen av 1938/39. Den nevnte komité — som frarådet ratifikasjon — fremholdt i sin innstilling at rederens forpleiningsplikt etter konvensjonen er inntil 16 uker (mot inntil 6 uker for utlending etter sjømannsloven), at det i samme tidsrom skal betales sjømannen hel eller delvis hyre hvis han er familieforsørger (mens sykehyren etter sjømannsloven er begrenset til inntil 2 måneder for offiserer og inntil 1 måned for det øvrige mannskap), og endelig at enhver sjømann som fratrer under reisen på grunn av sykdom eller skade, skal ha krav på hjemsendelse, eventuelt til forhyringshavnen (mens retten til hjemreise etter sjømannsloven er begrenset til norske sjømenn som har sitt hjemsted i Norge).

Komiteen til revisjon av sjømannsloven drøftet meget inngående spørsmålet om det skulle være mulig å møte denne konvensjons krav og uttalte bl. a.: «Imidlertid er forholdet at rederinæringen i tilfelle ville måtte tåle en svær belastning i tillegg til de økte utgifter som vil følge av komiteens forslag til endringer i flere av sjømannslovens øvrige bestemmelser, at man ikke har funnet å kunne ta opp forslag om de endringer som måtte til for å muliggjøre ratifikasjon av denne konvensjon.»

Konvensjon nr. 56. *Syketrygd for sjøfolk.*

4 ratifikasjoner. Konvensjonen er behandlet i St.med. nr. 8 for 1937.

Den viktigste hindring for ratifikasjon har vært at den alminnelige syketrygdlov som sjømenn har gått inn under etter lov av 10. juli 1936, ikke gir rett til medisin, og at heller ikke annen lovgivning ga slik rett da ratifikasjonsspørsmålet ble lagt fram første gang. Senere er ordningen med medisin til sjøfolk utbygget videre, idet særtrygden for sjømenn i utenriks fart yter medisin. Men sjømenn i innenriks fart går inn under den alminnelige syketrygd, og har tidligere overhodet ikke fått fri medisin, når det gjelder vanlig sykdom. Imidlertid ble det ved den siste revisjon av syketrygdloven (17/7 1953) gjort en del endringer i dette, og Sosialdepartementet undersøker derfor på ny ratifikasjonsmulighetene.

Konvensjon nr. 57. *Arbeidstid og bemanning ombord i skip.*

Se den reviderte konvensjon nr. 93.

Konvensjon nr. 58. *Lavalder for sysselsetting av barn til sjøs (revidert),*
og

Konvensjon nr. 59. *Lavalder for sysselsetting av barn i industrien (rev.),*
er begge ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 60 (1937). *Lavalder for sysselsetting av barn i ikke-industriell virksomhet (revidert).*

Ratifisert av 3 stater. Norges stilling til ratifikasjonen er behandlet i St.prp. nr. 69 for 1938.

Komiteen for internasjonale sosialpolitiske saker har inngående drøftet en mulig ratifikasjons virkninger på næringslivet, og ratifikasjonsspørsmålet er for tiden under behandling i Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Konvensjon nr. 61 (1937). *Avkorting av arbeidstida i tekstilindustrien.*

1 ratifikasjon.

I St.prp. nr. 69 for 1938 har departementet pekt på at det vil være vanskelig for oss å ratifisere konvensjonen før de ledende land på tekstilindustriens område har tiltrådt denne.

En viser ellers til merknadene under konvensjon nr. 47.

Konvensjon nr. 62. *Sikkerhetsregler i bygningsvirksomhet.*

8 ratifikasjoner.

Etter det som ble uttalt i St.prp. nr. 69 for 1938 var alle parter enige om at konvensjonen burde ratifiseres. Det ble også av en komité, oppnevnt av Sosialdepartementet, utarbeidet et utkast til forskrifter om

gjennomføring av konvensjonens regler. Imidlertid kom saka ikke lenger på grunn av krigen, og etter frigjøringa har en villet se spørsmålet noe an som følge av de ekstraordinære forhold i byggevirksheten.

Saka blir for tiden undersøkt i Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Konvensjon nr. 63. *Statistikk over lønn og arbeidstid*,
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 64 og nr. 65.

Da konvensjonen gjelder befolkningsgrupper som ikke fins i Norge (innfødte arbeidere), har ratifikasjonsspørsmålet ikke vært drøftet.

Konvensjon nr. 66. *Arbeidssøkende inn- eller utvandreres vilkår*.

Kan ikke lenger ratifiseres, avløst av konvensjon nr. 97.

Konvensjon nr. 67. *Arbeidstider og hvileperioder i veitransport*.

1 ratifikasjon. Konvensjonen er omhandlet i St.prp. nr. 59 for 1949, s. 4, der det heter: «Da denne konvensjon ble vedtatt i 1939 var nedsetting av arbeidstida i de forskjellige yrker en viktig post på arbeidskonferansenes program. Etter krigen har situasjonen som kjent endret seg i så måte, og konvensjonen er da heller ikke ratifisert av noe land. I Norge er ratifikasjonsspørsmålet blitt lagt fram for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Norsk Arbeidsgiverforening. Ingen av disse organisasjoner har tilrådet at konvensjonen blir tiltrådt av vårt land. Spørsmålet om revisjon er nå til behandling i vedkommende organer innenfor I.L.O.

Konvensjon nr. 68. *Kost og forpleining for besetning på skip*.

Ratifisert av 7 stater.

Denne konvensjon, som ennå ikke er trådt i kraft, ble lagt fram for Stortinget i St.med. nr. 2 for 1948, s. 2.

Spørsmålet om når konvensjon nr. 68 om kost og forpleining skal kunne ratifiseres av Norge avhenger i første rekke av når forskrifter om innredning m. m. av bysse og andre forpleiningsrom (artikkel 2 a) og om inspeksjonsordningen vedrørende de hygieniske forhold ombord (artikkel 2 b, jfr. artikkel 4) kan ventes å foreligge.

Utkast til de førstnevnte forskrifter er under utarbeiding i Industridepartementet.

Utkast til forskrifter om ordningen med omsyn til inspeksjon av de hygieniske forhold ombord skal settes opp av Helsedirektoratet.

Det kan ikke sies noe bestemt om når denne konvensjon kan ratifiseres.

Konvensjon nr. 69. *Sertifikat for skipskokker*,
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 70. *Sosial sikkerhet for sjømenn*.

Ratifisert av 2 stater.

Konvensjonen er ennå ikke trådt i kraft. Behandlet i St.meld. nr. 2 (1947), s. 3 og 4.

Etter at Sjømannsloven og de forskjellige trygdelover i de senere år er blitt revidert, gjenstår det fremdeles følgende uoverensstemmelse mellom konvensjonen og norsk lovgivning:

Etter artikkel 3, som handler om ytelser til sjømann under opphold i utlandet, skal en sjømann som er bosatt i det område som skipet er registrert i, og som blir etterlatt i et annet område, ha krav på: a) forsvarelig og tilstrekkelig sykebehandling inntil han er helbredet eller tidligere er brakt tilbake til sitt hjemland, b) kost og losji inntil han er i stand til å få passende arbeid eller tidligere er brakt tilbake til sitt hjemland og c) hjemreise. Videre skal han ha hyre i minst 12 uker.

Etter sjømannsloven (§ 28) er retten til hjemreise i sykdoms- og skadetilfeller begrenset til sjømann som har sitt hjemsted i Norge, mens retten til sykehyre er begrenset til inntil to måneder for offiserer som er norske statsborgere eller bosatt i Norge, og en måned for det øvrige mannskap.

Konvensjon nr. 71. *Pensjoner for sjømenn*,
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 72. *Ferie med lønn for sjømenn*.

Den reviderte konvensjon nr. 91 er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 73. *Legeundersøkelse av sjømenn*.

Ratifisert av 36 stater.

Stortinget ga i juni 1949 samtykke til at konvensjonen kan ratifiseres så snart det ved kgl. res. er gitt de nødvendige forskrifter. Disse ble fastsatt ved kgl. res. av 2. oktober 1953, og trådte i kraft 1. januar 1954. Konvensjonen skulle derfor nå kunne ratifiseres.

Konvensjon nr. 74. *Sertifikat for matroser*.

Denne konvensjon er omhandlet i «Innstilling om sjømannsutdannelsen» av 1950, del I—VI og VIII. I denne innstilling blir det foreslått innført matrossertifikat på grunnlag av noe strengere vilkår enn de som er angitt i konvensjonen. Men Utdannelseskomiteens forslag avviker på et punkt tydelig fra konvensjonens regler: Det foreslår

adgang til dispensasjon fra forskriftene når omsynet til skipets drift gjør det rimelig. Selv om komiteens innstilling skulle bli lagt til grunn for de framtidige regler, vil vi derfor ikke ha noen mulighet for å ratifisere denne konvensjon.

Konvensjon nr. 75. *Mannskapets oppholdsrom ombord på skip*, er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 76. *Hyrer, arbeidstid og bemanning ombord på skip* (rev.). Konvensjonen er revidert i 1949, se konvensjon nr. 93.

Konvensjon nr. 77. *Legeundersøking av barn og ungdom i industrien*, og
Konvensjon nr. 78. *Legeundersøking av barn og ungdom i ikke-industrielle yrker*.

Disse konvensjoner har fått henholdsvis 6 og 5 ratifikasjoner. Konvensjonene er omhandlet i St.prp. nr. 93 for 1948, s. 3. Konvensjonene er hittil ikke ratifisert av Norge, fordi arbeidervernloven av 1936 ikke inneholder de nødvendige bestemmelser. Med hjemmel i loven kan nemlig legeundersøking vanligvis bare påbys i forbindelse med særlig anstrengende og farlig arbeid, jfr. lovens §§ 9 og 28.

Komiteen til revisjon av Arbeidervernloven foreslår i sin innstilling av desember 1953 at legeundersøking skal gjennomføres for arbeidere under 16 år, og ved farlig arbeid for arbeidere under 19 år, og at Direktoratet for Arbeidstilsynet skal kunne beslutte at disse aldersgrenser forhøyes til 18 og 21 år.

Dersom komiteens innstilling blir lagt til grunn for revisjon av vedkommende del av Arbeidervernloven, vil disse to konvensjoner kunne ratifiseres av Norge.

Konvensjon nr. 79. *Avgrensning av nattarbeid for barn og ungdom i ikke-industrielle yrker*.

5 ratifikasjoner. Konvensjonen er omhandlet i St.prp. nr. 93 for 1948, side 2, der Sosialdepartementet uttaler at «de endringer i vår lovgivning som måtte foretas for å tilpasse vår ordning til konvensjonens krav er ikke særlig vidtgående». Når Norge ikke har kunnet ratifisere, er det fordi endel virksomheter og bedrifter, bl. a. bedrifter for syke- og pleiehjelp er unntatt fra Arbeidervernlovens alminnelige forbud mot nattarbeid. Komiteen til revisjon av Arbeidervernloven har foreslått at et slikt unntak også skal gjelde for herberg- og bevertningsdrift. Komiteen «antar at det neppe er vesentlig behov for å innføre særlige bestemmelser om nattarbeid av ungdom i ikke-industrielle yrker, og har ikke fremmet forslag om dette».

Konvensjon nr. 80. *Revisjon av slutningsartiklene i tidligere ILO-konvensjoner,*

er en konvensjon av formell art, ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 81. *Arbeidstilsyn i industri og handel,*

er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 82—86 gjelder arbeidsforhold i ikke-selvstyrte områder.

Konvensjon nr. 87 (1948). *Foreningsfrihet og vern av organisasjonsretten,*

er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 88 (1948). *Ordning av arbeidsformidlingen,*

er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 89. *Kvinnens nattarbeid i industrien* (revidert).

15 ratifikasjoner.

Er omhandlet i St.prp. nr. 24 for 1948.

Norge har hittil ikke funnet å kunne slutte seg til I.L.O.s retningslinjer i denne sak. Ellers viser en til merknadene til konvensjon nr. 4.

Konvensjon nr. 90 (1948). *Nattarbeid for ungdom i industri* (revidert).

6 ratifikasjoner.

Sosialdepartementet har i St.prp. nr. 24 for 1948 uttalt at det er sterke grunner for å ratifisere denne konvensjon. For å tilfredsstille konvensjonens krav må Arbeidervernlovens alminnelige forbud mot nattarbeid av ungdom utvides til transportvirksomhet. Den alminnelige adgang til å la ungdom arbeide på 2 skift til kl. 24, må sløyfes.

Komiteen til revisjon av Arbeidervernloven har funnet at loven nå bør endres slik at den tilfredsstiller kravene i konvensjon nr. 90.

Konvensjon nr. 91. *Ferie med lønn for sjømenn* (revidert),

er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 92. *Mannskapets oppholdsrom ombord på skip* (revidert),

er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 93. *Hyrer, arbeidstid og bemanning ombord på skip* (rev.).

1 ratifikasjon.

Denne konvensjon er en revidert utgave av konvensjon nr. 76.

Arbeidstids- og bemanningskomiteen av 1946 oppga i sin innstilling seks punkter der vår lovgivning og praksis ikke stemmer med sist

nevnte konvensjon. Når det gjelder følgende tre punkter er heller ikke den reviderte konvensjon (nr. 93) dekket av vår lovgivning og praksis:

1. Konvensjonen har ikke de nødvendige overgangsbestemmelser.
2. Det vil være uhensiktsmessig for tilvante forhold i norsk hvalfangst og annen fangst i arktiske og antarktiske farvann at konvensjonen omfatter hvalfangsten hvis det ikke foreligger en tariffavtale for denne, og muligens også annen fangst.
3. Det er betenkelig av hensyn til sammenhengen i det innenlandske lønnsnivå at konvensjonen fastsetter en minstehyre bestemt i fremmed valuta også for sjøfolk i innenriks fart med landets egne skip. Det kan i løpet av den 10-årsperiode hvori konvensjonen er bindende, medføre økonomiske vanskeligheter som man ikke på forhånd kan ha full oversikt over.

Spørsmålet om å revidere denne konvensjon er for tiden til behandling i I.L.O.s styre. Fra norsk side har det vært framholdt at konvensjonen bør deles opp i to deler, en om arbeidstid og bemanning, og en om hyrer, og at disse konvensjoner bør kunne ratifiseres hver for seg.

Konvensjon nr. 94. *Arbeiderklausuler i offentlige arbeidskontrakter.*

Ratifisert av 10 stater.

Konvensjonen tar sikte på å sikre arbeidere hos entreprenører engasjert av offentlige myndigheter de lønninger og arbeidsvilkår som er det vanlige i tariffavtaler for tilsvarende arbeid. Norsk sosiallovgivning har fulgt andre retningslinjer for å sikre rimelige arbeidsvilkår. Hos oss gjelder Arbeidervernlovens regler om arbeidstid, hviletid, vern mot ulykker m. v. for alle arbeidere i bedrifter som kan ta på seg slike kontrakter som konvensjonen tar sikte på. Den alminnelige oppfatning er at Fagorganisasjonen er tilstrekkelig sterk til å vareta arbeidernes lønsmessige interesser uten noe inngrep fra det offentlige.

Ratifikasjonsspørsmålet er behandlet i St.prp. nr. 63 (1950) og det ble sist drøftet i Komiteen for internasjonale sosialpolitiske saker 12. mars 1953. Det var i komiteen enighet om at arbeidstakerne i Norge faktisk hadde de fordeler konvensjonen tar sikte på. For å ratifisere må en imidlertid sørge for at de klausuler det her gjelder blir tatt inn i alle entreprenørkontrakter som inngås av offentlige myndigheter.

Komiteen fant ikke grunn til at vi i vårt land skal gjennomføre de omfattende og kostbare administrative tiltak som ratifikasjonen ville medføre.

Konvensjon nr. 95. *Sikring av arbeidernes avlønning.*

og

Konvensjon nr. 96. *Arbeidskontorer som tar betaling (revidert),*
er ratifisert av Norge.

Konvensjon nr. 97. *Arbeidssøkende inn- eller utvandreres vilkår (rev.).*
8 ratifikasjoner.

Foreslått ratifisert av Norge i St.prp. . . . . (1954.).

Konvensjon nr. 98. *Gjennomføring av prinsippene for organisasjonsretten*
og retten til å føre kollektive forhandlinger.

Foreslått ratifisert av Norge i St.prp. . . . . (1954.).

Konvensjon nr. 99. *Organer for fastsetting av minstelønn i jordbruket.*

Vedtatt på Arbeidskonferansen 1951. 4 ratifikasjoner.

Ratifikasjons spørsmålet er behandlet i St.prp. nr. 87 (1952).

Denne konvensjon forplikter de land som ratifiserer den til å innføre organer for fastsetting av minstelønn i jordbruket, og til å sørge for at jordbruksarbeiderne får kjennskap til minstelønnsatsene. Videre forutsetter konvensjonen at de stater som ratifiserer den skal sørge for at minstelønnsatsene blir fulgt.

Sosialdepartementet uttrykker i St.prp. nr. 87 følgende konklusjon:

«Konvensjonen har størst betydning for de sosialt tilbakeliggende land, og det ville utvilsomt stimulere disse land til å ratifisere, dersom den blir ratifisert av sosialt mer framskredne land som f.eks. Norge. Men Sosialdepartementet er i likhet med Kommunal- og arbeidsdepartementet av den oppfatning at konvensjonen forutsetter så vidtgående endringer i vår nåværende ordning for lønnsfastsetting at en må frarå norsk ratifikasjon.»

Stortinget ga under behandlingen av denne sak sin tilslutning til departementets standpunkt.

Konvensjon nr. 100. *Lik lønn for mannlige og kvinnelige arbeidere for arbeid av likt verd.*

Vedtatt på Arbeidskonferansen 1951. 6 ratifikasjoner.

De medlemsstater som ratifiserer denne konvensjon forplikter seg til å fremme prinsippet om lik lønn for mannlige og kvinnelige arbeidere for arbeid av likt verd, og de skal videre — for så vidt dette er forenlig med landets praksis for lønnsfastsetting — sørge for at dette prinsipp blir gjennomført for alle arbeidstakere.

Ratifikasjonsspørsmålet er behandlet i St.prp. nr. 87 og har vært drøftet i Komiteen for internasjonale sosialpolitiske saker. Arbeidsgiverforeningens representanter frarådte ratifikasjon, mens Landsorganisasjonen hevdet at en måtte søke å fjerne eventuelle hindringer for ratifikasjon. De tilrådte derfor at konvensjonen skulle ratifiseres.

Sosialdepartementets innstilling i St.prp. nr. 87 har følgende konklusjon:

«Sosialdepartementet har i brev til likelønnskomiteen gjort denne oppmerksom på konvensjonen og rekommandasjonen, men når det gjelder ratifikasjonsspørsmålet, rår det til at dette blir utsatt til nevnte komité har avgitt innstilling.»

Under behandlingen av St.prp. nr. 87 uttalte Stortingets Sosialkomité i samband med denne konvensjonen bl.a. at «en bør ta sikte på å legge forholdene slik til rette at konvensjonen kan ratifiseres i nær framtid».

Sosialkomiteen uttalte at den håper «at det er mulig ved forhandlinger mellom partene å nå fram til lønnsavtaler som bygger på prinsippet om lik lønn for mannlige og kvinnelige arbeidere».

Videre heter det i Sosialkomiteens innstilling:

«Komiteen mener det er ønskelig at likelønnskomiteen legger fram sin innstilling så snart som mulig.

Det er naturlig at regjeringen — ut fra «sin prinsipielle oppfatning at lønnsfastsetting bør skje uten diskriminering på grunn av kjønn» — nøye følger utviklingen, overveier hvordan forholdene kan legges til rette og fremmer tiltak som kan lette gjennomføringen av like-lønnsordningen, slik at Norge kan bli i stand til å fylle konvensjonens krav og dermed ratifisere denne».

Sosialkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt av Stortinget 13. april 1953.

Sosialkomiteen ba også Regjeringen gjøre partene i arbeidslivet og offentlige institusjoner som har med lønnsfastsetting å gjøre, kjent med konvensjonens krav om lønnssetser fastsatt uten diskriminering som grunner seg på kjønn.

På grunnlag av denne henstilling fra Stortinget sendte Kommunal- og arbeidsdepartementet 26. august 1953 et brev til en rekke av arbeidslivets organisasjoner for å gjøre dem kjent med konvensjonens krav.

Konvensjon nr. 101. *Ferie med lønn i jordbruket.*

Vedtatt av Arbeidskonferansen 1952. 4 ratifikasjoner.

Norsk ratifikasjon er foreslått i St.prp. nr. 65 (1953).

Framsatt på ny som St.prp. nr. 46 (1954).

Konvensjon nr. 102. *Minstestandard for sosial sikkerhet.*

Vedtatt av Arbeidskonferansen 1952. 1 ratifikasjon (Sverige).

Norsk ratifikasjon foreslått i St.prp. nr. 65 (1953).

Framsatt på ny som St.prp. nr. 46 (1954).

Konvensjon nr. 103. *Mødrevern* (revidert).

Ratifikasjonsspørsmålet er behandlet i St.prp. nr. 65 (1953).

Konvensjonen slår fast at en kvinne ved nedkomst skal ha rett til å være fraværende fra arbeidet i minst 12 uker. Av denne periode skal minst 6 uker være obligatorisk fravær og tas etter nedkomsten.

Videre fastslås det at diegivende kvinner skal ha rett til pauser i arbeidstiden for å amme sine barn, og at det ikke skal være tillatt for arbeidsgiverne å si opp en kvinne mens hun er fraværende på grunn av nedkomst.

Konvensjonen har også regler om trygdeytelser for barselkvinner.

En av grunnene til at Norge ikke har kunnet ratifisere konvensjonen er de uoverensstemmelser som fins mellom konvensjonens artikkel 3 og arbeidervernlovens § 25. Artikkel 3 fastslår at det arbeidsfri tidsrom som en kvinne skal ha rett til i samband med nedkomst, skal omfatte en obligatorisk arbeidsfri periode på minst 6 uker etter nedkomst. Arbeidervernlovens § 25 fastsetter at kvinnen har rett til å være arbeidsfri 6 uker før nedkomsten og at hun bør være arbeidsfri de første 6 uker etter fødsel. Den norske lov gjør det således ikke til plikt for kvinnen å ta fri fra arbeidet slik som konvensjonen krever.

Komiteen til revisjon av Arbeidervernloven har imidlertid i sin innstilling av desember 1953 foreslått endringer i loven som, hvis de blir vedtatt, vil fjerne disse uoverensstemmelser.

Når det gjelder konvensjonens krav om kontantstønad til kvinnelige arbeidstakere så lenge de er borte fra sitt arbeid p.g.a. nedkomst, gir vår syketrygd kvinnen slik stønad. Men hverken når det gjelder tidsrommet for stønaden eller stønadsbeløpets størrelse fyller vi for tiden konvensjonens krav.

Melding fra den svenske regering.

*Översikt över ILO-konventioner, som icke ratificerats från svensk sida
(avslutad den 15 april 1954).*

Under tiden fram till den 1 juli 1953 ha vid den Internationella arbetsorganisationens konferenser antagits sammanlagt 103 konventioner. Av dessa har Sverige ratificerat 35, därav 2 villkorligt. De från svensk sida ratificerade konventionerna framgå av bifogade förteckning.

Att Sverige endast i relativt begränsad omfattning kunnat lämna stöd åt det internationella samarbete på detta område, som en ratifikation innebär, beror i flertalet fall icke på att konventionernas huvudprinciper ej skulle kunna accepteras av vårt land. Hindren för ratifikation sammanhånga i stället många gånger med det detaljerade och man kanske kan säga alltför osmidiga sätt, varpå konventionerna utformats. Bland annat kan anmärkas att det i Sverige allmänt ansetts att de skiftande förhållandena på olika områden motivera större möjligheter till dispens än konventionerna medgiva. Vad nu sagts gäller icke minst konventioner avseende arbetarskyddet. Från riksdagens sida har också år 1947 uttalats att en bättre uppslutning kring internationella arbetsorganisationens konventioner säkerligen skulle kunna åstadkommas, om i dessa inskrevs endast de principellt betydelsefulla stadgandena och större utrymme lämnades de olika länderna att allt efter rådande förhållanden utforma detaljbestämmelserna. I samband med behandlingen av den nya arbetarskyddslagen framhöll socialministern (prop. 280/1948 s. 280) att det vore att hoppas att de år 1946 beslutade ändringarna i organisationens stadga skulle möjliggöra en sådan utveckling.

I fortsättningen skall i all korthet beröras de konventioner, som ej ratificerats, och anledningen därtill.

Nr 1 (prop. 361/1921). *Konvention angående begränsning av arbetstiden i industriella företag (1919).*

Konventionen avviker i flera hänseenden från den svenska allmänna arbetstidslagen av år 1930. Bl.a. är konventionens tillämpningsområde

betydligt vidsträcktare än den svenska lagen. Sålunda undantager den svenska lagen — i motsats till konventionen — t.ex. de s.k. småföretagen (företag med mindre än 5 arbetare), samt arbete som bedrivs av staten.

Anmärkas må att den svenska arbetstidslagstiftningen för närvarande är föremål för omprövning.

Nr 3 (prop. 361/1921; 298/1948). *Konvention angående kvinnors användande till arbete före och efter barnsboerd* (1919).

Jfr. anmärkning under konvention nr 103.

Nr 4, Nr 41, Nr 89 (prop. 40/1930; 84/1935; 162/1949). *Konvention angående kvinnors nattarbete* (1919, reviderad 1934, 1948).

Jfr. anmärkning under konvention nr 89.

Nr 5, Nr 59 (prop. 45/1938; 298/1948). *Konvention angående minimiålder för barns användande till industriellt arbete* (1919, reviderad 1937).

Enligt konventionen få barn under 15 år icke användas till arbete i industriella företag. Undantag medgives blott för rena familjeföretag och detta endast om sysselsättningen icke är farlig för liv, hälsa eller moral.

Den svenska lagen stadgar att minderårig, som ej fyllt 15 eller under kalenderåret fyller 15 år, icke må användas till industriellt eller därmed likställt arbete. Undantag göres för budskickning och annat lättare distributionsarbete. Dessutom äger arbetarskyddsstyrelsen i viss utsträckning dispensera från förbudet. Man har alltså i Sverige ej ansett sig böra gå så långt som konventionen.

Nr 6, Nr 90 (prop. 45/1938; 162/1949). *Konvention angående minderårigas nattarbete inom industrien* (1919, reviderad 1948).

Jfr. anmärkning under konvention nr 90.

Nr 22 (prop. 152/1927). *Konvention angående sjömäns anställningsavtal* (1926).

Vissa olikheter bestå mellan konventionen och den svenska sjömanslagen. De flesta olikheterna äro av jämförelsevis ringa betydelse men i ett hänseende finns en viktig skiljaktighet. Enligt konventionen må avtal på obestämd tid av vardera parten uppsägas i envar hamn där fartyget lastar eller lossar, förutsatt att vederbörlig uppsägningstid iakttages. I sjömanslagen föreskrives däremot, att om sjömannen är svensk och han antagits här i riket, avtalet icke må från någondera sidan uppsägas till upphörande annorstädes än i svensk lastnings- eller

lossningshamn. Från denna regel, som dock endast gäller, därest ej annat överenskommits, göres visst undantag. Sjömanslagen har tillkommit efter samarbete med Norge, Danmark och Finland, och föreskrifter, motsvarande omförmälda bestämmelse i den svenska sjömanslagen, finnas i de övriga nordiska ländernas rätt.

Nr 23 (prop. 152/1927). *Konvention angående hemförsäkring av sjömän* (1926).

Enligt konventionen har sjöman, som under avtalstiden eller vid dess utgång lämnar fartyget, *alltid* rätt att bli återförd till sitt hemland eller till anställnings- eller utgångshamnen enligt föreskrift i den nationella lagstiftningen. Allenast för utländsk sjöman, som anställts å fartyget i annat land än sitt hemland, skall berörda regel icke gälla. Varje lands lagstiftning skall ange vem som skall bära kostnaderna för hemsändandet, dock skall sjömannen i vissa fall frifrigas från dylik kostnad.

Enligt sjömanslagen har sjömannen rätt att bli hemsänd endast i *vissa angivna fall* (sjukdom, olagligt avskedande, frånträdande av avtalet på grund av att fartyget icke är i sjövärdigt skick m.m.). Kostnaden gäldas av redaren; dock att staten bekostar hemresa för svensk sjöman, vars anställning upphör i utlandet på grund av fartygets förolyckande.

Nr 24 (prop. 71/1928). *Konvention angående sjukförsäkring för arbetare inom industri och handel samt tjänstefolk* (1927).

Konventionen föreskriver inrättande av obligatorisk sjukförsäkring för vissa grupper av anställda. Den hittills gällande sjukförsäkringen i Sverige har byggt på principen om frivillig anslutning. Sedan den tidigare beslutade allmänna obligatoriska sjukförsäkringen satts i kraft den 1 januari 1955, torde ratifikationsfrågan komma att tagas under förnyat övervägande.

Nr 25 (prop. 71/1928). *Konvention angående sjukförsäkring för jordbruksarbetare* (1927).

Jfr. anmärkning under konvention nr 24.

Nr 26 (prop. 185/1929). *Konvention angående införande av metoder för fastställande av minimilöner* (1928).

Enligt konventionen skall vederbörande stat införa eller vidmakthålla metoder, som möjliggöra fastställande av minimilönesatser för arbetare, anställda i sådana yrken eller delar av yrken (och särskilt i hemindustriella yrken), vari icke finnas anordningar för lönerns

effektiva reglering genom kollektivavtal eller annorledes och där lönerna äro exceptionellt låga. Som skäl för Sveriges underlåtenhet att ratificera konventionen åberopades år 1929 i huvudsak följande. Konventionen, som närmast avser hemindustrien, hade ingen betydelse för vårt land. Minimilöner bleve ej sällan maximilöner och kunde, då de i regel måste sättas låga, stundom verka nedtryckande på lönenivån i allmänhet. I viss mån kunde också officiellt fastställda minimilöner medverka till stelhet i lönesystemet. Statlig lönereglering skulle medföra avsevärda kostnader för det allmänna och möta betydande svårigheter, bl.a. med avseende å kontrollen.

Nr 30 (prop. 32/1931; 96/1939). *Konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda* (1930).

Konventionen avser att reglera arbetstiden i handeln och för kontorsanställda inom andra verksamhetsområden. Huvudregeln är att arbetstiden för den personal, som faller under konventionen, icke får överstiga 48 timmar i veckan eller 8 timmar om dagen.

Hinder för ratifikation föreligger bl.a. däri, att arbetstiden för kontors- och därmed jämställd personal utanför detaljhandeln icke är reglerad i svensk lagstiftning.

Nr 31, Nr 46 (prop. 18/1932; 15/1936). *Konvention angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor* (1931, reviderad 1935).

I konventionen föreskrives som huvudregel, att tiden för arbetares uppehåll i underjordisk stenkolsgruva icke får överstiga 7 tim. 45 min. per dag.

Det har icke ansetts lämpligt att Sverige ansluter sig till konventionen, innan åtminstone några av de större kolproducerande länderna ratificerat densamma.

Sedermera ifrågasatta lagstiftningsåtgärder ha icke genomförts sedan arbetsmarknadens parter avtalsmässigt löst frågan.

Nr 33, Nr 60 (prop. 11/1933; 45/1938). *Konvention angående minimiålder för barns användande till icke-industriellt arbete* (1932, reviderad 1937).

Enligt konventionens huvudregel må barn under 15 år eller barn som fyllt 15 år men ännu äro underkastade primär skolplikt, icke användas till icke-industriellt arbete. Konventionen medger dock för barn, som fyllt 13 år, vissa undantag, då fråga är om lätt arbete samt arbete i konstens, vetenskapens eller undervisningens intresse. Undantagen äro mera omfattande för barn över 14 år än för barn mellan 13 och 14 år.

Bestämmelser med samma syfte som konventionen finnas dels i

arbeterskyddslagen, dels i 1897 års förordning angående förbud mot barns användande vid offentliga föreläsningar och dels i 1926 års lag om meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning.

Genom arbetskyddslagen har närmare anslutning vunnits till konventionen än tidigare, men skiljaktigheter finnas fortfarande. Här må endast nämnas, att enligt den allmänna regeln i arbetskyddslagen barnet skall ha fyllt eller under kalenderåret fylla 14 år för att få användas till arbete, medan minimiåldern enligt konventionens huvudregel är 15 år.

Såväl 1897 års förordning som 1926 års lag skilja sig avsevärt från konventionen men frågan om revision av dessa båda författningar står på dagordningen.

Nr 35—38 (prop. 138/1934). *Konvention nr 35 angående obligatorisk åldersförsäkring för löntagare i industriella företag, handelsföretag och fria yrken samt för hemarbetare och tjänstefolk (1933), nr 36 angående obligatorisk åldersförsäkring för löntagare i jordbruksföretag (1933), nr 37 angående obligatorisk invaliditetsförsäkring för löntagare i industriella företag, handelsföretag och fria yrken samt för hemarbetare och tjänstefolk (1933) och nr 38 angående obligatorisk invaliditetsförsäkring för löntagare i jordbruksföretag (1933).*

Det försäkringssystem, som innefattas i konventionsförslagen, avser i allmänhet endast löntagare, under det att den svenska lagstiftningen avser även andra grupper av medborgare. Konventionerna synas i stort sett icke innehålla några med folkpensioneringslagen oförenliga principer. Vissa skiljaktigheter föreligga dock. Som exempel må nämnas, att enligt konventionerna 35 och 36 pensionsåldern icke får beträffande försäkring för löntagare överstiga 65 år, under det att pensionsåldern enligt den svenska lagstiftningen är 67 år.

Frågan om genomförandet av en allmän pensionsförsäkring är för närvarande under omprövning i Sverige.

Nr 39—40 (prop. 138/1934). *Konvention nr 39 angående obligatorisk dödsfallsförsäkring för löntagare i industriella företag, handelsföretag och fria yrken samt för hemarbetare och tjänstefolk (1933) och nr. 40 angående obligatorisk dödsfallsförsäkring för löntagare i jordbruksföretag (1933).*

Enligt konventionerna skall ett system av obligatorisk dödsfallsförsäkring inrättas. Försäkringen skall medföra rätt till pension åtminstone för den avlidne försäkrades eller pensionerades icke omgifta änka och efterlevande barn. Rätt till änkepension må förbehållas änkor, vilka överskridit viss ålder eller drabbats av invaliditet, samt

begränsas till fall, där äktenskapet varat viss tid och ingåtts innan den försäkrade eller pensionerade uppnått viss ålder eller blivit invalid. Rätt till pension tillkommer barn, som icke överskridit viss ålder, icke understigande 14 år.

Då frågan om ratifikation av konventionerna behandlades av de svenska statsmakterna (prop. 138/1934) saknades i svensk lagstiftning motsvarighet till dödsfallsförsäkring enligt konventionerna. Sedan dess har genom folkpensioneringslagen änkepension införts i vårt land. De syftemål, som konventionerna avse att tillgodose genom pension åt barn, tillgodoses här i landet genom särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m.fl. barn. Frågan rörande en ytterligare utbyggnad av hjälpen till efterlevande torde komma att prövas i samband med behandlingen av aktuella sakkunnigförslag.

Nr 43 (prop. 84/1935; 35/1936). *Konvention angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk* (1934).

Konventionen äger tillämpning å personer, som i varandra avlösande skift arbeta med nödvändigtvis kontinuerliga förrättningar i vissa fönsterglasbruk, samt stadgar användande av minst 4 skiftlag med en arbetstid, som icke överstiger 42 timmar i veckan.

Den gällande svenska arbetstidslagstiftningen står ej i överensstämmelse med konventionen.

Frågan om skiftarbetarnas arbetstid är f.n. under omprövning.

Nr 44 (prop. 84/1935). *Konvention angående tillförsäkrande åt ofrivilligt arbetslösa av ersättning eller understöd* (1934).

Mellan den svenska lagstiftningen och konventionen förelågo 1935 vissa skiljaktigheter (redovisade i prop. 84/1935), vilka då ansågos utgöra hinder mot ratifikation. Dessa skiljaktigheter bestå — åtminstone delvis — alltjämt. Som exempel kan nämnas, att enligt arbetslöshetskasseförordningen beslut under vissa förutsättningar kan fattas om att minska understödstidens längd under den i konventionen som ett absolut minimum stadgade tiden av 78 arbetsdagar per år. En revision av den svenska arbetslöshetsförsäkringen är emellertid för närvarande aktuell och i samband därmed torde frågan huruvida lagstiftningen kan anpassas efter de principer, som kommit till uttryck i konventionen, bli föremål för prövning.

Nr 47 (prop. 15/1936). *Konvention angående arbetstidens förkortning till 40 timmar i veckan* (1935).

Konventionen har endast karaktär av en principdeklaration till förmån för 40-timmarsveckan. Beträffande principens praktiska

tillämpning på olika slag av sysselsättningar hänvisas i konventionen till specialkonventioner, vilka bliva bindande först genom särskild ratifikation. Från svensk sida har man ansett sig böra ställa sig avvaktande i avbidan på arbetstidslagstiftningens slutliga utformning.

Nr 48 (prop. 15/1936). *Konvention angående upprättande av ett internationellt system för bevarande av rättigheter, grundade på invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring (1935).*

Jfr. konventionerna 35—40.

Konventionen åsyftar att upprätta ett system, varigenom arbetare, som flytta från ett land till ett annat, bevara rättigheter, som äro under förvärvande eller redan blivit förvärvade hos inrättningar för obligatorisk invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring. Konventionens bestämmelser sakna full motsvarighet i svensk lagstiftning.

Nr 49 (prop. 15/1936). *Konvention angående förkortning av arbetstiden i buteljglasbruk (1935).*

Konventionen avser vissa arbeten vid kontinuerlig tillverkning av buteljer och liknande föremål av glas med tillhjälp av automatiska maskiner och stadgar i huvudsak användande av minst 4 skiftlag med en arbetstid, som icke överstiger 8 timmar per skift eller 42 timmar per vecka. Departementschefen uttalade i prop. 15/1936, att frågan om konventionsbestämmelsernas inverkan på den svenska buteljglasindustrien krävde närmare utredning samt att i avvaktan härpå med konventionens ratificering borde anstå. Riksdagen anslöt sig härtill.

Frågan om skiftarbetarnas arbetstid är för närvarande under omprövning.

Nr 50 (prop. 56/1937). *Konvention angående reglering av vissa särskilda system för rekrytering av arbetare (1936).*

Konventionen, som avser att bereda skydd åt infödda arbetare i kolonialområden o. d., saknar tillämplighet på svenska förhållanden och har därför icke ratificerats.

Nr 51 och 61 (prop. 56/1937; 45/1938). *Konvention nr 51 angående förkortning av arbetstiden vid offentliga arbeten (1936) och nr 61 angående förkortning av arbetstiden inom textilindustrien (1937).*

Dessa konventioner bygga på principkonventionen (nr 47) om 40-timmars arbetsvecka, under det att den nuvarande svenska arbetstidslagstiftningen är baserad på principen om 48 timmars arbetsvecka.

Nr 52 och 54 (prop. 56/1937; 286/1938). *Konvention nr 52 angående semester* (1936) och *nr 54 angående semester för sjömän* (1936, reviderad 1946 och 1949).

Genom den svenska semesterlagstiftningen tillerkännas arbetstagnarna väsentligt bättre förmåner än som stadgas i konventionerna. I vissa speciella avseenden avviker emellertid semesterlagen från konventionerna. Den viktigaste avvikelserna synes vara, att semesterlagen saknar straffbestämmelser, under det att enligt konventionerna ett system av straffpåföljder skall upprättas för att säkerställa konventionernas tillämpning. — Jfr. i fråga om konvention nr 54 anmärkning under konvention nr 72 och 91.

Nr 53 (prop. 239/1938). *Konvention angående minimifordringar på yrkeskompetens hos befäl å handelsfartyg* (1936).

I Sverige gällande regler rörande befälets behörighet och behörighetsbevis gå på det hela taget väsentligt utöver de minimifordringar som konventionen uppställer. I stort sett skulle ratificering sålunda väl vara motiverad. De svenska bestämmelserna överensstämmer emellertid icke i allt med konventionen och kunna, på grund av nationella förhållanden, vartill konventionen icke tagit hänsyn, icke lämpligen anpassas efter densamma. Under sådana omständigheter och då frågan om ratificering på grundval av allenast principiell överensstämmelse ännu icke vunnit sin lösning, torde spörsmålet om förnyad prövning av ratificeringsfrågan få ställas på framtiden.

Nr 55 (prop. 239/1938). *Konvention angående redarens förpliktelser ifall sjöman drabbas av sjukdom, olycksfall eller döden* (1936).

Jfr. anmärkning under konvention nr 70.

Nr 56 (prop. 239/1938). *Konvention angående sjukförsäkring för sjömän* (1936).

Jfr. anmärkning under konvention nr 24.

Nr 62 (prop. 45/1938). *Konvention angående säkerhetsföreskrifter i byggnadsindustrien* (1937).

Arbetsarkyddsstyrelsen är för närvarande sysselsatt med att utarbeta anvisningar till skydd mot ohälsa och olycksfall i arbete inom byggnadsverksamheten. I avbidan på färdigställandet av dessa anvisningar vilar frågan om ratifikation.

Nr 64 och 65 (prop. 19/1940). *Konvention nr 64 angående reglering av skriftliga arbetsavtal för infödda arbetare (1939) och nr 65 angående straffpåföljder för brytande av arbetsavtal från infödda arbetares sida (1939).*

Då Sverige icke har kolonier eller därmed jämförliga underlydande områden har anledning saknats för vårt land att ratificera konventionsförslagen.

Nr 66 (prop. 19/1940). *Konvention angående migrerande arbetares rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor (1939, reviderad 1949).*

Jfr. anmärkning under konvention nr 97.

Nr 67 (prop. 19/1940; 115/1940). *Konvention angående reglering av arbets- och vilotider vid transport på väg (1939).*

Konventionen har till uppgift att begränsa arbetstiden i syfte att dels tillfredsställa vissa sociala krav på ledighet och dels främja trafiksäkerheten. Detta dubbelsyfte tillgodoses i Sverige å ena sidan av arbetstidslagen och å andra sidan av förordningen om yrkesmässig automobiltrafik. Den svenska lagstiftningen täcker emellertid endast delvis de arbetsområden, som inbegripas under konventionen. Denna äger nämligen tillämpning å alla, vilka som yrke föra mekaniskt drivna åkdon eller såsom biträden färdas med dylika fordon och yrkesmässigt utföra arbete beträffande fordonet, dess passagerare eller last. Arbetstidslagens tillämpning är däremot begränsad till arbetare sysselsatta i rörelser, vari i regel användas mera än 4 arbetstagare, och förordningens föreskrifter gälla endast förare i yrkesmässig trafik. I de delar, där konventionen och den svenska lagstiftningen ha samma tillämpningsområde, föreligga flera olikheter med avseende å reglernas innehåll. Som exempel må nämnas, att vilotiden enligt konventionen i regel skall utgöra minst 12 på varandra följande timmar under varje 24-timmarsperiod och minst 30 på varandra följande timmar under varje 7-dagarsperiod, under det att förordningen om yrkesmässig automobiltrafik som huvudregel föreskriver minst 9 sammanhängande timmars vila per 24-timmarsperiod och medger inskränkning av denna vilotid till lägst 7 timmar två gånger under varje 7-dygnsperiod.

Nr 68—69 (prop. 321/1947). *Konvention nr 68 angående kosthåll och utspisning för fartygsbesättningar och nr 69 angående behörighetsbevis för skeppskockar (båda 1946).*

Kommerskollegium har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 februari 1954 framlagt förslag till ny spisordning för handelsflottan. I förslaget ha beaktats stadgandena i konventionen nr 68 om tillfredsställande

standard för proviantering och utspisning, regelbunden tillsyn å provianten samt tillsyn efter skriftlig framställning av besättning och vissa angivna organisationer. För ratificering av denna konvention erfordras ytterligare föreskrifter rörande i densamma förutsatt särskild tillsynsmyndighet, om anordningar och utrustning inom intendenturavdelningen å fartyg samt om utbildning av intendenturpersonal.

I fråga om konventionen nr 69 torde ytterligare resultat av anordnade kurser för kökspersonal vid sjömannskolorna avvaktas, innan ställning tages till frågan om ratificering av konventionen.

Nr 70 (prop. 321/1947; 170/1952). *Konvention angående social trygghet för sjömän (1946).*

I fråga om Sveriges anslutning till förevarande konvention har 1946 års sjömanskommitté icke ansett sig böra föreslå att de förmåner, som enligt gällande sjömanslag tillkomma sjuk eller skadad sjöman, skulle utvidgas i sådan mån att ratificering av konventionen bleve möjlig. Yrkande i denna riktning har ej heller framställts av någon av remissinstanserna. I likhet med kommittén fann chefen för handelsdepartementet i prop. 170/1952 att, därest konventionens föreskrifter i förevarande hänseende överfördes till sjömanslagen, sjöfolket skulle komma i en mera gynnsam ställning i förhållande till de enskilda arbetstagarna i land än som kunde anses tillrådligt. Det kunde även framhållas att icke heller de övriga nordiska ländernas lagsförslag upptog sådana regler att ratifikation av konventionen kunde ske. Denna konvention torde alltså för närvarande icke böra ratificeras. — Riksdagen biträdde departementschefens mening.

Nr 71 (prop. 321/1947). *Konvention angående pensionering av sjömän (1946).*

Enligt konventionen skall vederbörande medlemsstat sörja för upprättande av ett pensionssystem för sjömän, när de lämna tjänsten. Konventionens bestämmelser skilja sig avsevärt från den svenska tjänstepensioneringen för sjöfolk, vilken utvecklats dels på frivillighetens väg genom kollektivavtal och dels genom lagstiftning (lag 30 juni 1943 angående avgifter för sjöfolks pensionering). I sitt yttrande över konventionen ansåg kommerskollegium, att det icke fanns skäl att enbart för att möjliggöra ratifikation vidtaga genomgripande förändringar i det svenska systemet, vilket innebar en för våra förhållanden lämplig lösning. Kollegium avstyrkte därför ratifikation. Denna uppfattning delades av såväl Kungl. Maj:t som riksdagen.

Frågan om genomförandet av en allmän pensionsförsäkring är för närvarande under omprövning.

Nr 72 (prop. 321/1947). *Konvention angående semester med bibehållen hyra för sjömän* (1946, reviderad 1949).

Jfr. anmärkning under konvention nr 91.

Nr 73 (prop. 321/1947; 1954 års statsverksproposition, X huvudtiteln). *Konvention angående läkarundersökning av sjömän* (1946).

Kommerskollegium och medicinalstyrelsen ha den 1 december 1952 inkommit med förslag till förbättrad hälsokontroll för sjöfolk.

I förslaget erinra ämbetsverken bl. a. därom, att 1946 års sjömanskommitté fann önskvärt att en sjöman jämväl vid ommönstring för fortsatt tjänst å samma fartyg skulle uppvisa intyg — i vart fall avseende tuberkulos — att han blivit undersökt av läkare senast en månad före ommönstringen. Även om detta i och för sig är önskvärt kunna ämbetsverken med hänsyn till de stora praktiska svårigheterna inte förorda förslaget. Då dessutom flertalet sjömän byter anställning efter förhållandevis kort tid, medför rådande system icke allvarigare olägenheter. Så småningom bör dock enligt ämbetsverkens mening en slutgiltig lösning av problemet kunna erhållas genom att föreskrift meddelas om att läkarintygen — i överensstämmelse med konventionens regler — i intet fall skola äga giltighet längre än två år. Anledningen till att ämbetsverken icke nu framlägga förslag härom är bl. a. den att det för närvarande på flera håll utomlands icke synes vara möjligt att till rimliga kostnader ordna läkarundersökning av det slag som bör ifrågakomma.

På de av ämbetsverken anförda skälen ansåg chefen för handelsdepartementet i 1954 års statsverksproposition, att med Sveriges ratificering av konventionen tills vidare borde anstå.

Frågan om ersättning — på socialförsäkringens bekostnad — för läkarvård utom riket är för närvarande under särskild utredning.

Nr 74 (prop. 321/1947). *Konvention angående behörighetsbevis för matros* (1946).

Ratifikationsfrågan har ställts på framtiden i avvaktan på att vår sjömansskolororganisation hunnit utvecklas mera än som hittills skett.

Nr 77 och 78 (prop. 240/1947; 298/1948). *Konvention nr 77 angående läkarundersökning av barn och minderåriga för utrönande av deras lämplighet för industriellt arbete och nr 78 angående läkarundersökning av barn och minderåriga för utrönande av deras lämplighet för icke industriellt arbete* (båda 1946).

Bestämmelserna ansluta sig i avsevärd utsträckning till den svenska arbetarskyddslagstiftningen, men vissa ratifikationshinder

avvikelser föreligga. Som exempel må nämnas, att arbete, som arbetstagare utför i sitt hem eller å annan av honom själv bestämd plats, faller under konventionernas men utanför arbetarskyddslagens tillämpningsområde. Vidare må nämnas, att konventionerna icke medge något undantag från föreskrifterna om läkarundersökning, medan arbetarskyddsstyrelsen enligt den svenska lagstiftningen kan meddela dispens beträffande den årliga undersökningen.

Nr 79 (prop. 240/1947; 298/1948). *Konvention angående begränsning av nattarbete för barn och minderåriga i icke-industriell verksamhet* (1946).

Icke heller i denna konvention har undantag gjorts för arbete, som arbetstagaren utför i sitt hem eller å annan plats som av honom bestämmes, vilket torde hindra ratifikation. Även i andra avseenden är konventionen strängare än den svenska lagstiftningen. Som exempel kan nämnas, att enligt konventionen nattvilan under inga omständigheter får understiga 12 timmar, under det att arbetarskyddslagen som regel föreskriver 11 timmars nattvila.

Nr 82—86 (prop. 189/1948). *Konvention nr 82 angående socialpolitik inom områden belägna utanför moderlandet, nr 83 angående tillämpning av internationell arbetslagstiftning på områden belägna utanför moderlandet, nr 84 angående föreningsrätt och biläggande av arbets tvister inom områden belägna utanför moderlandet, nr 85 angående arbetsinspektion inom områden belägna utanför moderlandet och nr 86 angående den längsta giltighetstiden av arbetsavtal för infödda arbetare* (samtliga 1947).

Innehållet i dessa konventioner har icke ansetts påkalla annan åtgärd från svensk sida än en förklaring, att i konventionerna intagna bestämmelser sakna tillämpning på svenska förhållanden.

Nr 89 (prop. 162/1949). *Konvention angående kvinnors nattarbete inom industrien* (reviderad 1948).

Enligt konventionens art. 3 gäller nattarbetsförbudet för kvinno allt arbete i industriella företag, medan den svenska lagen (§ 36) avse endast hantverks- och industriellt arbete. Till skillnad från arbetarskyddslagen innebär konventionen att inom ett industriellt företag även annat än industriellt arbete, t.ex. städning, vakt- och kontorsarbete omfattas av förbudet. I art. 3 göras vissa undantag från nattarbetsförbudet beträffande rena familjeföretag, medan i den svenska lagen från nattarbetsförbudet för kvinnor undantagas även familje medlemmar i andra industriföretag än familjeföretag.

Nr 90 (prop. 162/1949). *Konvention angående minderårigas nattarbete inom industrien* (reviderad 1948).

Undantagen från nattarbetsförbudet för minderåriga i familjeföretag (art. 1 mom. 3) äro snävare än enligt arbetarskyddslagen. Vidare skall enligt art. 2 mom. 1 med natt förstås 12 timmar, medan arbetarskyddslagen föreskriver 11. Den skyddade perioden skall omfatta 7 timmar (under tiden 22—7) för minderåriga över 16 år, medan enligt arbetarskyddslagen denna period omfattar tiden 22—5. Den svenska lagen innehåller inga bestämmelser om rätt för myndighet att föreskriva skilda perioder för nattarbetsförbudet som återfinnas i konventionen. Dock finnes dispensbestämmelse i 33 § arbetarskyddslagen. Enligt denna regel finnes möjlighet att medgiva ändring i fråga om nattvilans såväl längd som förläggning, medan konventionen ej medger inskränkning i nattarbetets längd och sålunda är strängare än lagen. Konventionen medger vidare (art. 3 mom. 2) vissa dispenser från nattarbetsförbudet. Motsvarande bestämmelser återfinnas i 33 § arbetarskyddslagen. Medan konventionens dispensmöjligheter avse lärlings- eller yrkesutbildning inom sådana industrier eller yrken, där arbetet måste bedrivas kontinuerligt, äro emellertid dispensmöjligheterna enligt nämnda lagrum icke på detta sätt begränsade. Slutligen innehåller icke den svenska lagen bestämmelser om 13 timmars viloperiod mellan två arbetsskift, vilket förutsattes i konventionen.

Nr 91 (prop. 207/1950). *Konvention angående semester med bibehållen hyra för sjömän* (reviderad 1949).

I semestern skall enligt konventionen icke inräknas allmänna eller sedvanliga helgdagar, medan enligt svenska semesterlagen helgdagar skola inräknas i semestern, såframt ej semestern utgår med mindre antal dagar i följd än sex.

Nr 93 (prop. 207/1950). *Konvention angående hyror, arbetstid och bemanning å fartyg* (1949). (Denna konvention ersätter konvention nr 76 i samma ämne.)

Konventionen innehåller vissa föreskrifter om minimilön för matrosar, och dessa föreskrifter måste anses lägga hinder i vägen för en svensk anslutning till konventionen.

Nr 94 (prop. 188/1950). *Konvention angående arbetsklausuler i kontrakt, däri offentlig myndighet är part* (1949).

Konventionen saknar intresse för Sveriges del, enär däri intagna villkor och bestämmelser i regel i vårt land regleras genom kollektivavtal. Därtill kommer, att i konventionen finnas vissa bestämmelser, som te sig främmande för svenska förhållanden (särskilt art. 4).

Nr 95 (prop. 188/1950). *Konvention angående rättsskydd för lön (1949).*

Konventionen synes på ett par punkter, särskilt i avseende å den personkrets, som skulle komma i åtnjutande av förmånsrätt för lönefordran i arbetsgivares konkurs, vara mera vittomfattande än vad fallet är i svensk lagstiftning och rättspraxis.

Nr 97 (prop. 188/1950). *Konvention angående migrerande arbetare (reviderad 1949).*

Föreskrifterna i konventionen syfta till att utplåna skillnaden mellan den inhemska och den utländska arbetskraften genom att göra de migrerande arbetarna delaktiga av samma förmåner som dem, vilka komma landets egna medborgare till godo.

Sjukförsäkring, försäkring för olycksfall i arbete, arbetslöshetsförsäkring och arbetslöshetshjälp, mödrahjälp, allmänna barnbidrag samt en del familjesociala åtgärder, t. ex. fria resor för barn och husmödrar, stå öppna även för utlänningar. Däremot tillämpas nationalitetsprincipen bl.a. beträffande folkpension, bidrag till änkor och änklingar med barn, särskilda barnbidrag och bidragsförskott.

Nr 99 (prop. 47/1952). *Konvention angående ordning för fastställande av minimilöner inom jordbruket (1951).*

Ett frångående av hittills i Sverige tillämpade metoder för lönesättningen inom jordbruket har ej ansetts böra ifrågakomma. Med hänsyn härtill har ratificering ej ansetts böra ske.

Nr 100 (prop. 47/1952). *Konvention angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde (1951).*

En ratificering av konventionen skulle innebära ett frångående av den hittills allmänt godtagna principen om rätt för den privata arbetsmarknadens parter att utan påverkan från statsmakterna genom fria avtalsförhandlingar träffa överenskommelser om löneförhållanden. Bedömandet av frågan huruvida konventionen bör beaktas vid lönesättningen för statsanställda bör anstå tills vidare.

Nr 103 (prop. 73/1953; 144/1954). *Konvention angående skydd vid havandeskap och barnsbörd (reviderad 1952).*

Förslag har förelagts 1954 års riksdag om införande av obligatorisk moderskapsförsäkring. Härigenom skall kvinnliga arbetstagare vid ledighet för nedkomst vara tillförsäkrade ersättning under sådan tid och av sådan storlek att det i konventionen uppställda villkoret om kompensation för inkomstbortfall uppfylles. Då det är tveksamt, huruvida den svenska lagstiftningen fullt tillgodoser de krav, som konventionen i övrigt uppställer, har frågan om ratifikation tills vidare fått anstå.

Förteckning över
INTERNATIONELLA ARBETSKONVENTIONER
ratificerade av Sverige

<i>Nr.</i>	<i>Konvention</i>	<i>Dag för registrering av ratifikationen</i>
2.	Konv. ang. arbetslösheten	27.9.1921
7.	Konv. ang. fastställande av minimiålder för barns användande i arbete till sjöss (jfr. nr 58)	27.9.1921
8.	Konv. ang. ersättning för arbetslöshet vid fall av fartygs för-olyckande	1.1.1935
9.	Konv. ang. arbetsförmedling för sjömän	27.9.1921
10.	Konv. ang. minimiålder för barns användande till arbete inom jordbruket	27.11.1923
11.	Konv. ang. jordbruksarbetarnas föreningsrätt	27.11.1923
12.	Konv. ang. ersättning för olycksfall i arbete inom jordbruket ..	27.11.1923
13.	Konv. ang. användande av blyvitt vid målning	27.11.1923
14.	Konv. ang. tillämpningen av veckovila i industriella företag ..	22.12.1931
15.	Konv. ang. minimiålder för eldare och kollämpare ombord å fartyg	14.7.1925
16.	Konv. ang. obligatorisk läkarundersökning av barn och unga personer, som användas till arbete ombord å fartyg	14.7.1925
17.	Konv. ang. ersättning för olycksfall i arbete	8.9.1926
18.	Konv. ang. ersättning för yrkessjukdomar (jfr. nr 42)	15.10.1929
19.	Konv. ang. lika behandling av in- och utländska arbetare i av-seende å ersättning för olycksfall i arbete	8.9.1926
20.	Konv. ang. nattarbete i bagerier	5.1.1940
21.	Konv. ang. förenkling av inspektionen av emigranter ombord å fartyg (villkorlig)	15.10.1929
27.	Konv. ang. angivande av vikten å tyngre kollin, som transpor-teras å fartyg	11.4.1932
29.	Konv. ang. tvångs- eller obligatoriskt arbete	22.12.1931
32.	Konv. ang. skydd mot olycksfall för arbetare, sysselsatta med lastning och lossning av fartyg (reviderad)	3.8.1938
34.	Konv. ang. avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer (jfr. nr 96)	
42.	Konv. ang. ersättning för yrkessjukdomar (reviderad)	1.1.1936
45.	Konv. ang. användande av kvinnor till arbete under jord i gruvor av alla slag	24.2.1937
57.	Konv. ang. arbetstid och bemanning å fartyg (villkorlig)	11.7.1936

Nr.	Konvention	Dag för registrering av ratifikationen
58.	Konv. ang. fastställande av minimiålder för barns användande i arbete till sjöss (reviderad)	6.1.1939
63.	Konv. ang. statistik rörande arbetslöner och arbetstider i de förnämsta gruv- och tillverkningsindustrierna, byggnadsverksamhet däri inbegripen, samt jordbruk ¹	6.1.1939
75.	Konv. ang. besättningens bostäder å fartyg (jfr. nr 92)	21.6.1939
80.	Konv. ang. partiell revision av de konventioner, som antagits av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens vid dess tjuguaåttio första sammanträden, i vilken föreskrifter meddelas rörande det framtida fullgörandet av vissa kansligöromål, som enligt nämnda konventioner ålegat Nationernas förbunds generalsekreterare, och vilken vidare innehåller vissa ändrade bestämmelser, föranledda av Nationernas förbunds upplösning och vidtagna ändringar i Internationella arbetsorganisationens stadga..	21.10.1947
81.	Konv. ang. arbetsinspektion inom handel och industri	29.5.1947
87.	Konv. ang. föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten	
88.	Konv. ang. den offentliga arbetsförmedlingens organisation ..	18.7.1950
92.	Konv. ang. besättningens bostäder å fartyg (reviderad)	18.7.1950
96.	Konv. ang. avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer (revid.)	
98.	Konv. ang. tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten	18.7.1950
101.	Konv. ang. semester inom jordbruket	12.8.1953
102.	Konv. ang. minimistandard för den sociala tryggheten	12.8.1953

---

¹ Ratifikationen har förklarats icke skola omfatta Del III (statistik rörande tidlönesatser och arbetstimmar, utgjorda i gruv- och tillverkningsindustrien).

Översikt angående Finlands ställning

till de konventioner som antagits av Internationella arbetsorganisationens
allmänna konferenser under åren 1919—1952.

Nr 1. Prop. 44/1921. — Svar 3/2 1922.

Konvention, varigenom arbetstiden i industriella företag begränsas till åtta timmar om dagen och fyrtioåtta timmar i veckan. 1919.

Principen om åtta timmars arbetstid inom industrien är i Finland genomförd. Stadgandena i gällande arbetstidslagen den 2 augusti 1946 avvika dock i vissa delar från konventionens bestämmelser. Till exempel tillämpas lagen icke beträffande uppförande, iståndsättande och reparation på landsbygden av vissa byggnader. Lagen tillåter även en begränsning av arbetstiden till 141 timmar under en period av tre veckor i vissa i lagen uppräknade företag oberoende av om det är fråga om skiftesarbete eller ej. Det må även nämnas att enligt den finska lagen övertidsarbete kan komma ifråga även angående arbete som icke är av särskilt brådskande natur.

Nr 2. Prop 58/1920. — Svar 6/5 1921.

Konvention angående arbetslöshet. 1919.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 18/6 1921 Nr 176.

Nr 3. Prop. 44/1921. — Svar 3/2 1922.

*Konvention angående kvinnors användande i arbete före och efter barns-
börd. 1919.*

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1952. Se konvention nr 103.

Nr 4. Prop. 44/1921.

Konvention angående kvinnors användande i nattarbete. 1919.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1934. Se konventionen nr 41.

Nr 5. Prop. 44/1921. — Svar 3/2 1922.

Konvention som bestämmer en lägsta åldersgräns för barn i industriellt arbete. 1919.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1937. Se konvention nr 59.

Nr 6. Prop. 44/1921. — Svar 3/2 1922.

Konvention angående barns och unga personers nattarbete vid industriella företag. 1919.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1948. Se konvention nr 90.

Nr 7. Prop. 59/1921. — Svar 16/2 1922.

Konvention angående fastställande av minimiålder för barns användande i arbete till sjöss. 1920.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 19/9 1925 Nr 278.

Nr 8. Prop. 54/1949. — Svar 25/11 1949.

Konvention angående ersättning för arbetslöshet vid fall av fartygs förolyckande. 1920.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 30/12 1949 Nr 853. Förordningen den 14/6 1951, nr 363, tillförsäkrar utländsk sjöman, hemmahörande i land, vari konventionen tillämpas, samma rätt till lön som finsk sjöman.

Nr 9. Prop. 59/1921. — Svar 16/2 1922.

Konvention angående arbetsförmedling för sjömän. 1920.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 16/9 1922 Nr 228.

Nr 10. Prop. 39/1922. — Svar 20/2 1923.

Proposition angående barns användande till arbete inom lantbruket. 1921.

Stadganden på detta område saknas, varför konventionen tillsvdare icke kunnat ratificeras. Frågan behandlas dock för närvarande i socialministeriet i samband med ett kommittébetänkande angående arbetskydd för barn och unga personer i allmänhet.

Nr 11. Prop. 39/1922. Svar 20/2 1923.

Konvention angående lantbruksarbetarnas förenings- och församlingsfrihet. 1921.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 1/6 1923 Nr 166.

Nr 12. Prop. 55/1949. Svar 25/11 1949.

Konvention angående ersättning för olycksfall i lantbruksarbete. 1921.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 30/12 1949
Nr 854.

Nr 13. Prop. 54/1927. Svar 10/12 1928.

Konvention angående förbud mot användande av blyvitt och blyulfat vid vissa målningsarbeten. 1921.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 1/3 1929
Nr 102.

Nr 14. Prop. 39/1922. Svar 1/6 1923.

Konvention angående veckovila. 1921.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 1/6 1923
Nr 167.

Nr 15. Prop. 39/1922. Svar 20/2 1923.

Konvention angående fastställande av minimiålder för unga personer, vilka användas såsom eldare och kollämpare. 1921.

Konventionen ratificerad. Tillämpningsförordningen given 9/9 1925
Nr 280.

Nr 16. Prop. 39/1922. Svar 20/2 1923.

Konvention angående obligatorisk läkarbesiktning av barn och unga personer i sjö tjänst. 1921.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 19/9 1925
Nr 279.

Nr 17. Prop. 56/1949. Svar 25/11 1949.

Konvention angående ersättning för olycksfall i arbete. 1925.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 30/12 1949
Nr 855.

Nr 18. Prop. 28/1926. Svar 22/4 1927.

Konvention angående skadestånd för yrkessjukdomar. 1925.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 2/9 1927
Nr 236.

Nr 19. Prop. 28/1926. Svar 22/4 1927.

Konvention angående likställande av eget och främmande lands arbetare i avseende å skadestånd till följd av olycksfall i arbete. 1925.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 2/9 1927
Nr 235.

Nr 20. Prop. 47/1927. Svar 16/3 1928.

Konvention angående nattarbete i bagerier. 1925.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 11/5 1928 Nr 194.

Nr 21. Prop. 11/1927. Svar 20/3 1928.

Konvention angående förenklandet av emigrantinspektionen å fartyg. 1926.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 1/3 1929 Nr 106.

Nr 22. Prop. 11/1927. Svar 20/3 1928.

Konvention angående arbetsavtal för sjömän. 1926.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 28/3 1947 Nr 249.

Nr 23. Prop. 11/1927. Svar 20/3 1928.

Konvention angående hemsändandet av sjömän. 1926.

Konventionen har icke kunnat ratificeras, enär gällande sjömanslag berättigar sjöman till fri hemresa endast i vissa fall. Sådana fall äro sjukdom, olagligt avskedande, frånträdande av avtalet på grund av att fartyget icke är i sjövärdigt skick m.m.

Nr 24. Prop. 60/1928. Svar 15/4 1929.

Konvention angående sjukförsäkring för arbetare inom industri och handel samt tjänstefolk. 1927.

Konventionen har icke kunnat ratificeras i Finland, enär stadganden angående en obligatorisk sjukförsäkring saknas.

Nr 25. Prop. 60/1928. Svar 16/4 1929.

Konvention angående sjukförsäkring för jordbruksarbetare. 1927.

Konventionen har icke kunnat ratificeras i Finland, enär stadganden angående en obligatorisk sjukförsäkring saknas.

Nr 26. Prop. 36/1929. Svar 5/11 1929.

Konvention angående införande av metoder för fastställande av minimilöner. 1928.

Konventionen har icke ratificerats enär stadganden angående fastställandet av minimilöner saknas. Lönereglementeringen som varit i kraft under de senaste åren måste anses vara av exceptionell natur.

Nr 27. Prop. 19/1932. Svar 19/4 1932.

Konvention angående angivande av vikten å tunga kollin som transporteras å fartyg. 1929.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 10/6 1932 Nr 218.

Nr 28. Prop. 61/1930. Svar 3/1 1931.

Konvention angående arbetares skyddande mot olycksfall vid lastning eller lossning av fartyg. 1929.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1932. Se konvention nr 32.

Nr 29. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående tvångs- eller obligatoriskt arbete. 1930.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 5/12 1935 Nr 373.

Nr 30. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda. 1930.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 5/12 1935 Nr 372.

Nr 31. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor. 1931.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1935. Se konvention nr 46.

Nr 32. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående skydd mot olycksfall för arbetare, sysselsatta med lastning och lossning av fartyg. 1932.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 22/6 1949.

Nr 33. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående minimiålder för barns användande till icke industriellt arbete. 1932.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1937. Se konvention nr 60.

Nr 34. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående arbetsförmedlingsbyråer, som uppbära avgift. 1933.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 5/12 1935 Nr 371.

Nr 35—38. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående obligatorisk ålderdomsförsäkring för löntagare i industriella företag, handelsföretag och fria yrken samt för hemarbetare och tjänstefolk. 1933.

Konvention angående obligatorisk ålderdomsförsäkring för löntagare i jordbruksföretag. 1933.

Konvention angående obligatorisk invaliditetsförsäkring för löntagare i industriella företag, handelsföretag och fria yrken samt för hemarbetare och tjänstefolk. 1933.

Konvention angående obligatorisk invaliditetsförsäkring för löntagare i jordbruksföretag. 1933.

Konventionerna 35—38 ha icke i Finland ratificerats. Den gällande folkpensionslagen omfattar visserligen i stort sett de principer, vilka fastställts i dessa konventioner, men en del avvikelser förefinnas. Sålunda är storleken av ålders- eller invaliditetspensionen icke avpassad efter lörens storlek, ehuru lönen ligger till grund för beräkandet av avgifterna. Likaså saknas de i konventionen förutsatta bestämmelserna angående besvärshätt till särskild domstol i utslag avgivet i fråga angående pension.

Nr 39. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående obligatorisk dödsfallsförsäkring för löntagare i industriella företag, handelsföretag och fria yrken samt för hemarbetare och tjänstefolk. 1933.

Stadganden angående här avsedd obligatorisk försäkring ingå icke i folkpensionslagen och ej heller i annan lagstiftning, varför konventionen icke kunnat ratificeras.

Nr 40. Prop. 63/1934. Svar 19/2 1935.

Konvention angående obligatorisk dödsfallsförsäkring för löntagare i jordbruksföretag. 1933.

Då stadganden angående obligatorisk försäkring på detta område saknas, har konventionen icke kunnat ratificeras.

Nr 41. Prop. 37/1936. Svar 21/12 1936.

Konvention angående kvinnors nattarbete. 1934.

Arbetstidslagen av år 1946 innehåller principiellt förbud mot användandet av kvinnor till nattarbete, vilket förbud dock icke tillsvärdare trätt i kraft. Konventionens bestämmelser äro strängare än det i lagen ingående förbudet. Sålunda tillåtes enligt lagen t.ex. nattarbete inom såg- och fanerindustrien ända till klockan 1. Konventionen har sålunda tillsvärdare icke kunnat ratificeras.

Nr 42. Prop. 57/1949. Svar 25/11 1949.

Konvention angående ersättning för yrkessjukdomar. 1934.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 30/12 1949 Nr 856.

Nr 43. Prop. 37/1936. Svar 21/12 1936.

Konvention angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk. 1934.

Företag på i konventionen avsett område underlyda allmänna arbetstidslagen, och är arbetstiden sålunda endast begränsad till 8 timmar i dygnet. Då konventionens bestämmelser motsvarande stadganden sålunda saknas, har konventionen icke ratificerats.

Nr 44. Prop 37/1936. Svar 21/12 1936.

Konvention om tillförsäkrande åt ofrivilligt arbetslösa av ersättning eller understöd. 1934.

Stadganden angående obligatorisk arbetslöshetsförsäkring finnas icke, varför konventionen ej kunnat ratificeras.

Nr 45. Prop. 34/1937. Svar 14/12 1937.

Konvention angående användande av kvinnor till arbete under jord i gruvor av alla slag. 1935.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 6/5 1938 Nr 195.

Nr. 46. Prop. 34/1937. Svar 14/12 1937.

Konvention angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor. 1935.

Frågan angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor är icke av betydelse i Finland, enär gruvor av detta slag icke finnas i landet. Särskild lagstiftning på detta område finnes därför icke heller, varför konventionen ej ratificerats.

Nr. 47. Prop. 34/1937. Svar 14/12 1937.

Konvention angående arbetstidens förkortning till fyrtio timmar i veckan. 1935.

Frågan om en förkortning av arbetstiden har senast dryftats i samband med revideringen av arbetstidslagen år 1946. Den då givna lagen bygger på principen om 47-timmars arbetsvecka. Trots att konventionen endast avser ett principuttalande för en förkortad arbetstid, har skäl icke ansetts förefinnas för en ratifikation av densamma.

Nr 48. Prop. 34/1937. Svar 14/12 1937.

Konvention angående upprättande av ett internationellt system för bevarande av rättigheter, grundade på invaliditets-, ålderdoms- och dödsfallsförsäkring. 1935.

Stadganden motsvarande konventionens bestämmelser saknas, varför densamma icke kunnat ratificeras.

Nr 49. Prop. 34/1937. Svar 14/12 1937.

Konvention angående förkortning av arbetstiden i buteljglasbruk. 1935.

Företag verksamma på det i konventionen avsedda området underlyda allmänna arbetstidslagar. Arbetstiden är sålunda begränsad till åtta timmar i dygnet. I avsaknad av särskild lagstiftning har konventionen icke ratificerats.

Nr 50. Prop. 55/1938. Svar 5/6 1939.

Konvention angående reglering av vissa särskilda system för rekrytering av arbetare. 1936.

Konventionen avser skydd åt infödda arbetare i kolonierna och saknar sålunda tillämplighet på finska förhållanden. Icke ratificerad.

Nr 51. Prop. 55/1938. Svar 5/6 1939.

Konvention angående förkortning av arbetstiden vid offentliga arbeten. 1936.

Särskilda stadganden om kortare arbetstid vid offentliga arbeten finnes icke. Konventionen icke ratificerad.

Nr 52. Prop. 55/1938. Svar 5/6 1939.

Konvention angående semester. 1936.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 27/5 1949 Nr 389.

Nr 53. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående minimifordringar på yrkeskompetens hos befäl å handelsfartyg. 1936.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen 28/3 1947 Nr 250.

Nr 54. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående semester med bibehållen hyra för sjömän. 1936.

Icke ratificerad. Konventionen reviderad 1946 och 1949. Se konventionerna 72 och 91.

Nr 55. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående redarens förpliktelser i fall sjöman drabbas av sjukdom, olycksfall eller döden. 1936.

Konventionens bestämmelser bl.a. beträffande förpliktelse att bekosta sjukvård och erlægga hyra för sjukdomstid omfatta en längre tid än vad som är fallet enligt gällande sjömanslag, varför konventionen icke ratificerats.

Nr 56. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående sjukförsäkring för sjömän. 1936.

Stadganden angående obligatorisk sjukförsäkring för sjömän saknas, varför konventionen icke ratificerats.

Nr 57. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående arbetstid och bemanning å fartyg. 1936.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1946 och 1949. Se konventionerna 76 och 93.

Nr 58. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående fastställande av minimiålder för barns användande i arbete till sjöss. 1936.

Minimiåldern för barn i sjötjänst är enligt gällande sjömanslag 14 år, varför konventionen icke kunnat ratificeras. I förslaget till ny sjömanslag ingår stadgande om höjandet av åldersgränsen till 15 år.

Nr 59. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående minimiålder för barns användande till industriellt arbete. 1937.

De i Finland gällande stadgandena på detta område motsvara icke konventionens bestämmelser, varför densamma icke kunnat ratificeras. Förslag till ny lagstiftning på området är under behandling.

Nr. 60. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående minimiålder för barns användande till icke-industriellt arbete. 1937.

Stadganden angående minimiålder för barn finnas förutom för industriellt arbete endast beträffande arbete i handelsrörelser och kontor, vilka stadganden dock icke motsvara konventionens bestämmelser. Förslag till arbetsskyddslagstiftning för barn och unga personer i allmänhet är som bäst under behandling.

Nr. 61. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående förkortning av arbetstiden inom textilindustrin. 1937.

Icke ratificerad. Se svaren under konventionerna 47 och 51.

Nr. 62. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående säkerhetsföreskrifter i byggnadsindustrin. 1937.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 28/3 1947 Nr 251.

Nr 63. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående statistik rörande arbetslöner och arbetstider i de förnämsta gruv- och fabriksindustrierna, byggnadsverksamhet där- under inbegripen, samt jordbruk. 1938.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 28/3 1947 Nr 252.

Nr 64—65. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående reglementering av skriftliga arbetsavtal för infödda arbetare. 1939.

Konvention angående straffpåföljder för brytande av arbetsavtal från infödda arbetares sida. 1939.

Då konventionerna 64 och 65 beröra infödda arbetare i kolonierna, ha konventionerna icke ratificerats, ehuru de i konventionerna ingående principerna godkänts.

Nr 66. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående migrerande arbetares rekrytering, arbetsförmedling och arbetsvillkor. 1939.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1949. Se konvention nr 97.

Nr 67. Prop. 50/1946. Svar 3/12 1946.

Konvention angående reglering av arbets- och vilotider vid transport på väg. 1939.

Arbetstiden vid transport på vägar underlyder den allmänna arbetstidslagen av år 1946, vars stadganden avvika från konventionens bestämmelser. Detta är fallet bl.a. angående arbetstidens längd, utförandet av övertidsarbete, maximiantalet timmar för övertid, vilotiderna o.s.v. Konventionen är förty icke ratificerad.

Nr 68. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående kosthåll och utspisning för fartygsbesättningar. 1946.

Förordningen den 5/10 1951 angående kosthållningen å finska handelsfartyg innehåller stadganden, vilka motsvara konventionens bestämmelser. Stadganden angående utbildningskurser för ekonomipersonal saknas dock fortfarande, varför konventionen tillsvidare icke kunnat ratificeras.

Nr 69. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående behörighetsbevis för skeppskockar. 1946.

Stadganden angående utbildningskurser för skeppskockar finnas tillsvidare icke, men äro sådana som bäst under utarbetning. Konventionen har därför tillsvidare icke kunnat ratificeras.

Nr 70. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående social trygghet för sjömän. 1946.

De i finsk lagstiftning ingående bestämmelserna angående social trygghet för sjömän i konventionens mening äro icke enhetliga och avvika i vissa hänseenden från konventionens bestämmelser. En ratifikation är därför icke tillsvidare möjlig.

Nr 71. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående pensionering av sjömän. 1946.

Lagstiftning angående en särskild pensionsordning för sjömän motsvarande konventionens bestämmelser finnes icke, varför konventionen tillsvidare icke ratificerats. Frågan har dock upptagits till behandling av en för ändamålet tillsatt kommitté.

Nr 72. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående semester med bibehållen hyra för sjömän. 1946.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 27/5 1949 Nr 388.

Nr 73. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående läkarundersökning av sjömän. 1946.

Stadgandena i förordningen den 4 april 1952 om läkarundersökning av sjömän motsvara bestämmelserna i konventionen, varför ratifikationen av densamma numera är möjlig.

Nr 74. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående behörighetsbevis för matroser. 1946.

Stadganden å området äro som bäst under bearbetning. Ratificering har icke tillsvidare skett.

Nr 75. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående besättningens bostäder å fartyg. 1946.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1949. Se konvention nr 92.

Nr 76. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående hyror, arbetstid å fartyg och bemanning. 1946.

Icke ratificerad.

Konventionen reviderad 1949. Se konvention nr 93.

Nr 77. Prop. 30/1948. Svar 9/11 1948.

Konvention angående läkarundersökning av barn och minderåriga för utrönande av deras lämplighet för industriellt arbete. 1946.

Gällande lagstiftningen motsvarar icke konventionens bestämmelser. Läkarintyg är t.ex. i Finland obligatoriskt endast då fråga är om barn under 15 år. Stadganden angående obligatoriska fortsatta läkarundersökningar finnas icke heller. Konventionen har icke ratificerats, men frågan behandlas i samband med revideringsarbetet av lagstiftningen angående arbetsskyddet för barn och unga personer.

Nr 78. Prop. 64/1948. Svar 15/3 1949.

Konvention angående läkareundersökning av barn och minderåriga för utrönande av deras lämplighet för icke-industriellt arbete. 1946.

Konventionen har tillsvidare icke ratificerats, när allmänna stadganden å området saknas. Frågan behandlas i samband med revideringen av lagstiftningen angående arbetsskydd för barn och unga personer.

Nr 79. Prop. 64/1948. Svar 15/3 1949.

Konvention angående begränsning av nattarbete för barn och unga personer i icke-industriellt arbete. 1946.

Icke ratificerad. Frågan behandlas i samband med det tidigare nämnda revideringsarbetet av lagstiftningen angående barn och unga personer.

Nr 80. Prop. 29/1947. Svar 29/5 1947.

Konvention angående partiell revision av de konventioner, som antagits av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens vid dess tjuguaåttå första sammanträden, i vilken föreskrifter meddelas rörande det framtida fullgörandet av vissa kansligöromål, som enligt nämnda konventioner ålegat Nationernas förbunds generalsekreterare, och vilken vidare innehåller vissa ändrade bestämmelser, föranledda av Nationernas förbunds upplösning och vidtagna ändringar i Internationella arbetsorganisationens stadgar. 1946.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 12/6 1947 Nr 505.

Nr 81. Prop. 84/1949. Svar 25/11 1949.

Konvention angående yrkesinspektion inom industri och handel. 1947.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 30/12 1949 Nr 857.

Nr 82—86. Prop. 84/1949. Svar 25/11 1949.

Konvention angående socialpolitik inom områden belägna utanför moderlandet. 1947.

Konvention angående tillämpning av internationell arbetslagstiftning på områden belägna utanför moderlandet. 1947.

Konvention angående föreningsrätt och biläggande av arbetstvister inom områden belägna utanför moderlandet. 1947.

Konvention angående yrkesinspektion inom områden belägna utanför moderlandet. 1947.

Konvention angående den lägsta giltighetstiden av arbetsavtal för infödda arbetare. 1947.

Bestämmelserna i konventionerna 82—86 sakna tillämpning på finska förhållanden. Konventionerna ha i princip godkänts men icke ratificerats.

Nr 87. Prop. 58/1949. Svar 22/11 1949.

Konvention angående facklig föreningsfrihet och skydd för facklig organisationsrätt. 1948.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 30/12 1949 Nr 858.

Nr 88. Prop. 36/1950. Svar 3/11 1950.

Konvention angående arbetsförmedlingens organisation. 1948.

Nu gällande stadganden angående arbetsförmedling motsvara icke i alla hänseenden konventionens bestämmelser, varför konventionen tillsvidare icke ratificerats.

Nr 89. Prop. 36/1950. Svar 3/11 1950.

Konvention angående kvinnors nattarbete inom industrin. 1948.

Icke ratificerad. Se svar vid konventionen nr 41.

Nr 90. Prop. 36/1950. Svar 3/11 1950.

Konventionen angående barns och unga personers nattarbete inom industrin. 1948.

Icke ratificerad. Tillämpningsområdet för gällande lagstiftning är till vissa delar snävare än konventionen förutsätter. Sålunda gäller lagstiftningen t. ex. ej byggnadsarbeten och transport. Även en del andra avvikelser finnas. Frågan behandlas i samband med revideringen av lagstiftningen angående barn och unga personer.

Nr 91. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konvention angående semester med bibehållen hyra för sjömän. 1949.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given den 14/12 1951 Nr 623.

Nr 92. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konvention angående besättningens bostäder å fartyg. 1949.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 14/12 1951 Nr 624.

Nr 93. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konventionen angående hyror, arbetstid och bemanning å fartyg. 1949.

Icke ratificerad enär gällande lagstiftning ej motsvarar konventionens bestämmelser. Avvikelser förekomma främst angående arbetstiden. Stadganden angående bemanning saknas. Förslag till sjöarbets-tidslag föreligger färdigt, vari bestämmelserna angående arbetstider motsvara konventionens bestämmelser, men ratificering av densamma torde dock ej bli möjlig, enär konventionen saknar övergångsbestämmelser, vilka torde vara nödvändiga. Konventionens bestämmelse om minimihyra för matroser ställer även hinder för en ratifikation.

Nr 94. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konventionen angående arbetsklausuler i kontrakt, däri offentlig myndighet är part. 1949.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 14/12 1951 Nr 625.

Nr 95. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konventionen angående rättsskydd för lön. 1949.

Icke ratificerad enär gällande lagstiftning icke i alla detaljer motsvarar konventionens bestämmelser. Skiljaktigheter förefinnas t.ex. beträffande utbetalandet av lön i naturaförmåner, försäljningsställen å arbetsplatser och platsen för utbetalandet av lönen.

Nr 96. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konventionen angående avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer. 1949.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 14/12 1951 Nr 626.

Nr 97. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konvention angående migrerande arbetare 1949.

Icke ratificerad enär gällande lagstiftning icke i alla hänseenden motsvarar konventionens bestämmelser.

Nr 98. Prop. 19/1951. Svar 13/11 1951.

Konventionen angående tillämpningen av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten. 1949.

Konventionen ratificerad. Verkställighetsförordningen given 14/12 1951 Nr 627.

Nr 99. Prop. 104/1952. Svar 18/9 1952.

Konventionen angående ordning för fastställandet av minimilöner inom jordbruket. 1951.

Icke ratificerad. Lagstadganden motsvarande konventionens bestämmelser finnas icke. Det må nämnas, att arbetsmarknadsorganisationerna avstyrkt en ratifikation av denna konvention.

Nr 100. Prop. 104/1952. Svar 18/9 1953.

Konvention angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde. 1951.

Icke ratificerad. Eventuella åtgärder för förverkligande av likalönsprincipen dryftas i en kommitté, som statsrådet detta år tillsatte.

Nr 101. Prop. 130/1953.

Konventionen angående semester med lön inom lantbruket. 1952.

Enligt gällande lag om arbetstagares semester föreligger i fråga om jordbruksarbete möjlighet att med arbetstagarens medgivande i stället för givande av semester utbetala ersättning. Då enligt konventionen ett sådant förfarande icke är tillåtet, har densamma ej ratificerats.

Nr 102. Prop. 110/1953.

Konventionen angående minimistandard för social trygghet. 1952.

Lagstiftningen i Finland motsvarar i det närmaste konventionens bestämmelser så vitt angår olycksfallsförsäkring för arbetstagare samt familjeförmåner. För så vitt angår den tredje grupp, vilken är nödig för en ratifikation av konventionen, står lagstiftningen angående åldersförmåner och invaliditetsförmåner närmast. På sistnämnda område bör dock lagstiftningen i vissa hänseenden revideras innan ratifikation av konventionen kan äga rum.

Nr 103. Prop. 110/1953.

Konventionen rörande moderskapsskydd. 1952.

Stadganden motsvarende konventionens bestämmelser finnas till vidare icke, varför konventionen ej ratificerats. Förslag till lagstiftning på detta område föreligger dock.

Melding

angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område.

(*Det Nordiske Råds anbefaling nr. 6, 1953.*)

Melding fra den norske regjering.

Det Nordiske Råds rekommandasjon nr. 6, punkt d.

I sin ovennevnte rekommandasjon henstilte Det Nordiske Råd til regjeringene å undersøke mulighetene for en videreføring av samarbeidet på arbeidervernets område.

Rådets anbefaling ble behandlet på et møte i Oslo 30. september 1953 av sjefene for arbeidstilsynet i de nordiske land. Det ble på møtet avfattet en uttalelse, som vedligger.

Under henvisning til uttalelsen fra de nordiske arbeidstilsynssjefer vil regjeringen bemerke følgende:

Innenfor arbeidstilsynets virkeområde har det lenge vært drevet et uttrakt nordisk samarbeid. Den måten spørsmålene er tatt opp til løsning på, har vært nyttig og fruktbringende. Regjeringen mener at dette samarbeidet er meget betydningsfullt og at det bør utbygges videre.

Når det gjelder arbeidervernlovgivningen, har det hittil ikke vært noe organisert nordisk samarbeid med sikte på å få fellesregler. Ved de enkelte overvisjoner blir imidlertid de øvrige nordiske lands arbeidervernlovgivning tatt i betraktning. Det kan således sies å bestå et visst samspill mellom de enkelte lands lovgivning på dette område. Et nærmere samarbeid med sikte på å komme fram til en forholdsvis ensartet arbeidervernlovgivning, bør søkes fremmet i den utstrekning det finnes hensiktsmessig

VEDLEGG

De nordiske arbeidstilsyns uttalelse til Det nordiske råd om videreføringen av samarbeidet.

I samband med at Det nordiske råd under sin første sesjon i København 13.—22. februar 1953 vedtok å henstille til regjeringene å undersøke mulighetene for å videreføre det nordiske samarbeid på arbeidervernets område, vil sjefene for arbeidstilsynet i Danmark, Island, Norge og Sverige som har vært samlet til møte i Oslo den 30. september 1953 uttale:

Det nordiske samarbeid på arbeidervernets område som har bestått i mange år har ikke bare vært til gagn for de respektive arbeidstilsyn i de nordiske land, men også for disse lands ervervsliv. I mange henseender er det av stor verdi at de nordiske land har ensartede regler når det gjelder farlige maskiner, dampkjeler, sveising, trykkluftbeholdere m.m., slik at leverandørene kan ha størst mulig sikkerhet for at det som fabrikeres i ett av de nordiske land også da kan godtas av de andre land.

Samarbeidet har i hovedtrekkene omfattet:

1. Den alminnelige gjensidige opplysningsvirksomhet og informasjons tjeneste.
2. De alminnelige nordiske arbeidstilsynsmøter som siden 1928 har vært holdt i tur og orden i de nordiske land, og som fortsatt kommer til å holdes hvert fjerde år.

På disse møter deltar det også representanter for dem som driver inspeksjonsarbeidet i bedriftene.

3. De sjefskonferanser som holdes hvert år for sjefene i de nordiske arbeidstilsyn.
4. Gjensidig representasjon i de enkelte lands nasjonale arbeidstilsynsmøter.
5. Samarbeidskomiteer for utredning av spesielle arbeidervernoppgaver så som:

Den nordiske maskinkomité og Den nordiske komité for personlig verneutstyr.

Den nordiske maskinkomité har hittil utarbeidet alminnelige verne regler for maskiner, redskap og verktøy som rettleiing for leverandører og montører. Videre er det utarbeidet regler angående vern ved

kraftoverføringer mellom traktor og maskin eller redskap. Begge disse regler er godtatt av sjefsmyndighetene i alle de nordiske land.

Verneregler for en rekke spesielle maskiner m.v. er under utarbeiding. Således kan nevnes at komiteen har utarbeidet forslag til verne tiltak ved slipemaskiner, eksenterpresser og jordbruksmaskiner. Dette forslag vil bli forelagt sjefsmyndighetene i den nærmeste framtid.

Når det gjelder den nordiske komité for personlig verneutstyr kan man dessuten snart vente forslag angående vern av øynene, beskyttelse av luftveiene og hodevern. Videre vil det bli utarbeidet regler for vern av hørselen, hånd- og arm, fot og ben, arbeidsklær og for sikkerhetsbelter med line.

Dessuten er det et intimt samarbeid mellom de yrkeshygieniske institutter eller laboratorier, som sorterer under de respektive direktorater i Danmark og Norge. Også med det svenske Institutt för Folkhälsan blir det utvekslet erfaringer om de forskjellige laboratorieundersøkelser av yrkeshygienisk art.

Gjennom de nordiske lands standardiseringsforbund drives samarbeid for å koordinere reglene for beregning, konstruksjon og utførelse av sveisede trykkbeholdere. De nordiske arbeidstilsyn er representert i dette arbeid og de ferdige regler vil bli lagt til grunn for revisjon av de enkelte lands kjelforskrifter. Arbeidstilsynene er også representert i det nordiske samarbeid som er tatt opp for å få ensartet varselsmerking i industrielle bedrifter og for standardisering av gassflasker og lastepaller.

6. Samarbeidet mellom organisasjoner og institusjoner i de nordiske land som har til oppgave å drive opplysningsvirksomhet om arbeidervern og som i større eller mindre utstrekning koordinerer sin virksomhet med arbeidstilsynets.

Den nordiske arbeidervernlovgivning har bl.a. bestemmelser om at tilvirkere eller forhandlere av maskiner m.v. skal sørge for at det vernetekniske utstyr er forskriftsmessig ved leveringen. Den som selvstendig tar på seg å montere maskineriet har enn videre å sørge for forsvarlig oppsetting. Etter hvert som man på dette område når fram til en felles nordisk verneteknisk standard vil f.eks. fabrikanter i hvert av de nordiske land kunne levere sine produkter uten å risikere at de nektes godkjent av arbeidstilsynet i det land hvor maskineriet skal brukes.

Sjefene for arbeidstilsynet i de nordiske land vil i samsvar med dette understreke betydningen av fortsatt utvikling av samvirket når det gjelder arbeidervernsspørsmål av så vel teknisk som sosial karakter hvor en viss felles nordisk standardisering må anses rasjonell.

Sjefskonferansen vil eksempelvis peke på betydningen av mulige felles

nordiske *sikkerhetsforskrifter* for tankanlegg. I første rekke gjelder dette for reparasjonsarbeider på tankbåter, som fører eller har ført olje.

Enn videre kan nevnes som et aktuelt spørsmål å søke å nå fram til en mest mulig ensartet *ulykkesstatistikk* i de nordiske land.

Som det vil gå fram av ovenstående har det på arbeidervernets område funnet sted et godt og fruktbringende samarbeid.

Sjefene for de nordiske arbeidstilsyn vil i tilslutning til Det nordiske råds vedtak henstille til statsmyndighetene i de respektive land å medvirke til at dette samarbeid kan fortsette og ytterligere utbygges.

For å kunne sette ut i livet de saker som her er nevnt er det selvsagt viktig å få den økonomiske støtte som er nødvendig for at arbeidet kan drives så effektivt som mulig.

Erik Dreyer. Thordur Runolfsson. Olav Hindahl. Edvin Pelow.

Den danske regjering har i sin melding oversendt den nevnte uttalelse fra sjefene for arbeidstilsynet uten kommentarer.

Den svenske regjering har i sin melding henvist til uttalelsen, og det svenske sosialdepartement har knyttet følgende kommentarer til uttalelsen:

Från departementets sida är självfallet intet att erinra mot att inter-nordiskt samarbete även i fortsättningen bedrives inom arbetarskyddet. Erfarenheten visar emellertid, att det ej sällan är förenat med relativt lång tidsutdräkt, innan gemensamma nordiska säkerhetsföreskrifter kan träda i tillämpning. Departementet finner det angeläget betona vikten av att det nordiska samarbetet inom arbetarskyddet fortsättningsvis bedrives på sådant sätt, att vidtagandet av nödvändiga säkerhetsåtgärder i det enskilda landet icke försenas eller förhindras i avbidan på att i och för sig önskvärda gemensamma nordiska säkerhetsbestämmelser kommer till stånd.

Samarbeid på det sosialpolitiske område.

(Det Nordiske Råds tilråding nr. 6 a og b, 1953.)

Melding fra den danske, den norske og den svenske regjering.

I sine meldinger henviser regjeringene til rapporten fra Den nordiske sosialpolitiske komité (sak nr. 5).

Beretning

fra Den nordiske sosialpolitiske komité.

Avgitt den 16. mars 1954.

(Oversendt gjennom den norske regjering.)

Den nordiske sosialpolitiske komité har holdt fire møter siden den forrige beretning ble avgitt den 14. januar 1953, nemlig i Stockholm i mai 1953, i Reykjavik i juli 1953, i København i november 1953 og i Oslo i mars 1954. Møtet i Reykjavik i juli 1953 ble holdt i tilknytning til det nordiske sosialministermøtet i Reykjavik 16.—20. juli 1953.

Medlemmer av komiteen er for tiden:

fra Danmark:

departementschef H. H. Koch, kontorchef dr. jur. T. Haarløv,

fra Finland:

regeringsråd A. Vehilä, regeringsråd A. Tarasti,

fra Island:

departementschef H. Vilhjalmsson,

fra Norge:

ekspedisjonssjef A. Kringlebotten, ekspedisjonssjef K. J. Øksnes,

Stedfortredende utvalgsmedlem: ekspedisjonssjef B. Ulsaker,

fra Sverige:

generaldirektör E. Bexelius, hovrättsrådet Y. Samuelsson.

1. Komiteen har utarbeidet utkast til to konvensjoner, som ble undertegnet på sosialministermøtet i Reykjavik den 20. juli 1953, nemlig *konvensjon om gjensidig ytelse av mødrehjelp*, og *konvensjon om gjensidighet med hensyn til ytelser på grunn av nedsatt ervervsevne*.

Konvensjonene omfatter samtlige 5 nordiske land.

Den førstnevnte konvensjon omfatter stønad og hjelp som ytes i samband med svangerskap og fødsel i henhold til de alminnelige bestemmelser som til enhver tid gjelder herom i vedkommende land. Hjelpen ytes til personer fra de andre nordiske land etter de samme regler som gjelder for oppholdslandets egne statsborgere.

Den annen konvensjon omfatter uførhetspensjon, proteser, samt helbredelses-, opplærings- og ervervstiltak som ytes på grunn av nedsatt ervervs-evne. Ytelsene gis til personer fra konvensjonslandene etter de regler som gjelder i oppholdslandet, dersom vedkommende fyller visse i konvensjonen fastsatte krav til oppholdets varighet.

Det ytes ikke refusjon landene imellom for utgiftene.

På sosialministermøtet ble også undertegnet en *konvensjon om overflytting av syketrygdede* mellom trygdekassene i Danmark, Island, Norge og Sverige og *om sykehjelp under midlertidig opphold* av sykekassemlemmer i et av konvensjonslandene. (Finnland er ikke med her da det ikke har noen utbygd syketrygdordning.) Denne konvensjonen er utarbeidet av de respektive lands sentrale sykekasseorganisasjoner.

2. Komiteen har fortsatt sitt arbeid med å utarbeide forslag til en *konvensjon om forskuddsvis utbetaling fra det offentlige av underholdbidrag til barn*, når en bidragsberettiget tar bopel i et konvensjonsland utenfor sitt hjemland. Man er her blitt enige om hvilke regler bør følges både når det gjelder det rettsgrunnlag som skal gi rett til forskuddsbidrag og når det gjelder størrelsen av bidragene.

Videre har komiteen drøftet spørsmålet om en ny *konvensjon på ulykkesforsikringens område*, til avløsning av en rekke dels tosidige, dels flersidige overenskomster som gjelder i dag.

De to foran nevnte saker er for øvrig kommet i en ny stilling etter at komiteen på grunnlag av rekommandasjon nr. 6 vedtatt av Det nordiske råd den 20. februar 1953 har tatt opp til behandling spørsmålet om å få i stand *en felles konvensjon om sosial trygghet i Norden*. Bestemmelser om forskuddsvis utbetaling av barnebidrag og avtaler på ulykkesforsikringens område vil i tilfelle bli innarbeidet i denne felleskonvensjon. Komiteen har foreløpig drøftet rammen for en slik konvensjon og en rekke prinsipielle spørsmål som oppstår i samband med utarbeidelsen. Hvis rammen fastlegges til å dekke de områder som i dag er dekket av spesialoverenskomster vil det bety at den kommer til å erstatte 11 slike overenskomster som da kan oppheves. Dette vil bety en sterk forenkling og rasjonalisering av det nå gjeldende konvensjonsapparat og vil innebære store fordeler så vel i formell som praktisk henseende. Komiteen har utpekt et underutvalg som skal bearbeide saken videre på grunnlag av drøftelsene i komiteen og fremlegge resultatene herav til komiteens neste møte, som en tar sikte på skal holdes i slutten av mai 1954.

3. *Samordning av nordiske vernebestemmelser ved svangerskap og fødsel.*

Saken er tatt opp til behandling på grunnlag av en henstilling til sosialministeriene fra en nordisk kvinnekongress. Komiteen har latt utarbeide et sammendrag av lovgivningen i de forskjellige land på dette område.

Det er her i første rekke ikke tale om å arbeide for gjensidighetsordninger, idet de enkelte lands lovgivning på dette område stort sett stiller borgere fra andre land likt med landets egne borgere. Men reglene i landene er meget forskjellige, og henstillingen sikter på å få mer ensartede regler. Komiteen vil arbeide videre med saken og undersøke mulighetene for om man på lengre sikt kan oppnå resultater med hensyn til mer ensartethet i reglene.

4. *Nordisk samarbeid vedrørende omsorgen for invalider og yrkesvalg-hemmede (attføringsarbeidet).*

Etter initiativ fra den nordiske sosialpolitiske komité er det tatt skritt til å opprette en underkomité av nordiske eksperter som skal utrede spørsmålet om nordisk praktisk samarbeid, når det gjelder tiltak for å søke å dyktiggjøre invalider til gjeninntakelse i arbeidslivet. Det er forutsetningen at ekspertkomiteens innstilling skal oversendes den nordiske sosialpolitiske komité til overveielse av hvorledes saken bør søkes videre fremmet.

5. *Henstillinger fra Det nordiske råd.*

Foruten den foran under nr. 2 nevnte sak har komiteen tatt opp til behandling følgende spørsmål som er omhandlet i rekommandasjon nr. 6 fra Det nordiske råd:

a) *Nordiske statsborgeres sosiale rettigheter under opphold i et annet nordisk land.*

Komiteen har trukket opp retningslinjene for en slik oversikt og har utpekt et redaksjonsutvalg som skal utarbeide et utkast som skal gjennomgås i komiteen. Oversikten regnes å foreligge til Det nordiske råds møte i 1954.

b) *Oversikt over ikke-ratifikerte ILO-konvensjoner.*

Slike oversikter er utarbeidet av de forskjellige lands sosialministerier og sendt sekretariatet for Det nordiske råd.

c) *Videreføring av samarbeidet på arbeiderbeskyttelsens område.*

Redegjørelsen for saken utarbeidet av lederne av de nordiske lands administrasjoner for arbeiderbeskyttelsen er gjennom vedkommende ministerier sendt sekretariatet for Det nordiske råd.

Forslag

om ensartet nordisk abortlovgivning.

Fremsatt av Anna Sjöström-Bengtsson og Nina Andersen.

Reglerna om avbrytande av havandeskap är olika i de nordiska länderna. Med hänsyn till den ökade samfärdseln mellan de nordiska länderna framstår olägenheterna härav tydligt. I skilda sammanhang har också framförts tanken, att dessa viktiga regler skulle göras enhetliga i Nordens samtliga länder. Vid rådets första session uttalade exempelvis herr Rylander vid behandlingen av berättelsen från de delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område, att han fann det rent av stötande att inte ett nordiskt samarbete satts igång på ett område som gällde många människors liv eller död, varmed han åsyftade abortlagstiftningen. Han anförde vidare, att man i de nordiska länderna sannolikt i huvudsak tänker lika i dessa ting eller i vart fall borde göra det, varför han ansåg det rimligt att man gick fram på ungefär samma linjer.

1950 års abortutredning, som 1953 avlämnade sitt betänkande om abortfrågan (Sveriges offentliga utredningar 1953:29), uttalade som sin bestämda uppfattning att en undersökning av förutsättningarna för att tillskapa en så långt möjligt enhetlig nordisk lagstiftning rörande legalt avbrytande av havandeskap och därmed sammanhängande frågor snarast borde komma till stånd. Ett visst samarbete har redan förekommit på detta område, men hittills har detta stannat vid vissa gemensamma överläggningar mellan sakkunnigkommittéer i de olika länderna (se härom Nordiska rådets förhandlingar 1953 sid. 1095).

I anledning av vad sålunda anförts får vi hemställa, at Nordiska rådet måtte rekommendera nordiska ländernas regeringar att antaga en enhetlig nordisk abortlagstiftning.

Stockholm i april 1954.

Anna Sjöström-Bengtsson. Nina Andersen.

BILAG

Oversikt over den rettslige stilling i de nordiske land med hensyn til avbrytelse av svangerskap.

Finnland.

Lovbestemmelsene inneholdes i Lag om avbrytande av havandeskap av 17. februar 1950 og Forordning av 5. mai 1950. Hovedbestemmelsen inneholdes i § 1 i loven, som lyder:

§ 1.

«Havandeskap kan med iakttagande av stadgandena i denna lag med kvinnans samtykke avbrytas:

1) när på grund av sjukdom, kroppsslyte eller svaghet hos kvinnan havandeskapets fullföljande eller barnets framfödande skulle medföra allvarlig fara för hennes hälsa i kroppsligt eller själsligt avseende; och skall vid bedömandet av denna fara jämväl synnerligen svåra levnadsvilkor för kvinnan och övriga förhållanden, vilka inverka på hennes hälsa, beaktas;

2) när kvinna hävdats under förhållanden, som åsyftas i 25 kap. 4 och 5 §§ samt 20 kap. 1, 3, 8 och 9 §§ strafflagen, eller i de fall, som avses i sagda kapitels 6 §, där gärningen inneburit ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet, så ock alltid, när kvinnan vid hävdandet ej fyllt sexton år; eller

3) när med skäl kan antagas, att kvinnan eller det väntade barnets fader äger sådana arvsanlag, som komme att hos avkomlingar förorsaka sinnessjukdom, sinnesslöhet eller svår kroppslig sjukdom eller svårt lyte av annat slag.

Norge.

Den norske lovgivning har ingen andre bestemmelser om avbrytelse av svangerskap enn straffelovens § 245, som lyder:

«Kvinde, der ved fordrivende Midler eller paa anden Maade rettsstridig dræber det Foster, hvormed hun er svanger, eller medvirker hertil, straffes for Fosterfordrivelse med Fængsel indtil 3 Aar.

Gjør nogen anden end Moderen sig skyldig i Fosterfordrivelse eller i Medvirkning hertil, straffes han med Fængsel indtil 6 Aar. Har han handlet uden Moderens Samtykke, anvendes Fængsel i mindst 2 Aar, men fra 6 Aar indtil paa Livstid, saafremt hun som Følge af Forbrydelsen omkommer.»

Spørsmålet om en revisjon av de norske lovregler er for tiden under utredning.

Sverige.

Förutsättningarna för legal abort angivas i 1 § lagen den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap (abortlagen), sådant detta lagrum lyder enligt lag den 17 maj 1946, som trätt i kraft den 1 juli samma år. Havandeskap må sålunda enligt 1 § 1) avbrytas när på grund av sjukdom, kroppsfel eller svaghet hos kvinnan barnets tillkomst skulle medföra allvarlig fara för hennes liv eller hälsa (medicinsk och blandad social-medicinsk indikation). Vidare tillåtes enligt 1 § 2) abortframkallning när med hänsyn till kvinnans levnadsförhållanden och omständigheterna i övrigt kan antagas, att hennes kroppsliga eller själsliga krafter skulle allvarligt nedsättas genom barnets tillkomst och vården om barnet (social-medicinsk indikation). Slutligen upptagas i 1 § 3) och 4) såsom giltiga grunder för abortingrepp, att kvinnan hävdats genom våldtäkt eller blivit havande till följd av vissa andra brottsliga gärningar (humanitär indikation) samt att med skäl kan antagas, att kvinnan eller det väntade barnets fader genom arvsanlag kommer att på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet eller ock svårartad sjukdom eller svårt lyte av annat slag (eugenisk indikation). Indikationen under 1 § 2) infördes genom den 1946 gjorda lagändringen, medan övriga indikationer förefunnos enligt den ursprungliga lydelsen.

Avbrytande av havandeskap på annan grund än sjukdom eller kroppsfel hos kvinnan må ej företagas efter havandeskapets tjugonde vecka, dock att medicinalstyrelsen, när synnerliga skäl äro därtill, äger medgiva ingreppets utförande jämväl därefter intill utgången av tjugofjärde veckan. I 3 § stadgas, att utan kvinnans begäran havandeskapet må avbrytas allenast där kvinnan på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden.

Beträffande prövningsförfarandet stadgas i 4 § första stycket, att havandeskap ej må avbrytas med mindre den läkare, som utför ingreppet, samt annan läkare i den tjänsteställning Kungl. Maj:t föreskriver, i skriftligt utlåtande, på grunder som i utlåtandet angivas, förklarar förutsättningarna för åtgärden vara för handen, eller ock medicinalstyrelsen lämnat tillstånd därtill. I andra stycket av samma paragraf stadgas, att avbrytande av havandeskap på den i 1 § 4) angivna grunden samt i de fall då kvinnan på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden må ske endast efter prövning av medicinalstyrelsen.

I 5 § föreskrives, att innan prövning i abortärende sker vissa närstående eller därmed jämställda böra beredas tillfälle till yttrande samt att i övrigt, där fråga är om kvinna som kan lämna giltigt samtycke till avbrytande av havandeskapet, yttrande ej må inhämtas utan kvinnans medgivande.

Enligt 6 § skall avbrytande av havandeskapet utföras å lasarett, därmed jämförlig allmän anstalt eller sjukstuga av där anställd läkare. Utan hinder

härav må medicinalstyrelsen, där styrelsen så prövar erforderligt, medgiva viss läkare att utföra sådan åtgärd å anstalt som nyss är sagt eller å annan anstalt.

Kan, då fråga är om avbrytande av havandeskap på grund av sjukdom eller kroppsfel hos kvinnan, prövning i den ordning 4 § angiver eller utförande av ingreppet å anstalt som i 6 § sägs icke utan våda äga rum med hänsyn till dröjsmål eller annan olägenhet som därigenom skulle uppstå må enligt 7 § (den s. k. nödfallsparagrafen) havandeskapet av legitimerad läkare avbrytas utan iakttagande av nämnda stadganden.

I anslutning till abortlagen meddelas i kungörelse den 9 setpember 1938 tillämpningsföreskrifter till ifrågavarande lag. I kungörelsen stadgas bl. a. i 6 §, att läkare, sedan han avbrutit havandeskap, inom en månad skall insända berättelse därom till medicinalstyrelsen. Har åtgärden företagits utan att därtill inhämtats tillstånd av medicinalstyrelsen, skola tillika insändas samtliga handlingar i ärendet.

Straffbestämmelser för illegal abort finnas i 14 kap. 26—28 b §§ strafflagen. Att avbrytande av havandeskap under de i abortlagen angivna försättningsarna är straffritt framgår av 14 kap. 28 b § strafflagen och 10 § abortlagen.

STATISTIK ÖVER UTFÖRDA LEGALA ABORTER

Anmälda läkaraborter.¹

1936	1937	1938
438	454	443

Aborter utförda enligt abortlagen.

1939	439	1944	1 088	1949	5 503
1940	506	1945	1 623	1950	5 889
1941	496	1946	2 378	1951	6 328
1942	568	1947	3 534	1952 c:a	5 300
1943	703	1948	4 585		

För tiden efter ikraftträdandet av 1946 års lagändring föreligger statistiskt bearbetat material enligt nedanstående uppställningar.

¹ Vid medicinska indikationer på grund av allmänstraffrättsliga regler om strafffrihet vid s. k. nödfall.

Aborter efter medicinalstyrelsens beslut

År	Eugenisk indikation	Medicinsk och socialmedicinsk indikation								Humanitär indikation
		Rättsinkapabla (psykotiska tillstånd)	Rättskapabla						S:a	
			Svaghet	Depressions-tillstånd	1 § 2) abort-lagen	Hjärtfel	Sviter efter barn-förlamning	Förut icke nämnda sjukdomar eller sviter därav		
1947 $\frac{1}{1}-\frac{19}{8}$	379	490	355	110	40	10	6	39	560	7
1948 $\frac{3}{4}-\frac{20}{9}$	295	240	669	186	26	7	5	104	997	5
1949	656	583	2 380	370	215	21	15	299	3 300	16
1950	544	295	2 795	311	476	12	15	321	3 930	17
1951	486	242	2 768	622	660 ¹	21	7	494	4 572	24

¹ I 226 fall har röda hund förekommit eller misstänkts hava förekommit under graviditeten. I sådana fall föreligger risk för missbildningar på fostret.

Aborter efter beslut av två läkare

År	Svaghet	Depressions-tillstånd	1 § 2) abort-lagen	Hjärtfel	Njur-inflammation	Lung-tbc	Förut icke nämnda sjukdomar eller sviter därav	Summa	Humanitär indikation
1947 $\frac{1}{1}-\frac{19}{8}$	87	139	6	26	26	144	207	635	2
1948 $\frac{3}{4}-\frac{20}{9}$	48	88	25	25	15	113	135	449	1
1949	161	104	29	40	52	286	269	941	2
1950	170	178	89	48	17	272	321	1 095	1
1951	145	149	76 ²	43	21	273	285	992	5

² I 19 fall har röda hund förekommit eller misstänkts hava förekommit under graviditeten.

Sammanställning

År	Summa aborter efter med-styras beslut	Summa aborter efter beslut av två läkare	Summa aborter efter beslut av en läkare (nödsfall)	Summa statistiskt bearbetade fall
1947 $\frac{1}{1}-\frac{19}{8}$	1 436	637	6	2 079
1948 $\frac{3}{4}-\frac{20}{9}$	1 537	450	4	1 991
1949	4 555	943	5	5 503
1950	4 786	1 096	7	5 889
1951	5 324	997	7	6 328
Summa	17 638	4 123	29	21 790

Forslag om ensartet nordisk abortlovgivning.

*Oversikt over den rettslige stilling i Danmark med hensyn
til avbrytelse av svangerskap.*

Ifølge lov nr. 163 af 18. maj 1937 om foranstaltninger i anledning af svangerskab m.m. som ændret ved lov nr. 89 af 15. marts 1939 kan en kvinde få sit svangerskab afbrudt i følgende tilfælde:

§ 1, stk. 1, nr. 1: Når svangerskabets afbrydelse er nødvendig for at afværge alvorlig fare for kvindens liv eller helbred (medicinsk indikation).

Ifølge sundhedsstyrelsens cirkulære af 25. september 1939 omfatter denne bestemmelse først og fremmest tilfælde, hvor der foreligger en påviselig bestemt sygdom, der gør en gennemførelse af svangerskabet utilrådelig, men det fremhæves, at det af lovens motiver fremgår, at alvorlig fare for liv og helbred også kan foreligge af andre årsager, der kan være af både fysisk og psykisk karakter.

§ 1, stk. 1, nr. 2: Når kvinden er blevet besvangret i forbindelse med nærmere angivne strafbare krænkelser af hendes kønsfrihed (etisk indikation).

§ 1, stk. 1, nr. 3: Når der er nærliggende fare for, at barnet vil blive alvorligt arveligt belastet (eugenisk indikation).

Loven indeholder derimod ikke hjemmel til foretagelse af svangerskabsafbrydelse på social indikation.

Indgrebet må kun foretages af en autoriseret læge efter samråd med en anden autoriseret læge og kun på offentlige og visse private sygehuse.

Antallet af legale aborter er steget fra 484 i 1939 til 5.031 i 1952.

Ulovlig svangerskabsafbrydelse er strafbar, dog således at strafansvar for kvindens vedkommende forældes i løbet af 2 år.

En af justitsministeriet den 9. januar 1950 nedsat kommission har i en rapport af 11. maj 1954 afgivet betænkning foreslået visse ændringer i svangerskabslovgivningen. Kommissionens flertal har dog fastholdt det standpunkt, at svangerskaber ikke bør kunne afbrydes på social indikation, dog med den modifikation, at justitsministeren efter indstilling af et fællesnævne for mødrehjælpsinstitutionerne skal kunne tillade svangerskabsafbrydelse, hvor ganske ekstraordinære omstændigheder gør det påkrævet.

Det er endvidere foreslået, at henvendelse om svangerskabsafbrydelse som en hovedregel skal foregå gennem mødrehjælpsinstitutionerne.

Kommissionen har iøvrigt stærkt fremhævet, at det for at nedbringe aborternes antal er vigtigt at gennemføre seksualoplysning og iværksætte de nødvendige sociale hjælpe- og støtteforanstaltninger.

Forslag

angående innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus.

Framsatt av Anders Pettersson.

I en av svenska medicinalstyrelsen den 28 januari 1954 till Kungl. Maj:t avgiven redogörelse angående det fortsatta nordiska samarbeidet på hälsovårdens område beröras frågor av skiftande slag. Bland dem skall här særskilt upptagas en, nämligen frågan om möjligheten till vård av medborgare i ett nordiskt land å sjukhus tillhörande något av de övriga nordiska länderna. I medicinalstyrelsens utredning framhålles att överförande till ett grannlands sjukhus kan vara motiverat dels av att transporten dit blir skonsammare än till det egna landets sjukhus dels av bättre tillgång på specialresurser. En undersökning av frågan har icke kunnat slutföras inom medicinalstyrelsen på grund av brist på tid och personal. Frågan tages nu också upp av medicinalstyrelsen i ett större sammanhang.

Behov av att vårdas å annat lands sjukvårdsanstalt föreligger ej sällan för gränsbefolkningen. Framförallt är emellertid av betydelse att vissa specialavdelningar och specialanstalter endast förekomma på någon eller några orter i vart land. I vissa fall har en specialgren byggts ut mer i ett av de nordiska länderna än i de andra. Medicinalstyrelsen har ansett det böra utredas, om icke medborgare i något av de nordiska länderna skulle kunna mottagas å lämpligt belägen specialanstalt, oavsett i vilket land anstalten ligger.

Läkare i ett land skulle således kunna remittera patienter för specialundersökning eller specialbehandling till vårdanstalt i ett grannland. Frågan har betydelse även för den öppna poliklinikkvården. En utredning av detta slag finge till stor del taga sikte på ekonomiska överenskommelser mellan de olika sjukhusens huvudmän. Mellan de svenska landstingen och städer utanför landstingen i Sverige gäller beträffande vård av vissa utomlänspatienter ett särskilt avtal, det s.k. 1952 års utomlänsavtal. Enligt detta gottgöra landstingen varandra i efterhand för särskilda kostnader för patienter tillhörande annat län än det egna. Överenskommelse av liknande

art skulle kunna slutas mellan de olika nordiska länderna för lösning av den ovan angivna frågan. I detta sammanhang måste beaktas att, såsom medicinalstyrelsen påpekat, vårdkostnaderna bäras av staten, kommunerna och de enskilda i olika proportioner i de olika nordiska länderna. Beträffande kostnaden för epidemivården gälla särskilda regler. Enhetlighet i här berörda hänseenden mellan de nordiska länderna bör eftersträvas.

Önskvärt vore att en utbyggnad av det nordiska hälsovårdssamarbetet skulle kunna ske i den riktning som ovan angivits. Överenskommelsen i konventionen den 20 juli 1953 mellan Sverige, Danmark, Island och Norge om överflyttning mellan sjukkassor samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse tager endast sikte på det fall att medborgare i ett nordiskt land insjuknar under vistelse i annat nordiskt land och för den skull intages på annan sjukvårdsanstalt än hemlandets.

Med det nu diskuterade spörsmålet sammanhänger frågan om ett vidgat utbyte av medicinalpersonal mellan de nordiska länderna. Kunna goda förutsättningar skapas för ett ökat sådant utbyte på de sätt som medicinalstyrelsen framhållit, förbättras också möjligheterna till ett intensifierat utnyttjande av de tillgängliga vårdresurserna.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för att å det egna landets sjukvårdsanstalter bereda vård åt medborgare från annat nordiskt land enligt vad ovan angivits.

Stockholm den 28 april 1954.

Anders Pettersson.

Melding

angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område.

(Det Nordiske Råds tilråding nr. 3, 1953.)

Melding fra den norske regjering.

I sin melding har den norske regjering oversendt vedlagte oversikt over samarbeid på helsevesenets område. Det gjøres oppmerksom på at etter avtale mellom regjeringene ble det overdratt den norske regjering å utarbeide den oversikt tilrådingen tok sikte på. Oversikten er utarbeidet av de norske helsemyndigheter, og ble fremlagt på det nordiske helsedirektørmøte i Stockholm i mars 1954. Det svenske bidrag til oversikten følger som bilag.

Melding fra den svenske regjering.

Den svenske regjering henviser i sin melding til det svenske bidrag til oversikten. Det opplyses at medicinalstyrelsen har overlevert til regjeringen et forslag til overenskomst mellom Sverige, Danmark og Norge angående gjensidige lettelser av den sanitære kontrollen med trafikken mellom disse land.

Oversikt
over mulighetene for et fortsatt samarbeid mellom de
nordiske land på helsevesenets område.

Utarbeidet av det Kgl. norske Sosialdepartement, Helsedirektoratet,
for Det nordiske råd, jfr. rådets tilråding nr. 3, 1953.

Avgitt 28. april 1954.

Helseproblemene i et land er i vesentlig grad avhengig av landets klima og av befolkningens økonomiske, sosiale og kulturelle særpreg. Den helsepolitikk som legges opp vil henge nøye sammen med de generelle politiske retningslinjer som for øvrig følges i landet. Dette gjelder også for den måte hvorpå helsevesenet administreres.

Et detaljert samarbeide om løsning av helseproblemene mellom landene forutsetter derfor at disse land har visse vesentlige politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle fellespreg og videre at landenes klimatiske forhold ikke avviker for sterkt fra hverandre. Grunnlaget for et samarbeide mellom de nordiske land ligger da særlig vel til rette.

Samarbeidet kan anta forskjellige former. Det kan være mer uformelt i den forstand at medisinsk personell fra de forskjellige land møtes for å utveksle erfaringer. Et slikt samarbeide har pågått innenfor de nordiske land i lang tid, organisert som nordiske kongresser for de forskjellige medisinske yrkesgrupper og spesialiteter. Betydningen av denne form for samarbeide kan vanskelig overvurderes, og har vært til gjensidig nytte. Det har sin særlige fordel i de nordiske land som har relativt små befolkninger og hvor derfor tilsvarende få personer beskjeftiges i de yrker det her er tale om. En utvidelse av det faglige miljø utover landegrensene har vært påkrevet for at yrkesgruppene skulle få tilstrekkelige impulser. Den faglige standard har vært avhengig av at erfaringer kunne hentes fra hele Norden. Nødvendigheten herav er øket med en tiltagende spesialisering innenfor medisinen og beslektede grener, som har medført at yrkesgruppene til dels er spaltet opp i stadig mindre faglige enheter. Foruten at dette samarbeide i vesentlig grad har bidratt til å høyne det medisinske nivå i de nordiske land, har det også gitt seg utslag i form av nordiske medisinske publikasjoner som også har fått god internasjonal status. Særlig skal nevnes «Nordisk Medicin» som er en sammenslutning av en rekke

generelle vitenskapelige tidsskrifter i Norden, og de forskjellige Actae Scandinavicae.

Samarbeidet i offisielle former mellom de nordiske lands helsemyndigheter er også av gammel dato. Behovet for slikt samarbeid er stadig økt på grunn av den sterkere utbygging av det offentlige helsestell og dets voksende ansvar. Helsemyndighetene har derfor på samme måte som de enkelte yrkesutøvere innenfor helsevesenet funnet det nødvendig å utvide sitt erfaringsgrunnlag og dra nytte av de resultater en er kommet til i nabolandene. Videre har den tiltagende samferdsel og handel mellom landene reist problemer som bare kan løses i fellesskap. Den relativt begrensede folkemengde i hvert land vil undertiden gjøre det ønskelig å tilrettelegge behandlingen av sjeldne og kompliserte sykdommer på nordisk basis. Endelig gjør epedemiene det aktuelt for landene å søke hjelp hos hverandre for å møte behovet for personell og sykehusplasser.

I den kommende tid vil det sikkert oppstå stadig nye områder innenfor helsevesenet hvor nordisk samarbeid ikke bare er ønskelig, men påkrevet. I den følgende fremstilling skal pekes på de oppgaver som i dag foreligger for løsning på nordisk basis.

I. Felles medisinalstatistikk.

En medisinsk sett hensiktsmessig løsning av et lands helseproblemer, forutsetter en effektiv statistikk som gjør det mulig til enhver tid å ha oversikt over sykkeligheten og dødeligheten i landet, hvilke sykdomsårsaker og dødsårsaker som er mest fremtredende, og over kvaliteten og kvantiteten av medisinsk personell, medisinske institusjoner og hygieniske og sosiale tiltak som helsevesenet administrerer. I den senere tid er det i de nordiske land også blitt påkrevet å få statistiske data som kan tjene til å belyse den presumptivt friske befolknings virkelige helsetilstand.

Medisinalstatistikken skaper grunnlaget for å avveie de enkelte helseproblemer i forhold til hverandre, så de kan angripes på et planmessig, koordinert vis under beste utnyttelse av de økonomiske og andre ressurser som til enhver tid står til rådighet. Gjennom helsestatistikken vil det da direkte kunne måles hvilke resultater som oppnås ved de planer som settes i verk og de summer som investeres.

I lang tid har de statistiske oppgaver over de epidemiske sykdommer vært nyttet til studier over sykdommenes årsaker og deres vandringer gjennom befolkningene, og denne spesielle statistikk har bidratt vesentlig til at en rekke av tidligere hyppige og farlige epidemiske sykdommer nå bekjempes med held. Også for avklaring av de kompliserte årsaksforhold som ligger til grunn for mere kroniske sykdommer som kreft, rheumatiske sykdommer, psykiske lidelser, visse yrkessykdommer og næringsykdommer, spiller en detaljert helsestatistikk en stadig større rolle. For enkelte

av disse sykdommer er detaljerte sosiologiske studier basert på en nøyaktig tilrettelagt statistikk av helt avgjørende betydning for klarlegging av sykdomsårsakene, disses relative betydning og innbyrdes sammenheng.

Verdien av de forskjellige lands nasjonale medisinalstatistikker vil bli betydelig større såfremt det ble mulig å sammenligne disse, respektive slå sammen data fra mer enn ett land. Forutsetningen herfor er imidlertid at de definisjoner de statistiske data bygger på, er identiske, at opplysningene innsamles og settes opp på samme måte. Det erfaringsgrunnlag helseadministrasjonen vil få å bygge på, vil i så tilfelle bli utvidet. Effektiviteten av nasjonale programmer kan sammenlignes med andre lands, hvilket vil resultere i bedre muligheter for en positiv kritisk gjennomgåelse av programmene. Det må videre antas at den avklaring vedrørende de kroniske sykdommers årsaker som den moderne medisinalstatistikk tar sikte på, vil nås raskere såfremt de enkelte land samarbeider.

Et internasjonalt samarbeide på medisinalstatistikken område er tatt opp av Verdens Helseorganisasjon, og de nordiske land har alle vedtatt og innført den internasjonale sykdoms- og dødsårsaksnomenklatur som er utarbeidet av organisasjonen. Dette betyr et vesentlig fremskritt. En nøyere koordinering av de nordiske lands medisinalstatistikk byr seg imidlertid frem som en naturlig og nødvendig oppgave, og skulle på grunn av de mange likhetspunkter mellom forholdene i landene på de fleste områder, ha muligheter for å gi gode og i enkelte tilfelle særdeles verdifulle resultater. Det skal i den forbindelse nevnes at et hovedvilkår for at resultatene fra medisinalstatistikken virkelig skal kunne sammenlignes på betryggende måte, er at legene i de enkelte land har så vidt mulig jevnbyrdig utdannelse og derfor oppfatter og rubriserer sykdomsbillede, dødsårsaker og kriterier på sunnhet på samme måte. Dette er i en uvanlig grad tilfelle i Norden.

Blant de samarbeidstiltak på det medisinalstatistiske område som allerede er tatt opp, skal spesielt pekes på de paralellundersøkelser som det danske og det norske kreftregister har satt i verk. Dette er et typisk eksempel på en koordinering av arbeide som kan få avgjørende betydning for vurderingen om hvilken rolle visse geografiske, klimatiske og sosiale faktorer spiller i kreftutviklingen.

II. *Personellsektoren.*

Utdannelse av leger, tannleger, sykepleiersker og sykegymnaster følger i de nordiske land stort sett de samme linjer. Med tilleggsutdannelse som er nødvendig som følge av de enkelte lands noe forskjellige lover på det rettsmedisinske og sosialmedisinske område, vil det derfor for så vidt angår personellens faglige kvalifikasjoner, være ubetenkelig å gi en nordisk god-

kjenning på grunnlag av de nasjonale eksamener. Konsekvensen av dette er også tatt ved at f. eks. et større antall norske studenter under og etter krigen tok sine medisinske embetseksamener i Danmark og Sverige og deretter ble gitt norsk *licencia practicandi*. Likeledes arbeider i Sverige for tiden en rekke danske og norske leger og sykepleiersker.

Det er derfor naturlig at spørsmålet om et felles arbeidsmarked for medisinsk personell er kommet opp, og det bør også tas sikte på å åpne et slikt marked. Når det for tiden gjør seg gjeldende sterke betenkeligheter i enkelte av landene for allerede nå å gå til et slikt skritt, beror det i første rekke på de til dels meget ulike lønnsforhold og også ansiennitetsforhold som hersker, og på grunn av at landene ikke i samme grad er forsynt med medisinsk personell, og videre at det ikke i noe av landene finnes overskudd av medisinsk arbeidskraft. En åpning av et felles arbeidsmarked innebærer derfor for tiden fare for en flytting av nødvendig personell til områder hvor lønnsforholdene og avansementsforholdene er best. Det vil derved kunne oppstå en konkurranse om den medisinske arbeidskraft som kan virke skadelig i de andre områder. Et felles arbeidsmarked vil imidlertid by på klare fordeler. De problemer som dette spørsmål reiser bør derfor utredes av de kompetente myndigheter med sikte på etter hvert å nå frem til en tilfredsstillende ordning.

Selv om et felles arbeidsmarked ikke i øyeblikket kan etableres, hindrer dette ikke at det under visse situasjoner er ønskelig med en felles innsats av den medisinske arbeidskraft i Norden, slik som det er tilfelle under poliomyelittepidemiene (se side 715).

En felles utnyttelse av utdannelses- og forskningsmulighetene er allerede i noen grad etablert, men kan utvilsomt komme inn i et mer rasjonelt spor. Dette vil således kunne resultere i en noe raskere utdanning av visse typer av spesialister enn nå kan skje i de enkelte land og i bedre koordinering av den medisinske forskning. Samtidig vil en utveksling av medisinsk personell på denne basis kunne bidra vesentlig til å utvide personellens erfaringsgrunnlag og til etablering av et bredere medisinsk miljø. Også de administrative og økonomiske sider av dette problem synes å ligge vel til rette for et utvalg som eventuelt skal studere problemene i forbindelse med et felles medisinsk arbeidsmarked.

Få et område av den nordiske spesialutdanning av medisinsk personell er det i løpet av 1953 skjedd en meget gledelig utvikling.

I flere år har de nordiske helsemyndigheter arbeidet med en plan om en nordisk høyskole som skulle ta sikte på å kvalifisere eller utdanne offentlige leger i høyere stillinger. På grunn av den økonomiske situasjon var det ikke vært mulig å realisere et forslag om en fast høyskole med de tilstrekkelige forskningsmuligheter. Det synes imidlertid rimelig fortsatt å arbeide med denne plan. En slik høyskole bør gi undervisning

så vel til leger som til veterinærer, sykepleiersker og sosialkuratorer som arbeider i mer ledende stillinger i det offentlige helsevesen.

For å dekke det mest påtrengende behov for spesialutdanning av offentlige leger, ble det imidlertid høsten 1953 satt i gang et 2 måneders kurs i Gøteborg. Dette kurs er hovedsakelig bekostet av Verdens Helseorganisasjon og lagt til rette av et utvalg med representanter for helsemyndighetene i Danmark, Finnland, Island, Sverige og Norge. I kurset deltok 20 leger utvalgt blant søkere fra de 5 nordiske land. Kurset omfattet følgende fag:

Biostatistikk, epidemiologi, næringsmiddelkontroll, sanitærtekniske problemer i forbindelse med drikkevann og kloakk, og dessuten enkelte mindre disipliner.

Interessen for kurset var stor, såvel når det gjaldt de muligheter som her bød seg for videre utdanning som når det gjaldt muligheter for på denne måte å få kontakt med nordiske kolleger. Det er hensikten å avholde et slikt kurs hvert år, og etter hvert ta opp nye emner, slik at en gjennom en serie av kurser vil bli i stand til å gi undervisning til hele det område som offentlige leger i høyere stillinger bør beherske. Såfremt nødvendig bevilgning blir gitt, bør legekursene suppleres med tilsvarende kurs for veterinærer, ingeniører, sykepleiersker og sosialkuratorer.

Kursene er for en stor del muliggjort gjennom frivillig arbeid som er utført av en lokal organisasjonskomité i Gøteborg, og de kommunale myndigheter i denne by har vist stor interesse for saken. De enkelte land har bevilget mindre bidrag til det sekretariat som utfører det løpende arbeid i forbindelse med kursvirksomheten. Bidraget fra Verdens Helseorganisasjon vil i de kommende år bli redusert gradvis, og det er da nødvendig at bidragene fra de nordiske land øker tilsvarende.

Det vil være meget ønskelig at det lovende arbeid som her er begynt kan fortsette med sikte på etablering av en permanent nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet, og det vil være hensiktsmessig om de nordiske regjeringer nedsatte en felles komité for å legge konkrete planer for det fortsatte arbeid med denne sak.

III. Tiltak mot epidemiske sykdommer.

a. Karantenesykdommene.

De nordiske land har alle sluttet seg til Det internasjonale karantene-reglement vedtatt av Verdens Helseorganisasjon i 1951. Reglementet har dels bestemmelser om hvilke tiltak som landene må sette i verk for å hindre utbredelse av karantenesykdommene (kopper, pest, kolera, gufeber, flekktyfus, tilbakefallsfeber) fra sine egne land, dels bestemmelser om de maksimale tiltak landene kan sette i verk for å hindre at disse sykdommer blir innført til landet med personer, transportmidler eller gods

Innenfor samtlige nordiske land gjør det seg gjeldende den oppfatning at det beste vern mot så vel oppståen av epidemier av disse sykdommer om overføring av dem, ligger i et effektivt forebyggende arbeid innenfor landene selv. Den beskyttelse som en gjennom karantenetiltak kan oppnå mot innførsel av de nevnte epidemiske sykdommer er ikke på noen måte ullstendig, men det er likevel påkrevet med et visst vakthold langs grensene. Det er nødvendig fortsatt å vedlikeholde et karantenevesen for å kunne sette det inn såfremt epidemier av sykdommer skulle nærme seg våre grenser, og fordi de moderne kommunikasjonsmidler gjør det mulig for personer og gods å bli transportert fra steder hvor sykdommene stadig opptrer og til Norden i løpet av få dager. Karantenetiltakene legger midlertid visse praktiske vanskeligheter i veien for den internasjonale trafikk, likesom de pålegger helsevesenet endel byrder.

Det internasjonale karantenereglement åpner adgang for tilgrensende land til å etablere et karanteneområde. De endringer i karantenelovverket om Det internasjonale karantenereglement gjorde påkrevet i Danmark, Sverige og Norge er blitt fortsatt med sikte på å slutte disse land sammen til et slikt karanteneområde, og utkastet til avtale er nå avsluttet av helsemyndighetene og vil bli framlagt for regjeringene i løpet av nærmeste samtid. Avtalen innebærer at all trafikk mellom disse land kan foregå hindret av karantenetiltak. Personer og gods som kommer utenfra til et av landene vil bli underkastet karantenetilsyn ved ankomsten til det første land, men kan siden passere fritt over de nordiske grensene. Blir det påkrevet å stille personer eller transportmidler under karantenetilsyn, blir et ved melding landene imellom sørget for at tilsynet skjer kontinuerlig selv om vedkommende passerer fra et land til et annet.

. Poliomyelitt-tiltak.

Den akutte epidemiske sykdom som for tiden er alvorligst i Norden er poliomyelitt. Mens sykdommen i de fire første år-tier av dette århundre opptrådte i epidemier med mange års mellomrom, har den siden 1940 kiftet karakter i så måte og opptrer nå årlig i omfattende epidemier på ett eller flere steder i Norden. Samtidig er pasientenes gjennomsnittsalder økt, og som følge herav eller samtidig hermed er antallet av alvorlige tilfelle relativt øket.

De særlig omfattende epidemier i Norge i 1951 og i Danmark i 1952 kapte behovet for et nordisk samarbeide vedrørende poliomyelitt-tiltak, og på det nordiske helsedirektørmøte i 1952 ble det besluttet å nedsette et utvalg for å tilrettelegge samarbeidet. Utvalget har bestått av representanter for de sentrale helsemyndigheter og frivillige poliomyelitt-organisasjoner i Danmark, Finland, Sverige og Norge. De problemer som

utvalget har tatt opp er gode eksempler på de praktiske oppgaver som melder seg ved denne type av nordisk samarbeide, og nedenfor gis er summarisk oversikt over disse.

- A. Det er etablert en foreløpig ordning for rekvisisjon av personell og poliomyelittutstyr i landene. Denne ordning planlegges utbygget med sikte på en gjennomført felles utnyttelse av det totale antall spesialutdannede leger, sykepleiersker og sykegymnaster og det samlede spesialutstyr.
- B. Det er utarbeidet felles kontrakter for leger, sykepleiersker og sykegymnaster som under poliomyelittepidemier arbeider i et annet nordisk land enn sitt eget. Kontraktene tar sikte på å regulere lønningene og på å gi sikkerhet for syke-, ulykke- og uføretrygd.
- C. Et utvalg av særlig sakkyndige er nedsatt for å gjennomgå de forskjellige respirator typer som kommer på markedet. Utvalget skal avgi tilrådinger til helsemyndighetene på grunnlag av sine undersøkelser, og en håper gjennom utvalgets arbeid å finne fram til et hensiktsmessig standardutstyr som kan anvendes over hele Norden.
- D. Felles retningslinjer for det forebyggende tiltak som i dag kan sette i verk, bli trukket opp.
- E. De prinsipper som behandlingssteder for pasienter med kronisk åndedrettslammelser må bygge på blir utredet.
- F. Det er trukket opp felles retningslinjer for anvendelse av gamma globulin (passivt immuniserende blodderivat). Dette var påkrevet på grunn av de meget små mengder som står til disposisjon, og også fordi en ukritisk publisitet omkring stoffenes effektivitet gjorde det ønskelig at en i de nordiske land opptrådte på samme måte ved bruken av dem. Dessverre må det nå konstateres at stoffet ikke bidrar til noen merkbar reduksjon i antall av poliomyelitt-tilfelle.
- G. Det er nedsatt et utvalg av de leger som arbeider med problemene innenfor poliomyelittens virologi. Utvalget skal koordinere det arbeid som utføres for å klarlegge poliomyelitt-virus virkelige utbreding i befolkningene, og det arbeid som utføres med sikte på å framstille vaksiner mot sykdommen.

Det samarbeid som herved er satt i gang har utvilsomt bidratt sterkt til at poliomyelittberedskapet er blitt så raskt utbygget i Norden, og til at erfaringer som etter hvert er blitt høstet i de enkelte land fort er blitt kjent også i de andre. Fortsetter epidemiene, vil den sammenslåing av landenes ressurser som etter hvert finner sted, føre til at tiltakene mot sykdommen vil bli betydelig mer effektive enn om hvert land hadde arbeidet isolert.

c. Andre epidemiske sykdommer.

Karantenesykdommene vil under normale forhold ikke oppstå i de nordiske land. Om de innføres til landene, vil de neppe etablere seg fast. Imidlertid finnes det en rekke andre smittsomme farlige sykdommer som mer eller mindre konstant opptrer i de nordiske befolkninger. Til disse hører f. eks. tuberkulose, de veneriske sykdommer, poliomyelitt, difteri og de smittsomme mage-tarminfeksjonene.

Tiltakene mot disse sykdommer følger de samme prinsipper i de nordiske land, og sykdommene er med unntagelse av poliomyelitt, blitt sjeldnere, eller opptrer i epidemier med lengere tidsintervall enn tidligere. Tiltakene har dels tatt sikte på å øke befolkningenes generelle og spesifikke motstandskraft mot sykdommene, dels på å bryte smitteveiene og på å isolere og behandle smitteskildene. Den stadig økende reisetrafikk og handel innenfor Norden har medført at de nordiske land nå i epidemiologisk henseende må oppfattes som en enhet hvor grensene ikke lenger legger noen hindringer i veien for at smitteskilder kan vandre fra et land til et annet. Smitteveiene passerer også grensene i stigende utstrekning. Skal derfor antall tilfelle av de nevnte sykdommer kunne reduseres til et minimum, og sykdommene eventuelt utrykkes, vil det så vel i epidemiologisk som i økonomisk henseende være påkrevet med felles tiltak på dette område. Et samarbeid herom er allerede tatt opp. Eksempelvis kan nevnes at meldinger om smitteskilder for veneriske sykdommer utveksles i den utstrekning dette er påkrevet for å få smitteskildene oppsporet og behandlet. Tuberkulosearbeidet langs den finsk-norske grense omfatter begge lands grensebefolkning.

Det er imidlertid ikke tvilsomt at samarbeidet om disse forebyggende tiltak kan og bør utdypes. Som nærliggende oppgaver gjenstår således etablering av et meldingssystem for epidemiske sykdommer bygget på samme prinsipper, herunder felles definisjoner av de sykdommer som det dreier seg om, og utarbeiding av en felles epidemiologisk statistikk. Disse tiltak vil gi de ansvarlige helsemyndigheter betydelig større muligheter enn nå for å følge den aktuelle epidemiologiske situasjon og til å treffe de forholdsregler som er nødvendige for å hindre epidemiene i å spre seg såvel innenfor det enkelte land som utover landegrensene. En vil også få bedre muligheter for et vitenskapelig studium av de epidemiske sykdommers vandring og dermed få et sikrere grunnlag for bekjempelsen av sykdommene på lengere sikt.

d. Laboratoriesamarbeid.

I samme forbindelse skal pekes på ønskeligheten av et fortsatt samarbeid mellom de bakteriologiske, serologiske og virologiske laboratorier i Norden. Det samarbeid som hittil har vært etablert har bl. a. ført til at bak-

teriologiske preparater er blitt utvekslet mellom landene under epidemier likesom f. eks. det danske seruminstitut under Salmonella-epidemien i Sverige i 1953 utførte rutineundersøkelser for de svenske helsemyndigheter. Det kan videre nevnes at Norge ved flere anledninger er blitt forsynt med vaksiner fra danske og svenske laboratorier.

Rutinemetoder i forbindelse med smittsomme sykdommer spiller en stadig større rolle og belaster særlig de store statslaboratorier. Arbeidet med å finne fram til en rask og praktisk metodikk er derfor viktig, ikke minst i økonomisk henseende. Laboratoriene bør få anledning til jevnlig å utveksle sine erfaringer og til i fellesskap å ta opp forskningsoppgaver på det metodiske område. Samtidig har denne utvikling medført at de bakteriologiske, serologiske og virologiske teknikk er blitt forfinet og stiller betydelige krav til personellens utdanning og til laboratoriestyret. Det foregår derfor en stigende spesialisering også innenfor dette området av medisinen. Det ligger nær å undersøke i hvilken utstrekning de nordiske laboratorier kan fordele mellom seg de mange spesielle oppgaver der nå stilles overfor. Det vil i denne forbindelse være fordelaktig om personalet ved laboratoriene fikk anledning til å arbeide periodevis i nabolandenes laboratorier. Dette vil bety en faglig stimulans for personalet og føre til kontinuerlig utveksling av erfaringer.

Tiltak av lignende art vil være ønskelig i forbindelse med framstilling av vaksiner, sera og andre biologiske produkter som anvendes i forebyggingen, diagnosen og delvis i behandlingen av infeksjonssykdommer. Et samarbeid på dette området for å finne fram til den beste metodikk, oppstilling av de nødvendige kvalitetskrav, en effektiv kontroll av produktene vil medføre en øket sikkerhet og mer rasjonell utnytting av laboratoriene.

Behandlingen av pasienter som lider av epidemiske sykdommer foregår i de nordiske land dels på epidemisykehus, dels på de alminnelige sykehus. Det vil i visse områder av landene kunne være aktuelt å legge pasienter lidende av smittsomme sykdommer inn på sykehus i nabolandene, likesom sykdommens art kan gjøre det ønskelig å sende pasientene til et sykehus i et annet nordisk land som har spesialutstyr beregnet for den aktuelle behandling. Betalingsforholdene for pasienter som lider av epidemisk sykdommer er noe forskjellige i de nordiske land. Det vil derfor være en nærliggende oppgave å komme fram til en felles overenskomst som lette flytting av disse pasienter over grensene for behandling i et sykehus i et annet nordisk land.

IV. *Næringsmiddelkontroll.*

Den næringsmiddelkontroll som tar sikte på å sikre framstilling av hygienisk sett tilfredsstillende matvarer og på hindre produksjon og onsetning av skadelige næringsmidler spiller en stadig større rolle. Det

beror dels på det økede forbruk av ferdig lagede næringsmidler, og på den stigende utbygging av næringsmiddelindustrien. Disse forhold medfører at eventuelle forurensninger av næringsmidler med sykdomsfremkallende mikroorganismer eller med giftige kjemiske stoffer vil kunne føre til omfattende katastrofer. Samtidig er bruken av syntetiske hjelpemidler i næringsmiddelindustrien tiltatt. Vi mangler på det nåværende tidspunkt kunnskaper om hvordan en rekke av disse stoffer virker på menneskeorganismen i det lange løp, men erfaring tilsier stor forsiktighet med å tillate dem brukt uten videre. På den annen side er det ikke tvilsomt at endel av disse stoffer har sin store betydning, derved at de gjør næringsmidlene mer holdbare, og således bidrar til en mer fullstendig utnytting av de nasjonale produkter.

Et nordisk samarbeide om næringsmiddelkontrollen har foregått i lengere tid, dels ved uformell utveksling av erfaringer, dels gjennom den offentlig oppnevnte nordiske metodikk-komité for næringsmidler som utarbeider standardmetoder for undersøkelser og analyser på dette felt. Det er påkrevet å utvide dette samarbeide. En bør ta sikte på å etablere felles næringsmiddelforskrifter, slik at næringsmidlene fremstillet i et land uten hindring av nasjonale bestemmelser på dette området kan selges over hele Norden, og slik at produkter fremstillet i et land ikke behøver å bli kontrollert i et annet. Det arbeide som den nordiske metodikk-komité utfører vil være grunnleggende for dette utvidete samarbeide. I de felles næringsmiddelforskrifter bør også inntas deklarasjonsbestemmelser, slik at usunn konkurranse kan forebygges.

Undersøkelsene av syntetiske tilsetningsstoffers biologiske virkning vil være langvarige og kostbare. Det dreier seg her om en analyse av små mengders eventuelle giftighet ved kontinuerlig bruk gjennom år og decennier. En fordeling av disse oppgaver på de nordiske laboratorier er påkrevet om de skal løses, og en felles politikk vedrørende godkjenning av stoffene må gjennomføres såfremt en tilstrekkelig sikkerhet skal oppnås samtidig som det blir tatt rimelig hensyn til den bedre utnytting av næringsmidlene som tilsetningsstoffene kan medføre.

V. Legemiddelområdet.

På legemiddelområdet har det allerede i lang tid vært et samarbeide mellom de nordiske land. For tiden foregår det et omfattende arbeide med sikte på å få utarbeidet en felles nordisk farmakope. En håper å få utkastet til denne farmakope ferdig til 1960. Den nordiske farmakopenemnd, som utarbeider utkastet, sørger dessuten for at tillegg og endringer i de nåværende nasjonale farmakopeer så vidt mulig blir samarbeidet. Nemnda har også nedsatt et utvalg for biologisk standardisering som har til opp-

gave å utarbeide analyseforskrifter, drive forskningsarbeide og fremstill nordiske standardpreparater som kan nyttas ved fastsettelse av biologisk og mikrobiologiske legemidlers styrke. Dette arbeide er nødvendig for utarbeidelsen av den nordiske farmakope.

Den offentlige kontroll av farmasøytiske spesialpreparater drives i de nordiske land etter noenlunde tilsvarende prinsipper. Også på dette området foregår det et utbredt samarbeide gjennom årlige møter av de respektive kontroll-laboratoriers ledere, utveksling av analysemetoder, felles forskningsarbeid, gjensidig opplysningsvirksomhet vedrørend registrering av spesialpreparater og avslag på registreringssøknader, samt utveksling av vitenskapelig utdannet personale. Samarbeidet antas å kunne utvides ytterligere på den måte at de kontrollresultater som man kommer til i et av laboratoriene kunne anvendes også i de øvrige land i størst mulig utstrekning. Herved ville en unngå meget dobbeltarbeide på dette området.

Det ville være ønskelig at legeresepser som utskrives i et av de nordiske land også kunne få gyldighet i de andre. Men forutsetningen herfor er at det samarbeide som allerede er etablert på legemiddelområdet, blir fortsatt og utdypet. Det vil dog være nødvendig å avvente utgivelsen av den felles nordiske farmakope. For tiden er det derfor for tidlig å ta spørsmålet om felles godkjenning av resepter opp til realitetsbehandling. En annen forutsetning for en slik reform er også at reglene vedrørende utskrivning av resepter i de forskjellige land blir mer ensartet enn de er nå. Det vil være naturlig å begynne å se på de spørsmål som reiser seg ved denne forbindelse på det nåværende tidspunkt, slik at saken kunne være ferdig utredet når den nordiske farmakope blir vedtatt.

Det er ønskelig at narkotikalovgivningene i de nordiske land blir samarbeidet, og også dette spørsmål bør tas opp til utredning i den nærmeste fremtid. De ulikheter som for tiden gjør seg gjeldende innenfor denne lovgivning, kan vanskeliggjøre bekjempelsen av narkotikamisbruk i Norden. Større ensartethet i lovgivningen vedrørende giftige stoffer må også antas å være av betydning.

Så vel i Danmark som i Norge er det satt i kraft regler vedrørende gratis eller delvis gratis utlevering av endel legemidler. Spørsmålet om lignende ordninger i Sverige blir for tiden utredet. Det vil være rimelig i fremtiden å diskutere et samarbeide også vedrørende dette spørsmål innenfor Norden.

VI. Felles odontologisk materialprøvningsanstalt.

Et samarbeide vedrørende materialprøving på det odontologiske område det må ansees for å være påkrevet, idet det synes urasjonelt at hvert enkelt land skal prøve å løse de problemer som foreligger. En odontologisk materialprøvningsanstalt vil få særlig betydning for å kunne forsyne folketannrøkten med materialer av første-klasses kvalitet for en overkommelig

pris. Forbruket av slike materialer vil sikkert bli meget stort i de nordiske land etter hvert som folketannrøkten blir utbygget til å omfatte stadig større grupper av befolkningen.

VII. *Helsetjenesten for sjøfolk.*

Både i Danmark, Sverige og Norge er det utarbeidet planer for en mer effektiv og betryggende helsetjeneste for det store antall sjøfolk fra disse land, og planene er til dels realisert i Danmark og Norge. Denne helsetjeneste tar sikte på å gi sjøfolkene de samme medisinske ytelser som den fastboende befolkning og åpner bl. a. mulighetene for en regelmessig helsekontroll. De medisinske problemer som sjømannsyrket reiser er til dels av spesiell karakter, og det er derfor hensiktsmessig å ansette egne leger til å utføre dette arbeide slik at disse etter hvert kan erverve seg den spesielle erfaring som er ønskelig. Det kan nevnes at Norge under krigen opprettet endel legekontorer for norske sjømenn i utlandet, og for tiden finnes slike kontorer i London, Liverpool, Antwerpen og New York. Det er ikke tvilsomt at disse kontorer i vesentlig grad har bidratt til å bedre helsestandarden blant norske sjøfolk og derved indirekte ført til store besparelser for det offentlige, rederne og sjømennene.

Endelig skal nevnes at det fra Norge er sendt ut en lege til alle de større kystbyer i USA, for gjennom konsulatene å knytte kontakter med kvalifiserte amerikanske leger som konsulatene kan henvise syke norske sjømenn til for undersøkelse og behandling.

Nå tar sjøfolk fra de nordiske land ofte hyre ombord på båter som tilhører andre nordiske land enn det de selv er statsborgere av, likesom på mønstringer av mannskaper f. eks. til norske båter ofte foregår i danske og svenske havner og omvendt. Helsetjenesten for sjøfolk egner seg derfor utmerket for et intimt nordisk samarbeid med sikte på etablering av en felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk, så vel i Norden som i utlandet. Programmet for en slik helsetjeneste bør snarest søkes utredet av vedkommende myndigheter og organisasjoner.

Det vil fremgå av denne oversikt at det nordiske samarbeid på helsevesenets område allerede har pågått i lang tid og at det etter hvert er blitt sterkere utbygget og mere påkrevet. Mange oppgaver er tatt opp til løsning og mange oppgaver venter på å bli tatt opp. Nye oppgaver for samarbeid vil sikkert melde seg i fremtiden. Betydningen av dette samarbeid for helsevesenets kvalitet og dermed for befolkningens helsetilstand, er stor, og samarbeidet bør derfor fortsatt stimuleres av statmyndighetene. Det praktiske samarbeid som er etablert mellom de nordiske land på dette område, har også resultert i et samarbeid mellom disse land innenfor Verdens Helseorganisasjon og dennes europeiske region. Flere av proble-

mene som er tatt opp til løsning på nordisk basis, er også bragt inn for Verdens Helseorganisasjon av de nordiske land for at de også kan tas opp på en bredere internasjonal basis. Det må være en naturlig og viktig oppgave for de nordiske land med sin helsestandard og sine kunnskapsmessige og materielle ressurser og gå aktivt inn også for et intimt samarbeid om helseproblemer gjennom Verdens Helseorganisasjon. Likeså lite som på andre områder kan Norden i helsemessig henseende betraktes som isolert for verden for øvrig. I det lange løp kan de fortvilte helseforhold i mange andre land ikke unnlate å virke inn også på helseforholdene i Norden og sinke eller stoppe den raske utvikling henimot en stadig bedre folkehelse som vi har opplevd her i de siste 100 år.

Till KONUNGEN

I skrivelse den 22 maj 1953 uppdrog Kungl. Maj:t i anledning av en av nordiska rådet antagen rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna, åt medicinalstyrelsen att närmare utreda i vilken utsträckning ett fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna på hälso- och sjukvårdens område kunde genomföras samt att senast den 1 april 1954 inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Sedan nordiska rådet den 4 november 1953 framhållit önskvärdheten av att utredningens resultat föreläge tidigare, har Kungl. Maj:t i skrivelse till medicinalstyrelsen den 4 december 1953 föreskrivit, att ifrågavarande förslag skulle ingivas senast den 1 februari 1954.

Till svar på Kungl. Maj:ts remisskrivelser får medicinalstyrelsen först erinra om, att nämnden för internationella hälsövårdsärenden den 23 januari 1953 i yttrande till Statsrådet och Chefen för Inrikesdepartementet anfört, att det sedan länge existerar ett samarbete mellan de nordiska länderna inom hälso- och sjukvårdens områden. I yttrandet lämnas flera exempel härpå. Sammanfattningsvis framhöll nämnden, att ett ytterligare samarbete mellan de nordiska länderna på detta område torde vara möjligt att genomföra, att det borde uppdragas åt medicinalstyrelsen att utreda på vilka punkter ett utvidgat dylikt samarbete vore praktiskt genomförbart och att medicinalstyrelsen borde få fortsätta det inledda samarbetet med övriga nordiska länder, som redan givit goda resultat.

I anledning av Kungl. Maj:ts ovan anförda skrivelser och det däri givna uppdraget har medicinalstyrelsen nu undersökt vilka hälso- och sjukvårdsfrågor, som enligt styrelsens mening med fördel skulle kunna angripas gemensamt av de nordiska ländernas administrationer eller beträffande vilka nationella åtgärder och bestämmelser en samordning synes

medföra fördelar för befolkningen i de olika länderna. Efter verkställd undersökning får medicinalstyrelsen anföra följande.

Ett internordiskt, liksom ett allmänt internationellt, samarbete i hälso- och sjukvårdsfrågor kan sägas ha betydelse dels för *utbyte av erfarenheter* på området administratörer, forskare etc. emellan, dels för *inbördes hjälp* i tekniskt hänseende (med personal, materiel, medicin, gemensamma aktioner vid smittbekämpning o. s. v.) och dels för *reciprocitet* vid behandlingen av medborgare som reser eller flyttar mellan länderna.

Medicinalstatistik är en viktig förutsättning för utbytet av erfarenheter, och det är sålunda angeläget, att denna utformas så att den drives parallellt i de nordiska länderna, d. v. s. så att den omfattar samma grenar, bringas till samma utvecklingsgrad och använder samma begreppsbestämningar. Den bör omfatta både administrativ statistik och statistik över sjukdomar, dödsorsaker, olycksfall och därmed sammanhängande ting. I dagens läge finner medicinalstyrelsen det särskilt angeläget, att den specifikt medicinska statistiken främjas. Den är för närvarande relativt svagt utvecklad, delvis obefintlig. Detta gör å andra sidan, att man har en möjlighet att bygga ut denna statistikgren under samverkan länderna emellan. Ett samarbete mellan de högsta statistiska cheferna i de nordiska länderna (cheferna för de statistiska centralbyråerna eller motsvarande) har redan inletts, varvid ett utskott bildats för befolkningsstatistik, avsett att också behandla medicinalstatistik; det torde få anses vara praktiskt, att detta utskott får ledningen av detta samarbete.

Medicinalstatistikens samordning skulle alltså hellre ske inom ramen för det statistiska samarbetet än inom det medicinska, men det förutsättes givetvis, att de två verksamheterna samordnas sinsemellan. (Se vidare under rubriken *De smittsamma sjukdomarna*).

De smittsamma sjukdomarna.

Epidemiskt uppträdande sjukdomar har sedan länge bekämpats genom internationellt samarbete. På grund av de nordiska ländernas geografiska samhörighet och likartade hygieniska, sociala och klimatologiska förhållanden får ett intimt samgående i dessa frågor anses vara i hög grad eftersträfvansvärt.

Beträffande de svåra farsoter, som benämnas *karantänssjukdomar*, har samarbetet såsom framhölls i internationella nämndens skrivelse den 23 januari 1953 tagit sig uttryck i ett förslag till bestämmelser, vilka skulle sammanföra Danmark, Norge och Sverige till ett gemensamt karantänsområde. Förslaget föreligger sedan cirka ett halvt år tillbaka i en medicinskt godtagen form, men vissa formella justeringar med hänsyn till trafiktekniska och kommersiella synpunkter har ännu inte blivit helt slutförda. Granskningen av dessa bedrivs parallellt i de tre berörda länderna.

Förslaget torde inom den närmaste tiden kunna överlämnas till vederbörande regeringar.

I fråga om övriga *epidemiska sjukdomar* torde närmast trenne problem vara lämpade för en nordisk samordning.

Det första gäller möjligheten att för vård på epidemisjukhus i ett land mottaga person, som bor eller uppehåller sig inom angränsande område av ett annat. Sådan rättighet till anstaltsvård i annat land än det egna skulle givetvis begränsas till situationer, där transporten till grannlandssjukhuset blir skonsammare än till det egna landets. I vissa fall kan emellertid överförandet till ett grannlandssjukhus vara motiverat även av den bättre tillgången till speciella resurser där. Sistnämnda fråga har allvarligt övervägts i samband med en nordisk beredskap mot poliomyelit. En närmare utredning torde komma att visa i vilken utsträckning ett reglerat samarbete i detta avseende kan väntas bli av värde. En sådan undersökning har påbörjats men icke kunnat slutföras av brist på tid och personal. Nära förenad med detta spörsmål är frågan om vem som skall bestrida vårdkostnaderna för personer, vilka på grund av epidemisk sjukdom eller på grund av smittfara för omgivningen är i behov av anstaltsvård under vissa isoleringsbetingelser (vård på epidemisjukhus eller liknande). I princip anses det i alla nordiska länder berättigat att sådan vård till större eller mindre del betalas av allmänna medel. Detta önskemål realiseras dock på olika sätt. I Sverige är sålunda vården på epidemivårdanstalt helt kostnadsfri för den enskilde; kostnaden delas av landstingen och staten. I Norge och Danmark synes det däremot vara sjukförsäkringen, som bär kostnaderna härför. I Sverige lämnas den kostnadsfria vården oberoende av var patienten har sin bostad och oberoende av om han är svensk eller utlänning. I andra av de berörda länderna är ersättningen däremot beroende av var patienten bor och i varje fall kommer utlänningen i ett väsentligt sämre läge än det egna landets invånare. Denna fråga har uppmärksamats av de nordiska medicinalstyrelserna och är för närvarande föremål för utredning. Det har syntts skäligt, att likformiga betalningsregler utarbetas, helst av den innebörd, att den enskilde — såsom förhållandet är i Sverige — helt befrias från kostnaderna, oberoende av var han är bosatt.

Beträffande möjligheterna att inom vissa gränsområden samordna undersökningar av epidemiskt sjuka i deras hem och att där ge föreskrifter om åtgärder till förhindrande av smittans spridning, vilket i Sverige sker genom av statsmedel bekostad s. k. epidemiresa, hänvisas till vad som sagts på sid. 731 om allmän sjukvårdsskyldighet i ett grannland för tjänsteläkare i gränsdistrikt.

Nu berörda epidemivårdsfrågor har såsom nämnts upptagits till utredning av de nordiska medicinalstyrelserna men har ännu inte kunnat slutföras.

Det tredje problemet i detta sammanhang är att åstadkomma ett likformigt rapporteringsförfarande beträffande epidemiska sjukdomar. Denna fråga, som diskuteras under hand, har ännu inte kunnat upptagas till utredning. För närvarande tillämpas i viss mån olika regler i de berörda länderna.

Det har alltid varit en olägenhet, att utbytet av erfarenheter länderna emellan försvårats av sådana omständigheter som att de inrapporterade antalen fall icke varit fullt jämförbara. En samordning av epidemirapporterna är därför ett synnerligen starkt önskemål. Härtill bör även knytas en överenskommelse om enhetliga metoder för epidemistatistikens bearbetning och redovisning. Särskild uppmärksamhet bör ägnas bestämmelserna om vem som skall rapportera sjukdomarna, vad som skall räknas som «fall», tidpunkten då ett visst fall skall anses ha inträffat, de perioder, som skall redovisas i statistiken, och icke minst de speciella synpunkter på sjukdomsnomenklaturen, som — utöver reglerna i den internationella nomenklaturen — betingas av de nordiska förhållandena.

En samordning i dessa hänseenden skulle ge de ansvariga hälsovårdsmyndigheterna betydligt större möjligheter än nu att följa den aktuella epidemiologiska situationen och att i tid vidtaga åtgärder att hindra epidemierna och att bispringa grannländerna. Men icke nok härmed. Man skulle också erhålla förbättrade möjligheter för ett vetenskapligt studium av de epidemiska sjukdomarna och därmed för deras bekämpande på längre sikt.

De senaste årens stora *poliomyelitet*epidemier i Danmark, Norge och Sverige har fört fram kraven på internordiskt samarbete och bistånd längre än vad ovan berörts. En arbetsgrupp, bestående av representanter för de nordiska medicinalstyrelserna och för de med bistånd åt barnförlamade speciellt sysselsatta, privata föreningarna har bildats och hållit flera sammanträden sedan våren 1953. Inom den närmaste tiden väntas den framlägga förslag om regler för ersättning m. m. åt sjukvårdspersonal, som deltar i sjukvårdsarbete utanför sitt eget land. Andra viktiga frågor, som diskuterats och delvis bringats till lösning, gäller utredning — för inbördes information eventuellt gemensamma rekommendationer — om lämpliga respiratorer, om organisationen av respiratorcentraler, om omhändertagande av kroniska respiratorfall, om polioeftervård o. s. v. Detta samarbete, för vilket regeringarna ställt medel till förfogande, synes böra fortsätta på samma sätt som hittills.

Tilläggs må att inom området för bekämpande av *smittsamma könssjukdomar* de nordiska länderna samarbetar sedan länge. Uppgifter om anmälda smittkällor och fall av avbruten behandling ingives sålunda till respektive länders hälsovårdsmyndigheter för åtgärd.

Gemensam hygienisk utbildning av ämbetsläkare.

Medicinalstyrelsen vill, liksom internationella nämnden i dess skrivelse den 23 januari 1953, erinra om, att det sedan åtskilliga år föreligger förslag om en gemensam nordisk högskola för högre hälsovårdstjänstemän, i första hand för förste provinsialläkare och med dem jämställda hälsovårdsadministratörer. Det har — på grund av bristande medel — visat sig omöjligt att realisera ett förslag om en fast utbildningsanstalt med en därtill knuten forskningsverksamhet. Denna tanke synes enligt medicinalstyrelsens uppfattning likväl värd att ytterligare övervägas. Hälsovårdshögskolan borde ge undervisning såväl åt läkare som åt ledande tjänsteveterinärer, sanitetsingenjörer och ledande distriktssköterskor liksom också åt vissa socialtjänstemän o.s.v. Den fortsatta utredningen om en sådan högskola bör framförallt ta upp de ekonomiska frågorna till behandling.

I avvaktan på att planerna på en högskola skulle avancera har en nordisk försöksverksamhet i kursform kommit igång. Denna har organiserats av en arbetsgrupp med representanter för Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges medicinalstyrelser i samarbete med WHO. De hittills hållna sammanträdena med arbetsgruppen liksom den första i Göteborg under hösten 1953 ordnade kursen har huvudsakligen bekostats av WHO.

I den första kursen deltog 20 läkare, utvalda bland sökande från de 5 nordiska länderna. Kursen omfattade 2 månader och berörde följande delar av hälsovården: hälsovårds- och befolkningsstatistik, epidemiologi, allmän renhållning, vatten- och avloppshygien, födoämneshygien samt ytterligare några smärre dicipliner. Intresset för kursen var påfallande stort såväl när det gällde kursens innehåll som möjligheten att i denna form få kontakt med de nordiska kollegerna. Avsikten är att låta denna kurs åtföljas av ytterligare tvenne, varvid andra delar av hälsovårdsområdet än de ovannämnda skall behandlas. Härigenom blir en serie ämnen belysta och undervisningen kommer att täcka hela det för ämbetsläkare aktuella området. Dessa kurser för läkare torde, om medel ställs till förfogande, åtföljas av liknande för övriga i allmän hälsovård (inklusive socialmedicin) verksamma såsom veterinärer, ingenjörer, sjuksköterskor m. fl.

Kurserna har till stor del möjliggjorts genom frivilligt arbete, som utförts av en lokal kommitté i Göteborg. Som stöd för den lokala kommittén fungerar den nyssnämnda internordiska arbetsgruppen, som har att ta ställning till alla principiella frågor. Helt nyligen har de deltagande länderna dessutom beviljat mindre bidrag till et sekretariat i Göteborg. Förslag föreligger att, om kurserna skall fortsätta, ersätta arbetsgruppen med en permanent styrelse.

Som nämnts har kursen liksom arbetsgruppens sammanträden hittills finansierats av WHO. Detta bidrag kommer nu att successivt minskas för

att efter några år helt upphöra. Det torde därför vara angeläget att finna former för en fortsatt finansiering av verksamheten, intill dess frågan om en nordisk högskola bringats till avgörande.

Medicinalstyrelsen, som finner, att den högre hälsovårdsundervisningen är ett mycket lämpligt objekt för internordiskt samarbete, får föreslå, att de ovan berörda problemen rekommenderas till fortsatt, skyndsamt utredning genom de berörda regeringarnas försorg.

Hälso- och sjukvård för sjöfolk.

Frågan om en utvidgad *hälsokontroll* av sjöfolk har i Sverige sedan länge varit föremål för överväganden. En utökad sådan kontroll rekommenderas sålunda av 1946 års sjömanskommitté i betänkande om välfärdsanordningar för sjöfolk. Den 1 december 1952 framlade kommerskollegium och medicinalstyrelsen gemensamt för Statsrådet och Chefen för Handelsdepartementet förslag angående utökad hälsokontroll för sjöfolk, upptagande bland annat en hälsocentral i Göteborg samt planerade sådana i Stockholm, Malmö och Hälsingborg. Proposition angående realiserandet av vissa av de framförda förslagen avses bli avlämnad till 1954 års riksdag.

Vid de diskussioner, som ägt rum rörande den utökade hälsokontrollen, har framhållits önskvärdheten av internordiskt samarbete. De hälsocentraler för sjöfolk, som redan finns eller kan komma att inrättas i hamnar utanför Skandinavien, borde få utnyttjas av alla skandinaviska sjömän. Därigenom skulle de få möjlighet till en utökad hälsokontroll och läkarvård i främmande länder. För närvarande är det i många fall svårt och ofta ekonomiskt synnerligen betungande att få en tillförlitlig och kvalificerad läkarvård i främmande hamnar. I de hamnar, där hälsocentral icke anordnas, kan måhända för här avsedd verksamhet överenskommelse träffas med någon där befintlig praktiserande läkare från de skandinaviska länderna.

Medicinalstyrelsen får därför föreslå, att frågan om internordiskt samarbete beträffande hälsokontroll av sjöfolk upptages till utredning av de berörda ländernas regeringar.

I detta sammanhang får styrelsen erinra om sitt i skrivelse til Kungl. Maj:t den 10 juni 1953 framförda förslag om utredning rörande frågan om internordiskt samarbete för att bereda *tandvård åt sjömän*. Under hand har styrelsen erfarit, att det också från norsk sida finns intresse för denna fråga.

Annan sjukhusvård än epidemivård.

För gränsbefolkningen kan det stundom vara lättare att utnyttja en sjukvårdsanstalt i grannlandet än i sitt eget. Frågan har särskild aktualitet för befolkningen i de relativt sparsamt bebyggda gränsområdena

nellan Norge och Sverige, Finland och Sverige samt Finland och Norge. Avstånden här är betydande och vägarna till ett bebyggelsecentrum i det egna landet är vissa årstider mera svårframkomliga än till ett centrum i ett grannland. En utredning om möjligheterna att ge vårdrätt för gränsbefolkningen vid allmän sjukvårdsanstalt i angränsande land synes motiverad.

Vissa specialavdelningar och specialanstalter förekommer endast på någon eller några orter i varje land; i vissa fall har en specialgren byggts ut mera i ett av de nordiska länderna än i de andra. Det bör utredas, om inte de olika nordiska ländernas medborgare på lika villkor skulle kunna bli mottagna vid en lämpligt belägen specialanstalt. Detta skulle bland annat innebära rätt för läkare i ett land att remittera patienter för specialundersökning och behandling på vårdanstalt i ett grannland. Vad nu agts om möjligheterna till specialvård i annat land avser inte enbart gränsbefolkningen.

Tillika bör övervägas huruvida och i vad mån det ovan sagda bör gälla inte blott slutna sjukvård utan också undersökning och behandling på polikliniker och öppna mottagningar vid sjukvårdsanstalter.

Den utredning, som krävs för att klarlägga de här angivna problemen, måste till stor del taga sikte på ekonomisk överenskommelse mellan de olika sjukhusens huvudmän men ock mellan sjukförsäkringarna i de berörda länderna.

Utbyte av sjukvårdspersonal.

Ett utbyte av sjukvårdspersonal, särskilt läkare och sjuksköterskor, har förekommit sedan länge. Efter krigets slut har ett stort antal läkare från de övriga nordiska länderna haft längre eller kortare tids anställning i Sverige, såväl i den slutna som den öppna vården. En sådan tjänstgöring i ett grannland motiveras till en del av önskemål om vidgad egen utbildning, kanske hos någon särskilt framstående lärare. Under utbildningen till läkareexamen har för övrigt tjänstgöring vid annat lands medicinska högskolor inom vissa discipliner sedan länge ansetts likvärdig med utbildning i det egna landet och sanktionerats av universitetsmyndigheterna.

Ett annat, särskilt efter kriget, framträdande motiv har varit att råda ut på läkarbristen i ett land genom att bereda anställning där för läkare från grannländer med bättre läkartillgång. Av de cirka 85 nordiska läkare och medicine kandidater, som för närvarande tjänstgör i Sverige, torde lertalet vara verksamma här av denna anledning.

Det sker också ett livligt utbyte av sjuksköterskor mellan de nordiska länderna. Under 1952 förmedlades sålunda i Sverige av de nationella sjuksköterskeföreningarna arbete åt 450 danska, finska, norska och isländska sjuksköterskor. Motiven för tjänstgöring i ett grannland torde vara desamma som ovan anförts beträffande läkare.

Liknande synpunkter och önskemål har framförts beträffande övrig personal kategorier såsom tandläkare och sjukgymnaster, medan en gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceutiskt utbildad personal för närvarande icke torde vara aktuell.

Under de stora barnförlamningsepidemierna de senaste åren har sjukvårdsmyndigheterna haft stora svårigheter att få tillräckligt med kvalificerad personal. Genom förmedling av medicinalstyrelserna och de frivilliga barnförlamningsföreningarna har det varit möjligt att hjälpligt bemästra situationerna med biträde av läkare, sjuksköterskor och sjukgymnaster från grannländerna. (Jfr. sid. 726).

Under arbetet med de nu nämnda förmedlingsfrågorna har det visat sig föreligga behov av vissa internordiska bestämmelser. För ett fortsatt utbyte i större skala är det nödvändigt att den kvalificerade personalen i de berörda länderna har en något så när likvärdig utbildning. En utredning härom, som eventuellt skulle kunna ge till resultat, att nordisk personal finge rätt att utan särskild prövning utöva sin verksamhet (erhålla legitimation) i alla grannländerna, synes vara ett första steg. Samtidigt måste det skapas viss likformighet i fråga om ekonomiska och sociala förmåner. Den aktuella frågan om ömsesidigt bistånd vid barnförlamning har förelämnat de tidigare (sid. 726) nämnda delegaterna att verkställa en utredning beträffande dessa förmåner; ett preliminärt resultat har nåtts och ett förslag till rekommendation torde föreligga färdigt vid delegaternas sammankommande i början av april 1954.

Medicinalstyrelsen vill rekommendera, att frågorna om sjukvårdspersonalens legala rättigheter och ekonomiska förmåner vid tjänstgöring i de grannländerna blir föremål för skyndsamt utredning. Utan fasta regler här för torde man inte kunna räkna med ett ömsesidigt utbyte av personal. I utredningen bör de nationella fackorganisationerna och huvudmänne medverka.

Läkemedelsområdet.

På läkemedelsområdet förefinnes sedan långt tillbaka ett omfattande samarbete mellan de nordiska länderna. Styrelsen vill härvid erinra om det pågående arbetet med en gemensam nordisk farmakopé som mål. Det har beräknats att ett förslag till sådan farmakopé skall kunna framläggas senast år 1960. Nämnden arbetar därjämte för att tillägg och ändring i de gällande nationella farmakopéerna i möjligaste mån samordnas och fastställer benämningar å nytillkomna läkemedel. Den nordiska farmakopénämnden har även tillsatt en biologisk standardiseringskommitté med uppgift att utarbeta prövningsföreskrifter, bedriva forskningsarbetet framställa nordiska standardpreparat m.m. för biologiska och mikrobiologiska styrkebestämningar av läkemedel för användning bland annat farmakopéarbetet.

Den statliga kontrollen av de farmaceutiska specialiteterna bedrivs i de nordiska länderna efter likartade principer. Även här försiggår ett brett upplagt samarbete med årliga överläggningar mellan föreståndarna för respektive laboratorier, utbyte av analysmetoder, kollektivt forskningsarbete, ömsesidiga upplysningar angående registreringar och avslag på registreringsansökningar, undersökningsresultat m.m. samt utbyte av vetenskapligt utbildad personal. Samarbetet synes kunna ytterligare utvidgas på så sätt, att de kontrollresultat, som framkommer i ett av länderna, borde kunna bli gällande även i de övriga i största möjliga utsträckning, varigenom mycket dubbelarbete på det analytiska området skulle kunna inbesparas. Utredning av möjligheterna härför bör snarast verkställas.

Ett önskemål synes vara att recept utskrivna i de nordiska länderna skulle äga giltighet över de nationella gränserna. En förutsättning härför är ett fortsatt samarbete och samordning på nyssnämnda områden. Härvid torde det dock vara nödvändigt att bland annat avvakta den gemensamma nordiska farmakopén, varför medicinalstyrelsen icke för närvarande vill yrka på utredning av denna fråga. En annan förutsättning för genomförandet av en sådan reform är att receptexpeditionsförfattningarna i de olika länderna bringas i större överensstämmelse än vad som för närvarande är fallet. Här synes de årliga konferenserna mellan apoteksbyråcheferna eller motsvarande befattningshavare i de nordiska ländernas medicinalstyrelser ha en viktig uppgift att fylla.

Samordning av narkotikalagstiftningen är ett bestämt önskemål, som snarast möjligt borde tagas upp till behandling. Olikheter i detta avseende kan avsevärt försvåra åtgärder för bekämpande av missbruk i de olika länderna. Större likformighet i lagstiftningen angående övriga giftiga varor (giftstadgor) skulle ävenledes vara av betydelse.

I fråga om helt kostnadsfria eller rabatterade läkemedel åt allmänheten har principbeslut fattats i Sverige, och det praktiska genomförandet av denna reform är för närvarande föremål för utredning. Det torde i sinom tid bli önskvärt, att en samordning i detta avseende mellan de nordiska länderna diskuteras.

Utöver de allmänna hälso- och sjukvårdsfrågor, som medicinalstyrelsen nu redovisat, vill styrelsen framföra ytterligare några, mera speciella verksamhetsområden, där ett nordiskt samarbete synes kunna medföra fördelar.

Sjukvårdsskyldighet för tjänsteläkare i gränsdistrikt.

Möjligheterna att förbättra sjukvården för gränsbefolkningen inom vissa områden skulle kunna utökas genom att stadga sjukvårdsskyldighet för vissa tjänsteläkare i delar av angränsande grannlandsdistrikt i likhet med

vad som sedan länge tillämpas inom Sverige. I sjukvårdsskyldighete skulle då ingå den förutnämnda plikten att företaga epidemiresor (Jfi sid. 725). Liksom förhållandet är i Sverige bör skyldigheten endast gälla bestämt avgränsade områden, där detta klart ligger i befolkningens intresse. Frågan har störst aktualitet för de norsk-svenska, finsk-svensk och finsk-norska gränsområdena. Medicinalstyrelsen, som företagit viss preliminära undersökningar härom, anser att behovet av en sådan internationell nordisk sjukvårdsskyldighet bör undersökas vidare och villkoren härför utredas.

I det sammanhanget bör också utredas vilka möjligheter, som föreligger att i visst begränsat område av grannland medge expedition av läkemedelsrecept, utfärdat av läkare med sådan utsträckt sjukvårdsskyldighet, samt att medge befolkningen i dessa områden rätt att införa medicin, som är köpts på grannlandsapotek, utan hinder av gällande tull- och införselrestriktioner. (Beträffande möjligheterna att ge av nordiska läkare utfärdade recept generell giltighet i dessa länder har styrelsen uttalat sig häröfver sid. 731).

Samarbete beträffande undersökningslaboratorier och forskning.

Ett internordiskt samarbete beträffande laboratorieverksamheten existerar redan; längst har man måhända hunnit på det bakteriologiska området. Vid flera tillfällen har bakteriologiska preparat vid epidemier levererats från Danmark och Sverige till övriga länder. Vid sommarer svenska Salmonella-(paratyfus) epidemier medverkade det danske seruminstitutet vid rutinundersökningarna. De ekonomiska villkoren i sådana fall är dock icke reglerade.

Vid upprättandet av nya laboratorier kan det — på här ifrågakommande områden — i vissa fall vara lämpligt att kontakt sökes med grannländernas ansvariga myndigheter. Härigenom kan dubbelarbete vid utredningarna undvikas och i vissa fall kan kanske gemensamma nordiska anläggningar komma till stånd.

Det är också angeläget, att den kvalificerade personalen vid dessa laboratorier kan hålla kontakt med varandra bland annat genom att möjligheterna till tjänstgöring vid grannlandslaboratorier underlättas. De erfarenheter, som förvärfvas vid sådana «gästtjänstgöringar» kommer i hög grad det egna laboratoriet tillgodo. Redan nu förekommer utbyte av personal i viss utsträckning men detta är enligt medicinalstyrelsens erfarenhet förenat med icke obetydliga svårigheter, såvida icke vederbörligen själv vill vidkännas stort avbräck i sin ekonomi. Med hänsyn till den nytta för det egna laboratoriet och det egna landet som en tjänstgöring på annat laboratorium medför, synes nu berörda frågor böra närmare utredas (jfi sid. 731).

Utom på det bakteriologiska och virologiska området och de grenar av hälsovården, som ingår i verksamheten vid statens institut för folkhälsan, vill medicinalstyrelsen fästa uppmärksamheten vid det *blodserologiska* arbetsområdet. Det livliga samarbete på detta område, som redan äger rum, bör utvidgas och fördjupas, t. ex. genom utbyte av tjänstgörande på de olika nordiska laboratorierna, genom regelbundet återkommande konferenser, utbyte av preparat m. m.

I detta sammanhang vill styrelsen tillika betona, att de investeringar, som göres på den medicinska forskningens område i stort sett torde vara mycket lönsamma. Medicinalstyrelsen, som icke anser sig böra närmare ingå på frågan, inskränker sig här till att framhålla, att de nordiska länderna på grund av sina många gemensamma intressen och sin likartade kulturella struktur, utgör ett i viss mån från den övriga kulturvärlden avgränsat område, inom vilket det är angeläget att knyta särskilt fasta band mellan de medicinska inberäknat de odontologiska forskarna, lärarna och studenterna.

För de nordiska länderna gemensamt odontologiskt laboratorium för materialprovning.

Medicinalstyrelsen har den 31 augusti 1951 till Kungl. Maj:t överlämnat en utredning angående inrättande av ett statens odontologiska laboratorium, omfattande bland annat ett materialprovningslaboratorium. På detta område torde ett nordiskt samarbete vara av väsentlig betydelse och planerna på inrättande av en dylik institution har ägnats stort intresse från de övriga nordiska länderna. En odontologisk materialprovningsanstalt kan också få stor betydelse, när det gäller att till rimlig kostnad förse bland annat den sociala tandvården med materiel av förstklassig beskaffenhet. Förbrukningen av sådan materiel, framställd inom de skandinaviska länderna, särskilt Sverige, är relativt stor.

Organisation och administration.

Även om målsättningen i princip är densamma inom hela den västerländska kulturkretsen är dock de vägar, som beträffs vid lösande av hitörörande problem, rätt växlande och följaktligen är hälso- och sjukvårdsorganisationernas uppbyggnad och arbetsmetoder ganska skiftande. Detta beror ofta på traditionella, ekonomiska och politiska förhållanden av nationell art, och icke i första hand på det föreliggande medicinska behovet.

Vid den fortsatta nationella utbyggnaden och reformverksamheten krävs, utöver hänsynstagande till inhemska erfarenheter, impulser från andra länder. Liksom beträffande forskningen krävs här kännedom om de utländska erfarenheterna och synpunkterna. Sådan kan blott till viss grad er-

hållas genom ett studium av författningar eller litteraturläsning. Den personliga, på ort och ställe gjorda iakttagelsen torde — och detta i än högre grad än beträffande forskningen — vara en förutsättning för ett framgångsrikt arbete på detta område.

När det gäller praktisk organisation och administration på hälsovårdsområdet tilldrar sig särskilt förhållandena i de nordiska länderna intresse på grund av de relativt likartade geografiska och sociala förhållandena, som råder där. Därtill kommer den strävan till samgående mellan de nordiska länderna, som gör sig allt mera gällande.

Behovet av internordiska kontakter mellan de myndigheter och personer, som arbetar inom hälsovårdsorganisationen har också manifesterat sig i överläggningar rörande olika organisatoriska och administrativa frågor. Inom medicinalstyrelsens verksamhetsområde förekommer sålunda sedan åtskilliga år regelbundet konferenser mellan verksamhetscheferna och organiserade överläggningar på bland annat läkemedelsområdet, beträffande födoämneshygien, i s. k. metodikfrågor, beträffande poliomyelitvårder o. s. v. Det synes angeläget, att denna internordiska verksamhet får utvecklas ytterligare och att statsmakterna stödjer detta bland annat genom att bevilja resebidrag för konferensdeltagarna och ersättning för medicinalstyrelsens kostnader i anslutning till konferenserna.

Medicinalstyrelsen vill till slut icke underlåta att framhålla huruvida det nordiska samarbetet i möjligaste mån måste inpassas i den större internationella ramen. Ett internationellt samarbete i hälso- och sjukvårdsfrågor existerar sedan länge; i organiserad form påbörjades det av Nationernas Förbund och sedermera har framförallt Förenta Nationernas fackorgan (WHO) fortsatt och utvecklat detta. Ett annat FN-organ (ILO) har utarbetat en konvention om minimistandard för social trygghet. Konventionen, som antogs vid ILO:s konferenssammanträde i juli 1952, avser framförallt tillgången på sjukvård och sjukhusvård, läkemedel samt hävandeskaps- och förlossningsvård och ratificerades av Sverige i augusti 1953.

Åtskilliga andra exempel skulle kunna anföras på framgångsrikt internationellt samarbete på dessa områden. Önskvärt är att där så är möjligt överenskommelse träffas på bred internationell bas. Av många skäl är detta dock icke alltid fallet, då man inte kan reglera alltför många detaljfrågor gemensamt för länder av växlande karaktär. Detta kan däremot ske inom en regional ram. I de nordiska länderna med deras många överensstämmelser i geografiskt, socialt och vetenskapligt hänseende, synes det av erfarenhet möjligt att komplettera de internationella överenskommelserna på många punkter. Av dessa anledningar är enligt medicinalstyrelsens uppfattning alla strävanden att samordna de nordiska länderna vid lösande av hälso- och sjukvårdsproblem att hälsa med stor tillfredsställelse.

I handläggningen av detta ärende ha deltagit generaldirektören Engel, överdirektören Björkquist, medicinalråden Björk, Bergman, föredragande, och Maunsbach, byråchefen Rahm, medicinalråden von Zweigberg och Söderlundh, t. f. byråchefen Bolin, förste aktuarien Soop, extra föredragandena Ström, Lundquist och Tottie, byråinspektören Andrell, förste yråsekreteraren Lundgren ävensom professorerna Abramson och Olin.

Stockholm den 28 januari 1954.

Underdånigst

Arthur Engel

Rolf Bergman

/Lennart Löfquist

Samarbeid på helsevesenets område.

Utfyllende bemerkninger fra den danske sundhedsstyrelse til oversikter over samarbeid på helsevesenets område.

Ad afsnittet: fælles medicinalstatistik.

I foråret 1949 rettede sundhedsstyrelsen henvendelse til de øverst sundhedsmyndigheder i de 4 nordiske lande med opfordring til at drøfte en ensartet anvendelse af den nye internationale sygdoms- og dødsårsagsklassifikation i statistiken. Som resultat heraf samledes delegerede fra medicinalstyrelserne i Finland, Norge, Sverige og Danmark i København i september 1949 til en 2-dages konference, hvor man opnåede fuld enighed om fra og med 1951 at offentliggøre ensartede tabeller om dødsårsagerne i de 4 lande i de officielle publikationer. Den delegerede fra Island var forhindret i at give møde, men sundhedsstyrelsen har senere ad skriftlig vej opnået tilslutning også fra Islands side.

Det vil på indeværende tidspunkt, hvor den internationale sygdomsklassifikation af 1948 — det er første gang, der foreligger en sådan, idt man hidtil kun har haft gruppering af dødsårsager — endnu er ny og uprøvet, næppe være muligt at aftale ensartet anvendelse i sygdomsstatistikken. Efter sundhedsstyrelsens skøn bør man først forsøgsvis arbejde med den nye sygdomsgruppering i hvert land for sig, således som det nu sker f. eks. i England og U.S.A.; når man derefter i løbet af et par år har indvundet nogle erfaringer, vil man kunne optage fælles nordiske forholdninger for også at få en ensartet sygdomsstatistik, ligesom der nu er opnået ensartethed for dødsårsagsstatistikken.

Et af formålene, omend et mindre, med den morbiditets- og sygehusundersøgelse, som sundhedsstyrelsen påbegyndte i 1950, er netop at finde praktisk anvendelse for den internationale sygdomsklassifikation, både hvor det gælder sygehuspatienter, og hvor der er tale om sygelighed uden indlæggelse.

Denne omfattende undersøgelse, hvorved ca. 100 000 voksne over et tidsrum af 3 år er blevet udspurgt om deres helbredstilstand, og hvor der for ligger detaljerede medicinsk sociale oplysninger om hver enkelt af c

30 000 sygehuspatienter, vil for så vidt angår arbejdet i marken være afsluttet den 1. juli 1954.

Undersøgelserne er gennemført med støtte fra Rockefeller Fondet, den danske stat og forskellige institutioner, ligesom WHO's Regional Kontor for Europa på særdeles effektiv måde har støttet arbejdet.

Ad afsnittet: Personalsektoren.

Med henblik på planerne om en nordisk hygiejneskole for uddannelse af ledende personale indenfor sundhedsvæsenets forskellige grene vil det være bekendt fra Nordisk Råds første møde, at der på daværende tidspunkt hverken var mulighed for eller trang til en helårsskole med undervisning. Det første kursus har været afholdt, og deltagerne har været særdeles glade for, hvad de har modtaget på dette. Fra Danmark deltog 5 embedslæger. Det næste kursus er planlagt til efteråret 1954.

Man har nu modtaget meddelelse fra WHO om, at tilskudet er blevet nedsat, og at yderligere nedskæring vil kunne ventes. På medicinaldirektørmødet i Stockholm d. 27. marts 1954 drøftedes dette forhold, og det blev fremhævet fra dansk side, at vi burde tilstræbe at opbygge kursus og den eventuelt senere mere permanente skole på rent fællesnordisk basis (der erindres om, at den oprindelige plan ikke var en rent nordisk skole, men en mere europæisk præget skole). Det danske synspunkt blev tiltrådt, og man enedes om at foreslå de respektive landes regeringer og rigsdage bevillinger til fortsættelse af driften uden at regne med fast tilskud fra WHO. Et sådant tilskud vil dog stadig kunne ventes, men vil da naturligt indgå til dækning af uforudsete og ekstraordinære driftsudgifter, idet sådanne udgifter ikke vil kunne undgås i de første års forsøgsperioder.

Spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for en egentlig hygiejneskole for de 5 nordiske lande, kan kun besvares på basis af de kommende års erfaringer med fortsatte kurser. Dersom den videre udvikling af disse kurser skulle gøre en permanent hygiejneskole motiveret eller påkrævet, må sundhedsstyrelsen for sit vedkommende udtrykke håbet om, at det må lykkes at overvinde de med projektet forbundne vanskeligheder af økonomisk som administrativ art, som koordinering af det siden 1915 bestående kursus for embedslæger ved Københavns universitet og hygiejneskolen vil give.

Ad afsnittet: Næringsmiddelkontrol.

De fremsatte tanker om det fællesnordiske samarbejde og dettes fortsatte udbygning tiltrædes.

I det omfang det er muligt, bør foruden analysemetoder også fællesnordiske forskrifter for levnedsmidler udarbejdes. Sundhedsstyrelsen i Danmark holder sig dette for øje, men man må erindre, at Danmark som

eksportland i betydeligere omfang end tilfældet er for de andre nordiske lande for visse levnedsmidlers vedkommende må have bestemmelser, der også oppfylder krav, som stilles fra de landes side, som vi eksporterer til.

Danmark er meget interesseret i det snævraste samarbejde med alle instituter og laboratorier i Norden, som arbejder med levnedsmiddelundersøgelser, og den danske sundhedsstyrelse arbejder intenst på at få udbygget statens vitaminlaboratorium med afdelinger for levnedsmiddelhygiejne svarende til de svenske på «statens institut för folkhälsan».

VI. Juridiske saker

(Sakene nr. 3, 7, 16, 33, 23, 34).

	Sid
Sak nr. 3. Forslag om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen	74
Sak nr. 7. Beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid	74
Sak nr. 16. Melding angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land	75
Sak nr. 33. Forslag om direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land	76
Sak nr. 23. Forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere ..	76
Sak nr. 34. Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land	79

Forslag

om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen.

Framsatt av Nils Herlitz, Nils Hønsvald og Gustav Pedersen.

Ett vidgat nordiskt samarbeide skulle påtagligen i hög grad underättas, om inom varje lands centraladministration finnes större tillgång än nu till kunskap om de övriga nordiska ländernas rätt och administrativa förhållanden. Sådan kunskap är för närvarande naturligt nog ganska bristfälligt företrädd. Man får visserligen ej underskatta den kännedom, som vinnes genom sådant studium av lagstiftning och litteratur, som särskilt föranledes av pågående samarbeide på olika områden eller av behovet att utnyttja andra länders erfarenheter. Personlig kontakt mellan centraladministrationens tjänstemän har också på många områden etablerats genom regelbundet återkommande konferenser eller mera tillfälliga sammanträden. Nordiska administrativa förbundet har ävenledes gjort beaktansvärda insatser genom sina möten, genom sin tidskrift och genom stipendier för studiebesök. Men ytterst få torde de tjänstemän vara, som vunnit verklig förtrogenhet med lagtillämpningen, med administrationens former och arbetsmetoder i andra länder än det egna. Och få torde de vara vilkas utblick över förhållandena i broderländerna sträcker sig längre än till jämförelsesvis begränsade fackområden.

I båda dessa hänseenden är emellertid en vidgad kunskap av avgörande betydelse. Säker insikt i lagstiftningens innebörd vinner man först då man följer den i dess tillämpning. Och ett säkert omdöme om särskilda företeelser i ett lands administration kan ej ernås utan en viss överblick över lagstiftningen och administrationen i dess helhet. Svårigheterna bliva ej alltid tillräckligt beaktade; man kan tycka sig redan vid en flyktig konfrontation få en klar uppfattning av förhållandena. Men man får aldrig förbise att det, hur nära vi än i många hänseenden stå varandra, finnes karakteristiska nationella särdrag och stora skiljaktigheter i övrigt. Om dessa, såsom vid en mera ytlig betraktelse lätteligen sker, bliva förbisedda, inställa sig lätteligen allvarliga missförstånd.

Det skulle i följd härav för det nordiska samarbetets fortgång vara av stor betydelse, om inom de olika ländernas centraladministration funnes tillgång till krafter, som, på sätt som här antytts, vunnit förtrogenhet med broderländernas rätt och administrativa förhållanden. Därigenom skulle sådan verksamhet, som kräver hänsynstagande till dylika förhållanden väsentligt underlättas. Av påtaglig nytta vore sådana krafter icke minst vid samarbete och förhandlingar i övrigt mellan de olika ländernas centraladministrationer.

Här angivna syfte skulle främjas, om det kunde ordnas så att i lämplig omfattning tjänstemän finge tillfälle att under en längre sammanhängande tidrymd tjänstgöra i ett annat lands administration.* De borde företrädesvis utväljas inom centraladministrationen (i Danmark, Finland och Island ministerierna, i Norge i främsta rummet departementen, i Sverige departement och vissa centrala ämbetsverk). Det är angeläget att de, då de utsändas, redan äro väl förtrogna med sitt eget lands rätt och äga en icke alltför liten erfarenhet om administrativt arbete. Å andra sidan tala många skäl mot att utsända personer i alltför hög ålder. Atskilliga hinder möta utan tvivel mot att i det land, där de tjänstgöra, tillägga dem tjänstemans ställning; men de borde på lämpliga områden kunna i annan form deltaga i förvaltningsgöromålen. Kostnaderna för varje sådan utsänd tjänsteman borde bestridas av det land han tillhör, förslagsvis så att han erhåller tjänstledighet utan avstående av löneförmåner och ersättning för de särskilda kostnader resan föranleder. Att hemlandet bestrider kostnaderna är naturligt, då det är detta som huvudsakligen drager nytta av anordningen, medan däremot tjänstgöringslandet har jämförelsevis ringa nytta av en arbetskraft, som icke behärskar språket, som saknar erfarenhet och vars förkunskaper äro otillräckliga. Naturligt — om än icke nödvändigt — vore att anordningen finge karaktären av ett utbyte av arbetskrafter, så att när t.ex. en svensk tjänsteman tjänstgör i Norge, samtidigt en norрман är verksam i Sverige. Det synes vara av vikt, att vistelsen icke blir för kortvarig; under en tid av förslagsvis ett år borde emellertid goda resultat kunna uppnås.

Vad som kan uppnås beror givetvis i första hand av de utsända tjänstemännens kvalifikationer. Endast verkligt dugliga krafter böra komma i fråga. Det fordras utan tvivel ett icke obetydligt mått av begåvning, energi vakenhet och rörlighet för att av tjänstgöringen utvinna betydelsefulla resultat. Det gäller ju icke enbart att vinna förtrogenhet med ett speciellt förvaltningsområde utan också att tillvarataga alla de uppslag tjänstgöringen och vistelsen i broderlandet kan ge till orientering i rättsliga och administrativa förhållanden över huvud taget. Att verkligt dugande kraf-

* Frågan om «udveksling af ministerielle embedsmænd mellem de nordiske lande» har också dryftats av de delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område. Se Nordisk Råd 1. Session s. 1095.

ter anlitas ger också förhoppning om att de i unga år kunna erfarenheterna och kunskaperna i sinom tid skola komma att utnyttjas i ansvarsfulla ställningar. Målet är att det småningom skall i olika skikt inom central-administrationen finnas en växande kader av tjänstemän, som äro hemmastadda ej blott i sitt eget lands utan också i ett broderlands förhållanden.

En annan förutsättning för framgång är givetvis, att den utsände tjänstemannen får sitt arbete så ordnat och erhåller sådan handledning att han verkligen kan lära något. Det är därför ofrånkomligt, att ett visst mått av besvär åvälves den administration där han tjänstgör. Detta besvär bör dock kunna kompenseras av den — låt vara begränsade — arbetsinsats han utför.

Det är ur hemlandets synpunkt, som det här framkastade förslaget företrädesvis skall ses; det väsentliga är det gagn som t.ex. den svenska administrationen kan hava av en tjänsteman, som lärt känna dansk administration. Men den utsände tjänstemannen bör också kunna vara till nytta på det sätt, att han kan vid behov förse administrationen i det land där han vistas med besked om förhållanden i sitt hemland. Upplysningar och förklaringar rörande dess rätt och administrativa förhållanden, som eljest måste inhämtas skriftligen, kunna genom honom på ett enklare och kanske säkrare sätt erhållas.

I vilken omfattning en sådan anordning, som här ifrågasatts, skulle kunna genomföras är givetvis beroende av statsfinansiella överväganden; på sådana torde nordiska rådet icke i detta fall behöva inlåta sig.

Alla de fem nordiska länderna böra komma i betraktande; dock förbises ej, att svårigheter kunna uppkomma i följd av den i Danmark, Norge och Sverige allmänna obekantskapen med de finska och isländska språken.

Det må till sist anmärkas, att det under förberedelserna till nordiska rådet ifrågasattes att i sinom tid utveckla delegationernas sekretariat därhän, att vart och ett av dem komme att inrymma även arbetskrafter från broderländerna. Syftena med den sålunda ifrågasatta anordningen voro nära besläktade med dem, som ligga till grund för detta förslag. Rådets verksamhet har emellertid ännu ej nått den omfattning att en sådan anordning ter sig påkallad. Däremot ligger det i öppen dag, att en rådsdelegation bör på många sätt kunna draga nytta av tjänstemän från broderländerna, som stationerats i dess land.

Vi tillåta oss föreslå,
att rådet ville hemställa, att regeringarna måtte vidtaga åtgärder i syfte att tjänstemän i centraladministrationen må kunna för kortare tid tjänstgöra i annat land än sitt eget.

Stockholm, København och Oslo april 1954.

Nils Herlitz. Gustav Pedersen. N. Hønsvald.

Beretning

fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid.

Avgitt i april 1954.

(Beretningen er utarbeidet av den norske delegasjon i utvalget i samråd med de øvrige delegasjoner)

Om bakgrunnen for og formålet med det organiserte samarbeid mellom de nordiske land på lovgivningens område henvises til den av de danske delegerte utarbeidede samlede oversikt «Det Nordiske Lovsamarbejde 1946—1952» og de beretninger som ble gitt til Det Nordiske Råd under dets første sesjon i København 1953 av den svenske regjering og av de danske delegerte.

Delegerte er for tiden i Danmark departementssjef *V. Boas* og professor *Henry Ussing* med landsdommer *Hans Topsøe-Jensen* som sekretær, i Finland presidenten for Högsta forvaltningsdomstolen, jur. dr. *U. J. Castrèn* og hovrättspresident jur. dr. *Y. J. Hakulinen* med kanslisjef, regjeringsråd *Teini Ahava* som sekretær, i Island professor dr. jur. *Olafur Lárússon* og høyesterettsdommer *Einar Arnórsson* med fullmektig *Baldur Møller* som sekretær, i Norge høyesterettsdommer *Edvin Alten* og professor *Knut Røbberstad* med byrårsjef *Carl Stabel* som sekretær og i Sverige riksmarskalk jur. dr. *Birger Ekeberg* og justitieråd *Gösta Walin* med statssekretær *Björn Kjellin* som sekretær.

I løpet av 1953 har statssekretær *Björn Kjellin* avløst justitieråd, tidligere statssekretær *Sven Edling*, som sekretær for de svenske delegerte. Byrårsjef *Carl Stabel* har fra 1. januar 1954 avløst lagdommer *Andreas Endresen* som sekretær for de norske delegerte. For øvrig har det ikke funnet sted noen endring i delegasjonenes sammensetning.

Det årlige møte mellom de nordiske delegerte ble holdt i Helsingfors den 4. og 5. juni 1953.

I løpet av året er det som tidligere opprettholdt regelmessig forbindelse mellom de 4 lands delegasjoner gjennom disses sekretærer. Man har gjensidig utvekslet opplysninger om lovgivning og lovgivningsspørsmål i de forskjellige land.

Med hensyn til lovsaker som er under utredning innen rammen av det

nordiske samarbeid eller hvor samarbeidet har ført til resultater i løpet av 1953, skal man i tilslutning til de danske delegertes beretning av desember 1952 opplyse:

1. Rettslig likestilling mellom de nordiske lands borgere.

Initiativet til viderebehandling av dette spørsmål er nå overtatt av Det Nordiske Råd.

2. Forvaltningsrett.

Formannen og sekretæren i den norske komité til å utrede spørsmålet om mer betryggende former for den offentlige forvaltning, besøkte i august 1953 Stockholm og København hvor de hadde konferanser med departementer og andre myndigheter om spørsmål av interesse for komitéens arbeid.

3. Lovsamarbeid på erstatningsrettens område.

1. De nordiske utvalg til å utrede spørsmålet om revisjon av ansvarsreglene i motorvognloven har fortsatt sitt arbeid. De har hatt et fellesmøte i København i mars 1953, hvoretter det fra dansk side er utarbeidet et lovutkast som grunnlag for de videre drøftelser.

3. De nordiske utvalg til å utrede spørsmålet om ny lovgivning angående statens og kommunenes erstatningsansvar for tjenestemenns handlinger hadde fellesmøte i Oslo i april 1953 og i Stockholm i desember s. å. Innen det danske, det norske og det svenske utvalg er det foretatt et betydelig utredningsarbeid som grunnlag for de videre drøftelser. I Finland er forvaltningsråd *Rudolf Beckmann* oppnevnt til å delta i samarbeid ved siden av forvaltningsråd *Matti Aura*.

4. Barnelovgivningen.

De nordiske utvalg til å overveie spørsmålet om endringer i lovgivningen om barn i og utenfor ekteskap hadde fellesmøte i Helsingfors i juni 1953. Etterat det senere er innhentet uttalelse fra medisinske sakkyndige bl. a. angående betydningen av undersøkelser vedrørende blodtyper og andre arvelige egenskaper ved fastsettelsen av farskapet til barn utenfor ekteskap — i tilslutning til en utredning av 12. mai 1953 fra det danske Retsægeråd, holder utvalgene nå på med det avsluttende arbeid. Årvdabalkakkunniga har avgitt sin innstilling 15. februar 1954.

5. Inseminasjon.

Den danske, den norske og den svenske komité avga i april 1953 innstillinger med utkast til lovgivning om inseminasjon. Innstillingene beror for tiden til overveielse i vedkommende departementer. Det nordiske

justisministermøte i desember 1953 ga uttrykk for som en foreløpig oppfatning at spørsmålet ikke bør gjøres til gjenstand for lovregulering på det nåværende tidspunkt.

6. Lovgivningen om ekteskap og underholdsbidrag.

A. Endring i ekteskapslovgivningen.

Spørsmålet om å nedsette en programkomité til å overveie mulige endringer i de nordiske ekteskapslover er blitt utsatt inntil videre bl. a. under henvisning til at spørsmål av betydning for dette emne vil bli behandlet på Det nordiske juristmøte i 1954.

B. Endringer i de nordiske familierettskonvensjoner av 6. og 10. februar 1931.

Konvensjon om endring i konvensjon av 6. februar 1931 inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål ble undertegnet den 26. mars 1953 og ratifisert den 2. februar 1954. Den trådte i kraft 1. mars s. å.

Konvensjon om endring i konvensjonen av 10. februar 1931 angående inndrivning av underholdsbidrag ble undertegnet den 1. april 1953 og ratifisert den 13. januar 1954, hvoretter den er trådt i kraft den 1. februar s. å.

Lovgivning til gjennomføring av konvensjonene er utferdiget i Danmark den 17. november 1953, i Finland den 9. juli 1953, i Norge den 3. juli 1953 og i Sverige den 29. januar 1954 (jfr. også forordning av 12. februar 1954).

7. Navnerett.

I Danmark er det tatt opp arbeid med sikte på revisjon av navnelovgivningen. Sverige har utpekt en observatør til å følge dette arbeid, men Finland, Island og Norge står utenfor. På møtet i Helsingfors i 1953 ble de nordiske delegerte imidlertid enige om å henstille til sine regjeringer å overveie om det ikke kan være grunn til å ta opp arbeidet med en konvensjon om *nordisk navnevern*, uavhengig av det øvrige samarbeid på navnerettens område. Under nordiske justisministermøte i Stockholm desember 1953 ble det opplyst at spørsmålet ville bli gjenstand for utredning i Danmark og Sverige. Fra norsk side ble det henstillet at vedkommende komitéer måtte søke kontakt med Norge.

8. Lovgivningen om arv.

På de nordiske delegertes møte i 1953 ble det fra norsk side fremsatt forslag om revisjon av arvelovgivningen i nordisk samarbeid. Fra dansk, finsk og svensk side stillet man seg positivt til dette forslag, fra finsk side dog med et forbehold om at et eventuelt samarbeid ikke kunne berøre

visse deler av den finske arvelov hvor det allerede foreligger fullt utarbeidete revisjonsforslag. Det ble enighet om at innbydelsen til samarbeid skulle utgå fra Norge etterat det der var nedsatt en komité. — Under justisministermøtet i desember 1953 ble det fra norsk side innbudt til fellesmøte i Oslo så snart komitéer var nedsatt i de forskjellige land. Fra svensk side kommer de ärvdabalkssakkunniga til å delta i dette arbeid. Disse er riksmarskalk *Ekeberg*, justitieråd *Walin* og hovrättsråd *Henkow*.

9. Lov om kjøp på avbetaling.

Vesentlig på grunnlag av innstillingene fra de nordiske lovutvalg er det Norge og Sverige utferdiget lover om endring av de gjeldende avbetalingslover, for Norges vedkommende den 22. mai 1953 og for Sveriges vedkommende den 17. april 1953. I Danmark er tilsvarende lovforslag fremsatt for Riksdagen den 6. januar 1954.

10. Lovgivningen om foreldelse av fordringer.

De nordiske delegerte til revisjon av foreldelseslovgivningen hadde fellesmøte i Århus i mai—juni 1953. Utredningsarbeidet fortsetter på grunnlag av et dansk lovutkast.

11. Trafikklovgivningen.

Det utvalg som ble nedsatt i Norge i 1952 for å revidere de gjeldende trafikkregler på grunnlag av bl. a. de nordiske delegertes innstilling av juni 1951, har fortsatt sitt arbeid, og vil antagelig fremlegge sitt forslag innen kort tid.

12. Motorvognlovgivningens regler om alkoholpåvirkete motorvognførere.

Under de nordiske justisministres møte i Stockholm i desember 1953 ble det fra norsk side innbudt til samarbeid om ovennevnte spørsmål. Fra dansk og svensk side erklærte man seg villig til å delta. De finske delegerte har senere meddelt at Finland ønsker å være med, idet det dog er tatt forbehold om at visse av de spørsmål som samarbeidet vil komme til å omfatte, er foreslått regulert i en nettopp fremsatt proposisjon til Riksdagen om endring i lag om vägtrafik og at det for Finnlands vedkommende kan bli vanskelig å ta disse spørsmål opp på nytt. I Danmark er oppnevnt som forhandler kontorsjef *H. Schaumburg Christensen* og overlege dr. med. *P. H. Andersen* med sekretær *K. Juul-Olsen* som sekretær. I Finland er oppnevnt kanslisjef *Klaus Häkkänen*. I Norge er oppnevnt et utvalg med følgende sammensetning: politimester *Kristian Welhaven* (formann), professor dr. med. *Jacob Molland* og byråsjef *Eugen Wister*, med politifullnektig *Tage Peterson* som sekretær. I Sverige er oppnevnt som forhandler hovrättsråd *G. R. Fredriksen* og kanslisekretær *K. L. Öhrström*.

13. *Luftfartslovgivningen.*

De nordiske kommisjoner har fortsatt sitt arbeid.

14. *Sjømannslovgivningen.*

I Danmark og Sverige ble det allerede i 1952 utferdiget ny lovgivning på grunnlag av nordisk samarbeid. Vesentlig tilsvarende endringer i sjømannsloven ble for Norges vedkommende gjennomført ved lov av 17. juli 1953 (nr. 25). I Finland er lovproposisjon fremsatt i desember 1952.

15. *Lovgivningen om skipsregistrering.*

I Danmark har skipsregistreringsloven siden 1952 vært under revisjon ved et særskilt utvalg bestående av professor *v. Eyben* (formann), kontorsjef *J. Christiansen*, fullmektig *A. C. Karlsen*, underdirektør *R. Kæstel*, kontorsjef *Sundahl-Larsen*, ekspedisjonssekretær *Lysgaard*, ekspedisjonssekretær *Nørgård*, skipsregistrator *Olvik*, tollforvalter *E. T. L. Rasmussen*, landsdommer *Roepstorff*, skipsreder *A. E. Sørensen* og underdirektør *Wenzell*. På de nordiske delegertes møte i 1953 ble det fra norsk side gitt uttrykk for at man også i Norge var interessert i en slik revisjon, som burde finne sted i samarbeid med det danske utvalg. Den 12. november 1953 ble det den anledning oppnevnt en komité med følgende sammensetning: Byråsjef *R. S. Aanonsen* (formann), ekspedisjonssjef *G. Sverdrup-Thygeson*, byråsjef *K. Schumann Andersen*, byskriver *Leif Plather*, tollkasserer *M. Moland* og o.r.sakfører *Rolf Heilemann*. Komiteen har hatt kontakt med det danske utvalg.

16. *Lovgivningen om forfatterrett og kunstnerrett m. v. (åndsverkloven)*

Det foreligger innstillinger fra de danske, finske og norske delegerte men ennå ikke fra de svenske.

17. *Varemerke- og firmalovgivningen.*

Representanter fra de nordiske utvalg hadde fellesmøte i Finland i tider 20.—30. april 1953.

18. *Patentvesenet.*

I juni 1953 ble det i Stockholm holdt et møte mellom tjenestemenn hos patentmyndighetene i Danmark, Norge og Sverige til utveksling av erfaringer og drøftelse av patentrettslige og patenttekniske spørsmål av felles interesse. Det er meningen at lignende møter skal holdes hvert år.

19. *Aksjelovgivningen.*

Det forberedes samarbeid mellom sakkyndige fra Danmark og Finland om revisjon av aksjelovgivningen. I Sverige pågår en forberedende under

søkelse av spørsmålet om muligheten av å forenkle aksjeselskapsloven. Fra norsk side er det gitt uttrykk for at man ikke finner å kunne delta i samarbeid på dette område, da det i Norge allerede foreligger en komitéinnstilling om ny aksjelov som er under behandling i Justisdepartementet.

20. *Tvangsfullbyrdelseslovgivningen.*

De faste delegerte for nordisk lovsamarbeid vedtok på møtet i Helsingfors i 1953 å anbefale at det etableres samarbeid underhånden mellom de sakkyndige som i de forskjellige land arbeider med revisjon av tvangsfullbyrdelseslovgivningen. Det er nå opprettet foreløpig kontakt mellom vedkommende norske utvalg, som består av sorenskriver *Ole F. Harbek*, høyesterettsdommer *H. Bahr* og fhv. lensmann *Einar Dahl* — og et dansk utvalg vedrørende utlegg og utpantning m.v. som ble nedsatt i januar 1952 med følgende medlemmer: Professor dr. jur. *Erwin Munch-Petersen* (formann), kontorsjef *H. Topsøe-Jensen*, dommer *Anton Nielsen*, byrettsdommer *O. Taksøe-Jensen*, dommerfullmektig *Svend Aage Nielsen*, ekspedisjonssekretær *Arne Kofoed* og landsrettssakfører *Alfred Bjarup*.

21. *Samarbeid på strafferettens område.*

Det har i årets løp vært korrespondert mellom institusjoner og sakkyndige i de nordiske land som har med strafferettslige spørsmål å gjøre — om saker av felles interesse. Særlig gjelder dette spørsmålet om revisjon av lovreglene om svangerskapsavbrytelse, som er under utredning i Danmark og Norge. I Sverige pågår på dette område en utredning av spørsmålet om tiltak til å forebygge abort. Det svenske forslaget til brottsbalk som ble lagt fram i april 1953 er blitt til etter samråd med den norske straffelovkomité av 1947, det norske straffelovråd, de danske straffelovkommissioner og sakkyndige fra Finnland og Island.

22. *Lovgivning om hittegods.*

I Norge er det den 29. mai 1953 utferdiget ny lov om hittegods. Innholdsmessig ligger loven i flere henseender nær opp til den danske lov om hittegods av 23. april 1952, idet utkastet til sistnevnte lov delvis ble brukt som mønster ved forberedelsen av den norske lov.

23. *Kvaksalverlovgivningen.*

I Norge ble det ved kgl. resolusjon av 27. mars 1953 oppnevnt en komité til å utrede spørsmålet om revisjon av lov av 19. juli 1936 om innskrenkning i adgangen for den som ikke er norsk lege eller tannlege til å ta syke i kur (kvaksalverloven). I Sverige har en komité med lignende oppdrag vært i virksomhet i lengre tid i h. t. oppnevning med hjemmel i kgl. resolusjon av 13. oktober 1950. Det er fra begge lands side forutsetningen at komitéene

skal kunne tre i kontakt med hverandre og oppta samarbeid. Medlemmene av den svenske komité er regjeringsråd *Sven Björkholm* (formann), professor *Hilding Bergstrand*, første stadsläkaren, dosent *Bertil Roos*, riksdagsmann, sjefredaktør *C. G. Netzen* og riksdagsmedlem, folkeskolélærerinne *Ragnhild Sandström*. Sekretær for komitéen er hovrättsråd *Liss-Eric Björkman*. — Den norske komité består av byråsjef *Carl Stabel* (formann), lege *Jørgen H. Berner*, sorenskriver *Th. Jørstad Hansen*, medisinalråd *Jon Bjørnson* og fru *Ingerid Gjøstein Resi*. Sekretær for komitéen er sekretær *Knut Munch-Søegaard*.

24. *Utgivelse av en nordisk årbok.*

På de faste delegertes møte i 1953 drøftet man spørsmålet om å utgi en nordisk årbok på fremmede språk (fortrinsvis fransk eller engelsk) med blant annet opplysninger om ny lovgivning og rettsutviklingen i de nordiske land. Det ble nedsatt et underutvalg til å arbeide videre med saken. — De nordiske justisministre erklærte seg på møtet i desember 1953 beredt til å støtte utgivelsen av en årbok som nevnt.

Oslo, i april 1954.

Edvin Alten.

Knut Robberstad.

Carl Stabel.

Tilläggsförslag

till sak nr 7.

Från och med sommaren 1954 ha genomförts regler som underlättat motortrafiken mellan de nordiska länderna. Denna trafik har nu också erållit en betydande omfattning. Det blir under sådana omständigheter allt angelägnare att man så långt möjligt söker åvägabringa överensstämmelse mellan trafiklagstiftningen i de nordiska länderna. I Beretningen fra det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr 7), som nu är föremål för behandling, beröres ett hithörande lagstiftningsområde av betydelse, nämligen reglerna om alkoholpåverkade motorfordonsförare. Det synes mig vara synnerligen önskvärt, att de förhandlingar som på dette område nletts leda till ett positivt resultat. Det finnes icke något godtagbart skäl arför lagstiftningen på detta område skall vara olika i de nordiska länderna.

Jag vill därför i anslutning till sak nr 7 väcka det tilläggsförslaget, att ådet rekommenderar regeringarna att verka för att i huvudsak likartade regler komma att gälla i de nordiska länderna beträffande alkoholpåverkade motorfordonsförare.

Oslo den 9 augusti 1954

Victor Gram   Olov Rylander   Knud Thestrup

Nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land.

(Det Nordiske Råds tilråding nr. 7/1953.)

Melding fra den danske, den norske og den svenske regjering.

Melding fra den norske regjering.

Det Nordiske Råds rekommandasjon nr. 7 ble av Justisdepartementet ved brev av 23. april 1953 kommunisert til samtlige andre departementer idet Justisdepartementet samtidig ba om å bli holdt underrettet om de skritt som måtte bli tatt i sakens anledning.

På det nordiske justisministermøte i Stockholm 11.—12. desember 1953 ble spørsmålet om nordiske borgeres rettsstilling tatt opp til drøftelse på bred basis under et fellesmøte mellom justisministrene og den av Det Nordiske Råd nedsatte spesialkomité. De spørsmål som ble drøftet, faller inn under følgende hovedgrupper:

1. Trafikklovgivning.
2. Næringsrett.
3. Prosessrett.
4. Strafferett.
5. Helse spørsmål. Ordensforskrifter.
6. Diverse andre spørsmål.

Justisministrenes behandling av disse spørsmål resulterte i en beslutning om at det for hvert enkelt punkts vedkommende skulle overlates til en av regjeringene å ta saken opp til nærmere undersøkelse med sikte på muli foreleggelse for Det Nordiske Råd, etter konsultasjon med de øvrige land regjeringer.

Følgende spørsmål ble herunder tildelt Norge:

1. *Trafikklovgivning.*

Oppmyking av bestemmelsene om statsborgerrett som vilkår for kunne være ansatt som mannskap eller befal på skip.

2. *Næringsrett.*

- a) Opphevelse eller oppmyking av de gjeldende forbud mot at andre enn landets egne statsborgere erverver fast eiendom.
- b) Nordisk likestilling med hensyn til adgangen til å nyte godt av finansiell støtte til jordbruket.
- c) Gjensidige lettelser for fiskerinæringen, f. eks. med hensyn til fiskernes rett til å bunkre i et annet nordisk land og med hensyn til mulighetene for transport av fisken.

3. *Strafferett.*

- a) Mulighet for å straffedømme også for handlinger begått i et annet nordisk land.
- b) Sløyfing av formell utlevering i forholdet mellom de nordiske land og innføring av en enklere fremgangsmåte til erstatning for utlevering, både når det gjelder tiltale og fullbyrdelse av straff.
- c) Internordisk iverksetting av beslutning om anvendelse av tvangsmidler i straffesaker.
- d) Avtjening av straff i hjemlandet straffanstalter
- e) samt utredning av spørsmålet om «kriminalvård i frihet».

4. *Helse spørsmål. Ordensforskrifter.*

Internordisk anerkjennelse av resepter.

5. Ensartede regler for i hvilken utstrekning nordiske borgere kan pålegges verneplikt i et annet nordisk land.

Disse spørsmål er for tiden under utredning i de enkelte fagdepartementer, som vil ta dem opp til behandling i samråd med vedkommende fagmyndigheter i de andre nordiske land.

Med hensyn til pkt. 3 c (iverksetting av tvangsforføyninger) har Justisdepartementet over for justisdepartementene i de øvrige nordiske land gitt uttrykk for at spørsmålet er så lite klart avgrenset og omfatter så forskjellige saksområder, at det bør gjøres til gjenstand for ytterligere undersøkelser og overveielser i de respektive departementer før saken eventuelt blir tatt opp til sakkyndig utredning.

For ett enkelt punkts vedkommende har drøftelsene på justisministerøttet allerede ført til et foreløpig resultat fra norsk side, idet Regjeringen en proposisjon om endringer i rettergangslovgivningen (*Ot. prp. nr. 22* or 1954) har foreslått å oppheve kravet i domstolslovens § 218 om norsk tatsborgerrett som betingelse for sakførerbevilling og det tilsvarende krav lov av 1. februar 1936 § 2 for den der omhandlede tillatelse til å drive in-asso- eller auksjonsvirksomhet.

For øvrig har den behandling av likestillingsspørsmålet som er tatt opp på grunnlag av justisministermøtets beslutninger, på det nåværende tidspunkt ennå ikke ledet til praktiske tiltak fra norsk side.

Melding fra den danske regering.

Efter at have modtaget underretning om rådets vedtagelse af rekommandationen underrettede justitsministeriet i skrivelser af 14. april 1953 de øvrige danske ministerier om rekommandationen.

På et møde i Stockholm i dagene den 11. og 12. december 1953 mødte den danske, finske, norske og svenske justitsminister, den islandske minister i Stockholm, Nordisk Råds komité for spørgsmålet om nordiske statsborgeres retlige ligestilling samt repræsentanter for Nordisk Råds præsidium drøftedes forskellige områder, hvor spørgsmålet om ligestilling af nordiske statsborgere har aktualitet, og det blev på mødet vedtaget at fordele de behandlede emner mellem den danske, norske og svenske regering således at een regering skulle påtage sig ansvaret for tilvejebringelse af nødvendige forberedende undersøgelser og i tilfælde, hvor det skønnes hensigtsmæssigt, efter indhentet udtalelse fra de andre lande at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd.

Med hensyn til de emner, der overdroges den danske regering kan følgende oplyses:

1) Spørgsmålet om indførelse af regler, hvorefter den, der i et nordisk land kan optræde som rettergangsfuldmægtig, også kan gøre dette i et andet nordisk land.

Justitsministeriet har efter anmodning fået tilsendt oplysninger fra de andre nordiske lande om de i disse gældende regler om adgangen til at optræde som rettergangsfuldmægtig, og man er nu i færd med at bearbejde det modtagne materiale. Justitsministeriet har endvidere søgt orientering hos formanden for det danske sagførerråd om, hvilken stilling de danske sagførerorganisationer kan antages at ville indtage til spørgsmålet.

2) Spørgsmål om andre lettelser i det nordiske retssamkvem, specielt med hensyn til bistand ved forkyndelse af stævninger m. v.

På det ovennævnte møde i Stockholm den 11. og 12. december 1953 blev det besluttet at arbejde videre med et fra dansk side udarbejdet konventionsudkast vedrørende dette spørgsmål, og justitsministeriet har nu modtaget de øvrige nordiske regeringers bemærkninger til konventionsudkastet. Spørgsmålet er imidlertid nært forbundet med det nu rejste spørgsmål om gennemførelse af en ordning, hvorefter embedskontorer og embedsmænd i de nordiske lande får adgang til umiddelbart at træde i forbindelse med hinanden, og den videre behandling af konventionsudkastet må herefter ske under hensyn til de beslutninger, som måtte blive truffet vedrørende dette spørgsmål.

3) Spørgsmål om ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til retten til under ophold i et andet land at give offentlige forestillinger.

Justitsministeriet har fra de andre nordiske lande modtaget oplysninger om de der gældende regler og om den i disse lande fulgte praksis, og ma

er nu i ministeriet i færd med at behandle det modtagne materiale med henblik på mulighederne for at gennemføre en ligestilling af nordiske statsborgere på dette område.

4) Spørgsmål om i videre omfang at yde bistand til iværksættelse af beslutninger, som er truffet af myndigheder i andet nordisk land, såsom med hensyn til tilbageførelse af bortrømte unge, alkoholister, undvegne fra antalt og personer, der ikke har meldt sig til eller er rømt fra militærtjeneste.

Justitsministeriet har anmodet politidirektøren i København om en udtalelse vedrørende dette spørgsmål med oplysning om, i hvilket omfang Københavns politi yder bistand til myndighederne i de andre nordiske lande med hensyn til tilbageføring af undvegne personer, hvis forhold ikke omfattes af de gældende udleveringstraktater.

5) Spørgsmålet om tilrettelæggelse af de nordiske dobbeltbeskatningsoverenskomster og den interne lovgivning i de nordiske lande således, at beskattning af indtægt ved personligt arbejde kan ske i den stat, hvor arbejdet er udført.

Justitsministeriet har den 13. februar 1954 tilskrevet det danske skattedepartement om dette spørgsmål, og man har den 28. maj 1954 fået meddelelse fra skattedepartementet om, at arbejdsindtægt som hovedregel efter den mellem Danmark og Sverige den 27. oktober 1953 indgåede overenskomst til undgåelse af dobbeltbeskatning skal beskattes i det land, hvor arbejdet er udført.

Skattedepartementet har endvidere oplyst, at der i § 26 i det i maj måned 1954 fremsatte forslag til lov om skat til staten af indkomst, formue og kapitalvinding er optaget en bestemmelse, hvorefter reglen om det forlgående indkomstårs indtægt som grundlag for skatteansættelsen fraviges ved tilflytning fra udlandet, således at ansættelse foretages på grundlag af den anslåede indtægt i beskatningsperioden, dog således at denne ansættelse kun er foreløbig og efter skatteårets udløb i henhold til forslagens § 32 reguleres efter de til den tid foreliggende oplysninger om tilflytternes virkelige indkomst i den pågældende periode.

Melding fra den svenske regering.

I afskrift bifogas två skrivelser från justitiedepartementet av den 21 april 1954 och den 24 maj 1954 jämte därtill hörande bilagor*) (förteckning över områden där rättslig likställighet kan ifrågasättas, sammanställning av uttalanden avgivna till ecklesiastikdepartementet berörande till detta de-

*) Av bilagene er bare oversikten over beslutninger fattet på justitsministeriet trykt.

partement hörande likställighetsfrågor, protokoll och beslut från nordiska justitieministtermötet i Stockholm 11—12 december 1953).

Vidare närslutes en av utrikesdepartementets folkrättsexpert upprättad P.M. av den 18 februari 1954 angående mest-gynnad-nations-klausuler. Beträffande nämnda klausuls inverkan på möjligheterna att genomföra likställighet mellan nordiska medborgare i ekonomiskt hänseende må nämnas att man vid det nordiska utrikesministtermötet i Köpenhamn i maj 1954 enades om att en gemensam nordisk regeringskommitté av experter skulle tillsättas för att närmare undersöka frågan.

Till Utrikesdepartementet.

Nordiska rådet antog vid sin första session en rekommendation (rekommendation nr 7) med hemställan till medlemsstaternas regeringar att överväga möjligheterna att fortlöpande vidtaga praktiska och konkreta åtgärder för att successivt utjämna olikheterna mellan medborgare i vederbörande land och medborgare i övriga nordiska länder samt med anmodan till regeringarna att giva rådet upplysning om de utredningar som företas och de åtgärder, som eventuellt komma att vidtagas.

I anledning av rekommendationen, som överlämnats till justitiedepartementet, har inom departementet vidtagits följande åtgärder.

Den 18. juni 1953 utsändes från departementet till övriga statsdepartement utom utrikes-, försvars- och civildepartementen en skrivelse, var hemställdes, att undersökningar måtte ske beträffande möjligheterna och lämpligheten av att inom vederbörande departements verksamhetsområde vidtaga åtgärder i syfte att i vad avser Sverige medborgare i annat nordiskt land i möjligaste mån erhöles samma rättsställning som svenska medborgare. Undersökningens resultat infordrades till departementet före den 1 november 1953. I anledning av skrivelsen inkommo yttranden från de tillfrågade departementen. På grundval av dessa yttranden samt med stöd av annat inom departementet tillgängligt material uppgjordes bifogade förteckning över områden, där rättslig likställighet nordiska medborgare emellan icke föreläge, men kunde ifrågasättas (Bilaga 1). De från ecklesiastikdepartementet inkomna yttrandena, som delvis berörde frågor vilka kunde väntas komma att upptagas vid det planerade femte nordiska undervisningsmötet och där bliva föremål för fortsatt handläggning, återfinnas utdrag i bifogade sammanställning (Bilaga 2).

Ny cirkulärskrivelse, dagtecknad den 16 november 1953, vid vilken nyss nämnda förteckning fogats, utsändes därpå från justitiedepartementet till försvars-, social-, kommunikations-, finans-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementet. I skrivelse hemställdes om respektive departements preliminära yttranden, huruvida från svensk sida hinder kunde

nses möta att till diskussion upptaga frågan om genomförande av rättslig likställighet nordiska medborgare emellan i de hänseenden, som angåves förteckningen, i vad departementet därav berördes. Yttrande infordrades ill den 27 november 1953. Med ledning av det på så sätt inkomna materialet reviderades förteckningen över likställighetsfrågor, som kunde aktualiseras från svensk sida.

Redan tidigare hade möjligheterna att under hösten 1953 avhålla ett nordiskt justitieministermöte undersökts. Då sådana möjligheter visade sig föreligga, utsändes vederbörliga inbjudningar till Danmarks, Finlands, Islands och Norges justitieministrar. Såsom första punkt på den lista över överläggningsämnen vid mötet, som uppgjordes i och utsändes från svenska justitiedepartementet, upptogs frågan om nordiska medborgares rättsliga likställighet. Som bilaga till denna punkt på föredragningslistan fogades ryssnämnda reviderade förteckning (Bilaga 3). Å föredragningslistan hade tillika anmärkts, att man genom att uppföra ett ämne på förteckningen icke från svensk sida bundit sig för vissa åtgärder utan endast velat angiva att ämnet borde diskuteras.

Nordiskt justitieministermöte avhölls i Stockholm den 11—12 december 1953. Därunder överlade justitieministrarna den 12 december med Nordiska rådets kommitté för frågan om nordiska medborgares rättsliga likställighet beträffande detta spörsmål. Rörande deltagarna i och förhandlingarna vid mötet med ifrågavarande överläggning kan hänvisas till bilagda protokoll för mötet (Bilaga 4).

I anledning av de vid mötet fattade besluten ha, såvitt angår frågan om nordiska medborgares rättsliga likställighet, under de första månaderna 1954 från svenska justitiedepartementet avlåtits 19 skrivelser i skilda ämnen på sätt framgår av bilagda beslutsförteckning (Bilaga 5). Vad beträffar skrivelsernas närmare innehåll samt i dessa berörda frågor får departementet upplysa följande.

I skrivelse nr. 1 hemställes, att handelsdepartementet måtte utreda möjligheterna till uppmjukning av bestämmelserna om krav på inhemskt medborgarskap såsom förutsättning för anställning såsom befäl och manskap å fartyg.

I skrivelse nr 2 hemställes, att handelsdepartementet måtte beakta justitieministermötets rekommendation att visa största möjliga liberalitet gentemot medborgare från annat nordiskt land, som söker tillstånd att vara styrelseledamot m. m. i aktiebolag eller att inneha motsvarande uppdrag i ekonomisk förening eller annan liknande juridisk person.

I skrivelse nr 3 hemställes, att utrikesdepartementet måtte låta utreda de olika möjligheterna att på områden, där Sverige är bundet av mestgynnad-nationsklausulen, genomföra den eftersträfvade rättsliga likställigheten mellan svenska medborgare och danska, finska, isländska och norska

medborgare. I anledning av skrivelsen har utrikesdepartementet den 2 mars 1954 till justitiedepartementet överlämnat en av professorn Torsten Gihl upprättad promemoria i ämnet. Frågan kan väntas bli föremål för fort satt behandling vid nordiskt utrikesministermöte den 3—4 maj 1954.

Vad angår rätt att förvärva fast egendom torde inom justitiedepartementet redan tidigare ha iakttagits vad justitieministermötet rekommendera beträffande en liberal praxis med avseende å ansökningar från nordisk medborgare om tillstånd att förvärva fastighet.

I skrivelse nr 4 hemställs, att jordbruksdepartementet måtte vidtaga åtgärder för genomförande av sådan ändring av bestämmelserna om egna hemslån m. m., att möjlighet öppnas för danska, finska, isländska och norska medborgare att komma i åtnjutande av dessa förmåner.

I skrivelse nr 5 hemställs, att jordbruksdepartementet måtte vidtaga åtgärder för genomförande av sådana ändringar i gällande fiske- och jakt lagsstiftning, att danska, finska, isländska och norska medborgare komma i åtnjutande av rätt till fritt fiske av icke yrkesmässig natur (sportfiske på öppna havet och eljest å allmänt vatten i Sverige ävensom till jakt på samma område.

I skrivelse nr 6 erinras om justitieministermötets rekommendation till fackministrarna att till gemensamma överläggningar upptaga frågan om förbättrade arbetsvillkor för yrkesfiskare från nordiskt land vid uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet.

I skrivelse nr 7 hemställs, att handelsdepartementet till avgörande måtte upptaga frågan efter vilka linjer den fortsatta utredningen rörande nordisk patentsamarbete bör bedrivas samt att förbereda framställning i ärende till Nordiska rådets nästa session.

I skrivelse nr 8 uppdrages åt 1951 års rättegångskommitté att undersöka möjligheterna till sådan ändring av rättegångsbalken, att medborgare annat nordiskt land kan — eventuellt efter domstolens prövning i varje särskilt fall — medgivas rätt att vid domstol här i riket föra annans talan.

I skrivelse nr 9, som avläts den 9 mars 1954, har justitiedepartementet till danska justitieministeriet lämnat begärt yttrande rörande ett av ministerie upprättat utkast till konvention rörande handräckning åt domstol i nordisk land.

I skrivelse nr 10 underättas inrikesdepartementet om justitieministermötets rekommendation till fackdepartementen att upptaga frågan om internordisk giltighet för recept till närmare behandling.

I skrivelse nr. 11 hemställs, att inrikesdepartementet måtte närmar överväga sådan ändring av bestämmelserna i Kungl. kungörelsen den 31 december 1913 angående rätt för utlänning och i utlandet bosatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. eller att därvid medverka, som är möjlig med hänsyn till bestämmelserna om bevillnings

avgift, i syfte att befria danska, finska, isländska och norska medborgare från den i kungörelsen angivna skyldigheten att söka tillstånd för givande av offentlig föreställning.

I cirkulärskrivelse (nr 12) har statsrådet och chefen för justitiedepartementet underrättat övriga departement om sin avsikt att inom sitt departement närmare utreda frågan om ändringar i regeringsformen § 28 i syfte att möjliggöra för medborgare från annat nordiskt land att vinna anställning i svensk statstjänst. Vidare hemställes i cirkulärskrivelsen att varje departement efter vederbörande myndigheters hörande måtte undersöka, beträffande vilka tjänster inom dess verksamhetsområde det av innehavaren måste fordras svenskt medborgarskap. En liknande hänvändelse har av justitiedepartementet gjorts till departementet underlydande domstolar och myndighet. Uppgift om undersökningarnas resultat har inforrats till departementet senast den 1 november 1954.

I skrivelse nr 13 anhålles bland annat, att ecklesiastikdepartementet måtte till det femte nordiska undervisningsministermötet, som sedermera avhölls den 8—10 februari 1954, förbereda och där upptaga spörsmålet om behörighet för den, som avlagt viss examen i ett nordiskt land, att i övriga nordiska länder utöva det yrke, vartill examen berättigar i hemlandet. Samtidigt har skrivelse avlåtits även till danska undervisningsministeriet (nr 14), vari begärdes, att nämnda behörighetsfråga måtte upptagas på föredragningslistan för undervisningsministermötet. Vid frågans behandling fattade undervisningsministermötet det beslutet, att ett vart av undervisningsdepartementen skulle låta denna fråga bli undersökt i berörda fackdepartement på sådant sätt, att undersökningarnas resultat jämte en samlad översikt kunde tillställas nordiska justitieministermötet.

I skrivelse nr 15 hemställes, att inrikesdepartementet till närmare övervägande måtte upptaga frågan om rätt för myndighet i ett nordiskt land att erhålla biträde av myndighet i annat nordiskt land med verkställighet av fattade beslut.

Med skrivelse nr 16 har till inrikesdepartementet överlämnats en framställning från Scandinavian Airlines System avseende möjligheterna att underlätta för medborgare i ett nordiskt land, som är bosatt i annat nordiskt land, att deltaga i politiska val i hemlandet, för handläggning i inrikesdepartementet, såvitt angår andra val än val till riksdagen.

I skrivelse nr 17 hemställes, att handelsdepartementet måtte vidtaga åtgärder för upphävande av Kungl. kungörelsen den 11 maj 1906 angående de rättigheter, som i Sverige tillkomma norska fartyg och båtar, i vad gäller förbudet för dylika fartyg och båtar att bedriva kustfart i Sverige.

I skrivelse nr 18 hemställes, att försvarsdepartementet måtte till närmare behandling upptaga frågan om en översyn av bestämmelserna rörande värnplikt i syfte att nå sådan överensstämmelse mellan de svenska bestämmel-

serna i ämnet och motsvarande regler i övriga nordiska länder, att ingen kan åläggas att göra värnplikt i mer än ett nordiskt land.

I skrivelse nr 19 har finansdepartementet underrättats om justitieministtermötets rekommendation beträffande en närmare granskning av gällande bestämmelser om dubbelbeskattning. I anledning av denna skrivelse har ett den 31 mars 1954 dagtecknat yttrande inkommit från finansdepartementets rättsavdelning. Däri omförmäles, att Sverige sedan länge har avtal med Danmark, Finland och Norge, vilka i allt väsentligt torde undanröja eventuell dubbelbeskattning, samt att jämväl mellan Sverige och Island avtal förefinnes för undvikande av dubbelbeskattning, även om detta icke är lika detaljerat som de övriga avtalen. — Vad angår förhållandena mellan Sverige och Danmark upplyses det i yttrandet, att enligt gällande dubbelbeskattningsavtal inkomst av personligt arbete principiellt beskattas allenast i den av de båda staterna, där den skattskyldige utövat den verksamhet, från vilken inkomsten härrör. Kvarstående olägenheter ha sin rot i de svenska och danska beskattningssystemens olika struktur och torde icke helt kunna undvikas med nuvarande ordning. Enligt vad som underhand meddelats kommer Danmark möjligen att inom en icke alltför avlägsen framtid ändra sin skattelagstiftning. Om så sker, är det förutsatt, att nya förhandlingar om dubbelbeskattningsavtal skola tagas upp. — I vad gäller Norge omnämnes i yttrandet, att från svensk sida i skrivelse den 27. juni 1953 till norska finans- och tulldepartementet tanken framförts på en sådan omläggning av det mellan Sverige och Norge gällande dubbelbeskattningsavtalet, att inkomst av tjänst i princip skulle tagas till beskattning allenast i den stat, i vilken arbetet utförts. Från norsk sida har svarats, att man för det dåvarande i avvaktan på viss omläggning av den interna norska beskattningen icke vore beredd att upptaga förhandlingar i ämnet. I skrivelse den 18. januari 1954 har man från svensk sida vidhållit att en omläggning vore önskvärd, så snart sig göra låte.

I de ovannämnda till andra svenska departement avlätna skrivelserna har justitiedepartementet tillika begärt upplysning före den 1 maj 1954, om vilka åtgärder som inom varje departement vidtagits i anledning av respektive skrivelser. Justitiedepartementet avser att, sedan dessa upplysningar inkommit, komplettera den här lämnade redogörelsen.

Stockholm i justitiedepartementet den 21 april 1954.

Björn Kjellin.

Till Utrikesdepartementet.

.....

Frågan om mest-gynnad-nationsklausulens inverkan på möjligheterna att skapa likställighet för medborgare i de nordiska länderna behandlades vid nordiska utrikesministermötet i Köpenhamn den 3—4 maj 1954. Enligt vad som kommit till justitiedepartementets kännedom överenskomms därvid, att en kommitté, bestående av två representanter för ett vart av de berörda nordiska länderna skulle snarast tillsättas för att genomgå för nordiskt land gällande traktater, vilka innehålla mest-gynnad-nationsklausul, i syfte att klarlägga klausulens verkningssområde.

I anledning av den till jordbruksdepartementet ställda skrivelsen nr 4 angående ändring av bestämmelserna om egnahemslån har från jordbruksdepartementet meddelats att yttrande i ärendet inhämtats från lantbruksstyrelsen men att departementschefen ännu icke tagit ställning till frågan.

I anledning av den till jordbruksdepartementet ställda skrivelsen nr 5 angående rätt till fritt fiske av icke yrkesmässig natur på allmänt vatten och till jakt i samma område, har jordbruksdepartementet meddelat, att yttrande inhämtats från fiskeristyrelsen och domänstyrelsen samt att under hand kontakt tagits med representanter för försvaret. Vad angår fisket har en departementspromemoria upprättats, men vederbörande statsråd har ännu icke tagit ställning till frågan om vidare åtgärder i ärendet.

I anledning av den till inrikesdepartementet ställda skrivelsen nr. 10 angående frågan om internordisk giltighet för recept har inrikesdepartementet erinrat om att detta spörsmål behandlats av medicinalstyrelsen i samband med en inom styrelsen verkställd utredning föranledd av nordiska rådets rek. nr 3/1953 angående det fortsatta samarbetet mellan de nordiska länderna på hälsovårdens område.

I anledning av den till inrikesdepartementet ställda skrivelsen nr 11 rörande ändring av kungörelsen angående rätt för utlänning och i utlandet osatt svensk undersåte att här i riket giva offentlig föreställning m. m. har inrikesdepartementet anmält, att det ansett lämpligt att avvakta initiativ från Danmark, innan någon åtgärd vidtages i saken.

I anledning av den till inrikesdepartementet ställda skrivelsen nr 15 angående biträde åt myndighet i ett nordiskt land med verkställighet av beslut fattat i annat nordiskt land har inrikesdepartementet meddelat, att det även i denna fråga ansetts lämpligt att avvakta initiativ från dansk sida.

Vid justitieministermötet i Stockholm i december 1953 behandlades vissa straffprocessuella frågor bl. a. rörande utvidgad behörighet för domstol i ett nordiskt land att döma beträffande i annat nordiskt land förövat brott samt utlämningsförfarandet ävensom vissa straffverkställighetsfrågor bl. a. avseende kriminalvård i frihet, t. ex. möjlighet att verkställa övervakning å dömd i ett nordiskt land även i annat nordiskt land. Mötet beslöt att dessa frågor skulle utredas genom nordiska kommittéer. Sedan från Norge under våren 1954 meddelats, att vissa av de nämnda spörsmålen överlämnats till det norska straffelovrådet för utredning, har från svensk sida utsetts kontaktmän att medverka i det ifrågasvarande utredningsarbetet.

*Beslut fattade vid Nordiska justitieministermötet
i Stockholm 11—12 dec. 1953.*

I

Nordiska medborgares rättsliga likställighet.

<i>Beslut</i>	<i>Åtgärd i sv. just.dep.</i>	<i>Koordinerande land</i>
1. <i>Trafiklagstiftning.</i>		
a. Inregistrering och trafik med luftfartyg. Fortsatt kontakt departementen emellan.		
b. Internordisk giltighet för flygcertifikat. Rekommendation till fackdepartementen att söka utverka överenskommelser ang. ömsesidigt erkännande av flygcertifikat.	Åtgärd först sedan ny luftfartslagstiftning antagits.	
c. Nationalitetskrav för fartygsbefäl m.m. (avser även manskapet ombord å fartyg). Rekommendation till fackdepartementen att upptaga frågan.	Skrivelse till handelsdepartementet (nr 1).	Norge
2. <i>Näringsrätt.</i>		
a. Ledamotskap i aktiebolags- eller för- eningsstyrelse m. m.		

<i>Beslut</i>	<i>Åtgärd i sv. just.dep.</i>	<i>Koordinerande land</i>
b. Rätt att driva näring. Rekommendation till fackdepartementen att vid tillämpning av förefintliga dispensregler iakttaga en liberal praxis och visa tillmötesgående. Fortsatt utredning av mest-gynnad-nationsklausulens inverkan.	Skrivelse till handelsdepartementet (nr 2) och till utrikesdepartementets rättsavdelning (nr 3).	Sverige
d. Rätt att förvärva fast egendom. Rekommendera iakttagande av en liberal praxis beträffande ansökningar från nordiska medborgare om förvärv av fast egendom. (Betr. särskilt värdefulla naturtillgångar kan dock likställighet icke uppnås.)	Protokollsutdrag till justitiedepartementet. Skrivelse till utrikesdepartementets rättsavdelning (nr 3).	Norge
e. Ekonomisk hjälp till jordbrukare. Rekommendation till fackdepartementen att ge nordiska medborgare, som fått tillstånd förvärva fast egendom, samma förmåner som inhemsk medborgare får i motsvarande läge.	Skrivelse till jordbruksdepartementet (nr 4).	Norge
g. Rätt till fritt fiske av icke yrkesmässig natur i allmänt vatten. Rekommendation att ändra fiskelagstiftningen så att medborgare i annat nordiskt land får rätt att fritt bedriva icke yrkesmässigt fiske i öppna havet och eljest å allmänt vatten, ävensom jakt å samma område.	Skrivelse till jordbruksdepartementet (nr 5).	Sverige
h. Lättnader för yrkesfiskare. Rekommendation till fackministrarna att nleda överläggningar i syfte att åstadkomma lättnader.	Skrivelse till jordbruksdepartementet (nr 6).	Norge
i. Nordiska patentsamarbetet. Frågan efter vilka linjer det fortsatta samarbetet skall bedrivas skall såvitt möjligt föreläggas Nordiska rådets nästa session.	Skrivelse till handelsdepartementet (nr 7).	Sverige

<i>Beslut</i>	<i>Åtgärd i sv. just.dep.</i>	<i>Koordine- rande land</i>
<i>3. Processrätt.</i>		
a. Behörighet som rättegångsombud. Varje land skall närmare undersöka frågan att giva nordiska medborgare (advokater) behörighet som rättegångsombud.	Skrivelse till 1951 års rättegångskom- mitté (nr 8).	Danmark
b. Handräckning åt domstol i nordiskt land. Arbetet med konventionsutkastet skulle slutföras snarast möjligt. Kostnad för hjälp- åtgärd skulle utom i särskilda undantags- fall stanna på det land, som utfört åtgärden.	Skrivelse till danska justitsministeriet (nr. 9).	Danmark
<i>4. Straffrätt.</i>		
a. Utvidgad behörighet för domstol att döma rörande i annat nordiskt land förövat brott.		
b. Utlämningsförfarandet.		
c. Verkställighet av tvångsmedelsbeslut. Frågorna skola utredas genom nordiska kommittér på vanligt sätt (ev. en gemen- sam kommitté).	Norskt initiativ av- vaktas.	Norg
d. Avtjänande av annorstädes ådömt straff i hemlandets fångvårdsanstal- ter.		
e. Kriminalvård i frihet. Frågorna skola bliva föremål för gemen- sam nordisk kommittébehandling.	Norskt initiativ av- vaktas.	Norg
<i>5. Hälsovårds- och ordningsfrågor.</i>		
a. Internordisk giltighet för recept. Rekommendation till fackdepartementen att upptaga frågan till behandling.	Skrivelse till inri- kesdepartementet (nr. 10).	Norg

<i>Beslut</i>	<i>Åtgärd i sv. just.dep.</i>	<i>Koordine- rande land</i>
<p>b. Rätt att giva offentlig föreställning. Rekommendation till fackdepartementen att överse bestämmelserna på området i syfte att nordiska medborgare fritagas från villståndsplikt i samma mån som de egna medborgarna.</p>	<p>Skrivelse till inrikesdepartementet (nr 11).</p>	Danmark
<p>6. <i>Allmänna spørsmål.</i></p> <p>a. Rätt att inneha statstjänst. Varje land skall undersöka vad som kan göras för att undanröja hindren för likställighet i förevarande hänseende. De grundlagsmässiga hindren mot att anställa medborgare från annat nordiskt land i statstjänst böra uppmjukas.</p>	<p>Cirkulärskrivelse till departementen (nr. 12).</p>	Sverige
<p>b. Behörighet för den som avlagt viss examen att i de nordiska länderna utöva det yrke vartill examen berättigar i hemlandet. Rekommendation till undervisningsministrarna att upptaga frågan på mötet i Köpenhamn februari 1954.</p>	<p>Skrivelse till eklestistikdepartementet (nr. 13) och till danska undervisningsministeriet (nr 14).</p>	Sverige
<p>c. Biträde med verkställighet av beslut fattat av myndighet i annat nordiskt land. Rekommendation till fackdepartementen att upptaga frågan till behandling.</p>	<p>Skrivelse till inrikesdepartementet (nr 15).</p>	Danmark
<p>7. <i>Av Nordiska rådets kommitté väckta frågor</i></p> <p>a. Rätt för i annat nordiskt land än hemlandet bosatt att rösta vid val i hemlandet. Framställningen från SAS skulle upptagas till behandling.</p>	<p>Skrivelse till inrikesdepartementet (nr 16).</p>	Sverige

<i>Beslut</i>	<i>Åtgärd i sv. just.dep.</i>	<i>Koordinere- rande land</i>
b. Rätt att driva kustfart i norska och svenska farvatten. Rekommendation till fackdepartementen att upptaga frågan.	Skrivelse till handelsdepartementet (nr 17).	Sverige
c. Skyldighet att göra värnplikt i annat nordiskt land än hemlandet. Rekommendation till fackdepartementen att upptaga frågan.	Skrivelse till försvarsdepartementet (nr 18).	Norge
d. Dubbelbeskattningsfrågor. Rekommendation till finansdepartementen att närmare granska gällande bestämmelser om dubbelbeskattning.	Skrivelse till finansdepartementet (nr 19).	Danmark

II.

Strafflagstiftningen.

Nära kontakt skall uppehållas i syfte att i så stor utsträckning som möjligt genomföra samma principer.

V.

Arvslagstiftningen.

Frågan upptages omedelbart till gemensam nordisk behandling (kommittéer tillsättas).
Skrivelse till norska justisdepartementet (nr 20).

VI.

Konkurslagstiftningen.

Då behov av samarbete från norsk sida föreläge, skall frågan om tillsättande av nordiska kommittéer övervägas.

VII.

Lagstiftning om utsökning och införsel.

Om behov av samverkan från dansk eller norsk sida föreläge, skola övriga länder lämna medverkan.

Beslut

Åtgärd
i sv. just.dep.Koordine-
rande land

IX.

Äktenskapslagstiftningen.

Efter nordiska juristmötet i Oslo 1954 skola vidare gemensamma åtgärder övervägas.

X.

Rättssäkerheten inom administrationen.

Livligare utbyte av erfarenheter på detta område skall komma till stånd.

XI.

Nordisk årsbok.

Länderna skola stödja utgivande av en så- (Förslag från delegerade för nordiskt samarbete på lagstiftningens område avvaktas).

XII.

Utbildning av fångvårdsfunktionärer.

Den praktiska genomförbarheten av för- Uppdrag åt byrå- Sverige
slaget om gemensam nordisk utbildning av chefen T. Eriksson.
fångvårdsfunktionärer skall undersökas.

XIII.

*Övriga frågor.*a. *Rattfyllerilagstifningen.*

Gemensamma överläggningar skola uppta- (Inbjudan från Norge avvaktas).

Forslag

om direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land.

Fremsatt av Holger Eriksen, Nils Hønsvald, O. Rylander,
Frans Severin og K. Thestrup.

I 1818 blev der mellem Norge og Sverige fastslået den ordning, at embedskontorer og embedsmænd i de to lande for at fremme sagernes behandling fik bemyndigelse til i alle forekommende sager at korrespondere indbyrdes «direkte og umiddelbart».

Denne ordning forblev i kraft også efter unionens ophør, således at embedsmyndigheder i de to lande fortsat korresponderer med hinanden uden formidling af diplomatiske eller konsulære organer.

Med de senere års stadigt voksende nordiske samarbejde er sådan direkte kontakt også faktisk blevet tilvejebragt mellem myndigheder i Danmark og i de andre nordiske lande.

I en række tilfælde foreligger der desuden konkrete ønsker på forskellige områder indenfor administrationen i de nordiske lande om direkte forbindelse, hvor en sådan ikke findes, men anses for påkrævet.

Da man i fremtiden kan imødesee et stadigt intimere nordisk samarbejde og dette samarbejdes udvidelse til flere og flere områder, vil det blive ikke blot nyttigt, men sikkert ligefrem nødvendigt at gøre forbindelserne mellem embedskontorerne og embedsmændene i de nordiske lande så enkle og så effektive som muligt.

Under henvisning til ovenstående foreslår vi derfor at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at

embedskontorer og embedsmænd i de nordiske lande, for at forenkle og fremskynde sagernes gang, bemyndiges til at stå i umiddelbar forbindelse med hinanden.

Holger Eriksen. Nils Hønsvald. O. Rylander. Frans Severin. Knud Thestrup

Forslag

om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere.

Framsatt av den svenske regjering.

Kungl. Maj:ts skrivelse till Nordiska rådet angående förslag om åtgärder med syfte att åstadkomma ökad rettslig likställighet för nordiska medborgare; Stockholms slott den 4. juni 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag, begära Nordiska rådets yttrande över de förslag om åtgärder med syfte att åstadkomma ökad rettslig likställighet för nordiska medborgare, vilka omföreläses i nämnda utdrag.

GUSTAV ADOLF

Herman Zetterberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hålles inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholmslott den 4 juni 1954.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmälde chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *inhämtande av utlåtande från Nordiska rådet rörande förslag om åtgärder med syfte att åstadkomma ökad rättslig likställighet för nordiska medborgare i vissa hänseenden* samt anför därvid följande.

I skrivelse den 23 januari 1953 till Nordiska rådet (Nordisk Råd 1. session, Sag nr. 7) begärde Kungl. Maj:t rådets utlåtande angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land än hemlandet. Vid skrivelsen hade bl. a. fogats en promemoria angående medborgares i Danmark, Finland, Island eller Norge rättsställning under vistelse i Sverige. Ärendet behandlades vid rådets första session i Köpenhamn den 13—den 21 februari 1953. På hemställan av sitt juridiska utskott, dit ärendet hänvisades, beslöt rådet att antaga följande rekommendation (nr 7/1953):

Rådet henstiller til regjeringene å overveie muligheten av fortsatt gjennomføre praktiske og konkrete tiltak for suksessivt å utjevne ulikhetene mellom statsborgere i vedkommende land og statsborgere fra andre nordiske land, og anmoder regjeringene om at rådet gis underretning om de undersøkelser som foretas og de tiltak som eventuelt treffes i denne anledning.

Rekommendationen har överlämnats till handläggning i justitiedepartementet. Frågan om rättslig likställighet för medborgare i de nordiska länderna — den s. k. likställighetsfrågan — har härefter vidare beretts inom departementet i samverkan med övriga berörda departement. På svensk initiativ togs frågan upp till ingående behandling vid det nordiska justitieministermöte, som avhölls i Stockholm den 11—12 december 1953. För de åtgärder, som i övrigt vidtagits inom justitiedepartementet i anledning av rekommendationen, har lämnats en mera utförlig redogörelse i de två särskilda skrivelser från departementet, vilka bilagts den anmälan, som a ministern för utrikes ärendena i enlighet med 11 § stadgan för Nordiskt rådet avgivits till rådet den 26 maj 1954.

Av den ena av nämnda båda skrivelser framgår att beträffande sex uppräknade frågor särskild framställning komme att avlåtas till rådet. Dessa sex frågor var

spörsmålet om rösträtt för medborgare i nordiskt land vid vistelse i annat nordiskt land,

spörsmål om åtgärder till undvikande av skyldighet för medborgare i nordiskt land att göra värnplikt i mer än ett nordiskt land,

spörsmålet om iakttagande av en liberal praxis gentemot medborgare från annat nordiskt land, som söker tillstånd att i Sverige driva näring eller att vara styrelseledamot e. d. i svenskt aktiebolag m. m.,

spörsmål om nordiskt patentsamarbete,

spörsmålet om uppmjukning av bestämmelserna om inhemskt medborgarskap såsom förutsättning för anställning såsom befäl och manskap å artyg samt

spörsmålet om förbättrade arbetsvillkor för yrkesfiskare från nordiskt land vid uppehåll i annat nordiskt land.

Jag anhåller nu att få upptaga angivna sex spörsmål till behandling.

Rösträtt för medborgare i nordiskt land vid vistelse i annat nordiskt land.

I anledning av en framställning från Scandinavian Airlines System rörande rösträtt för företagets norska personal, stationerad särskilt i Stockholm och Köpenhamn, vid stortingsval och liknande val diskuterades vid nordiska justitieministermötet möjligheterna att bevara medborgare i nordiska länder vid deras rösträtt i hemlandet även under längre tids vistelse i annat nordiskt land. Mötet beslöt att framställningen skulle upptagas till behandling i de olika länderna samt hemställde till svenska regeringen att påtaga sig uppgiften att koordinera det arbete som i de olika länderna komme att bedrivas i ämnet.

Den grundläggande regeln om rösträtt vid val till svenska riksdagens andra kammare är att finna i § 16 riksdagsordningen. Enligt stadgandet tillkommer valrätt vid sådant val svensk undersåte, som senast under näst föregående kalenderår uppnått tjuguetta års ålder, dock att valrätt ej må tövas av den som står under förmynderskap. Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; enligt stadgandet skall valrätten på sätt närmare bestämmas i lagen om val till riksdagen grundas på förhållandena vid den för röstlängdens tillkomst, även om förändring inträffar före valet.

I lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen föreskrives, att för varje valdistrikt röstlängd skall upprättas av lokal skattemyndighet. Av § nämnda lag framgår, att till grund för röstlängden för visst år ligger mantalslängden för samma år. Den som icke är upptagen i mantalslängden blir följaktligen icke heller upptagen i röstlängden.

I folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 finns reglerna om folkbokföringen, d. v. s. kyrkobokföring och mantalsskrivning samt vissa registreringssätgärder i anslutning härtill. Huvudregeln är enligt 13 § 1 mom. första stycket att envar skall bokföras i församlingsboken (kyrkobokföras i den församling, där han är bosatt. Vid den årligen återkommande mantalsskrivningen ligger kyrkobokföringen till grund. I 35 § 1 mom. stadgas sålunda, att i mantalslängd skall — såvitt avser fysiska personer — uppföras alla, vilka den 1 november det år mantalsskrivningen äger rum skall vara kyrkobokförda i riket.

Beträffande frågan huruvida den som avflyttat från riket fortfarande skall kyrkobokföras stadgas i 14 § 8 mom. tredje stycket som huvudregel att från församlingsboken skall avföras envar som enligt inkommet utvandringsbevis lämnat landet eller som enligt skriftlig anmälan eller vid två mantalsskrivningar i följd vunnit säker upplysning är stadigvarande bosatt på utrikes ort. Från denna huvudregel göras i lagrummet det undantaget att på utrikes ort anställd svensk missionär eller präst samt honom åtföljande hustru och barn under femton år må, med anteckning om förhållanden, kvarstå i församlingsboken så länge utvandringscertifikat ej uttagit. Ett annat undantag följer av bestämmelsen i 14 § 2 mom., att den som är i rikets tjänst på utländsk ort anställd skall med sin familj och svensk betjäning kyrkobokföras i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm eller, under vissa förutsättningar, i annan församling i riket.

Vad som avses med det i 14 § 8 mom. tredje stycket förekommande uttrycket «utvandringsbevis» framgår av bestämmelserna i 24 §. Där stadgas att den som har för avsikt att stadigvarande bosätta sig i utrikes ort skall hos pastor i den församling, där han är kyrkobokförd eller upptagen i boken, över obefintliga, uttaga utvandringscertifikat. Vid avresan från riket skall han avlämna certifikatet till polismyndigheten i den ort, varifrån utresan sker. Polismyndigheten skall till pastor, som utfärdat certifikatet, återlämna detsamma med bevis om tid och ort för utresan (utvandringsbevis).

Reglerna i kommunallagarna om rösträtt och röstlängd vid kommunalval motsvarar, såvitt nu är i fråga, till sin innebörd i huvudsak de nu behandlade reglerna.

På grund av de bestämmelser, för vilka nu redogjorts, har den som är bosatt utom riket i allmänhet icke rösträtt vid vare sig andrakammarval eller kommunala val.

Frågan om utlandssvenskarnas ställning bl. a. med avseende på rösträtt har vid flera tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Senast år 1938 väcktes sålunda likalydande motioner i riksdagens båda kamrar med yrkande om att frågan om utlandssvenskarnas folkbokföring skulle upptagas till prövning. Yrkandet är att se mot bakgrund av folkbokföringens betydelse för rösträttshänseende.

Motionerna behandlades av riksdagens tredje lagutskott, som avstyrkte dessa. Utskottet hade, enligt vad dess talesmän uppgav i kamrarna, vid rendets behandling icke kännedom om nordiska justitieministermötets örut nämnda beslut. Utskottet hade icke heller ägnat särskild uppmärksamhet åt frågans nordiska aspekt.

Båda kamrarna beslöt den 10 mars 1954, att motionerna icke skulle föreläsa någon riksdagens åtgärd. Första kammaren stödde sig därvid på utskottets motivering, enligt vilken skäl icke ansågs föreligga för den av motionärerna antydda utvidgningen av de röstberättigades krets. I andra kammaren antogs emellertid i stället en motivering för avslagsbeslutet, varit det — under hänvisning till justitieministermötets beslut — uttalades, att frågan redan vore föremål för gemensam prövning i samtliga nordiska länder och att utgången av denna prövning borde avvaktas innan något särskilt initiativ togs i Sverige.

2. Skyldighet att fullgöra värnpliktstjänstgöring i mer än ett nordiskt land.

Nordiska justitieministermötet beslöt rekommendera fackdepartementen att upptaga frågan om en översyn av de i Danmark, Norge och Sverige gällande bestämmelserna om värnplikt i syfte att nå sådan överensstämmelse mellan reglerna, att ingen kunde åläggas att fullgöra värnplikt i mer än ett land, samt hemställde till norska regeringen att åtaga sig uppgiften att samordna det fortsatta arbetet med denna fråga.

Enligt 1 § svenska värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967) är endast svensk man värnpliktig. I samma paragraf stadgas vidare, att om svensk man tillika är medborgare i främmande stat och han har hemvist i den främmande staten, Konungen äger bestämma huruvida värnplikt skall åläggas honom i Sverige.

Under våren 1954 har i Danmark antagits en ny lov om værnepligt. I dess § 1 föreskrives, att varje man, som har dansk infödsret, är värnpliktig. Därjämte stadgas, att ömsesidig överenskommelse kan ingås med främmande stat om befrielse från värnplikt för personer, som är medborgare såväl i den ifrågavarande staten som i Danmark.

I norska vernepliktloven av 17. juli 1953 föreskrives i § 3 som huvudregel, att norsk manlig statsborgare är värnpliktig. Om han samtidigt är medborgare i främmande stat, kan han undantagas från norsk värnplikt på grund av stadgande i konvention med ifrågavarande land. Härutöver äger Konungen bestämma — med de begränsningar, som följer av överenskommelse med främmande stat — at värnplikt skall åvila även män, som utan att vara norska medborgare har hemvist (hører hjemme) i Norge.

Beträffande tillämpningen av den norska lagens regler gentemot svensk medborgare har norska generalkrigskommissariatet på fråga upplyst följande:

Generalkrigskommissariatet kan ikke oppgi eksakte tall, men det er ikke så få svenske statsborgere hjemmehørende i Norge som blir pålagt verneplikt her. Utskrivningsvesenets praksis i så henseende er, at de innrullere sammen med sin årsklasse, men at de — hvis de krever seg fritatt for verneplikt i henhold til sitt svenske statsborgerskap — gis 2 års utsettelse med utskrivningen under den forutsetning at de innen utløpet av denne frist forlater Norge.

3. Praxis vid behandling av ansökningar av medborgare i annat nordiskt land om tillstånd att i Sverige driva näring eller att vara styrelseledamot e. d. i svenskt aktiebolag m. m.

Nordiska justitieministermötet beslöt att rekommendera vederbörande fackdepartement att vid tillämpning av bestämmelserna om tillstånd för utlänning att driva näring så långt som möjligt visa tillmötesgående mot medborgare i annat nordiskt land och därvid mildra nuvarande praxis ävensom att iakttaga liberalitet vid behandling av ansökning från nordiska medborgare om tillstånd att vara styrelseledamot, verkställande direktör, revisor, likvidator e. d. i aktiebolag eller att inneha motsvarande uppdrag i ekonomisk förening eller i andra liknande juridiska personer.

Justitieministermötet hemställde till svenska regeringen att samordna detta arbete, som kommer att utföras i ärendet i de olika nordiska länderna.

I 26 § 1 mom. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet lämnas för svensk rätts vidkommande regler innebärande att de beror på Kungl. Maj:st, om utlänning skall erhålla tillstånd att i Sverige driva handels- och fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering.

I 79 § lagen den 14 september 1944 om aktiebolag stadgas, att ledamöter i aktiebolagets styrelse och verkställande direktör i aktiebolag skola, däremot ej för särskilt fall Konungen annat tillåter, vara här i riket bosatta svenska medborgare. Sådan dispens får ej givas för mer än 1/3 av hela antalet styrelseledamöter. Motsvarande gäller enligt 80 § beträffande styrelseledamöter och vice verkställande direktör. Enligt 107 § 1 mom. samma lag skall revisor i aktiebolag, däremot ej för särskilt fall Konungen annat tillåter, vara här i riket bosatt svensk medborgare. En likartad regel gäller enligt 149 § första stycket beträffande likvidator.

Beträffande vissa slag av aktiebolag såsom järnvägsaktiebolag, bankaktiebolag, försäkringsaktiebolag har ställts strängare krav i medborgarskaps hänseenden på styrelseledarmöter m. fl. Fordran på svenskt medborgarskap samt bosättning här i riket uppställas även beträffande styrelseledamot

ekonomisk förening enligt 22 § första stycket lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar. Konungen eller myndighet Konungen förordnar nå dock för särskilt fall tillåta annat. I 46 § 1 mom. samma lag finnes enhanda regler beträffande revisor i ekonomisk förening och i 76 § första stycket beträffande likvidator. Likartade bestämmelser finnes i annan föreningsrättslig lagstiftning, exempelvis i 20 och 52 §§ lagen den 24 mars 1948 om understödsföreningar beträffande styrelseledamot och likvidator sådan förening.

Beträffande tillämpningen av reglerna i näringsfrihetsförordningen må upplysas, att tillstånd för utlänning — inbegripet medborgare i nordiskt land — att i Sverige självständigt driva näring regelmässigt meddelas person, som a) uppfyller i förordningen angivna kvalifikationer och b) mot vilken inga särskilda säkerhetsskäl tala, c) därest han är bosatt i Sverige sedan 2—3 år.

I Norge gäller enligt Lov om handelsnæring av 8. mars 1935 krav på oavbruten vistelse i landet sedan minst 2 år och Lov om håndverksnæring av 25 juli 1913 krav på sådan vistelse sedan minst 1 år för att vara «innvåner av riket», något som i sin tur utgör förutsättning för erhållande av handelsbrev resp. hantverksbrev. I Danmark fordras enligt Næringsloven av 28 april 1931 danskt medborgarskap för erhållande av näringsbrev. Ministern för handel och industri kan medgiva undantag, vilket brukar beviljas svensk medborgare under förutsättning att denne vistats minst 1 år i Danmark. Enligt finska lagen av 27 september angående rättighet att idka näring äger landshövding i vederbörande län efter prövning i varje särskilt fall bevilja utlänning näringstillstånd.

Vad härefter angår tillämpningen av förut nämnda svenska lagar om aktiebolag och om ekonomiska föreningar må framhållas, att de svenska bestämmelserna avser såväl utlänningar som utomlands bosatta svenska medborgare. Frånsett avslag av polisiära skäl lämnas utlänning vanligen icke tillstånd att vara styrelseledamot eller verkställande direktör i aktiebolag i sådana fall, där aktiekapital är mycket lågt og förhållandena i övrigt giver vid handen, att bolagsbildningen närmast skett på grund av att tillstånd för utlänningen jämlikt den förut nämnda regeln i 26 § 1 mom. näringsfrihetsförordningen icke kunna påräknas. I övrigt vägras tillstånd väsentligen endast då så erfordras för att uppretthålla principen om att verkställande direktör skall vara bosatt här i riket. Vad sist sagts tillämpas även då fråga är om svensk medborgare, som är bosatt i utlandet. Tilläggas må att krav på viss tids vistelse här i riket för utlänning, som önskar vara verkställande direktör, icke uppställes från svensk sida.

Den danska Lov om Aktieselskaber av 15 april 1930 föreskriver, att direktörer, såvitt de icke sköta bolagsavdelningar i utlandet, skola vara bosatta i Danmark och dessutom antingen vara danska medborgare eller

de sista två åren varit bosatte där. Ministern för handel och industri äger emellertid meddela undantag från sistnämnda bestämmelser, när omständigheterna talar därför.

4. Nordiskt patentsamarbete.

Nuvarande förhållanden.

Danmark, Norge och Sverige är — liksom flertalet övriga europeiska stater — anslutna till den s. k. *Pariskonventionen* till skydd för den industriella äganderätten. I konventionen upptages bl. a. regler om prioritets rätt i fråga om patentansökningar.

Sedan år 1949 finnes i Haag ett *internationellt patentinstitut* med uppgift att lämna utlåtanden beträffande patentsökt eller patenterade uppfinningars nyhet åt myndigheter och enskilda i stater, som är anslutna till konventionen. Dessa stater är Belgien, Frankrike, Luxemburg och Nederländerna.

Inom *Europarådet* har år 1951 ett förslag om ett europeiskt patentverk behandlats. Förslaget ansågs vara ogenomförbart, men det beslöts att frågan skulle vidare utredas.

I ettvar av de *tre nordiska länderna* finnes f. n. en patentmyndighet som oberoende av de båda övriga myndigheterna handlägger patentärenden i enlighet med det egna landets patentlagstiftning. I stort sett föreligger en betydande likhet i fråga om patenteringsproceduren. Ur denna synpunkt är därför betingelserna för ett nordiskt patentsamarbete goda. Ett sådant samarbete förutsätter emellertid mer eller mindre långt gående ändringar i de tre ländernas patentlagstiftning.

Under åren 1947—1951 var genomsnittliga antalet patentansökningar ingivna i de tre nordiska länderna av danska (d), norska (n), svenska (s) och øvriga (ö) sökande:

		<i>Danmark.</i>			
d	n	s	ö	totalt	
2190	112	378	1662	4343	
		<i>Norge.</i>			
131	1552	407	1269	3359	
		<i>Sverige.</i>			
304	229	6335	4693	11560	

Genomsnittliga antalet beviljade patent åt danska, norska, svenska och øvriga sökande var under samma tidsperiod:

<i>Danmark.</i>				
d	n	s	ö	totalt
556	55	195	855	1660

<i>Norge.</i>				
86	555	263	718	1621

<i>Sverige.</i>				
107	93	1670	1496	3366

Fördelningen av år 1949 beviljade patent på patenthavarnas hemort var:

	Danmark	Norge	Sverige
Patent åt patenthavare bosatta i	%	%	%
Det egna landet	32	33	48
Annat nordiskt land	14	22	6
Utomnordiskt land	54	45	46

Av denna tabell framgår att det finns ett betydande utomnordiskt intresse för patentering i Norden. Antalet patent åt patenthavare, bosatta i annat nordiskt land, är förhållandevis ganska ringa.

Till sist kan anmärkas att under senare år beträffande 4500 patentansökningar årligen eller nära 25 % av sammanlagda antalet ansökningar hos de tre nordiska patentverken förekommit merarbete i form av självständig granskning av samma uppfinning i två eller tre av patentverken (dubblättansökningar).

Utredning om möjligheterna till nordisk patentgemenskap.

På initiativ av det gemensamma nordiska utskottet för ekonomiskt samarbete tillsattes under åren 1949—1950 en nordisk kommitté med uppdrag att verkställa förberedande utredning angående möjligheterna till nordisk patentgemenskap. Kommittén var sammansatt av danska, norska och svenska delegerade.

Den nordiska patentkommittén slutförde sitt arbete under slutet av år 1952, då likalydande betänkanden avgavs till vederbörande myndigheter i Danmark, Norge och Sverige. (Beträffande det svenska betänkandet se SOU 1952: 43.)

Kommittén har i sin utredning lagt huvudvikten vid att undersöka möjligheterna för en patentgemenskap på det administrativa området och har sålunda icke närmare behandlat frågan om en likformig patentlagstiftning. Kommittén förutsätter att, därest de nordiska regeringarna skulle finna något av kommittén undersökt alternativ böra genomföras, en ny utredning kommer att tillsättas, vilken får undersöka problemen närmare samt framlägga de förslag av lagstiftningsmässig, administrativ och ekonomisk natur, som kan vara påkallade.

Kommittén redovisar i betänkandet de olika möjligheter som enligt dess mening är tänkbara. Dessa möjligheter är:

1) ett system med *nordiska patent*, innebärande att patentverken i de tre nordiska länderna under vissa förutsättningar skulle kunna meddela patent med giltighet i alla tre länderna;

2) ett system med *provisoriska patentansökningar*, innebärande att med patentansökning till ett av de tre patentverken skulle kunna förknippas för de två andra patentverken avsedda provisoriska ansökningar, därvid handläggningen av ärendet i sistnämnda båda patentverk skulle kunna avsevärt förenklas genom att nyhetsgranskningen till stor del bortfölla;

3) *resultatet av nyhetsgranskning i ett patentverk meddelas de båda andra patentverken*, varigenom en del merarbete skulle kunna undvikas;

4) inrättande av ett *nordiskt patentverk*, innebärande att de nuvarande tre nordiska patentverken skulle ersättas med ett gemensamt nordiskt patentverk med befogenhet att utfärda patent, giltiga för samtliga tre länder såsom ett odelbart giltighetsområde;

5) inrättande av ett *nordiskt nyhetsgranskningsinstitut*, innebärande att de nationella patentverken skulle bestå men att nyhetsgranskningen skulle utföras av en gemensam nordisk institution, förlagd till något av de nuvarande patentverken; samt

6) inrättande av en *gemensam nordisk besvärinstans*, innebärande en utbyggnad av alternativ 1) på så sätt, att ansökningar om nordiska patent skulle ske i första instans vid de nationella patentverken med rätt för sökande eller invändare att anföra besvär vid en gemensam högre instans.

Enligt kommitténs mening är det i första hand systemet med *nordiska patent* som kan förordas till närmare utredning. Systemet innebär i huvudsak följande.

Den som vill ha patent med giltighet i Danmark, Norge och Sverige ingiver en ansökan till ett av länderna (primärlandet), där ansökningen i vanlig ordning förprövas. Om prövningen leder till att ansökningen skall utläggas för allmänhetens granskning, har sökanden att inkomma med patentanspråk på de båda andra ländernas (sekundärländerna) språk. Sedan patentverken i sekundärländerna underkastat patentanspråket viss granskning, begränsad till den språkliga avfattningen och i sekundärländerna förekommande kolliderande ansökningar, utlägges ansökningen i alla tre patentverken. Behandlingen av inkomna invändningar sker i primärlandets patentverk, som också äger bevilja patent med nordisk giltighet eller avslå ansökningen. Nordiskt patent får i varje nordiskt land samma verkan som ett nationellt patent.

Rätten att begära nordiskt patent tillkommer även utomnordiska medborgare. Varje sökande kan fritt bestämma i vilket land han vill inlämna ansökningen. Systemet med nordiska patent användes vid sidan om det

nuvarande systemet med nationella patent. Härav följer att det nya systemet torde komma att anlitas väsentligen i sådana fall, där dubblettansökningar nu förekommer. Enligt kommitténs beräkningar skulle de sammanlagda kostnaderna för patentmyndigheterna i de tre nordiska länderna sjunka med omkring 10 pct., om systemet med nordiska patent genomfördes.

Kommittén betonar sammanfattningsvis att systemet kan genomföras utan egentlig rubbning i de bestående patentverkens organisation och alltså utan engångskostnad för det allmänna, och endast begränsade lagändringar erfordras. Trots detta blir det möjligt att verksamt komma ifrån det nuvarande merarbetet med dubblettansökningar. Eftersom en ansökning om nordiskt patent alltid kommer att granskas ur språk- och kollisionssynpunkt samt utläggas i alla tre länderna för invändning, tillgodoses rättssäkerhetens krav. Samtidigt kan beslutanderätten förläggas till ett patentverk, vilket är till fördel med hänsyn till enhetlig bedömning. Vidare kan sökande, vilken hör hemma i ett nordiskt land, alltid få prövningen förlagd till sitt hemland genom att söka det nordiska patentet där. De sammanlagda kostnaderna, både för det allmänna och för patentsökandena, torde bli lägre vid ett system med nordiska patent än de skulle bli, om något av de övriga alternativen valdes.

Kommittén framhåller emellertid, att olägenheter skulle kunna uppstå om antalet ansökningar efter införandet av nordiska patent komme att fördela sig mellan de olika patentverken på ett sätt, som avsevärt skilde sig från de nuvarande proportionerna. Kommittén tror dock icke, att denna fara är närliggande, och anser i allt fall möjligt att möta den genom lämpliga åtgärder.

Skulle alternativet med nordiska patent anses alltför vittgående, bör enligt kommitténs åsikt systemet med *provisoriska patentansökningar* kunna komma till närmare utredning. Detta system innebär, att den patentsökande, som önskar skydd i mer än ett nordiskt land, ingiver en ansökning till primärlandet men till ansökningen fogar för sekundärländerna (eller ett av dem) avsedda provisoriska ansökningar. Dessa översändes till patentverken i sekundärländerna och diaries föres där. Behandlingen i sekundärländerna får emellertid anstå i avbidan på meddelande från primärlandets patentverk. Meddelandet lämnas antingen sedan ansökningen godkänts för avgörande eller avgjorts utan att leda till patent. Därefter upptages behandlingen i sekundärländerna, varvid ytterligare nyhetsgranskning vanligen icke sker i annat fall än då så påkallats av invändning eller då ansökningen bortfallit i primärlandet och fullföljes i sekundärlandet. Patent beviljas dock alltid av varje patentverk för sig och äger icke giltighet utanför det land där det beviljats.

Genom systemet med provisoriska patentansökningar bevaras i stort sett

patentverkens nuvarande kompetens och systemet kan införas utan ändringar i patentlagstiftningen. I viss utsträckning kan merarbetet vid dubblettansökningar undvikas, särskilt i sådant fall då patentansökning i primärlandet befunnits icke kunna bifallas. Enligt kommitténs åsikt erbjuder systemet det allmänna och de patentsökande fördelar som övervägar olägenheterna, även om fördelarna icke är lika stora som vid nordiska patent.

Vad angår de fyra övriga alternativen har kommittén icke funnit sig kunna förorda något av dem till närmare utredning.

Beträffande dessa alternativ bör här närmare redogöras för alternativet med ett *nordiskt patentverk*. Tanken är att de tre ländernas patentverk skulle ersättas av ett gemensamt verk, samt att lokalavdelningar skulle finnas i de båda länder, dit patentverket icke förlägges. Enligt kommitténs mening bör det nya verket organiseras med de norska och svenska patentverken som förebild, d. v. s. med heltidsanställd granskningspersonal och erinom verkets inbyggd besvärinstans. I spetsen för verket skulle stå en styrelse, vars medlemmar till lika antal utses av de tre ländernas regeringar. Befattningshavarna bör vara så många, att 15 000 ansökningar karärligen behandlas. Antalet tjänstemän skulle da bli c:a 360. Kostnaden för denna personal kan beräknas till 6,9 milj. kronor och omkostnaderna till 1 250 000 kronor för år, vartill komma utgifterna för lokalavdelningarna omkring 500 000 kronor. Sammanlagda årliga kostnaden skulle alltså bli 8 650 000 kronor. I denna summa ingår icke kostnaden för uppförandet av den byggnad, som skall inrymma det nya verket. Som jämförelse kan nämnas att för närvarande kostnaden för de tre patentverken är omkring 7,5 milj. kronor för år. Kostnadsökningen skulle sålunda bli nära 20 %. De 360 befattningshavarna skulle rekryteras från de tre länderna i proportion till nuvarande antalet patentansökningar i dessa.

Enligt kommitténs mening skulle patentansökning vid det nya verket kunna göras på vilket som helst av de tre nordiska språken. Om ansökningen godkännes för utläggning, skulle dock handlingarna kompletteras med patentanspråk på de båda andra språken. Utläggning skulle ske också vid lokalavdelningarna.

Införandet av ett nordiskt patentverk förutsätter en gemensam nordiskt patentlagstiftning. Lämpligen bör också en gemensam patentdomstol inrättas.

Kommittén framhåller, att genom ett nordiskt patentverk större fasthet i patentgemenskapen och bättre garantier för likformig behandling i praxis skulle uppnås. Vidare skulle den tekniska personalen kunna bli något mer specialiserad än nu.

Kommittén tror dock icke, att prövningen vid ett nordiskt patentverk blir avsevärt effektivare än f. n. För patentsökande från land, där det nya

verket icke är förlagt, kommer den personliga kommunikationen att i hög grad försvåras. Över huvud skulle det för näringslivet i sådant land vara en olägenhet att ej ha ett patentverk inom landets gränser. De ökade kostnaderna nödvändiggör högre patentavgifter än nu. Detta skulle bli till nackdel för dem, som icke har intresse av att få patent i mer än ett av de tre länderna. Slutligen torde det förenhetligande av lagstiftning och domstolsväsende, som blir nödvändigt, möta svårigheter.

Yttranden över kommitténs betänkande.

Utlåtanden över betänkandet har i Sverige avgivits av kommerskollegium, patent- och registreringsverket, handelskamrarna, Sveriges industriförbund, Kooperativa förbundet, Svenska uppfinnarkontoret, Svenska teknologföreningen, Svenska uppfinnarföreningen, Svenska föreningen för industriellt rättsskydd, Svenska patentombudsföreningen och Svenska industriens patentingenjörers förening.

Flertalet remissinstanser biträder förslaget, att systemet med *nordiska patent* bör närmare utredas. En del av dem är dock tveksamma.

Patent- och registreringsverket (majoriteten) anför, att systemet kan komma att bereda patentmyndigheterna icke obetydliga svårigheter, särskilt med hänsyn till kolliderande ansökningar. Fördelarna synes dock vara så övervägande, att förslaget bör prövas. Vid införandet av nordiska patent bör man överväga, hur de olägenheter skall avhjälpas, som kan uppkomma genom en ojämn belastning av patentansökningsärenden i de olika länderna.

Stockholms handelskammare framhåller, att betydande olikheter i kvalitetshänseende föreligger mellan de nordiska patentverken såväl i fråga om nyhetsgranskningen som beträffande prövningen av invändningar. Om en tillfredsställande enhetlighet vid den praktiska tillämpningen icke kan åstadkommas, skulle systemet med nordiska patent kunna leda till påtagliga olägenheter. Det lands patentverk, som har den minst stränga prövningen, kommer kanske att i vissa fall bevilja nordiska patent, medan ansökningarna troligen skulle ha avslagits, om de ingivits vid annat verk. En sämre kvalitet på nyhetsprövningen i ett land tvingar de industrier, vars intressen beröres av där ingivna ansökningar, att nedlägga ett avsevärt ökat eget granskningsarbete i samband med invändningsförfarandet. Handelskammaren ställer sig tveksam till möjligheterna att f. n. realisera tanken på nordiska patent men tillstyrker, att hithörande frågor närmare utredes.

Farhågor för ojämn bedömning i kvalitativt hänseende uttalas även i andra yttranden. *Skånes handelskammare* anser att i Danmark icke upprätthålles samma stränga krav på nyhet som i Sverige. Den höga ståndpunkt, på

vilken det svenska patentväsendet står, har varit ägnet att främja det svenska näringslivets allsidiga utveckling. Det är därför angeläget att Sverige slår vakt härom. *Handelskammaren i Gefle* förordar, att granskningsuppgifterna fördelas mellan de olika patentverken, så att en viss specialisering kommer till stånd. Uppfinningar inom gruv- och trävaruhanteringsområdena bör t. ex. prövas av det svenska patentverket, medan ansökningar om patent på mejerihanteringsområde bör granskas i Danmark. Sistnämnda synpunkt har även berörts av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*, som anser det böra undvikas, att ansökningar inom vissa områden avsiktligt inlämnas till det patentverk, som förfogar över den minsta sakkunskapen och erfarenheten på ifrågavarande områden (t. ex. ansökningar inom cellulosaindustriens område till Danmark). *Handelskammaren* anser vidare, att möjlighet att söka nordiskt patent med giltighet i endast två länder bör stå öppen. Beträffande skogsindustri, bergshantering, utnyttjande av vattenkraft m. m. kan behov av patent föreligga i Sverige och Norge men icke i Danmark.

För att undvika olägenheterna av en bristande enhetlighet i bedömmningen anser *industriförbundet* och *patentombudsforeningen* nödvändigt bygga ut alternativet nordiska patent med en gemensam nordisk besvärinstans. *Industriförbundet* anser för sin del, att båda de av kommittén förordade samarbetsalternativen — nordiska patent och provisoriska ansökningar — bör närmare utredas.

I syfte att ernå en jämn arbetsbelastning för de olika patentverken föreslår *teknologforeningen*, att endast patentsökande från nordiskt land skulle få välja, i vilket land granskning skall ske; ansökningar från utomnordiska sökande borde genom lottdragning e. d. fördelas på de olika patentverken.

Industriförbundet påtalar risken av att en kolliderande ansökan om nationellt patent i något av sekundärländerna icke upptäcks på ett så tidligt stadium som önskvärt vore. Förbundet anser det böra närmare undersökas, om icke primärlandets patentverk snarast efter det ansökningen om nordiskt patent ingivits kan översända till de övriga patentverken sådana handlingar, som erfordras för en någorlunda betryggande kollisionsgranskning. Samma önskemål framföras av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*.

Handelskammaren i Göteborg framhåller, att ombudskostnaderna vid alternativet med nordiska patent synes i stort sett bli oförändrade. Detta vitsordas även av *patentombudsforeningen*.

Svenska industriens patentingenjörers förening befarar, att olikheterna i de nordiska patentlagarna skulle leda till rättsosäkerhet, om systemet med nordiska patent genomfördes. Olägenheterna med nordiska patent och provisoriska patentansökningar kan för den svenska industriens del

cke uppvågas av de besparingar som skulle vinnas genom införandet av dessa båda alternativ.

Handelskammaren i Karlstad vill icke direkt avstyrka fortsatt utredning efter kommitténs riktlinjer men anser det ur svensk synpunkt vara mycket litet att vinna på ett nordiskt patentsamarbete f. n. Eventuella ättnader bör komma endast nordbor till godo. Enligt handelskammarens mening är systemet med *provisoriska ansökningar* mest tilltalande.

Åtskilliga av remissinstanserna framhåller, att det slutliga målet i allt all bör vara ett *nordiskt patentverk* och en enhetlig patentlagstiftning.

Patentombudsföreningen understryker, att de ekonomiska synpunkterna på inrättandet av ett nordiskt patentverk icke bör vara förhärskande, i synnerhet som patentväsendet åtminstone i Sverige är självförsörjande.

En *reservant inom patent- och registreringsverket*, byråchefen Khennet, inser att systemet med ett nordiskt patentverk redan nu bör närmare utredas. Enligt hans mening behöver dock endast ett av de nordiska språken användas. Härigenom kommer ombudsarvodenas avsevärda andel i patentkostnaderna att minska, vilket i sin tur medför en helt annan bedömning av det ekonomiska värdet av ett gemensamt patentverk. Enligt reservantens åsikt har kommittén underskattat svårigheterna vid genomförandet av nordiska patent men överbetonat olägenheterna av ett nordiskt patentgemenskap föreligger, bör i första hand systemet med ett gemensamt patentverk komma i fråga.

I andra hand bör enligt reservantens mening alternativet med ett gemensamt *nordiskt nyhetsgranskningssystem* undersökas. Detta institut skulle granska patentansökningarna och utfärda certifikat, som skulle vara bindande för patentverken såvitt angår den tekniska sidan av saken. Härigenom skulle den kostsamma delen av dubbelarbetet undvikas. Endast mindre lagändringar skulle erfordras.

Även *Svenska industriens patentingenjörers förening* anser, att alternativet med ett nordiskt nyhetsgranskningsinstitut förtjänar ett visst intresse.

Frågans fortsatta behandling.

Nordiska justitieministtermötet beslöt att frågan om riktlinjerna för det fortsatta arbetet på en nordisk patentgemenskap om möjligt skulle underläggas Nordiska rådet vid dess andra session. Mötet hemställde tillika till svenska regjeringen att påtaga sig uppgiften att samordna det fortsatta arbetet med frågan.

Den *norska regeringen* har sedermera meddelat, att den anslutit sig till kommitténs förslag om en närmare utredning angående nordiska patent och provisoriska patentansökningar.

Den *danska regeringen* har ännu icke fattat något beslut i saken.

5. Inhemskt medborgarskap såsom förutsättning för anställning såsom befäl och manskap å fartyg.

Nordiska justitieministermötet beslöt att rekommendera vederbörande fackdepartement att upptaga frågan om uppmjukning av de krav på inhemskt medborgarskap, som i de nordiska ländernas lagstifning uppställt såsom förutsättning för anställning som befäl och manskap å fartyg. Mötet hemställde till den norska regeringen, att den måtte påtaga sig uppgiften att samordna det arbete, som i de olika nordiska länderna komme att bedrivas i ärendet.

Inom handelsdepartementet har den 3 mars 1954 upprättats en promemoria i ämnet. Över denna har kommerskollegium — efter att ha hört Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening, Sveriges fartygs befälsförening, Svenska maskinistbefälsförbundet och svenska sjöfolksförbundet — efter remiss avgivit yttrande.

Gällande rätt och praxis m. m.

Enligt § 3 mom. 1 befälsförordningen den 12 juni 1936 (nr 315) erfordras bl. a. svenskt medborgarskap för behörighet att utöva *befäl å svenska handelsfartyg eller fiskefartyg*. I § 29 stadgas, att kommerskollegium äge att i särskilda fall, då omständigheterna därtill föranleder, medgiva undantag från de i förordningen intagna behörighetsbestämmelserna, bl. a. nyss nämnda fordran på svenskt medborgarskap. Vidare är att nämna den enligt § 31 tredje stycket befälsförordningen förutsatta möjligheten för fartygsbefälhavare att utan iakttagande av förordningens behörighetsföreskrifter antaga fartygs- eller maskinbefäl i de fall, då såsom sådant befäl ej kunnat i samband med fartygets uppehåll i senaste hamn erhållas på tillräckligt långa personar som varit till befattningen behöriga, s. k. »mönstring på bristen».

Rörande tillämpningen av dessa regler, såvitt nu är i fråga, har i en till justitieministermötet inom kommerskollegium utarbetad promemoria anförts följande.

Bristen på befäl inom den svenska handelsflottan har som bekant till stor del fyllts av utländskt sjöbefäl. Härav torde ungefär hälften i vederbörlig ordning ha sökt och erhållit kommerskollegii tillstånd att tjänstgöra på svenska fartyg. För erhållande av sådant tillstånd har vederbörande haft att styrka sin i hemlandet förvärvade behörighet samt att av lägga prov på sina kunskaper i svenska författningar ävensom styrka att han i för yrket erforderlig grad behärskar svenska språket.

Av kommerskollegium utfärdad tillstånderesolution är i allmänhet ställda på ett år och förnyas att gälla under ett efterföljande år genom särskild påteckning å densamma på därom av vederbörande gjord framställning. Person med sådant tillstånd betraktas såsom behörig vid påmönstring. Kollegii tillstånd innefattar icke rätt för vederbörande utlänning att var:

befälhavare eller utöva befäl såsom främste (ende) styrman eller maskin-
 hef å svenska fartyg. Nämnda befattningar äro sålunda förbehållna
 svenska medborgare. Antalet tillstånd har successivt ökat. 1945 hade så-
 unda endast ett tiotal utlänningar erhållit dispens, medan antalet 1951
 tigit till i runt tal 350. För fartygsbefällets del utgjorde sistnämnda år an-
 talet utlänningar med tillstånd 156, av vilka 92 voro finska medborgare,
 2 f. d. estniska, 13 f. d. lettiska, 3 norska, 2 danska och 14 tyska medbor-
 gare. Antalet utländska maskinister med tillstånd var samma år 188, varav
 34 voro finländare.

Av den fördelning av tillståndsresolutioner på olika nationaliteter, som
 edovisats beträffande däcksbefålet och som är representativ även för ma-
 kinbefällets del, framgår att det utländska *nordiska* sjöbefäl, som tjänstgör
 å svenska fartyg, nästan helt utgöres av finländare. Större delen av dessa
 ha avlagt examen och erhållit behörighetsbevis i Finland, men många ha
 efter tillstånd av kollegium studerat och avlagt examina vid svenska sjö-
 befälsskolor.

Kommerskollegium har vidare i sitt nyssnämnda yttrande över handels-
 departementets promemoria beträffande sin praxis anført, att kollegiet
 med stöd av befogenheten i § 29 befälsförordningen bifallit ansökningar
 av medborgare i de andra nordiska länderna om tillstånd att utöva befäl å
 svenska fartyg. Om dessa tillståndsresolutioner anför kollegiet:

De ha i allmänhet varit utställda att gälla så länge sökanden innehar
 ör vistelse i Sverige gällande uppehållstillstånd, dock längst till utgången
 v det løpande eller det nästföljande kalenderåret, och ha därefter, om så
 egärts, tämligen undantagslöst förlängts att gälla för ytterligare ett ka-
 enderår i sänder. I tillståndsresolutionerna har emellertid städse gjorts
 ndantag för befattningar såsom befälhavare och dennes närmaste man
 land fartygsbefålet (främste eller ende styrman) samt såsom maskin-
 hef, vilka befattningar sålunda ansetts böra förbehållas svenska medbor-
 are.

Vidare anmärker kollegiet att brist på behörigt fartygs- och maskinbe-
 fäl som ei kunnat fyllas på angivet sätt täckts genom mönstring på bristen.
 sådan ordning har enligt kollegiet ett stort antal utlänningar, företrädes-
 vis sjöbefäl från de övriga nordiska länderna, vunnit anställning såsom
 befäl å svenska fartyg under tider, då svenskt befäl ej funnits att tillgå i
 illräcklig omfattning.

Enligt 35 § 1 b) kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömans-
 usen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. (sjömanshuskun-
 örelsen) skall i fråga om *påmönstring inom riket av sjömän* å svenskt
 artyg iakttagas, att besättningen, befälhavaren däri inberäknad, skall till
 minst 2/3 bestå av svenska medborgare. — Genom detta stadgande finnes
 öjlighet för befälhavare att i begränsad omfattning anställa utlänningar
 mbord å fartyget. Befälhavare, vilken inom riket anställer utlänningar

till större antal än 1/3 av besättningen, oaktat svenska sjömän finns a tillgå, är underkastad straffansvar.

Enligt sjömanshuskungjölrelsen 35 § 2 må vid *påmönstring utom riket* (*sjömän* å svenskt fartyg undantag från ovannämnda stadgande ifrågakor ma allenast därest tillämpningen därav skulle föranleda synnerlig oläge het. — Något straffansvar finnes i detta fall icke stadgat.

I en inom kommerskollegium till justitieministermötet upprättad pr memoria beträffande anställningen av sjömän framhålles bl. a. dansk finska och norska medborgare är helt befriade från skyldighet att innel arbetstillstånd för att erhålla anställning å svenska fartyg i Sverige sar att utomlands befälhavaren har att ställa sig till efterrättelse i landet gä lande bestämmelser i berörda avseende.

Enligt promemorian var år 1950 antalet utlänningar, som var anställld i svenska handelsflottan, 23 procent av hela bemanningen.

I handelsdepartementets promemoria av den 3 mars 1954 erinras om a nu förevarande fråga i utvidgat skick för närvarande också behandlas i a nat och större sammanhang. Europarådets expertkommitté för utarbetan av förslag till europeisk konvention om likformig behandling av medbc gare (*«traitement réciproque des nationaux»*) har nämligen vid sitt s naste sammanträde i Strasbourg den 18—28 januari 1954 i stort sett slu fört sitt uppdrag. Behandlingen av återstående frågor och den slutliga ju teringen av konventionsförslaget är avsedd att äga rum vid ett nytt sar manträde i slutet av mars 1954.

Konventionsutkastet — sådant det nu föreligger — upptager bestär melser om bl. a. utövande av inkomstbringande verksamhet (*«exercice d activités lucratives»*). Enligt dessa bestämmelser skall medborgare i anna fördragsslutande stat i princip vara likställd med egna medborgare i v; avser utövandet av varje inkomstbringande verksamhet — detta såvitt v derbörande stat icke anser vägande ekonomiska eller sociala skäl läg hinder i vägen. Varje stat kan dock för sina egna medborgare förbehål verksamhetsgrenar, som ha samband med landets säkerhet och försva eller i sådana fall föreskriva särskilda villkor för utlänning. Vidare äg varje stat, som av vägande skäl förbehållit vissa verksamhetsgrenar f sina egna medborgare eller stadgat särskilda villkor för utlännings utö ande av desamma, till Europarådets generalsekretariat ingiva en lista, up tagande dessa verksamhetsgrenar. Å den preliminära lista, som från sven sida företetts, har gjorts en vidlyftig uppräknig av de verksamhetsor råden, som enligt nuvarande lagstiftning och praxis — med eller ut dispensmöjlighet — är förbehållna svenska medborgare. Här återfinn sålunda bl. a. erhållande av behörighetsbevis för sjöbefäl och utövande i befäl å svenskt handelsfartyg eller fiskefartyg.

I promemorian framhålles, att en europeisk konvention om likformig ehandling av medborgare ej torde lägga hinder i vägen för en separat ehandling av spörsmålet om ett internordiskt samgående i nu ifrågasättande hänseende. Viss uppmärksamhet synes dock i sådant fall böra ägnas mestgynnad-nationsproblemet.

ttranden.

Vad angår fartygsbefäl förordar *Sveriges redareförening* och *veriges segelfartygsförening* full likställighet mellan medborgarna i de nordiska länderna i fråga om behörighet att utöva befäl å nordiska fartyg, arvid dock den förstnämnda föreningen gjort undantag i fråga om befattningarna såsom befälhavare, överstyrman och maskinchef, vilka befattningar föreningen ansett böra förbehållas svenska medborgare, främst ur eredskapssynpunkt men även med hänsyn till att det ankomme på det ögre befälet att träffa avgöranden, där speciella kunskaper beträffande svensk lagstiftning och svenska förhållanden i övrigt vore oföredgängliga. *Sveriges fartygsbefälsförening* och *svenska maskinbefälsförbundet* synes båda vilja avråda från genomförandet av de ifrågasatta uppjukningarna av behörighetsbestämmelserna såvitt rör utländskt befäl; det sistnämnda förbundet dock med viss tvekan med hänsyn till den förärvarande rådande bristen på svenskt befäl.

Kommerskollegium ansluter sig i princip till strävandena att i olika ättsliga hänseenden med svenska medborgare likställa medborgare i de övriga nordiska länderna samt anför:

Såvitt angår fartygs- och maskinbefälet finner kollegium emellertid, bl. a. v de skäl som *Sveriges redareförening* åberopat, en viss tveksamhet föregga, huruvida icke det ögre befälet bör förbehållas svenska medborgare. De anförda beredskapssynpunkterna torde dock, om man undantager beilshavarskapet, icke böra tilläggas alltför stor vikt. De skäl som övrigt anförts mot anställande av medborgare från de andra nordiska länderna såsom befäl å svenska fartyg synas icke heller vara av sådan styrka, att de böra stå i vägen för likställighetstanken utom såvitt rör fartygsbefälhavaren. Ett genomförande av likställighet i övrigt på detta område måste ivetvis innebära, förutom att motsvarande förmåner medgivas för svenska medborgare såvitt angår fartyg från de andra nordiska länderna, att vederörande utländske medborgare uppfyller de svenska behörighetsfordringarna i vad rör ålder, syn- och hörsel förmåga samt färgsinne ävensom i vad ngår praktisk tjänst och teoretiska kunskaper och därjämte vederbörligen tycker, att han äger tillräckliga kunskaper i fråga om innehållet i de svenska rättsreglerna på här ifrågasättande område ävensom att han i för yrket erforderlig grad behärskar svenska, danska eller norska språket. Det torde icke möta någon praktisk svårighet att i de särskilda fallen fastställa, huruvida de ovannämnda fordringarna i fråga om ålder, syn- och hörsel förmåga, färgsinne och praktisk tjänstgöring äro uppfyllda. Däremot torde det stundom vara förenat med betydande svårighet att avgöra, huruvida

de teoretiska kunskapsmåten äro fyllda. Antal och slag av examina ä nämligen icke lika inom de skilda nordiska länderna. En tillförlitlig undersökning av det inbördes förhållandet mellan kunskapsinnehållet i de olika examina skulle fordra synnerligen tidskrävande överläggningar mellan sakkunniga från de berörda länderna. Man torde däremot kunna inom rimlig tid komma till ett praktiskt resultat i nu ifrågavarande hänseende, därest man inskränker sig till att i varje nordiskt land för sig konstatera vilka examina i de övriga nordiska länderna som i kunskapsinnehåll anses vara klart överlägsna de skilda examina i det egna landet, samt i därefter utfärda föreskrifter, enligt vilka ifrågavarande utländska examina skola utan vidare prövning få tillgodoräknas för behörighet till sådana befattningar där de lägre inhemska examina äro till fyllest. Sålunda torde exempelvis i annat nordiskt land avlagd sjökaptensexamen kunna tillgodoräknas vid prövning av behörighet till befattning där allenast inhemska styrmansexamen fordras. En sådan ordning bör dock ej uteslutas förhandlingar mellan sakkunniga från de olika länderna upptagas för fastställande av en behörighetsordning byggd på en mera exakt jämförelse mellan de särskilda examina.

Även vad angår manskapet har *Sveriges redareförening* och *Sveriges segelfartygsförening* tillstyrkt en uppmjukning av gällande bestämmelser. Den förra föreningen har framhållit att tillgången på svenskt sjöfolk under de närmaste åren icke kan väntas bliva tillräckligt för att täcka den svenska handelsflottans personalbehov.

Svenska sjöfolksförbundet har däremot avstyrkt den ifrågasatta uppmjukningen av de på detta område gällande bestämmelserna, bl. a. med hänvisning till beredskapssynpunkterna och till den ensidighet till nackdel för svenska sjöfolkets nackdel som ett borttagande av den s. k. 2/3-regeln skulle innebära. Jämväl *Sveriges fartygsbefälsförening* har med hänvisning till beredskapssynpunkterna avstyrkt avskaffandet av sagda regel. Sjöfolksförbundet anför till stöd för sin ståndpunkt:

Ett borttagande av 2/3-regeln i samtliga de nordiska länderna torde vara gott som uteslutande komma att verka till nackdel för det svenska sjöfolket. Det är sålunda knappast tänkbart, att de svenska sjömännen i någon större utsträckning skulle söka anställning i finska fartyg. Såvitt förbundet har sig bekant finns för närvarande knappast någon svensk sjöman anställd i finska handelsflottan, under det att ett betydande antal finska sjömän äro anställda i svenska fartyg. Enligt den 1/7 1953 företagna kontrollen hade förbundet vid denna tidpunkt icke mindre än 1 291 medlemmar av finsk nationalitet.

Även om 2/3-regeln borttagas ur den danska lagstiftningen torde det med hänsyn till formerna för arbetsförmedlingen och tillhörigheten till arbetslöshetskassorna i Danmark, icke medföra att svenska sjömän i Danmark skulle kunna söka och erhålla anställning å danska fartyg. Det fåt svenska sjömän, som för närvarande äro anställda å danska fartyg, har regel påmönstrat dessa i utländska hamnar, under det att de betydande antalet danska sjömän, som äro anställda å svenska fartyg, i stor utsträ-

ning påmönstrat dessa i svenska hamnar. Den 1/7 1953 hade förbundet 1 194 medlemmar av dansk nationalitet.

Ej heller torde svenska sjömän i någon större utsträckning påmönstra norska fartyg i norska hamnar, under det att det inte är någon ovanlig företeelse att norska sjömän påmönstra svenska fartyg i svenska hamnar. I detta sammanhang bör framhållas, att norska sjömän, som varit anställda i svenska fartyg och tillhöra sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa, åtnjuta understöd från denna efter samma grunder som svenska sjömän, under det att svenska sjömän, som är anställda i norska fartyg, sysselsatta i utrikes fart, icke får tillhöra den norska arbetslöshetsförsäkringen. Även i fråga om lön vid iråkad sjukdom m. m. göres i den norska lagstiftningen skillnad på norska medborgare och utländska, däribland svenskarna. Den 1/7 1953 fanns inom förbundet 650 medlemmar av norsk nationalitet.

Enligt *kommerskollegii* uppfattning innebär de nuvarande bestämmelserna så vidsträckta möjligheter för utländska sjömän att påmönstra svenska fartyg, att någon allmän uppmjukning av desamma icke synes vara önskvärd eller erforderlig. Därest hänsynen till den nordiska likställighetsprincipen anses nödvändig göra en eftergift för nordiska medborgare beträffande den s. k. 2/3-regeln i 35 § 1 b) sjömanshuskungörelsen, vill kollegium dock icke motsätta sig en viss uppmjukning av stadgandet i sådant avseende, men vid bedömning av frågan bör jämväl avseende fästas vid de anförda beredskapssynpunkterna.

Sammanfattningsvis uttalar *kommerskollegium*, att kollegium icke har något att erinra mot att överläggningar enligt de riktlinjer, som framgår av det av kollegii yttrande förut återgivna, upptages med de övriga nordiska länderna om uppmjukning av nu gällande författningsbestämmelser i vad angår anställning av medborgare i nordiskt land såsom befäl och manskap å fartyg från annat nordiskt land.

6. Förbättrade arbetsvillkor för yrkesfiskare vid uppehåll i nordiskt land.

Nordiska justitieministermötet beslöt att rekommendera fackministrarna i de nordiska länderna att till gemensamma överläggningar med fiskarnas organisationer upptaga frågan om ömsesidiga lättnader för yrkesfiskarna i de nordiska länderna vid uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet. Mötet hemställde till norska regeringen att åtaga sig uppgiften att samordna arbetet med denna fråga.

Fiskerinäringen är en viktig förvärvskälla i samtliga nordiska länder, i vissa av dem till och med en av huvudnäringarna. Naturligt är att fisket omgärdats med nationella skyddsbestämmelser av olika slag och andra regleringar. Fiskarna i de nordiska länderna har vidare inflytelsesrika

organisationer, som bevakar de nationella yrkesgruppernas intressen. I betydande utsträckning kommer emellertid fiskare, tillhörande något av de nordiska länderna, under sin yrkesutövning på olika sätt i beröring med övriga nordiska länder. Ett område, där olika nationella fiskeintressen möts, är Östersjön, ett annat Skagerack och Nordsjön. Situationer uppkommer därvid ej sällan, då fiskare från ett nordiskt land vid tillfälligt uppehåll i annat nordiskt land i sin yrkesverksamhet är ogynnsammare ställd än vistelselandets medborgare. Sålunda är ofta s. k. direktlandning, d. v. s. ilandförande av fångad fisk i närmaste hamn, försvårad för andra än det egna landets medborgare. Direktlandning är t. ex. i Sverige medgiven utländska fiskare blott i viss utsträckning, därvid dock den ilandförda fisken skall försäljas i landet på vissa offentliga fiskeauktioner. Danska fiskare har fått rätt att i Sverige ilandföra även fisk, som är avsedd att transiteras genom Sverige till annat land. Enligt en allmän regel föreligger överallt i Norden rätt till transitering av fisk vid haverifall eller eljest vid force majeure och liknande omständigheter. Emellertid gäller i övrigt i de nordiska länderna mycket olika bestämmelser rörande direktlandning och transitering av fisk. — Ett annat spörsmål av intresse är i detta sammanhang rätten för fiskefartyg att bunkra och proviantera. I Sverige reses icke några hinder för fiskare av utländsk nationalitet i sistnämnda båda hänseenden.

Departementschefen.

I skrivelse den 23 januari 1953 till Nordiska rådet begärde Kungl. Maj:ts rådets utlåtande angående nordiska medborgares rättsställning i annat nordiskt land än hemlandet. I samband därmed uttalade jag i statsrådet, att det vore ett angeläget önskemål, att den utveckling som redan begynt i riktning mot ökad likställighet mellan ländernas egna medborgare och medborgare i övriga nordiska länder måtte fortsätta och att därigenom en ökad samhörighet skapades i Norden. Jag erinrade vidare om att likställighetsfrågan inom sig rymde ett stort antal detaljspörsmål, berörande vitt skilda områden. I anledning av skrivelsen beslöt rådet rekommendera regeringarna att överväga möjligheterna att genomföra ytterligare praktiska och konkreta åtgärder för att utjämna olikheterna mellan medborgare i de nordiska länderna (rek. nr 7/1953).

Efter rådsmötet har ett flertal detaljspörsmål inom likställighetsfrågans ram upptagits till behandling. Det synes vara av värde att vad därvid förekommet i vårt land nu redovisas beträffande vissa spörsmål för att bereda rådet tillfälle att närmare överlägga om dem.

Det slutliga målet för likställighetssträvandena måste vara att eliminera eller i vart fall så långt som möjligt reducera nationalitetens betydelse i

förhållandet de nordiska ländernas medborgare emellan. Nationalitetsprincipen bygger på medborgarskapet. Det materiella innehållet i detta bestämmes av de rättigheter och skyldigheter som knytes därtill. Somliga rättigheter och skyldigheter brukar traditionellt betraktas som konstitutiva för medborgarskapet; beträffande andra har det berott på överväganden, som utfallit olika i olika länder, om de anknutits till medborgarskapet. Bland de detaljspörsmål, som här upptagits, finns två som gäller en rättighet respektive en skyldighet av det förra slaget, nämligen rösträttsfrågan och värnpliktsfrågan.

För rösträtt kräves i allmänhet enligt i de nordiska länderna gällande regler såväl medborgarskap som hemvist i landet. Kravet om medborgarskap anses innefatta en garanti för sådan samhörighet med landet, som måste fordras av den som skall få utöva inflytande på dess styrelse. Kravet på hemvist i landet har tillkommit för att säkerställa, att medborgaren har sådan kontakt med landet, att han har tillfälle följa den politiska debatten där och sätta sig in i de politiska frågor ett val gäller. Hemvistkravet har dock eftergivits i svensk rätt i några fall, bl. a. beträffande diplomater och missionärer. I allmänhet gäller emellertid, att svensk medborgare, som är bosatt utomlands, saknar rösträtt vid val i Sverige.

En ny situation har uppkommit genom det ökade folkutbytet mellan Nordens länder. Detta kan antagas komma att vidgas än mer i anledning av den överenskommelse om fri nordisk arbetsmarknad, som är avsedd att träda i kraft den 1 juli detta år. Önskar man främja ett livligare utbyte av arbetskraft i Norden, måste tillses, att den, som vill arbeta i annat nordiskt land än hemlandet, icke på den grund går förlustig sin förnämsta medborgerliga rättighet, röstretten. Problemet kan lösas efter två principiellt olika linjer.

Tänkbart är att fortsätta på den väg, som redan, såsom nyss nämnts, beträffats i Sverige beträffande några grupper, och lätta på hemvistkravet. Nordisk medborgare, som är bosatt utanför hemlandet men i annat nordiskt land, skulle sålunda bibehållas vid sin rösträtt i hemlandet. Hemvistkravet skulle med andra ord uppmjukas från att gälla för närvarande hemlandet till att avse Norden. En reform i sådan riktning möter knappast hinder av principiell natur. Medborgare i ett nordiskt land, som vistas i ett annat, har i allmänhet goda möjligheter att följa med utvecklingen i hemlandet. De skäl, som bär upp hemvistkravet, gör sig därför icke gällande med större styrka beträffande den, som blott flyttat över till ett nordiskt grannland. En lösning, som nu diskuterats, kräver icke ömsesidighet. Det är nämligen en intern fråga i varje stat, vilka krav den vill uppställa för de egna medborgarnas valdeltagande. Vissa tekniska svårigheter möter dock i folkbokföringshänseende. Ett kvarstående i röstlängderna i

hemlandet efter utflyttning till ett nordiskt grannland torde emellertid kunna ordnas.

Den andra möjligheten är att — i stället för att lätta på hemvistkravet — uppmjuka fordran på medborgarskap. Man skulle sålunda, då det gäller rösträtt för medborgare i de nordiska länderna, gå över till att tillämpa domicilprincipen, d.v.s. rösträtt skulle erhållas i vistelselandet. Därvid måste självfallet uppställas bestämda fordringar på vistelsen. En sådan lösning förutsätter, att man anser att medborgarskap i något nordiskt land jämte viss tids vistelse i landet utgör tillräcklig garanti för den samhörighet med landet, som enligt vad nyss anförts måste fordras av den som skall få öva inflytande på styrelsen. Denna ordning torde emellertid kräva ömsesidighet. Tanken innebär något principiellt nytt, och de olika konsekvenserna av ett genomförande behöver ingående övervägas.

Jag är icke beredd att för närvarande taga ställning till vilken av de båda nu angivna vägarna som bör beträdas. Frågan synes emellertid vara förtjänt att närmare diskuteras inom rådet.

Frågan i vilket land *värnplikt* skall fullgöras kan ses från samma utgångspunkter som den nyss behandlade rösträttsfrågan. Med hänsyn till föreliggande omständigheter, bl. a. det förhållandet att tjänstgöringstidens längd avsevärt varierar i de nordiska länderna, är det icke praktiskt möjligt att välja den lösningen att värnplikten i princip skall fullgöras i vistelselandet. Liksom hittills torde man ha att räkna med att varje land kräver i första hand sina egna medborgares insatser för landets försvar och det oavsett deras hemvist. Därest varje land blott toge sina egna medborgare i anspråk, skulle svårigheter uppstå allenast i de sällsynta fall, då dubbelt medborgarskap föreligger. Emellertid gäller exempelvis i Norge att utöver landets egna medborgare även annan, som är bosatt i landet, är skyldig att där göra värnpliktstjänst. Då uppenbarligen mycket få är villiga att underkasta sig tvånget att fullgöra grundläggande militärutbildning två gånger, nämligen dels i hemlandet, dels i vistelselandet, kommer de ifrågavarande bestämmelserna att bl. a. verka hämmande på det fria utbyte av arbetskraft inom Norden, som man velat främja genom den tidigare nämnda överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad. Den lätttrörliga arbetskraften torde finnas just inom de yngre åldersgrupper, för vilka värnplikten är särskilt aktuell.

Med hänsyn till anförda omständigheter torde överenskommelse böra träffas mellan de nordiska länderna i syfte att förhindra att nordisk medborgare på grund av flyttning från ett nordiskt land till ett annat nödgas fullgöra grundläggande militärutbildning i mer än ett land. De särskilda frågor, som i hithörande hänseende uppkommer i samband med byte av medborgarskap, bör också beaktas. Överenskommelsen torde likaledes böra

omfatta tänkbara fall av kollisioner vid den fortsatta tjänstgöring, som åvilar de värnpliktiga efter den grundläggande utbildningens avslutande.

Den redan tidigare åberopade överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad har öppnat möjlighet för medborgare i de nordiska länderna att utan särskilt tillstånd taga anställning i annat nordiskt land än det egna. Ett steg vidare i samma riktning är att fritaga nordiska medborgare, som vill *driva näring* i annat nordiskt land än hemlandet, från skyldighet att söka tillstånd i vidare mån än sådant tvång åligger landets egna medborgare. Att i lag stadga likställighet nordiska medborgare emellan i detta hänseende möter dock vissa svårigheter med hänsyn bl. a. till i olika traktater förekommande mest-gymnad-nation-klausuler. På denna punkt kommer emellertid, som förut nämnts, ett internordiskt utredningsarbete att inom kort igångsättas.

I avvaktan på resultatet härav bör likväl övervägas, om icke myndigheterna borde mildra sin praxis vid behandling av ansökningar från nordiska medborgare om tillstånd att driva näring. För närvarande fordras i flertalet nordiska länder vanligen flerårigt uppehåll i vistelselandet för att sådant tillstånd skall lämnas utlänning. Förhandlingar synes kunna upptagas mellan företrädare för de nordiska länderna i syfte att lätta dessa krav, då den tillståndssökande är av nordisk nationalitet. Självfallet kan därvid ifrågakomma att ställa olika fordringar på den sökande allt efter arten av den näring denne avser att driva.

Motsvarande synpunkter gör sig gällande beträffande ansökningar från nordiska medborgare om tillstånd att vara ledamot i styrelse eller inneha annan liknande befattning i aktiebolag, ekonomisk förening eller likartad juridisk person.

Den samnordiska kommittén för förberedande utredning av möjligheterna till *nordisk patentgemenskap* framlade 1952 ett betänkande, vari olika tänkbara alternativ till en sådan gemenskap behandlades. Det ankommer nu på regeringarna i de berörda länderna, Danmark, Norge och Sverige, att överenskomma om vilket av de föreslagna alternativen som bör genomföras. Av vad i det föregående anförts framgår att det av kommittén förordade huvudalternativet, ett system med nordiska patent, innebärande att patentverken i ettvar av de nämnda länderna skulle kunna bevilja patent med giltighet i samtliga tre länder, vunnit betydande anslutning. Det praktiska arbetet synes under sådana omständigheter i fortsättningen i första hand böra inriktas på detta alternativ.

I samband härmed torde också ett förenhetligande av de nordiska ländernas patentlagstiftning böra övervägas. Särskilt reglerna om patenterbarhet bör så långt möjligt göras lika.

Om sedan systemet med nordiska patent genomförts erfarenheterna härav visar sig gynnsamma, kan övervägas att taga nästa steg och inrätta ett nordiskt patentverk. Detta mål synes redan nu lämpligen böra hållas i sikte.

Sjöfarten är av naturliga skäl ett av de arbetsområden, där betingelserna för nordisk samverkan är särskilt gynnsamma. De regler, som nu försvårar att ombord å nordiska fiske- och handelsfartyg såsom *fartygsbefäl och manskap* anställa andra nordiska medborgare än de, som är av samma nationalitet som fartyget, torde därför böra uppmjukas. I detta sammanhang erbjuder sig dock vissa praktiska problem bl. a. beträffande arbetslöshetsförsäkring och arbetsförmedling. För deras lösande erfordras gemensamma överläggningar mellan företrädare för de nordiska länderna. Sådana bör nu komma till stånd och överenskommelse träffas om lättnader i nu gällande bestämmelser rörande nationalitetskrav för fartygsbefäl och sjöfolk.

Utsikter torde förefinnas att på detta område nå full likställighet för nordiska medborgare utom vad angår fartygsbefälhavaren. Med hänsyn till de funktioner av offentlighetsart, som åvilar denne, bör fordras att han är medborgare i det land, vars flagga fartyget för.

Med hänsyn till den vikt, *fiskerinäringen* har för stora befolkningsgrupper i de nordiska länderna och för länderna själva, är det naturligt att man i de olika länderna sökt på skilda sätt tillvarata nationella intressen på detta område. Tid efter annan har åtgärder i sådant syfte lett till meningsbrytningar mellan fiskare från olika nordiska länder.

Emellertid synes man böra allvarligt överväga, huruvida icke fördelar för alla parter står att vinna genom ömsesidiga eftergifter. Frågan härom måste emellertid bli beroende av vad som kan framkomma vid direkta förhandlingar mellan fiskerimyndigheterna och företrädare för fiskarna i de olika länderna. Några förslag kan under sådana omständigheter icke framläggas i detta sammanhang.

I den tidigare omnämnda rekommendationen hemställde rådet vid sin första session att regeringarna måtte underrätta rådet om verkställda undersökningar och vidtagna åtgärder i likställighetsfrågan. I anledning härav synes lämpligt att rådets yttrande inhämtas över de förslag till åtgärder av olika slag, som nu förordats beträffande de här berörda sex detaljspörsmålen.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t i skrivelse till Nor-

diska rådet måtte begära dettas yttrande över de förslag om åtgärder med syfte att åstadkomma ökad rättslig likställighet för nordiska medborgare, vilka omförmälas i hans ovan återgivna anförande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till rådet skall avlåtas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischer.

Rapport og forslag

fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres
rettsstilling i et annet nordisk land.

Rapport

till Nordiska rådet från rådets kommitté för behandling av frågan om ökad rättslig likställighet nordiska medborgare emellan (likställighetsfrågan) rörande kommitténs verksamhet 1953—1954.

I. *Kommitténs sammansättning.*

Nordiska rådet valde vid sin första session till medlemmar i kommittén: Danmark: fhv. statsminister V. Buhl och politimester A. M. Bjerre. Island: cand. jur. Magnús Jónsson. Norge: lagmann J. O. F. Lyng och redaktör N. Hönsvald. Sverige: borgmästare O. Rylander och chefredaktör F. Severin.

I kommitténs sammansättning ha sedermera vissa förändringar inträtt. Sedan V. Buhl och A. M. Bjerre upphört att vara medlemmar av danska riksdagen, har danska delegationen av Nordiska rådet till Danmarks medlemmar av kommittén utsett redaktör Holger Eriksen och dommer K. Thestrup.

Sedan Lyng från och med den 1 januari 1954 upphört att vara medlem av norska stortinget, har den norska delegationen av Nordiska rådet i hans ställe valt stortingsmann Arthur Sundt.

Som kommitténs ordförande fungerade intill den 1 januari 1954 Lyng och därefter Hönsvald.

II. *Kommitténs sammanträden.*

Kommittén har sammanträtt den 28 november 1953 i Oslo, den 11 december 1953 i Stockholm, den 29 april 1954 i Köpenhamn och den 9 juni 1954 i Oslo. Kommittén har därjämte sammanträffat med de nordiska justitieministrarna vid gemensamt möte i Stockholm den 12 december 1953. Rörande nämnda sammanträden får kommittén hänvisa till bifogade

fyra promemorior samt till bifogade protokoll från justitieministermötet, vilka handlingar komma att stencilerade ställas till rådets förfogande i erforderligt antal exemplar.

Sundt har icke haft tillfälle deltaga i kommitténs arbete.

III. *Kommitténs uppgift m.m.*

I enlighet med det av rådet vid dess första session lämnade uppdraget har kommittén bearbetat det material i likställighetsfrågan, som förelåg vid nämnda session — huvudsakligen de i Danmark, Finland, Norge och Sverige upprättade promemoriorna, som vidfogats svenska regeringens förslag angående nordiska medborgares rättsställning vid vistelse i annat nordiskt land (sak nr 7/1953) — ävensom det nya material, som framkommit under tiden efter sessionen. Kommittén har härvid beretts tillfälle följa det inom regeringsdepartementen pågående arbetet med hit-hörande spörsmål men har även tagit egna initiativ till framskaffande av nytt material. Beträffande sin verksamhet i denna del får kommittén hänvisa till ovan under II omnämnda, denna rapport bifogade promemorior och protokoll. Av dessa handlingar framgår, att kommittén på begäran av rådets presidium även uttalat sig rörande vissa ifrågasatta ändringar i arbetsordningen.

Kommittén har vidare sett som sin uppgift att förbereda behandlingen vid rådets andra session av de olika till likställighetsfrågan hörande delspörsmålen. I det följande kommer kommittén att närmare ingå på dessa.

IV. *Mest-gynnad-nations-klausulen.*

Ett gemensamt problem, som återkommer på en mängd områden, där rättslig likställighet nordiska medborgare emellan kan diskuteras, är frågan vilka följdverkningar mest-gynnad-nations-klausulen kan få vid ett utbyggande av det nordiska samarbetet. Problemställningen är: komma de förmåner, som givas nordiska medborgare i visst hänseende att kunna påfordras även av medborgare i land, i förhållande till vilket klausulen gäller?

Kommittén finner angeläget att den vid nordiska utrikesministermötet i Köpenhamn den 3—4 maj 1954 beslutade expertundersökningen i frågan snarast kommer till stånd. Därigenom blir möjligt att på varje särskild punkt, där fråga uppkommit om att bereda medborgare i de nordiska länderna rättslig likställighet, klarlägga huruvida mest-gynnad-nations-klausulen är av betydelse och, därest så är fallet, i förhållande till vilka länder.

Kommittén förordar, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att slutföra den beslutade expertundersökningen rörande mest-gynnad-nations-klausulen så snabbt som möjligt

och därefter till avgörande upptaga frågan vilka praktiska åtgäder som böra vidtagas med hänsyn till denna klausul. Vidare rekommenderas regeringarna att redan nu försöka utforma en effektiv nordisk förbehållsklausul så beskaffad att den omfattar även Finland.

V. De vid nordiska justitieministermötet behandlade delspörsmålen.

De olika i likställighetsfrågan ingående delspörsmålen avser kommittén att genomgå var för sig och följer därvid bifogade förteckning över beslut fattade vid nordiska justitieministermötet. (Förteckningen är tryckt som bilaga till svenska regeringens anmälan i anledning av rek. nr 7/1953; se sak nr 16.)

1 a och b. Inregistrering av och trafik med luftfartyg samt internordisk giltighet för flygcertifikat.

Kommittén är av den meningen att något utöver vad justitieministermötet beslutat för närvarande icke kan åtgöras beträffande dessa spörsmål.

1 c. Nationalitetskravet för fartygsbefäl och manskap ombord.

I anslutning till vad som på denna punkt anföres i den svenska regeringens förslag till andra sessionen (sak nr 23) vill kommittén förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att upptaga förhandlingar syftande till en överenskommelse om likställighet mellan nordiskt fartygsbefäl och sjöfolk, såvitt gäller anställning ombord å handels- eller fiskefartyg av nordisk nationalitet, dock med den begränsningen att kravet på inhemskt medborgarskap må upprätthållas såvitt avser fartygsbefälhavaren.

2 a och b. Rätt att driva näring och vara ledamot i aktiebolags styrelse m.m.

I anslutning till vad som på denna punkt anföres i nyssnämnda svenska regeringsförslag (sak nr 23) vill kommittén förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att vid tillämpning av bestämmelserna om tillstånd för utlänning att driva näring, att vara ledamot i aktiebolags eller förenings styrelse etc. iakttaga en sådan praxis att kravet på längre tids vistelse i landet för erhållande av tillstånd uppmjukas, såvitt angår sökande av nordisk nationalitet.

2 d. Rätt att förvärva fast egendom.

Slutförandet av det i Norge pågående utredningsarbetet med denna fråga torde böra avvaktas, varför någon åtgärd från rådets sida i detta ärende icke nu kan anses aktuell.

2 e. *Ekonomisk hjälp till jordbrukare.*

Kommittén vill på denna punkt förorda att rådet antager följande *rekommendation*:

Rådet hemställer hos regeringarna om en översikt över de bestämmelser, som gälla beträffande nordiska medborgares rätt

- a) att förvärva jordbruksegendom,
- b) att erhålla för förvärv av sådan egendom och av nödvändiga inventarier erforderliga lån och annat ekonomiskt stöd samt
- c) att, sedan sådan egendom förvärvats, komma i åtnjutande av de till jordbrukare i övrigt utgående statliga eller kommunala bidrag av olika slag.

2 g. *Rätten till fritt fiske av icke yrkesmässig natur i allmänt vatten.*

Kommittén anser det angeläget att alla av icke tvingande skäl uppställda inskränkningar i rörelsefrihet m. m. undanröjas för medborgare från de nordiska länderna vid vistelse i annat nordiskt land än hemlandet. Det synes därför kommittén uppenbart att medborgare i ett nordiskt land vid besök i ett annat bör kunna tillerkännas samma rätt som medborgarna i vistelselandet att där ägna sig åt fritidsfiske. I den mån sådant fiske är fritt för vistelselandets medborgare, böra andra nordiska medborgare åtnjuta samma förmån. Annorlunda förhåller det sig självfallet med yrkesfisket, beträffande vilket starka nationella intressen göra sig gällande. Svårigheten ligger under sådana omständigheter i att på ett lämpligt sätt kunna avgränsa yrkesfisket från fritidsfisket. En framkomlig väg kan därvid måhända vara att gränsen drages med hänsyn till de redskap som användas.

I den mån offentliga avgifter uttagas för rätt att bedriva fritidsfiske, böra dessa vara av samma storlek för medborgare i de nordiska länderna.

Kommittén vill förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att efter nödvändiga undersökningar och vederbörliga överläggningar företaga sådana förändringar i respektive länders fiskerättsliga lagstiftning, att nordisk medborgare vid vistelse i annat nordiskt land erhåller samma rätt till fritt fiske av icke yrkesmässig natur, som tillkommer vistelselandets medborgare.

2 h. *Lättnader för yrkesfiskare.*

I anslutning till vad som på denna punkt anföres i det svenska regeringsförslaget (sak nr 23) får kommittén förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att låta fiskemyndigheterna kalla fiskarnas organisationer i de nordiska länderna till gemensamma överläggningar

i syfte att överenskomma om ömsesidiga lättnader för yrkesfiskare i de nordiska länderna beträffande direktlandning och transitering av fisk, bunkring m. m. vid uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet.

2 i. *Nordiskt patentsamarbete.*

Sedan förberedande undersökningar företagits rörande formerna för nordiskt patentsamarbete och olika alternativ framlagts, gäller det nu att avgöra vilken väg som skall väljas vid det fortsatta arbetet. Utredningen har i första hand föreslagit, att systemet med gemensamma nordiska patent prövas. Fråga har emellertid uppkommit, huruvida man icke borde gå ytterligare ett steg och välja det alternativet, enligt vilket ett gemensamt nordiskt patentverk skall inrättas.

Enligt kommitténs mening är det lämpligast att på detta område som på andra taga ett steg i sänder. Utredningsarbetet bör därför nu inriktas på att systemet med gemensamma nordiska patent snarast skall genomföras. Samtidigt härmed bör eftersträvas, att överensstämmelse ernås beträffande det materiella innehållet i de nordiska ländernas patentlagstiftning, särskilt såvitt avser förutsättningarna för beviljande av patent. Nästa steg bör vara att, om erfarenheterna av systemet med gemensamma patent visa sig goda, undersöka möjligheterna att inrätta ett gemensamt nordiskt patentverk. Regeringarna böra uppmanas tillsätta en samnordisk kommitté med uppdrag att framlägga förslag till ett omedelbart genomförande av systemet med gemensamma nordiska patent.

Under hänvisning till vad ovan anförts och i anslutning till vad som på denna punkt andrages i det svenska regeringsförslaget (sak nr 23) vill kommittén förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att låta snarast genomföra systemet med gemensamma nordiska patent, varvid frågan om förenhetligande av patentlagstiftningen i de nordiska länderna beaktas.

3 a. *Behörighet som rättegångsombud.*

Då utredningsarbetet med denna fråga för närvarande pågår i danska justitieministeriet, är enligt kommitténs mening någon rådets åtgärd för närvarande icke påkallad.

3 b. *Handräckning åt domstol i nordiskt land m. m.*

Det synes kommittén önskvärt, att samma regler, som nu gälla i förhållandet mellan Norge och Sverige och enligt vilka fri skriftväxling mellan alla myndigheter i dessa båda länder — såväl domstolar som andra — är tillåten vunnit tillämpning i samtliga nordiska länder. Kommittén vill därför tillstyrka förslaget om fri skriftväxling mellan alla myndigheter i Norden (sak nr 32).

Vad särskilt angår de endast domstolar och åklagarmyndigheter berörande kostnadsfrågor, som tagits upp i det under denna punkt i justitieministtermötets beslutsförteckning omförmälda konventionsutkastet, torde de böra lösas i överensstämmelse med vad som föreslås i nämnda utkast. Enär arbetet härmed pågår inom de nordiska justitiedepartementen, torde något rådets uttalande på denna punkt icke vara erforderligt.

På angivna skäl vill kommittén förorda, att rådet nu antager följande rekommendation:

Regeringarna rekommenderas att var och en i sitt land utfärda förskrifter, innebärande att landets myndigheter få rätt att direkt skriftväxla med myndigheter i övriga nordiska länder.

4. *Straffrätt.*

De under denna punkt av justitieministtermötet behandlade spörsmålen befinna sig ännu under förberedande utredning. Något rådets uttalande borde på närvarande stadium icke vara påkallat.

5 a. *Internordisk giltighet för recept.*

Förevarande spörsmål torde komma under rådets behandling i samband med andra hälsovårdsfrågor, varför kommittén för sin del icke anser något dess uttalande vara erforderligt.

5 b. *Rätt att giva offentliga föreställningar.*

Arbetet med denna fråga pågår inom danska justitieministeriet, varför något rådets uttalande för närvarande icke kan anses påkallat.

6 a. *Rätt att inneha statstjänst.*

I denna fråga pågår ett omfattande utredningsarbete i Sverige, vilket ännu icke kunnat slutföras. I avvaktan härpå synes något rådets uttalande för närvarande icke vara påkallat.

6 b. *Behörighet för den som avlagt viss examen att i samtliga nordiska länder utöva det yrke, vartill examen berättigar i hemlandet.*

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden avses skola genomföras från och med den 1 juli 1954. Det synes önskvärt, att denna kan utsträckas till att gälla även sådana verksamhetsområden, där dokumentation av erforderliga yrkeskunskaper lagenligt skall ske i bestämd form. Kommittén åsyftar yrkesgrupperna läkare, tandläkare, apotekare, veterinärer och sjukgymnaster.

För att personal tillhörande angivna kategorier skall kunna givas möjlighet att fritt utöva sitt yrke inom Nordens samtliga länder, måste i

första hand genomföras, att den utbildning, som är en förutsättning för erhållande av behörighet att i hemlandet utöva yrket, är i huvudsak likvärdig med den utbildning, som fordras i övriga länder av motsvarande yrkesgrupp.

Kommittén är medveten om att, även om utbildningen blir fullt likvärdig i alla de nordiska länderna, arbetsmarknadssvårigheter kunna möta då det gäller att med avseende på rätten att utöva yrke likställa exempelvis det egna landets läkare och läkare från övriga nordiska länder.

Kommittén vill förorda, att rådet antager följande två rekommendationer:

Regeringarna rekommenderas att tillse att så stor överensstämmelse uppnås mellan fordringarna vid utbildning av läkare, tandläkare, apotekare, veterinärer och sjukgymnaster i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kunna likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen erhållits.

Regeringarna rekommenderas att med varandra upptaga överläggningar till undanröjande av de svårigheter av arbetsmarknadsnatur, som kunna föreligga för genomförande av full likställighet mellan i nordiskt land utbildade läkare, tandläkare, apotekare, veterinärer och sjukgymnaster.

6 c. *Biträde med verkställighet av beslut fattat av myndighet i annat nordiskt land.*

Frågan om tvångsverkställighet i ett land av beslut fattat av myndighet i annat land är ett vittutseende spörsmål, som kräver ingående utredning innan något uttalande rörande dess lösning kan göras. Då visst utredningsarbete påbörjats i Danmark, synes någon åtgärd från rådets sida för närvarande icke vara påkallad.

7 a. *Rösträttsfrågan.*

Med beaktande av vad som i denna del anföres i det svenska regeringens förslaget (sak nr 23), vill kommittén förorda, att rådet antager följande rekommendation:

Regeringarna rekommenderas att, i den mån grundlagshinder icke förfinnas, tillse att medborgare i det egna landet, som mera varaktigt upphåller sig i annat nordiskt land, bevaras vid sin rösträtt i hemlandet — vart fall under den tid som fordras för att erhålla medborgarskap i viltelsetlandet.

De danska medlemmarna av kommittén ha framhållit, att med hänsyn till stadgandena i den danska grundlagen åtgärder i enlighet med de föreslagna rekommendationerna icke kunna förväntas bli genomförda i Danmark.

7 b. Rätten att driva kustfart i norska och svenska farvatten.

Under hänvisning till bifogade utredning, som företagits inom svenska handelsdepartementet, vill kommittén förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

De norska och svenska regeringarna rekommenderas att så snart som möjligt upptaga överläggningar med varandra för undanröjande av det norska förbudet för svenska fartyg att driva kustfart i norska farvatten samt för träffande av en överenskommelse mellan de båda länderna om tillåtelse för norska fartyg att driva kustfart i svenska farvatten.

7 c. Värnpliktsfrågan.

I anslutning till vad som på denna punkt anföres i det svenska regeringsförslaget (sak nr 23) vill kommittén förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att med varandra upptaga överläggningar för ingående av en överenskommelse, varigenom skyldigheten att fullgöra värnplikt vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat närmare regleras, så att sådan skyldighet icke vid samma tidpunkt kommer att föreligga i förhållande till mer än ett land.

7 d. Dubbelbeskattningsfrågan.

Enligt kommitténs mening torde det vid närmare undersökning visa sig att åtskilligt ännu kan göras till undvikande av dubbelbeskattning i de nordiska länderna trots de mellan dem ingångna dubbelbeskattningsavtalen. Emellertid har kommittén icke haft möjlighet att närmare intränga i frågan. De nuvarande svårigheterna äro i stor utsträckning föranledda av de olika uppbördssystem som tillämpas i å ena sidan Sverige, å andra sidan Danmark och Norge. I och med att Norge beslutat övergå till det i Sverige redan tillämpade systemet att uppbära skatten vid inkomsternas förvärvande förbättras möjligheterna att motverka ännu kvarstående olägenheter såvitt avser förhållandet mellan Norge och Sverige. Viss jämkning i likartad riktning kan förväntas om ock blott på ett begränsat område i Danmark. Under sådana omständigheter anser kommittén att man bör avvakta den vidare händelseutvecklingen.

Till frågan om sjömansbeskattningen återkommer kommittén nedan under punkt VII.

VI. Införande av internordiska flyttningsbetyg.

En år 1945 i Danmark tillsatt kommitté har under innevarande år till danska inrikesministeriet inlämnat ett betänkande rörande ändringar av vissa regler om förande av folkregistret. I betänkandet har föreslagits, att i Danmark flyttningsbevis skulle kunna utställas att användas även

vid flyttning till eller mellan kommuner i övriga nordiska länderna. Frågan har av den danska kommittén ansetts lämplig att upptagas i Nordiska rådet.

Vid de preliminära undersökningar, som i anledning av det danska förslaget företagits beträffande motsvarande norska och svenska bestämmelser, har det visat sig, att förutsättningar torde föreligga att giva norska flyttattester, svenska flyttningsbetyg och danska flyttebevis internordisk giltighet.

Kommittén vill under sådana förhållanden förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att närmare undersöka möjligheterna att giva flyttningsbetyg (flytteattest, flyttebevis) internordisk giltighet.

VII. Sjömansbeskattningen.

En svensk kommitté, sjömansskatteutredningen, avlämnade den 8 juni 1949 till den svenska regeringen betänkande med förslag till lag om sjömannsskatt (statens offentliga utredningar 1949:27). Förslaget innehöll i huvudsak följande.

Arbetstagarna på svenska fartyg med en bruttodräktighet av minst 500 registerton skall erlägga skatt för sin inkomst ombord i form av sjömansskatt. Denna skall vara definitiv; inkomsten skall således icke sedermera deklarerar eller taxeras. Skatten skall uttagas genom avdrag på inkomsten enligt en enhetlig sjömansskattetabell, som avser inkomst för månad och grundas på den förutsättningen, att sjömannen har inkomst ombord under tio av årets månader. Skattebeloppen i tabellen skall vara beräknade så, att de täcker även värdet av kost och logi ombord. I sjömansskatten skall ingå kommunal inkomstskatt, statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift. Kommunalskatten beräknas efter en enhetlig utdebitering till belopp, som fastställs för varje år.

Sjömansskatten är avsedd att vara den enda och enhetliga skatteformen ombord på de fartyg, där den tillämpas. Rederierna skall redovisa sjömansskatten till ett för hela riket centralt kontor, sjömansskattekontoret i Göteborg.

Sjömannen skall alltjämt deklarerar och taxeras för sina inkomster i land, om dessa uppgår till sammanlagt minst 100 kronor, och för förmögenhet. Vidare skall med sjöman sammanlevande make taxeras enligt reglerna för samtaxering. Vid skatteuträkningen skall hänsyn tagas till inkomsten ombord, så att statsskattens progression iakttages vid beräkning av skatten på inkomsten i land.

Utländska sjömän skall erlägga sjömansskatt med 10 procent av den kontanta inkomsten ombord.

Vid remissbehandlingen har sjömansskatteutredningens förslag tillstyrkts av de organisationer, som företräder sjömannens och sjöfartens intressen. I flertalet övriga remissyttranden har emellertid förslaget antingen avstyrkts eller föranlett erinringar i betydelsefulla avseenden.

Frågan togs upp i en proposition (nr 100) som den svenska regeringen avlät till 1953 års riksdag. I denna uttalade departementschefen, statsrådet Sköld, att han, då han vägde det trots allt begränsade värde, som sjömansskatteutredningens förslag innebure för sjöfolket, mot gjorda principiella invändningar och påpekade administrativa olägenheter, icke då kunde förorda förslaget genomförande. Statsrådet ville med detta icke ha sagt, att ifrågavarande eller något därmed likartat förslag ej framdeles kunde ånyo övervägas. För stunden föreslogos emellertid blott vissa partiella reformer.

I motioner i anledning av propositionen hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förnyad överarbetning och översyn av sjömansskatteutredningens förslag till sjömansskatt samt att, sedan denna utredning verkställts, förslag till definitiv sjömansskatt snarast möjligt skulle föreläggas riksdagen.

Propositionen och motionerna behandlades av riksdagens bevillningsutskott i betänkande nr 33. Utskottet erinrade om att såväl bland sjömännen själva som bland dem, vilka företrädde sjöfartens intressen, den enhälliga meningen rådde, att sjöfolkets beskattning icke kunde tillfredsställande lösas med mindre en definitiv sjömansskatt infördes.

Det förslag till sådan skatt, som sjömansskatteutredningen framlagt, ansåg utskottet i stort sett innebära en linje efter vilken en lösning av denna fråga borde sökas. Om sjöfolkets önskemål skulle kunna tillgodoses, vilket för utskottet tedde sig angeläget, kunde det vara nödvändigt att i en del hänseenden frångå eljest gällande beskattningsnormer. Förslaget kunde dock icke genomföras i då föreliggande skick.

Utskottet ansåg en ny prövning av frågan böra verkställas senare för att om möjligt åstadkomma en definitiv sjömansskatt.

På utskottets förslag beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte ompröva frågan om en definitiv sjömansskatt samt för riksdagen framlägga de förslag, som därav kunde föranledas.

Från svenska redareföreningen har till kommittéen framförts, att enligt föreningens mening den förevarande frågan icke lämpligen kan lösas av de nordiska länderna var för sig utan att den borde tagas upp till överläggningar mellan de nordiska länderna syftande till ingående av en konvention dem emellan rörande beskattning av sjöfolk.

Denna lösning av spørsmålet förordades också den 14 maj 1954 i en interpellationsdebatt i svenska riksdagens andra kammare av en talare.

I Danmark saknas särskilda regler för sjöfolks beskattning.

I Norge är principen om särskild sjömansskatt genomförd genom lag av 21/3 1947. Sjömansskatt beräknas på grundval av inkomsterna ombord utan särskild deklaration.

Lagen bestämmer att skatten skall betalas av samma inkomst som bildar

grundvalen för beräkning av skatten. Vidare försöker lagen att så långt som möjligt jämställa alla sjömän i skattemässigt avseende, så att taxeringen blir så likartad som möjligt, oavsett vilket distrikt sjömannen tillhör (§ 4). Skatteprocenten fastsättes efter särskilda regler av stortinget för varje budgetperiod (§ 6).

Skatteberäkningen för varje månad är slutgiltig, så att det vanligen icke finns möjlighet till återbetalning (§ 6). Skatten avdras varje månad av kaptenen, som genom rederiet sänder redovisning till Sentraltrekkontoret för sjömän, som fördelar den mellan stat och kommun (§§ 6 og 14). Sjömansskatten är icke baserad på insändande av självdeklaration. Sjömannen skall alltjämt deklarerera och taxeras för sina inkomster i land om dessa överstiga 500 kronor (13).

Enligt § 10 skall utländsk sjöman erlægga skatt, även om han icke enligt de allmänna skattebestämmelserna är skattskyldig i riket. Detta gäller dock icke om sjöman bevisar att han betalar inkomstskatt i sitt hemland.

Det norska systemet tycks fungera tillfredsställande. Underlåtenhet att betala förekommer sällan, och administrationen är effektiv och billig. Systemet har också verkat i gynnsam riktning för sjömanskåren. Tidigare kunde en sjöman på grund av bristfällig skatteindrivning få sig förelagt flera års skatt på en gång. Detta förde med sig att han bytte båt ofta eller gick över till utländska båtar för att undandra sig den stora skattebördan så länge som möjligt. Det gjorde också att han inte gärna ville komma hem där skatteindrivningen väntade honom. Alla dessa problem undgås med det nuvarande systemet, där skatten betalas efter hand som inkomsterna förvärfvas. Det kan också nämnas att sjömän, som inte är underkastade systemet, försöka att komma in under det.

Under beaktande av vad som sålunda förekommit vill kommittén förorda, att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att till övervägande upptaga frågan om ingående av en konvention om införande av en definitiv sjömansskatt för sjöfolk i de nordiska länderna.

VIII. *Utbekommande av straffregisterutdrag.*

Enligt § 9 i den svenska lagen den 17/10 1900 om straffregister äger Konungen under förutsättning av ömsesidighet utfärda bestämmelser i fråga om meddelanden till utländska myndigheter rörande i Sverige givna straffdomar. Sådana bestämmelser ha meddelats i förhållande till Danmark och Finland, därvid dock föreskrivits, att utdragen skola överlämnas genom utrikesdepartementets försorg till vederbörande utländska myndighet. Önskvärt är att en förenkling härvidlag kommer till stånd och att sålunda domstolar och åklagare i de nordiska länderna få möjlighet att erhålla direkta uppgifter ur svenskt straffregister. Motsvarande pro-

blem torde föreligga såvitt avser Danmark. Bestämmelserna om direkt skriftväxling äro icke tillfyllest, enär tillika regler erfordras om rätt för domstol, åklagare m. fl. myndigheter i nordiskt land att utbekomma uppgifter från det eljest icke för utomstående tillgängliga straffregistret.

Kommittén förordar att rådet antager följande *rekommendation*:

Regeringarna rekommenderas att träffa överenskommelse om att domstol, åklagare m. fl. myndigheter i nordiskt land skola äga utbekomma uppgifter ur straffregister i annat nordiskt land.

Oslo den 9 juni 1954.

Nils Hønsvald, (förman).	Holger Eriksen.	K. Thestrup.
Magnús Jónsson.	Olov Rylander.	Frans Severin.

Bilag.

Förbudet för norska fartyg att bedriva kustfart i Sverige.

Nordiska justitieministermötet beslöt rekommendera fackdepartementen i Norge och Sverige att inleda överläggningar för upphävande av det nuvarande ömsesidiga förbudet för fartyg tillhörande de båda länderna att bedriva kustfart i varandras farvatten. Mötet hemställde till svenska regeringen att påtaga sig uppgiften att samordna det fortsatta utredningsarbetet.

Inom handelsdepartementet har den 3 mars 1954 upprättats en promemoria i ämnet. Över denna har kommerskollegium, generaltullstyrelsen, länsstyrelserna i Kristianstads, Malmöhus, Hallands och Göteborgs och Bohus län ävensom utredningen angående aktuella spörsmål rörande det mindre och medelstora tonnaget avgivit yttrande. Kommerskollegium har bifogat yttranden av Sveriges redareförening, föreningen Sveriges inrike-sjöfart och Sveriges segelfartygsförening, länsstyrelsen i Kristianstads län yttrande av fyra redare i Simrishamn och Brantevik, länsstyrelserna i Malmöhus och Hallands län likalydande yttrande av Skånes handelskammare samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län förenämnda yttrande av segelfartygsföreningen.

Gällande rätt och praxis.

I 128 § tullstadgan den 7 oktober 1927 (nr. 391) erinras om att sjöfart i inrikestrafik mellan orter vid rikets kuster (*kustfart*) eller orter vid inlandsvatten (*insjöfart*) icke må bedrivas med andra främmande fartyg

än sådana, som genom avtal härutinnan med främmande makt likställts med svenska fartyg.

Med detta författningsrum är att sammanställa föreskrifterna i 1726 års förklaring till det s. k. produktplakatet av år 1724. Enligt förklaringen är alla utländska fartyg förbjudna att idka kustfart i svenska farvatten. Förbudet är i princip ännu gällande. Enligt särskilda, på principen om ömse-sidighet baserade avtal mellan Sverige och vederbörande främmande land är emellertid för närvarande fartyg från följande länder likställda med svenska fartyg i avseende å rätt till kustfart, nämligen *Argentina* (vän-skaps-, handels- och sjöfartstraktat den 17 juli 1885), *Belgien* (traktat angående ordnande av handels- och sjöfartsförbindelserna den 11 juni 1895), *Danmark* (kungörelser den 5 maj 1858, nr 34, och den 27 november 1925, nr 471, avser endast fartyg över 30 registertons nettodräktighet), *Frankrike* (sjöfartstraktat den 30 december 1881 samt konvention den 13 januari 1892), *Irland* (kungörelse den 15 augusti 1854, nr 42), *Island* (se ovan i fråga om Danmark), *Italien* (handels- och sjöfartsfördrag den 14 juni 1862), *Japan* (handels- och sjöfartstraktat den 19 maj 1911), *Nederländerna* (kungörelse den 30 december 1856, nr 66), *Portugal* (deklaration angående handels- och sjöfartsförbindelserna den 16 april 1904) samt *Storbritannien* och *Nord-Irland* (kungörelse den 15 augusti 1854, nr 42). Frågan om rätt till insjöfart behandlas i allmänhet icke i dessa avtal.

Kungl. Maj:t har genom särskilda beslut, tidvis i förhållandevis stor omfattning, medgivit utländska fartyg, vilka eljest icke innehade rätt till kustfart, tillstånd att företaga särskilda, i beslutet närmare angivna resor i dylik fart eller i insjöfart. Såsom förutsättning för bifall till ansökningar av detta slag har i allmänhet gällt, att lämpligt svenskt tonnage icke kunnat utan tidsutdräkt eller annan olägenhet anskaffas. Under senare år har kommerskollegium innehaft Kungl. Maj:ts bemyndigande att medgiva undantag, till en början dock endast för vissa kortare tidsperioder, från ifrå-gavarande bestämmelser om kustfart. Dylikt bemyndigande lämnades första gången genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 november 1939 och gällde till den 1 juli 1940. Därefter följande bemyndigande meddelades den 18 oktober 1946 för tiden till utgången av januari 1947 samt den 16 maj 1947 för tiden intill utgången av år 1947. I samtliga dessa fall synes bemyndigandet ha föranletts av att det i mera framträdande grad yppats svårigheter att erhålla svenskt tonnage för viss inrikestrafik. Syftet med bemyndigandena har varit att åvägbringa ett mera smidigt förfarande för prövning av frågor om undantag från kustfartsförbudet än som varit möjligt om varje särskilt ärende krävt beslut av Kungl. Maj:t. Från och med år 1948 innehar kommerskollegium enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, meddelat för ett år i sänder, befogenhet att i särskilda fall, då omständigheterna anses sådant påkalla, medgiva undantag från gällande bestämmelser om förbud

att med utländska fartyg här i riket idka kustfart och insjöfart. Ifrågasvarande befogenhet har emellertid under de senaste åren utnyttjats i förhållandevis ringa omfattning, förmodligen beroende på att lämpligt inhemskt tonnage i allmänhet funnits tillgängligt.

Mellan Sverige och Norge består numera icke någon överenskommelse om ömsesidig rätt till kustfart. Under större delen av unionstiden gällde för Sveriges del enligt den s. k. mellanrikslagen, att norska fartyg ägde rätt att inom svenskt område idka fraktfart med samma rätt och under enahanda villkor som var bestämda för svenska fartyg och båtar. Sedan mellanrikslagen år 1897 upphört att gälla, reglerades Sveriges och Norges ömsesidiga sjöfartsförhållanden år för år genom särskild lagstiftning i vardera landet. För Sveriges del upptogs därvid de huvudsakliga bestämmelserna i Kungl. förordningen den 28 maj 1897 (nr 49) angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge, gällande för tiden till och med den 15 maj 1898. Denna förordning förnyades därefter för ett år i sänder, senast den 12 maj 1905 (nr 19) för tiden till och med den 15 maj 1906. Enligt dessa årliga förordningar kvarstod bestämmelserna från mellanrikslagens tid oförändrade såvitt rörde de norska fartygens rätt till kustfart i Sverige. Efter unionsupplösningen förordnades genom kungl. kungörelsen den 11 maj 1906 (nr 23), att norska fartyg och båtar ävensom deras last skulle här i riket åtnjuta enahanda behandling och rättigheter som svenska fartyg och båtar samt dessas last, vilken förmån dock ej inbegrep rätt till kustfart för längre tid än intill utgången av juli 1906 och ej heller rätt till fraktfart å insjöar, floder eller kanaler i vidare mån än som följde av bestämmelserna i vissa angivna författningar. Vid utgången av juli 1906 blev sålunda förhållandena i fråga om kustfartsrätten i Sverige för norska fartyg och båtar återförda till ovannämnda bestämmelser i produktplakatet och 1726 års förklaring.

Kommerskollegium har under åren 1948—1953 lämnat sammanlagt 19 (3 + 5 + 2 + 1 + 1 + 7) tillstånd till kustfart och insjöfart för norska fartyg. De norska fartygens andel dels av hela det antal resor, som utförts av utländska fartyg i sådan fart under åren 1951—1952, dels ock av det sammanlagda nettotonnaget, som svarar mot resorna, framgår av följande tabell:

	1951	1952
antalet norska resor	2	2
norskt nettotonnage	1 142	360
hela antalet resor	337	216
sammanlagda nettotonnaget	65 380	73 516

Enligt § 126 i den norska lagen den 22 juni 1928 om tullväsendet må främmande fartyg lika med norska föra varor och passagerare mellan in-

rikes orter i Norge, såvida icke Konungen annorledes bestämmer. Genom en Kungl. resolution den 24 juli 1906 i anslutning till unionsupplösningen infördes förbud mot svenska fartygs deltagande i norsk kustfart. Något motsvarande norskt förbud föreligger icke beträffande andra länders fartyg. I motsats till vad som gäller för icke norska fartyg erfordras särskilt tillstånd från vederbörande myndigheter för norska fartygs deltagande i kusttrafik beträffande såväl linjetrafik som enstaka resor. Bestämmelser härom är intagna i en lag den 11 juli 1947 rörande samfärdseln i Norge.

I detta sammanhang bör nämnas, att Sverige genom ministeriella noter den 16 och den 18 december 1929 medgivit, att norska pråmar må för transporterande av sten, avsedd för export, idka kustfart å svenska sidan av Idefjorden och Svinesund, vilket medgivande lämnats sedan norska regeringen förklarat, att svenska pråmar skulle äga motsvarande kustfartsrätt å norska sidan av sagda farvatten.

Yttranden.

Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening och de fyra förut nämnda redarna i Simrishamn och Brantevik avstyrker förslaget att norska fartyg generellt medges rätt att bedriva svensk kustfart. *Föreningen Sveriges inrikessjöfart* betecknar förslaget såsom för den mindre sjöfarten oantagbart. Föreningen anför:

Det må understrykas hurusom ur den svenska mindre sjöfartens synpunkt en rätt att i Norge bedriva kustfart skulle bli praktiskt taget värdelös. Kustfarten i Norge bjuder på betydande vanskligheter, och den egna trafik som där upprätthålles torde bedrivas med icke oväsentliga subventioner. Det skulle därför bli rent undantagvis som svenska fartyg kunde få anledning att söka sig dit. Norska fartyg skulle däremot av transportgeografiska skäl bl. a. kunna kombinera vissa returresor på svenska kusten med transporter mellan Norge och andra länder. Den formella likställigheten skulle därför icke motsvaras av en praktisk likställighet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser sig för närvarande böra avstyrka att åtgärder i ämnet vidtages. Till stöd för denna uppfattning anför länsstyrelsen bl. a.:

Det svenska mindre tonnaget torde allt fortfarande böra tillmätas en betydande roll inom den svenska sjöfarten. Ett flertal skäl av bl. a. ekonomisk, sysselsättningspolitisk och försvarspolitisk natur tala för att det svenska mindre tonnaget icke bör ytterligare minskas eller föräldras. Konsekvensen härav måste bli, att åtgärder böra vidtagas i syfte att stödja och underlätta en välbehövlig förstärkning och modernisering av det mindre svenska tonnaget.

Det är särskilt angeläget för länsstyrelsen i detta län att framhålla dessa synpunkter, enär en mycket stor del av landets motorseglare är hemmahörande i länet och vissa skärgårdssamhällen till sin utkomst äro beroende främst av möjligheterna för den mindre sjöfarten att hävda sig i konkurrens med den holländska, tyska och nordiska fraktfarten.

Kommerskollegium finner sig icke böra under nuvarande förhållanden tillråda, att förevarande fråga upptages till avgörande utan en mera allsidig utredning. I kollegii yttrande uttalas bl. a.:

Några större skiljaktigheter synas icke föreligga mellan de förhållanden under vilka kustfarten arbetar i Sverige och i Norge, vare sig i fråga om fartygsbeståndet eller beträffande fartygens driftskostnader. Det kan därför antagas att konkurrensen med norska fartyg skulle komma att ske på tämligen jämställda grunder. Ehuru det sålunda med visst fog skulle kunna göras gällande, att det i detta fall vore fråga om fullt reciproka medgivanden, skulle ett på svenskt initiativ till Norges förmån lämnat medgivande av detta slag säkerligen vid kommande handelsförhandlingar och i vissa fall redan till följd av reglerna för mest-gynnad-nations-klausuler komma att läggas till grund för anspråk från andra länders sida på motsvarande förmåner, utan att Sverige därvid komme att erhålla någon reell kompensation.

Skånes handelskammare ifrågasätter huruvida man icke tills vidare bör ställa sig något avvaktande i avbidan på slutförandet av det arbete, som anförtrotts utredningen angående aktuella spörsmål berörande det mindre och medelstora tonnaget, och eventuellt även på resultatet av de åtgärder, som kan komma att som följd därav av statsmakterna vidtagas till förmån för det svenska mindre och medelstora tonnaget. *Länsstyrelsen i Hallands län* ansluter sig till den åsikt, som kommit till uttryck i yttrandet från *Skånes handelskammare*, i så måtto att länsstyrelsen anser att resultatet av förenämnda utredningsarbete bör avvaktas, innan definitiv ståndpunkt tages till frågan.

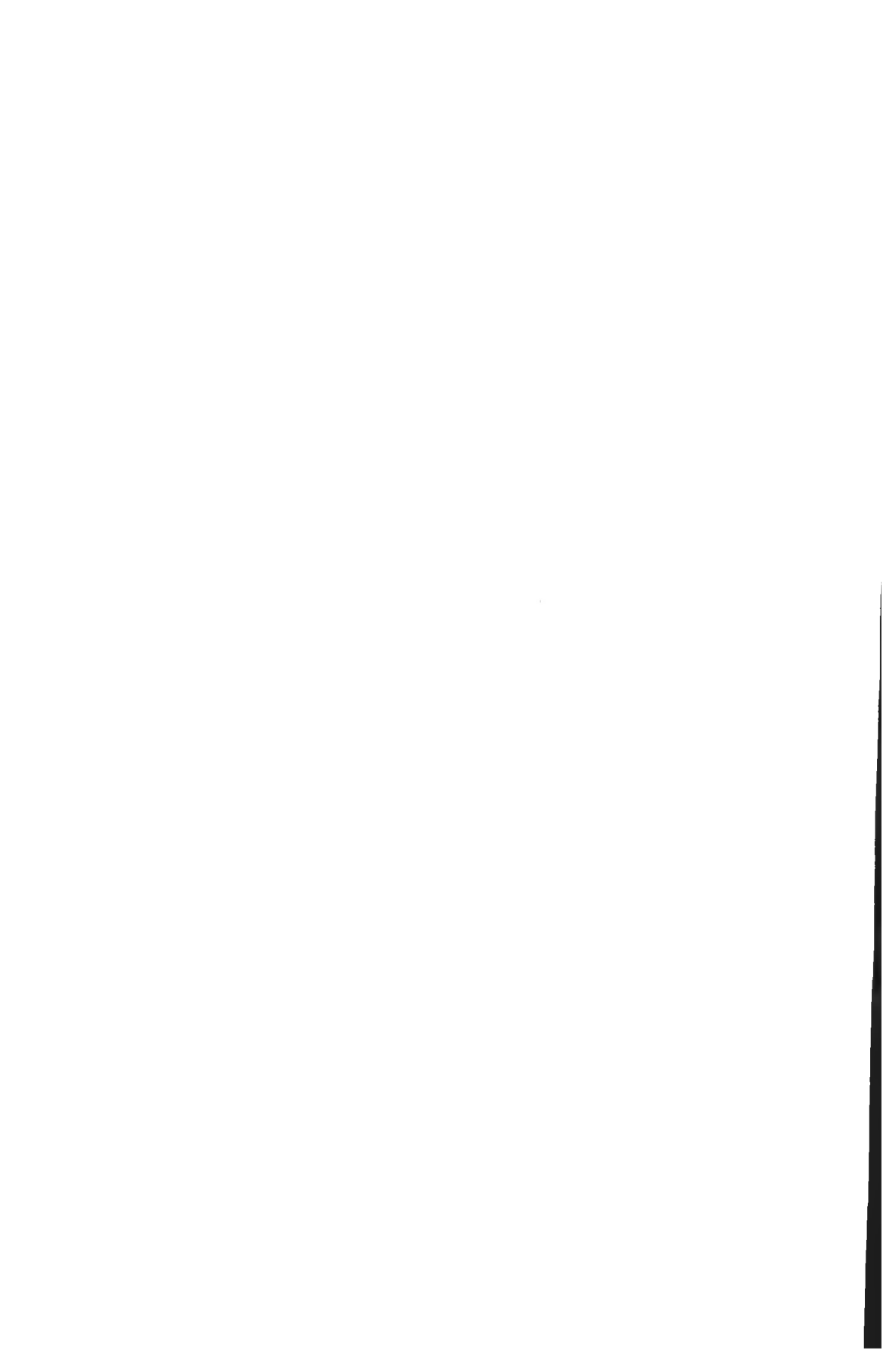
Utredningen angående aktuella spörsmål berörande det mindre och medelstora tonnaget finner däremot icke anledning motsätta sig, att norska fartyg medges rätt till svensk kustfart. *Generaltullstyrelsen* har icke något att erinra mot att norska fartyg under villkor av reciprocitet likställes med svenska fartyg i fråga om rätten att här i riket bedriva kustfart. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* tillstyrker likställighet under samma förutsättning som generaltullstyrelsen. Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* tillstyrker att norska fartyg medges den rätt varom är fråga.

INNSTILLINGER

Komitéenes innstillinger i sakene nr. 1—35.

Innstillinger.

<i>Kulturkomitéen:</i>	Side
Nr. 1. Om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn (sak nr. 21)	817
» 2. Om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur (sak nr. 26)	819
» 3. Om utveksling av statstrykksaker (sak nr. 18)	821
» 4. Om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon (sak nr. 6 og nr. 19)	822
» 5. Om lettelse i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land (sak nr. 22)	824
» 6. Om beretning fra Nordisk Kulturkomisjon (sak nr. 11)	826
» 7. Om kulturelt samarbeid (sak nr. 30)	827
» 8. Om nordisk samarbeid i kringkasting og televisjon (sak nr. 32)	828
» 9. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt gjelder retten til å utøve legeyrket etc. (sak nr. 34)	829
» 10. Om opprettelse av Nordens folkelige akademi (sak nr. 25) og støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv (sak nr. 2)	830

Den økonomiske komité:

Nr. 1. Om en fast forbindelse mellom Danmark og Sverige i Øresund (sak nr. 27)	835
» 2. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår yrkesfiskere (sak nr. 23 og nr. 34)	836
» 3. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder kystfart i norske og svenske farvann (sak nr. 34)	838
» 4. Om samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område (sak nr. 17 og nr. 12)	840
» 5. Om fellesaksjon fra de nordiske land i de Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land (sak nr. 13)	843
» 6. Om økonomisk samarbeid (sak nr. 29 og nr. 28)	845
» 7. Om støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser (sak nr. 35)	848
» 8. Om nærmere pengepolitisk samarbeid (sak nr. 9)	850

Den sosialpolitiske komité:

Nr. 1. Om ikke-ratifiserte konvensjoner under Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (sak nr. 1)	853
» 2. Om samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område (sak nr. 4)	855
» 3. Om samarbeid på det sosialpolitiske område (sak nr. 20 og nr. 5)	856
» 4. Om friere samferdsel mellom de nordiske land (sak nr. 12 og nr. 31) ..	858
» 5. Om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land (sak nr. 24)	860
» 6. Om innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus (sak nr. 10 og nr. 15)	863
» 7. Om felles nordisk medisinal-statistikk (sak nr. 15)	865

	Side
Nr. 8. Om felles nordiske tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer (sak nr. 15)	866
» 9. Om opprettelse av en felles nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet (sak nr. 15)	868
» 10. Om etablering av felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk (sak nr. 15)	870
» 11. Om utveksling av medisinsk personell og felles nordisk arbeidsmarked for dem (sak nr. 15 og nr. 34)	871
» 12. Om nordisk samarbeid når det gjelder legemidler (sak nr. 15)	873
» 13. Om nordisk samarbeid når det gjelder forskning og laboratorieundersøkelser m. v. (sak nr. 15)	875
» 14. Om nordisk samarbeid om helseproblemer gjennom Verdens Helseorganisasjon (sak nr. 15)	877
» 15. Om ensartet nordisk abortlovgivning (sak nr. 8)	879

Den juridiske komité:

Nr. 1. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder bestevilkårs-klausulen (sak nr. 34)	881
» 2. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder internordiske flytteattester (sak nr. 34)	883
» 3. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder vernepliktsspørsmålet (sak nr. 23 og nr. 34)	885
» 4. Om direkte skriftveksling mellom myndigheter i de nordiske land (sak nr. 33 og nr. 34)	887
» 5. Om nordisk lovsamarbeid (sak nr. 7)	890
» 6. Om regler om alkoholpåvirkede motorvognførere (sak nr. 7)	892
» 7. Om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen (sak nr. 3)	894
» 8. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder stemmerettsspørsmålet (sak nr. 23 og nr. 34)	897
» 9. Om nasjonalitetskrav for befal og mannskap på handels- og fiskefartøyer (sak nr. 23 og nr. 34)	900
» 10. Om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår retten til å drive næring (sak nr. 23 og nr. 34)	902
» 11. Om økonomisk støtte for jordbrukere (sak nr. 34)	905
» 12. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder rett til fiske av ikke yrkesmessig natur (sak nr. 34)	907
» 13. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår utskrift av strafferegistre (sak nr. 34)	909
» 14. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår patentspørsmålet (sak nr. 23 og nr. 34)	911
» 15. Om nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak nr. 16)	913
» 16. Om sjømannsbeskatning (sak nr. 34)	915
» 17. Om endring i forretningsordenen for Det nordiske råd (sak nr. 14) ...	917

Kulturkomitéens innstilling nr. 1

i anledning av

forslag om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn (sak nr. 21).

Komitéen har drøftet forslaget om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn, fremsatt av Kaj Bundvad og Victor Gram (sak nr. 21).

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
 Marius Buhl, Danmark
 Gram, Danmark, ordfører
 Hambro, Norge
 Hegna, Norge
 Johnsen, Norge
 Jørgen Jørgensen, Danmark
 Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
 Leirfall, Norge
 Ohlon, Sverige
 Sandler, Sverige, formann
 Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
 Werner, Sverige

Komitéen finner at et tilsvarende forslag ble fremsatt av Nordisk Kulturkommisjons norske avdeling ved kommisjonens plenums møte i Helsingfors 13.—14. mars 1953. Kulturkommisjonen vedtok følgende:

«NKK har drøftet spørsmålet om nordisk samarbeid på barne- og skolefilmens område og finner at et slikt samarbeid vil kunne bli av stor betydning. Før saken tas opp til endelig behandling, vil NKK innhente uttømmende opplysninger fra sakkyndige på området.»

Slike uttalelser forelå under Kulturkommisjonens neste plenums møte

i Oslo 21.—22. juni 1954. I protokollen fra dette møte heter det at «seksjonen for folkeopplysning og kunst» har behandlet de sakkyndiges uttalelser som er innhentet på grunnlag av det norske forslag vedrørende produksjon og distribusjon av barnefilm, fremsatt på kommisjonens siste plenumsmøte. Seksjonen konstaterer at de nevnte uttalelser reiser praktiske, tekniske og økonomiske spørsmål som må nærmere utredes før saken kan tas opp til endelig behandling i seksjonen.»

På grunnlag av disse opplysninger innstiller komitéen, som deler Nordisk Kulturkommisjons oppfatning om sakens betydning, at Rådet utsetter saken til neste sesjon i påvente av melding om Nordisk Kulturkommisjons innstilling.

Oslo, den 11. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 2

i anledning av

*forslag om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur,
(sak nr. 26).*

Komitéen har drøftet forslaget om oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur, fremsatt av Ole Bjørn Kraft, Karl Olsen og Knut Thestrup.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
 Marius Buhl, Danmark
 Gram, Danmark
 Hambro, Norge
 Hegna, Norge
 Johnsen, Norge
 Jørgen Jørgensen, Danmark
 Ole Bjørn Kraft, Danmark, ordfører
 Leirfall, Norge
 Ohlon, Sverige
 Sandler, Sverige, formann
 Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
 Werner, Sverige

Komitéen fant forslaget interessant og vel verdt nærmere undersøkelse, uten at komitéen på det nåværende tidspunkt kan ta det opp til realitetsbehandling, idet dette forutsetter forberedende overveielse av teknisk, økonomisk og kulturell art.

Det er neppe tvilsomt at behovet for en større utbredelse av kjennskapet til de nordiske lands litteratur er til stede og at gjennomføringen av en slik plan vil være av interesse så vel for landene selv som i utlandet. Den voksende interesse for nordisk kultur og nordisk litteratur bør oppmuntres, og gode oversettelser er av grunnleggende betydning i denne

sammenheng. Oppgavens omfang og rekkevidde er av en slik art at offentlig bistand synes naturlig.

De problemer som ble berørt under komitéens diskusjon omfattet bl. a. en kartlegging av de allerede eksisterende oversettelser, copyright-spørsmålet, markedsanalyse med hensyn til behov og avsetningsmuligheter og salgsapparat, vurdering av statlig kontra privat utgivelse og forholdet mellom hjemlige og utenlandske forlag, omkostningsoverslag, verkets omfang og innhold og andre faktorer av betydning for en vurdering av forslaget og dets kulturelle og økonomiske konsekvenser.

Det anbefales at undersøkelsene i første omgang begrenses til engelsk.

For øvrig bør Nordisk Kulturkommisjon stå helt fritt i sin vurdering av forslaget. Komitéen forutsetter at rapport om saken vil bli forelagt Rådet så snart det er mulig.

Kulturkomitéen innstiller at Rådet henstiller til regjeringene i fellesskap gjennom Nordisk Kulturkommisjon å undersøke muligheten for å tilveiebringe en samling oversettelser til hovedspråkene, i første omgang engelsk, av representative verker innenfor de nordiske lands diktning.

Oslo, den 11. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 3

i anledning av

forslag om utveksling av statstrykksaker (sak nr. 18).

Komitéen har drøftet forslaget om utveksling av statstrykksaker, frem-
satt av Sven Em. Ohlon og Gustav Pedersen (sak nr. 18).

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
Buhl, Danmark
Gram, Danmark
Hambro, Norge
Hegna, Norge
Johnsen, Norge, ordfører
Jørgensen, Danmark
Kraft, Danmark, nestformann
Leirfall, Norge
Ohlon, Sverige
Sandler, Sverige, formann
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
Werner, Sverige.

På grunnlag av innhentede opplysninger fra de respektive land finner komitéen at den nåværende ordning stort sett fungerer tilfredsstillende. Det forutsettes at oppnevningen av et norsk utvalg av sakkyndige med henblikk på utarbeidelse av et norsk register samt mulige andre forbedringer av de gjeldende bestemmelser for utveksling av statstrykksaker vil gjøre ordningen fullt ut effektiv.

Komitéen innstiller derfor at Rådet ikke foretar seg noe i sakens anledning.

Oslo, den 11. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 4

i anledning av

*forslag om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon (sak nr. 6),
og melding fra den danske, den norske og den svenske regjering vedrørende
rekommandasjon nr. 1 fra Det nordiske råds 1. sesjon (sak nr. 19),
samt endringsforslag til sak nr. 6.*

Komitéen har drøftet forslaget om utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon, fremsatt av Bertel Dahlgaard, Rolf Edberg og Nils Hønsvald.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
Marius Buhl, Danmark
Victor Gram, Danmark
Hambro, Norge
Hegna, Norge, ordfører
Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark.
Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
Leirfall, Norge
Ohlon, Sverige
Sandler, Sverige, formann
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
Werner, Sverige.

Komitéen stiller seg positivt til tanken om utgivelse av en parlamentarisk publikasjon etter de av det nedsatte utvalg opptrukne retningslinjer. Gjennomføringen av denne plan må antas å øke det innbyrdes kjennskap til hva som skjer i de nordiske land, og publikasjonen antas å være av betydning for såvel parlamentarikere som pressefolk og publikum for øvrig.

Komitéen er enig med utvalget i at ansvaret for publikasjonen bør ligge hos et styre, som oppnevnes av de nordiske lands delegasjoner til Det nordiske råd, for Finlands vedkommende av den finske riksdags interparlamentariske gruppe, dersom dette land finner å kunne delta.

I betraktning av de formelle vanskeligheter som ville kunne oppstå, dersom det overlates til de nasjonale delegasjoner å ta skritt for å få bevilget de nødvendige midler til publikasjonen, finner komitéen å burde foreslå at denne henstilling rettes til regjeringene.

Komitéen har drøftet spørsmålet om publikasjonens navn og gir under de foreliggende omstendigheter sin tilslutning til utvalgets forslag, men foreslår tilføyelse av undertitelen «Nordisk parlamentarisk publikasjon».

Med hensyn til hyppigheten av publikasjonens utsendelse vil komitéen anbefale hver 14. dag, dersom ikke særlige omstendigheter er til hinder for dette.

Omkostningsoverslaget synes etter komitéens oppfatning å være satt noe lavt. Det foreslåtte grunnlag for fordelingen av omkostningene vil komitéen av praktiske grunner godta.

Endelig vil komitéen understreke håpet om at også Finland vil finne anledning til å delta i dette samarbeid.

Komitéen innstiller at rådet

anbefaler utgivelsen av en parlamentarisk publikasjon i hovedsakelig overensstemmelse med komitéens forslag, og henstiller til regjeringene å ta skritt for å få bevilget de nødvendige midler til publikasjonen, og til de nasjonale delegasjoner å sørge for at det oppnevnes et redaksjonsutvalg, slik at publikasjonen kan utkomme senest 1. januar 1955.

Oslo, den 11. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 5

i anledning av

*forslag angående lettelse i forsendelsen av opplysende filmer m. m.
mellom de nordiske land (sak nr. 22).*

Komitéen har drøftet forslaget om lettelse i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land, fremsatt av Kaj Bundvad og Victor Gram.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
Marius Buhl, Danmark
Gram, Danmark, ordfører
Hambro, Norge
Hegna, Norge
Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
Leirfall, Norge
Ohlon, Sverige
Sandler, Sverige, formann
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
Werner, Sverige

Komitéen er enig i de synspunkter som anføres i forslaget og har dessuten konstatert at følgende resolusjon ble vedtatt på Nordisk Kulturkomisjons plenums møte 21.—22. juni 1954 i Oslo om samme sak.

«Nordisk Kulturkomisjon har drøftet de ulemper for samarbeidet mellom de nordiske land på kulturlivets og folkeopplysningens område som skyldes tollbehandling og tollavgifter ved inn- og utførsel av film. Anvendelsen av film i kultur og folkeopplysningsarbeidet har i den senere tid fått et så dominerende omfang at de ovennevnte ulemper ved tollbehandling og tollavgifter er meget sjenerende. Kommisjonen er av den oppfatning at man istedenfor å legge hindringer i veien når det gjelder

utbredelse og utveksling av slike filmer tvert om bør fremme bruken av dem mest mulig. Kommisjonen henstiller derfor til regjeringene å gjennomføre bestemmelser som gjør det mulig for de institusjoner og organisasjoner som benytter belærende og opplysende filmer å inn- og utføre dem fritt og uten tollettersyn i alle de nordiske land.»

I bilag til saken uttaler Kungl. Generaltullstyrelsen i Sverige at en hurtigere forsendelse ville kunne oppnås, dersom varene ved innførelsen ble ledsaget av en erklæring fra en offentlig myndighet i produksjons- eller avsenderlandet angående varens karakter av undervisningsfilm etc.

Komitéen gir såvel kulturkommisjonens resolusjon som uttalelsen fra Kungl. Generaltullstyrelsen sin fulle tilslutning og innstiller

at Rådet henstiller til regjeringene å fastsette regler som gjør det mulig å inn- og utføre film, filmstrips og lysbilder av opplysende, kulturell og vitenskapelig karakter fritt og uten tollettersyn mellom de nordiske land, ved samarbeid mellom institusjoner og organisasjoner som anerkjennes av de kompetente myndigheter.

Oslo, den 12. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 6

i anledning av

beretning fra Nordisk Kulturkommisjon, oversendt gjennom den norske regjering (sak nr. 11).

Komitéen har drøftet Nordisk Kulturkommisjons beretning. Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjolfsson, Island
Marius Buhl, Danmark
Gram, Danmark
Hambro, Norge
Hegna, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
Leirfall, Norge
Ohlon, Sverige
Sandler, Sverige, formann, ordfører
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
Werner, Sverige

Komitéen har notert seg at kulturkommisjonens henstilling til regjeringene, vedtatt på plenumsmøte i Helsingfors mars 1953, om å overveie en alminnelig forbedring av de utsendte lektorers økonomiske stilling ikke er tatt til følge. Komitéen vil meget sterkt anbefale at så skjer.

Komitéen har med tilfredshet konstatert at det 5. nordiske undervisningsminister møte i København 7.—10. februar 1954 sluttet seg til forslaget fra kulturkommisjonen om stimulering av samarbeidet på scene-kunstens område, ved å foreslå bevilget en sum tilsvarende sv. kr. 30 000 pr. år i hvert av landene.

Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning, men avvente videre melding om Nordisk Kulturkommisjons virksomhet innen 3. sesjon.

Oslo, den 12. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 7

i anledning av

melding fra den danske, den norske og den svenske regjering om kulturelt samarbeid (sak nr. 30).

Komitéen har drøftet den danske, den norske og den svenske regjeringes melding til Det nordiske råd i anledning tilråding nr. 8, 1953.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
Marius Buhl, Danmark
Gram, Danmark
Hambro, Norge
Hegna, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
Leirfall, Norge
Ohlon, Sverige
Sandler, Sverige, formann og ordfører
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
Werner, Sverige

Komitéen har med tilfredshet konstatert at den foreslåtte reorganisering av Nordisk Kulturkomisjon er gjennomført.

Den har videre merket seg at den av Nils Herlitz foreslåtte oversikt ikke vil bli gjenstand for særskilt behandling, ut fra det syn at de omhandlede undersøkelser generelt inngår i kommisjonens virksomhet.

For de øvrige sakers vedkommende vil komitéen henstille til rådet å ta saken til etterretning, men avvente videre melding i anledning tilråding nr. 8/1953.

Oslo, den 12. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 8

i anledning av

*beretning om nordisk samarbeid i kringkasting og televisjon,
avgitt av den danske og den norske regjering (sak nr. 32).*

Komitéen har drøftet den danske og den norske regjerings beretning til Det Nordiske Råd, sak nr. 32, om nordisk samarbeid i kringkasting og fjernsyn.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
Marius Buhl, Danmark
Gram, Danmark
Hambro, Norge
Hegna, Norge
Johnsen, Norge
Jørgen Jørgensen, Danmark
Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
Leirfall, Norge
Ohlon, Sverige
Sandler, Sverige, formann
Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige, ordfører
Werner, Sverige

Komitéens medlemmer har med interesse gjort seg kjent med det samarbeid som pågår på kringkastingens og televisjonens område.

Dessuten har komitéen mottatt opplysninger fra svensk side gjennom Den svenske telestyrelsens «P.M. ang. televisionsfrågan i Sverige».

Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning sammen med det foreliggende P.M. fra Den svenske telestyrelsen.

Oslo, 14. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 9

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak. nr. 34), forsåvidt gjelder retten til å utøve legeyrke etc.

Komitéen har drøftet rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
 Marius Buhl, Danmark, ordfører
 Gram, Danmark
 Hambro, Norge
 Hegna, Norge
 Johnsen, Norge
 Jørgen Jørgensen, Danmark
 Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
 Leirfall, Norge
 Ohlon, Sverige
 Sandler, Sverige, formann
 Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
 Werner, Sverige

Komitéen har særlig festet oppmerksomheten ved de spørsmål som omhandles i punkt 6 b i rapporten, «Behörighet för den som avlagt viss examen att i samtliga nordiska länder utöva det yrke, vartill examen berättigar i hemlandet.»

Når det gjelder de to henstillinger til regjeringene som bringes i forslag, finner komitéen at en nærmere utredning av de mange spørsmål som reiser seg i denne forbindelse, først bør finne sted. Dette kan best skje på den måte at alt foreliggende materiale distribueres til de respektive ministerier med anmodning om uttalelser når det gjelder de foreliggende vanskeligheter og praktiske muligheter på dette område.

På dette grunnlag vil komitéen henstille til Rådet å utsette saken til neste sesjon i påvente av videre melding.

Oslo, 14. august 1954.

Rickard Sandler,
 komitéformann.

Kulturkomitéens innstilling nr. 10

i anledning av

forslag om opprettelse av Nordens folkelige akademi (sak nr. 25) og forslag om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv (sak nr. 2).

Komitéen har drøftet forslaget om opprettelse av Nordens folkelige akademi (sak nr. 25), fremsatt av O. E. Einer-Jensen, Erik Eriksen, Jørgen Jørgensen og Ole Bjørn Kraft, og forslag om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv (sak nr. 2), fremsatt av Sven Ohlon.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Jörundur Brynjólfsson, Island
 Marius Buhl, Danmark
 Gram, Danmark
 Hambro, Norge
 Hegna, Norge
 Johnsen, Norge
 Jørgen Jørgensen, Danmark, ordfører
 Ole Bjørn Kraft, Danmark, nestformann
 Leirfall *), Norge
 Ohlon, Sverige, ordfører
 Sandler, Sverige, formann
 Anna Sjöström-Bengtsson, Sverige
 Werner, Sverige

Ved behandlingen av saken har komitéen funnet det nødvendig å ta i betraktning de opplysninger som foreligger i andre dokumenter, nemlig sak nr. 11, Beretning fra Nordisk Kulturkommisjon, og sak nr. 30, Melding fra den danske, den norske og den svenske regjering om kulturelt samarbeid. Hertil kommer et foreliggende referat fra Nordisk Kulturkommisjons plenumsmøte i Oslo 21.—22. juni 1954.

---

*) Ikke tilstede ved avgivelsen av innstillingen.

Alle de nevnte saker og dokumenter har tilknytning til rekommandasjon nr. 8 fra Det Nordiske Råds 1. sesjon om samarbeid på folkehøgskolens og folkeopplysningens område og er derfor blitt behandlet under ett i komitéen.

Forslaget om et Nordens folkelige akademi tar sikte på opprettelse av en felles nordisk undervisningsinstitusjon, som arbeider på et høyere plan enn den vanlige folkehøgskolen i Norden, beregnet på tidligere folkehøgskoleelever og folk fra det frie opplysningsarbeid, journalister, lærere osv.

Forslaget om støtte til den nordiske folkehøgskole i Kungälv tar sikte på å styrke en svensk folkehøgskole av utpreget nordisk karakter, hvilket bl. a. fremgår av det faktum at skolen mottar såvel stipendier til elever fra nabolandene som direkte statsstøtte fra såvel Danmark som Norge på henholdsvis d.kr. 7 200 og n.kr. 7 500. Også når det gjelder lærestoffet har skolen et utpreget nordisk program med undervisning av lærere fra samtlige nordiske land unntatt Island. Elevrekrutteringen synes dessuten å stå i godt forhold til landenes størrelse.

Et tredje spørsmål som har vært gjenstand for behandling, er hvordan man best kan styrke det nordiske innslag i de allerede eksisterende folkehøgskoler i de forskjellige land. Dette spørsmål har vært gjenstand for inngående drøftelser i Nordisk Kulturkommisjon, som på sitt siste plenumsmøte i juni 1954 vedtok følgende resolusjon:

«Nordisk Kulturkommisjon har drøftet spørsmålet om nordisk samarbeid på folkehøgskolens område og anbefaler regjeringene at

1) spørsmålet om størrelsen av stipendier til elevutveksling samt spørsmålet om fri reise til de skoler som besøkes blir tatt opp til ny vurdering med henblikk på å fremme studier ved nabolandenes folkehøgskoler,

2) de økonomiske muligheter for lærerne til å undervise ved folkehøgskoler i et annet land bør utvides,

3) de nordiske lærerkurser bør utvides og utvikles ved hjelp av ytreligere økonomisk støtte,

4) større bevilgninger bør bli stillet til rådighet for å styrke det nordiske innslag i folkehøgskolenes bibliotek.»

Denne uttalelsen fra kulturkommisjonen har fått alminnelig støtte i komitéen, med den tilføyelse at alle stipendier bør gjøres generelt gjeldende for alle de nordiske land, slik at elevene selv kan velge hvilken folkehøgskole de ønsker uansett beliggenhet. Bestemmelser som begrenser antallet stipendier for visse skoler bør ikke forekomme.

Også den norske regjering legger i sin melding særlig vekt på elevutvekslingen når det gjelder samarbeidet på dette område, som den vil gå inn for å utbygge.

Med hensyn til spørsmålet om støtte til den nordiske folkehøyskolen i Kungälv, finner komitéen at de nåværende statstilskudd gis i form av bidrag til gasje for en lærer fra vedkommende land som underviser ved skolen. I forslaget om denne sak går man inn for en forhøyelse av det årlige danske og norske driftsbidrag til 20 000 danske resp. norske kroner.

Komitéen finner at den mest naturlige løsning ville være at disse bidrag ble gitt i form av full gasje, eventuelt med «utetilllegg», samt reiseomkostninger for en dansk og en norsk lærer. Dette beløp ville omtrent svare til det foreslåtte og er dessuten i samsvar med de nevnte tiltak med henblikk på lærerutveksling.

Det synes rimelig at den svenske regjering yter tilsvarende bidrag til gasje for en svensk lærer ved folkehøyskole med utpreget nordisk karakter i nabolandene, dersom anmodning herom fremsendes gjennom vedkommende lands myndigheter.

Komitéen har videre drøftet inngående forslaget om opprettelse av et Nordens folkelige akademi, som også har vært gjenstand for behandling i Nordisk Kulturkommisjon.

I denne forbindelse har under diskusjonen den tanke vært nevnt at planen eventuelt kunne løses ved å ta i bruk en allerede eksisterende skolebygning eller annen egnet bygning i ett av landene. For øvrig har det fra dansk side vært pekt på at det kunne være naturlig om skolen i tilfelle ble henlagt til Norge, idet dette land ikke har noen institusjon som eksempelvis Hindsgavl i Danmark eller Bohusgården i Sverige.

Under den utredning som har vært foretatt av Nordisk Kulturkommisjon, er det ved flere anledninger antydnet muligheten av ambulerende kurser som en alternativ løsning. Dette fremheves særlig i et P.M. fra Kungl. Skolöverstyrelsen i Sverige av 21. september 1953, trykt som bilag til sak nr. 25. Det heter her bl. a.:

«Det synes böra övervägas, huruvida icke inom den bestående folkhögskoleorganisationens ram skulle kunna inrättas en samnordisk folkhögskola utan fast förläggningssort. Skolan borde till årlig sommarkurs — liksom genèveskolan — samla en grupp deltagare, helst lika många från vart och ett av de nordiska länderna och helst sådana som äro verksamma i folkbildningsarbete. Under varje kurs skulle folkhögskolor i Sverige, Danmark, Finland och Norge besökas och gemensamma nordiska frågor i varje land belysas med tillhjälp av föreläsare från det landet.»

Dette alternative forslag har også fått støtte fra det nordiske folkehøyskolerådet i en uttalelse til Nordisk Kulturkommisjon av 17. juni 1954. Avsnittet vedrørende dette punkt siteres:

«I princip ansluter sig Nordiska Folkhögskolerådet till tanken på en nordisk, folkelig akademi sådan den skisserats i ett förslag från dansk

sida. I den mån en sådan akademi till arbetssätt och inriktning överensstämmer med vad som varit det bärande i nordisk folkhögskola, önskar Nordiska Folkhögskolerådet att så långt sig göra låter främja tillkomsten av en dylik, men anser att många faktorer tyder på att tiden ännu ej är mogen för dess upprättande i en fast och strängt reglerad form. I stället vill folkhögskolerådet föreslå, att en nordisk folklig akademi till en början får formen av en årlig, flyttande kurs efter mönster av t. ex. den s.k. Genève-skolan. Statligt understöd till denna kurs skulle lämnas av de olika nordiska länderna i den mån det finansiella läget det medger. Understödet borde i första hand utgå till en föreståndare, vilken som administrativ ledare är fast knuten till akademien samt vidare till föreläsare och övriga undervisningskostnader. Särskilda stipendiebestämmelser bör garantera, att eleverna vid dessa kurser kan beviljas stipendier, var och en från sitt hemland. Styrelsen för den flyttande folkliga akademien bör utgöras av en representant för var och en av de nordiska ländernas folkhögskoleorganisationer jämte representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige, utsedda av respektive länders undervisningsministerier.»

Komitéen mener imidlertid ikke at spørsmålet om Nordens folklige akademi er tilstrekkelig utredet til at man på det foreliggende grunnlag kan treffe en endelig avgjørelse, men foreslår at det arbeides videre med de forskjellige alternative forslag.

I diskusjonen har komitéen merket seg at det fremdeles gjenstår en rekke punkter som må ytterligere klarlegges. Disse omfatter bl. a. spørsmålet om elevrekruttering, undervisningsplan, omkostningsoverslag m. m. Komitéen finner at dette best kan skje ved nedsettelse av et sakkyndig nordisk utvalg, hvor såvel undervisningsministeriene og Nordisk Kulturkommisjon, som folkehøgskolenes organisasjoner og folkeopplysningsorganisasjonene er representert.

Komitéen innstiller at Rådet henstiller til regjeringene

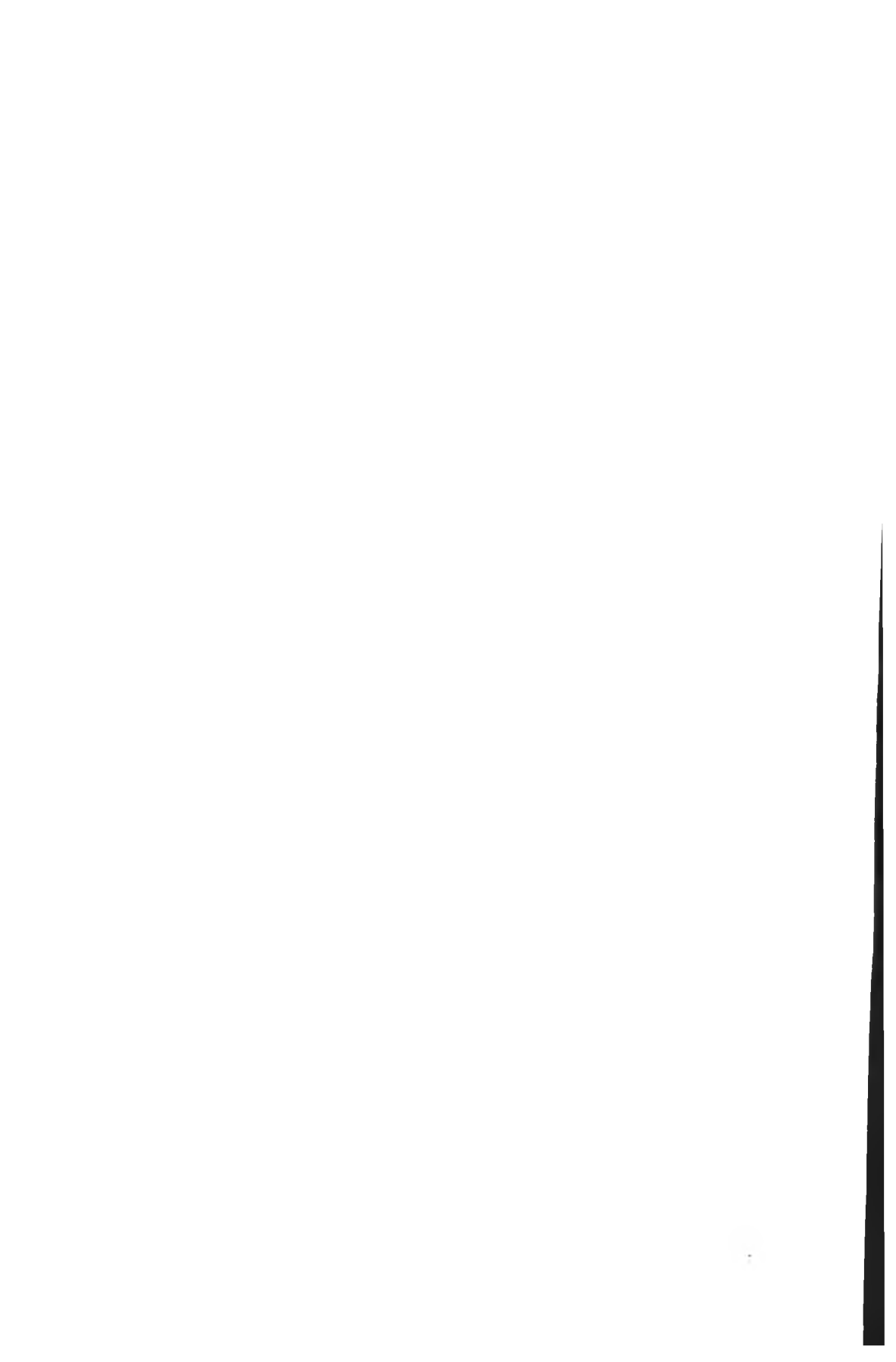
å sette ut i livet Nordisk Kulturkommisjons vedtak på plenumsmøtet 21.—22. juni 1954 om stipendier og annen støtte til de eksisterende folkehøgskoler,

å øke bevilgningene som ovenfor anført til den nordiske folkehøgskole i Kungälv fra den danske og den norske regjering til å omfatte full gasje for en lærer fra hvert av landene,

å nedsette et sakkyndig nordisk utvalg til å utrede nærmere spørsmålet om Nordens folkelige akademi.

Oslo, 14. august 1954.

Rickard Sandler,
komitéformann.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 1

i anledning av

meddelelser fra den danske og den svenske regering om en fast forbindelse mellem Danmark og Sverige i Øresund (sak nr. 27).

Komitéen har drøftet de af den danske og svenske regering til Nordisk Råd afgivne meddelelser, sag nr. 27, i anledning af rekommandation nr. 4 1953.

Følgende medlemmer har deltaget i sagens behandling:

Elon Andersson, Sverige,
Bertel Dahlgaard, Danmark, formand
Edberg, Sverige,
Einer-Jensen, Danmark,
Erik Eriksen, Danmark,
Foss, Danmark, ordfører
Gerhardsen, Norge,
Holm, Norge,
Meisdalshagen, Norge,
Røiseland, Norge,
Severin, Sverige, næstformand
Skoglund, Sverige,
Hannibal Valdimarsson, Island.

Komitéens medlemmer har med interesse gjort sig bekendt med det forberedende arbejde til etablering af en fast forbindelse mellem Danmark og Sverige i Øresund.

På grundlag af de modtagne oplysninger indstiller komitéen, at rådet tager de under sag nr. 27 anførte meddelelser til efterretning og afventer yderligere meddelelser i anledning af rek. nr. 4/1953.

Oslo den 11. august 1954.

Bertel Dahlgaard,
komitéformand.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 2

i anledning av

forslag fra den svenske regjering om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere for så vidt angår yrkesfiskere — sak nr. 23 — og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettslige stilling i et annet nordisk land for så vidt angår yrkesfiskere (sak nr. 34).

Komitéen har drøftet forslag fra den svenske regjering om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere for så vidt angår yrkesfiskere — sak nr. 23 — og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettslige stilling i et annet nordisk land for så vidt angår yrkesfiskere (sak nr. 34).

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen:

Elon Andersson, Sverige
Dahlgaard, Danmark, formann
Edberg, Sverige
Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Foss, Danmark
Gerhardsen, Norge
Holm, Norge, ordfører
Meisdalshagen, Norge
Røiseland, Norge
Severin, Sverige, nestformann
Skoglund, Sverige
Hannibal Valdimarsson, Island

På grunnlag av sine overveielser innstiller komitéen at Rådet vedtar følgende tilråding:

«Det nordiske råd henstiller til regjeringene å la fiskerimyndighetene kalle sammen fiskernes organisasjoner i de nordiske land til felles drøftelser med sikte på å bli enige om gjensidige lettelser for yrkesfiskere i de nordiske land angående ilandbringelse og transittering av fisk, bunkring m. m. ved opphold i annet nordisk land enn hjemlandet.»

Oslo, den 11. august 1954.

Bertel Dahlgaard,
komitéformann.

Den økonomiske komités innstilling nr. 3

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder kystfart i norske og svenske farvann (sak nr. 34).

Økonomiska utskottet har behandlat det av rådets likställighetskommitté framlagda förslaget om upphävande av det ömsesidiga förbudet för fartyg från Norge och Sverige att driva kustfart i varandras farvatten.

Likställighetskommittén har i sin rapport hänvisat till en inom svenska handelsdepartementet verkställd utredning, vilken bifogats rapporten.

Kommittén har förordat att rådet antager följande rekommendation:

De norska och svenska regeringarna rekommenderas att så snart som möjligt upptaga överläggningar med varandra för undanröjande av det norska förbudet för svenska fartyg att driva kustfart i norska farvatten samt för träffande av en överenskommelse mellan de båda länderna om tillåtelse för norska fartyg att driva kustfart i svenska farvatten.

I utskottets handläggning av detta ärende ha följande medlemmer deltagit:

Elon Andersson, Sverige, talesman

Dahlgaard, Danmark, förman

Edberg, Sverige

Einer-Jensen, Danmark

Erik Eriksen, Danmark

Foss, Danmark

Gerhardsen, Norge

Holm, Norge

Meisdalshagen, Norge

Røiseland, Norge

Severin, Sverige, viceförman

Skoglund, Sverige

Hannibal Valdimarsson, Island

Som regeringsrepresentant har deltagit handelsminister J. Ericsson, Sverige. Utskottet har därjämte som sakkunnig hört kanslissekreteraren i svenska handelsdepartementet B. Augustinsson.

Utskottets uppmärksamhet har riktats på att frågan om kustfarten i Sverige upptagits till behandling i en nu pågående offentlig utredning i Sverige angående aktuella spörsmål rörande det mindre och medelstora svenska tonnaget. Med hänsyn till att frågan om kustfarten sålunda är föremål för undersökning i särskild ordning, finner utskottet det motiverat att först avvakta resultaten därav, innan rådet tager slutlig ställning i ärendet. Det har ställts i utsikt att den svenska utredningen skall ha slutfört sitt arbete vid utgången av 1954.

Utskottet hemställer till Nordiska rådet, att ärendet uppskjutes till vidare handläggning vid rådets nästa session.

Oslo den 10 augusti 1954.

Bertel Dahlgaard,
utskottsordförande.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 4

i anledning av

*melding angående samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område
(sak nr. 17),*

*beretning fra den Nordiske parlamentariske komité for friere samferd-
sel m. m. for så vidt angår post- og telespørsmål (sak nr. 12), og
tilleggsforslag til sak nr. 12.*

Til den økonomiske komité er henvist meldinger fra den danske, den norske og den svenske regjering om samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område og beretning fra den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. for så vidt angår post- og telespørsmål i anledning Det Nordiske Råds tilråding nr. 2, 1953, videre ett i rådet fremsatt tilleggsforslag som går ut på at rådet må henstille til regjeringene snarest mulig å gjennomføre de forslag som er lagt frem av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. i post- og telespørsmålene.

Under komitéens behandling av disse saker har følgende komitémedlemmer deltatt:

Elon Andersson, Sverige
Dahlgaard, Danmark, formann
Edberg, Sverige, ordfører
Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Foss, Danmark
Gerhardsen, Norge
Holm, Norge
Meisdalshagen, Norge
Røiseland, Norge
Severin, Sverige, nestformann
Skoglund, Sverige
Hannibal Valdimarsson, Island

I tilråding nr. 2 ved Det Nordiske Råds første sesjon i februar 1953 henstilte rådet til regjeringen å utrede spørsmålet om de praktiske og økonomiske muligheter for en slik ordning at de enkelte lands innenriks takster for post- og telegrammer også skulle gjelde post- og telegrammer til de andre nordiske land og at telefontrafikken innenfor det nordiske område skulle baseres på ensartede soneberegninger.

Ved sitt møte i Oslo mai 1953 ble utenriksministrene enige om å be den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. om å utrede disse spørsmål nærmere i samarbeid med vedkommende fagmyndigheter.

De første to innstillinger i disse spørsmål er nylig blitt fremlagt.

I sin innstilling om portotakster i den internordiske brevutveksling foreslår komitéen følgende:

1) For internordiske brev opp til 500 gr. anvendes de respektive lands innenriks porto.

2) For internordiske brev mellom 500 gr. og 1000 gr. fastsettes særlige takster på et nivå som er vesentlig lavere enn det nåværende internasjonale. Men takstene må dog settes så høyt at uønsket overflytting fra pakkesending til brev unngås samt fastsettes under hensyntagen til utgiftene ved flybefordring.

I sin innstilling om takstene for den internordiske teletrafikk, anbefaler komitéen i tilslutning til telegrafstyrenes forslag om telegramtakstene følgende:

1) For telegrammer mellom Danmark, Norge og Sverige anvendes de respektive lands innenriks takst.

2) For telegrammer mellom Finland og Island på den ene side og de øvrige nordiske land på den annen side søkes fastsatt enhetstakster. Forhandlinger om dette opptas mellom de interesserte parter.

Endelig meddeler komitéen at den har til hensikt snarest mulig å framsette forslag om tiltak som kan lette den nordiske nyhetsformidling.

Komitéen, som har drøftet disse forslag, følger den parlamentariske komitéens arbeid med interesse og håper den snarest vil framsette forslag som kan lette den nordiske nyhetsformidling.

Komitéen innstiller til Rådet

I

å vedta følgende tilråding:

«Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene snarest mulig å gjennomføre de forslag som er fremsatt av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. om post- og telegramtakstene, hvorved

a) de respektive lands innenrikspoporto gis gyldighet for internordiske brev opp til 500 gr.

b) det for internordiske brev mellom 500 og 1000 gr fastsettes takster på et nivå som er vesentlig lavere enn det nåværende internasjonale, men dog så høyt at uønsket overflytting fra pakkesending til brev unngås, samt fastsettes under hensyntagen til utgiftene ved flybefordring.

c) de respektive lands innenrikstakster anvendes for telegrammer mellom Danmark, Norge og Sverige, og

d) det søkes fastsatt enhetstakster for telegrammer mellom Finland og Island på den ene side og de øvrige nordiske land på den annen side.»

II

å ta sak nr. 17 og sak nr. 12 til etterretning, idet rådet avventer videre meldinger i anledning tilråding nr. 2/1953.

Oslo den 11. august 1954.

Bertel Dahlgaard,
komitéformann.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 5

i anledning av

forslag om fellesaksjon fra de nordiske land i de Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land (sak nr. 13).

Til den økonomiske komité er henvist forslag om fellesaksjon fra de nordiske land i de Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land, fremsatt av Kjell Bondevik, Hans Borgen, Finn Moe, Bent Røiseland og K. O. Thestrup.

Under behandlingen av denne sak i komitéen har følgende komitémedlemmer deltatt:

Elon Andersson, Sverige
Dahlgaard, Danmark, formann
Edberg, Sverige
Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Foss, Danmark
Gerhardsen, Norge
Holm, Norge
Meisdalshagen, Norge
Røiseland, Norge, ordfører
Severin, Sverige, nestformann
Skoglund, Sverige
Hannibal Valdimarsson, Island

Under behandlingen av saken har også deltatt utenriksminister Undén, Sverige, utenriksminister Lange, Norge, og økonomi- og arbeidsminister J. O. Krag, Danmark.

Komitéen er enig i at en av de viktigste oppgaver i dag er å heve levestandarden og bedre de sosiale forhold i den underutviklede del av verden. Disse tiltak har ikke bare betydning for de underutviklede land selv, men også i høy grad for den øvrige del av verden, og de vil på lang sikt være en sterk virkende faktor for å bevare freden.

Komitéen har merket seg den store innsats som er gjort fra de nordiske land når det gjelder internasjonalt hjelpearbeid både for så vidt angår direkte bistand til andre land og hjelp gjennom de Forente Nasjoners organer.

Komitéen har konstatert at ledende representanter for FN har fremholdt de vanskeligheter de Forente Nasjoners utvidede tekniske hjelpeprogram kjemper med. Således uttaler direktøren for FN's hjelpeprogram at programmet i løpet av 1953 hadde stått overfor alvorlige finansielle vanskeligheter og at man var nødt til å redusere programmet på grunn av at bidragene ikke var kommet inn, og han rettet også en appell til FN's medlemsstater om å øke sitt bidrag til hjelpeprogrammet.

Komitéen har konstatert at de nordiske land har fulgt denne appell. Komitéen har merket seg at Norden på mange måter blir betraktet som et felles studieområde for stipendiater fra underutviklede områder, og finner det naturlig at samarbeid på dette område mellom de nordiske land fortsetter og om nødvendig utbygges videre.

Komitéen går ut fra at regjeringene i de nordiske land fortsetter sitt arbeid for underutviklede områder i verden og i den utstrekning det er mulig virker for en effektivisering av dette arbeid, og henstiller til Rådet å ta denne sak til etterretning.

Oslo, den 16. august 1954.

Bertel Dahlgaard,
komitéformann.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 6

i anledning av

*melding angående økonomisk samarbeid (sak nr. 29) og
beretning angående økonomisk samarbeid (sak nr. 28).*

Til den økonomiske komité er henvist meldinger fra den danske, den norske og den svenske regjering om økonomisk samarbeid i anledning Det nordiske råds tilråding nr. 5/1953, sak nr. 29, og beretning oversendt av den svenske regjering angående økonomisk samarbeid, hvor det henvises til rapporten fra det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid om et felles nordisk marked, sak nr. 28.

I komitéens behandling av disse saker har følgende medlemmer deltatt:

Elon Andersson, Sverige
Dahlgaard, Danmark, formann og ordfører
Edberg, Sverige
Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Foss, Danmark
Gerhardsen, Norge
Holm, Norge
Meisdalshagen, Norge
Røiseland, Norge
Severin, Sverige, nestformann
Skoglund, Sverige
Hannibal Valdimarsson, Island

Under behandlingen av saken har også deltatt handelsminister J. Ericsson, Sverige, statsminister Tage Erlander, Sverige, industriminister Nils Handal, Norge, og statsminister Hans Hedtoft, Danmark, finansminister Viggo Kampmann, Danmark, økonomi- og arbeidsminister Jens Otto Krag, Danmark, utenriksminister Halvard Lange, Norge, og utenriksminister Östen Undén, Sverige.

Som sakkyndige er hørt kontorsjef Odd Gjelsvik, Norge.

Komitéen har drøftet spørsmålet om å utvide det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på bakgrunn av den rapport som er avgitt av Det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid og redegjørelser som er gitt av utenriksminister Lange og industriminister Handal.

Flertallet i komitéen:

Elon Andersson, Sverige
 Dahlgaard, Danmark
 Edberg, Sverige
 Einer-Jensen, Danmark
 Erik Eriksen, Danmark
 Foss, Danmark
 Gerhardsen, Norge
 Meisdalshagen, Norge
 Severin, Sverige
 Skoglund, Sverige
 Hannibal Valdimarsson, Island

vil uttale:

Flertallet er overbevist om at alle de nordiske land vil ha betydelige fordeler av et nærmere økonomisk samarbeid, og det fins også en rekke muligheter for et slikt samarbeid.

Flertallet vil fremheve betydningen av å opprette et felles nordisk marked. Et slikt marked vil bidra til en bedre arbeidsdeling og vil ha mange fordeler, ikke bare for Norden som helhet, men også for de enkelte land.

Flertallet er klar over at det knytter seg mange problemer til opprettelsen av et felles nordisk marked. En rekke forberedelser er nødvendige, og gjennomføringen av et felles marked må skje gradvis over et lengre tidsrom. Et felles marked kan gjennomføres på forskjellige måter og i varierende takt i de enkelte bransjer og i de forskjellige deltagerland. Utredningene synes nå å være kommet så langt at det fortsatte arbeid bør skje under regjeringenes ledelse og ansvar. Flertallet mener således at det fortsatte arbeid og de nødvendige undersøkelser bør ledes av regjeringene i samråd med vedkommende industrier og med organisasjonene i nærings- og arbeidslivet.

Regjeringene bør også straks ta opp et arbeid for i praksis å legge vilkårene til rette for et felles marked og oppta de forhandlinger som i den anledning er nødvendig.

Videre mener flertallet at regjeringene parallelt med dette arbeidet bør søke å løse konkrete produksjons- og investeringsoppgaver som er av felles interesse for de nordiske land. Av særlig betydning er planene om et samarbeid i kraftspørsmålene.

Endelig mener flertallet at regjeringene bør overveie også andre samarbeidsoppgaver som har betydning for produktiviteten og dermed levestandarden i Norden. Således vil flertallet peke på de muligheter som foreligger for et samarbeid i teknisk-naturvitenskapelig, landbruksvitenskapelig og annen forskning samt i produktivitetsspørsmål.

Et mindretall: *Holm* og *Røiseland*, vil uttale:

Mindretallet er enig i at en søker å utvide det økonomiske samarbeid i Norden. Men mindretallet finner ikke på det nåværende tidspunkt å kunne ta stilling til foreliggende sak i den utstrekning som flertallet gjør. Det er ønskelig å få flere viktige sider nærmere utredet. Og framfor alt mener mindretallet at det har betydning at saken blir utsatt til det norske Storting i samsvar med sin arbeidsplan har fått drøftet disse spørsmål i kommende høstsesjon.

En slik utsettelse vil etter mindretallets mening styrke Rådets stilling i den norske opinion. En hovedinnvending i Norge mot opprettelsen av Rådet har nemlig vært påstanden om at medlemmene i visse tilfelle ville engasjere seg så sterkt i Rådet at de ikke sto fritt ved behandlingen i Stortinget.

Mindretallet vil derfor foreslå:

Saken utsettes til Rådets neste sesjon.

Komitéen vil innstille at Rådet vedtar følgende tilråding:

I.

Det nordiske råd henstiller til regjeringene å fremme et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Spesielt henstiller Rådet

1. *at regjeringene søker å legge vilkårene til rette for opprettelse av et felles nordisk marked på så store områder som mulig,*
2. *at regjeringene på grunnlag av det materiale som er framlagt av det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid klarlegger mulighetene for å anvende ens tollsatser (eller restriksjoner) overfor ikke-nordiske land, og tar opp et arbeid for å avvikle tollavgiftene og handelsrestriksjonene ved de internordiske grenser i det omfang og i den takt som anses forenlig med de enkelte lands særlige forhold,*
3. *at regjeringene opptar forhandlinger om konkrete samarbeidsoppgaver, som er av betydning for de nordiske lands produktivitet og levestandard, herunder samarbeid om den teknisk-naturvitenskapelige, landbruksvitenskapelige og annen forskning, om kraftspørsmålet og andre foreliggende produktivitets- og investeringsoppgaver,*
4. *at regjeringene gir ansvarlige organer til oppgave å fremme og overvåke arbeidet i samsvar med de foran angitte retningslinjer.*

II.

Sak nr. 28 og 29 tas til etterretning, idet rådet avventer melding fra regjeringene i disse saker.

Oslo, 14. august 1954.

Bertel Dahlgaard,
komitéformann.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 7

i anledning av

*forslag angående støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser
(sak nr. 35).*

Økonomiska utskottet har till behandling förehått det förslag om stöd åt de isländska sjöterritoriella skyddsbestämmelserna, vilket framlagts av Sigurdur Bjarnason, Bernhard Stefánsson, Hannibal Valdimarsson och Gísli Jónsson (sak nr. 35). Förslaget utmynnar i en begäran att Nordiska rådet hemställer till regeringarna att undersöka på vilket sätt Island kan erhålla stöd i sina strävanden att skydda fiskebankarna vid Islands kuster.

I utskottets behandling av förslaget ha följande utskottsmedlemmar deltagit:

Elon Andersson, Sverige
Dahlgaard, Danmark, förman
Edberg, Sverige
Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Foss, Danmark
Gerhardsen, Norge
Holm, Norge
Meisdalshagen, Norge
Røiseland, Norge
Severin, Sverige, viceförman
Skoglund, Sverige
Hannibal Valdimarsson, Island, talesman.

I ärendets behandling ha också deltagit utrikesminister H. C. Hansen, Danmark, ekonomi- och arbetsminister J. O. Krag, Danmark, utrikesminister Halvard Lange, Norge, socialminister Steingrímur Steinthórsson, Island, och statsminister Olafur Thórs, Island.

Utskottet vill på grundval av de överläggningar som ägt rum i utskottet föreslå rådet att besluta följande rekommendation:

«Nordiska rådet är till fullo medvetet om att det är ett intresse för alla länder som bedriva fiske utanför Islands kuster och ett livsintresse för Island, att åtgärder vidtagas i syfte att skydda fiskebeståndet i dessa trakter.

I den mån legaliteten av redan vidtagna åtgärder är föremål för tvist mellan Island och annan stat, tillkommer det icke Nordiska rådet att göra något uttalande. Rätta forum för en folkrättslig prövning om meningskiljaktigheterna är Haagdomstolen, icke Nordiska rådet eller Europarådet.

Nordiska rådet beslutar överlämna detta uttalande till de i rådet deltagande ländernas regeringar.»

Oslo, den 16. augusti 1954.

Bertel Dahlgaard,
förman.

Den økonomiske komité's innstilling nr. 8

i anledning av

forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid (sak nr. 9).

Til den økonomiske komité er henvist forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid, fremsatt av Frans Severin, (sak nr. 9). Forslaget går ut på at Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å overveie hensiktsmessige tiltak med sikte på et nærmere pengepolitisk samarbeid. Som bilag til saken følger uttalelser om forslaget fra Danmarks Nationalbank, Norges Bank og Sveriges Riksbank.

Under komitéens behandling av forslaget har følgende komitémedlemmer deltatt:

Elon Andersson, Sverige
Dahlgaard, Danmark, formann
Edberg, Sverige
Einer-Jensen, Danmark
Erik Eriksen, Danmark
Foss, Danmark
Gerhardsen, Norge
Holm, Norge
Meisdalshagen, Norge
Røiseland, Norge
Severin, Sverige, nestformann og ordfører
Skoglund, Sverige
Hannibal Valdimarsson, Island

I uttalelsene fra Danmarks Nationalbank, Norges Bank og Sveriges Riksbank fremholdes dels at et visst samarbeid mellom nasjonalbankene allerede forekommer, og dels at et videregående pengepolitisk samarbeid forutsetter et samarbeid på bredere grunnlag. Tidspunktet for det pengepolitiske samarbeid må derfor avhenge av samarbeidet på det bredere grunnlag.

Komitéen, som finner at det er sammenheng mellom de pengepolitiske spørsmål og spørsmålet om et utvidet økonomisk samarbeid, går ut fra at også den pengepolitiske sammenheng kommer i betraktning ved den videre utvikling av det nevnte samarbeid og henstiller derfor:

I.

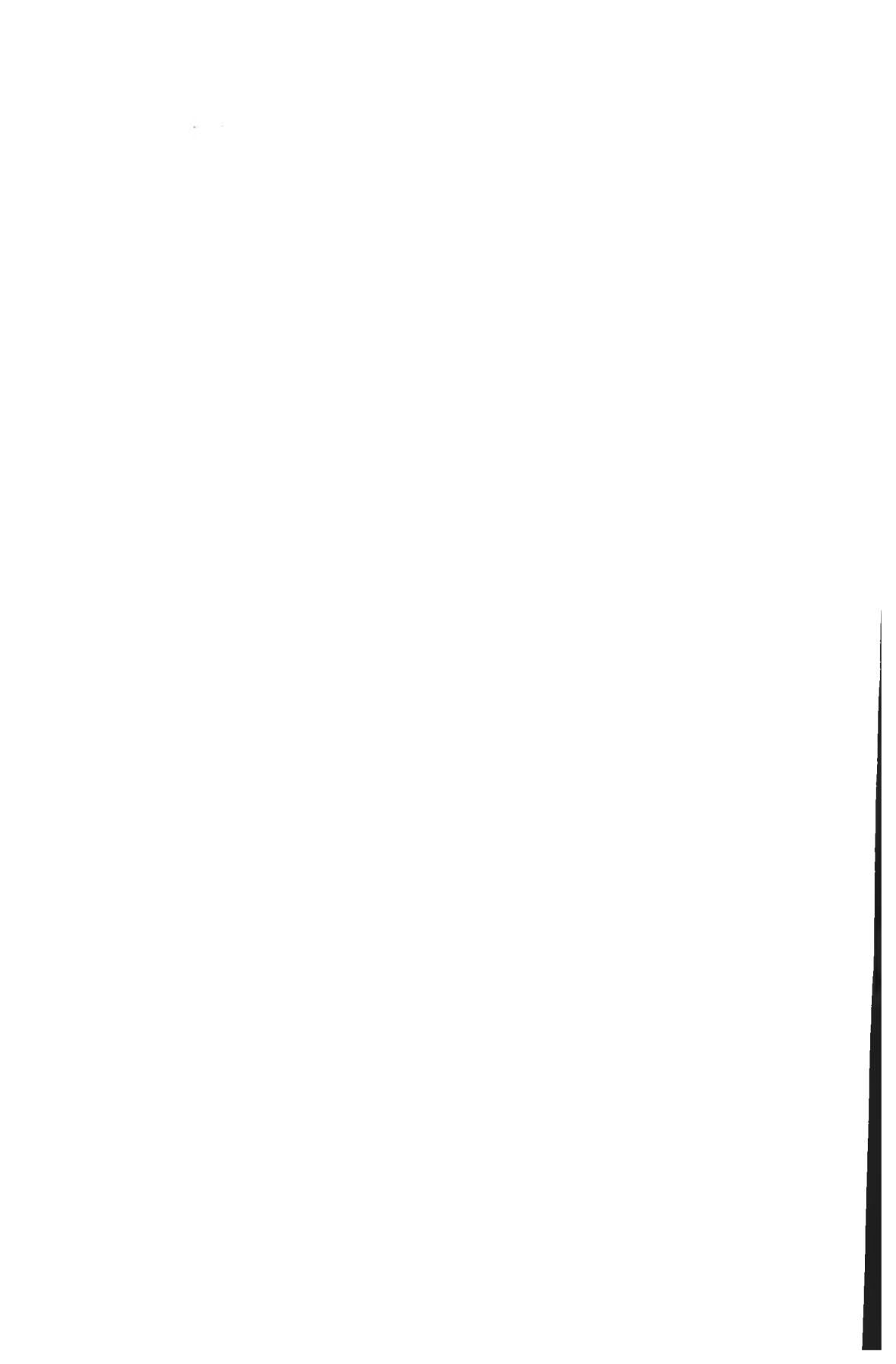
at Rådet sender sak nr. 9 til regjeringene til etterretning.

II.

at Rådet for øvrig ikke foretar seg noe i saken.

Oslo, den 16. august 1954.

Bertel Dahlgaard,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 1

i anledning av

regjeringenes melding om konvensjoner under Den internasjonale arbeidsorganisasjon, som ikke er ratifisert (sak nr. 1).

Til den sosialpolitiske komité er henvist regjeringenes redegjørelse for hvilke konvensjoner under den internasjonale arbeidsorganisasjon som ikke er ratifisert, sak nr. 1.

I komitéens behandling av redegjørelsen har følgende medlemmer deltatt:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark, ordfører
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefánsson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Videre har sosialminister Rakel Seweriin, Norge, deltatt. Som sakkyn-dige er hørt byråsjef Ottar Lund, Norge, kontorsjef, dr. jur. T. Haarløv, Danmark, og hovrettsrådet Samuelsson, Sverige.

Komitéen har merket seg at de nordiske land har ratifisert en del av konvensjonene under Den internasjonale arbeidsorganisasjon, men at en rekke konvensjoner ikke kan ratifiseres fordi de nordiske lands lovgivning på flere områder bygger på andre prinsipper enn de som er lagt til grunn for konvensjonene. Detaljbestemmelser i konvensjonene som ikke anses

for tilfredsstillende etter vår lovgivning har i stor utstrekning vært til hinder for ratifikasjon.

På grunnlag av ovenstående innstiller komitéen til Rådet å vedta følgende rekommandasjon:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å arbeide for at ILO-konvensjoner i større utstrekning kan bli ratifisert av de nordiske land, og at regjeringene i den anledning bygger videre ut det nåværende samarbeid med sikte på at det ved utarbeidelsen og vedtakelsen av konvensjonene blir tatt hensyn til prinsipper i nordisk sosiallovgivning og andre forhold som konvensjonene omfatter.

Oslo den 11 august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 2

i anledning av

melding angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område (sak nr. 4).

Til den sosialpolitiske komité er henvist melding om det nordiske samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område — sak nr. 4.

I komitéens behandling av disse saker har følgende komitémedlemmer deltatt:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefánsson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge, ordfører

Som sakkyndige er hørt hovrettsrådet Samuelsson, Sverige, og kontorsjef, dr. jur. Haarløv, Danmark.

Komitéen har merket seg det betydningsfulle samarbeid som foregår og vil anbefale at dette fortsetter og bygges videre ut i den utstrekning det er mulig og hensiktsmessig.

Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning som ferdigbehandlet.

Oslo den 11 august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 3

i anledning av

*melding om samarbeid på det sosialpolitiske område (sak nr. 20)
og beretning fra Den nordiske sosialpolitiske komité (sak nr. 5).*

Til den sosialpolitiske komité er henvist spørsmålet om samarbeid på det sosialpolitiske område.

I komitéens behandling av disse saker har følgende komitémedlemmer deltatt:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gisli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge, ordfører
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefánsson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Som sakkyndige er hørt hovrettsrådet Samuelsson, Sverige, og kontor-sjef, dr. jur. Haarløv, Danmark.

Komitéen har med tilfredshet konstatert det betydningsfulle samarbeid som er utført og som siden forrige rådsmøte bl. a. har resultert i at det er blitt vedtatt 3 konvensjoner, en om gjensidig ytelse av mødrehjelp, en om gjensidighet med hensyn til ytelser på grunn av nedsatt ervervs-evne og en om syketrygd.

Komitéen har også merket seg at det arbeides med en felles konvensjon om sosial trygghet i Norden.

Likeså har en merket seg at utarbeidelsen av en oversikt over nordiske statsborgeres sosiale rettigheter i et annet nordisk land nærmer seg sin avslutning.

Komitéen forutsetter at samarbeidet videreføres og at det Nordiske Råd holdes underrettet.

Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning, men avvente videre melding bl. a. i anledning av tilråding nr. 6 b/1953 (om å samle de forskjellige avtaler om gjensidighet innenfor den sosiale forsikring i en felles konvensjon om sosial trygghet i Norden).

Oslo den 11 august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 4

i anledning av

beretning fra den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. v. (sak nr. 12) og melding fra regjeringene om friere samferdsel mellom de nordiske land (sak nr. 31).

Til den sosialpolitiske komité er henvist beretning fra den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. v., sak nr. 12, og melding fra regjeringene om samme spørsmål, sak nr. 31.

I komitéens behandling av saken har følgende medlemmer deltatt:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark, ordfører
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefánsson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Videre har justisministrene Hækkerup, Danmark, og Sjaastad, Norge, deltatt. Som sakkyndige er hørt departementssjef Gøtrik, Danmark, byråsjef Torgersen, Norge, og sekretær Huldtgren, Sverige.

Komitéen har med tilfredshet konstatert at det i mai 1954 er undertegnet overenskomster mellom Danmark, Norge, Sverige og Finland om de spørsmål som er omhandlet i tilråding nr. 9, pkt. 1, 3 og 4/1953, og at denne overenskomst er trådt i kraft 1. juli 1954.

Spørsmålet om felles passområde, tilråding nr. 9 pkt. 2, kommer komitéen tilbake til under behandlingen av sak nr. 24.

Komitéen har merket seg at det i alminnelighet ikke lenger foretas valutakontroll (tilrådingens pkt. 5) ved reiser til og fra andre nordiske land, men at Norge mener at det foreløpig ikke er mulig å sløyfe pass ved tildeling av og kontroll med reisevaluta (pkt. 6).

Komitéen vil anbefale at beretningen og meldingen tas til etterretning som ferdigbehandlet for så vidt angår tilråding nr. 9, pkt. 1 og 3—7/1953.

Når det gjelder tilrådingens pkt. 8, vil komitéen anbefale at regjeringene søker forhandlingene med de nordiske motoransvarsforsikringsselskaper og motororganisasjoner fremmet, slik at det av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. v. foreslåtte «nordiske carnet-område» snarest mulig kan etableres.

Komitéen innstiller til Rådet:

I.

Å ta saken til etterretning som ferdigbehandlet for så vidt angår tilråding nr. 9, pkt. 1 og 3—7/1953.

II.

Å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å søke forhandlinger med de nordiske motoransvarsforsikringsselskaper og motororganisasjoner fremmet, slik at det av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. v. foreslåtte «nordiske carnet-område» snarest mulig kan etableres (tilråding nr. 9, pkt. 8/1953).

Oslo, den 13. august 1954.

Gíslí Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 5

i anledning av

forslag om opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land (sak nr. 24).

Sag nr. 24 om forslag om ophævelse af al paskontrol på grænserne mellem de nordiske lande har relation til Nordisk Råd's rekommandation nr. 9, punkt 2, 1953, hvori rådet henstiller til regeringerne at drage omsorg for, at der arbejdes videre med spørgsmålet om at lade al paskontrol falde bort ved de internordiske grænser, således at paskontrollen sker ved indrejse til og udrejse fra det nordiske område.

Den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m.m. har i fortsættelse af sit tidligere arbejde på pasfrihedens område og i relation til ovennævnte rekommandation fra Nordisk Råd i en den 9. januar 1954 underskrevet betænkning stillet forslag om, at pasfriheden mellem de nordiske lande snarest muligt udvides til at omfatte ikke-nordiske statsborgere, således at Norden i turist- og rejssemæssig henseende kommer til at udgøre en enhed.

I ovennævnte betænkning gøres nærmere rede for, hvordan en sådan ordning vil kunne tilvejebringes og administreres ved en koordinering og et nærmere samarbejde mellem de nordiske landes paskontrol- og fremmedkontrolmyndigheder, og den danske regering har ved at indbringe sagen for Nordisk Råd udbedt sig rådets udtalelse om de forslag, der indeholdes i betænkningen.

I den sosialpolitiske komité, hvortil sagen henvistes, har følgende medlemmer deltaget i sagens behandling:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark, ordfører
Gísli Jónsson, Island, formand
Lindberg, Danmark

Løbak, Norge, næstformann
 Möller, Sverige
 Harald Nielsen, Danmark
 Claudia Olsen, Norge
 Pettersson, Sverige
 Bernhard Stefánsson, Island
 Svensson, Sverige
 Watnebryn, Norge

Videre har justitsminister Sjaastad, Norge, og justitsminister Hækkerup, Danmark, deltaget i sagens behandling. Som sagkyndige har deltaget: departementschef Gøtrik, Danmark, byråsjef Torgersen, Norge, og sekretær Huldtgren, Sverige.

Den socialpolitiske komité er enig i, at pasfriheden mellem de nordiske lande snarest mulig udvides til at omfatte ikke-nordiske statsborgere og anbefaler, at forslag herom fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. snarest gennemføres.

På grund af den meget stærke forøgelse af rejsetrafikken til og fra det nordiske område af ikke-nordboer, som har fundet sted efter betænkningens afgivelse, formentlig en fordobling i forhold til året 1953, mener den sociale komité at måtte nære betænkelighed ved det i betænkningen stillede forslag om, at kontrolsedler skal afgives af ikke-nordboer ved indrejse til og udrejse fra det nordiske område, idet komitéen finder, at den kontrolmæssige nytte, man kan have af den foreslåede ordning næppe vil komme til at stå i et rimeligt forhold til udgifterne ved ordningen og til det administrative besvær ved ordningens praktisering.

Komitéen mener, at det ved et samarbejde mellem vedkommende nordiske myndigheder på anden måde vil være muligt at etablere den efter omstændighederne nødvendige og ønskelige kontrol med ikke-nordboer, hvorfor man henstiller til regeringerne, at der optages forhandlinger herom og med deltagelse fra finsk side.

Komitéen forudsætter, at Island, som ikke har deltaget i udarbejdelsen af betænkningen om nordisk pasfrihed fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. og ikke hidtil har tiltrådt de trufne aftaler herom — om det ønskes fra islandsk side — får lejlighed til at deltage i forhandlingerne om den nærmere gennemførelse af fuld pasfrihed mellem de nordiske lande.

Den socialpolitiske komité indstiller herefter følgende rekommandation til vedtagelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at forslaget fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. om, at pasfriheden

mellem de nordiske lande udvides til at omfatte ikke-nordboer snarest gennemføres, idet rådet dog tilråder, at man i stedet for indførelse af de foreslåede kontrolsedler ved et samarbejde mellem vedkommende myndigheder på anden måde søger etableret den efter omstændighederne nødvendige og ønskelige kontrol med ikke-nordboer.

Oslo, den 12. august 1954.

Gíslí Jónsson,
komitéformand.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 6

i anledning av

forslag om innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus (sak nr. 10) og melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt gjelder samme spørsmål (sak nr. 15).

Til den sosialpolitiske komité er henvist forslag framsatt av herr Anders Pettersson i Dahl, Sverige, om innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus, sak nr. 10. I samband med dette har komiten behandlet spørsmålet om flytting av pasienter som lider av smittsomme sykdommer over til sykehus i et annet nordisk land, jfr. regjerin- genes melding om fortsatt samarbeid på helsevesenets område, side 10 — sak nr. 15.

Under behandlingen av saken har komitéen gjort seg kjent med uttalelser av 21. juli 1954 fra Helsedirektoratet, Norge, av 11. juni 1954 fra Sundhedsstyrelsen, Danmark, av 17. juni 1954 fra Medicinalstyrelsen, Sverige, og av 22. juni 1954 fra Svenska landstingsförbundets styrelse.

I komitéens behandling av saken har følgende medlemmer deltatt:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gíslí Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige, ordfører
Bernhard Stefánsson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen peker på at konvensjonen mellom de nordiske land om syke-trygd skulle omfatte de tilfelle hvor en person blir syk under opphold i et annet land og trenger øyeblikkelig innleggelse på sykehus der.

Videre peker en på at et særskilt utvalg har under utredning spørsmålet om felles helsetjeneste i grenseområdene. Komitéen understreker behovet for en slik utredning.

Komitéen vil anbefale at det blir innhentet nærmere redegjørelser fra regjeringene om behovet for ytterligere tiltak når det gjelder spørsmålet om innleggelse av borgere fra et nordisk land på andre nordiske lands sykehus, herunder behandling i spesialanstalter.

Komitéen innstiller til Rådet å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere spørsmålet om behovet for tiltak i anledning av spørsmålet om innleggelse av borgere fra et nordisk land på andre nordiske lands sykehus.

Oslo, den 13. august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 7

i anledning av

spørsmålet om fortsatt samarbeide på helsevesenets område forsåvidt angår felles nordisk medisinal-statistikk (sak nr. 15).

Til den sosialpolitiske komité er henvist melding fra regjeringene angående fortsatt samarbeide på helsevesenets område, sak nr. 15. I meldingen er bl. a. drøftet spørsmålet om felles nordisk medisinalstatistikk.

I Komitéens behandling av saken har følgende medlemmer deltatt:

Nina Andersen, Danmark
 Birger Andersson, Sverige, ordfører
 Bondevik, Norge
 Bundvad, Danmark
 Gísli Jónsson, Island, formann
 Lindberg, Danmark
 Løbak, Norge, nestformann
 Möller, Sverige
 Harald Nielsen, Danmark
 Claudia Olsen, Norge
 Pettersson, Sverige
 Bernhard Stefánsson, Island
 Svensson, Sverige
 Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen finner at det vil være av betydning at det snarest mulig blir tatt opp et samarbeide for å få i stand en felles nordisk medisinalstatistikk og vil anbefale at dette blir gjort.

Komitéen innstiller til Rådet å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å søke å oppta samarbeide for å få i stand en felles nordisk medisinalstatistikk.

Oslo, den 13. august 1954.

Gísli Jónsson,
 komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 8

i anledning av

spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår felles karanteneområde for Danmark, Norge og Sverige og felles nordiske tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer (sak nr. 15).

Regjeringenes melding angående fortsatt samarbeide på helsevesenets område, sak nr. 15, gjelder bl. a. spørsmålet om et felles nordisk karanteneområde og om felles tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige, ordfører
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Svensson, Sverige
Bernhard Stefansson, Island
Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen har med tilfredshet merket seg meldingen om at helsemyndighetene i Danmark, Norge og Sverige er blitt enige om et utkast til avtale om felles karanteneområde og at utkastet om kort tid vil bli forelagt regjeringene.

Komitéen vil anbefale at meldingen for dette punkts vedkommende blir tatt til etterretning, idet saken anses ferdigbehandlet.

Også når det gjelder spørsmålet om felles tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer konstaterer komitéen at det er tatt opp et betydelig nordisk samarbeid. Komitéen forutsetter at dette samarbeid føres videre slik som fremholdt i regjeringens melding og at Det nordiske råd blir holdt underrettet om den videre utvikling.

Komitéen innstiller til Rådet:

I.

at saken om felles nordisk karanteneområde tas til etterretning som ferdigbehandlet.

II.

at saken om felles tiltak for bekjemping av epidemiske sykdommer tas til etterretning, men at Rådet senere får melding om det videre samarbeid på dette område.

Oslo, den 13. august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 9

i anledning av

spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår opprettelse av en felles nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet (sak nr. 15).

Regjeringenes melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område, sak nr. 15, gjelder bl. a. spørsmålet om opprettelse av en felles nordisk høyskole for videreutdannelse av personell for offentlig helsevirksomhet.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann og ordfører
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefansson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen har merket seg at det er tatt opp et samarbeid på dette område ved avholding av årlige kurser, som etterhvert tenkes å omfatte bl. a. leger, veterinærer, sanitetsingeniører, sykepleiersker og sosialkuratorer i ledende stillinger i det offentlige helsevesen. Det påbegynte arbeid tar

sikte på å danne grunnlaget for en permanent nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet.

Komiteén vil anbefale at det blir utarbeidet konkrete planer for det fortsatte arbeid med denne sak, og innstiller til Rådet å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å utarbeide konkrete planer for det fortsatte arbeid med felles utdanning av høyere tjenestemenn i offentlig helsevirksomhet.

Oslo, den 14. august 1954.

Gíslí Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 10

i anledning av

spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår etablering av felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk (sak nr. 15).

I regjeringenes melding angående fortsatt samarbeide på helsevesenets område, sak nr. 15, er bl. a. behandlet spørsmålet om etablering av en felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann og ordfører
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefansson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen vil anbefale at regjeringene snarest mulig utreder spørsmålet om en felles helsetjeneste både for sjøfolk og for fiskere og anbefaler at også Finnland innbys til å ta del i dette samarbeid.

I samsvar med dette innstiller komitéen til Rådet å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om etablering av en felles helsetjeneste, såvel i Norden som i utlandet, for nordiske sjøfolk og fiskere og at Finnland innbys til å ta del i dette samarbeid.

Oslo, den 14. august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 11

i anledning av

spørsmålet om fortsatt samarbeide på helsevesenets område, forsåvidt angår utveksling av medisinsk personell og felles nordisk arbeidsmarked for dem (sak nr. 15) og

rapporten angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, forsåvidt angår tilsvarende spørsmål (sak nr. 34).

I regjeringenes melding angående fortsatt samarbeide på helsevesenets område, sak nr. 15, er bl. a. behandlet spørsmålet om utveksling av medisinsk personell i de nordiske land og om felles nordisk arbeidsmarked for dem.

Videre er det i rapporten fra utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, sak nr. 34, bl. a. foreslått at Rådet skal vedta følgende tilrådinger:

«Regjeringarna rekommenderas att tillse att så stor överensstämmelse uppnås mellan fordringarna vid utbildning av läkare, tandläkare, apotekare, veterinärer och sjukgymnaster i de olika nordiska länderna, att personer med sådan utbildning kunna likställas, oavsett i vilket nordiskt land utbildningen erhållits.

Regjeringarna rekommenderas att med varandra upptaga överläggningar till undanröjande av de svårigheter av arbetsmarknadsnatur, som kunna föreligga för genomförande av full likställighet mellan i nordiskt land utbildade läkare, tandläkare, apotekare, veterinärer och sjukgymnaster.»

Følgende medlemmer av komitéen har deltatt i behandlingen:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark

Løbak, Norge, nestformann
 Möller, Sverige, ordfører
 Harald Nielsen, Danmark
 Pettersson, Sverige
 Bernhard Stefansson, Island
 Svensson, Sverige
 Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen har funnet at det foreligger vesentlige forutsetninger for et felles nordisk arbeidsmarked på helsevesenets forskjellige områder. Når det gjelder spørsmålet om arbeidsvilkår utenfor hjemlandet for leger, tannleger, veterinærer, sykegymnaster og sykepleiersker, er det ønskelig å få visse utredninger, men hva utdannelsen angår synes det ikke å være noen alvorlige vansker for å åpne grensene i Norden for det nevnte personell, uansett i hvilket nordisk land vedkommende har fått sin utdanning. Når det gjelder apotekere, skulle det for personer som befinner seg i tjenestestilling, heller ikke være noen nevneverdige vansker å overvinne med hensyn til et felles arbeidsmarked. Men med hensyn til apotekprivilegiene i de nordiske land kan man vente at en utredning om apotekernes likestilling vil bli tidskrevende.

Komitéen har derfor funnet det mest hensiktsmessig, for å lette en utredning angående åpning av et nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell, for tiden å burde holde apotekvesenet utenfor.

Under henvisning til foranstående innstiller komitéen til Rådet:

I

å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere hvilke tiltak som bør gjennomføres for å få i stand utveksling mellom nordiske land av personell i helsepleien og for å skape et felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell, med unntak av apotekere.

Videre henstiller Rådet til regjeringene, med sikte på å muliggjøre at dansk, svensk, norsk eller islandsk legitimasjon skal få gyldighet i de andre nordiske land, å la utrede hvorvidt særskilte tiltak med hensyn til utdanning av leger, tannleger, veterinærer, sykegymnaster og sykepleiersker er påkrevd.

II

Spørsmålet om tilsvarende tiltak for apotekere utsettes til et senere rådsmøte.

Oslo, den 14. august 1954.

Gisli Jónsson,
 komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 12

i anledning av

spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område, forsåvidt angår legemidler (sak nr. 15).

I regjeringenes melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område, sak nr. 15, er bl. a. behandlet spørsmålet om nordisk samarbeid når det gjelder legemidler.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge, ordfører
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefánsson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen har merket seg at det er tatt opp samarbeid for å få i stand en felles nordisk farmakopé og likeså for biologisk standardisering og når det gjelder den offentlige kontroll av farmasøytiske spesialpreparater.

Komitéen er enig i det som er fremholdt i regjeringenes melding om at det — når samarbeidet på legemiddelområdet gjør det mulig — bør søkes oppnådd en felles godkjenning av legeresepser.

Komitéen er også enig i at man bør undersøke mulighetene for å få en

ensartet narkotikalovgivning i de nordiske land og større ensartethet i lovgivningen om giftige stoffer.

Likeså bør mulighetene for nordisk samarbeid når det gjelder utlevering av visse legemidler gratis eller til redusert pris, undersøkes.

Komitéen vil i samsvar med dette innstille til Rådet å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å ta opp til nærmere utredning spørsmålet om å videreutvikle det nordiske samarbeid på legemiddelområdet.

Oslo, den 14. august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 13

i anledning av

spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår forskning og laboratorieundersøkelser m. v. (sak nr. 15).

I regjeringenes melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område, sak nr. 15, er bl. a. behandlet spørsmålet om nordisk samarbeid når det gjelder forskning og laboratorieundersøkelser m. v.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge, ordfører
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefansson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen har merket seg at det er kommet i stand et nordisk samarbeid særlig når det gjelder utveksling av bakteriologiske preparater under epidemier.

Komitéen vil anbefale at samarbeidet på dette område søkes utvidet, bl. a. ved jevnlig utveksling av erfaringer, ved at spesielle oppgaver fordeles mellom de nordiske laboratorier og ved utveksling av personale i de nordiske laboratorier.

Komitéen vil anbefale at det pågående samarbeid på næringsmiddelkontrollens område søkes utvidet, bl. a. ved gjennomføring av felles næringsmiddelforskrifter og ved en fordeling på de nordiske laboratorier av arbeidet med undersøkelser av syntetiske tilsetningsstoffers biologiske virkning.

Videre vil komitéen anbefale at Rådet henstiller til regjeringene å utrede spørsmålet om et nordisk samarbeid når det gjelder materialprøving på det odontologiske område.

Komitéen innstiller til Rådet å vedta følgende tilråding:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å utrede spørsmålet om hvordan nordisk samarbeid kan opptas eller videreutvikles når det gjelder laboratorievirksomhet, næringsmiddelkontroll og materialprøving på det odontologiske område.

Oslo, den 14. august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 14

i anledning av

*spørsmålet om fortsatt samarbeid på helsevesenets område
i Verdens Helseorganisasjon (sak nr. 15).*

I regjeringenes melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område (sak nr. 15) er bl. a. behandlet spørsmålet om større nordisk samarbeid om helseproblemer gjennom Verdens Helseorganisasjon.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Nina Andersen, Danmark
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige, ordfører
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Bernhard Stefánsson, Island
Svensson, Sverige
Watnebryn, Norge

Som sakkyndig er hørt helsedirektør Karl Evang, Norge.

Komitéen har merket seg at det praktiske samarbeid som er etablert mellom de nordiske land på helsevesenets område også har resultert i et samarbeid mellom disse land innenfor Verdens Helseorganisasjon og dennes europeiske region.

Regjeringene har i sine merknader godtatt den tilråding som Det kgl. norske sosialdepartement, Helsedirektoratet, har formulert, og hvor det bl. a. er uttalt:

«Det må være en naturlig og viktig oppgave for de nordiske land med sin helsestandard og sine kunnskapsmessige og materielle ressurser å gå aktivt inn også for et intimt samarbeid om helseproblemer gjennom Verdens Helseorganisasjon.»

Komitéen innstiller til Rådet å vedta følgende tilråding:

I tilslutning til det som er uttalt i meldingen, henstiller Det Nordiske Råd til regjeringene å gjennomføre slike organisatoriske tiltak at de nordiske lands representanter i Verdens Helseorganisasjon kommer til å samrå seg om de problemer som behandles av Helseorganisasjonen med sikte på så langt som mulig å oppnå en felles nordisk opptreden.

Oslo, den 14. august 1954.

Gísli Jónsson,
komitéformann.

Den sosialpolitiske komité's innstilling nr. 15

i anledning av

forslaget om ensartet nordisk abortlovgivning (sak nr. 8).

Til den sosialpolitiske komité er henvist et forslag, fremsatt av Anna Sjøstrøm-Bengtsson og Nina Andersen, om ensartet nordisk abortlovgivning, sak nr. 8.

Følgende medlemmer har deltatt i behandlingen av saken:

Nina Andersen, Danmark, ordfører
Birger Andersson, Sverige
Bondevik, Norge
Bundvad, Danmark
Gísli Jónsson, Island, formann
Lindberg, Danmark
Løbak, Norge, nestformann
Möller, Sverige
Harald Nielsen, Danmark
Claudia Olsen, Norge
Pettersson, Sverige
Svensson, Sverige
Bernhard Stefánsson, Island
Watnebryn, Norge

Videre har sosialminister Rakel Seweriin, Norge, og justisminister Hækerup, Danmark, deltatt.

Som sakkyndige er også hørt helsedirektør Karl Evang, Norge, og byråsjef Carl Stabel, Norge.

Under komitéens drøftelser er det opplyst at de statlige kommisjoner om abortlovgivningen, som i de senere år har arbeidet i Danmark, Norge og Sverige, har orientert seg gjensidig under arbeidets gang.

I Danmark og Sverige hvor det allerede — likesom i Island — finnes en lovgivning på nevnte område, har kommisjonene avgitt betenkning.

I Norge finnes det for nærværende ikke noen egentlig abortlovgivning, og den norske kommisjon har ennå ikke avgitt betenkning.

Under hensyn hertil innstiller komitéen til Rådet å utsette saken til senere behandling.

Oslo, 14. august 1954.

Gíslí Jónsson,
komitéformann.

Den juridiske komité's innstilling nr. 1

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder bestevilkårs-klausulen (sak nr. 34).

Juridiska utskottet har till behandling förehaft den av rådets likstälghetskommitté upptagna frågan om mest-gynnad-nationsklausulen.

Nämnda kommitté har förordat att rådet måtte antaga följande rekommendation:

«Regeringarna rekommenderas att slutföra den beslutade expertundersökningen rörande mest-gynnad-nationsklausulen så snabbt som möjligt och därefter till avgörande upptaga frågan vilka praktiska åtgärder som öra vidtagas med hänsyn till denna klausul. Vidare rekommenderas regeringarna att redan nu försöka utforma en effektiv nordisk förbehållslausul så beskaffad att den omfattar även Finland.»

I denna frågas behandling ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, viceförman
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige, talesman
 Hønsvald, Norge, förman
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark

Vidare har i frågans behandling deltagit justisminister H. Hækkerup, Danmark.

Vid strävandena att i olika hänseenden genomföra likställighet för nordiska medborgare inställer sig på åtskilliga punkter spörsmålet, vilken betydelse som härvid bör tillmätas de mest-gynnad-nations-klausuler som förekomma i många av de nordiska staterna avslutade traktater. Från rådets sida bör det därför hälsas med största tillfredsställelse, att regeringarna igångsatt en expertutredning i ämnet. Utskottet förutsätter, att denna utredning snarast möjligt slutföres och att dess resultat ställas till rådets förfogande. Då någon framställning härom till regeringarna icke synes erforderlig, hemställer utskottet,

att rådet måtte besluta att icke företaga något i anledning av ovan berörda förslag till rekommendation.

Oslo den 11 augusti 1954.

Nils Hønsvald,
utskottsförman.

Den juridiske komité's innstilling nr. 2

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder internordiske flytteattester (sak nr. 34).

Juridiska utskottet har till behandling förehaft den av rådets likställighetskommitté väckta frågan om införande av internordiska flyttningsbetyg.

Nämnda kommitté har förordat att rådet måtte antaga följande rekommendation:

«Regeringarna rekommenderas att närmare undersöka möjligheterna att giva flyttningsbetyg (flytteattest, flyttebevis) internordisk giltighet.»

I utskottets behandling av denna fråga ha deltagit följande utskottsmedlemmar:

Andersson i Malmö, Sverige, talesman
Sigurdur Bjarnason, Island, viceförman
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, förman
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Rylander, Sverige
Sundt, Norge
Thestrup, Danmark

Vidare ha i utskottets behandling av frågan deltagit byråsjef J. E. Backer, Norge, och docenten G. Petrén, Sverige.

I praktiken torde i de nordiska länderna ett flyttningsbetyg från ett nordiskt land godtagas av vederbörande folkregistreringsmyndighet i ett annat land vid flyttning till detta. Bestämmelser härom torde vara önskvärda.

För att en ur folkbokföringssynpunkt effektiv ordning skall kunna erhållas erfordras dock att folkregistreringsmyndigheten i den kommun, dit inflyttningen sker, ålägges att meddela motsvarande myndighet i den kommun, varifrån den inflyttande kommer, om flyttningen, oaktat den senare kommunen är belägen i ett annat nordiskt land. Om en sådan skyldighet infördes, skulle man nå fram till att Norden, såvitt angår flyttningar, i folkbokföringshänseende komme att bilda ett enhetligt område. Utskottet anser att möjligheten att genomföra denna ordning bör närmare undersökas. Därvid kunna även andra hithörande spörsmål uppmärksammas. Det kan sålunda nämnas, att mellan Norge och Sverige föreligger en överenskommelse om utbyte av uppgifter om civilstånd m. m., men att liknande överenskommelser saknas mellan andra nordiska länder.

Utskottet hemställer, att rådet måtte besluta följande rekommendation

Regeringarna rekommenderas att giva flyttningsbetyg (motsvarande) internordisk giltighet och att i samband därmed undersöka möjligheterna för ett utbyte av flyttningsrapporter.

Oslo den 11 augusti 1954.

Nils Hønsvald,
utskottsförman.

Den juridiske komité's innstilling nr. 3

i anledning av

forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere når det gjelder vernepliktsspørsmålet (sak nr. 23), og rapport og forslag fra medlemmene i utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, når det gjelder vernepliktsspørsmålet (sak nr. 34).

Den juridiske komité har behandlet forslaget fremsatt av den svenske regjering om at de nordiske land opptar forhandlinger om å inngå en overenskomst om verneplikt, med det formål å hindre at en nordisk statsborger på grunn av flytting fra et nordisk land til et annet blir nødt til å gjøre verneplikt i mer enn ett land (sak nr. 23). Rådets utvalg angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land har sluttet seg til det som anføres i den svenske regjerings forslag og har anbefalt at Rådet vedtar følgende tilråding (sak nr. 34 V, 7. c.):

«Regeringarna rekommenderas att med varandra upptaga överläggningar för ingående av en överenskommelse, varigenom skyldigheten att fullgöra värnplikt vid flyttning från ett nordisk land till ett annat närmare regleras, så att sådan skyldighet icke vid samma tidpunkt kommer att föreligga i förhållande till mer än ett land.»

I komitéens behandling av disse saker har følgende medlemmer deltatt:

Andersson i Malmö, Sverige
Sigurdur Bjarnason, Island, nestformann
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, formann og ordfører
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge
Gustav Pedersen, Danmark
Rylander, Sverige
Sundt, Norge
Thestrup, Danmark.

Komitéen har gjennomgått den utredning av spørsmålet som er gitt i den svenske regjerings forslag. Det fremgår at de gjeldende lovregler om disse forhold i Danmark, Norge og Sverige åpner adgang til å inngå en slik overenskomst som foreslått av utvalget. Det er videre opplyst for komitéen at det mellom Finnland og Norge er sluttet en overenskomst, datert 22 september 1953, som tar sikte på å unngå dobbel verneplikt.

Komitéen finner det av stor betydning at det spørsmål som her foreligger kan bli løst på en tilfredsstillende måte. Etter de opplysninger som foreligger skulle saken også ligge vel til rette for en ordning i form av overenskomst mellom de nordiske land.

Komitéen har ment at en slik overenskomst ikke bare må omfatte den grunnleggende militære utdanning (førstegangstjenesten), men også eventuelt den tjenesteplikt som knytter seg til denne (repetisjonsøvelser). Likedan bør man søke å få regulert de særlige problemer som i denne forbindelse oppstår ved skifte av statsborgerskap.

I henhold til dette vil den juridiske komité innstille til Rådet å treffe slik beslutning:

Rådet henstiller til regjeringene å oppta forhandlinger med sikte på å inngå en overenskomst om at verneplikten i de nordiske land nærmere reguleres, slik at denne ikke kommer til å foreligge i forhold til mer enn ett land.

Oslo, den 12. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformann.

Den juridiske komité's innstilling nr. 4

i anledning av

forslag om direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land (sak nr. 33) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land, når det gjelder direkte skriftveksling (sak nr. 34).

Komitéen har drøftet spørsmålet om direkte korrespondance mellem myndighederne i de nordiske lande, hvorom forslag var fremsat af Holger Eriksen, Nils Hønsvald, O. Rylander, Frans Severin og K. Thestrup (sag nr. 33). Ligeretskomiteen har i sin rapport (sag nr. 34, V 3 b) anbefalet rådet at vedtage følgende rekommandation:

«Regeringarna rekommenderas att var och en i sitt land utfärda föreskrifter, innebärande att landets myndigheter få rätt att direkt skriftväxla med myndigheter i övriga nordiska länder.»

I komiteens behandling af sagen har deltaget følgende:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, næstformand
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge, formand
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Thestrup, Danmark, ordfører

Endvidere har justitsministrene Hækkerup, Danmark, Sjaastad, Norge, og Zetterberg, Sverige, samt docent Petrén og direktør Wendt deltaget i forhandlingerne.

Udgangspunktet for det stillede forslag har været den siden 1818 gældende ordning mellem myndighederne i Norge og Sverige, hvorefter disse i almindelighed korresponderer direkte med hinanden.

I forbindelse med spørgsmålets behandling er det overfor komiteen oplyst, at arbejdet med det udkast til en konvention om bistand til domstole i andet nordisk land m. v., som der for tiden arbejdes med, agtes videreført, uanset hvilke resultater man måtte nå til i spørgsmålet om direkte skriftveksling, idet nævnte konventionsudkast — foruden at hjemle adgang for direkte henvendelse til vedkommende myndighed — også omfatter adskillige andre spørgsmål i tilknytning til retsplejen.

Et af det danske statsministerium sammenstillet uddrag af udtalelser fra de øvrige danske ministerier har været forelagt komiteen. Af de i udtalelserne indeholdte oplysninger og af de oplysninger, som iøvrigt er meddelt komiteen, fremgår, at der allerede i vidt omfang foregår direkte korrespondance mellem myndighederne i de nordiske lande. Ikke i nogen af udtalelserne har man modsat sig forslaget, selv om der fra enkelte sider er kommet visse betænkeligheder til udtryk. De fleste myndigheder har tværtimod udtalt sig for, at den ovenfor skildrede praksis bliver stadfæstet, og at der gives øgede muligheder for direkte korrespondance.

Komiteen vil understrege, at det foreliggende forslag blot tager sigte på fremsendelsen af breve og andre skrivelser. Derimod agter forslaget ikke at tage stilling til spørgsmålet, i hvilken udstrækning myndigheder i et nordisk land overhovedet har ret til at henvende sig til myndigheder i et andet nordisk land. Komiteen har heller ikke villet tage stilling til spørgsmålet om, i hvilke tilfælde en myndighed i et nordisk land, som har modtaget en henvendelse fra et andet nordisk land, skal besvare denne eller på anden måde træffe forholdsregler i anledning af den modtagne henvendelse. Herom må reglerne findes i den for hver myndighed gældende instruktion eller i andre bestemmelser og lovforskrifter, som regulerer myndighedernes virksomhed. Man kan regne med, at myndighederne i almindelighed vil være vel vidende om, hvilke beføjelser de i denne henseende har efter gældende ret.

Da forslaget således indskrænker sig til at tage sigte på fremgangsmåden ved oversendelsen af skrivelser o. l., vil det formentlig kun undtagelsesvis være nødvendigt at underrette udenrigsministeriet om, at en myndighed i landet har sat sig i direkte forbindelse med et nordisk naboland. Skulle det imidlertid vise sig, at der foreligger et sådant behov, kan der naturligvis udfærdiges forskrifter om, at den pågældende myndighed i sådanne tilfælde enten skal oversende skrivelserne gennem udenrigsministeriet eller at udenrigsministeriet holdes underrettet.

Under denne forudsætning synes der efter komiteens opfattelse ikke at være anledning til at søge det heromhandlede spørgsmål reguleret ved en

konvention, men det kan overlades til det enkelte lands regering at udforme de retningslinjer, der måtte anses for nødvendige.

På grundlag af ovenstående indstiller komiteen til rådet at vedtage følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at embedskontorer og embedsmænd i de nordiske lande for at fremskynde og forenkle sagernes gang bemyndiges til, med de indskrænkninger som findes nødvendige, at stå i umiddelbar forbindelse med hinanden.

Oslo, den 12. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformand.

Den juridiske komités innstilling nr. 5

i anledning av

beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7).

Juridiska utskottet har till behandling förehått den av nordiska utskottet för lagstiftningssamarbete avgivna berättelsen (sak nr. 7), som överlämnats till rådet av den norska regeringen.

I utskottets behandling av berättelsen ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Andersson i Malmö, Sverige
Sigurdur Bjarnason, Island, viceförman
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, förman
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Gustav Pedersen, Danmark
Rylander, Sverige, talesman
Sundt, Norge
Thestrup, Danmark

Härjämte ha i utskottets behandling deltagit justitieministrarna Hækkerup, Danmark, Sjaastad, Norge, och Zetterberg, Sverige, ekspedisjonssjef Finn Hiorthøy och byråsjefen Carl Stabel, Norge, samt docenten G. Petré, Sverige.

Det nordiska samarbetet på lagstiftningens område har avsatt mycket betydande resultat. Sedan sin tillkomst 1946 har det nordiska utskottet för lagstiftningssamarbetet utfört ett viktigt arbete på detta fält. Vid rådets första möte gav juridiska utskottet också uttryck för sin uppskattning av vad nordiska utskottet sålunda uträttat.

Sedan det nordiska rådet börjat sin verksamhet, ha emellertid nya sam-

arbetsproblem uppkommit, vilka kräva sin lösning. En viss ytterligare koordinering av lagstiftningsarbetet i de olika länderna synes utskottet önskvärd. Utskottet vill under sådana omständigheter i anledning av den föreliggande berättelsen föreslå att frågan om organisationen av det nordiska lagstiftningssamarbetet tages upp på rådets arbetsprogram. Med denna frågas närmare behandling måste emellertid anstå till nästa session i avvaktan på den närmare utredning, som är erforderlig för ett ställningstagande från rådets sida.

Utskottet får sålunda föreslå rådet att besluta

I

att till nästa session uppskjuta frågan om organisationen av det nordiska lagstiftningssamarbetet.

II

att lägga den förevarande berättelsen till handlingarna.

Oslo den 13 augusti 1954.

Nils Hønsvald,
utskottsförman.

Den juridiske komité's innstilling nr. 6

i anledning av

tilleggsforslag til beretning fra det Nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7), når det gjelder regler om alkoholpåvirkete motorvognførere.

Juridiska utskottet har till behandling förehått det tilläggsförslag rörande förenhetligad rattfyllerilagstiftning, som rests av herrar Rylander, Gram och Thestrup.

I utskottets behandling av frågan ha deltagit följande medlemmar av utskottet:

Andersson i Malmö, Sverige
Sigurdur Bjarnason, Island, viceförman
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, förman
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Gustav Pedersen, Danmark
Rylander, Sverige, talesman
Sundt, Norge
Thestrup, Danmark

I utskottets behandling ha vidare deltagit justitieministrarna Hækkerup Danmark, Sjaastad, Norge, och Zetterberg, Sverige.

Förslagsställarna ha framhållit betydelsen av att trafiklagstiftningen så långt som möjligt blir likartad i de nordiska länderna. Med hänsyn till den omfattning den internordiska motorfordonstrafiken erhållit vill utskottet instämma häri.

Vad angår den av förslagsställarna upptagna frågan om behandlingen av alkoholpåverkade motorfordonsförare har utskottet inhämtat, att denn

fråga för närvarande är under övervägande i de olika länderna. Under sådana omständigheter finner utskottet någon åtgärd från rådets sida icke nu erforderlig.

Utskottet hemställer, att rådet beslutar att icke företaga något i anledning av förevarande tilläggsförslag.

Oslo den 13 augusti 1954.

Nils Hønsvald,
utskottsörman.

Den juridiske komité's innstilling nr. 7

i anledning av

forslag om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen (sak nr. 3).

Den juridiske komité har behandlet forslag om utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen, fremsatt av Nils Herlitz, Nils Hønsvald og Gustav Pedersen (sak nr. 3).

Det er her anbefalt at Rådet må vedta følgende tilråding:

«att regeringarna måtte vidtaga åtgärder i syfte att tjänstemän i central-administrationen må kunna för kortare tid tjänstgöra i annat land än sitt eget.»

I komitéens behandling av denne sak har følgende medlemmer deltatt:

Andersson i Malmö, Sverige
Sigurdur Bjarnason, Island, nestformann
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, formann
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge
Gösta Netzén, Sverige
Gustav Pedersen, Danmark, ordfører
Rylander, Sverige
Sundt, Norge
Thestrup, Danmark

Videre har justisminister Hækkerup, Danmark, justisminister Sjaastad, Norge, justisminister Zetterberg, Sverige, ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge og dosent G. Petrén deltatt ved sakens behandling i komitéen.

Det er for komitéen opplyst at flere norske departementer har stillt seg positivt til det foreliggende forslag. Fra Norges Bank foreligger det videre opplysninger om at nasjonalbankene i Danmark, Finnland, Norge og Sve-

rige siden 1948 har praktisert en ordning med studieopphold for sine funksjonærer. Varigheten av oppholdet har strukket seg fra 2—3 måneder. Vedkommende tjenestemann er ikke formelig ansatt i det annet lands nasjonalbank, men får under oppholdet anledning til å sette seg inn i spesielle problemer og konferere med de forskjellige representanter både fra nasjonalbankens hovedsete og fra filialene.

Det er i forslaget uttalt at det for et utvidet nordisk samarbeide vil ha stor betydning om det innenfor hvert lands sentraladministrasjon var større kjennskap til de øvrige nordiske lands rettslige og administrative forhold. Komitéen kan helt ut slutte seg til dette.

Imidlertid er det dissens innen komitéen med hensyn til om man skal anbefale en utveksling i den form at vedkommende tjenestemann blir ansatt med plikt til å tjenestegjøre i det annet lands administrasjon — slik som forslaget går ut på — eller om man skal nøye seg med å søke å utvide de stipendiemuligheter tjenestemennene har i dag.

Komitéen (alle de ovennevnte medlemmer med unntagelse av *Frogner* og *Sundt*) har til fordel for det fremsatte forslag pekt på at den sterke tilknytning som en virkelig arbeidsplikt medfører, vil bidra til å gi tjenestemannen mer intimt kjennskap til den administrasjonsgren han skal studere. Utførelsen av konkrete arbeidsoppgaver vil også være et godt grunnlag for studier av de større linjer i administrasjonens oppbygning. Og selv om en tjenestemann ikke helt kan fylle en stilling i et annet nordisk land, vil han på enkelte områder være til særlig nytte for administrasjonen der, f. eks. med hensyn til opplysninger om bestemmelser og praksis i sitt hjemland. Og iallfall vil det for tjenestemannen selv ha en viss betydning at han kan yde noe igjen for det bry han volder.

Komitéen slutter seg således til det foreliggende forslag slik at utvekslingen forutsettes å bygge på en virkelig arbeidsplikt for vedkommende tjenestemann.

De utgifter som er forbundet med en slik utveksling — tjenestemannens lønn m. m. — må bæres av tjenestemannens hjemland. Oppholdet må ikke være for kortvarig; komitéen har tenkt seg at ett år måtte være en normal tid for tjenestegjøringen. Ordningen tar fortrinnsvis sikte på tjenestemenn i departementene, direktoratene og andre sentrale administrasjonsorganer.

Komitéen vil ellers gjerne ha uttalt at den bare ser det som en fordel om det samtidig i større utstrekning blir gitt stipendier til tjenestemenn i de nordiske land for studieopphold i et annet nordisk land.

I henhold til dette vil den juridiske komité innstille til Rådet å treffe slik beslutning:

Rådet henstiller til regjeringene at de treffer forholdsregler med sikte på at tjenestemenn i administrasjonen for en viss tid må kunne tjenestegjøre i et annet nordisk land.

Oslo, den 14. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformann.

Mindretallets innstilling:

Mindretallet (Frogner og Sundt) tillater seg å foreslå:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene at de tar forføyninger med sikte på at tjenestemenn i statsadministrasjonen gjennom en effektiv stipendiatorordning får anledning til innenfor sitt eget fagområde å sette seg inn i et annet lands administrasjon.

Den juridiske komité's innstilling nr. 8

i anledning av

forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere, for så vidt angår stemmerettsspørsmålet (sak nr. 23), og rapport og forslag fra medlemmene i utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, for så vidt angår stemmerettsspørsmålet (sak nr. 34).

Den juridiske komité har behandlet forslag fremsatt av den svenske regjering om at spørsmålet om å gi nordiske statsborgere adgang til å avgi stemme ved valg i hjemlandet når de oppholder seg i et annet nordisk land (sak nr. 23), og Rådets utvalg angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, har under henvisning til det som anføres i den svenske regjeringens forslag anbefalt at Rådet vedtar følgende rekommandasjon (sak nr. 34, V, 7, a):

«Regeringarna rekommenderas att, i den mån grundlagshinder icke förefinnas, tillse att medborgare i det egna landet, som mera varaktigt uppehåller sig i annat nordiskt land, bevaras vid sin rösträtt i hemlandet — i vart fall under den tid som fordras för att erhålla medborgarskap i vistelselandet.»

I komitéens behandling av disse saker har følgende medlemmer deltatt:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, nestformann
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge, formann og ordfører
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gösta Netzen, Sverige
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark

Dessuten var justisminister Hækkerup, Danmark, justisminister Sjaastad, Norge, justisminister Zetterberg, Sverige, og ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge, til stede ved sakens behandling.

En henvendelse til Det Nordiske Råd fra SAS og dette selskaps norske funksjonærer, stasjonert i Stockholm og København, om støtte for deres ønske om å bevare sin stemmerett i hjemlandet, ble i fjor sendt Rådets utvalg for nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land til uttalelse.

Henvendelsen ble også behandlet på det nordiske justisministermøte i Stockholm i desember i fjor, og dette møte besluttet at henstillingen skulle opptas til behandling i de enkelte land og anmodet den svenske regjering om å koordinere det arbeid som de enkelte land satte i gang i sakens anledning.

I dokumentene til sak nr. 23/1954 har den svenske regjering gjort rede for den svenske lovgivning for utøvelse av stemmerett ved offentlige valg. Det meddeles også at den svenske Riksdagen har behandlet saken på grunnlag av to mosjoner i begge kammere. I annet kammers motivering heter det at spørsmålets behandling i Det Nordiske Råd bør avventes innen noe særskilt initiativ tas i Sverige.

I den svenske regjerings forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere (sak nr. 23) viser sjefen for justisdepartementet til at en ny situasjon er oppstått gjennom det økte folkeutbytte mellom landene i Norden. Dette må antas å bli utvidet ytterligere som følge av avtalen om et fritt nordisk arbeidsmarked. Ønsker en å fremme et livligere bytte av arbeidskraft i Norden, må det påses at den som vil arbeide i et annet nordisk land enn hjemlandet, ikke av den grunn mister sin fornemste medborgerlige rettighet, stemmeretten.

Departementssjefen sier videre at det er tenkelig å løse problemet etter to prinsipielt forskjellige linjer. En kan, som en i Sverige har gjort det for enkelte grupper, lette på kravet om hjemstavn, oppmyke det fra å gjelde som nå for hjemlandet, til å omfatte Norden.

Eller en kan oppmyke kravet om statsborgerskap, gå over til å tillempe domicilprinsippet, dvs. gi stemmerett til andre nordiske borgere som har oppholdt seg så lenge i Sverige at det utgjør tilstrekkelig garanti for den samhörighet som må fordres av den som får innflytelse på landets styre.

Departementssjefen tar intet standpunkt til hvilket av de to alternativer som bør foretrekkes, men overlater spørsmålet til diskusjon i Det Nordiske Råd.

Rådets utvalg for nordiske statsborgeres rettsstilling har behandlet saken og anbefalt at Rådet vedtar den rekommandasjon som er gjengitt ovenfor

De danske medlemmene av utvalget meddelte at den foreslåtte rekommandasjon ikke kunne ventes å bli gjennomført i Danmark på grunn av bestemmelsene i den danske grunnloven, og under den juridiske komité's behandling av saken har de danske representanter av den grunn erklært at de ikke ønsker å delta i drøftelsene.

Også i de andre nordiske landene kan en slik utvidelse av stemmeretten bare gjennomføres ved lovendring, for Norges vedkommende er muligens også grunnlovsendring nødvendig. Men da den svenske regjering har be-
gjært rådets uttalelse, og da sakens løsning antakelig vil få økt betydning i framtiden, vil komitéens medlemmer:

Andersson, Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge
 Gösta Netzén, Sverige
 Finn Moe, Norge
 Rylander, Sverige

innstille til Rådet å treffe slik beslutning:

Regjeringene anbefales å overveie på hvilken måte medborgere i et nordisk land som er bosatt i et annet nordisk land kan beholde sin stemmerett i hjemlandet.

Oslo, den 14. august 1954.

Nils Hønsvald,
 komitéformann.

Mindretallets innstilling.

Mindretallet (*Frogner og Sundt*) vil henstille til Rådet å treffe slik beslutning:

Saken gir ikke anledning til noen beslutning fra Rådets side.

Den juridiske komité's innstilling nr. 9

i anledning av

forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere, når det gjelder nasjonalitetskrav for befal og mannskap på handelsfartøyer (sak nr. 23) og

rapport og forslag fra medlemmene i utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land, når det gjelder nasjonalitetskrav for befal og mannskap på handelsfartøyer (sak nr. 34).

Den juridiske komité har behandlet forslag fremsatt av den svenske regjering om at de nordiske land opptar forhandlinger om å inngå overenskomst om lettelse av de bestemmelser som nå gjelder angående nasjonalitetskravet for befal og mannskap ombord på handels- og fiskefartøyer (sak nr. 23). Rådets utvalg angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land har sluttet seg til det som er anført i den svenske regjeringens forslag og har anbefalt at rådet vedtar følgende tilråding (sak nr. 34 V 1 c):

Regeringarna rekommenderas att upptaga förhandlingar syftande till en överenskommelse om likställighet mellan nordiskt fartygsbefäl och sjöfolk, såvitt gäller anställning ombord å handels- eller fiskefartyg av nordisk nationalitet, dock med den begränsningen att kravet på inhemskt medborgarskap må upprätthållas såvitt avser fartygsbefälhavaren.»

I komitéens behandling av disse saker har følgende medlemmer deltatt:

Andersson i Malmö, Sverige
Sigurdur Bjarnason, Island, nestformann
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, formann
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge
Gösta Netzén, Sverige

Gustav Pedersen, Danmark
Rylander, Sverige
Sundt, Norge, ordfører
Thestrup, Danmark

Ved sakens behandling deltok også handelsminister Groes, Danmark, industriminister Handal, Norge, justisminister Zetterberg, Sverige, justisminister Hækkerup, Danmark, justisminister Sjaastad, Norge, ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge, og byråsjef i Industridepartementet Endresen, Norge.

Komitéen har gjennomgått den utredning av spørsmålet som er gitt i den svenske regjeringens forslag, likesom den har påhørt utredning om de regler som gjelder i Norge.

Etter det foreliggende finner komitéen grunn til å anbefale at der opp-tas forhandlinger mellom regjeringene.

I henhold til dette vil den juridiske komité innstille til Rådet å treffe slik beslutning:

Rådet henstiller til regjeringene å oppta forhandlinger med sikte på en overenskomst om likestilling mellom befal og sjøfolk i de nordiske land forsåvidt angår ansettelse ombord på handels- eller fiskefartøyer av nordisk nasjonalitet, dog med den begrensning at kravet om innenlandsk statsborgerskap må opprettholdes forsåvidt angår fartøyets sjef (befalhavende).

Oslo, den 14. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformann.

Den juridiske komité's innstilling nr. 10

i anledning av

forslag om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere, for så vidt angår retten til å drive næring (sak nr. 23), og rapport og forslag fra medlemmene i utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, for så vidt angår retten til å drive næring (sak nr. 34).

Den juridiske komité har behandlet forslag, fremsatt av den svenske regjering om at regjeringene i de nordiske land må oppta forhandlinger med sikte på å lette de krav som nå stilles ved søknad fra nordiske statsborgere om å drive næring i et annet nordisk land, og likedan angående nordiske statsborgeres adgang til å være styremedlem eller inneha lignende stilling i aksjeselskap og andre sammenslutninger (sak nr. 23). Utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land har sluttet seg til det som anføres i den svenske regjeringens forslag og har anbefalt at Rådet vedtar følgende tilråding (sak nr. 34, V, 2, a og b):

«Regeringarna rekommenderas att vid tillämpning av bestämmelserna om tillstånd för utlänning att driva näring, att vara ledamot i aktiebolags eller förenings styrelse etc. iakttaga en sådan praxis att kravet på längre tids vistelse i landet för erhållande av tillstånd uppmjukas, såvitt angår sökande av nordisk nationalitet.»

I komitéens behandling av disse saker har følgende medlemmer deltatt:

Andersson i Malmö, Sverige
Sigurdur Bjarnason, Island, nestformann
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, formann
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge, ordfører
Gösta Netzén, Sverige

Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark

Likedan har handelsminister Groes, Danmark, industriminister Handal, Norge, justisminister Hækkerup, Danmark, justisminister Sjaastad, Norge, justisminister Zetterberg, Sverige, ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge og dosent G. Petrén, Sverige, deltatt i sakens behandling.

I den svenske regjeringens forslag er det anført følgende:

«Den redan tidigare åberopade överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad har öppnat möjlighet för medborgare i de nordiska länderna att utan särskilt tillstånd taga anställning i annat nordiskt land än det egna. Ett steg vidare i samma riktning är att fritaga nordiska medborgare, som vill *driva näring* i annat nordiskt land än hemlandet, från skyldighet att söka tillstånd i vidare mån än sådant tvång åligger landets egna medborgare. Att i lag stadga likställighet nordiska medborgare emellan i detta hänseende möter dock vissa svårigheter med hänsyn bl. a. till i olika traktater förekommande mest-gynnad-nationklausuler. På denna punkt kommer emellertid, som förut nämnts, ett internordiskt utredningsarbete att inom kort igångsättas.

I avvaktan på resultatet härav bör likväl övervägas, om icke myndigheterna borde mildra sin praxis vid behandling av ansökningar från nordiska medborgare om tillstånd att driva näring. För närvarande fordras i flertalet nordiska länder vanligen flerårigt uppehåll i vistelselandet för att sådant tillstånd skall lämnas utlänning. Förhandlingar synes kunna upptagas mellan företrädare för de nordiska länderna i syfte att lätta dessa krav, då den tillståndssökande är av nordisk nationalitet. Självfallet kan därvid ifrågakomma att ställa olika fordringar på den sökande allt efter arten av den näring denne avser att driva.

Motsvarande synpunkter gör sig gällande beträffande ansökningar från nordiska medborgare om tillstånd att vara ledamot i styrelse eller inneha annan liknande befattning i aktiebolag, ekonomisk förening eller likartad juridisk person.»

Komitéen er enig i forslaget og kan i det vesentlige slutte seg til den motivering som er gitt ovenfor. Med «næring» har komitéen i første rekke ment handel, håndverk, fabrikkdrift o. l., i motsetning til slik selvstendig næringsvirksomhet som utøves av leger, tannleger, dyrleger, revisorer etc. For virksomhet av denne art er det særlig kravet til innenlandsk eksamen som stiller seg i veien for en likestilling, og dette spørsmål er som kjent tatt opp til særskilt behandling innenfor Det Nordiske Råd.

Komitéen har gått ut fra at man allerede etter de gjeldende lovregler vil kunne innføre visse lettelser i nordiske statsborgeres adgang til å drive

næring og til å være styremedlem i aksjeselskap m. v. i et annet nordisk land. Og i den utstrekning det skulle finnes nødvendig, er det komitéens forutsetning at regjeringene vil overveie å foreta lempninger i lovbestemmelsene.

I henhold til dette vil den juridiske komité innstille til Rådet å treffe slik beslutning:

Rådet henstiller til regjeringene at det ved anvendelsen av bestemmelsene om adgang for utlendinger til å drive næring, være styremedlem i aksjeselskap eller andre sammenslutninger etc., følges en slik praksis at kravet på lengre tids opphold i landet for innrømmelse av slik adgang oppmykes, forsåvidt angår statsborgere i de nordiske land.

Oslo, den 14. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformann.

Den juridiske komité's innstilling nr. 11

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, for så vidt angår økonomisk støtte for jordbrukere (sak nr. 34).

Den juridiske komité har behandlet forslag fremsatt av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land, for så vidt angår økonomisk støtte til jordbrukere m. m. (sak nr. 34, V, 2, e). Utvalget anbefaler at Rådet vedtar følgende innstilling:

«Rådet hemställer hos regeringarna om en översikt över de bestämmelser, som gälla beträffande nordiska medborgares rätt

- a) att förvärva jordbruksegendom,
- b) att erhålla för förvärv av sådan egendom och av nödvändiga inventarier erforderliga lån och annat ekonomisk stöd samt
- c) att, sedan sådan egendom förvärvats, komma i åtnjutande av de till jordbrukare i övrigt utgående statliga eller kommunala bidrag av olika slag.»

I komitéens behandling av disse saker har følgende medlemmer deltatt:

Andersson i Malmö, Sverige
Sigurdur Bjarnason, Island, nestformann
Holger Eriksen, Danmark
Frogner, Norge, ordfører
Herlitz, Sverige
Hønsvald, Norge, formann
Thorkil Kristensen, Danmark
Finn Moe, Norge
Gösta Netzen, Sverige
Gustav Pedersen, Danmark
Rylander, Sverige
Sundt, Norge
Thestrup, Danmark

Tilstede ved behandlingen av saken var videre justisminister Hækkerup, Danmark, justisminister Sjaastad, Norge, justisminister Zetterberg, Sverige, og ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge.

Det fremgår av meldingen fra den norske regjering (på sak nr. 16, s. 1—2) at de spørsmål forslaget omfatter på Justisministermøtet i Stockholm 11.—12. desember 1953 ble overlatt den norske regjering til nærmere undersøkelse. Det er videre opplyst at spørsmålene for tiden er under utredning i de enkelte fagdepartement som vil ta dem opp til behandling i samråd med vedkommende fagmyndigheter i de andre nordiske land.

Under disse omstendigheter finner komitéen ikke grunn til å anbefale noen tilråding.

Komitéen vil uttale sin tilfredshet med at spørsmålene er tatt opp til nærmere undersøkelse og uttrykke håp om at disse undersøkelser må kunne fullføres innen rimelig tid.

Komitéen henstiller til Rådet ikke å foreta seg noe i saken.

Oslo, 14. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformann.

Den juridiske komité's innstilling nr. 12

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder rett til fritt fiske av ikke yrkesmessig natur i «allmänt vatten» (sak nr. 34).

Juridiska utskottet har till behandling förehaft frågan om rätt för nordiska medborgare till fritt fiske av icke yrkesmässig natur i allmänt vatten.

Likställighetskommittén, som behandlat frågan, förordar att rådet skall antaga följande rekommendation:

«Regeringarna rekommenderas att efter nödvändiga undersökningar och vederbörliga överläggningar företaga sådana förändringar i respektive länders fiskerättsliga lagstiftning, att nordisk medborgare vid vistelse i annat nordiskt land erhåller samma rätt till fritt fiske av icke yrkesmässig natur, som tillkommer vistelselandets medborgare.»

I utskottets behandling ha följande medlemmar deltagit:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, viceförman
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge, förman
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gösta Netzén, Sverige
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige, talesman
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark

Som regeringsrepresentanter ha deltagit justitieministrarna Hækkerup, Danmark, Sjaastad, Norge, och Zetterberg, Sverige. Vidare ha deltagit ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge och byråsjef Stabel, Norge.

Såsom motivering för förslaget har anförts, att det är angeläget att alla av icke tvingande skäl uppställda inskränkningar i rörelsefrihet m. m. undanröjas för medborgare från de nordiska länderna vid vistelse i annat nordiskt land än hemlandet. Det synes därför utskottet uppenbart att medborgare i ett nordiskt land vid besök i ett annat bör kunna tillerkännas samma rätt som medborgarna i vistelselandet att där ägna sig åt fritidsfiske.

Utskottet har tagit del av en av justitieministermötet den 11 december 1953 gjord rekommendation om sådan ändring i lagstiftningen att medborgare i annat nordiskt land skulle äga rätt att fritt bedriva icke yrkesmässigt fiske i öppna havet och eljest å allmänt vatten, samt en i anledning härav inom det svenska jordbruksdepartementet verkställd utredning.

Under överläggningarna inom utskottet har framgått, att hinder ej bör möta mot att i de nordiska länderna inrymma samma rätt för nordisk medborgare vid vistelse i annat nordiskt land som vistelselandets medborgare äger till fritt fiske av icke yrkesmässig natur.

På grund härav hemställer utskottet till rådet att besluta följande rekommendation:

Regeringarna rekommenderas att genom undersökningar och vederbörliga överläggningar klarlägga, om en sådan ordning kan genomföras att nordiska medborgare vid vistelse i annat nordiskt land erhåller samma rätt till fritt fiske av icke yrkesmässig natur som tillkommer vistelselandets medborgare.

Oslo den 14 augusti 1954.

Nils Hønsvald,
utskottsförman.

Den juridiske komité's innstilling nr. 13

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsorgeres rettsstilling i et annet nordisk land, forsåvidt angår straffregistre (sak nr. 34).

Komitéen har drøftet et af Nordisk Råds udvalg angående nordiske statsorgeres retsstilling i andet nordisk land fremsat forslag om, at myndigheder i et nordisk land skal have ret til at få udskrift af strafferegistret i et andet nordisk land.

Udvalget har i sin rapport (sag nr. 34 VIII) anbefalet rådet at vedtage følgende rekommandation:

«Regeringarna rekommenderas att träffa överenskommelse om att domstolar, åklagare m.fl. myndigheter i nordiskt land skola äga utbekomma uppgifter ur straffregister i annat nordiskt land.»

I komitéens behandling af sagen har følgende komitémedlemmer deltaget:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, næstformand
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge, formand
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gösta Netzén, Sverige
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark, ordfører

Som regeringsrepræsentanter har deltaget justitsministrene Hækkerup, Danmark, Sjaastad, Norge, og Zetterberg, Sverige. Endvidere har deltaget ekspedisjonssjef Hiorthøy og byråsjef Breder, Norge.

Af de oplysninger, komitéen har modtaget, fremgår, at man i Danmark og Norge, uden at der er truffet udtrykkelige bestemmelser herom, på begæring udleverer udskrifter af strafferegistrene til myndighederne i de andre nordiske lande. Udskrifterne rekvireres som regel af anklagemyndigheden i vedkommende land, og denne henvender sig enten direkte eller gennem de centrale myndigheder til vedkommende strafferegister.

Denne på praksis baserede ordning har efter det oplyste ikke givet anledning til betænkeligheder af nogen art.

I Sverige, hvor fængvårdstyrelsen fører et centralt strafferegister, er de imidlertid efter forhandling med fremmede magter fastsat den regel, at udenlandske henvendelser angående udskrifter af strafferegistrene i almindelighed skal formidles ad diplomatisk vej. Beslutning om udlevering af sådanne udskrifter træffes af regeringen. Det ville efter komitéens mening være ønskeligt, om denne fremgangsmåde kunne modificeres mellem de nordiske lande, således at myndighederne også på dette område kunne træde i direkte forbindelse med hinanden.

Når komitéen i nedenstående forslag til rekommandation har indføjet en bemærkning om, at de rekvirerede udskrifter skal være til brug for offentlige straffesager, har det ikke herved været komitéens hensigt at anbefale, at udskrifterne skulle meddeles i snævrere omfang, end det hidtil er sket. Man har med den valgte udformning af forslaget til rekommandation alene villet påpege, at det først og fremmest er til brug i sådanne sager, myndighederne i andet nordisk land kan have interesse i at modtage en fuldstændig udskrift af et andet lands strafferegister.

På grundlag af ovenstående indstiller komitéen til rådet at vedtage følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at træffe foranstaltninger til at domstole og anklagere m. fl. myndigheder i andet nordisk land i størst muligt omfang ved direkte henvendelse til den registrerende myndighed kan få meddelt udskrifter af strafferegistrene til brug i offentlige straffesager.

Oslo, den 16. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformand.

Den juridiske komité's innstilling nr. 14

i anledning av

forslag fra den svenske regering om større rettslig likestilling for nordiske statsborgere (sak nr. 23) og rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak nr. 34), for så vidt angår patentspørsmålet.

Komitéen har behandlet forslag fremsat af den svenske regering om, at de nordiske landes regeringer overvejer at indrette en nordisk patentinstitution, og udvalget angående nordiske statsborgeres retsstilling i et andet nordisk land har sluttet sig til det, som anføres i den svenske regerings forslag og har anbefalet, at rådet vedtager følgende rekommandation (sag nr. 34 V 2 i):

«Regeringarna rekommenderas att låta snarast genomföra systemet med gemensamma nordiska patent, varvid frågan om förenhetligande av patentlagstiftningen i de nordiska länderna beaktas.»

I komitéens behandling af sagen har følgende komitémedlemmer deltaget:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, næstformand
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge, formand
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gösta Netzén, Sverige
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark, ordfører

Endvidere har følgende deltaget i komitéens møder: handelsminister Lis Groes, Danmark, justitsminister Zetterberg, Sverige, justitsminister Hækkerup, Danmark, industriminister Handahl, Norge, statssekretær Holmgren, Sverige, ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge, og direktør i Styret for det industrielle rettsvern Helgeland, Norge.

På initiativ af det fælles nordiske udvalg for økonomisk samarbejde nedsattes i årene 1949—50 en nordisk kommission med den opgave at tilvejebringe en forberedende undersøgelse angående mulighederne for nordisk patentfællesskab. Kommissionen var sammensat af danske, norske og svenske delegerede.

Komitéen har drøftet de af nævnte kommission opstillede alternativer for nordisk patentsamarbejde. I lighed med kommissionen er komitéen standset ved systemet med nordisk patent som det alternativ, hvis gennemførelse efter komitéens opfattelse ligger nærmest for. Dette er ligeledes i overensstemmelse med de respektive regeringers indstilling til sagen og med udtalelser fra flertallet af de organisationer og institutioner, der har været afæsket erklæring om spørgsmålet. Det er komitéens opfattelse, at dette system snarest muligt bør søges gennemført.

Med hensyn til militære patenter gør særlige forhold sig gældende, og sådanne patenter må formentlig holdes udenfor det påtænkte fællesskab.

Komitéen er selvsagt enig med kommissionen i, at gennemførelse af systemet med nordisk patent vil kræve en nærmere udredning af de problemer af lovgivningsmæssig, økonomisk og administrativ karakter, der rejser sig i forbindelse med spørgsmålets praktiske løsning, forinden den endelige gennemførelse kan ske. I denne forbindelse er der navnlig grund til at fremhæve, at indførelse af nordisk patent forudsætter vidtgående overensstemmelse mellem landenes patentlovgivninger, især forsåvidt angår de almindelige patentbarhedsregler, undtagelserne fra patentbarhed, bestemmelserne om nyheds- og kollisionshindringer samt reglerne om, hvem der subjektivt set ejer retten til at få patent. Man forudsætter, at denne udredning snarest påbegyndes af en fællesnordisk kommission.

Såfremt resultaterne efter gennemførelsen af nordisk patent viser sig gunstige, bør efter komitéens opfattelse det næste skridt være, at muligheden for at indrette en fælles nordisk patentinstitution undersøges.

På grundlag af ovenstående indstiller komitéen til rådet at vedtage følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gennemført et system med nordisk patent.

Oslo, den 16. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformand.

Den juridiske komité's innstilling nr. 15

i anledning av

ordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land, melding fra den danske, den norske og den svenske regjering (sak nr. 16).

Den juridiske komité har behandlet melding fra den danske, den norske og den svenske regjering, for så vidt angår nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land (sak nr. 16).

I komitéens behandling av denne sak har følgende medlemmer deltatt:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, nestformann
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge, formann
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gösta Netzén, Sverige
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark

Videre har justisminister Hækkerup, Danmark, justisminister Sjaastad, Norge, justisminister Zetterberg, Sverige, ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge, og dosent G. Petrén, Sverige deltatt ved sakens behandling i komitéen.

Det er i meldingen gjort rede for de tiltak regjeringene har truffet i ledning av Det Nordiske Råds tilråding nr. 7/1953. På det nordiske justisministermøte i Stockholm 11.—12. desember 1953 ble spørsmålet om nordiske statsborgeres rettsstilling tatt opp til drøftelse. Det ble her truffet vedtak om en fordeling av de forskjellige saksområder mellom re-

gjeringene, slik at én regjering skulle påta seg ansvaret for de nødvendige forberedende undersøkelser angående spørsmålets stilling innen de nordiske land og deretter forelegge saken for Det Nordiske Råd etter konsultasjon med de øvrige lands regjeringer.

Av meldingen fremgår det at utredningsarbeidet nå er i gang.

Komitéen vil gjerne få takke den danske, den norske og den svenske regjering for det initiativ de har tatt i denne saken, og uttrykke sin tilfredshet med det utredningsarbeide som er i gang. Samtidig vil komitéen uttale håp om at dette arbeide må kunne fullføres innen ikke altfor lang tid.

I henhold til dette vil den juridiske komité innstille:

Komitéen henstiller til Rådet å ta saken til etterretning, men avvener videre melding i anledning tilråding nr. 7/1953.

Oslo, den 16. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformann.

Den juridiske komité's innstilling nr. 16

i anledning av

rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsorganers rettsstilling i et annet nordisk land, for så vidt angår regler om sjømandsbeskatning. (sak nr. 34).

Den juridiske komité har behandlet forslag fremsat af udvalget for geretsstilling gående ud på, at de nordiske lande skulle træffe overensomst om ensartede regler for sømandsbeskatning.

Udvalget har foreslået, at rådet vedtager følgende rekommandation (sag nr. 34 VII):

«Regeringarna rekommenderas att till övervägande upptaga frågan om ingående av en konvention om införande av en definitiv sjömannsskatt för sjöfolk i de nordiska länderna.»

I komitéens behandling af sagen har følgende komitémedlemmer deltaget:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, næstformand
 Holger Eriksen, Danmark, ordfører
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige
 Hønsvald, Norge, formand
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gösta Netzén, Sverige
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark

Endvidere har følgende deltaget i komitéens møder: justitsminister Jæggerup, Danmark, Sjaastad, Norge, og Zetterberg, Sverige, departementschef H. P. Gøtrik, Danmark, og ekspedisjonssjef Hiorthøy, Norge.

Komitéen har modtaget oplysning om, at der i Norge er gennemført lo om definitiv sømandsskat, og at den fungerer tilfredsstillende. Dette er blevet bekræftet af direktør Ellingsen fra Sentraltrekkontoret for Sjøfolk som gav møde i komitéen for at understrege den tilfredshed, som såvel redere som søfolk og de kommunale skatteoppebørselskontorer følte over for ordningen.

Yderligere er oplyst, at den svenske riksdag har udtalt sig for indførelse af en lignende ordning i Sverige, men at den ikke er blevet gennemført. Den svenske rederiforening har rejst spørgsmålet om en skandinavisk konvention på dette område.

Endelig er det konstateret, at Danmark ikke har nogen form for særlige ordninger, når det gælder sømændenes skat.

Selv om man er klar over, at regeringerne ved deres overvejelser særlig vil have opmærksomheden henvendt på det norske system, fordi det er gennemprøvet, vil komitéen ikke give bestemte retningslinier for de grundlag, hvorpå den foreslåede konvention bør bygges op.

Komitéens forslag bliver derfor:

Rådet anbefaler regeringerne at tage op til overvejelse spørgsmålet om at indgå en konvention om fælles regler for skattens beregning og opkrævning hos sømænd.

Oslo, den 16. august 1954.

Nils Hønsvald,
komitéformand.

Den juridiske komité's innstilling nr. 17

i anledning av

forslag om endring i forretningsordenen for Det Nordiske Råd (sak nr. 14).

Juridiska utskottet har till behandling förehaft dels det förslag till ändringar i rådets arbetsordning, som väckts av herrar Sigurdur Bjarnason, Erik Eriksen, Einar Gerhardsen och Nils Herlitz (förslag nr I), dels det förslag om offentliga utskottssammanträden, som väckts av herrar Netzén och Severin (förslag nr II).

Rörande förstnämnda förslag har utskottet tagit del av ett yttrande avgivet av Nämnden för svensk språkvård.

I utskottets behandling av detta ärende ha följande medlemmar deltagit:

Andersson i Malmö, Sverige
 Sigurdur Bjarnason, Island, viceförman
 Holger Eriksen, Danmark
 Frogner, Norge
 Herlitz, Sverige, talesman,
 Hönsvald, Norge, förman
 Thorkil Kristensen, Danmark
 Finn Moe, Norge
 Gösta Netzén, Sverige
 Gustav Pedersen, Danmark
 Rylander, Sverige
 Sundt, Norge
 Thestrup, Danmark

Vidare har i ärendets behandling deltagit docenten Gustaf Petrén.

Utskottet finner det lämpligt att i överskådlighetens intresse genomföra en terminologi, som gör klar åtskillnad mellan olika slag av framställningar till rådet och tillstyrker förslaget nr I i denna del (3 § med följdändringar i vissa andra paragrafer).

Med avseende på tilläggsförslag i anledning av berättelser och anmälningar bör i överensstämmelse med förslaget nr I föreskrivas, att de skola

väckas i så god tid att medlemmarna före session få kännedom om dem och att någon möjlighet beredes att verkställa sådan utredning, som enligt 9 § stadgan kan vara erforderlig. Med hänsyn till den tid, som kan krävas för berättelsernas och anmälningarnas tryckning, torde emellertid tiden för förslagens avgivande böra sättas till sju — i stället för tio — dagar före sessionens början (4 §).

Med hänsyn till den vikt, som bör tillmätas rådets rekommendationer, har 15 § fastslagit, att sådana få beslutas endast i enlighet med på visst sätt väckta förslag. Dessa regler äro, som i förslaget nr I framhålles, i behov av en revision. Denna synes kunna genomföras på följande sätt.

Det bör klart utsägas, att rekommendation endast får fattas i ärende, som blivit i vederbörlig ordning väckt och uppförts på ärendesförteckningen. Härvid förutsättes, att «ärende» har en vidare omfattning än de väckta «förslagen». Huruvida ett framställt yrkande kan sägas röra ett förut väckt ärende eller innebära att ett nytt ärende skulle upptagas, får bedömas från fall till fall. Möjligheten att upptaga nya ärenden under session regleras i 3 § fjärde stycket, i vilket stycke ändring ej ifrågasättes: för beslut om att upptaga ett nytt ärende erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet i rådet.

Såsom en allmän regel fastslås, att *rekommendationer skola beslutas «inom ramen för» regerings-, medlems-, ändrings- eller tilläggsförslag.* Orden «inom ramen för» giva vid handen, att besluten icke behöva helt överensstämma med förslag väckta enligt 2—4 §§. Angivna regel bör iakttagas vare sig det är ett utskott eller en utskottsminoritet, som hemställer om en rekommendation, eller en sådan yrkas av vald medlem under rådets behandling.

Möjlighet till *undantag från denna regel* bör dock finnas. Rådet bör kunna genom särskilt beslut medgiva, att förslag till rekommendation även i annat fall upptages till behandling. Utskottet avser särskilt att det i undantagsfall skall vara möjligt att på utskottets hemställan i anledning av berättelse eller anmälan besluta rekommendation, som visserligen rör ett upptaget ärende men faller utom ramen för förslag som väckts enligt 3 och 4 §§. Det är enligt utskottets mening ej behövt att för nu avsedda fall bibehålla kravet på $\frac{2}{3}$ majoritet.

Särskild varsamhet måste iakttagas beträffande *yrkanden som först efter utskottsbehandlingen ställas under rådets överläggningar.* Ställes ett sådant yrkande *utom* ramen för förut enligt 3 och 4 §§ väckta förslag, följer av vad förut sagts att det ej får upptagas utan rådets medgivande. Även om yrkandet faller *inom* ramen för väckt förslag, bör det ej utan rådets medgivande få upptagas till behandling, med mindre det föranletts av vad utskottet hemställer i ärendet. Med andra ord: endast om en ny situation uppkommit genom utskottsbehandlingen, bör medlem ha rätt att fordra, att ett av honom å detta sena stadium väckt förslag upptages till behand-

ling. I andra fall, där han icke begagnat sin rätt att väcka tilläggs- eller ändringsförslag, bör hans förslags upptagande bero av rådets medgivande.

Vad nu angivits har kommit till uttryck i utskottets förslag till ändrad lydelse av 15 § första stycket.

Vad angår frågan om *regeringsrepresentanters m. fl. personers tillträde till utskott*, delar utskottet den mening som uttalats i förslaget nr I och föreslår därför ingen ändring i arbetsordningen.

Utskottet har icke funnit skäl tillstyrka någon ändring i *ordningen för presidievalen*. Visserligen bör ledningen av presidiets arbete enligt sakens natur ganska kort tid efter en sessions slut övergå till vicepresidenten i det land där nästa session skall hållas. Men denna ordning torde kunna genomföras utan ändring i gällande bestämmelser. Betänkligheter möta mot att i arbetsordningen stadga en ordning, som uppenbarligen ej åsyftats med den i 5 § stadgan upptagna bestämmelsen om presidieval.

Utskottet ansluter sig till vad som föreslagits beträffande *omröstningsreglerna* (17 §).

Vad angår *presidiets verksamhet mellan sessionerna* konstaterar utskottet med tillfredsställelse, att presidiet varit ganska livligt verksamt under tiden mellan första och andra sessionen för att följa handläggningen av de frågor som behandlats vid den förra och förbereda den senare, samt att det därvid fått tillfälle att i olika former samverka med regeringarna. Utskottet förutsätter, att denna för rådets verksamhet betydelsesfulla praxis upprätthålles, och tillstyrker att presidiets ifrågavarande uppgifter på förslaget sätt komma till uttryck i arbetsordningen (22 §).

Med avseende å lämpligheten att införa ett *fråge- eller interpellationsinstitut* ha olika meningar gjort sig gällande inom utskottet. Med hänsyn härtill har utskottet enats om att icke nu tillstyrka något tillägg till arbetsordningen i angivet syfte.

Vad angår förslaget (nr II) att göra *utskottens sammanträden i princip offentliga*, vill utskottet uttala, att effektiviteten i utskottens arbete beror av att det kan äga rum i enkla och förtroliga former i en gemensam förutsättningslös strävan att nå fram till positiva resultat. Utskottet anser, att denna karaktär hos utskottsarbetet svårligen kan upprätthållas, om det sker inför allmänhetens ögon, och avstyrker därför förslaget om ändring i arbetsordningen i denna del. Utskottet har härvid ingalunda förbisett den stora betydelsen av att de synpunkter som göras gällande och de ståndpunkter som intagas under rådets arbete i största möjliga omfattning och så snabbt som möjligt komma till allmänhetens kännedom. Utskottet vill tvärtom starkt understryka betydelsen av att så sker. Detta syfte bör emellertid kunna ernås dels genom att utskotten, så som skett under denna session, sörja för fortlöpande information åt pressens representanter angående utskottsarbetets fortgång, dels genom att medlemmarna i erforderlig

omfattning ge uttryck åt sina synpunkter vid rådets offentliga förhandlingar.

Det är ur praktiskt synpunkt angeläget att genomföra största möjliga *terminologiska enhetlighet* i de redaktioner i vilka arbetsordningen föreligger. Nu förefintliga skiljaktigheter belysas i bilagda översikter över terminologien dels i arbetsordningen, dels i stadgan (Bil. 1 och 2). Nämnden för svensk språkvård har på förfrågan gjort det uttalandet, att en allmän språklig översyn av texterna är önskvärd. Nämnden framhåller, att vid en sådan genomgång, företagen helst vid samma bord av förslagsvis tre personer representerande danska, norska och svenska språken, man i många fall lätteligen skulle kunna nå fram till gemensamma formuleringar utan att göra våld på de enskilda språken. Utskottet vill tillstyrka, att åtgärder vidtagas för att åstadkomma största möjliga enhetlighet i terminologien i de tre olika redaktionerna av arbetsordningen.

Utskottet får med stöd av vad som nu anförts hemställa,

I

att rådet måtte antaga de vid detta betänkande fogade förslagen till ändringar i vissa paragrafer i arbetsordningen (Bil. 3—5);

II

att rådet måtte uppdraga åt presidiet att för nästa session framlägga förslag till sådana ändringar i arbetsordningen, att i möjligaste mån terminologisk enhetlighet de olika texterna emellan åstadkommes.

Oslo den 16 augusti 1954.

Nils Hönsvald,
utskottsförman.

Bilaga 1
Stadgan

	SVENSKA	DANSKA	NORSKA
2 §	ombud suppleanter regerings- representanterna	delegerede stedfortrædere regerings- repræsentanterne	representanter varamenn regjerings- representantene
3 §	(finska) representanter	(finske) repræsentanter	(finske) representanter
13 §	representation	repræsentation	representasjon
4 §	ordinarie session	ordentlig samling	ordinær sesjon
5 §	ordförande vice ordförande = presidium	formand næstformand = præsidium	formann nestformann = presidium
6 §	} ärende	sag	sak
9 §			
7 §	utskott	udvalg	komité
8 §	delegation sekreterare	delegation sekretær	delegasjon sekretær
10 §	} sekretariat	sekretariat	sekretariat
13 §			
9 §	medlem av rådet	medlem af Rådet	medlem av rådet
10 §	} regering	regering	regjering
11 §			
9 §	framställning utredning rekommendation (framställning)	(sag) redegørelse rekommandation (henstilling)	(sak) redegjørelse tilråding (henstilling)
11 §	anmäla	give meddelelse	gi melding
12 §	arbetsordning	forretningsorden	arbeidsordning
14 §	stadga	vedtægt	vedtekter

Bilaga 2
Arbetsordningen

	SVENSKA	DANSKA	NORSKA
1 §	arbetsordning ordinarie session extra session begäran	forretningsorden ordentlig session overordentlig session begæring (om extra session)	forretningsorden ordinær sesjon ekstraordinær sesjon begjæring
2 §	valda medlemmar suppleanter förteckning framställning	valgte medlemmer suppleanter liste henvendelse	valgte medlemmer suppleanter sakliste henvendelse
	beslut förslag till yttrande	forslag beslutning forslag til rådets udtalelse	forslag vedtak forslag til rådets uttalelse
	anmälan berättelse	meddelelse beretning	melding beretning

	SVENSKA	DANSKA	NORSKA
4 §	regering eller medlem förslag	regering eller medlem forslag eller ændringsforslag	regjering eller medlem forslag eller endringsforslag
6 §	utskott medlemsförteckning	udvalg medlemsliste	utvalg medlemsfortegnelse (§ 15 medlemsliste)
	regeringarnas representanter de valda medlemmarna medlem	regeringernes repræsentanter de valgte medlemmer medlem	regjeringenes representanter de valgte medlemmer medlem
7 §	president vice president	præsident vice præsident	president visepresident
9 §	ärendesförteckning	emneliste	sakfortegnelse
10 §	sammanträde medlem av utskott ordförande vice ordförande	møde udvalgsmedlem formand næstformand	møde medlem av utvalg formann nestformann
11 §	dagordning kallelse	dagsordenen tilsigelse	dagsorden innkallelse
12 §	utskottsförslag	udvalgs indstilling	utvalgets innstilling
13 §	talesman regeringsledamot förslag avvikande förslag i utskott	ordfører regeringsmedlem forslag forbehold udvalg	ordfører regjeringsmedlem forslag forbehold utvalg
14 §	förslag (av presidenten)	forslag (af præsidenten)	forslag (av presidenten)
15 §	förslag (av minoritet)	indstilling (af mindretal)	innstilling (av mindretall)
16 §	sluten omröstning förslag	skriftlig afstemning indstilling	valg foretas skriftlig innstilling
24 §	arbetsutskott	arbejdsudvalg	arbeidsutvalg
22 §	representant i presidiet	repræsentant i præsiediet	representant i presiediet
25 §	valda medlemmar från Finlands riksdag	valgte repræsentanter for Finlands riksdag	valgte medlemmer Finnlands riksdag

Förslag

till

ändringar i arbetsordningen.

2 §

Ärende, som avses i 9 § stadgan för nordiska rådet, skall *skriftligen* föreläggas rådet genom *förslag av regering (regeringsförslag) eller av vald medlem (medlemsförslag)*, innehållande formulerat förslag till beslut av rådet. *Regeringsförslag* må dock innefatta *allenast* hemställan om yttrande.

Ärende väckes ..... till rådet.

3 §

För att kunna upptagas vid ordinarie session skall *regeringsförslag eller medlemsförslag* hava ingivits till sekretariat senast två månader före sessionens början. Presidiet må dock förkorta nämnda tid till en månad, om erforderlig utredning icke härigenom omöjliggöres. Anmälningar och berättelser skola ingivas till sekretariat senast en månad före sessionens början. *Regerings- och medlemsförslag* jämte de utredningar presidiet funnit erforderliga ävensom anmälningar och berättelser skola tillställas regeringarna samt valda medlemmar och suppleanter snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

Beslutar rådet ..... sådan session.

Vid extra ..... snarast möjligt.

Utan hinder ..... till behandling.

4 §

I ärende, som i *vederbörlig ordning* väckts hos rådet före sessions början genom *regerings- eller medlemsförslag*, må regering eller medlem *skriftligen* framställa förslag (*ändringsförslag*) senast då ärendet hänvisas till utskott. *I anledning av anmälan eller berättelse må förslag (tilläggsförslag)* på *enahanda* sätt väckas senast sju dagar före sessionens början. Om rätt att senare framställa förslag stadgas i 15 §.

5 §

Aterkallas *regerings- eller medlemsförslag* eller *ändrings- eller tilläggsförslag*, äger medlem av rådet vid det sammanträde, då återkallelsen anmäles, övertaga förslaget.

12 §

Rådet skall . . . . . sig därom.

Då utskotts*förslag* i ärende icke är enhälligt eller det icke helt överensstämmer med till utskottet *hänvisat förslag*, må ärendet icke upptagas till behandling förrän andra dagen efter det förslaget avgavs. Rådet må dock besluta att ärendet skall företagas tidigare.

Vid sammanträde . . . . . annan session.

Fråga om . . . . . av utskott.

15 §

Rekommendation må i ärende som uppförts i ärendesförteckningen beslutas inom ramen för *regerings- eller medlemsförslag* eller för *ändrings- eller tilläggsförslag*, så och eljest i enlighet med förslag, vars upptagande rådet medgivit. Sådant medgivande erfordras även i varje fall då medlem först under överläggning i rådet väcker förslag till *rekommendation*, som icke föranletts av vad utskottet hemställt i ärendet.

Rekommendation beslutas . . . . . mot förslaget.

17 §

Avgörande i andra fall än som avses i 15 eller 16 § skall ske genom öppen omröstning, då mer än ett förslag framställts eller vald medlem det påkallar. Sådän omröstning skall företagas genom uppresning och utvisa antalet bland de närvarande av ja-röstande, av nej-röstande och av icke-röstande.

Vid lika rösttal har presidenten utslagsröst.

Om vald medlem det begär skall avgörandet träffas genom omröstning medelst namnupprop på sätt i 15 § andra stycket stadgas.

22 §

Mellan sessionerna handhavas rådets löpande angelägenheter av presidiet. Detta må fatta beslut utan att sammanträda, då dess medlemmar äro eniga.

Huru den . . . . . i presidiet.

Forslag

til

ændringer i forretningsordenen.

Til § 2.

§ 2, 1. stk., affattes således:

De sager, der omhandles i vedtægtens § 9, skal forelægges rådet ved skriftlig henvendelse fra en regering (regeringsforslag) eller fra et valgt medlem (medlemsforslag). En sådan henvendelse skal indeholde et udformet forslag til beslutning af rådet. Et regeringsforslag kan dog udelukkende gå ud på en anmodning om rådets udtalelse om den sag, der forelægges rådet.

Til § 3.

«et forslag» i 1. linje afløses af: «regerings- eller medlemsforslag», og i 5. linje afløses «Forslag» af: «Regerings- eller medlemsforslag».

Til § 4.

Bestemmelsen affattes således:

I sager, som inden en sessions begyndelse i overensstemmelse med de herom gældende regler er indbragt for rådet ved regerings- eller medlemsforslag, kan en regering eller et medlem skriftligt stille forslag (ændringsforslag), senest når sagen oversendes til udvalg. I tilslutning til en meddelelse eller en beretning kan forslag (tillæggsforslag) på samme måde stilles senest syv dage før sessionens begyndelse.

Om adgangen til senere at fremsætte forslag findes regler i § 15.

Til § 5.

Bestemmelsen affattes således:

Såfremt et regerings- eller medlemsforslag eller ændrings- eller tillæggsforslag tages tilbage, kan et medlem af rådet optage forslaget i det møde, hvori tilbagesøgelsen anmeldes.

Til § 15.

§ 15, 1. stk., affattes således:

I en sag, der er opført på emnelisten, kan en rekommandation vedtages indenfor rammerne af et regeringsforslag, et medlemsforslag, et ændringsforslag eller et tillæggsforslag og iøvrigt i overensstemmelse med forslag, som rådet har samtykket i må optages til behandling. Sådant samtykke kræves også, såfremt et medlem først under rådets forhandlinger stiller forslag til rekommandation, som ikke er foranlediget af udvalgets indstilling.

Til § 17.

Bestemmelsen affattes således:

I andre sager end dem, som er nævnt i § 15 og § 16, skal afgørelsen træffes ved åben afstemning, såfremt mere end eet forslag er stillet, eller såfremt et valgt medlem forlanger det. Sådant afstemning foregår ved, at medlemmerne rejser sig, og den skal vise, hvor mange af de tilstedeværende, der har stemt enten «ja» eller «nej» eller har afholdt sig fra at stemme.

Står stemmerne lige, gør præsidentens stemme udslaget.

Såfremt et valgt medlem forlanger det, træffes afgørelsen ved navneopråb efter reglerne i § 15, stk. 2.

Til § 22.

§ 22, 1. stk., affattes således:

Imellem sessionerne varetager præsidiets rådets løbende forretninger. Når præsidiets medlemmer er enige, kan præsidiets tage beslutninger uden at afholde møde.

Utkast

til

endringer i forretningsordenen.

§ 2, første ledd:

Saker som omhandlet i § 9 i vedtektene skal *skriftlig* forelegges rådet gjennom henvendelse *fra en regjering (regjeringsforslag) eller fra et valgt medlem (medlemsforslag)* og inneholde et formulert forslag til vedtak av rådet. Et *regjeringsforslag* kan dog utelukkende inneholde en anmodning om rådets uttalelse om et fremlagt forslag.

I § 3

rettes «et forslag» i 1. linje til «*regjerings- eller medlemsforslag*», og i 5. linje til «*regjerings- og medlemsforslag*».

§ 4.

I saker som *overensstemmende med gjeldende bestemmelser* før en sesjons åpning er tatt opp i rådet *ved regjerings- eller medlemsforslag*, kan en regjering eller et medlem skriftlig fremsette forslag (*endringsforslag*), senest når saken oversendes til utvalg. *I tilslutning til en melding eller en beretning kan forslag (tilleggsforslag) på samme måte fremsettes senest syv dager før sesjonens åpning. Om adgangen til senere å fremsette forslag vises til § 15, annet punktum.*

§ 5.

Tilbakekalles et *regjerings- eller medlemsforslag eller endrings- eller tilleggsforslag*, kan et medlem av rådet overta forslaget i det møte hvor tilbakekallelsen blir anmeldt.

§ 15, første ledd:

Tilrådinger kan *i saker som er oppført på sakslisten vedtas innenfor rammen av et regjeringsforslag, et medlemsforslag, et endringsforslag eller*

et tilleggsforslag, og for øvrig overensstemmende med forslag, som rådet har samtykket i å oppta til behandling. Slikt samtykke er nødvendig når et medlem først under rådets forhandlinger tar opp et forslag til tilråding, som ikke er foranlediget av det komitéen har uttalt i saken.

§ 17.

I andre saker enn de som er nevnt i §§ 15 og 16, skal avgjørelse treffes ved åpen avstemning såfremt mer enn ett forslag er fremsatt, eller såfremt et valgt medlem forlanger det. Slik avstemning foregår ved at medlemmene reiser seg, og den skal vise hvor mange av de tilstedeværende som har stemt enten «ja» eller «nei» eller har avholdt seg fra å stemme.

Står stemmene likt, gjør presidentens stemme utslaget.

Hvis et valgt medlem forlanger det, treffes avgjørelsen ved navneopp-rop etter reglene i § 15, annet ledd.

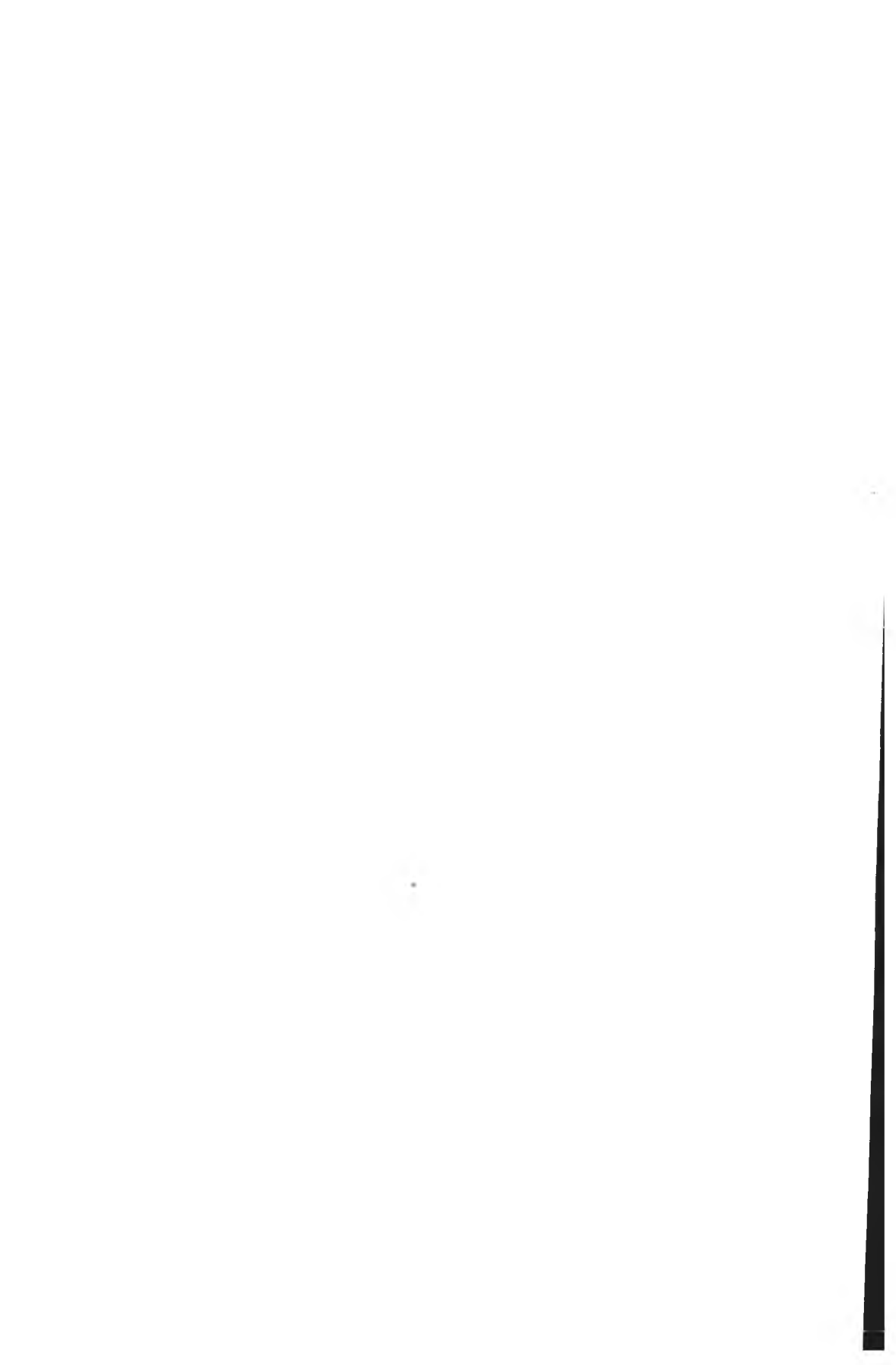
§ 22.

Mellom sesjonene varetar presidiet rådets løpende forretninger. Presidiet kan fatte beslutninger uten å avholde møte, når presidiets medlemmer er enige om det.

BESLUTNINGER

TILRÅDINGER

Tilrådingar.

- Nr. 1. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår yrkesfiskere.
- » 2. Angående oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur.
  - » 3. Angående utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon.
  - » 4. Angående lettelse i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land.
  - » 5. Angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder internordiske flytteattester.
  - » 6. Angående post- og telesamarbeidet.
  - » 7. Angående konvensjoner under Den internasjonale arbeidsorganisasjon som ikke er ratifisert.
  - » 8. Angående spørsmålet om friere samferdsel mellom de nordiske land.
  - » 9. Angående opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land.
  - » 10. Angående innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus.
  - » 11. Angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår felles nordisk medisinalstatistikk.
  - » 12. Angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår opprettelse av en felles nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet.
  - » 13. Angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår etablering av felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk.
  - » 14. Angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår utveksling av medisinsk personell og felles nordisk arbeidsmarked for dem.
  - » 15. Angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår legemidler.
  - » 16. Angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår forskning og laboratorieundersøkelser m. v.
  - » 17. Angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område i Verdens Helseorganisasjon.
  - » 18. Angående opprettelse av Nordens folkelige akademi og forslag om støtte til Nordiska Folkhögskolan i Kungälv.
  - » 19. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere når det gjelder vernepliktspørsmålet.
  - » 20. Angående direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land.
  - » 21. Angående utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen.
  - » 22. Angående økonomisk samarbeid.
  - » 23. Angående støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser.
  - » 24. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår stemmerettsspørsmålet.
  - » 25. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere når det gjelder nasjonalitetskrav for befal og mannskap på handelsfartøyer.

- Nr. 26. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår retten til å drive næring.
- » 27. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår rett til sportsfiske.
  - » 28. Angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår utskrift av strafferegistre.
  - » 29. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår patentspørsmål.
  - » 30. Angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår regler om sjømannsbeskatning.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding vedrørende større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår yrkesfiskere.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding, som 12. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 46 stemmer. 7 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å la fiskerimyndighetene kalle sammen fiskernes organisasjoner i de nordiske land til felles drøftelser med sikte på å bli enige om gjensidige lettelser for yrkesfiskere i de nordiske land angående ilandbringelse og transittering av fisk, bunkring m. m. ved opphold i annet nordisk land enn hjemlandet.

De 46 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Holm, Chr. L., Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Brynjolfsson, Jörundur, Island</i>	<i>Jónsson, Gíslí, Island</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>

Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, A. P., Sverige
Rylander, A. O. E., Sverige
Røiseland, Bent, Norge,
Sandler, R. J., Sverige
Severin, Frans, Sverige
Skoglund, M., Sverige

Stefánsson, Bernhard, Island
Sundt, Arthur, Norge
Svensson, W., Sverige
Thestrup, K., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

De 7 fraværende var: *Kjell Bondevik*, Norge, *Holger Eriksen*, Danmark, *C. J. Hambro*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *Harald Nielsen*, Danmark, *Gösta Netzén*, Sverige, *Anna Sjöström-Bengtsson*, Sverige.

Oslo, den 12. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding vedrørende oversettelse til hovedspråkene av et utvalg av nordisk litteratur.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding, som 12. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 48 stemmer. 5 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene i fellesskap gjennom Nordisk Kulturkommisjon å undersøke muligheten for å tilveiebringe en samling oversettelser til hovedspråkene, i første omgang engelsk, av representative verker innenfor de nordiske lands diktning.

De 48 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Holm, Chr. L., Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Brynjolfsson, Jörundur, Island</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Dahlggaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>

<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>	<i>Stefánsson, Bernhard, Island</i>
<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>	<i>Sundt, Arthur, Norge</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge,</i>	<i>Svensson, W., Sverige</i>
<i>Sandler, R. J., Sverige</i>	<i>Thestrup, K., Danmark</i>
<i>Severin, Frans, Sverige</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal, Island</i>
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	<i>Watnebryn, Olaf, Norge</i>
<i>Skoglund, M., Sverige</i>	<i>Werner, O. E., Sverige</i>

De 5 fraværende medlemmer var: *Holger Eriksen, Danmark, Einar Frogner, Norge, Jon Leirfall, Norge, Harald Løbak, Norge, Gösta Netzén, Sverige.*

Oslo, den 12. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående utgivelse av en nordisk parlamentarisk publikasjon.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 12. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 48 stemmer. 5 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd anbefaler utgivelsen av en parlamentarisk publikasjon i hovedsakelig overensstemmelse med komitéens forslag, og henstiller til regjeringene å ta skritt for å få bevilget de nødvendige midler til publikasjonen, og til de nasjonale delegasjoner å sørge for at det oppnevnes et redaksjonsutvalg, slik at publikasjonen kan utkomme senest 1 januar 1955.

De 48 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Gram, Victor, Danmark</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Holm, Chr. L., Norge</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Brynjolfsson, Jörundur, Island</i>	<i>Jónsson, Gíslí, Island</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>

Ohlon, S. J. E., Sverige
 Olsen, Claudia, Norge
 Pedersen, Gustav, Danmark
 Pettersson, A. P., Sverige
 Rylander, A. O. E., Sverige
 Røiseland, Bent, Norge,
 Sandler, R. J., Sverige
 Severin, Frans, Sverige

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
 Skoglund, M., Sverige
 Sundt, Arthur, Norge
 Svensson, W., Sverige
 Thestrup, K., Danmark
 Valdimarsson, Hannibal, Island
 Watnebryn, Olaf, Norge
 Werner, O. E., Sverige

De 5 fraværende var: *Holger Eriksen*, Danmark, *C. J. Hambro*, Norge,
Jon Leirfall, Norge, *Gösta Netzén*, Sverige, *Bernhard Stefánsson*, Island.

Oslo, den 12. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående lettelse i forsendelsen av opplysende filmer m. m. mellom de nordiske land.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding, som 13. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 48 stemmer. 5 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regeringene å fastsette regler som gjør det mulig å inn- og utføre film, filmstrips og lysbilder av opplysende, kulturell og vitenskapelig karakter fritt og uten tollettersyn mellom de nordiske land, ved samarbeid mellom institusjoner og organisasjoner som anerkjennes av de kompetente myndigheter.

De 48 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Holm, Chr. L., Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Brynjolfsson, Jörundur, Island</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Dahlgard, Bertel, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>

<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Skoglund, M., Sverige</i>
<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>	<i>Stefánsson, Bernhard, Island</i>
<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>	<i>Sundt, Arthur, Norge</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge,</i>	<i>Svensson, W., Sverige</i>
<i>Sandler, R. J., Sverige</i>	<i>Thestrup, K., Danmark</i>
<i>Severin, Frans, Sverige</i>	<i>Watnebryn, Olaf, Norge</i>
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	<i>Werner, O. E., Sverige</i>

De 5 fraværende var: *Kjell Bondevik, Norge, Einar Gerhardsen, Norge, Jon Leirfall, Norge, Harald Nielsen, Danmark, Hannibal Valdimarsson, Island.*

Oslo, den 13. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land når det gjelder internordiske flytteattester.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding, som 13. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 50 stemmer. 3 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Regeringarna rekommenderas att giva flyttningsbetyg (motsvarande) internordisk giltighet och att i samband därmed undersöka möjligheterna för ett utbyte av flyttningsrapporter.

De 50 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark	Herlitz, Nils, Sverige
Andersson, Birger, Sverige	Holm, Chr. L., Norge
Andersson, Elon, Sverige	Hønsvald, Nils, Norge
Andersson, O., Sverige	Johnsen, Håkon, Norge
Bjarnason, Sigurdur, Island	Jørgensen, Jørgen, Danmark
Bondevik, Kjell, Norge	Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Brynjolfsson, Jörundur, Island	Kristensen, Thorkil, Danmark
Buhl, Marius, Danmark	Lindberg, K., Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark	Løbak, Harald, Norge
Dahlgaard, Bertel, Danmark	Meisdalshagen, Olav, Norge
Edberg, Rolf, Sverige	Moe, Finn, Norge
Einer-Jensen, O., Danmark	Möller, F. G., Sverige
Eriksen, Erik, Danmark	Nielsen, Harald, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark	Netzén, Gösta, Sverige
Foss, Einar, Danmark	Ohlson, S. J. E., Sverige
Frogner, Einar, Norge	Olsen, Claudia, Norge
Gerhardsen, Einar, Norge	Pedersen, Gustav, Danmark
Gram, Victor, Danmark	Pettersson, A. P., Sverige
Hegna, Trond, Norge	Rylander, A. O. E., Sverige

Røiseland, Bent, Norge,

Sandler, R. J., Sverige

Severin, Frans, Sverige

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige

Skoglund, M., Sverige

Stefánsson, Bernhard, Island

Sundt, Arthur, Norge

Svensson, W., Sverige

Thestrup, K., Danmark

Valdimarsson, Hannibal, Island

Watnebryn, Olaf, Norge

Werner, O. E., Sverige

De 3 fraværende var: *C. J. Hambro, Norge, Gísli Jónsson, Island, Jon Leirfall, Norge.*

Oslo, den 13. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående post- og tele-samarbeidet.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding, som 13. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 52 stemmer. 1 medlem var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene snarest mulig å gjennomføre de forslag som er fremsatt av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. om post- og telegramtakstene, hvorved

- a) *de respektive lands innenrikspoorto gis gyldighet for internordiske brev opp til 500 gr.*
- b) *det for internordiske brev mellom 500 og 1000 gr. fastsettes takster på et nivå som er vesentlig lavere enn det nåværende internasjonale, men dog så høyt at uønsket overflytting fra pakkesending til brev unngås, samt fastsettes under hensyntagen til utgiftene ved flybefordring.*
- c) *de respektive lands innenrikstakster anvendes for telegrammer mellom Danmark, Norge og Sverige, og*
- d) *det søkes fastsatt enhetstakster for telegrammer mellom Finnland og Island på den ene side og de øvrige nordiske land på den annen side.*

De 52 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jörundur, Island</i>	<i>Foss, Einar, Danmark</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Frogner, Einar, Norge</i>

<i>Gerhardsen, Einar</i> , Norge	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Ohlon, S. J. E.</i> , Sverige
<i>Hambro, C. J.</i> , Norge	<i>Olsen, Claudia</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Herlitz, Nils</i> , Sverige	<i>Pettersson, A. P.</i> , Sverige
<i>Holm, Chr. L.</i> , Norge	<i>Rylander, A. O. E.</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge,
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige
<i>Jónsson, Gíslì</i> , Island	<i>Severin, Frans</i> , Sverige
<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark	<i>Skoglund, M.</i> , Sverige
<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark	<i>Stefánsson, Bernhard</i> , Island
<i>Lindberg, K.</i> , Danmark	<i>Sundt, Arthur</i> , Norge
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Meisdalshagen, Olav</i> , Norge	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Moe, Finn</i> , Norge	<i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
<i>Möller, F. G.</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige

Det fraværende medlem var: *Jon Leirfall*, Norge.

Oslo, den 13. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående konvensjoner under Den internasjonale arbeidsorganisasjon som ikke er ratifisert.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding, som 13. august 1954 ble enstemmig vedtatt av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 4 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller tilregjeringene å arbeide for at ILO konvensjoner i større utstrekning kan bli ratifisert av de nordiske land, og at regjeringene i den anledning bygger videre ut det nåværende samarbeid med sikte på at det ved utarbeidelsen og vedtakelsen av konvensjonene blir tatt hensyn til prinsipper i nordisk sosiallovgivning og andre forhold som konvensjonene omfatter.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Gram, Victor, Danmark</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Holm, Chr. L., Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Jónsson, Gíslí, Island</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Dahlggaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>

Netzén, Gösta, Sverige
Ohlson, S. J. E., Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, A. P., Sverige
Rylander, A. O. E., Sverige
Røiseland, Bent, Norge
Sandler, R. J., Sverige
Severin, Frans, Sverige

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island
Sundt, Arthur, Norge
Svensson, W., Sverige
Thestrup, K., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

De 4 fraværende var: *C. J. Hambro, Norge, Håkon Johnsen, Norge, Jon Leirfall, Norge, M. Skoglund, Sverige.*

Oslo, den 13. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående spørsmålet om friere samferdsel mellom de nordiske land.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å søke forhandlingene med de nordiske motoransvarsforsikringsselskaper og motororganisasjoner fremmet, slik at det av den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. v. foreslåtte «nordiske carnet-område» snarest mulig kan etableres (tilråding nr. 9, pkt. 8/1953).

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark	Gram, Victor, Danmark
Andersson, Birger, Sverige	Hambro, C. J., Norge
Andersson, Elon, Sverige	Hegna, Trond, Norge
Andersson, O., Sverige	Herlitz, Nils, Sverige
Bjarnason, Sigurdur, Island	Hønsvald, Nils, Norge
Bondevik, Kjell, Norge	Johansen, Håkon, Norge
Brynjolfsson, Jørundur, Island	Jónsson, Gísli, Island
Buhl, Marius, Danmark	Jørgensen, Jørgen, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark	Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark	Kristensen, Thor kil, Danmark
Edberg, Rolf, Sverige	Lindberg, K., Danmark
Einer-Jensen, O., Danmark	Løbak, Harald, Norge
Eriksen, Erik, Danmark	Meisdalshagen, Olav, Norge
Eriksen, Holger, Danmark	Möller, F. G., Sverige
Foss, Einar, Danmark	Nielsen, Harald, Danmark
Frogner, Einar, Norge	Netzén, Gösta, Sverige
Gerhardsen, Einar, Norge	Ohlon, S. J. E., Sverige

<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Stefánsson, Bernhard</i> , Island
<i>Pettersson, A. P.</i> , Sverige	<i>Sundt, Arthur</i> , Norge
<i>Rylander, A. O. E.</i> , Sverige.	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige	<i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
<i>Severin, Frans</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige
<i>Skoglund, M.</i> , Sverige	

De 2 fraværende var: *Jon Leirfall*, Norge, og *Claudia Olsen*, Norge.
Forfall: *Chr. L. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående opphevelse av all passkontroll på grensene mellom de nordiske land.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt av Det Nordiske Råd med 46 stemmer mot 1 stemme. 1 stemte ikke, 2 medlemmer hadde forfall og 3 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at forslaget fra den nordiske parlamentariske komité for friere samfærdsel m. m. om, at pasfriheten mellem de nordiske lande udvides til at omfatte ikke-nordboer snarest gennemføres, idet rådet dog tilråder, at man i stedet for indførelse af de foreslåede kontrolsedler ved et samarbejde mellem vedkommende myndigheder på anden måde søger etableret den efter omstændighederne nødvendige og ønskelige kontrol med ikke-nordboer.

De 46 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark	Gerhardsen, Einar, Norge
Andersson, Birger, Sverige	Gram, Victor, Danmark
Andersson, Elon, Sverige	Hegna, Trond, Norge
Andersson, O., Sverige	Herlitz, Nils, Sverige
Bondevik, Kjell, Norge	Hønsvald, Nils, Norge
Brynjolfsson, Jørundur, Island	Jónsson, Gísli, Island
Buhl, Marius, Danmark	Jørgensen, Jørgen, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark	Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Dahlggaard, Bertel, Danmark	Kristensen, Thorkil, Danmark
Edberg, Rolf, Sverige	Lindberg, K., Danmark
Einer-Jensen, O., Danmark	Løbak, Harald, Norge
Eriksen, Erik, Danmark	Möller, F. G., Sverige
Eriksen, Holger, Danmark	Nielsen, Harald, Danmark
Foss, Einar, Danmark	Netzén, Gösta, Sverige
Frogner, Einar, Norge	Ohlson, S. J. E., Sverige

Olsen, *Claudia*, Norge
 Pedersen, *Gustav*, Danmark
 Pettersson, *A. P.*, Sverige
 Rylander, *A. O. E.*, Sverige.
 Røiseland, *Bent*, Norge
 Sandler, *R. J.*, Sverige
 Severin, *Frans*, Sverige

Sjöström-Bengtsson, *Anna*, Sverige
 Stefánsson, *Bernhard*, Island
 Svensson, *W.*, Sverige
 Thestrup, *K.*, Danmark
 Valdimarsson, *Hannibal*, Island
 Watnebryn, *Olaf*, Norge
 Werner, *O. E.*, Sverige

C. J. Hambro, Norge, stemte mot, *Arthur Sundt*, Norge, avholdt seg fra å stemme.

De 3 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, *Håkon Johnsen*, Norge, og *Jon Leirfall*, Norge. Forfall: *Chr. L. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående innleggelse av borgere fra et nordisk land på de andre nordiske lands sykehus.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regeringene å utrede nærmere spørsmålet om behovet for tiltak i anledning av spørsmålet om innleggelse av borgere fra et nordisk land på andre nordiske lands sykehus.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark	Herlitz, Nils, Sverige
Andersson, Birger, Sverige	Hønsvald, Nils, Norge
Andersson, Elon, Sverige	Johnsen, Håkon, Norge
Andersson, O., Sverige	Jónsson, Gíslì, Island
Bondevik, Kjell, Norge	Jørgensen, Jørgen, Danmark
Brynjolfsson, Jørundur, Island	Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Buhl, Marius, Danmark	Kristensen, Thorkil, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark	Leirfall, Jon, Norge
Dahlgaard, Bertel, Danmark	Lindberg, K., Danmark
Edberg, Rolf, Sverige	Løbak, Harald, Norge
Einer-Jensen, O., Danmark	Meisdalshagen, Olav, Norge
Eriksen, Erik, Danmark	Möller, F. G., Sverige
Eriksen, Holger, Danmark	Nielsen, Harald, Danmark
Foss, Einar, Danmark	Netzén, Gösta, Sverige
Frogner, Einar, Norge	Ohlon, S. J. E., Sverige
Gerhardsen, Einar, Norge	Olsen, Claudia, Norge
Gram, Victor, Danmark	Pedersen, Gustav, Danmark
Hambro, C. J., Norge	Pettersson, A. P., Sverige
Jegna, Trond, Norge	Rylander, A. O. E., Sverige

<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Sundt, Arthur, Norge</i>
<i>Sandler, R. J., Sverige</i>	<i>Svensson, W., Sverige</i>
<i>Severin, Frans, Sverige</i>	<i>Thestrup, K., Danmark</i>
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	<i>Watnebryn, Olaf, Norge</i>
<i>Skoglund, M., Sverige</i>	<i>Werner, O. E., Sverige</i>
<i>Stefánsson, Bernhard, Island</i>	

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason, Island*, og *Hannibal Valdimarsson, Island*. Forfall: *Chr. Holm, Norge*, og *Finn Moe, Norge*.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår felles nordisk medisinalstatistikk.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å søke å oppta samarbeide for å få i stand en felles nordisk medisinalstatistikk.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Sandler, R. J., Sverige</i>
<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>	<i>Severin, Frans, Sverige</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>

Skoglund, M., Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island
Sundt, Arthur, Norge
Svensson, W., Sverige

Thestrup, K., Danmark
Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Hannibal Valdimarsson*, Island. Forfall: *Chr. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område for såvidt angår opprettelse av en felles nordisk høyskole for offentlig helsevirksomhet.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regeringene å utarbeide konkrete planer for det fortsatte arbeid med felles utdanning av høyere tjenestemenn i offentlig helsevirksomhet.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Dahlgard, Bertel, Danmark</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>

<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Sundt, Arthur</i> , Norge
<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Severin, Frans</i> , Sverige	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Skoglund, M.</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige
<i>Stefánsson, Bernhard</i> , Island	

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Hannibal Valdimarsson*, Island. Forfall: *Chr. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår etablering av felles helsetjeneste for nordiske sjøfolk.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om etablering av en felles helsetjeneste såvel i Norden som i utlandet for nordiske sjøfolk og fiskere og at Finland innbys til å ta del i dette samarbeid.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jónsson, Gíslí, Island</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>

<i>Pettersson, A. P.</i> , Sverige	<i>Stejánsson, Bernhard</i> , Island
<i>Rylander, A. O. E.</i> , Sverige	<i>Sundt, Arthur</i> , Norge
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Severin, Frans</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige
<i>Skoglund, M.</i> , Sverige	

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Hannibal Valdimarsson*, Island. Forfall: *Chr. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår utveksling av medisinsk personell og felles nordisk arbeidsmarked for dem.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å utrede nærmere hvilke tiltak som bør gjennomføres for å få i stand utveksling mellom nordiske land av personell i helsepleien og for å skape et felles nordisk arbeidsmarked for medisinsk personell, med unntak av apotekere.

Videre henstiller rådet til regjeringene med sikte på å muliggjøre at dansk, svensk, norsk eller islandsk legitimasjon skal få gyldighet i de andre nordiske land, å la utrede hvorvidt særskilte tiltak med hensyn til utdanning av leger, tannleger, veterincærer, sykegymnaster og sykepleiersker er påkrevd.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Foss, Einar, Danmark</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Frogner, Einar, Norge</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Gram, Victor, Danmark</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Hambro, C. J., Norge</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Jónsson, Gíslí, Island</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>

<i>Leirfall, Jon</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Lindberg, K.</i> , Danmark	<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Severin, Frans</i> , Sverige
<i>Meisdalshagen, Olav</i> , Norge	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Möller, F. G.</i> , Sverige	<i>Skoglund, M.</i> , Sverige
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Stefánsson, Bernhard</i> , Island
<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige	<i>Sundt, Arthur</i> , Norge
<i>Ohlon, S. J. E.</i> , Sverige	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Olsen, Claudia</i> , Norge	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Pettersson, A. P.</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige
<i>Rylander, A. O. E.</i> , Sverige	

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Hannibal Valdimarsson*, Island. Forfall: *Chr. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår legemidler.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å ta opp til nærmere utredning spørsmålet om å videreutvikle det nordiske samarbeid på legemiddelområdet.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Jónsson, Gíslì, Island</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>
<i>Iegna, Trond, Norge</i>	<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>

<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Sundt, Arthur</i> , Norge
<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Severin, Frans</i> , Sverige	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Skoglund, M.</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige
<i>Stefánsson, Bernhard</i> , Island	

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Hannibal Valdimarsson*, Island. Forfall: *Chr. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område forsåvidt angår forskning og laboratorieundersøkelser m. v.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å utrede spørsmålet om hvordan nordisk samarbeid kan opptas eller videreutvikles når det gjelder laboratorievirksomhet, næringsmiddelkontroll og materialprøving på det odontologiske område.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>

<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>	<i>Stefánsson, Bernhard, Island</i>
<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>	<i>Sundt, Arthur, Norge</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Svensson, W., Sverige</i>
<i>Sandler, R. J., Sverige</i>	<i>Thestrup, K., Danmark</i>
<i>Severin, Frans, Sverige</i>	<i>Watnebryn, Olaf, Norge</i>
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	<i>Werner, O. E., Sverige</i>
<i>Skoglund, M., Sverige</i>	

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Hannibal Valdimarsson*, Island. Forfall: *Chr. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område i Verdens Helseorganisasjon.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall, 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

I tilslutning til det som er uttalt i meldingen, henstiller Det Nordiske Råd til regjeringene å gjennomføre slike organisatoriske tiltak at de nordiske lands representanter i Verdens Helseorganisasjon kommer til å samrå seg om de problemer som behandles av Helseorganisasjonen med sikte på så langt som mulig å oppnå en felles nordisk opptreden.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hambro, C. J., Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Dahlgard, Bertel, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>

<i>Olsen, Claudia</i> , Norge	<i>Skoglund, M.</i> , Sverige
<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark	<i>Stefánsson, Bernhard</i> , Island
<i>Pettersson, A. P.</i> , Sverige	<i>Sundt, Arthur</i> , Norge
<i>Rylander, A. O. E.</i> , Sverige	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Severin, Frans</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Hannibal Valdimarsson*, Island. Forfall: *Chr. Holm*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående opprettelse av Nordens folkelige akademi og forslag om støtte til Nordiska Folkhøgskolan i Kungälv.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 48 stemmer. 3 medlemmer hadde forfall og 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene

å sette ut i livet Nordisk Kulturkommisjons vedtak på plenumsmøtet 21.—22. juni 1954 om stipendier og annen støtte til de eksisterende folkehøgskoler,

å øke bevilgningene som ovenfor anført til den nordiske folkehøgskole i Kungälv fra den danske og norske regjering til å omfatte full gasje for en lærer fra hvert av landene,

å nedsette et sakkyndig nordisk utvalg til å utrede nærmere spørsmålet om Nordens folkelige akademi.

De 48 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark
Andersson, Birger, Sverige
Andersson, Elon, Sverige
Andersson, O., Sverige
Bondevik, Kjell, Norge
Brynjolfsson, Jørundur, Island
Buhl, Marius, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark
Edberg, Rolf, Sverige
Einer-Jensen, O., Danmark
Eriksen, Erik, Danmark
Eriksen, Holger, Danmark

Foss, Einar, Danmark
Frogner, Einar, Norge
Gerhardsen, Einar, Norge
Gram, Victor, Danmark
Hambro, C. J., Norge
Hegna, Trond, Norge
Herlitz, Nils, Sverige
Hønsvald, Nils, Norge
Jónsson, Gísli, Island
Jørgensen, Jørgen, Danmark
Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Lindberg, K., Danmark
Kristensen, Thorkil, Danmark

Løbak, Harald, Norge
Meisdalshagen, Olav, Norge
Möller, F. G., Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Netzén, Gösta, Sverige
Ohlon, S. J. E., Sverige
Olsen, Claudia, Norge
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, A. P., Sverige
Rylander, A. O. E., Sverige
Røiseland, Bent, Norge

Sandler, R. J., Sverige
Severin, Frans, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, M., Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island
Sundt, Arthur, Norge
Svensson, W., Sverige
Thestrup, K., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

De 2 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, og *Jon Leirfall*, Norge.
 Forfall: *Chr. L. Holm*, Norge, *Håkon Johnsen*, Norge, og *Finn Moe*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere når det gjelder verneplikts spørsmålet.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 48 stemmer. 3 medlemmer hadde forfall og 2 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Rådet henstiller til regjeringene å oppta forhandlinger med sikte på å inngå en overenskomst om at verneplikten i de nordiske land nærmere reguleres, slik at denne ikke kommer til å foreligge i forhold til mer enn ett land.

De 48 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hambro, C. J., Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Jónsson, Gislí, Island</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>

Rylander, A. O. E., Sverige

Røiseland, Bent, Norge

Sandler, R. J., Sverige

Severin, Frans, Sverige

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige

Skoglund, M., Sverige

Stefánsson, Bernhard, Island

Sundt, Arthur, Norge

Thestrup, K., Danmark

Valdimarsson, Hannibal, Island

Watnebryn, Olaf, Norge

Werner, O. E., Sverige

De 2 fraværende var: *S. J. E. Ohlon, Sverige, og W. Svensson, Sverige.*
Forfall: *Chr. L. Holm, Norge, Håkon Johnsen, Norge, og Finn Moe, Norge.*

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående direkte skriftveksling mellom myndighetene i de nordiske land.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 50 stemmer. 2 medlemmer hadde forfall og 1 medlem var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at embedskontorer og embedsmænd i de nordiske lande for at fremskynde og forenkle sagernes gang bemyndiges til med de innskærnkninger, som findes nødvendige, at stå i umiddelbar forbindelse med hinanden.

De 50 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark	Hambro, C. J., Norge
Andersson, Birger, Sverige	Hegna, Trond, Norge
Andersson, Elon, Sverige	Herlitz, Nils, Sverige
Andersson, O., Sverige	Hønsvald, Nils, Norge
Bjarnason, Sigurdur, Island	Johnsen, Håkon, Norge
Bondevik, Kjell, Norge	Jónsson, Gíslí, Island
Brynjolfsson, Jørundur, Island	Jørgensen, Jørgen, Danmark
Buhl, Marius, Danmark	Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark	Kristensen, Thorkil, Danmark
Dahlggaard, Bertel, Danmark	Lindberg, K., Danmark
Edberg, Rolf, Sverige	Løbak, Harald, Norge
Einer-Jensen, O., Danmark	Meisdalshagen, Olav, Norge
Eriksen, Erik, Danmark	Möller, F. G., Sverige
Eriksen, Holger, Danmark	Nielsen, Harald, Danmark
Foss, Einar, Danmark	Netzén, Gösta, Sverige
Frogner, Einar, Norge	Ohlon, S. J. E., Sverige
Gerhardsen, Einar, Norge	Olsen, Claudia, Norge
Gram, Victor, Danmark	Pedersen, Gustav, Danmark

Pettersson, A. P., Sverige

Rylander, A. O. E., Sverige

Røiseland, Bent, Norge

Sandler, R. J., Sverige

Severin, Frans, Sverige

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige

Skoglund, M., Sverige

Stefánsson, Bernhard, Island

Sundt, Arthur, Norge

Svensson, W., Sverige

Thestrup, K., Danmark

Valdimarsson, Hannibal, Island

Watnebryn, Olaf, Norge

Werner, O. E., Sverige

Fraværende: *Jon Leirfall, Norge*. Forfall: *Chr. L. Holm, Norge*, og *Finn Moe, Norge*.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående utveksling av tjenestemenn innen forvaltningen.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 16. august 1954 ble vedtatt av Det Nordiske Råd med 43 mot 8 stemmer. 1 medlem var fraværende og 1 medlem hadde forfall.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene at de treffer forholdsregler med sikte på at tjenestemenn i administrasjonen for en viss tid må kunne tjenestegjøre i et annet nordisk land.

De 43 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Buhl, Marius, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Sandler, R. J., Sverige</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Severin, Frans, Sverige</i>
<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Skoglund, M., Sverige</i>

Stefánsson, Bernhard, Island
Thestrup, K., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island

Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

De 8 medlemmer som stemte mot tilrådingen var: *Kjell Bondevik*, Norge, *Einar Frogner*, Norge, *C. J. Hambro*, Norge, *Ole Bjørn Kraft*, Danmark, *Claudia Olsen*, Norge, *Bent Røiseland*, Norge, *Arthur Sundt*, Norge, og *W. Svensson*, Sverige. Fraværende: *Jon Leirfall*, Norge. Forfall: *Chr. L. Holm*, Norge.

Oslo, den 16. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående økonomisk samarbeid.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 17. august 1954 ble vedtatt av Det Nordiske Råd med 43 stemmer. 9 medlemmer avholdt seg fra å stemme. 1 medlem var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å fremme et utvidet økonomisk samarbeid i Norden. Spesielt henstiller Rådet

1. *at regjeringene søker å legge vilkårene til rette for opprettelse av et felles nordisk marked på så store områder som mulig,*
2. *at regjeringene på grunnlag av det materiale som er framlagt av det felles nordiske utvalg for økonomisk samarbeid klarlegger mulighetene for å anvende ens tollsatser (eller restriksjoner) overfor ikke-nordiske land, og tar opp et arbeid for å avvikle tollavgiftene og handelsrestriksjonene ved de internordiske grenser i det omfang og i den takt som anses forenlig med de enkelte lands særlige forhold,*
3. *at regjeringene opptar forhandlinger om konkrete samarbeidsoppgaver som er av betydning for de nordiske lands produktivitet og levestandard, herunder samarbeid om den teknisk-naturvitenskapelige, landbruksvitenskapelige og annen forskning, om kraftspørsmålet og andre foreliggende produktivitets- og investeringsoppgaver,*
4. *at regjeringene gir ansvarlige organer til oppgave å fremme og overvåke arbeidet i samsvar med de foran angitte retningslinjer.*

De 43 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark
 Andersson, Birger, Sverige
 Andersson, Elon, Sverige
 Andersson, O., Sverige
 Bjarnason, Sigurdur, Island

Buhl, Marius, Danmark
 Bundvad, Kaj, Danmark
 Dahlgaard, Bertel, Danmark
 Edberg, Rolf, Sverige
 Einer-Jensen, O., Danmark

<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Möller, F. G.</i> , Sverige
<i>Eriksen, Holger</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Foss, Einar</i> , Danmark	<i>Netzén, Gösta</i> , Sverige
<i>Gerhardsen, Einar</i> , Norge	<i>Ohlon, S. J. E.</i> , Sverige
<i>Gram, Victor</i> , Danmark	<i>Pedersen, Gustav</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Pettersson, A. P.</i> , Sverige
<i>Herlitz, Nils</i> , Sverige	<i>Rylander, A. O. E.</i> , Sverige
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Severin, Frans</i> , Sverige
<i>Jónsson, Gislí</i> , Island	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige
<i>Jørgensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Skoglund, M.</i> , Sverige
<i>Kraft, Ole Bjørn</i> , Danmark	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Kristensen, Thorkil</i> , Danmark	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Lindberg, K.</i> , Danmark	<i>Valdimarsson, Hannibal</i> , Island
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Meisdalshagen, Olav</i> , Norge	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige
<i>Moe, Finn</i> , Norge	

De 9 medlemmer som avholdt seg fra å stemme var: *Kjell Bondevik*, Norge, *Hans Borgen*, Norge, *C. J. Hambro*, Norge, *Chr. L. Holm*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *Claudia Olsen*, Norge, *Bent Røiseland*, Norge, *Bernhard Stefánsson*, Island, og *Arthur Sundt*, Norge.

Fraværende: *Jørundur Brynjolfsson*, Island.

For et utsettelsesforslag om lød: «Saken utsettes til rådets neste sesjon», stemte de 9 medlemmer med unntak av *Bernhard Stefánsson*, Island, som var fraværende. Dessuten var *Jørundur Brynjolfsson*, Island, fraværende.

De øvrige 43 medlemmer stemte mot utsettelsesforslaget.

Oslo, den 17. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående støtte til islandske sjøterritoriale fredningsbestemmelser.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 17. august 1954 ble vedtatt av Det Nordiske Råd med 49 stemmer. 1 medlem hadde forfall og 3 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Nordiska rådet är till fullo medvetet om att det är ett intresse för alla länder som bedriva fiske utanför Islands kuster och ett livsintresse för Island, att åtgärder vidtages i syfte att skydda fiskebeståndet i dessa trakter.

I den mån legaliteten av redan vidtagna åtgärder är föremål för tvist mellan Island och annan stat, tillkommer det icke Nordiska rådet att göra något uttalande. Rätta forum för en folkrättslig prövning om meningskiljaktigheterna är Haagdomstolen, icke Nordiska rådet eller Europarådet.

Nordiska rådet beslutar överlämna detta uttalande till de i rådet deltagande ländernas regeringar.

De 49 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark

Andersson, Birger, Sverige

Andersson, Elon, Sverige

Andersson, O., Sverige

Bjarnason, Sigurdur, Island

Bondevik, Kjell, Norge

Borgen, Hans, Norge

Brynjolfsson, Jørundur, Island

Bundvad, Kaj, Danmark

Dahlgaard, Bertel, Danmark

Edberg, Rolf, Sverige

Einer-Jensen, O., Danmark

Eriksen, Holger, Danmark

Foss, Einar, Danmark

Gerhardsen, Einar, Norge

Gram, Victor, Danmark

Hambro, C. J., Norge

Hegna, Trond, Norge

Herlitz, Nils, Sverige

Holm, Chr. L., Norge

Hønsvald, Nils, Norge

Johnsen, Håkon, Norge

Jónsson, Gísli, Island

Jørgensen, Jørgen, Danmark

Kraft, Ole Bjørn, Danmark

Kristensen, Thorkil, Danmark

Leirfall, Jon, Norge
Lindberg, K., Danmark
Løbak, Harald, Norge
Moe, Finn, Norge
Möller, F. G., Sverige
Nielsen, Harald, Danmark
Netzén, Gösta, Sverige
Ohlon, S. J. E., Sverige
Pedersen, Gustav, Danmark
Pettersson, A. P., Sverige
Rylander, A. O. E., Sverige
Røiseland, Bent, Norge

Sandler, R. J., Sverige
Severin, Frans, Sverige
Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Skoglund, M., Sverige
Stefánsson, Bernhard, Island
Sundt, Arthur, Norge
Svensson, W., Sverige
Thestrup, K., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island
Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

Forfall: *Erik Eriksen*, Danmark. De 3 fraværende var: *Marius Buhl*, Danmark, *Olav Meisdahlshagen*, Norge, og *Claudia Olsen*, Norge.

Oslo, den 17. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår stemmerettsspørsmålet.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 17. august 1954 ble vedtatt av Det Nordiske Råd med 24 mot 8 stemmer. 13 medlemmer avholdt seg fra å stemme. 6 medlemmer var fraværende og 2 medlemmer hadde forfall.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Regjeringene anbefales å overveie på hvilken måte medborgere i et nordisk land som er bosatt i et annet nordisk land kan beholde sin stemmerett i hjemlandet.

De 24 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Sandler, R. J., Sverige</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Severin, Frans, Sverige</i>
<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Skoglund, M., Sverige</i>
<i>Jónsson, Gislí, Island</i>	<i>Svensson, W., Sverige</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Valdimarsson, Hannibal, Island</i>
<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>	<i>Watnebryn, Olaf, Norge</i>

De 8 medlemmer som stemte mot tilrådingen var: *Kjell Bondevik, Norge, Hans Borgen, Norge, C. J. Hambro, Norge, Chr. L. Holm, Norge, Jon Leirfall, Norge, Claudia Olsen, Norge, Bent Røiseland, Norge, Arthur Sundt, Norge.*

De 13 medlemmer som avholdt seg fra å stemme var: *Nina Andersen*, Danmark, *Kaj Bundvad*, Danmark, *Bertel Dahlgaard*, Danmark, *O. Einer-Jensen*, Danmark, *Holger Eriksen*, Danmark, *Victor Gram*, Danmark, *Jørgen Jørgensen*, Danmark, *Ole Bjørn Kraft*, Danmark, *K. Lindberg*, Danmark, *Harald Nielsen*, Danmark, *Gustav Pedersen*, Danmark, *K. Thestrup*, Danmark, og *O. E. Werner*, Sverige.

De 6 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, *Marius Buhl*, Danmark, *Einar Foss*, Danmark, *Thorkil Kristensen*, Danmark, *Finn Moe*, Norge, og *Bernhard Stefánsson*, Island.

Forfall: *Erik Eriksen*, Danmark, og *Håkon Johnsen*, Norge.

Oslo, den 17. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere når det gjelder nasjonalitetskrav for befal og mannskap på handelsfartøyer.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 17. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 45 stemmer. 6 medlemmer var fraværende og 2 medlemmer hadde forfall.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å oppta forhandlinger med sikte på en overenskomst om likestilling mellom befal og sjøfolk i de nordiske land forsåvidt angår ansettelse ombord på handels- eller fiskefartøyer av nordisk nasjonalitet, dog med den begrensning at kravet om innenlandsk statsborgerskap må opprettholdes forsåvidt angår fartøyets sjef (befalshavende).

De 45 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Hegna, Trond, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Holm, Chr. L., Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jónsson, Gíslí, Island</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Hambro, C. J., Norge</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>

<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>	<i>Skoglund, M., Sverige</i>
<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>	<i>Sundt, Arthur, Norge</i>
<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>	<i>Svensson, W., Sverige</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Thestrup, K., Danmark</i>
<i>Sandler, R. J., Sverige</i>	<i>Watnebryn, Olaf, Norge</i>
<i>Severin, Frans, Sverige</i>	<i>Werner, O. E., Sverige</i>
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>	

De 6 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason, Island, Marius Buhl, Danmark, Jon Leirfall, Norge, Finn Moe, Norge, Bernhard Stefánsson, Island, og Hannibal Valdimarsson, Island. Forfall: Erik Eriksen, Danmark, og Håkon Johnsen, Norge.*

Oslo, den 17. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår retten til å drive næring.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 17. august 1954 ble enstemmig vedtatt av Det Nordiske Råd med 38 stemmer. 7 medlemmer avholdt seg fra å stemme, 6 medlemmer var fraværende og 2 medlemmer hadde forfall.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regeringene at det ved anvendelsen av bestemmelsene om adgang for utlendinger til å drive næring, være styremedlem i aksjeselskap eller andre sammenslutninger etc., følges en slik praksis at kravet på lengre tids opphold i landet for innrømmelse av slik adgang oppmykes forsåvidt angår statsborgere i de nordiske land.

De 38 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Meisdalshagen, Olav, Norge</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Möller, F. G., Sverige</i>
<i>Einer-Jensen, O., Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Netzén, Gösta, Sverige</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>
<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>	<i>Sandler, R. J., Sverige</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Severin, Frans, Sverige</i>

<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Skoglund, M.</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Svensson, W.</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige

De 7 medlemmer som avholdt seg fra å stemme var: *Kjell Bondevik*, Norge, *Hans Borgen*, Norge, *C. J. Hambro*, Norge, *Chr. L. Holm*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *Claudia Olsen*, Norge, og *Bent Røiseland*, Norge.

De 6 fraværende var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, *Marius Buhl*, Danmark, *Finn Moe*, Norge, *Bernhard Stefansson*, Island, *Arthur Sundt*, Norge, og *Hannibal Valdimarsson*, Island.

Forfall: *Erik Eriksen*, Danmark, og *Håkon Johnsen*, Norge.

Oslo, den 17. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere i et annet nordisk land forsåvidt angår rett til sportsfiske.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 17. august 1954 ble enstemmig vedtatt av Det Nordiske Råd med 44 stemmer. 2 medlemmer avholdt seg fra å stemme. 5 medlemmer var fraværende og 2 medlemmer hadde forfall.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Det Nordiske Råd henstiller til regeringene gjennom undersøkelser og nødvendige forhandlinger å klarlegge om en slik ordning kan gjennomføres at nordiske statsborgere ved besøk i et annet nordisk land får samme rett til fritt fiske av ikke yrkesmessig natur som besøkslandets innbyggere.

De 44 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark	Holm, Chr. L., Norge
Andersson, Birger, Sverige	Hønsvald, Nils, Norge
Andersson, Elon, Sverige	Jónsson, Gísli, Island
Andersson, O., Sverige	Jørgensen, Jørgen, Danmark
Bondevik, Kjell, Norge	Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Brynjolfsson, Jørundur, Island	Kristensen, Thorkil, Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark	Lindberg, K., Danmark
Dahlgaard, Bertel, Danmark	Løbak, Harald, Norge
Edberg, Rolf, Sverige	Meisdalshagen, Olav, Norge
Einer-Jensen, O., Danmark	Moe, Finn, Norge
Eriksen, Holger, Danmark	Möller, F. G., Sverige
Foss, Einar, Danmark	Nielsen, Harald, Danmark
Gerhardsen, Einar, Norge	Netzén, Gösta, Sverige
Gram, Victor, Danmark	Ohlon, S. J. E., Sverige
Hambro, C. J., Norge	Olsen, Claudia, Norge
Hegna, Trond, Norge	Pedersen, Gustav, Danmark
Herlitz, Nils, Sverige	Pettersson, A. P., Sverige

<i>Rylander, A. O. E.</i> , Sverige	<i>Skoglund, M.</i> , Sverige
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	<i>Svensson, W.</i> , Sverige
<i>Sandler, R. J.</i> , Sverige	<i>Thestrup, K.</i> , Danmark
<i>Severin, Frans</i> , Sverige	<i>Watnebryn, Olaf</i> , Norge
<i>Sjöström-Bengtsson, Anna</i> , Sverige	<i>Werner, O. E.</i> , Sverige

De 2 medlemmer som avholdt seg fra å stemme var: *Hans Borgen*, Norge, og *Jon Leirfall*, Norge.

De 5 fraværende medlemmer var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, *Marius Buhl*, Danmark, *Bernhard Stefánsson*, Island, *Arthur Sundt*, Norge, og *Hannibal Valdimarsson*, Island.

Forfall: *Erik Eriksen*, Danmark, og *Håkon Johnsen*, Norge.

Oslo, den 17. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land forsåvidt angår strafferegistre.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 18. august 1954 ble enstemmig vedtatt av Det Nordiske Råd med 46 stemmer. 4 medlemmer hadde forfall og 3 medlemmer var fraværende.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at træffe foranstaltninger til, at domstole og anklagere m. fl. myndigheder i andet nordisk land i størst muligt omfang ved direkte henvendelse til den registrerende myndighed kan få meddelt udskrifter af strafferegistrene til brug i offentlige straffesager.

De 46 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Holm, Chr. L., Norge</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Hønsvold, Nils, Norge</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Bjarnason, Sigurdur, Island</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Leirfall, Jon, Norge</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>

Rylander, A. O. E., Sverige

Røiseland, Bent, Norge

Sandler, R. J., Sverige

Severin, Frans, Sverige

Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige

Skoglund, M., Sverige

Stefánsson, Bernhard, Island

Svensson, W., Sverige

Thestrup, K., Danmark

Valdimarsson, Hannibal, Island

Watnebryn, Olaf, Norge

Werner, O. E., Sverige

De 3 fraværende var: *C. J. Hambro*, Norge, *Olav Meisdalshagen*, Norge, og *Arthur Sundt*, Norge. Forfall: *Marius Buhl*, Danmark, *O. Einer-Jensen*, Danmark, *F. G. Møller*, Sverige, og *Gösta Netzén*, Sverige.

Oslo, den 18. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår patent-spørsmål.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 18. august 1954 ble vedtatt enstemmig av Det Nordiske Råd med 43 stemmer. 6 medlemmer var fraværende og 4 hadde forfall.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gjennomført et system med nordisk patent.

De 43 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

<i>Andersen, Nina, Danmark</i>	<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>
<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Jónsson, Gísli, Island</i>
<i>Andersson, Elon, Sverige</i>	<i>Jørgensen, Jørgen, Danmark</i>
<i>Andersson, O., Sverige</i>	<i>Kraft, Ole Bjørn, Danmark</i>
<i>Bondevik, Kjell, Norge</i>	<i>Kristensen, Thorkil, Danmark</i>
<i>Brynjolfsson, Jørundur, Island</i>	<i>Lindberg, K., Danmark</i>
<i>Bundvad, Kaj, Danmark</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Dahlgaard, Bertel, Danmark</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Edberg, Rolf, Sverige</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Ohlon, S. J. E., Sverige</i>
<i>Eriksen, Holger, Danmark</i>	<i>Olsen, Claudia, Norge</i>
<i>Foss, Einar, Danmark</i>	<i>Pedersen, Gustav, Danmark</i>
<i>Frogner, Einar, Norge</i>	<i>Pettersson, A. P., Sverige</i>
<i>Gerhardsen, Einar, Norge</i>	<i>Rylander, A. O. E., Sverige</i>
<i>Gram, Victor, Danmark</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Sandler, R. J., Sverige</i>
<i>Herlitz, Nils, Sverige</i>	<i>Severin, Frans, Sverige</i>
<i>Holm, Chr. L., Norge</i>	<i>Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige</i>
<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Stefánsson, Bernhard, Island</i>

Svensson, W., Sverige
Thestrup, K., Danmark
Valdimarsson, Hannibal, Island

Watnebryn, Olaf, Norge
Werner, O. E., Sverige

De 6 fraværende medlemmer var: *Sigurdur Bjarnason*, Island, *C. J. Hambro*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *Olav Meisdalshagen*, Norge, *M. Skoglund*, Sverige, *Arthur Sundt*, Norge. Forfall: *Marius Buhl*, Danmark, *O. Einer-Jensen*, Danmark, *F. G. Møller*, Sverige, og *Gösta Netzén*, Sverige.

Oslo, den 18. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

Det Nordiske Råd har oversendt regeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige nedenstående tilråding angående større rettslig likestilling for nordiske statsborgere forsåvidt angår regler om sjømannsbeskatning.

I henhold til § 10 i vedtektene for Det Nordiske Råd og § 20 i rådets forretningsorden oversendes nedenstående tilråding som 18. august 1954 ble vedtatt av Det Nordiske Råd med 43 stemmer. 5 medlemmer var fraværende og 5 medlemmer hadde forfall.

Tilrådingen har følgende ordlyd:

Rådet anbefaler regeringerne at tage op til overvejelse spørgsmålet om at indgå en konvention om fælles regler for skattens beregning og opkrævning hos sømænd.

De 43 medlemmer som stemte for tilrådingen var:

Andersen, Nina, Danmark	Johnsen, Håkon, Norge
Andersson, Birger, Sverige	Jónsson, Gísli, Island
Andersson, O., Sverige	Jørgensen, Jørgen, Danmark
Bjarnason, Sigurdur, Island	Kraft, Ole Bjørn, Danmark
Bondevik, Kjell, Norge	Kristensen, Thorkil, Danmark
Brynjolfsson, Jörundur, Island	Lindberg, K., Danmark
Bundvad, Kaj, Danmark	Løbak, Harald, Norge
Dahlgaard, Bertel, Danmark	Moe, Finn, Norge
Edberg, Rolf, Sverige	Nielsen, Harald, Danmark
Eriksen, Erik, Danmark	Ohlon, S. J. E., Sverige
Eriksen, Holger, Danmark	Olsen, Claudia, Norge
Foss, Einar, Danmark	Pedersen, Gustav, Danmark
Frogner, Einar, Norge	Pettersson, A. P., Sverige
Gerhardsen, Einar, Norge	Rylander, A. O. E., Sverige
Gram, Victor, Danmark	Røiseland, Bent, Norge
Hegna, Trond, Norge	Sandler, R. J., Sverige
Herlitz, Nils, Sverige	Severin, Frans, Sverige
Holm, Chr. L., Norge	Sjöström-Bengtsson, Anna, Sverige
Hønsvald, Nils, Norge	Skoglund, M., Sverige

Stefánsson, Bernhard, Island

Thestrup, K., Danmark

Valdimarsson, Hannibal, Island

Watnebryn, Olaf, Norge

Werner, O. E., Sverige

Forfall: *Elon Andersson*, Sverige, *Marius Buhl*, Danmark, *O. Einer-Jensen*, Danmark, *F. G. Møller*, Sverige, og *Gösta Netzén*, Sverige.

De 5 fraværende var: *C. J. Hambro*, Norge, *Jon Leirfall*, Norge, *Olav Meisdalshagen*, Norge, *Arthur Sundt*, Norge, og *W. Svensson*, Sverige.

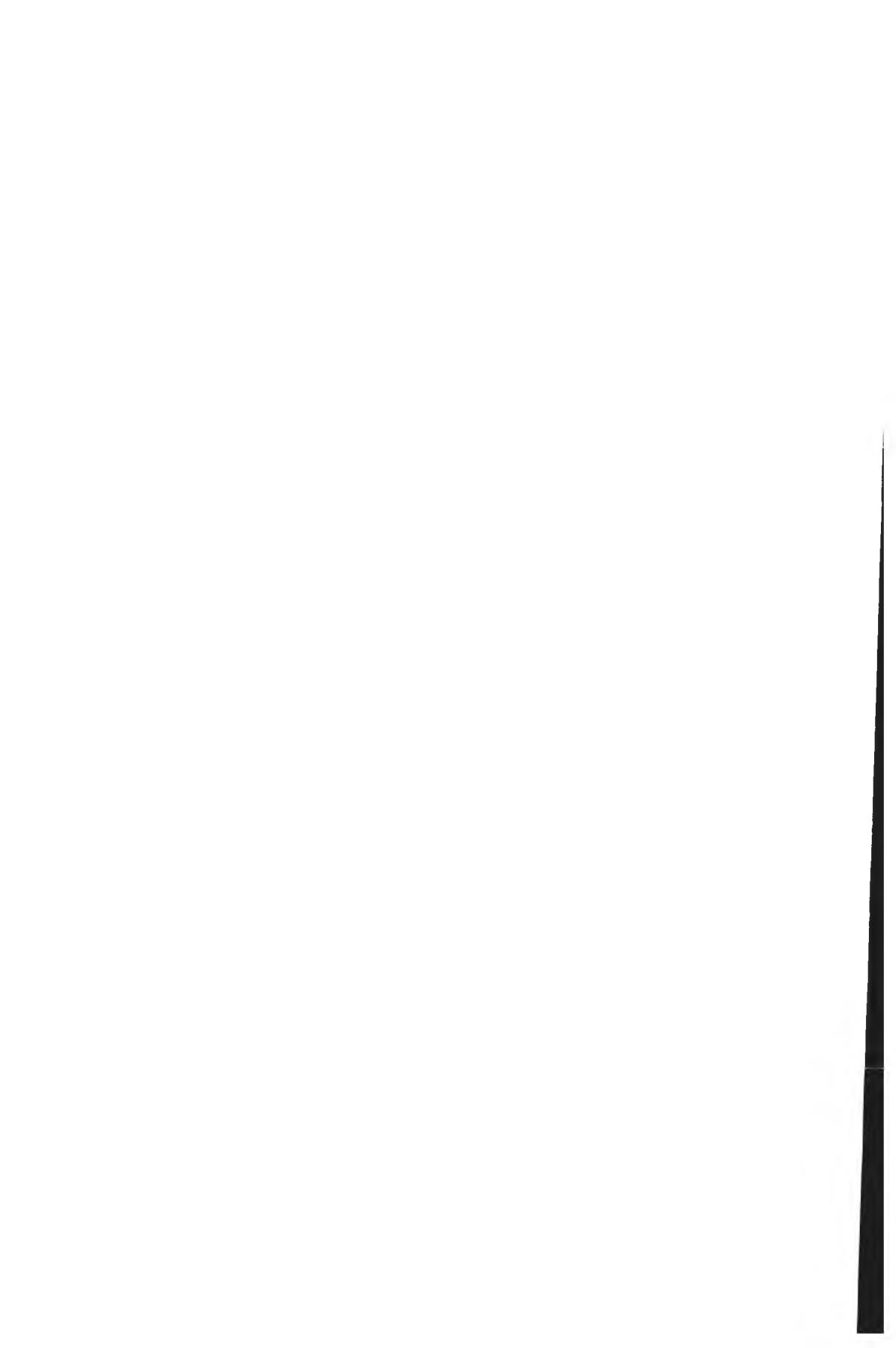
Oslo, den 18. august 1954.

Einar Gerhardsen.

Erik Nord.

I henhold til Det Nordiske Råds forretningsordens § 25, pkt. 1 er de foranstående tilrådinge, i likhet med de øvrige dokumenter vedrørende rådets møter, sendt til Finnlands riksdag og regjering.

TIL ETTERRETNING

*Etter innstilling fra komitéene ble følgende saker
uten avstemning tatt til etterretning:*

Den 12. august 1954:

- 1) Melding angående samarbeid på arbeiderbeskyttelsens område (sak nr. 4).
- 2) Melding angående fast forbindelse mellom Danmark og Sverige i Øresund (sak nr. 27).
- 3) Forslag om utveksling av statstrykksaker (sak nr. 18).

Den 13. august 1954:

- 4) Melding angående samarbeid på det sosialpolitiske område (sak nr. 20).
- 5) Beretning fra Den nordiske sosialpolitiske komité (sak nr. 5).
- 6) Beretning fra Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. (sak nr. 12) forsåvidt angår post- og telespørsmål.
- 7) Melding angående friere samferdsel mellom de nordiske land (sak nr. 31) forsåvidt angår post- og telespørsmål.
- 8) Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak nr. 34) forsåvidt angår bestevilkårs-klausulen.
- 9) Beretning fra Nordisk Kulturkomisjon (sak nr. 11).
- 10) Melding angående kulturelt samarbeid (sak nr. 30).
- 11) Melding angående samarbeid på post-, telegraf- og telefonvesenets område (sak nr. 17).

Den 16. august 1954:

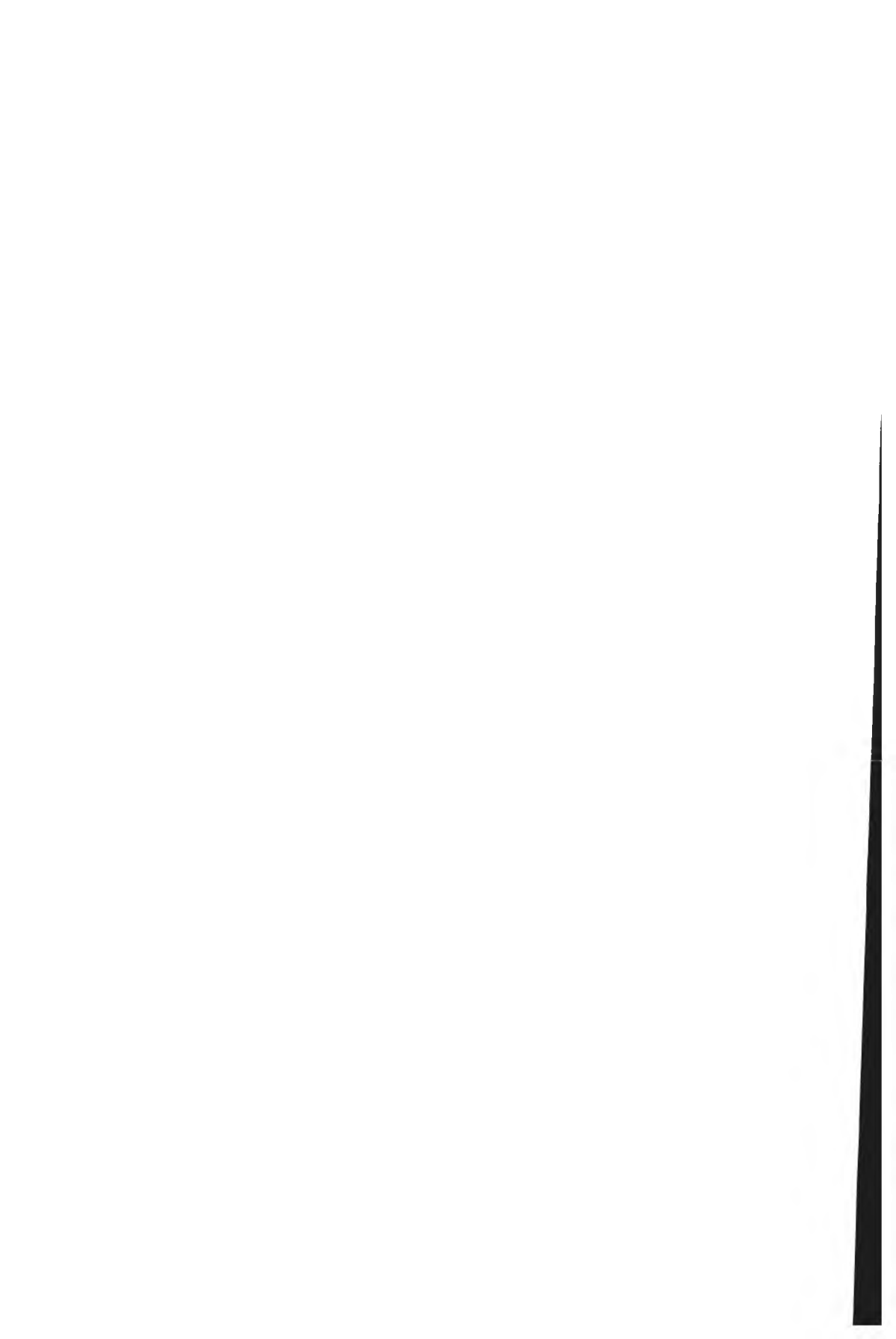
- 12) Beretning fra Den nordiske parlamentariske komité for friere samferdsel m. m. (sak nr. 12) forsåvidt angår tilråding nr. 9, pkt. 1 og 3—7/1953.
- 13) Melding angående friere samferdsel mellom de nordiske land (sak nr. 31) forsåvidt angår tilråding nr. 9, pkt. 1 og 3—7/1953.
- 14) Melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område (sak nr. 15) forsåvidt angår felles nordisk karanteneområde og felles tiltak for bekjempelse av epidemiske sykdommer.
- 15) Beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7).
- 16) Tilleggsforslag til beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7) forsåvidt angår regler om alkoholpåvirkede motorvognførere.
- 17) Beretning om nordisk samarbeid i kringkasting og fjernsyn (sak nr. 32).

Den 17. august 1954:

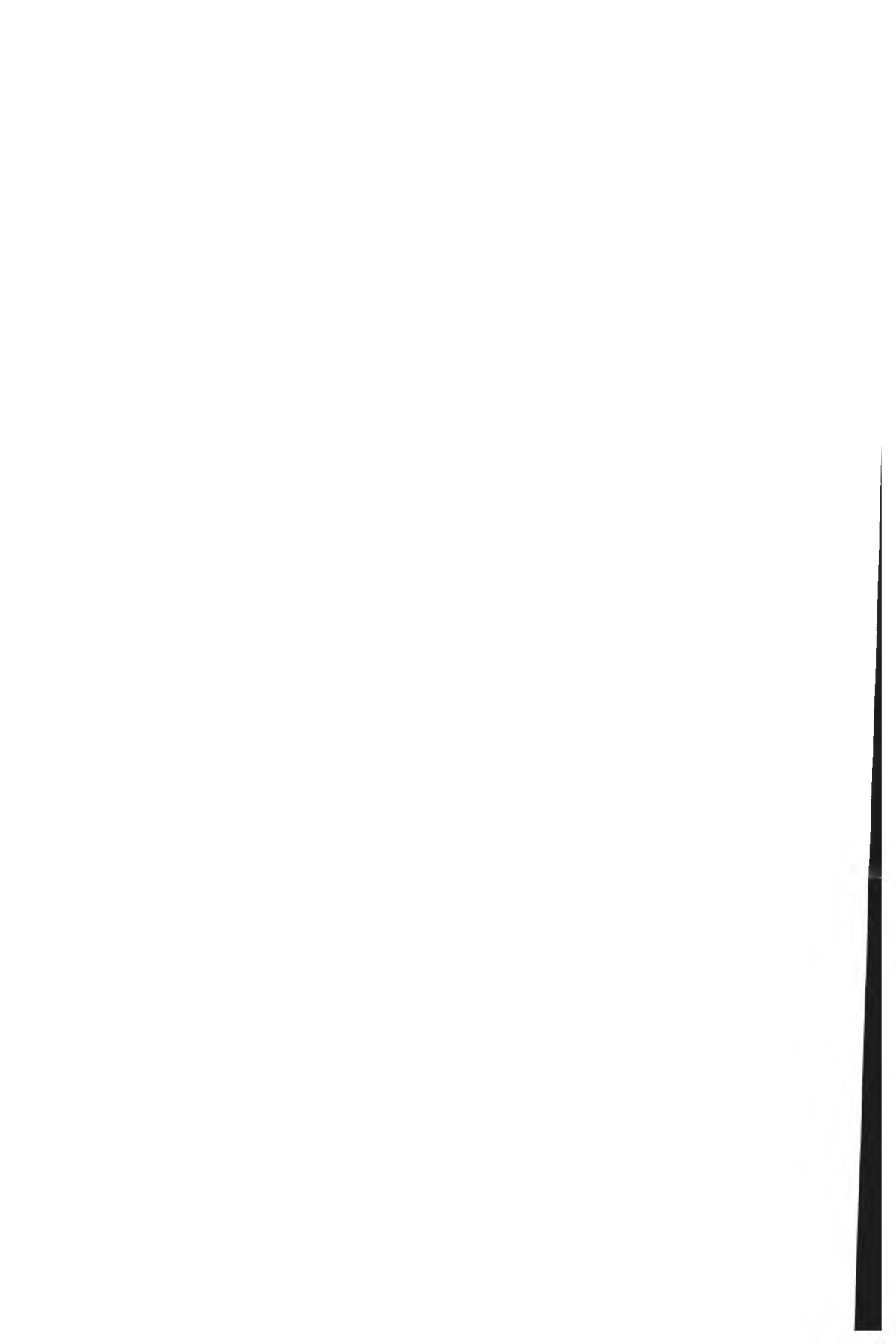
- 18) Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet nordisk land (sak nr. 34) forsåvidt angår økonomisk hjelp til jordbrukere m. m.

Den 18. august 1954:

- 19) Melding angående nordiske statsborgeres rettsstilling i annet nordisk land (sak nr. 16).
- 20) Forslag om felles aksjon fra de nordiske land i De Forente Nasjoner for økt bistand til de underutviklede land (sak nr. 13).
- 21) Forslag om nærmere pengepolitisk samarbeid (sak nr. 9).

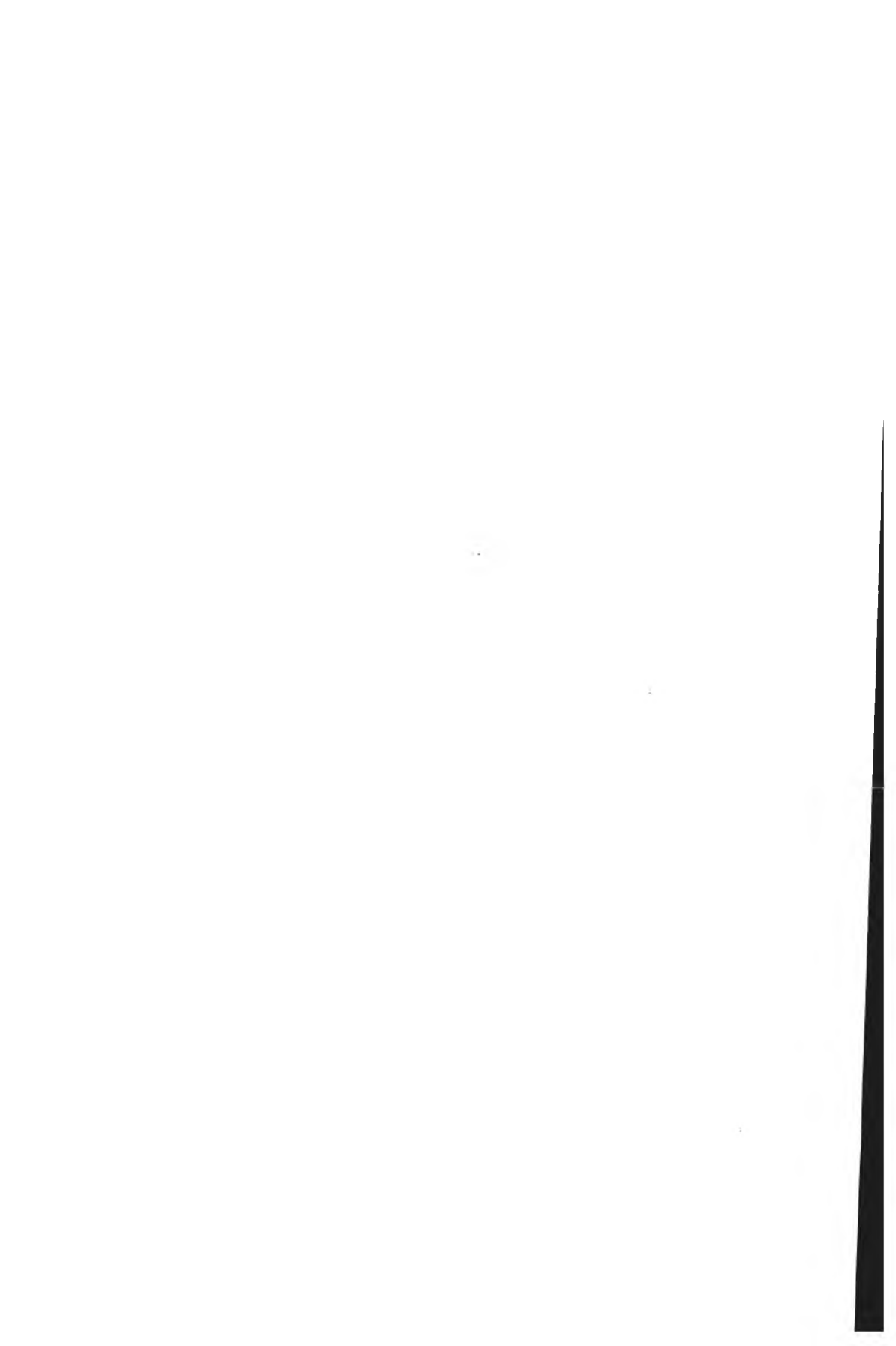

**UTSATT
TIL SENERE BEHANDLING**

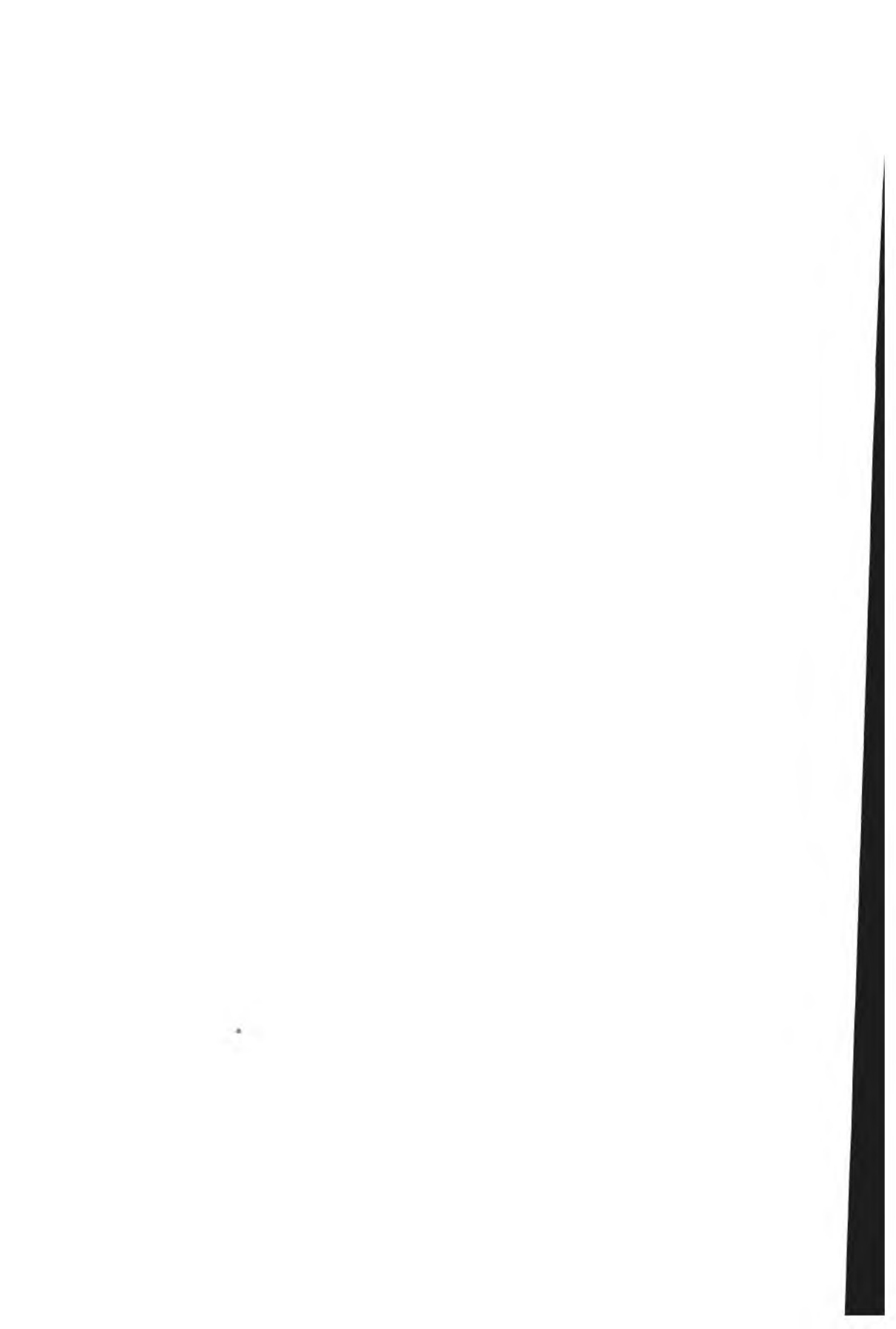
*Etter innstilling fra komitéene ble følgende saker
uten avstemning besluttet utsatt:*

- 1) Beretning fra Det nordiske utvalg for lovsamarbeid (sak nr. 7) forsåvidt angår organisering av lovsamarbeid.
- 2) Forslag om ensartet nordisk abortlovgivning (sak nr. 8).
- 3) Melding angående fortsatt samarbeid på helsevesenets område (sak nr. 15) forsåvidt angår utveksling av og felles nordisk marked for apotekere.
- 4) Forslag om tilskyndelse og støtte til nordisk samarbeid om fremstilling av opplysende filmer og filmer for barn (sak nr. 21).
- 5) Rapport og forslag fra medlemmene av utvalget angående nordiske statsborgeres rettsstilling i et annet land (sak nr. 34) forsåvidt angår
  - a. utveksling av og felles nordisk marked for apotekere,
  - b. likestilling av eksamener, og
  - c. kystfart i norske og svenske farvann.
- 6) Forslag om endringer i forretningsordenen for Det Nordiske Råd (sak nr. 14) forsåvidt angår terminologisk enhet.

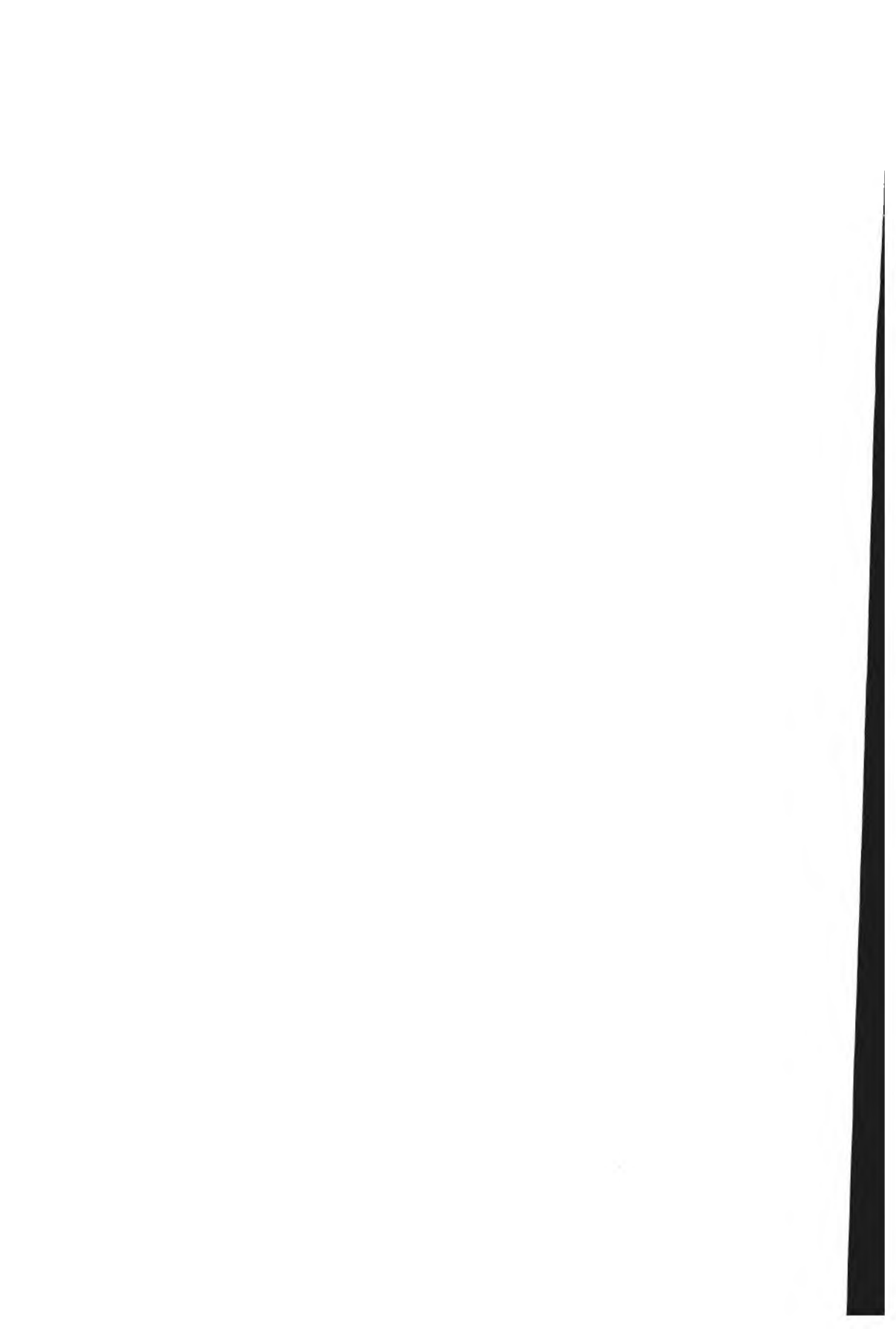

ANDRE VEDTAK

Forretningsordenen

Ändringar i arbetsordningen

för

Nordiska rådet,

antagit den 18 augusti 1954.

2 §

Ärende, som avses i 9 § stadgan för nordiska rådet, skall *skriftligen* föreläggas rådet genom *förslag av regering (regeringsförslag) eller av vald medlem (medlemsförslag)*, innehållande formulerat förslag till beslut av rådet. *Regeringsförslag* må dock innefatta *allenast* hemställan om yttrande.

Ärende väckes . . . . . till rådet.

3 §

För att kunna upptagas vid ordinarie session skal *regeringsförslag eller medlemsförslag* hava ingivits till sekretariat senast två månader före sessionens början. Presidiet må dock förkorta nämnda tid till en månad, om erforderlig utredning icke härigenom omöjliggöres. Anmälningar och berättelser skola ingivas till sekretariat senast en månad före sessionens början. *Regerings- och medlemsförslag* jämte de utredningar presidiet funnit erforderliga ävensom anmälningar och berättelser skola tillställas regeringarna samt valda medlemmar och suppleanter snarast möjligt, dock senast tre veckor före sessionens början.

Beslutar rådet . . . . . sådan session.

Vid extra . . . . . snarast möjligt.

Utan hinder . . . . . til behandling.

4 §

I ärende, som i *vederbörlig ordning* väckts hos rådet före sessions början genom *regerings- eller medlemsförslag*, må regering eller medlem *skriftligen* framställa förslag (*ändringsförslag*) senast då ärendet hänvisas till utskott. *I anledning av anmälan eller berättelse må förslag (tilläggsförslag) på enahanda sätt väckas senast sju dagar före sessionens början. Om rätt att senare framställa förslag stadgas i 15 §.*

5 §

Återkallas *regerings- eller medlemsförslag* eller *ändrings- eller tilläggsförslag*, äger medlem av rådet vid det sammanträde, då återkallelsen anmäles, övertaga förslaget.

12 §

Rådet skall . . . . . sig därom.

Då utskotts förslag i ärende icke är enhälligt eller det icke helt överensstämmer med till utskottet *hänvisat förslag*, må ärendet icke upptagas till behandling förrän andra dagen efter det förslaget avgavs. Rådet må dock besluta att ärendet skall företagas tidigare.

Vid sammanträde . . . . . annan session.

Fråga om . . . . . av utskott.

15 §

Rekommendation må i ärende som uppförts i ärendesförteckningen beslutas inom ramen för regerings- eller medlemsförslag eller för ändrings- eller tilläggsförslag, så och eljest i enlighet med förslag, vars upptagande rådet medgivit. Sådant medgivande erfordras även i varje fall då medlem först under överläggning i rådet väcker förslag til rekommendation, som icke föranletts av vad utskottet hemställt i ärendet.

Rekommendation beslutas . . . . . mot förslaget.

17 §

Avgörande i andra fall än som avses i 15 eller 16 § skall ske genom öppen omröstning, då mer än ett förslag framställts eller vald medlem det påkallar. Sådän omröstning skall företagas genom uppresning och utvisa antalet bland de närvarande av ja-röstande, av nej-röstande och av icke-röstande.

Vid lika rösttal har presidenten utslagsröst.

Om vald medlem det begär skall avgörandet träffas genom omröstning medelst namnupprop på sätt i 15 § andra stycket stadgas.

22 §

Mellan sessionerna *handhavas rådets löpande angelägenheter av presidiet. Detta må fatta beslut utan att sammanträda, då dess medlemmar äro eniga.*

Huru den . . . . . i presidiet.

Ændringer i forretningsordenen

for

Nordisk råd,

vedtaget den 18. august 1954.

Til § 2.

§ 2, 1. stk., affattes således:

De sager, der omhandles i vedtægtens § 9, skal forelægges rådet ved skriftlig henvendelse fra en regering (regeringsforslag) eller fra et valgt medlem (medlemsforslag). En sådan henvendelse skal indeholde et udformet forslag til beslutning af rådet. Et regeringsforslag kan dog udelukkende gå ud på en anmodning om rådets udtalelse om den sag, der forelægges rådet.

Til § 3.

«et forslag» i 1. linje afløses af: «regerings- eller medlemsforslag», og i 5. linje afløses «Forslag» af: «Regerings- eller medlemsforslag».

Til § 4.

Bestemmelsen affattes således:

I sager, som inden en sessions begyndelse i overensstemmelse med de herom gældende regler er indbragt for rådet ved regerings- eller medlemsforslag, kan en regering eller et medlem skriftligt stille forslag (ændringsforslag), senest når sagen oversendes til udvalg. I tilslutning til en meddelelse eller en beretning kan forslag (tillæggsforslag) på samme måde stilles senest syv dage før sessionens begyndelse.

Om adgangen til senere at fremsætte forslag findes regler i § 15.

Til § 5.

Bestemmelsen affattes således:

Såfremt et regerings- eller medlemsforslag eller ændrings- eller tillæggsforslag tages tilbage, kan et medlem af rådet optage forslaget i det møde, hvori tilbagetagelsen anmeldes.

Til § 15.

§ 15, 1. stk., affattes således:

I en sag, der er opført på emnelisten, kan en rekommandation vedtages indenfor rammerne af et regeringsforslag, et medlemsforslag, et ændringsforslag eller et tillæggsforslag og iøvrigt i overensstemmelse med forslag, som rådet har samtykket i må optages til behandling. Sådant samtykke kræves også, såfremt et medlem først under rådets forhandlinger stiller forslag til rekommandation, som ikke er foranlediget af udvalgets indstilling.

Til § 17.

Bestemmelsen affattes således:

I andre sager end dem, som er nævnt i § 15 og § 16, skal afgørelsen træffes ved åben afstemning, såfremt mere end eet forslag er stillet, eller såfremt et valgt medlem forlanger det. Sådant afstemning foregår ved, at medlemmerne rejser sig, og den skal vise, hvor mange af de tilstedeværende, der har stemt enten «ja» eller «nej» eller har afholdt sig fra at stemme.

Står stemmerne lige, gør præsidentens stemme udslaget.

Såfremt et valgt medlem forlanger det, træffes afgørelsen ved navneopråb efter reglerne i § 15, stk. 2.

Til § 22.

§ 22, 1. stk., affattes således:

Imellem sessionerne varetager præsidiets rådets løbende forretninger. Når præsidiets medlemmer er enige, kan præsidiets tage beslutninger uden at afholde møde.

Endringer i forretningsordenen

for

Det nordiske råd,

vedtatt den 18. august 1954.

§ 2, første ledd:

Saker som omhandlet i § 9 i vedtektene skal *skriftlig* forelegges rådet gjennom henvendelse *fra en regjering (regjeringsforslag) eller fra et valgt medlem (medlemsforslag)* og inneholde et formulert forslag til vedtak av rådet. Et *regjeringsforslag* kan dog utelukkende inneholde en anmodning om rådets uttalelse om et fremlagt forslag.

I § 3

rettes «et forslag» i 1. linje til «*regjerings- eller medlemsforslag*», og i 5. linje til «*regjerings- og medlemsforslag*».

§ 4.

I saker som *overensstemmende med gjeldende bestemmelser* før en sesjons åpning er tatt opp i rådet *ved regjerings- eller medlemsforslag*, kan en regjering eller et medlem *skriftlig* fremsette forslag (*endringsforslag*), senest når saken oversendes til utvalg. *I tilslutning til en melding eller en beretning kan forslag (tilleggsforslag) på samme måte fremsettes senest syv dager før sesjonens åpning. Om adgangen til senere å fremsette forslag vises til § 15, annet punktum.*

§ 5.

Tilbakekalles et *regjerings- eller medlemsforslag eller endrings- eller tilleggsforslag*, kan et medlem av rådet overta *forslaget* i det møte hvor tilbakekallelsen blir anmeldt.

§ 15, første ledd:

Tilrådingen kan i saker som er oppført på sakslisten *vedtas innenfor rammen av et regjeringsforslag, et medlemsforslag, et endringsforslag eller*

et tilleggsforslag, og for øvrig overensstemmende med forslag, som rådet har samtykket i å oppta til behandling. Slikt samtykke er nødvendig når et medlem først under rådets forhandlinger tar opp et forslag til tilråding, som ikke er foranlediget av det komitéen har uttalt i saken.

§ 17.

I andre saker enn de som er nevnt i §§ 15 og 16, skal avgjørelse treffes ved åpen avstemning såfremt mer enn ett forslag er fremsatt, eller såfremt et valgt medlem forlanger det. Slik avstemning foregår ved at medlemmene reiser seg, og den skal vise hvor mange av de tilstedeværende som har stemt enten «ja» eller «nei» eller har avholdt seg fra å stemme.

Står stemmene likt, gjør presidentens stemme utslaget.

Hvis et valgt medlem forlanger det, treffes avgjørelsen ved navneopp-rop etter reglene i § 15, annet ledd.

§ 22.

Mellom sesjonene varetar presidiet rådets løpende forretninger. Presidiet kan fatte beslutninger uten å avholde møte, når presidiets medlemmer er enige om det.

Presidiets fullmakter

i forbindelse med forberedelsen av sesjonene.

I møtet den 18. august ble det fattet følgende enstemmige vedtak:

«I den utstrekning det skulle vise seg å være nødvendig for å forberede sesjonene, vil presidiet be om rådets samtykke til:

- 1) å sammenkalle komitéene mellom sesjonene,
- 2) å be de nasjonale delegasjoner oppnevne representanter til engere utvalg

for å kunne drøfte saker som skal forelegges rådet.»

**Presidiet, arbeidsutvalget,
komitéene m. m.**

Oversikt

over presidiemøter mellom 1. og 2. sesjon.

18. mai 1953 i Oslo. Presidiet behandlet rekommandasjonene fra 1. sesjon og hadde 19. mai fellesmøte med de nordiske undervisningsministre. Emnet for fellesmøtet var dels arbeidet framover med rekommandasjonene, dels forholdet mellom Rådet og regjeringene. De enkelte regjeringer påtok seg å lede og koordinere arbeidet med hver sine rekommandasjoner.

13. august 1953 i Oslo. I tilslutning til Det nordiske interparlamentariske forbunds rådsmøte samme sted behandlet presidiet spørsmål vedrørende forholdet mellom forbundet og Rådet.

31. oktober 1953 i Stockholm. Statsminister Hans Hedtoft meddelte her at han som uttrådt av den danske delegasjon nedla vervet som president i Rådet, og at fhv. statsminister Erik Eriksen, som var blitt valgt til formann for den danske delegasjon, ville tre inn som president. Presidie-møtet behandlet for øvrig bl.a. reorganiseringen av Nordisk Kultur-kommisjon.

8. februar 1954 i København. Man begynte her den detaljerte plan-legging av 2. sesjon og forberedte fellesmøtet med det 5. nordiske under-visningsministermøte neste dag.

3. mai 1954 i København. Man fortsatte med forberedelsene til 2. sesjon. 4. mai ble det holdt fellesmøte med de nordiske utenriksministre om arbeidsmaterialet til sesjonen og formene for oversendelse av meddelelser og beretninger.

28. juni 1954 i Oslo. Man foretok her den avsluttende gjennomgåelse av arbeidsprogrammet til 2. sesjon.

Fellesmøte av arbeidsutvalgene i Det nordiske råd ble holdt i København den 22. februar 1953 for å drøfte en rekke praktiske problemer vedrørende avviklingen av 1. sesjon, herunder trykningen av rådstidende.

Fellesmøte ble holdt 8. august 1954 i Oslo. Man vedtok her innstilling om medlemmer til presidiet og komitéene og godkjente presidiets tilrette-leggelse av sesjonen.

Arbeidsutvalgene i Det Nordiske Råds nasjonale delegasjoner.

Danmark.

Fhv. statsminister Erik Eriksen (*formann*),
folketingsmann O. E. Einer-Jensen,
fhv. minister Jørgen Jørgensen (Lejre),
fhv. minister Ole Bjørn Kraft,
folketingets formann, statsrevisor Gustav Pedersen.

Island.

Formann i Altingets underste avdeling,
Sigurdur Bjarnason (*formann*),
Altingsmann Bernhard Stefánsson,
Altingsmann Hannibal Valdimarsson.

Norge.

Stortingspresident Einar Gerhardsen (*formann*),
Lagtingspresident Bent Røiseland (sekretær),
Stortingsrepresentant Chr. L. Holm (viseformann).

Sverige.

Professor Nils Herlitz (*formann*),
chefredaktör Frans Severin (viseformann),
f.d. landshövding Rickard Sandler,
lantbrukare Anders Pettersson i Dahl,
landshövding Elon Andersson.

Retningslinjer for komitéarbeidet.

1. Ved komitéens første møte
  - a) velges formann, viseformann og fast sekretær,
  - b) innbys de rådsmedlemmer som er regjeringsrepresentanter til å delta i komitéens forhandlinger, med mindre komitéen bestemmer noe annet,
  - c) anmodes delegasjonenes sakkyndige om å delta under behandlingen av visse saker,
  - d) fastsettes en foreløpig plan for komitéarbeidet.
2. Den faste sekretæren fører protokoll over komitémøtene. I protokollen angis møtetiden, tilstedeværende medlemmer og fattede beslutninger. Derimot lages ikke referat av diskusjonen.
3. Presidiets medlemmer og generalsekretærene har rett til å overvære forhandlingene i komitéen og kan få ordet. Den samme rett har også komitéenes faste sekretærer.
4. Alle saker fremlegges i komitéen enten av et medlem, av den faste sekretæren eller av en sakkyndig.

Den faste sekretæren har ansvaret for utformningen av den betenkning som skal avgis i enhver sak.
5. For hver sak velger komitéen en ordfører som skal legge saken frem i rådet etter komitébehandlingen.
6. Innstillingen skal inneholde opplysninger om hvem som har deltatt ved sakens behandling i komitéen, henvisning til behandlede dokumenter, komitéens konklusjon med motiveringer, samt eventuelle minoritetsforslag.

Innstillingen skal avfattes i det språk den bruker som har forfattet den.
7. I ethvert spørsmål som ikke foranlediger en tilråding eller et utsetelsesforslag, skal det i innstillingen anføres om komitéen anser saken ferdigbehandlet eller om ytterligere henvendelser kan ventes fra regjeringene.

8. Komitéen kan regne med å disponere følgende tider for sitt arbeid:
10/8 kl. 11—13 samt tiden etter kl. 15.
11/8 » 10—13 og kl. 15—16.
12/8 » 10—13 samt tiden etter kl. 16.
13/8 » 10—13 —»—
14/8 » 10—13 —»—
16/8 » 10—13 —»—

Dessuten kan kveldene disponeres til komitémøter såfremt ikke andre arrangementer legger hindringer i veien.

Komitéenes fagsekretærer.

Som fagsekretærer for komitéene ble følgende utsett:

For Kulturkomitéen:

Sekretær *Helene Andersen*, Utenriksdepartementet.

For Den økonomiske komité:

Kontorsjef *Odd Gjelsvik*, Utenriksdepartementet.

For Den juridiske komité:

Byråsjef *Ottar Lund*, Sosialdepartementet.

For Den sosialpolitiske komité:

Konsulent *Audvar Os*, Justisdepartementet.

Stikkordregister.

- Åpningstale:** 1—4.
- Årbok, Nordisk:** Se Sak nr. 16.
- Abortlovgivning, Ensartet nordisk:** Forslag 701. Innst. 879. Beh. 69, 128—9, 131. Besl. 1003.
- Akademi, Nordens folkelige:** Se Folkelige akademi.
- Aksjeselskap, Rett til å være styremedlem i:** Se Næring, Retten til å drive.
- Alkoholpåvirkede motorvognførere:** Forslag 751. Innst. 892. Beh. 70, 146—7. Besl. 999.
- Apotekeryrket:** Se Eksameners almen-nordiske gyldighet, Legeyrket, Medisinsk personell.
- Arbeiderbeskyttelse:** Melding 693, 700. Innst. 855. Beh. 69, 78—80. Besl. 999. Se også ILO og Sosialpolitisk samarbeid.
- Arbeidsmarked, Nordisk:** Rapport og forslag 397—554, 611—18, 793. Overenskomst 619. Innst. 845. Beh. 62, 152—92, 194—218. Besl. 977.
- for medisinsk personell: Se Medisinsk personell.
- Arbeidsordning:** Se Forretningsordenen.
- Arbeidsutvalgene:** 13, 1019, 1020.
- Arveavgift:** 407.
- Arverett:** Se Sak nr. 16.
- Atlantehavspakten:** 32.
- Attføring:** Se Sak nr. 5.
- Avstemning:** Se Votering.
- Barn, Underholdbidrag til:** Se Sak nr. 5.
- Barn og film:** Se Opplysningsfilm og filmer for barn.
- Benelux:** 32, 169.
- Beskjeftigelse:** Se Økonomisk samarbeid.
- Beslutninger:** 929—1015.
- Bestevilkårsklausulen:** Forslag 756, 757—8, 761, 763, 793, 797—8. Innst. 881. Beh. 72, 97. Besl. 999.
- Biltrafikk:** Se Motorkjøretøyer.
- Biologiske stasjon ved Bergen:** Se Sak nr. 11.
- Boliglån til nordiske medborgere:** Se Sak nr. 16.
- Bransjeundersøkelser:** Se Sak nr. 28.
- Carnet-område, Nordisk:** Se Motorkjøretøyer.
- Direkte skriftveksling mellom myndigheter i nordiske land:** Forslag 768, 800—1. Innst. 887. Beh. 72, 143—5. Besl. 973.
- Dobbel verneplikt:** Se Verneplikt i andre nordiske land.
- Dobbelbeskatning:** Se Sak nr. 16, 28 og 34.
- Dramatisk kunst, Samarbeid om utveksling av:** Se Sak nr. 11 og 30.
- Dyphavsforskning:** Se Sak nr. 11 og 30.
- EEC:** 210.
- Eksameners almen-nordiske gyldighet:** Forslag og melding 330, 335, 336, 344, 345, 759, 765, 801. Innst. 829, 871. Beh. 60, 133—4. Besl. 1003.
- Ekteskapslovgivning:** Se Sak nr. 16.
- Elektrisk kraft:** Se Økonomisk samarbeid.
- Elektroteknisk industri:** Se Sak nr. 28.
- Epidemiske sykdommer, Tiltak til bekjemping av:** Forslag 714—18, 724—6. Innst. 866. Beh. 69, 122—3, 131. Besl. 999.
- Ervervsevne, Nedsatt:** Se Sak nr. 15.
- Etterretning, Saker tatt til:** 997—9.

- Europaradet:** 32—3, 66, 216, 219, 253, 557.
- Eventyrinstitutt, Nordisk:** Se Sak nr. 11.
- Fagbevegelsen og det nordiske økonomiske samarbeid:** Se Sak nr. 28.
- Farge- og lakkindustri:** Se Sak nr. 28.
- Farmakope, Felles nordisk:** Se Sak nr. 15.
- Fast eiendom, Ervervelse av:** Se Sak nr. 16 og 34.
- Fast forbindelse mellom Danmark og Sverige:** Se Øresund.
- Fellesnordisk:** Se neste ord av betydning.
- Fengselsbetjening, Felles nordisk utdannelse av:** Se Sak nr. 16.
- Ferrolegeringsindustri:** Se Sak nr. 28.
- Film, Opplysende:** Se Opplysningsfilm og filmer for barn.
- Filmer for barn:** Se Opplysningsfilm og filmer for barn.
- Finnland:** 14, 26, 121, 126, 256, 259, 995.
- Fiskehermetikkindustri:** Se Sak nr. 28.
- Fiskere:** Se Yrkesfiskere.
- Fiskeribiologisk forskningssamarbeid:** Se Sak nr. 11 og 30.
- Fiskerinæringen, Gjensidige lettelser for:** Se Sak nr. 16, 23 og 34.
- Fjernsyn:** Se Radio og televisjon.
- Flysertifikat, Internordisk gyldighet for:** Se Sak nr. 16 og 34.
- Flytteattester, Internordiske:** Forslag 803—4. Innst. 883. Beh. 72, 97—8. Besl. 943.
- Folkkehøgskoler og folkeopplysning:** Se Folkelige akademi og Folkhögskolan i Kungälv, samt Sak nr. 11 og 30, og 20—2.
- Folkelige akademi, Nordens:** Forslag om oppr. av, 291. Innst. 830. Beh. 50, 135—41. Besl. 969.
- Folkhögskolan i Kungälv, Nordiska:** Forslag om støtte til, 285. Innst. 830. Beh. 50, 135—41, Besl. 969.
- Fordeling av sakene på komitéene:** 12—72.
- Forente nasjoner:** 252, 256, 257, 394—5.
- Forente nasjoners tekniske hjelpeprogram:** Se Underutviklede land.
- Forretningsordenen, Endringer i:** Forslag 269. Innst. 917. Beh. 12—49, 246—60. Besl. 1003, 1007.
- Forskning, Samarbeid angående:** Se Sak nr. 11 og 30, samt 95—6. For medisinsk forskning: Se Laboratoriesamarbeid.
- Forslag, Rett til å fremsette:** Se Sak nr. 14, samt 35—6, 257, 259.
- GATT-avtalen:** Se Sak nr. 28, samt 173, 182.
- Geografi, Lærebøker i:** Se Sak nr. 11.
- Glassindustri:** Se Sak nr. 28.
- Grønnsak- og frukthermetikkindustri:** Se Sak nr. 28.
- Gummiindustri:** Se Sak nr. 28.
- Gymnastikk, Fellesnordiske lærebøker i:** Se Sak nr. 11.
- Helsespørsmål:** Sak nr. 15: Se Sakregisteret s. XX.
- Helsetjeneste for sjøfolk, Felles nordisk:** Forslag 721—2, 728. Innst. 870. Beh. 69, 124—5, 130—1. Besl. 959.
- Helsevirksomhet, Nordisk høyskole for offentlig:** Forslag 714, 727—8, 737. Innst. 868. Beh. 69, 123—5, 130—1. Besl. 957.
- Historie, Lærebok i nordisk:** Se Sak nr. 11.
- Husholdningsutdannelse, Fellesnordisk vitenskapelig:** Se Sak nr. 11 og 30.
- Høyskole for offentlig helsevirksomhet:** Se Helsevirksomhet.
- Ikke-nordboer, Kontroll med:** Se Passkontroll.
- ILO-konvensjoner, Ikke ratifiserte:** Melding 627, 700. Innst. 853. Beh. 69, 102—5. Besl. 947.
- Innkalling til 2. sesjon:** S. VII.
- Innleggelse på de andre nordiske lands sykehus:** Forslag og melding 707, 725. Innst. 863. Beh. 69, 120—2, 129. Besl. 953.
- Innstillinger fra komitéene:** 813—928.
- Internasjonale arbeidsorganisasjon:** Se ILO.
- Internordisk:** Se neste ord av betydning.

- Interpellasjoner:** Se Sak nr. 14, samt 25, 28—30, 36—7, 47, 48, 249, 254.
- Invalider, Omsorgen for:** Se Sak nr. 5.
- Islands sjøterritoriale fredningsbestemmelser:** Forslag 556. Innst. 848. Beh. 63—9, 218—23. Besl. 979.
- Iverksettelse av beslutning fattet i annet nordisk land:** Se Sak nr. 16.
- Jakt:** Se Sak nr. 16.
- Jernindustri:** Se Sak nr. 28.
- Jordbruket og et felles marked:** 401—5.
- Jordbruket, Økonomisk støtte til:** Forslag 753, 763, 799. Innst. 905. Beh. 72, 233. Besl. 999.
- Justisministermøte, Nordisk:** Se Sak nr. 16, samt 46.
- Karantene-område, Felles nordisk:** Forslag 714—18, 724—6. Innst. 866. Beh. 69, 122—3, 131. Besl. 999.
- Kirke- og undervisningsministermøte:** Se Undervisningsministermøte.
- Kjemisk industri:** Se Sak nr. 28.
- Komitéarbeid mellom sesjonene:** 18.
- Komitéarbeidet, Retningslinjer for:** 12, 1021.
- Komiteenes fagsekretærer:** 1022.
- Komiteenes sammensetning:** 10—12.
- Komitémøter, Adgang til:** Se pressens adgang ... og Regjeringsmedlemmenes adgang ...
- Konfeksjonsindustri:** Se Sak nr. 28.
- Konkurslovgivning:** Se Sak nr. 16.
- Konvensjoner under ILO:** Se ILO-konvensjoner.
- Krafteksport:** Se Økonomisk samarbeid.
- «Kriminalvård i frihet»:** Se Sak nr. 16.
- Kringkasting:** Se Radio og televisjon.
- Kulturelt samarbeid:** Melding og forslag 328, 338. Innst. 826, 827. Beh. 20—3, 57, 93—6. Besl. 999.
- Kulturkommisjon, Nordisk:** Se Kulturelt samarbeid.
- Kystfart i norske og svenske farvann:** Forslag 759, 766, 803, 807—11. Innst. 838. Beh. 62, 77—8. Besl. 1003.
- Laboratoriesamarbeid:** Forslag 717—19, 720—1, 732—3, 737—8. Innst. 875. Beh. 69, 127, 130—1. Besl. 965.
- Legemidler:** Forslag 719—20, 730—1. Innst. 873. Beh. 69, 127, 130—1. Besl. 963.
- Legeyrket, Rett til å utøve:** Forslag 759, 765, 801—2. Innst. 829, 871. Beh. 60, 69, 125—7, 130—1, 133—4. Besl. 961, 1003.
- Lektorer i utlandet, Nordiske:** Se Sak nr. 11, samt 21, 94.
- Likestilling, Rettslig:** Sak nr. 23: Se Sakregisteret s. XX, samt Rettsstilling i annet nordisk land.
- Lovsamarbeid, Det nordiske utvalg for:** Beretning 744. Innst. 899. Beh. 23—4, 70—1, 145—6. Besl. 999, 1003.
- Lær- og skotøyindustri:** Se Sak nr. 28.
- Lærebøker:** Se Sak nr. 11.
- Marked, Felles nordisk:** Se Økonomisk samarbeid.
- Maskinindustri:** Se Sak nr. 28.
- Medisinalstatistikk, Felles:** Forslag 711, 724, 736. Innst. 865. Beh. 69, 122—3, 129—31. Besl. 955.
- Medisinsk personell, Nordisk arbeidsmarked for:** Forslag 713, 801—2. Innst. 871. Beh. 69, 125—7, 130—1. Besl. 961, 1003.
- Medlemsliste.** Etter land og partier: S. VIII. Alfabetisk s. XIV. Godkjenning av, 4—6.
- Mestbegunstigelsesklausulen:** Se Bestevilkårsklausulen.
- Metallindustri:** Se Sak nr. 28.
- Ministermøter:** Se Justisministermøte, Undervisningsministermøte, samt 17, 38.
- Minnetal:** 1—2.
- Motorkjøretøyer, Lettelser ved grensekontroll av:** Forslag 566, 615. Innst. 858. Beh. 69, 109—17. Besl. 949.
- Motorvognførere, Alkoholpåvirkede:** Se Alkoholpåvirkede motorvognførere.
- Møbelindustri:** Se Sak nr. 28.
- Mødrehjelp:** Se Sak nr. 5.
- Nasjonalitetskrav for besetning på handels- og fiskefartøyer:** Forslag 752, 757, 762, 784—9, 794, 798. Innst. 900. Beh. 71, 72, 228—31. Besl. 983.
- «Le Nord»:** 21.

- Norden, Foreningene:** Se Sak nr. 11 og 30.
- Nordens folkelige akademi:** Se Folkelige akademi.
- Nordisk:** Se neste ord av betydning.
- «Nordisk kontakt»:** Forslag og melding 297, 313. Innst. 822. Beh. 44, 53—6, 84—90. Besl. 939.
- Noregs Mållag:** 209.
- Næringsmiddelkontroll:** Se Laboratoriesamarbeid.
- Næring, Retten til å drive:** Forslag 757, 763, 774—6, 793, 799. Innst. 902. Beh. 71, 72, 232. Besl. 985.
- Næringsrett:** Se Sak nr. 16, 23 og 34.
- Odontologisk materialprøvningsanstalt:** Se Laboratoriesamarbeid.
- OEEC:** 66, 210, 216.
- Offentlig stilling, Rett til å inneha:** Se Sak nr. 16 og 34.
- Offentlig tjeneste, Ansettelse i:** Se Sak nr. 11 og 30.
- Offentlige forestillinger, Rett til å gi:** Se Sak nr. 16 og 34.
- Opphevelse av all passkontroll:** Se Passkontroll.
- Opplysningsfilm og filmer for barn:** Fremstilling: Forslag 318, 351—2, 376—80. Innst. 817. Beh. 21, 57, 80. Besl. 1003.
Forsendelse: Forslag 320, 351—2, 376—80. Innst. 824. Beh. 57, 92—3. Besl. 941.
- Oversettelse av nordisk litteratur til hovedspråkene:** Forslag 326. Innst. 819. Beh. 21, 34—5, 57, 81—3. Besl. 937.
- Panamabåter:** 230.
- Paris, Sentrum for nordisk vitenskap i:** Se Sak nr. 30.
- Parlamentarisk publikasjon, Nordisk:** Se «Nordisk kontakt».
- Parlamentarisk komité for friere samferdsel, Nordiske:** Se Samferdsel, Friere.
- Passkontroll, Opphevelse av all:** Forslag 564—6, 569—610, 611—15. Innst. 860. Beh. 69, 117—20. Besl. 951.
- Patentsamarbeid:** Forslag 407, 758, 763, 771, 776—83, 793—4, 800. Innst. 911. Beh. 71, 72, 240—4. Besl. 991.
- Pedagogisk forskning og forsøksvirksomhet:** Se Sak nr. 11.
- Pengepolitisk samarbeid:** Forslag 389. Innst. 850. Beh. 60, 237—9. Besl. 999.
- Plastindustri:** Se Sak nr. 28.
- Poliomyelitt:** Se Epidemiske sykdommer.
- Porselensindustri:** Se Sak nr. 28.
- Portotakster:** Forslag 568. Innst. 840. Beh. 60, 98—102. Besl. 945.
- Post- og telespørsmål:** Melding og beretning 561, 564. Innst. 840. Beh. 60—2, 98—102. Besl. 999.
- Presidiet:** Se Sak nr. 14, samt for fullmakter mellom sesjonene 1015, møter 13, 1019, rett til å avvise forslag 257, 259, valg 6, 248.
- Pressens adgang til komitémøter:** 30—1, 40—3, 47, 49, 249—50, 263.
- Produksjon og produktivitet:** Se Økonomisk samarbeid.
- Prosessrett:** Se Sak nr. 16.
- Protokoll:** S. XXIV — 264.
- Radio og televisjon:** Beretning 381. Innst. 828. Beh. 21, 58—60, 132—3. Besl. 999.
- Radioindustri:** Se Sak nr. 28.
- Referat fra forhandlingene:** S. XXIV — 264.
- Regjeringene, Samarbeid mellom:** 17—18.
- Regjeringenes arbeid med rekommendasjonene:** 13—15.
- Regjeringenes forhold til Det Nordiske Råd:** 18, 24, 27, 45.
- Regjeringsmedlemmenes adgang til komitémøter:** Se Sak nr. 14, samt 25—6, 28, 30—1, 35, 36, 37, 39—40, 45, 47, 248, 254.
- Reisevaluta:** Se Valutakontroll og -tildeling.
- Rekommendationer:** Se Tilrådinger.
- Rekommendationer:** Se Tilrådinger.
- Resepser, Internordisk anerkjennelse av:** Se Sak nr. 16 og 34.
- Rett til å fremsette forslag:** Se Sak nr. 14, samt 35—6, 257, 259.
- Rett til å inneha offentlig stilling:** Se Sak nr. 16 og 34.

- Rett til å utøve legeyrket:** Se Legeyrket, Rett til å utøve.
- Rett til yrke i samsvar med eksamen:** Se Eksameners almen nordiske gyldighet.
- Rettergangsfullmektig:** Se Sak nr. 16 og 34.
- Rettergangslovgivningen, Endringer i:** Se Sak nr. 16.
- Rettigheter, Nordiske statsborgeres sosiale:** Se Sak nr. 5.
- Retssamkvem, Lettelser i det nordiske:** Se Sak nr. 16.
- Rettsikkerhet innen administrasjonen:** Se Sak nr. 16.
- Rettsstilling i annet nordisk land:** Melding (Sak. nr. 16), 752. Innst. 913. Beh. 46, 72, 244. Besl. 999. Rapport og forslag ... (Sak nr. 34): Se Sakregisteret s. XXII.
- Saker:** 276—811. Se Sakregisteret s. XIX.
- Sakførerbevilling, Statsborgerrett som betingelse for:** Se Sak nr. 16.
- Sakliste:** S. XVI, 9—10.
- Sakregister, Skjematisk:** S. XIX.
- Samferdsel:** Se også Alkoholpåvirkede motorvognførere, Motorkjøretøyer. Passfrihet, Portotakster, Post- og telespørsmål, Samferdsel, Friere.
- Samferdsel, Friere:** Beretning og melding 564, 611. Innst. 858. Beh. 23, 69, 109—17. Besl. 949, 999.
- Sementvareindustri:** Se Sak nr. 28.
- Sjøfolk, Felles nordisk helsetjeneste for:** Se Helsetjeneste for sjøfolk.
- Sjømannsbeskatning:** Forslag 804—6. Innst. 915. Beh. 72, 244—6. Besl. 993.
- Skriftveksling:** Se Direkte skrifveksling.
- Sosial trygghet, Konvensjon om:** Forslag 699, 734. Innst. 856. Beh. 105. Besl. 999.
- Sosialpolitisk samarbeid:** Beretning 697. Innst. 856. Beh. 69, 105—6. Besl. 999.
- Sosialpolitiske komité, Den nordiske:** Se Sosialpolitisk samarbeid.
- Sportsfiske, Rett til:** Forslag 758, 761, 763, 799. Innst. 907. Beh. 72, 233—4. Besl. 987.
- Språknemnder, Samarbeid mellom nasjonale:** Se Sak nr. 11 og 30.
- Statsministermøter:** Se Ministermøter.
- Statsråder:** Se Regjeringsmedlemmer.
- Statstjenestemenn, Utveksling av:** Se Utveksling av statstjenestemenn.
- Statstrykksaker, Utveksling av:** Se Utveksling av statstrykksaker.
- Stemmerett ved opphold i annet nordisk land:** Forslag 759, 765, 771—3, 791—2, 802. Innst. 897. Beh. 71, 72, 224—7, 258, 259—60. Besl. 981.
- Strafferegistrene, Utskrift av:** Forslag 806—7. Innst. 909. Beh. 72, 239—40. Besl. 989.
- Strafferett:** Se Sak nr. 16 og 34.
- Sunnhetsvesen:** Se Helsespørsmål.
- Svangerskap og fødsel, Vernebestemmelser ved:** Se Sak nr. 5, samt 106.
- Svangerskapsavbrytelse:** Se Abortlovgivning.
- Sykegymnaster:** Se Eksameners almen nordiske gyldighet, Legeyrket, Medisinsk personell.
- Sykehus, Innleggelse på de andre nordiske lands:** Se Innleggelse på de andre nordiske lands sykehus.
- Syketrygd og sykehjelp:** Se Sak nr. 5.
- Sysselsetting:** Se Økonomisk samarbeid.
- Tannlegeyrket:** Se Eksameners almen nordiske gyldighet, Legeyrket, Medisinsk personell.
- Teater og film:** Se Sak nr. 11 og 30.
- Teglverkindustri:** Se Sak nr. 28.
- Tekstilindustri:** Se Sak nr. 28.
- Telefon og telegraf:** Se Post- og telespørsmål.
- Telekonferanse, Nordiske:** Se Sak nr. 17.
- Televisjon:** Se Radio og televisjon.
- Tentamener:** Se Eksamener.
- Terminologisk enhet:** Se Forretningsordenen.
- Tid og sted for 3. sesjon:** 260—4.
- Tidende:** S. XXIV — 264.
- Tilbakelevering av rømlinger o. l.:** Se Sak nr. 16.
- Tilråding:** 931—95.
- Tjenestemenn, Utveksling av:** Se Utveksling av statstjenestemenn.

Toll-lettelser: Se Sak nr. 12 og 31, samt 111—12.

Tollnomenklatur, Felles: 175, 180, 195, 405—7.

Tollunion, Nordisk: Se Økonomisk samarbeid.

Trafikklovgivning: Se Sak nr. 16.

Trafikksamarbeid: Se Samferdsel.

Tvangsforføyninger, Iverksetting av: Se Sak nr. 16 og 34.

Uførhetspensjon: Se sak nr. 5.

Ulykkesforsikring: Se sak nr. 5.

Underholdsbidrag til barn: Se Sak nr. 5.

Understøttelse til internordiske kongresser: Se Sak nr. 11 og 30.

Underutviklede land, Økt bistand til: Forslag 394. Innst. 843. Beh. 62, 239. Besl. 999.

Undervisning, Adgang til høyere: Se Sak nr. 11 og 30.

Undervisning i skolen om de nordiske land: Se Sak nr. 11, 30 og 32.

Undervisningsministermøte: Se Sak nr. nr. 11 og 30.

Unesco's plan for koordinert forsøksvirksomhet: Se Sak nr. 11.

Utlendinger, Kontroll med: Se Passkontroll.

Utsatte saker: 1001—3.

Utskottsforslag: Se Innstillinger.

Utvalg for økonomisk samarbeid, Det felles nordiske: Se Økonomisk samarbeid.

Utveksling av statstjenestemenn: Forslag 741. Innst. 894. Beh. 70, 147—51. Besl. 975.

Utveksling av foredragsholdere mellom folkeakademiene o.l.: Se Sak nr. 11.

Utveksling av statstrykksaker: Forslag 315. Innst. 821. Beh. 57, 84. Besl. 999.

Utveksling av studenter og universitetslærere: Se Sak nr. 11.

Våpen og ammunisjon, Lettelser ved inn- og utførsel av: Se Sak nr. 31.

Valutakontroll og -tildeling: Se Sak nr. 12 og 31, samt 111.

Verdens Helseorganisasjon, Nordisk samarbeid innen: Forslag 721—2, 734. Innst. 877. Beh. 69, 128, 130—1. Besl. 967.

Verneplikt i andre nordiske land: Forslag 753, 759, 766, 771, 773—4, 792—3, 803. Innst. 885. Beh. 71, 72, 141—2. Besl. 971.

Veterinær-yrket: Se Eksameners almen-nordiske gyldighet, Legeyrket, Medisinsk personell.

Visum: Se Passkontroll.

Vitenskapelige ekspedisjoner, Samarbeid ved: Se Sak nr. 11.

Vitenskapelige institusjoner, Utbygging av: Se Sak nr. 11 og 30.

Votering: Se Sak nr. 14, samt 248—9.

W.H.O.: Se Verdens Helseorganisasjon.

Yrkesfiskere, Større rettslig likestilling for: Forslag 758, 771, 789—90, 794, 799—800. Innst. 836. Beh. 62, 75—7. Besl. 935.

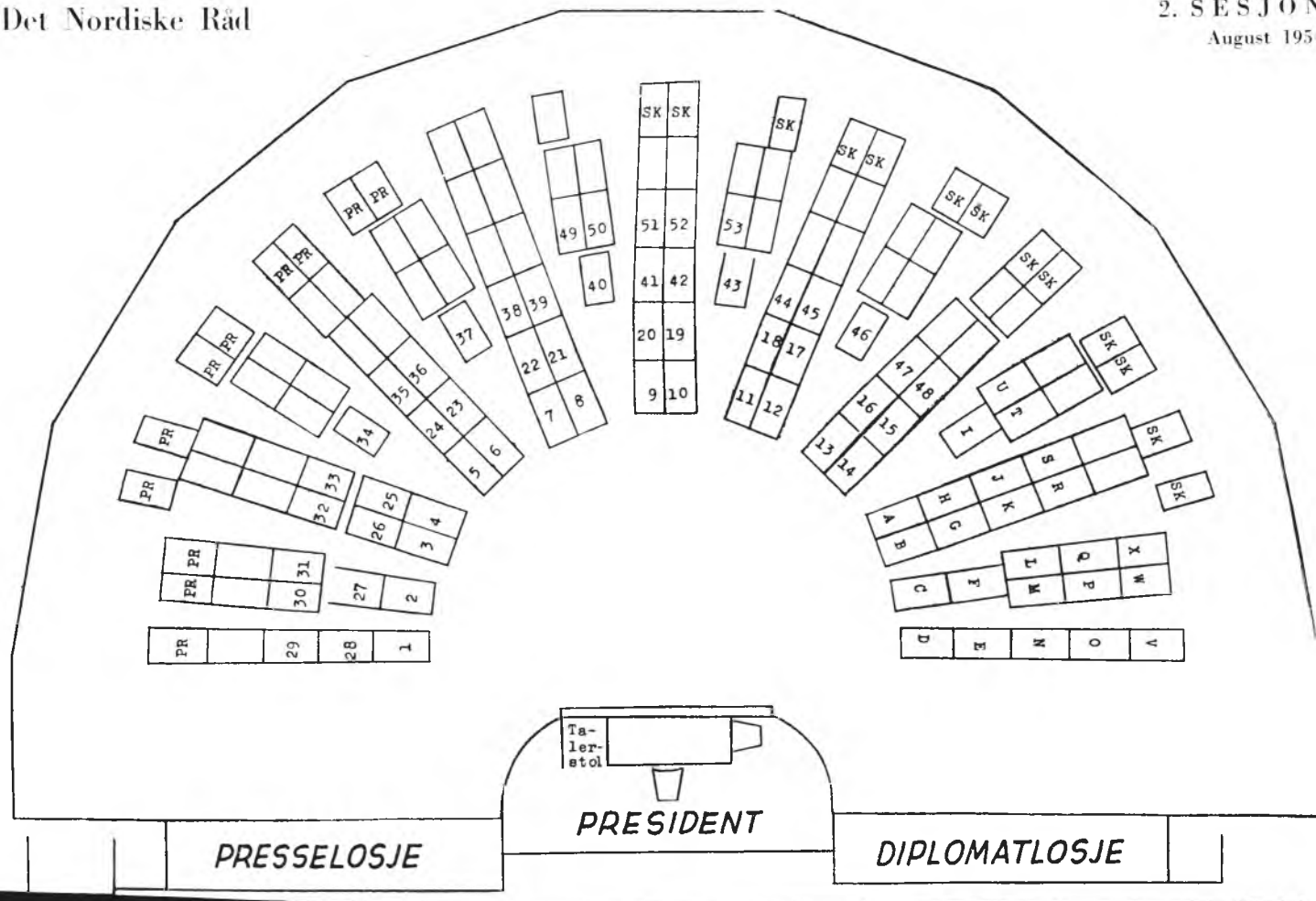
Yrkesvalghemmede, Omsorgen for: Se Sak nr. 5.

Økonomisk samarbeid: Beretning og melding 396—555. Innst. 845. Beh. 22, 62, 152—92, 194—218. Besl. 977.

Øresund, Fast forbindelse over: Melding 622. Innst. 835. Beh. 62, 74. Besl. 999.

Medlemsfortegnelse.

Anmeldte regjeringsrepresentanter:

- A. Kirke- og undervisningsminister *Birger Bergersen*, Norge.
- B. Undervisningsminister *Julius Bomholt*, Danmark.
- C. Finansminister *Trygve Bratteli*, Norge.
- D. Handelsminister *J. Ericsson*, Sverige.
- E. Statsminister *Tage Erlander*, Sverige.
- F. Handelsminister *Lis Groes*, Danmark.
- G. Industriminister *Nils Handal*, Norge.
- H. Utenriksminister *H. C. Hansen*, Danmark.
- I. Innenriksminister *G. Hedlund*, Sverige.
- J. Statsminister *Hans Hedtoft*, Danmark.
- K. Justisminister *Hans Hækkerup*, Danmark.
- L. Finansminister *Viggo Kampmann*, Danmark.
- M. Økonomi- og arbeidsminister *Jens Otto Krag*, Danmark.
- N. Utenriksminister *Halvard Lange*, Norge.
- O. Handelsminister *Nils Langhelle*, Norge.
- P. Kommunal- og arbeidsminister *Ulrik Olsen*, Norge.
- Q. Samferdselsminister *Jakob Pettersen*, Norge.
- R. Sosialminister *Rakel Seweriin*, Norge.
- S. Justisminister *Gustav Sjaastad*, Norge.
- T. Sosialminister *Steingrímur Steinthórsson*, Island.
- U. Statsminister *Olafur Thors*, Island.
- V. Statsminister *Oscar Torp*, Norge.
- W. Utenriksminister *Östen Undén*, Sverige.
- X. Justisminister *H. Zetterberg*, Sverige.

Valgte representanter:

- 1. *Andersen, Nina*, Danmark.
- 2. *Andersson, Birger*, Sverige.
- 3. *Andersson, Elon*, Sverige.
- 3. *Andersson, O.*, Sverige.
- 5. *Bjarnason, Sigurdur*, Island.
- 6. *Bondevik, Kjell*, Norge.
- 7. *Brynjólfsson, Jörundur*, Island.
- 8. *Buhl, Marius*, Danmark.
- 9. *Bundvad, Kaj*, Danmark.
- 10. *Dahlgård, Bertel*, Danmark.
- 11. *Edberg, Rolf*, Sverige.
- 12. *Einer-Jensen, O.*, Danmark.
- 13. *Eriksen, Erik*, Danmark.
- 14. *Eriksen, Holger*, Danmark.
- 15. *Foss, Einar*, Danmark.
- 16. *Frogner, Einar*, Norge.
- 17. *Gerhardsen, Einar*, Norge.
- 18. *Gram, Victor*, Danmark.
- 19. *Hambro, C. J.*, Norge.
- 20. *Hegna, Trond*, Norge.
- 21. *Herlitz, Nils*, Sverige.
- 22. *Holm, Chr. L.*, Norge.
- 23. *Hønsvald, Nils*, Norge.
- 24. *Johnsen, Håkon*, Norge.
- 25. *Jónsson, Gísli*, Island.
- 26. *Jørgensen, Jørgen*, Danmark.
- 27. *Kraft, Ole Bjørn*, Danmark.
- 28. *Kristensen, Thorkil*, Danmark.
- 29. *Leirfall, Jon*, Norge.
- 30. *Lindberg, K.*, Danmark.
- 31. *Løbak, Harald*, Norge.
- 32. *Meisdalshagen, Olav*, Norge.
- 33. *Moe, Finn*, Norge.
- 34. *Møller, F. G.*, Danmark.
- 35. *Nielsen, Harald*, Danmark.
- 36. *Netzen, Gösta*, Sverige.
- 37. *Ohlon, S. J. E.*, Sverige.
- 38. *Olsen, Claudia*, Norge.
- 39. *Pedersen, Gustav*, Danmark.
- 40. *Pettersson, A. P.*, Sverige.
- 41. *Rylander, A. O. E.*, Sverige.
- 42. *Røiseland, Bent*, Norge.
- 43. *Sandler, R. J.*, Sverige.
- 44. *Severin, Frans*, Sverige.
- 45. *Sjöström-Bengtsson, Anna*, Sverige.
- 46. *Skoglund, M.*, Sverige.
- 47. *Stefánsson, Bernhard*, Island.
- 48. *Sundt, Arthur*, Norge.
- 49. *Svensson, W.*, Sverige.
- 50. *Thestrup, K.*, Danmark.
- 51. *Valdimarsson, Hannibal*, Island.
- 52. *Watnebryn, Olaf*, Norge.
- 53. *Werner, O. E.*, Sverige.

Plasser merket SK: reservert for de sakkyndige.

Plasser merket PR: reservert for pressen.

